

ISBN No: 978-605-5316-39-6

Yayıncı Sertifika No: 12457

İstanbul Barosu
Kadın Hakları Merkezi

ŞUBAT 2020

Tasarım/ Uygulama/Baskı

Ege Reklam ve Basım Sanatları San. Tic. Ltd.Şti.
Esaatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No: 4 / 1 347047 Ataşehir - İSTANBUL
Tel: (0216) 470 44 70 Fax: (0216) 472 84 05
www.egebasim.com.tr

KADIN HAKLARI MEVZUATI

Yayına Hazırlayan
Av. Aydeniz Alisbah TUSKAN
(İstanbul Barosu)

İstiklal Cad. Orhan Adli Apaydın Sok. No: 2 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 393 07 00 Faks: (0212) 293 89 60

İÇİNDEKİLER

Sunu.....	6
İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi	7

BİRİNCİ BÖLÜM: ULUSLARARASI METİNLER

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	11
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	17
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (CEDAW)	48
Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirisi (1992)	64
Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri	71
BM Pekin Deklarasyonu.....	78
Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi.....	243

İKİNCİ BÖLÜM: ULUSAL METİNLER

Kadın Hakları Mevzuatı Genel Bilgilendirme	279
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	284
Türk Medeni Kanunu	287
İş Kanunu.....	351
Türk Ceza Kanunu	357
Ceza Muhakemesi Kanunu	380
6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.....	383
6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği	396
Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik	419
Ailenin Korunmasına Dair Kanun (Mülga)	457
Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanması Hakkında Yönetmelik.....	459

Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun.....	466
Devlet Memurları Kanunu	468
Belediye Kanunu.....	473
RTÜK Kanunu	475
Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.....	479
Vergi Usul Kanunu	497
Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu	499
Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik	503
Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik	523
Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşlerde Çalıştırılacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik	526

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: GENELGELER

Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler	539
Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu.....	560
6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanması.....	564
Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Uygulanması.....	570
Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması	575

SUNU

Tarih boyunca fiziksel olarak güçlü olan zayıf olana baskı kurmuş ve yeri geldiğinde ona şiddet uygulamaktan kaçınmamıştır.

Bunun en tipik örneği, fiziki üstünlüğü elinde tutan erkeklerin biçimlendirdiği ataerkil zihniyetin, kadınlara yüzyıllarca uygulamış olduğu şiddette gözlenmiştir. Geçmişte yalnızca fiziksel şiddetten söz ediliyorken günümüzde şiddetin sadece fiziksel değil, psikolojik, cinsel, ve ekonomik boyutlarda da kendini gösterdiğine tanıklık ediyoruz.

Kadınlara ilgili ilk uluslararası belge olan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) bile sadece kadının ekonomik sosyal gelişimi konularını içermişse de şiddet konusunu içermemiştir. Ancak kadına yönelik şiddete dair ilk bildirme Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 1992 yılında kabul edilen Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirme'dir. Bu bildirme ile şiddetin ilk defa; fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet boyutlarında olduğu açıklanmıştır.

Ülkemizde ise 1998 yılında, Ceza Kanunu'ndan ayrı olarak Aile İçi Şiddetin önlenmesi amacı ile 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa yürürlüğe girmiştir. 2007 yılında 4320 Sayılı Yasa'da bazı olumlu değişiklikler yapılmasına rağmen, yasanın uygulama şeklini gösterir yönetmelik bile yasadan 10 yıl sonra 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Yasanın uygulanması ve yaygınlaşmasında sorunlar yaşanmıştır. Mayıs 2011 yılında Uluslararası hukukta kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul sözleşmesi) İstanbul'da imzalanmıştır.

İstanbul sözleşmesi temel alınarak; Barolar, kadın örgütleri ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ortak çalışma ve çabaları ile 8 Mart 2012 yılında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair kanun kabul edilmiştir. Ancak yasanın en iyi şekilde uygulanabilmesi için öncelikle evrensel hukuk normları uluslararası sözleşmeler kapsamında kadın erkek eşitliği toplumsal cinsiyet kavramının toplumda yerleşmesi kaçınılmazdır.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi şiddetin önlenmesi, kadınların bilinçlenmesi ve yasal yolların kullanılması amacı ile daha önce birçok yayın gerçekleştirdi. Bildiri yayımladı. Bu yayınların hedef kitlesi daha çok şiddetle karşılaşması olası kitleleri hedef aldı. Ancak Merkez olarak bugüne dek, kadın hakları mücadelesinde bizlere destek olacak metinlerin biraya geldiği bir yayın çıkarmamıştık. İşte elinizde tuttuğunuz bu kitap bu eksiği gidermek için derlendi.

Kadın hakları konusunda mücadele eden kişi ve kuruluşlar bu kitap sayesinde yazılı dayanakları bir arada inceleme olanağını yakalayacaklar.

Şiddetsiz günlerde yaşama ve yayınınızın herkese yararlı olması dileği ile...

İSTANBUL BAROSU KADIN HAKLARI MERKEZİ

İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu 8 Mart 1995 tarihinde , İstanbul Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi 04/03/1999 tarihinde kurulmuştur. İstanbul Barosu Yönetim Kurulunun 11.01.2007 tarih ve 2/5 sayılı kararıyla Kadın Hakları Uygulama Merkezi ve komisyonun birleştirilmesi sonucu İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

- Çalışma amaç ve kapsamımız; Kadınlarımızın Cumhuriyet devrimleriyle elde ettikleri kazanımların gerek korunması gerekse geliştirilmesi amacı ile gerek yasalarda gerekse toplumsal cinsiyet bakış açısında kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı önlemek, bu konuda farkındalığı artırmak için öncelikle İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile ülkemizin onayladığı ve Anayasamız kapsamında yasalardan da önce gelen başta “BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi sözleşmesi” olmak üzere, “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” ile bu kapsamda onaylanacak tüm sözleşmeler çerçevesinde kadının insan hakları için yasal, toplumsal çalışmalarda bulunmaktır.

Bu kapsamda;

- Kadınların aile hukuku sorunlarına aile içi şiddet de dahil olmak üzere hukuki çözüm aramak amacıyla adli yardım birimlerinden yararlanma kistaslarında olan kadınlara gerekli destek için Baro'nun adli yardım birimi ile koordineli çalışmalar yapmak,

- Bu konuda taleplerle ilgili Baro'nun adli yardım birimince atanan adli yardım avukatlarının meslek içi eğitimlerini gerçekleştirmek,

- Kamuoyunu yasal hakları konusunda gerek yazılı ve görsel medya aracılığı ile gerekse panel, seminer, basın açıklaması vb. ile çeşitli broşür, kitapçık, afişlerle bilgilendirmek,

- Hukuki hakları ve bu konuda nereye başvuracakları konusunda yeterli bilgi sahibi olmayan kadınlara yönelik «yasal haklar eğitimleri» vermek,

- Bu kapsam ve amaç çerçevesinde özellikle TÜBAKKOM (Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Birliği) ile İKKB (İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği) başta olmak üzere Kadın Kuruluşları, çeşitli STK'lar, yerel yönetimler ve valilikle birimleri ile dayanışma içinde işbirliği ve ortak çalışmalar yapmak,

- İlgili Devlet Bakanlığı ve birimlerine Yasa Tasarıları ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya dair önlemler, çalışmalar konusunda görüş bildirmek sureti ile;

Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak, kadın ve erkek arasındaki somut eşitliği teşvik etmek, yasalarda kadın - erkek eşitliğinin sağlanmasına ve eşit hakların uygulamaya yansımaya destek oluşturmak, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarını korumak ve bu kişilere destek vermek için kapsamlı tedbirler tasarlamak, yasal, toplumsal çalışmalar yapmaktadır.

İSTANBUL BAROSU ADLİ YARDIM BAŞVURU VE İRTİBAT NUMARALARI

MERKEZ BÜROMUZ

İstiklal cad. Orhan Adli Apaydın Sok. No:8 Kat:2-3
Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0212) 393 08 29 Faks: (0212) 245 83 67

BAKIRKÖY ŞUBEMİZ

Osmaniye M. Şirin Sk. No:28/32 Bakırköy/İstanbul
Tel: (0212) 393 08 14 Faks: (0212) 570 90 14

GAZIOSMANPAŞA ŞUBEMİZ

Merkez Mah. Eyüp Yolu Ecla Sok. No:7 Gaziosmanpaşa/İstanbul
Tel: (0212) 393 08 20 Faks: (0212) 616 88 57

KARTAL (ANADOLU YAKASI) ŞUBEMİZ

Cevizli Mahallesi Kemalpaşa Caddesi Gümüşhane Sokak No:1 Kat:2
Daire:5 Adalet İş Merkezi (Çağ Kebap Yanı), Kartal/İstanbul
Tel: (0216) 585 21 60 Faks: (0216) 939 20 09

BÜYÜKÇEKMECE ŞUBEMİZ

Ekinoba Mah. Necip Fazıl Kısakürek Sokak No:29 D:4
Büyükkçekmece/İstanbul
Tel: (0212) 393 08 23 Faks: (0212) 863 11 02

ÇAĞLAYAN KADIN HAKLARI MERKEZİ ŞİDDETI ÖNLEME BÜROSU (ADLİ YARDIMA BAĞLI)

Çağlayan Adalet Sarayı Çağlayan/İstanbul
Tel: (0212) 393 07 84 Faks: (0212) 240 04 12

ÜMRANIYE (ANADOLU YAKASI) ŞUBEMİZ

Saray Mah. Alemdağ Cad. 175 / B D.4 Ümraniye/İstanbul
Tel:(0216) 585 21 91 Faks:(0216) 630 25 47

BİRİNCİ BÖLÜM:
ULUSLARARASI METİNLER

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

10 Aralık 1948

Kaynak: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr>

ÖNSÖZ

İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan haysiyetin ve bunların eşit ve devir kabul etmez haklarının tanınması hususunun, hürriyetin, adaletin ve dünya barışının temeli olmasına,

İnsan haklarının tanınmaması ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyana sevkeden vahşiliklere sebep olmuş bulunmasına, dehşetten ve yoksulluktan kurtulmuş insanların, içinde söz ve inanma hürriyetlerine sahip olacakları bir dünyanın kurulması en yüksek amaçları oralak ilan edilmiş bulunmasına,

İnsanın zulüm ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmaması için insan haklarının bir hukuk rejimi ile korunmasının esaslı bir zaruret olmasına,

Uluslararası dostça ilişkiler geliştirilmesini teşvik etmenin esaslı bir zaruret olmasına,

Birleşmiş Milletler halklarının, Antlaşmada, insanın ana haklarına, insan şahsının haysiyet ve değerine, erkek ve kadınların eşitliğine olan imanlarını bir kere daha ilan etmiş olmalarına ve sosyal ilerlemeyi kolaylaştırmaya, daha geniş bir hürriyet içerisinde daha iyi hayat şartları kurmaya karar verdiklerini beyan etmiş bulunmalarına,

Üye devletlerin, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ile işbirliği ederek insan haklarına ve ana hürriyetlerine bütün dünyada gerçekten saygı gösterilmesinin teminini taahhüt etmiş olmalarına,

Bu haklar ve hürriyetlerin herkesçe aynı şekilde anlaşılmasının yukarıdaki taahhüdün yerine getirilmesi için son derece önemli bulunmasına göre,

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu,

İnsanlık topluluğunun bütün fertleriyle uzuvlarının bu beyannameyi daima gözönünde tutarak

öğretim ve eğitim yoluyla bu haklar ve hürriyetlere saygıyı geliştirmeye, gittikçe artan milli ve milletlerarası tedbirlerle gerek bizzat üye devletler ahali gereke bu devletlerin idaresi altındaki ülkeler ahali arasında bu

hakların dünyaca fiilen tanınmasını ve tatbik edilmesini sağlamaya gayret etmeleri amacıyla bütün halklar ve milletler için ulaşılabacak ortak ideal olarak işbu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini ilan eder.

Madde 1

Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler.

Madde 2

Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai menşe, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beynamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir.

Bundan başka, bağımsız memleket uyruğu olsun, vesayet altında bulunan, gayri muhtar veya sair bir egemenlik kayıtlamasına tabi ülke uyruğu olsun, bir şahıs hakkında, uyruğu bulunduğu memleket veya ülkenin siyasi, hukuki veya milletlerarası statüsü bakımından hiçbir ayrılık gözletilmeyecektir.

Madde 3

Yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferдин hakkıdır.

Madde 4

Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz; kölelik ve köle ticareti her türlü şekliyle yasaktır.

Madde 5

Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayriinsani, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz.

Madde 6

Herkes her nerede olursa olsun hukuk kişiliğinin tanınması hakkını haizdir.

Madde 7

Kanun önünde herkes eşittir ve farksız olarak kanunun eşit korumasından istifade hakkını haizdir. Herkesin işbu Beyannameye aykırı her türlü ayırmedici mualeleye karşı ve böyle bir ayırmedici muamele için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde 8

Her şahsın kendine anayasa veya kanun ile tanınan ana haklara aykırı muamelelere karşı fiilli netice verecek şekilde milli mahkemelere müracaat hakkı vardır.

Madde 9

Hiç kimse keyfi olarak tutuklanamaz, alıkonulanamaz veya sürülemez.

Madde 10

Herkes, haklarının, vecibelerinin veya kendisine karşı cezai mahiyette herhangi bir isnadın tespitinde, tam bir eşitlikle, davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil bir şekilde ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.

Madde 11

1. Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün tertibatın sağlanmış bulunduğu açık bir yargılama ile kanunen suçlu olduğu tespit edilmedikçe masum sayılır.

2. Hiç kimse işlendikleri sırada milli veya milletlerarası hukuka göre suç teşkil etmeyen fiillerden veya ihmallerden ötürü mahkum edilemez. Bunun gibi, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha şiddetli bir ceza verilemez.

Madde 12

Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.

Madde 13

1. Herkes herhangi bir devletin sınırları dahilinde serbestçe dolaşma ve yerleşme hakkına haizdir.

2. Herkes, kendi memleketi de dahil, herhangi bir memleketi terketmek ve memleketine dönmek hakkına haizdir.

Madde 14

1. Herkes zulüm karşısında başka memleketlerden mülteci olarak kabulü talep etmek ve memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkını haizdir.

2. Bu hak, gerçekten adi bir cürüme veya Birleşmiş Milletler prensip ve amaçlarına aykırı faaliyetlere müstenit kovuşturmalar halinde ileri sürülemez.

Madde 15

1. Her ferdin bir uyrukluk hakkı vardır.
2. Hiç kimse keyfi olarak uyrukluğundan ve uyrukluğunu değiştirmek hakkından mahrum edilemez.

Madde 16

1. Evlilik çağına varan her erkek ve kadın, ırk, uyrukluk veya din bakımından hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın evlenmek ve aile kurmak hakkına haizdir. Her erkek ve kadın evlenme konusunda, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde eşit hakları haizdir.
2. Evlenme akdi ancak müstakbel eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır.
3. Aile, cemiyetin tabii ve temel unsurudur, cemiyet ve devlet tarafından korunmak hakkını haizdir.

Madde 17

1. Her şahıs tek başına veya başkalarıyla birlikte mal ve mülk sahibi olmak hakkını haizdir.
2. Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden mahrum edilemez.

Madde 18

Her şahsın, fikir, vicdan ve din hürriyetine hakkı vardır; bu hak, din veya kanaat değiştirmek hürriyeti, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, açık olarak veya özel surette, öğretim, tatbikat, ibadet ve ayinlerle izhar etmek hürriyetini içerir.

Madde 19

Her ferdin fikir ve fikirlerini açıklamak hürriyetine hakkı vardır. Bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzubahis olmaksızın malûmat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek veya yaymak hakkını içerir.

Madde 20

1. Her şahıs saldırsız toplanma ve dernek kurma ve derneğe katılma serbestisine maliktir.
2. Hiç kimse bir derneğe mensup olmaya zorlanamaz.

Madde 21

1. Her şahıs, doğrudan doğruya veya serbestçe seçilmiş temsilciler vasıtasıyla, memleketin kamu işleri yönetimine katılmak hakkını haizdir.

2. Her şahıs memleketin kamu hizmetlerine eşitlikle girme hakkını haizdir.

3. Halkın iradesi kamu otoritesinin esasıdır; bu irade, gizli şekilde veya serbestliği sağlayacak muadil bir usul ile cereyan edecek, genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak olan devri ve dürüst seçimlerle ifade edilir.

Madde 22

Her şahsın, cemiyetin bir üyesi olmak itibariyle, sosyal güvenliğe hakkı vardır; haysiyeti için ve şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zaruri olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların milli gayret ve milletlerarası işbirliği yoluyla ve her devletin teşkilatı ve kaynaklarıyla mütenasip olarak gerçekleştirilmesine hakkı vardır.

Madde 23

1. Her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır.

2. Herkesin, hiçbir fark gözetilmeksizin, eşit iş karşılığında eşit ücrete hakkı vardır.

3. Çalışan her kimsenin kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun bir yaşayış sağlayan ve gerekirse her türlü sosyal koruma vasıtalarıyla da tamamlanan adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.

4. Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır.

Madde 24

Her şahsın dinlenmeye, eğlenmeye, bilhassa çalışma müddetinin makul surette sınırlandırılmasına ve muayyen devrelerde ücretli tatillere hakkı vardır.

Madde 25

1. Her şahsın, gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır.

2. Ana ve çocuk özel ihtimam ve yardım görmek hakkını haizdir. Bütün çocuklar, evlilik içinde veya dışında doğsunlar, aynı sosyal korunmadan faydalanırlar.

Madde 26

1. Her şahsın öğrenim hakkı vardır. Öğrenim hiç olmazsa ilk ve temel safhalarında parasızdır. İlk öğretim mecburidir. Teknik ve mesleki öğre-

timden herkes istifade edebilmelidir. Yüksek öğretim, liyakatlerine göre herkese tam eşitlikle açık olmalıdır.

2. Öğretim insan şahsiyetinin tam gelişmesini ve insan haklarıyla ana hürriyetlerine saygının kuvvetlenmesini hedef almalıdır. Öğretim bütün milletler, ırk ve din grupları arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın idamesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

3. Ana baba, çocuklarına verilecek eğitim türünü seçmek hakkını öncelikle haizdirler.

Madde 27

1. Herkes, topluluğun kültürel faaliyetine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, ilim sahasındaki ilerleyişe iştirak etmek ve bundan faydalanmak hakkını haizdir.

2. Herkesin yarattığı, her türlü bilim, edebiyat veya sanat eserlerinden mütevellit manevi ve maddi menfaatlerin korunmasına hakkı vardır.

Madde 28

Herkesin, işbu Beynamede derpiş edilen hak ve hürriyetlerin tam tatbikini sağlayacak bir sosyal ve milletlerarası nizama hakkı vardır.

Madde 29

1. Her şahsın, şahsiyetinin serbest ve tam gelişmesi ancak bir topluluk içinde mümkündür ve şahsın bu topluluğa karşı görevleri vardır.

2. Herkes, haklarının ve hürriyetlerinin kullanılmasında, sadece, başkalarının haklarının ve hürriyetlerinin gereğince tanınması ve bunlara saygı gösterilmesi amacıyla ve ancak demokratik bir cemiyette ahlâkın, kamu düzeninin ve genel refahın haklı icaplarını yerine getirmek maksadıyla kanunla belirlenmiş sınırlamalara tabi tutulabilir.

3. Bu hak ve hürriyetler hiçbir veçhile Birleşmiş Milletlerin amaç ve prensiplerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30

İşbu Beyannamenin hiçbir hükmü, herhangi bir devlete, zümreye ya da ferde, bu Beynamede ilan olunan hak ve hürriyetleri yoketmeye yönelik bir faaliyete girişme ya da eylemde bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz.

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme¹

Kabul Tarihi: 4 Kasım 1950 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 3 Eylül 1953

Kaynak: http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/ak/turkce/005_tur.pdf

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisini;

Bu Bildirinin, metninde açıklanan hakların her yerde ve etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamayı hedef aldığını;

Avrupa Konseyi'nin amacının, üyeleri arasında daha sıkı bir birlik kurmak olduğunu ve insan hakları ile temel özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesinin bu amaca ulaşma yollarından birini oluşturduğunu göz önüne alarak;

Dünyada barış ve adaletin asıl temelini oluşturan ve sağlanıp korunabilmesi, her şeyden önce, bir yandan gerçekten demokratik bir siyasal rejimin varlığına, öte yandan da insan hakları konusunda ortak bir anlayış ve ortaklaşa saygı esasına bağlı olan bu temel özgürlüklere derin inançlarını bir daha tekrarlayarak;

Aynı inancı taşıyan ve siyasal gelenekler, idealler, özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü konularında ortak bir mirası paylaşan Avrupa devletlerinin hükümetleri sıfatıyla, Evrensel Bildiri'de yer alan bazı hakların topluca güvenceye bağlanmasını sağlama yolunda ilk adımları atmaya kararlaştırarak; aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1

Sözleşmeci taraflar, kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşmenin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar.

¹ Avrupa Konseyi Arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 4 Kasım 1950'de Roma'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

BÖLÜM I

Madde 2

1. Herkesin yaşama hakkı kanunla korunur. Kanunun ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında, hiç kimse, kasten öldürülemez.

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurunun ke-sin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu madde-nin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:

- a. Bir kimsenin kanundışı şiddete karşı korunması;
- b. Kanuna uygun olarak tutuklama yapılması veya kanuna uygun ola-rak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasının önlenmesi,
- c. Ayaklanma veya isyanın, kanuna uygun olarak bastırılması.

Madde 3

Hiç kimseye işkence yapılamaz, insanlık dışı ya da küçültücü ceza veya muamele uygulanamaz.

Madde 4

1. Hiç kimse, köle ve kul halinde tutulamaz.
2. Hiç kimse, zorla çalıştırılmaz veya angaryaya tabi tutulamaz.
3. Aşağıdaki haller bu maddede kastolunan “zorla çalıştırma veya angarya”dan sayılmazlar:

a. Bu Sözleşmenin 5. Maddesinde belirtilen şartlar altında tutuklu bu-lunan kimseden tutukluluğu veya şartlı salıverilmesi süresince olağan olarak yapması istenecek çalışma,

b. Askeri nitelikte bir hizmet veya inançları gereğince askerlik görevini yapmaktan kaçınan

kimselerin durumunu meşru sayan ülkelerde bu inanca sahip kimsele-re zorunlu askerlik yerine gördürülecek başka bir hizmet,

c. Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz ve afet hallerinde is-tenecek her hizmet,

d. Normal yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 5

1. Herkesin özgürlüğe ve kişi güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirti-len haller ve kanunla belirlenen yollar dışında hiç kimse, özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a. Kişinin yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine usulüne uygun olarak hapsedilmesi,

b. Bir mahkeme tarafından kanuna uygun olarak verilen bir karara riayetsizlikten dolayı, veya kanunun koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için gözaltına alınması veya tutuklanması,

c. Bir suç işlediği şüphesi altında olan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğuna inancını doğrudan makul sebeplerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere gözaltına alınması veya tutuklanması,

d. Bir küçüğün gözetim altında eğitilmesi veya gözaltında tutulması konusunda karar verecek olan yetkili merci önüne çıkarılmasını sağlamak üzere, kanuna uygun olarak verilmiş bir karar gereğince alıkonulması,

e. Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu maddelere bağımlı bir kimsenin veya yersiz yurtsuz kişilerin kanuna uygun olarak gözaltına alınması,

f. Bir kimsenin ülkeye usulüne uygun olmayarak girmekten alıkonulması, veya hakkında sınır dışı etme ya da geri verme işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak gözaltına alınması veya tutuklanması,

2. Tutuklanan her kişiye, tutuklanmasını gerekli kılan sebepler ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamalar en kısa bir zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.

3. Bu maddenin 1/c fıkrasında açıklanan şartlara göre tutuklanan veya gözaltına alınan herkes hemen bir yargıç veya adli fonksiyon yapmaya kanunla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır. Kendisinin makul bir süre içinde muhakeme edilmeye veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.

4. Tutuklanma veya gözaltına alınma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının kanuna uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesini ve kanuna uygun görülmemesi halinde serbest bırakılmasını sağlamak için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu maddenin hükümlerine aykırı olarak bir tutuklama veya gözaltına alınma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.

Madde 6

1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili anlaşmazlıkların çözülmesi, gerek kendisine yöneltilen herhangi bir suçlamanın karara bağlanması konusunda, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir

mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde adil ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.

Hüküm açık celsede verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve milli güvenlik yararı, veya küçüklerin korunması, veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizli tutulması gerektirdiğinde, veya davanın açık celsede görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar, dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.

2. Kendisine bir suç yüklenen herkes, suçluluğu kanuna göre kanıtlarıncaya kadar suçsuz sayılır.

3. Her sanık, en azından, aşağıdaki haklara sahiptir:

a. Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa bir zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek,

b. Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak,

c. Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir savunmacının yardımından yararlanmak ve eğer avukat tutmak için mali imkanlardan yoksun bulunuyor ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemece tayin edilecek bir avukatın parasız yardımından yararlanabilmek,

d. İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı şartlar altında çağrılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek,

e. Duruşmada kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından parasız olarak yararlanmak.

Madde 7

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre bir suç sayılmayan bir fiil veya ihmalden dolayı mahkum edilemez. Yine hiç kimseye, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir fiil veya ihmalden suçlanan bir kimşenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 8

1. Herkes; özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesi tarafından müdahale, demokratik bir toplumda ancak; ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın, ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli ölçüde ve kanunla öngörülmüş olmak şartıyla söz konusu olabilir.

Madde 9

1. Herkes; düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile açık veya özel biçimde ibadet, öğretim, uygulama ve tören yapmak suretiyle tek başına veya toplu olarak dinini ve inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, demokratik bir toplumda ancak kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olan tedbirlerle ve kanunla sınırlanabilir.

Madde 10

1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğünü, kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, asayişsizliğin veya suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının ün ve haklarının korunması, gizli kalması gereken haberlerin yayılmasına engel olunması, veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için kanunla öngörülen bazı formalitelere, şartlara, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

Madde 11

1. Herkes barışçı amaçlarla toplantılar yapmak, dernek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için

başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve bunlara katılmak haklarına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak; ulusal güvenlik, kamu güvenliği, barış ve düzenin sağlanması ve suç işlemenin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak kanunla

sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler ve güvenlik güçleriyle devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında yasal sınırlamalar konmasına engel değildir.

Madde 12

Evlenme çağına gelen erkek ve kadın, bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalar uyarınca evlenmek ve aile kurmak hakkına sahiptir.

Madde 13

Bu Sözleşmede tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev ifa eden kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, durumun düzeltilmesi için ulusal bir makama başvurma hakkına sahiptir.

Madde 14

Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi ya da başka görüşler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğuş veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayırım gözetilmeksizin sağlanır.

Madde 15

1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden baka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşen Taraf, ancak durumun gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklerle ters düşmemek şartıyla bu Sözleşmede öngörülen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hükme dayanılarak, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm olayları dışında ikinci madde ile üçüncü ve dördüncü maddeler (fıkra 1) ve yedinci madde hiçbir suretle ihlal edilemez.

3. Bu maddeye göre aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşen Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren sebepler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşen Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin yeniden tümüyle uygulanmaya başlandığı tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirir.

Madde 16

10, 11 ve 14. maddelerin hiçbir hükmü, yabancıların siyasi faaliyetlerini Yüksek Sözleşen Tarafların sınırlamalarına engel sayılmaz.

Madde 17

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada

öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlandırmaya yönelik bir faaliyete girişme ya da eylemde bulunma hakkını verir anlamında yorumlanamaz.

Madde 18

Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.

BÖLÜM II

Madde 19

Bu Sözleşmeden, Sözleşmeci Taraflar için doğan yükümlülüklerle uyulmasını sağlamak amacıyla;

a. Aşağıda “Komisyon” olarak anılacak bir “Avrupa İnsan Hakları Komisyonu”;

b. Aşağıda “Mahkeme” olarak anılacak bir “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi” kurulmuştur.

BÖLÜM III

Madde 20

Komisyon, Sözleşmeci Tarafların sayısı kadar üyeden kuruludur. Komisyonda aynı devletin birden fazla uyruğu bulunamaz.

Madde 21

1. Komisyon üyeleri, Danışma Meclisi'nin Bürosu tarafından düzenlenecek bir isim listesi üzerinden Bakanlar Komitesince oyların salt çoğunluğu ile seçilir; Yüksek Sözleşen Tarafların Danışma Meclisindeki temsilcileri gruplarından her biri, en az ikisi kendi uyruklarından olmak üzere üç aday gösterir.

2. Sonradan başka devletlerin bu Sözleşmeye taraf olmaları halinde Komisyonu tamamlamak ve boşalan yerlere yenilerini seçmek için de, uygulanabilir olduğu ölçüde, aynı usul izlenir.

Madde 22

1. Komisyon üyeleri, altı yıllık bir süre için seçilirler. Yeniden seçilmeleri, caizdir. Ancak, ilk seçilen üyelere yedisinin görev süreleri üç üç sonunda sona erer.

2. İlk üç yıllık sürenin sonunda görevleri sona erecek olan üyeler, ilk seçimlerinin yapılmasından hemen sonra Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından kura çekmek suretiyle belirlenir.

3. Komisyonun yarısının her üç yılda bir yenilenmesini imkanlar ölçüsünde sağlamak amacıyla, Bakanlar Komitesi, daha sonraki seçimlere geçmeden önce, bir veya daha fazla üyenin görev süresinin üç yıldan az ve dokuz yıldan fazla olmamak şartıyla altı yıl dışında bir süre olarak belirlenmesine karar verebilir.

4. Birden fazla üyelik için seçimin söz konusu olması ve Bakanlar Komitesinin yukarıdaki fıkrayı uygulaması halinde, değişik görev sürelerinin dağılımı seçimden hemen sonra Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından kura çekmek suretiyle yapılır.

5. Görev süresi sona ermemiş bir üyenin yerine seçilen Komisyon üyesi, kendisinden önceki üyenin görev süresini tamamlar.

6. Komisyon üyeleri, yerlerine yenileri seçilinceye kadar görevlerinde kalırlar. Yerlerine yeni üyeler geldikten sonra da önceden kendilerine verilmiş bulunan işleri görmeye devam ederler.

Madde 23

Komisyon üyeleri, Komisyona kendi kişisel sıfatları ile katılırlar.

Madde 24

Her Sözleşmeci Taraf, başka bir Yüksek Sözleşen Tarafın bu Sözleşme hükümlerine herhangi bir aykırı davranışta bulunduğu iddiası ile, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri aracılığıyla Komisyona başvuruda bulunabilir.

Madde 25

1. Bu Sözleşmede tanınan hakların Sözleşmeci Taraflardan birinci ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek kişi, devlet dışı her kuruluş veya özel kişilerden oluşan her topluluk, hakkında şikayet vaki olan Yüksek Sözleşen Tarafın bu konuda Komisyonun yetkisini tanıdığını bildirmiş olması halinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine sunulacak bir dilekçe ile Komisyona başvuruda bulunabilir. Sözleşmeci Taraflardan böyle bir bildirimde bulunmuş olanların, bu hakkın etkin bir biçimde kullanılmasına hiçbir suretle engel olmamayı taahhüt ederler.

2. Bu bildirimler belli bir süre için yapılabilir.

3. Bu bildirimler, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilir. Genel Sekreter bunlardan birer kopyayı Yüksek Sözleşen Tarafalara gönderir ve yayımlanmasını sağlar.

4. Komisyon bu madde ile kendisine tanınan yetkiyi en az altı Yüksek Sözleşen Taraf yukarıdaki fıkralarda öngörülen bildirimlerle bağlanmış buldukları zaman kullanır.

Madde 26

Uluslararası hukukun genellikle kabul edilen ilkelerine göre, Komisyona ancak iç hukuktaki başvuru yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin iç kararın verildiği tarihten başlayarak altı aylık bir süre içinde başvurulabilir.

Madde 27

1. Komisyon, 25. Madde gereğince sunulan herhangi bir dilekçeyi aşağıdaki hallerde kabul etmez:

a. Dilekçe imzasız ise,

b. Dilekçe, Komisyonca daha önce incelenmiş veya uluslararası başka bir soruşturma veya çözüm merciine daha önce sunulmuş bir dilekçenin esas itibarıyla aynı ise ve yeni olaylar içermiyorsa.

2. Komisyon, 25. madde gereğince sunulan herhangi bir dilekçeyi bu Sözleşme hükümleriyle bağdaşmaz bulduğu, açıkça dayanaktan yoksun veya başvuru hakkının kötüye kullanılması niteliğinde gördüğü takdirde kabul edilmez sayar.

3. Komisyon, 26. maddeye göre kabul edilmez nitelikte saydığı her dilekçeyi reddeder.

Madde 28

Komisyon dilekçeyi kabul ettiği takdirde;

a. Olayları saptamak üzere dilekçeyi tarafların temsilcileri ile birlikte, her iki tarafı da dinleyerek inceler ve eğer gerekiyorsa, soruşturma açar. Bu soruşturmanın etkin bir biçimde yürütülmesi için ilgili devletler Komisyonla görüş alışverişinde bulunduktan sonra gereken her türlü kolaylığı gösterirler.

b. Komisyon, meseleyi, bu Sözleşmede tanınan insan haklarına saygı esasına dayalı dostça bir çözüme bağlamak üzere ilgili taraflara, hizmetlerini sunar.

Madde 29

Komisyon, 25. maddeye göre verilmiş bir dilekçeyi kabul ettikten sonra, inceleme sırasında 27. maddede öngörülen kabul edilmezlik sebeplerinden birinin varlığını tespit ettiği takdirde dilekçenin reddine oybirliği ile karar verebilir.

Bu durumda karar taraflara bildirilir.

Madde 30

Komisyon, 28. madde uyarınca dostça bir çözüm bulmayı başarırca bir rapor düzenler ve bu rapor ilgili devletlere, Bakanlar Komitesine ve yayımlanmak üzere Avrupa Konseyi Genel Sekreterine gönderilir. Bu rapor olayların ve varılan çözümün kısa bir açıklamasından ibarettir.

Madde 31

1. Bir çözüm yolu bulunamadığı takdirde Komisyon olayları saptayan bir rapor düzenler ve bu olayların ilgili devlet tarafından Sözleşmeden doğan yükümlülüklerinin ihlal edildiğini gösterip göstermediği konusunda görüşünü bildirir. Bu nokta hakkında bütün üyelerin görüşleri raporda açıklanabilir.

2. Rapor Bakanlar Komitesine ve ayrıca ilgili devletlere gönderilir. Bu devletler raporu yayımlama yetkisine sahip değildirlir.

3. Komisyon, Bakanlar Komitesine gönderdiği raporda uygun bulduğu önerilere de yer verebilir.

Madde 32

1. Komisyon raporunun Bakanlar Komitesine iletilme tarihinden başlayarak üç aylık bir süre içinde, mesele bu Sözleşmenin 48. maddesi gereğince Mahkemeye arz edilmezse, Bakanlar Komitesi Sözleşmenin ihlal edilmiş olup olmadığı hakkında Komitede temsil edilme hakkına sahip üyelerinin üçte iki çoğunluğu ile bir karar verir.

2. Bu kararın olumlu olması halinde, Bakanlar Komitesi ilgili Sözleşmecici Tarafa, Komite kararının

gerektirdiği tedbirleri alması için bir süre tanır.

3. İlgili Yüksek Sözleşmecici Taraf, tanınan bu süre içinde tatmin edici tedbirleri almamış bulunuyorsa, Bakanlar Komitesi, 1. fıkrada öngörülen çoğunlukla ilk kararının gereğini yerine getirerek raporu yayımlar.

4. Sözleşmecici Taraflar, yukarıdaki fıkralar uyarınca Bakanlar Komitesinin verebileceği her kararı kendileri için bağlayıcı saymayı taahhüt ederler.

Madde 33

Komisyon toplantıları gizlidir.

Madde 34

29. madde hükümleri saklı kalmak üzere Komisyon kararları toplantıya katılan ve oy kullanan üyelerin çoğunluğu ile verilir.

Madde 35

Komisyon, durum gerektirdiğinde toplanır. Toplantı çağrısı Avrupa Konseyi Genel Sekreterince yapılır.

Madde 36

Komisyon, kendi içtüzüğünü hazırlar.

Madde 37

Komisyonun sekreterlik işleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından sağlanır.

BÖLÜM IV**Madde 38**

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin sayısı kadar yargıçtan kuruludur. Mahkemede aynı devlet uyuğunda birden fazla üye olamaz.

Madde 39

1. Mahkeme üyeleri, Avrupa Konseyi üyelerince teklif edilen kişileri içeren bir liste üzerinden Danışma Meclisince çoğunlukla seçilir; her üye devlet, en az ikisi kendi uyuğunda olmak üzere üç aday gösterir.

2. Avrupa Konseyine yeni üyeler kabulü halinde Mahkeme heyetini tamamlamak ve boşalan üyeliklere yeni üyeler seçmek için de, uygulanabilme ölçüsünde, aynı usul izlenir.

3. Adaylar, üstün ahlaki karaktere ve yüksek yargı görevlerini yerine getirmede aranan niteliklere sahip veya yetenekleriyle ün yapmış hukukçulardan olmalıdır.

Madde 40

1. Mahkeme üyeleri dokuz yıllık bir süre için seçilirler. Tekrar seçilmeleri caizdir. Ancak, ilk seçimde seçilen üyelerden dördünün görevi üç yıl sonra, dört üyenin daha görevi de altı yıl sonra sona erer.

2. Görevleri ilk üç ve altı yıllık süreler sonunda bitecek olan üyeler, ilk seçimden hemen sonra Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından kura ile belirlenir.

3. Mahkeme üyelerinin üçte birinin imkanlar elverdiğince her üç yılda bir yenilenmesini sağlamak amacıyla, Danışma Meclisi daha sonraki seçimlere geçmeden önce, bir veya daha fazla üyenin görev süresinin altı yıldan az ve on iki yıldan fazla olamamak şartıyla dokuz yıl dışında bir süre olarak belirlenmesine karar verebilir.

4. Birden fazla üyelik için seçimin söz konusu olması ve Danışma Meclisinin yukarıdaki fıkrayı uygulaması halinde, değişik görev sürelerinin dağılımı seçimden hemen sonra Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından kura çekmek suretiyle yapılır.

5. Görevi sona ermemiş bir üyenin yerine seçilen Mahkeme üyesi, kendisinden önceki üyenin görev süresini tamamlar.

6. Mahkeme üyeleri yerlerine başkaları seçilinceye kadar görevde kalırlar. Yerlerine başkaları seçildikten sonra da bakmakta oldukları davaları görmeye devam ederler.

Madde 41

Mahkeme başkanını ve başkan vekilini üç yıl için seçer. Aynı kimseler tekrar seçilebilirler.

Madde 42

Mahkeme üyeleri her çalışma günü için tutarı Bakanlar Komitesince belirlenecek bir ödenek alırlar.

Madde 43

Önüne getirilen her davayı incelemek üzere Mahkeme, yedi yargıçtan oluşan bir Daire halinde çalışır. Bu Daireye ilgili her devletin uyuğundan olan, veya böylesi yoksa, o devlet tarafından seçilecek bir yargıç resen görevli olarak katılır; öteki yargıçlar davanın incelenmesine başlanmazdan önce başkan tarafından kura ile seçilirler.

Madde 44

Mahkeme önüne bir davayı yalnız Sözleşmeci Taraflar ve Komisyon getirebilir.

Madde 45

Mahkemenin yetkisi, bu Sözleşmenin yorumu ve uygulanmasıyla ilgili olarak Sözleşmeci Taraflar veya Komisyon tarafından 48. madde uyarınca kendisine arz olunacak bütün hususları kapsar.

Madde 46

1. Sözleşmeci Taraflardan her biri, bu Sözleşmenin yorumuna ve uygulanmasına ilişkin konularda Mahkemenin yargı yetkisini herhangi bir zamanda kendiliğinden ve özel bir anlaşma olmaksızın zorunlu olarak tanıdığını beyan edebilir.

2. Yukarıda sözü edilen beyanlar, kayıtsız şartsız ve ya diğer Sözleşmeci Taraflardan birçoğu ve bazılarınca karşılıklı olma esasına bağlı olarak ya da belirli bir süre için yapılabilir.

3. Bu beyanlar Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapılır; Genel Sekreter bunların birer kopyasını Sözleşmeciler Tarafına gönderir.

Madde 47

Bir dava Mahkeme'ye ancak dostça çözüm bulma çabalarının boşa çıktığı Komisyonca açıklandıktan sonra ve 32. maddede öngörülen üç aylık süre içinde gönderilebilir.

Madde 48

Sözleşmeciler Tarafın, veya birden fazla olmaları halinde tarafların, Mahkemenin zorunlu yargı yetkisini tanımış olmaları veya tanımamışlarsa ilgili tarafın veya tarafların rıza ve onayı ile, aşağıda adları gösterilenler konuyu Mahkeme önüne getirebilirler:

- a. Komisyon;
- b. Hakkı çiğnendiği ileri sürülen kimse kendi uyuğundan olan Sözleşmeciler Tarafı;
- c. Komisyon başvurmuş olan Sözleşmeciler Tarafı;
- d. Kendisinden şikayet edilen Sözleşmeciler Tarafı.

Madde 49

Mahkemenin yetkili olup olmadığı konusunda anlaşmazlık çıkması halinde karar Mahkemece verilir.

Madde 50

Mahkeme, bir Sözleşmeciler Tarafın yargı mercileri veya herhangi başka bir resmi mercii tarafından verilmiş olan bir kararın veya alınmış olan bir tedbirin bu Sözleşmeden doğan yükümlülüklerle tamamen veya kısmen aykırı düştüğü hükmüne varırsa ve eğer ilgili tarafın iç hukuku bu karar veya tedbirin sonuçlarını ancak kısmen gidermeye elverişli ise, Mahkeme kararında gerektiği takdirde zarar gören tarafa adil bir tatmin şekline hükümlenir.

Madde 51

1. Mahkemenin kararları gerekçelidir.
2. Karar tümüyle veya bir bölümüyle yargıçların oybirliği ile varılmış görüşlerini ifade etmiyorsa, her yargıç kendi kişisel görüşünü buna eklemek hakkına sahiptir.

Madde 52

Mahkemenin kararı kesindir.

Madde 53

Sözleşmeci Taraflar taraf oldukları davalarda Mahkeme kararlarına uymayı taahhüt ederler.

Madde 54

Mahkemenin kararı, onun uygulanmasını gözetecek olan Bakanlar Komitesine gönderilir.

Madde 55

Mahkeme, tüzüğünü ve uygulayacağı muhakeme usulünü kendisi düzenler.

Madde 56

1. Mahkeme üyelikleri için ilk seçim, Sözleşmeci Tarafların 46. maddede sözü edilen beyanlarının sayısı sekizi bulduktan sonra yapılır.

2. Bu seçimden önce Mahkemeye başvuruda bulunulamaz.

BÖLÜM V**Madde 57**

Her Sözleşmeci Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreterlerinin istemesi üzerine, bu Sözleşmenin bütün hükümlerinin fiilen uygulanmasının kendi iç hukukunca nasıl sağlandığı konusunda açıklamalarda bulunur.

Madde 58

Komisyonun ve Mahkemenin masrafları Avrupa Konseyince karşılanır.

Madde 59

Komisyon ve Mahkeme üyeleri, görevlerinin ifası sırasında, Avrupa Konseyi Statüsünün 40. maddesinde ve bu madde uyarınca yapılan anlaşmalarda öngörülen ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanırlar.

Madde 60

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, herhangi bir Sözleşmeci Tarafın yasalarına veya onun taraf olduğu başka bir Sözleşmeye göre tanınabilecek insan haklarını ve temel özgürlüklerini sınırlar, ya da onlara aykırı düşer şeklinde yorumlanamaz.

Madde 61

Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, Avrupa Konseyi Statüsünün Bakanlar Komitesine tanıdığı yetkileri olumsuz yönde etkilemez.

Madde 62

Yüksek Sözleşen Taraflar, bu Sözleşmenin yorum veya uygulamasından doğan bir anlaşmazlığı, başvuru yoluyla bu Sözleşmede öngörülenlerin dışında bir çözüme bağlamak hususunda aralarında mevcut Antlaşma, Sözleşme veya Bildirilerden, özel uzlaşma halleri dışında yararlanmaktan karşılıklı olarak vazgeçmeyi kabul ederler.

Madde 63

1. Her devlet, onaylama sırasında veya daha sonra herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine göndereceği bir bildirimle bu Sözleşmenin uluslararası ilişkilerinden sorumlu bulunduğu bütün ülkelere veya bunlardan herhangi birine uygulanacağını beyan edebilir.

2. Sözleşme, bildirimde belirtilen ülke veya ülkelerde Avrupa Konseyi Genel Sekreterinin bu bildirim aldığı tarihten itibaren otuz gün sonra uygulanmaya konur.

3. Bu Sözleşmenin hükümleri sözü geçen ülkelerde yerel şartlar dikkate alınarak uygulanır.

4. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirimde bulunmuş olan her devlet, sonradan herhangi bir zamanda, bildiriminde belirtmiş olduğu ülke veya ülkelerdeki gerçek kişilerin, devlet dışı kuruluşların veya kişi gruplarının başvuruları konusunda bu Sözleşmenin 25. maddesine uygun olarak komisyonun yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 64

1. Bu Sözleşmenin imzası veya onaylama belgesinin sunulması sırasında her devlet Sözleşmenin belirli bir hükmü hakkında, o sırada kendi ülkesinde yürürlükte olan bir yasanın bu hükme uygun olmaması ölçüsünde bir çekince kaydı koyabilir. Bu madde genel nitelikte çekinceler konulmasına izin vermez.

2. Bu maddeye uygun olarak konulacak her çekince, sözü edilen yasanın kısa bir açıklamasını içerir.

Madde 65

1. Bir Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşmeyi, ancak Sözleşmenin kendisi hakkında yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık bir süre sonunda ve Avrupa Konseyi Genel Sekreterine altı ay önceden verilecek bir ihbarla feshedebilir. Genel Sekreter bunu, diğer Sözleşmeci Taraflara bildirir.

2. Bu fesih işlemi, feshin geçerli sayıldığı tarihten önce işlenmiş ve yükümlülüklerin ihlali niteliğinde sayılabilecek olan bir fiil dolayısıyla, ilgili Sözleşmeci Tarafın bu Sözleşmedeki yükümlülüklerinden kurtulması sonucunu doğurmaz.

3. Aynı şartlarla, Avrupa Konseyi üyeliğinden çıkan her Sözleşmeci Devlet, bu Sözleşmeye de taraf olmaktan çıkar.

4. Sözleşme, 63. madde gereğince uygulanacağı beyan edilmiş olan ülkelerle ilgili olarak, yukarıdaki fıkraların hükümleri uyarınca feshedilebilir.

Madde 66

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Sözleşme onaylanacaktır. Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilecektir.

2. Bu Sözleşme, on onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.

3. Sözleşmeyi daha sonra onaylayacak olan imzacılar için Sözleşme, onaylama belgesinin verilmesinden itibaren yürürlüğe girecektir.

4. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşmenin yürürlüğe girdiğini, Sözleşmeyi onaylayan Sözleşmeci Tarafların adlarını ve daha sonra gelecek olan onaylama belgelerinin verilmesini bütün Avrupa Konseyi üyelerine bildirecektir.

Avrupa Konseyi Arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve

İngilizce tek bir nüsha halinde 4 Kasım 1950'de Roma'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi

(11 nolu Protokol ile Değiştirilmiş Metin)

Kaynak: http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafliisoz/ak/turkce/009_tur.pdf

Sözleşme 4 Kasım 1950'de Roma'da imzalanmış ve 59. maddeye uygun olarak 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşme'yi 4 Kasım 1950 tarihinde imzalamış ve 10 Mart 1954 tarihinde ihtirazi kayıtlarla onaylamıştır. 6366 Sayılı Onay Kanunu 19 Mart 1954 gün ve 8662 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Türkiye'nin ihtirazi kaydı şöyledir:

"İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesine Ek Protokolün ikinci maddesi 3 Mart 1924 tarihi ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanununun hükümlerini ihlal etmez."

Sözleşmeyi yeniden düzenleyen 11 Numaralı Protokol 11 Mayıs 1994 tarihinde imzaya açılmış ve 4. maddeye uygun olarak 1 Kasım 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye 11 Numaralı Ek Protokolü 11 Mayıs 1994 tarihinde imzalamış ve 14 Mayıs 1997 tarihinde onaylamıştır. 4255 Sayılı Onay Kanunu 22 Mayıs 1997 gün ve 22996 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi hükümetler, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni, bu Bildiri'nin, metninde açıklanan hakların her yerde ve etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamayı hedef aldığını,

Avrupa Konseyi'nin amacının, üyeleri arasında daha sıkı bir birlik kurmak olduğunu ve insan hakları ile temel özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesinin bu amaca ulaşma yollarından birini oluşturduğunu göz önüne alarak,

Dünyada barış ve adaletin asıl temelini oluşturan ve sağlanıp korunabilmesi, herşeyden önce, bir yandan da insan hakları konusunda ortak bir anlayış ve ortaklaşa saygı esasına bağlı olan bu temel özgürlüklere derin inançlarını bir daha tekrarlayarak,

Aynı inancı taşıyan ve siyasal gelenekler, idealler, özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü konularında ortak bir mirası paylaşan Avrupa devletlerinin hükümetleri sıfatıyla, Evrensel Bildiri'de yer alan bazı hakların ortak güvenceye bağlanmasını sağlama yolunda ilk adımları atmaya kararlaşırarak; aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 - İnsan haklarına saygı yükümlülüğü

Yüksek Sözleşmeciler Tarafından, kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanınır.

Bölüm I - Haklar ve özgürlükler

Madde 2 - Yaşam hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma'nın kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
- b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;
- c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.

Madde 3 - İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.

Madde 4 - Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

- 1. Hiç kimse köle ve kul halinde tutulamaz.
- 2. Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.
- 3. Aşağıdaki haller bu maddede sözü geçen "zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma"dan sayılmazlar:

a) Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen koşullar altında tutuklu bulunan kimseden tutukluluğu veya şartlı salıverilmesi sürecince olağan olarak yapılması istenen çalışma;

b) Askeri nitelikte bir hizmet veya inançları gereğince askerlik görevini yapmaktan kaçınan kimselerin durumunu meşru sayan ülkelerde bu inanca sahip kimselere zorunlu askerlik yerine gördürülecek başka bir hizmet;

c) Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz ve afet hallerinde istenecek her hizmet;

d) Normal yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 5 - Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

a) Kişinin yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine usulüne uygun olarak hapsedilmesi;

b) Bir mahkeme tarafından, yasaya uygun olarak, verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması;

d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulu durumda bulundurulması veya kendisinin yetkili merci önüne çıkarılması için usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

e) Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu madde bağımlısı bir kişinin veya bir serserinin usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

f) Bir kişinin usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonmasını veya kendisi hakkında sınırdışı etme ya da geriverme işleminin yürütülmemekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.

3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutulu kalma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.

Madde 6 - Adil yargılanma hakkı

1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit olunca-ya kadar suçsuz sayılır.

3. Her sanık en azından aşağıdaki haklara sahiptir:

a) Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir savunmacının yardımından yararlanmak ve eğer savunmacı tutmak için mali olanaklardan yoksun bulunuyor ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemece görevlendirilecek bir avukatın para ödemeksizin yardımından yararlanabilmek;

d) İddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağrılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek;

e) Duruşmada kullanılan dili anlamadığı veya konuşmadığı takdirde bir tercümanın yardımından para ödemeksizin yararlanmak.

Madde 7 - Cezaların yasallığı

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ve uluslararası hukuka göre bir suç sayılmayan bir fiil veya ihmalden dolayı mahkum edilemez. Yine hiç kimseye, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel

hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir fiil veya ihmal ile suçlanan bir kimse-
nin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 8 - Özel hayatın ve aile hayatının korunması

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düze-
nin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir topl-
lumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.

Madde 9 - Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapma suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, ancak kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler-
le ve yasayla sınırlanabilir.

Madde 10 - İfade özgürlüğü

1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demok-
ratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, baş-
kalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

Madde 11 - Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü

1. Herkes asayiş bozmayan toplantılar yapmak, dernek kurmak, ay-
rıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başlarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir.

Madde 12 - Evlenme hakkı

Evlenme çağına gelen erkek ve kadın, bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalar uyarınca evlenmek ve aile kurmak hakkına sahiptir.

Madde 13 - Etkili başvuru hakkı

Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.

Madde 14 - Ayırmıcılık yasağı

Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayırmıcılık yapılmadan sağlanır.

Madde 15 - Olağanüstü hallerde askıya alma

1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, ancak durumun gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklerle ters düşmemek koşuluyla ve Sözleşme’de öngörülen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında, 2. madde ile 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ve 7. maddeyi hiçbir suretle ihlale mezun kılmaz.

3. Bu maddeye göre aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne bildirir.

Madde 16 - Yabancıların siyasal etkinliklerinin kısıtlanması

10, 11 ve 14. maddelerin hiçbir hükmü, Yüksek Sözleşmeci Tarafların yabancıların siyasal etkinliklerini sınırlamalarına engel sayılmaz.

Madde 17 - Hakların Kötüye Kullanımının Yasaklanması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.

Madde 18 - Hakların kısıtlanmasının sınırları

Bu Sözleşme hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.

Bölüm II - Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi***Madde 19 - Mahkeme’nin kuruluşu***

Bu Sözleşme ve Protokollarına, Yüksek Sözleşmeci Taraflarca kabul edilen yükümlülüklerle uyulmasını sağlamak için; aşağıda “Mahkeme” olarak anılacak bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulur. Mahkeme devamlı görev yapar.

Madde 20 - Yargıç sayısı

Mahkeme, Yüksek Sözleşmeci Taraflar sayısına eşit sayıda yargıçtan oluşur.

Madde 21 - Görev için aranan koşullar

1. Yargıçlar üstün ahlaki vasıflara ve yüksek bir hukuki göreve atanmak için gerekli niteliklere sahip veya ehliyetleriyle tanınmış hukukçu olmalıdırlar.

2. Yargıçlar Mahkeme’ye kendi adlarına katılırlar.

3. Görev süreleri içerisinde, yargıçlar bağımsızlıkları, tarafsızlıkları ve daimi görevin gerekleri ile bağdaşmayan herhangi bir görev üstlenemezler; bu fıkranın uygulanmasından doğan sorunlar Mahkeme tarafından karara bağlanır.

Madde 22 - Yargıçların seçimi

1. Yargıçlar, her Yüksek Sözleşmeci Taraf için, o Yüksek Sözleşmeci Taraf tarafından gösterilen ve üç aday içeren bir liste üzerinden, Parlamento Meclisi tarafından oy çokluğu ile seçilirler.

2. Yeni Yüksek Sözleşmeci Tarafların bu Sözleşme’ye katılmaları halinde Mahkeme’yi tamamlamak ve boşalan üyelikleri doldurmak için aynı usul izlenir.

Madde 23 - Görev süreleri

1. Yargıçlar altı yıl için seçilirler. Tekrar seçilmeleri mümkündür. Bununla beraber ilk seçilen yargıçlardan yarısının görev süresi üç yıl sonunda sona erecektir.

2. İlk üç yıllık sürenin sonunda görevleri sona erecek olan üyeler, ilk seçimlerin yapılmasından hemen sonra, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından kura çekmek suretiyle saptanır.

3. Yargıçların imkan ölçüsünde yarısının her üç yılda bir yenilenmesini sağlamak için, Parlamenterler Meclisi bir sonraki seçime geçmeden önce seçilecek yargıçlardan bir veya birkaçının görev süresinin veya sürelerinin üç yıldan az veya dokuz yıldan çok olmamak şartı ile, altı yıl dışında bir süre olmasına karar verebilir.

4. Birden fazla üyenin görev süresinin söz konusu olduğu durumlarda ve Parlamenterler Meclisi'nin yukardaki fıkrayı uygulaması halinde, görev sürelerinin üyelere dağılımı, Genel Sekreter'in, seçimden hemen sonra yapacağı kura sonucu belirlenir.

5. Görev süresi bitmemiş bir yargıcın yerine seçilen yargıç, sefelinin görev süresini tamamlar.

6. Yargıçların görev süreleri 70 yaşında sona erer.

7. Yargıçlar, yerlerine başkası seçilinceye kadar görev yaparlar. Yerlerine başkası seçildikten sonra da kendilerine havale edilmiş olan davalara bakmaya devam ederler.

Madde 24 - Görevden alınma

Bir yargıç ancak, artık gerekli koşulları taşımadığına ilişkin diğer yargıçların üçte iki çoğunluk ile alacakları kararla görevden alınabilir.

Madde 25 - Yazı işleri ve hukukçular

Mahkeme'de, görev ve kuruluşu Mahkeme içtüzüğünde belirlenen bir Yazı İşleri bulunur. Mahkeme'ye yazı işlerinde görevli hukukçular yardım eder.

Madde 26 - Mahkeme'nin genel kurul halinde toplanması

Genel Kurul halinde toplanan Mahkeme,

a) Üç yıllık bir süre için Başkanını ve bir veya iki Başkan Yardımcısını seçer, bunların tekrar seçilmeleri mümkündür;

b) Belirli süreler için Daireler kurar;

c) Dairelerinin başkanlarını seçer, bunların tekrar seçilmeleri mümkündür;

d) Mahkeme içtüzüğünü kabul eder;

e) Yazı işleri Müdürü ve bir veya birden fazla Müdür Yardımcısı seçer.

Madde 27 - Komite, Daireler ve Büyük Daire

1. Mahkeme, önüne gelen başvuruları incelemek üzere üç yargıçlı Komiteler, yedi yargıçlı Daireler ve onyediyargıçlı bir Büyük Daire şeklinde toplanır. Mahkeme'nin Daireleri belirli bir süre için Komiteleri oluşturur.

2. Başvuruya konu olan Taraf Devlet adına seçilmiş yargıç Daire ve Büyük Dairede vazifeten yer alır; bu yargıcın yokluğunda veya katılması mümkün olmayan durumlarda, anılan Devletin belirleyeceği bir kişi yargıç sıfatıyla Daire ve Büyük Dairede yer alır.

3. Büyük Daire ayrıca Mahkeme Başkanı, Başkan Yardımcıları, Daire Başkanları ve Mahkeme içtüzüğüne göre seçilecek diğer yargıçlardan oluşur. 43. madde uyarınca Büyük Daireye sevk edilen başvuruların incelenmesi sırasında, Daire Başkanı ve başvuruda konu edilen Devletin yargıcı dışında, bu kararı veren Daire yargıçları Büyük Dairede yer alamazlar.

Madde 28 - Komitelerin kabul edilemezlik kararları

Bir Komite, 34. madde uyarınca yapılan kişisel başvurunun, daha fazla incelemeyi gerektirmediği hallerde, oybirliği ile kabul edilemezliğine veya kayıttan düşürülmesine karar verebilir. Bu karar kesindir.

Madde 29 - Dairelerin kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin kararları

1. 28. madde çerçevesinde karar verilmediği takdirde, bir Daire, 34. madde uyarınca yapılan kişisel başvuruların kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verir.

2. Bir Daire, 33. madde uyarınca yapılan devlet başvurularının kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verir.

3. Mahkeme'nin istisnai hallerde, aksine kararları hariç, kabul edilebilirlik konusundaki kararları ayrı olarak alınır.

Madde 30 - Yargılanmanın Büyük Daireye gönderilmesi

Daire önünde görülen dava, işbu Sözleşmenin ve Protokollarının yorumu konusunda ciddi sorunlar doğuruyorsa ya da sorunun çözümü Mahkeme tarafından önceden verilmiş bir karar ile çelişkili olacak ise, Daire, hüküm vermediği süre içerisinde, taraflar itiraz etmedikçe, yargı yetkisinden Büyük Daire lehine vazgeçebilir.

Madde 31 - Büyük Dairenin yetkileri

Büyük Daire;

1. Daireler tarafından 30. madde uyarınca kendisine gönderilen veya 43. madde uyarınca önüne gelen, 33. veya 34. maddeler uyarınca yapılan başvuruları ve,

2. 47. maddede öngörülen görüş bildirme taleplerini inceler.

Madde 32 - Mahkeme'nin yargı yetkisi

1. Mahkeme'nin yargı yetkisi, 33., 34. ve 37. maddeler uyarınca kendisine intikal eden, işbu Sözleşmenin ve Protokollarının yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm konuları kapsar.

2. Mahkeme'nin yargı yetkisinin olup olmadığı hakkında ihtilaf durumunda, karar Mahkeme'ye aittir.

Madde 33 Devlet başvuruları

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf işbu Sözleşme ve protokolları hükümlerine vaki ve kendisinin diğer Yüksek Sözleşmeci Tarafa isnat edilebileceğine kanaat getirdiği herhangi bir ihlalden dolayı Mahkeme'ye başvurabilir.

Madde 34 - Kişisel başvurular

İşbu Sözleşme ve Protokollarında tanınan hakların Yüksek Sözleşmeci Taraflardan biri tarafından ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek kişi, hükümet dışı her kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeci Taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir suretle engel olmamayı taahhüt ederler.

Madde 35 - Kabul edilebilirlik koşulları

1. Uluslararası Hukukun genel olarak kabul edilen prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin karardan itibaren altı aylık süre içinde Mahkeme'ye başvurulabilir.

2. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan herhangi bir kişisel başvuruyu aşağıdaki hallerde kabul etmez:

a) Başvuru imzasız ise veya;

b) Başvuru Mahkeme tarafından daha önce incelenmiş veya uluslararası diğer bir soruşturma veya çözüm merciine sunulmuş başka bir başvurunun konusuyla esas itibarıyla aynı ise ve yeni olaylar içermiyorsa.

3. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan herhangi bir kişisel başvuruyu işbu Sözleşme ve Protokolları hükümleri dışında kalmış, açıkça dayanaktan yoksun veya başvuru hakkının suiistimali mahiyetinde telakki ettiği takdirde, kabul edilemez bulur.

4. Mahkeme işbu maddeye göre kabul edilemez bulduğu her başvuruyu reddeder. Yargılamanın her aşamasında bu karar verilebilir.

Madde 36 - Üçüncü tarafın müdahalesi

1. Daire ve Büyük Daire önündeki tüm davalarda, vatandaşlarından birinin başvuran taraf olması halinde, Yüksek Sözleşmeci Tarafın yazılı görüş sunma ve duruşmalarda bulunma hakkı vardır.

2. Mahkeme Başkanı, adaletin doğru sağlanabilmesi amacıyla, yargılamada taraf olmayan herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Tarafı yazılı görüş sunma veya duruşmalarda taraf olmaya davet edebilir.

Madde 37 - Başvurunun kayıttan düşmesi

1. Yargılamanın herhangi bir aşamasında, Mahkeme, aşağıdaki sonuçlara varılması halinde başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir.

a) Başvuru sahibi başvurusunu takip etme niyetinde değilse veya;

b) Sorun çözümlenmişse veya;

c) Başka herhangi bir nedenden ötürü, başvurunun incelenmesine devam edilmesi hususunda artık haklı bir gerekçe görmezse.

Ancak işbu Sözleşme ve Protokollarında tanımlanan insan haklarına riayet gerektiriyorsa, Mahkeme başvurunun incelenmesine devam eder.

2. Mahkeme, koşulların haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun eski haline döndürülmesini kararlaştırabilir.

Madde 38 - Davanın incelenmesi ve dostane çözüm süreci

1. Mahkeme, kendisine gelen başvuruyu kabul edilebilir bulunduğu takdirde,

a) olayları saptamak amacıyla, tarafların temsilcileriyle birlikte başvuruyu incelemeye devam eder ve gerekirse, ilgili Devletlerin, etkinliği için gerekli tüm kolaylıkları sağlayacakları bir soruşturma yapacaktır;

b) İşbu Sözleşme ve Protokollarında tanımlanan şekliyle İnsan Haklarına saygı esasından hareketle, davanın dostane bir çözüm ile sonuçlandırılması için ilgili taraflara hizmet sunmaya hazır olacaktır.

2. "1.b" hükümlerine göre yürütülen süreç gizlidir.

Madde 39 - Dostane Çözüme Varılması

Dostane çözüme varılırsa, Mahkeme olaylarla ve varılan çözümle sınırlı kısa açıklamayı içeren bir karar vererek başvuruyu kayıttan düşürür.

Madde 40 - Duruşmaların kamuya açık olması ve belgelere ulaşabilme

1. Mahkeme istisnai durumlarda aksini kararlaştırmadıkça, duruşmalar kamuya açıktır.

2. Mahkeme Başkanı aksine karar vermedikçe, Yazı İşleri Müdürüne emanet edilen belgeler kamuya açıktır.

Madde 41 - Hakkaniyete uygun tatmin

Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen

telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.

Madde 42 - Dairelerin kararları

Dairelerin kararları, 44. maddenin 2. fıkrası hükümleri uyarınca kesinleşir.

Madde 43 - Büyük Daireye gönderme

1. Bir Daire kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, dava taraflarından her biri, istisnai durumlarda, davanın Büyük Daireye gönderilmesini isteyebilir.

2. Büyük Daire bünyesinde beş yargıçtan oluşan bir kurul, dava Sözleşme ve Protokollarının yorumuna ya da uygulanmasına ilişkin ciddi bir sorun doğuruyorsa ya da genel nitelikli ciddi bir konu teşkil ediyorsa, istemi kabul eder.

3. Kurul istemi kabul ederse, Büyük Daire bir hüküm ile davayı sonuçlandırır.

Madde 44 - Kesin hükümler

1. Büyük Dairenin kararı kesindir.

2. Bir Dairenin kararı aşağıdaki durumlarda kesinleşir:

a) Taraflar davanın Büyük Daireye gönderilmesini istemediklerini beyan ederlerse veya;

b) Karardan sonraki üç ay içerisinde davanın Büyük Daireye gönderilmesi istenmezse veya;

c) Kurul 43. maddede öngörülen istemi reddederse.

3. Kesin karar yayınlanır.

Madde 45 - Hükümlerin ve kararların gerekçeli olması

1. Hükümler, başvuruların kabul edilebilirliğine veya kabul edilemezliğine ilişkin kararlar gerekçelidir.

2. Hüküm, tamamen veya kısmen yargıçların oybirliğini içermediği takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtmek hakkına sahiptir.

Madde 46 - Kararların bağlayıcılığı ve uygulanması

1. Yüksek Sözleşmeciler Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkeme'nin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt ederler.

2. Mahkeme'nin kesinleşmiş kararı, kararın uygulanmasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne gönderilir.

Madde 47 - Görüş bildirme

1. Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nin istemi üzerine, Sözleşme ve Protokollarının yorumlanması ile ilgili hukuki meseleler üzerinde görüş bildirebilir.

2. Ancak, bu görüşler, ne Sözleşme'nin 1. bölümünde ve Protokollarında belirlenen hak ve özgürlüklerin içeriği veya kapsamı ile ilgili sorunlara ne de Mahkeme veya Bakanlar Komitesi'nin Sözleşme'de öngörülen bir başvuru sonucunda karara bağlamak durumunda kalabileceği diğer sorunlara ilişkin bulunabilir.

3. Bakanlar Komitesi'nin Mahkeme'den görüş bildirme talep etmek kararı Komiteye katılmak hakkına sahip temsilcilerin çoğunluğuyla alınır.

Madde 48 - Mahkeme'nin görüş bildirme yetkisi

Bakanlar Komitesi tarafından yapılan talebin, 47. maddede belirtilen görüş bildirme yetkisine girip girmediğini Mahkeme kararlaştırır.

Madde 49 - Bildirilen görüşün gerekçeli olması

1. Mahkemenin verdiği görüş gerekçelidir.
2. Mütalaa, tamamen veya kısmen yargıçların oybirliğini içermediği takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtmek hakkına sahiptir.
3. Mahkemenin mütalaaası Bakanlar Komitesi'ne bildirilir.

Madde 50 - Mahkeme'nin masrafları

Mahkemenin masrafları, Avrupa Konseyi tarafından karşılanır.

Madde 51 - Yargıçların ayrıcalık ve dokunulmazlıkları

Yargıçlar, vazifelerinin ifasında Avrupa Konseyi Statüsünün 40. maddesinde ve bu madde uyarınca akdedilen anlaşmalarda öngörülen ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanırlar.

Bölüm III - Çeşitli Hükümler

Bu Bölüm'ün maddeleri 11. Protokol'e uygun olarak yeniden numaralandırılmıştır.

Madde 52 - Genel sekreter tarafından yapılan incelemeler

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin istemesi üzerine, bu Sözleşme'nin bütün hükümlerinin fiilen uygulanmasının kendi iç hukukunca nasıl sağlandığı konusunda açıklamalarda bulunur.

Madde 53 - Tanınan insan haklarının korunması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbirisi, herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Tarafın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşmeye göre

tanınabilecek insan haklarını ve temel özgürlüklerini sınırlayamaz ya da onlara aykırı düşecek şekilde yorumlanamaz.

Madde 54 - Bakanlar Komitesi'nin yetkileri

Bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, Avrupa Konseyi Statüsü'nün Bakanlar Komitesi'ne tanıdığı yetkileri olumsuz yönde etkilemez.

Madde 55 - Diğer çözüm yollarının dışlanması

Yüksek Sözleşmeciler Taraf, bu Sözleşme'nin yorum veya uygulamadan doğan bir anlaşmazlığı, başvuru yoluyla bu Sözleşme'de öngörülenlerin dışında bir çözüme bağlamak hususunda aralarında mevcut anlaşma, sözleşme veya bildirimlerden, özel uzlaşma halleri dışında yararlanmaktan karşılıklı olarak vazgeçmeyi kabul ederler.

Madde 56 - Ülkesel uygulama

1. Her devlet, onaylama sırasında veya daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne göndereceği bir bildirimle bu Sözleşme'nin, uluslararası ilişkilerinden sorumlu bulunduğu bütün ülkelere veya bunlardan herhangi birine, işbu maddenin 4. fıkrası saklı kalmak kaydıyla, uygulanacağını beyan edebilir.

2. Sözleşme, bildirimde belirtilen ülke veya ülkelerde, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin bu bildirim aldığı tarihten itibaren otuz gün sonra uygulamaya konur.

3. Bu Sözleşme'nin hükümleri sözü geçen ülkelerde yerel şartlar dikkate alınarak uygulanır.

4. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirimde bulunmuş olan her devlet, sonradan herhangi bir zamanda, bildiriminde belirtmiş olduğu ülke veya ülkelerdeki gerçek kişilerin, hükümet dışı kuruluşların veya kişi gruplarının başvuruları konusunda bu Sözleşme'nin 34. maddesine uygun olarak Mahkeme'nin yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 57 - Çekinceler

1. Bu Sözleşme'nin imzası ve onaylama belgesinin sunulması sırasında her devlet, Sözleşme'nin belirli bir hükmü hakkında, o sırada kendi ülkesinde yürürlükte olan bir yasanın bu hükme uygun olmaması ölçüsünde bir çekince kaydı koyabilir. Bu madde genel nitelikte çekinceler konmasına izin vermez.

2. Bu maddeye uygun olarak konulacak her çekince, sözü edilen yasanın kısa bir açıklamasını içerir.

Madde 58 - Feshi İhbar

1. Bir Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme'yi ancak Sözleşme'ye taraf olduğu tarihten itibaren geçecek beş yıllık bir süre sonunda ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne altı ay önceden haber verilecek bir ihbarla feshedebilir. Genel Sekreter bunu, diğer Yüksek Sözleşmeci Taraflara bildirilir.

2. Bu fesih işlemi, feshin geçerli sayıldığı tarihten önce işlenmiş ve yükümlülüklerin ihlali niteliğinde sayılabilecek olan bir fiil dolayısıyla, ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden kurtulması sonucunu doğurmaz.

3. Aynı şartlarla, Avrupa Konseyi üyeliğinden çıkan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme'ye de taraf olmaktan çıkar.

4. Sözleşme, 56 ncı madde gereğince uygulanacağı beyan edilmiş olan ülkelerle ilgili olarak, yukarıdaki fıkraların hükümleri uyarınca feshedilebilir.

Madde 59 - İmza ve onay

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Sözleşme onaylanacaktır. Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecektir.

2. Bu Sözleşme, on onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.

3. Sözleşmeyi daha sonra onaylayacak olan imzacılar için Sözleşme, onaylama belgesinin verilmesinden itibaren yürürlüğe girecektir.

4. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşme'nin yürürlüğe girdiğini, Sözleşme'yi onaylayan Yüksek Sözleşmeci Tarafların adlarını ve daha sonra gelecek olan onaylama belgelerinin verilişini bütün Avrupa Konseyi üyelerine bildirecektir.

KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN TASFİYE EDİLMESİNE DAİR SÖZLEŞME CEDAW

Türkiye, Kadın – erkek eşitliği alanında uluslararası düzeyde bağlayıcı tek yasal doküman olan Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine (CEDAW) 1985 yılında taraf olmuştur.

Söz konusu sözleşmenin temel hedefi; toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın-erkek rollerine dayalı önyargıların yanısıra geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.

Genel Kurulu'nun 18 Aralık 1979 tarihli ve 34/180 Sayılı Kararı'yla kabul edilmiş ve imzaya, onaya ve katılmaya açılmıştır.

Yürürlüğe giriş: 3 Eylül 1981

Kaynak: www.kadininstatusu.gov.tr

BAŞLANGIÇ

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Şartı'nın temel insan haklarına, insanlık onuru ve insanın değeri ile erkeklerin ve kadınların haklar bakımından eşitliğine olan inancını yeniden teyit ettiğini kaydederek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin ayrımcılığın kabul edilemezliği prensibini teyit ettiğini ve bütün insanların onurları ve hakları bakımından eşit ve özgür doğduklarını ve herkesin cinsiyet dayanan ayırım da dahil, bu Bildiri'de yer alan hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın haklara ve özgürlüklere sahip olduklarını ilan etmiş olması kaydederek,

İnsan Haklarına dair Uluslararası Sözleşmelere Taraf olan Devletlerin, erkeklerle ve kadınlara ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel ve siyasal haklardan yararlanmaları konusunda eşit haklar sağlama yükümlülüğü altında bulunduğunu kaydederek,

Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşlarının gözetiminde meydana getirilen uluslar arası Sözleşmelerin erkekler ve kadınlar arasında hak eşitliği sağlamaya çalıştığını dikkate alarak,

Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşları tarafından kabul edilen kararların, bildirimlerin ve tavsiye kararlarının erkekler ve kadınlar arasında hak eşitliği sağlamaya çalıştığını kaydederek,

Ancak bu gibi çeşitli belgelere rağmen, kadınlara karşı ayrımcılığın yaygın bir şekilde devam etmesinden kaygı duyarak,

Kadınlara karşı ayrımcılığın hak eşitliği ve insanlık onuruna saygı prensiplerini ihlal etmesinin, kadınların erkeklerle eşit bir biçimde ülkenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katılmalarına bir engel oluşturduğunu, toplumun ve ailenin refah düzeyinin artmasına mani olduğunu ve ülkelerinin ve insanlığın hizmetinde bulunan kadınların yeteneklerini tam olarak geliştirmelerini daha da güçleştirdiğini akılda tutarak,

Yoksulluk içinde bulunan kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim ve iş imkanları ile diğer ihtiyaçlarını karşılamada yeterli imkanı bulamamalarından kaygı duyarak,

Hakkaniyet ve adalet esaslarına dayanan yeni uluslararası ekonomik düzenin, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanmasına doğru önemli ölçüde katkıda bulunacağına inanarak,

Apartheid'in, her türlü ırkçılığın, ırkçı ayrımcılığın, koloniciliğin, yeni koloniciliğin, saldırganlığın, yabancı işgalinin, bir Devlet üzerinde egemenlik kurmanın ve iç işlerine karışmanın ortadan kaldırılmasının, erkeklerin ve kadınların haklardan tam olarak yararlanmaları için esas olduğunu vurgulayarak,

Uluslararası barış ve güvenliğin güçlendirilmesinin, uluslararası gerilimin giderilmesinin, sosyal ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun bütün Devletler arasında karşılıklı işbirliği yapılmasının, genel ve tam bir silahsızlanmaya gidilmesinin, özellikle sıkı ve etkili bir uluslararası kontrol altında nükleer silahsızlanmanın, ülkeler arasında adalet, eşitlik ve karşılıklı menfaat prensiplerinin kabul edilmesinin ve yabancı ve koloni hakimiyeti ve yabancı işgali altındaki halkların self-determinasyon ve bağımsızlık haklarını tanımakla beraber ulusal egemenliğe ve ülke bütünlüğüne saygı göstermenin, toplumsal ilerlemeyi ve gelişmeyi sağlayıp bunun sonucu olarak erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğe ulaşılmasına katkıda bulunacağını teyit ederek,

Bir ülkenin bütünüyle gelişmesi, yeryüzündeki refahın artması ve özgürlüğün gerçekleşmesi için, her alanda kadınların erkeklerle aynı şartlar altında eşit bir biçimde katılmaları gerektiğinin farkında olarak,

Ailenin ve toplumun gelişmesine kadının büyük katkısının henüz tam olarak kabul edilmemiş olduğunu, anneliğin toplumsal bakımdan önemi

ile her iki eşin aile içindeki ve çocuğun yetiştirilmesindeki rolünü akılda tutarak, ve kadının doğurganlıktaki rolünün ayrımcılık için bir temel sayılmayacağı ve fakat çocuğun yetiştirilmesinde kadın ve erkek ile toplumun bir bütün olarak sorumluluğu paylaşımlarını gerektirdiğinin farkında olarak,

Erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için erkekler ile birlikte kadınların da toplum ve aile içindeki geleneksel rollerinin değişmesine ihtiyaç bulunduğundan,

Kadınlara karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi hakkındaki Bildiri’de yer verilen prensiplerin uygulanmasına ve bu amaçla her türlü ayrımcılığın ve görünümünün tasfiye edilmesi için gerekli her türlü tedbiri almaya karar vererek,

Aşağıdaki konularda anlaşmışlardır:

I. BÖLÜM

1. Madde

Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı

Bu Sözleşmenin amacı bakımından “kadınlara karşı ayrımcılık” terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

2. Madde

Hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasıta ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izlemeyi kabul ederler, ve bu amaçla aşağıdaki konularda taahhütte bulunurlar:

a) Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili mevzuatlarına içselleştirmemişler ise, bu prensibi içselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensibin pratik olarak uygulanmasını sağlamak;

b) Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği taktirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuatı çıkarmak ve diğer tedbirleri almak;

c) Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla her hangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak;

d) Kadınlara karşı ayrımcılık niteliğindeki bir eylem veya uygulamadan kaçınmak ve kamu kurum ve kuruluşların bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlamak;

e) Her hangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasını önlemek için gerekli her türlü tedbiri almak;

f) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli her türlü tedbiri almak;

g) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümleri kaldırmak;

3. Madde

Siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda tedbir alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dahil her alanda ve özellikle siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri alır.

4. Madde

Geçici olarak alınan özel tedbirler

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiçbir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştirmede bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir.

2. Anneliği korumak amacıyla bu Sözleşmedeki tedbirler de dahil Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez.

5. Madde

Önyargıların ve geleneklerin tasfiye edilmesi

Taraf Devletler aşağıdaki konularda gerekli tedbirleri alırlar:

a) Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basma kalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek;

b) Ailede verilen eğitimin, toplumsal bir işlev olarak anneliğin gerektiği şekilde anlaşılmasını ve çocuğun büyütülmesinde ve yetiştirilmesinde erkeklerin ve kadınların ortak sorumluluğunun kabul edilmesini, yani çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıdığını de içermesini sağlamak.

6. Madde

Kadın satışının yasaklanması

Taraf Devletler her hangi bir biçimde kadın satışını ve kadınların fahişleştirilerek istismar edilmelerini son erdirmek için mevzuat çıkarmak da dahil, gerekli her türlü tedbiri alır.

II. BÖLÜM

7. Madde

Oy verme, seçilme ve katılma hakkı Taraf Devletler ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını güvence altına alır:

a) Bütün seçimlerde ve referandumlarda oy kullanmak ve kamusal olarak seçim yapılan bütün organlara seçilebilmek hakkı;

b) Hükümet politikalarının formüle edilmesine ve bunların uygulanmasına katılma hakkı ile kamu görevlerine atanma ve idarenin her düzeyinde kamusal görevleri yerine getirme hakkı;

c) Hükümet dışı kuruluşlar ile ülkenin kamusal ve siyasal yaşamıyla ilgili kuruluşlara katılma hakkı.

8. Madde

Hükümeti temsil hakkı

Taraf Devletler kadınların erkeklerle aynı şekilde ve hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın Hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmeleri ve uluslararası örgütlerin çalışmalarına katılmaları için gerekli her türlü tedbiri alır.

9. Madde

Vatandaşlık hakkı

1. Taraf Devletler vatandaşlığın kazanılması, değiştirilmesi, sürdürülmesi konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar tanır. Taraf Devletler özellikle, bir yabancı ile evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın vatandaşlık değiştirmesinin, otomatik olarak kadının da vatandaşlık değiştirmesine, Vatansız kalmasına veya zorla kocanın vatandaşlığına geçmesine neden olmamasını sağlar.

2. Taraf Devletler çocukların vatandaşlığı konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlar.

III . BÖLÜM

10. Madde

Eğitim hakkı

Taraf Devletler eğitim alanında kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek üzere gerekli her türlü tedbiri ve kadınlarla özellikle erkeklerin eşitliğine dayanan aşağıdaki tedbirleri alır:

a) Meslek ve sanat rehberliği verilmesinde, kentsel alanlarda olduğu gibi kırsal alanlarda da eğitim kuruluşlarına girme ve bu kuruluşlardan diploma almada eşit şartların sağlanması; bu eşitlik okul öncesi eğitim ile genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde, ve her çeşit mesleki öğretimde sağlanır;

b) Aynı öğretim programına katılmaları, aynı sınavlara girmeleri, nitelik bakımından aynı düzeydeki eğitimcilerden eğitim almaları, aynı nitelikteki bina ve eğitim araçlarına sahip olmaları sağlanır;

c) Erkeklerin ve kadınların kalıplaşmış rolleriyle ilgili kavramların eğitimin her düzeyinden ve biçiminden tasfiye edilmesi için karma eğitim ve

bu amaca ulaşılmasına yardımcı olacak diğer eğitim türleri teşvik edilir, ve özellikle okul kitapları ve ders programların gözden geçirilir ve bu öğretim metoduna göre uyarlanır;

d) Burs ve diğer eğitim yardımlarından yararlanmada aynı imkanlar sağlanır;

e) Erkekler ile kadınlar arasında varolan eğitim açığını mümkün olan en kısa sürede kapatmayı amaçlayan yetişkinler için programlar ile okuma yazma programları da dahil, sürekli eğitim programlarına katılmaları konusunda aynı imkanlar sağlanır;

f) Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kızlar ve kadınlar için eğitim programları düzenlenir;

g) Spora ve beden eğitimine faal olarak katılmalarını sağlamak için aynı imkanlar tanınır;

h) Aile planlaması hakkında bilgi ve tavsiyeler dahil, aile sağlığını ve iyiliğini sağlayamaya yardımcı olacak özel bazı eşitsel bilgiler verilir.

11. Madde

Çalışma hakkı

1. Taraf Devletler istihdam alanında erkekler ile kadınların eşitliğini sağlayacak şekilde kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için kadınlara aynı hakları ve özellikle aşağıdaki hakları tanır:

a) Her insanın vazgeçilmez bir hakkı olan çalışma hakkı;

b) İstihdam konularında seçim yapılırken aynı ölçülerin uygulanması da dahil, aynı istihdam imkanlarından yararlanma hakkı;

c) Mesleğini ve işini serbestçe seçme hakkı, meslekte ilerleme hakkı, iş güvenliğine sahip olma ve hizmet karşılığı imkanlardan ve menfaatlardan yararlanma hakkı ile, çıraklık eğitimi, ileri düzeyde mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi gibi mesleki eğitim ve yenileme eğitimi alma hakkı;

d) Tazminatlar da dahil eşit ücret alma, ve eşit değerde yapılan işe karşı eşit muamele görme ile birlikte işin niteliğinin değerlendirilmesinde eşit muamele görme hakkı;

e) Özellikle emeklilik, işsizlik, hastalık, malullük, yaşlılık ve diğer iş göremezlik gibi hallerde sosyal güvenlik hakkı ile birlikte ücretli izin hakkı;

f) Sağlığın korunması ve doğurganlık yeteneğinin korunması da dahil, çalışma şartlarında güvenlik hakkı;

2. Taraf Devletler, evlilik veya annelik sebepleriyle kadına karşı ayrımcılık yapılmasını engellenmek ve çalışma hakkını etkili bir biçimde korumak için aşağıdaki tedbirleri alırlar:

a) Hamilelik veya annelik izni sebebiyle işe son verilmesini ve medeni duruma dayanılarak işten çıkarma şeklinde ayrımcılık yapılmasını cezaya tabi tutarak yasaklar;

b) İş, işte kıdemi veya sosyal hakları kaybetmeden ücretli olarak veya buna benzer menfaatler sağlanarak annelik izni verilmesine dair düzenleme yapar;

c) Anne ve babanın aile içi yükümlülüklerini, çalışma yaşamındaki sorumluluklarıyla ve toplumsal yaşama katılmalarıyla uyumlaştırabilmeleri için, özellikle çocuk bakım kurumlarının kurulmasını ve geliştirilmesini istemek suretiyle, gerekli destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik eder;

d) Hamilelik sırasında kendilerine zarar verebilecek işlerde çalışan kadınların özel olarak korunmasını sağlar;

3. Bu madde kapsamına giren koruyucu yasal önlemler, bilimsel ve teknolojik bilgilerin ışığında periyodik olarak gözden geçirilir ve gerekli görüldüğü takdirde düzeltilir, kaldırılır veya genişletilir.

12. Madde

Sağlık hakkı

1. Taraf Devletler sağlık alanında erkekler ile kadınların eşit şekilde, aile planlaması hizmetleri de dahil sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak üzere kadınlara Karar ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler bu maddenin birinci fıkrasındaki hükümlere bakmaksızın, hamilelik dönemi, doğum dönemi ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadınlara, gerektiği takdirde ücretsiz olarak, gerekli hizmetleri sağlar; bunun yanında hamilelik ve emzirme döneminde yeterli hizmet verir.

13. Madde

Ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarındaki haklar

Taraf Devletler ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarında erkekler ile kadınların eşit şekilde aynı haklardan yararlanmasını sağlamak üzere kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle aşağıdaki hakları tanır:

- a) Aile tazminatlarından yararlanma hakkı;
- b) Banka kredisi alma, ipotek ettirme ve diğer mali imkanlardan yararlanma hakkı;
- c) Eşlendirici faaliyetler ile her türlü sportif ve kültürel faaliyetlere katılma hakkı;

14. Madde

Kırsal alandaki kadınların hakları

1. Taraf Devletler kırsal alanda yaşayan ve kayıt dışı sektörlerde çalışarak ailelerinin ekonomik yaşamlarına önemli katkıda bulunan kadınların karşılaştıkları özel sorunları dikkate alır ve bu Sözleşmenin hükümlerinin kırsal alanda yaşayan kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler erkekler ile kadınlar arasında eşitliği sağlamak üzere, kırsal alanda meydana gelen gelişmelere katılmaları ve bu gelişmelerden yararlanmaları için kırsal alanda yaşayan kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır, ve bu kadınlara özellikle aşağıdaki hakları tanır;

- a) Her düzeydeki plânlamanın yapılmasına ve uygulanmasına katılma hakkı;
- b) Aile planlamasında bilgilendirme, danışmanlık ve hizmet verme de dahil, yeterli sağlık hizmetinden yararlanma hakkı;
- c) Sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanma hakkı;
- d) Okuma-yazma ile ilgili öğretim de dahil, teknik yeterliliklerini artırmak için halka açık olan ve geliştirmeye yönelik hizmetler ile birlikte her türlü resmi veya gayri resmi eğitim ve öğretimden yararlanma hakkı;
- e) Adam çalıştırma veya çalışma suretiyle ekonomik imkanlardan eşit bir biçimde yararlanmalarını sağlamak için ferdi gruplar ve topluluklar örgütlenme hakkı;
- f) Her türlü toplumsal faaliyetlere katılma hakkı;
- g) Tarımsal kredi ve borç alma, pazarlama imkanlarına ulaşma, toprak ve tarım reformunda gerekli teknolojiyen yararlanma ve eşit muamele görme ile iskan programlarından yararlanma hakkı;
- h) Özellikle konut, sağlık, aydınlanma, içme suyu, ulaşım ve iletişim hizmetleriyle ilgili yeterli yaşam standartlarından yararlanma hakkı.

IV. BÖLÜM

15. Madde

Hukuk önünde eşitlik hakkı

1. Taraf Devletler kadınların erkeklerle hukuk önünde eşitliğini kabul eder.

2. Taraf Devletler hukuki meselelerde kadınların erkeklerle aynı hukuki ehliyete sahip olmalarını ve bu ehliyeti kulanmaları için aynı imkanlara sahip olmalarını kabul eder. Taraf Devletler özellikle, Sözleşme yapma ve malların idaresi konusunda kadınlara eşit haklar tanır ve, mahkeme ve yargı yerleri önündeki davaların her aşamasında eşit muamele görmelerini sağlar.

3. Taraf Devletler, kadının hukuki ehliyetini kısıtlamaya yönelik hukuki sonuç doğuran bütün Sözleşmelerin ve her türlü özel belgenin hükümsüz sayılacağını kabul eder.

4. Taraf Devletler, kişilerin seyahat hakkı ve, yerleşme ve konutu seçme özgürlüğü ile ilgili yasalarda erkeklere ve kadınlara eşit haklar tanımayı kabul eder.

16. Madde

Evlenme ve aile ilişkileri alanındaki haklar

1. Taraf Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle erkeklerle kadınların eşitliğini öngören aşağıdaki hakları tanır:

a) Evlenmede aynı hakka sahip olma;

b) Serbestçe eş seçmede ve serbest ve kendi rızasıyla evlenmede aynı hakka sahip olma;

c) Evlilik döneminde ve boşanma sırasında aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma;

d) Medeni durumları ne olursa olsun, anne ve baba olarak çocuklarla ilgili konularda aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve kardeş çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;

e) Çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe ve makulce karar verme konusunda aynı hakka sahip olma ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma;

f) Velayet, vasilik, kayımlık ve evlat edinme, veya bu kavramların bulunduğu ulusal mevzuattaki benzer kurumlar bakımından aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;

g) Soyadı, meslek ve iş seçme hakları da dahil, karı ve koca olarak aynı kişisel haklara sahip olma;

h) Eşlerin malarına sahip olma, kazanma, işletme, idare etme, kullanma ve mallarını bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak elden çıkarma konusunda aynı haklara sahip olma.

2. çocuğun nişanlandırılması ve evlendirilmesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz; asgari evlenme yaşını tespit etmek ve evliliklerin resmi sicile kaydının zorunlu hale getirilmesi için yasama tedbirleri de dahil gerekli tüm işlemler yapılır.

V. BÖLÜM

17. Madde

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi

1. Bu Sözleşmenin uygulanmasında meydana gelen gelişmeleri incelemek amacıyla (bundan sonra Komite diye geçecek olan) bir Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi kurulur; Komite Sözleşmenin yürürlüğe girmesi sırasında on sekiz, ve Sözleşmenin otuz beş Taraf Devlet tarafından onaylanması veya katılmasından sonra yirmi üç tane yüksek ahlaki niteliklere ve Sözleşmenin kapsadığı alanda ehliyete sahip uzmanlardan meydana gelir. Uzmanlar Taraf Devletlerin vatandaşları arasından ve bu Devletler tarafından seçilirler ve uzmanlar kendi şahsi sıfatlarıyla görev yaparlar; uzmanların seçiminde coğrafi dağılım dengesine ve farklı uygarlık biçimleri ile birlikte başlıca hukuk sistemlerinin temsil edilmesine özen gösterilir.

2. Komite üyeleri Taraf Devletlerce aday gösterilen kişilerin yer aldığı bir listeden gizli oyla seçilir. Her Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından sadece bir kişiyi aday gösterebilir.

3. İlk seçimler bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde yapılır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri her seçim tarihinden en az üç ay önce Taraf Devletlere birer mektup göndererek, gösterecekleri adayın ismini iki ay içinde sunmaya davet eder. Genel Sekreter bu suretle aday gösterilen kişilerin isimlerini alfabetik sıraya koyup, yanlarına kendi-

lerini aday gösteren Taraf Devletin adını da belirterek bir liste hazırlar ve bu listeyi Taraf Devletlere gönderir.

4. Komite üyelerinin seçimi, Genel Sekreter tarafından Birleşmiş Milletler Merkezine çağrılan Taraf Devletlerin yapacakları toplantıda gerçekleştirilir. Taraf Devletlerin üçte ikisinin katılımıyla yetersayının oluşacağı toplantıda, en fazla oyu alan adaylar ile toplantıda bulunup oy kullanan Taraf Devletlerin temsilcilerinin salt çoğunluğunun oyunu alan adaylar, Komiteye üye seçilmiş olur.

5. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler. Ancak, yapılan ilk seçimlerde Komiteye üye seçilen dokuz üyenin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu dokuz üyenin adları ilk seçimin yapılmasından hemen sonra, Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

6. Otuz beşinci onay veya katılmadan sonra Komiteye seçilecek beş ilave üyenin seçimi, bu maddenin 2, 3 ve 4. fıkralarına göre yapılır. Bu suretle seçilen ilave üyelerden iki tanesinin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu iki üyenin adları Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

7. Arızı sebeplerle boşalan üyeliklerin doldurulması için, Komite üyeliği sona eren uzmanın vatandaşı olan Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından başka bir uzman atar; bu atama Komitenin onayına tabidir.

8. Komite üyelerine Genel Kurulun onayıyla, Komitedeki görevin önemini dikkate alarak Genel Kurulun belirleyeceği miktarda ve şartlarda Birleşmiş Milletler bütçesinden bir ücret ödenir.

9. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komitenin bu Sözleşmeye göre görevlerini etkili bir biçimde yerine getirmesini sağlamak için gerekli personeli ve imkanları sağlar.

18. Madde

Devlet raporları

1. Taraf Devletler, Komite tarafından incelenmek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine, bu Sözleşme hükümlerine etkililik kazandırmak için aldıkları yasal, yargısal, idari ve diğer tedbirleri ve konuda kaydedilen gelişmeleri içeren bir rapor sunmayı taahhüt eder. Bu raporlar:

a) İlgili Devlet bakımından Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içinde;

b) Bundan sonra en azından her dört yılda bir ve Komite talep ettiği zamanlarda verilir.

2. Raporlarda bu Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilme derecesini etkileyen faktörler ve güçlükler de belirtilebilir.

19. Madde

Komitenin İçtüzüğü

1. Komite kendi içtüzüğünü kendisi yapar.
2. Komitede çalışacak görevlileri Komite iki yıllık bir süre için seçer.

20. Madde

Komite toplantıları

1. Komite, bu Sözleşmenin 18. maddesi uyarınca sunulan raporları incelemek üzere normal olarak yılda bir kere ve iki haftayı aşmayacak bir süre için toplanır.
2. Komite toplantıları normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde veya Komite tarafından uygun görülen başka bir yerde yapılır.

21. Madde

Yıllık rapor

1. Komite faaliyetleri hakkında Ekonomik ve Sosyal Konsey vasıtasıyla Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna yıllık bir rapor sunar ve Taraf Devletlerden aldığı raporların ve bilgilerin incelenmesine dayanarak önerilerde ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Komite raporunda bu öneriler ve genel nitelikteki tavsiyeler ile birlikte Taraf Devletlerin yorumlarına da yer verilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Komitenin raporunu bilgi edinme amacıyla Kadının Statüsü hakkındaki Komisyona gönderir.

22. Madde

Uzman kuruluşların temsili

Uzman kuruluşlar, bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında inceleme yapılırken temsil edilme hakkına sahiptir. Komite, uzman kuruluşları bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir.

VI. BÖLÜM

23. Madde

Yorumlama prensipleri

Bu Sözleşmenin hiç bir hükmü, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanması bakımından daha yararlı olabilecek aşağıdaki hükümleri etkilemez:

- a) Bir Taraf Devletin mevzuatında bulunan hükümleri, veya
- b) Bu Devlet bakımından yürürlükte bulunan başka uluslararası Sözleşme, antlaşma veya antlaşma hükümlerini.

24. Madde

İç hukukta gerekli tedbirleri alma taahhüdü

Taraf Devletler ulusal düzeyde, bu Sözleşmede tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesini amaçlayan gerekli her türlü tedbiri almayı taahhüt eder.

25. Madde

İmza, onay ve katılma

1. Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin deponitörü olarak görevlendirilmiştir.
3. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir.
4. Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine katılma belgesinin tevdi edilmesinden itibaren yürürlük kazanır.

26. Madde

Sözleşmenin gözden geçirilmesi

1. Bu Sözleşmenin değiştirilmesine dair talepler, her hangi bir zamanda her hangi bir Taraf Devlet tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir bildirim vasıtasıyla yapılabilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, böyle bir talep karşısında yapılacak işlemler konusunda karar verir.

27. Madde

Yürürlüğe girme

1. Bu Sözleşme yirminci onay veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilme tarihinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

2. Yirminci onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan veya katılan her bir Devlet bakımından bu Sözleşme, kendi onay ve katılma belgelerini tevdi etmelerinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

28. Madde

Çekinceler

1. Onaya ve katılma sırasında Devletler tarafından yapılan çekincelerin metni Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alınır ve diğer bütün Devletlere gönderilir.

2. Bu Sözleşmenin konusuna ve amacıyla bağdaşmayan bir çekince kabul edilmez.

3. Yapılmış olan çekinceler her zaman Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yapılacak bir bildirimle geri alınabilir; Genel Sekreter bu bildirimden diğer bütün Devletleri haberdar eder. Bu tür bir bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girer.

29. Madde

Sözleşmenin yorumu ile ilgili uyuşmazlıklar

1. Bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak iki veya daha fazla Taraf Devletarasında çıkan bir uyuşmazlık, bu Devletlerden birinin talebi üzerine hakem önüne götürülür. Hakem önüne götürme talebinden itibaren altı ay içinde taraflar hakemliğin kuruluşu üzerinde anlaşamazlarsa, bu taraflardan her hangi biri bu uyuşmazlığı uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne uygun olarak, uluslar arası Adalet Divanı'nın önüne götürülebilir.

2. Taraf Devletlerden her biri bu Sözleşmenin imzalanması veya daha sonra onaylanması veya katılması sırasında, bu Maddenin birinci fıkrasıy-

la bağılı olmadığıını beyan edebilir. Bu tür bir çekince koyan Taraf Devlet karşısında diğeri Taraf Devletlerde yukarıdaki fıkra ile bağılı olmazlar.

3. Yukarıdaki ikinci fıkraya uygun olarak bir çekince koymuş olan bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir bildirim göndererek bu çekincesini her zaman geri alabilir.

30. Madde

Orijinal metin

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit ölçüde geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde saklanır.

KADINLARA KARŞI AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ

19 No'lu Tavsiye Kararı (11. oturum, 1992)¹

Kadına yönelik şiddet

Arka plan

1. Cinsiyete dayalı şiddet, kadınların, erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen bir ayrımcılık biçimidir.

2. Komite, 1989 yılında, taraf Devletlerin raporlarında, şiddetle ve bununla mücadele etmek için benimsenen tedbirlerle ilgili bilgileri dahil etmesi gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur. (12 No'lu Tavsiye Kararı, 8. oturum).

3. 1991 yılında gerçekleşen 10. oturumda, 11. oturumda Sözleşmenin 6. Maddesi ile kadına yönelik şiddet, cinsel taciz ve kadınların istismarı hakkındaki diğer maddelerine ilişkin bir tartışmaya ve çalışmaya yer verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu konu, 45/155 sayılı ve 18 Aralık 1990 tarihli Genel Kurul kararıyla toplanan 1993 Dünya İnsan Hakları Konferansı arifesinde seçilmiştir.

4. Komite, taraf Devletlerin sundukları tüm raporların, kadınlara yönelik ayrımcılık, cinsiyete dayalı şiddet ve insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlali ararsındaki yakın ilişkiyi yeterli derecede yansıtmadığı kararına varmıştır. Sözleşmenin tam olarak uygulanması için, taraf Devletlerin kadınlara yönelik her türlü şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla olumlu tedbirler alması gerekmektedir.

5. Komite, taraf Devletlerin, yasa ve politikalarını gözden geçirirken, ve Sözleşme altında rapor hazırlarken, Komitenin cinsiyete dayalı şiddetle ilgili aşağıdaki açıklamalara riayet etmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Genel açıklamalar

6. Sözleşmenin 1. Maddesi kadına yönelik ayrımcılığı tanımlamaktadır. Buna göre ayrımcılık cinsiyete dayalı şiddeti, yani bir kadının sırf kadın olması nedeniyle maruz kaldığı veya kadınları artan oranlarda etkileyen şiddeti de içermektedir. Bu şiddet, kadına fiziksel, zihinsel ya da cinsel yönden zarar veya acıya neden olan davranışları, bu davranışlara ilişkin tehditleri, zorlamayı ve özgürlüklerin kaybedilmesine neden olan diğer davranışları kapsamaktadır. Cinsiyete dayalı şiddet, ilgili Sözleşme hü-

¹ Kaynak: Kadınların İnsan Hakları Sözleşmesi/Nazan Moroğlu/Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2009.

kümleri açıkça şiddeti vurgulaması da, bu hükümlerin ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

7. Kadınların genel uluslararası hukuk veya insan hakları sözleşmeleri altındaki insan hakları ve temel özgürlüklerini kullanmalarını engelleyen ya da tehlikeye sokan cinsiyete dayalı şiddet, Sözleşmenin 1. Maddesi kapsamında bir ayrımcılık biçimi oluşturmaktadır. Bu hak ve özgürlükler şunlardır:

(a) Yaşam hakkı;

(b) İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele ve cezaya maruz kalmama hakkı;

(c) Uluslararası ve ülke içi silahlı çatışma durumlarında insani normlara göre eşit korunma hakkı;

(d) Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı;

(e) Hukukun korumasından eşit biçimde yararlanma hakkı;

(f) Aile içinde eşitlik hakkı;

(g) Elde edilmesi mümkün olan en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı;

(h) Adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı.

8. İşbu Sözleşme kamu yetkililerince işlenen şiddeti de içermektedir. Bu türden şiddet eylemleri, bu Sözleşmenin ihlali ile birlikte, Devletlerin uluslararası insan hakları hukuku ve diğer sözleşmeler altındaki yükümlülüklerinin ihlali anlamına gelmektedir.

9. Ancak, Sözleşmeye göre gerçekleşen ayrımcılığın, sadece Hükümetlerin eylemleri ile veya sadece Hükümetler adına sınırlı kalmadığı belirtilmektedir (Bkz. 2(e), 2(f) ve 5. Maddeler). Örneğin, Sözleşmenin 2. Maddesinin (e) bendi, taraf Devletleri, herhangi bir kişi, kuruluş veya teşebbüsün kadınlara karşı ayırım yapmasını önlemek için bütün uygun önlemleri almaya çağırılmaktadır. Genel uluslararası hukuk ve özel insan hakları sözleşmelerine göre Devletler, hak ihlallerini önlemede gerekli özeni göstermez ve şiddet eylemini soruşturup cezalandırmazlarsa, özel şahıslar tarafından işlenen eylemlerden ve bunlarla ilgili gerekli giderimi sağlamaktan da sorumludurlar.

Sözleşmenin belirli maddeleri hakkında açıklamalar

Madde 2 ve 3

10. 5. ve 16. Maddeler arasında belirtilen özel yükümlülüklerle ilaveten, 2. ve 3. Maddeler, kadınlara karşı her türlü ayrımı ortadan kaldırmaya yönelik kapsamlı bir yükümlülük ortaya koymaktadır.

Madde 2(f), 5 ve 10(c)

11. Kadınların erkeklere göre ikincil konumda olduğu veya kalıplaşmış rolleri olduğu fikrine dayalı geleneksel tutum ve davranışlar, aile içi şiddet ve istismar, zorla evlenme, çeyiz ölümleri, asit saldırıları ve kadın sünneti gibi yaygın görülen şiddet veya zorlama uygulamalarının sürmesinde neden olmaktadır. Bu türden önyargı ve uygulamalar, kadınların korunmasının veya kontrol edilmesinin bir türü biçiminde cinsiyete dayalı şiddetin mazur gösterilmesine yol açabilmektedir. Bu türden şiddetin kadınların fiziksel ve ruhsal bütünlüğü üzerindeki etkisi, onların insan hakları ve temel özgürlüklerden eşit yararlanılmasından, kullanımından ve bu hak ve özgürlüklerin eşit bilgisinden mahrum kalmasıdır. Bu açıklama temelde fiili veya tehdide dayalı şiddeti kapsasa da, bu türden cinsiyete dayalı şiddet eylemlerinin temel sonuçları, kadınların ikincil konumlarının sürmesinde etkili olmakta, siyasete katılım oranlarının ve ayrıca eğitim, beceri ve iş imkanlarının düşük düzeylerde seyretmesine katkıda bulunmaktadır.

12. Bu türden davranışlar, ayrıca, pornografinin çoğalması ve kadınların bir birey olarak değil de, cinsel nesne olarak betimlenmesine ve ticari istismarına katkıda bulunmaktadır. Bu durum da, akabinde, cinsiyete dayalı şiddete katkı sağlamaktadır.

Madde 6

13. Taraf Devletler, Sözleşmenin 6. Maddesi gereğince, kadın ticareti ve fuhuş istismarının her şekliyle önlenmesi için yasama dahil gerekli bütün önlemleri almakla yükümlüdürler.

14. Yoksulluk ve işsizlik, kadın ticaretine uygun şartların artmasına neden olmaktadır. Yerleşik kadın ticareti biçimlerine ilave olarak, seks turizmi, gelişmekte olan ülkelerden gelen kadınların ev işçisi olarak kullanılması ve gelişmekte olan ülkelerle yabancı uluslardan gelen kadınların örgütlü evliliği gibi yeni cinsel istismar biçimleri bulunmaktadır. Bu uygulamalar, kadınların haklardan eşit yararlanması ilkesiyle bağdaşmamakla ve hak ve itibarlarına ters düşmektedir. Ayrıca, kadınları şiddet ve istismara maruz kalma riski altında bırakmaktadır.

15. Yoksulluk ve işsizlik pek çok kadını, ve özellikle genç kızları fuhuş sektörüne itmektedir. Fahişeler, yasadışı olabilen toplumsal konumlarının kendilerini marjinalleştirmesinden dolayı şiddete özellikle açık bir grubu

oluşturmakta olup, tecavüz ve diğer şiddet biçimlerine karşı hukukun korunmasından eşit biçimde yararlanmalıdırlar.

16. Savaşlar, silahlı çatışmalar ve toprakların işgal edilmesi büyük çoğunlukla fuhuş, kadın ticareti ve kadınlara yönelik cinsel saldırı gibi olayların artmasına neden olup, özel koruyucu ve cezalandırıcı önlemleri gerekli kılmaktadır.

Madde 11

17. İstihdamda eşitlik ilkesi, kadınların işyerinde cinsel taciz gibi cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmaları durumunda önemli ölçüde ihlal edilebilmektedir.

18. Cinsel taciz, fiziksel temas ve teklif gibi istenmeyen cinsel içerikli davranışları, cinsel içerikli söz ve imaları, pornografik gösterilerde bulunmayı ve sözlü veya fiziksel cinsel talepleri içermektedir. Bu davranış küçük düşürücü olabildiği gibi, sağlık ve güvenlik sorunları da oluşturabilmektedir. Bir kadının tacize karşı koyması durumunun, kadının işe alım ve terfisi de dahil olmak üzere istihdam durumunu tehlikeye sokacağı ya da düşmanca bir çalışma ortamı yaratacağına inanması için inandırıcı nedenler olduğu durumlarda ayırımcıdır.

Madde 12

19. Taraf Devletler, Sözleşmenin 12. Maddesi gereği, sağlık bakım hizmetlerinde eşit erişimi sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler. Kadına yönelik şiddet, kadınların sağlık ve yaşamlarını risk altına sokmaktadır.

20. Bazı Devletlerde, kadın ve çocukların sağlığı için zararlı ve o toplumdaki kültür ve gelenekten beslenen geleneksel uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamalar, hamile kadınların beslenmelerine yönelik sınırlamaları, oğlan çocuğa yönelik tercihleri ve kadın sünnetini ya da kadının cinsel organının bir parçasının veya tamamının kesilmesini içermektedir.

Madde 14

21. Kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar, kadınların erkeklerden aşağı konumda olduklarına ilişkin ve pek çok kırsal toplulukta sürmekte olan geleneksel tutumlardan dolayı cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski altındadır. Kırsal bölgelerde yaşayan genç kızlar ise, şehirlerde iş bulma nedeniyle içinde buldukları kırsal topluluğu bırakmaları durumunda, şiddet ve cinsel istismar açısından özel bir risk grubu oluşturmaktadır.

Madde 16 (ve Madde 5)

22. Zorla kısırlaştırma veya kürtaj, kadınların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını ciddi şekilde tehlikeye sokmakta ve kadınların çocuk sayısı ve

çocukların ne zaman dünyaya geleceği hakkında karar verme hakkını ihlal etmektedir.

23. Aile içi şiddet, kadına yönelik şiddetin en sinsi biçimlerinden birisidir. Her tür toplumda yaygın olarak rastlanmaktadır. Her yaşta kadın, aile içi ilişkilerde, dayak, tecavüz, diğer cinsel saldırı türleri, ruhsal ve diğer şiddet biçimleri dahil olmak üzere geleneksel davranışlardan beslenen her türlü şiddete maruz kalmaktadır. Yeterli ekonomik özgürlüğe sahip olmamak, pek çok kadını şiddet içeren ilişkilerin içinde kalmaya zorlamaktadır. Kadının aile içi sorumluluklardan erkekler tarafından men edilmesi ise bir şiddet ve zorlama biçimi olabilmektedir. Bu şiddet biçimleri, kadınların sağlığını risk altına soktuğu gibi, aile ve toplum yaşantısına eşit olarak katılma yetilerini de zayıflatmaktadır.

Özel tavsiye

24. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi bu açıklamalar ışığında şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

(a) Taraf Devletlerin, ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, cinsiyete dayalı her türden şiddetle mücadele etmek amacıyla uygun tedbirleri alması gerekmektedir;

(b) Taraf Devletlerin, aile içi şiddet ve istismar, tecavüz, cinsel saldırı ve diğer cinsiyete dayalı şiddete karşı yasaların tüm kadınlara yeterli korumayı sunmasını ve kadınların bütünlüğü ve itibarına saygı duymasını sağlanması gerekmektedir. Mağdurlara, uygun koruyucu hizmetlerin ve destek hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir. Adli ve uygulayıcı personel ile kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyete duralı bir şekilde eğitilmeleri, Sözleşmenin etkin uygulanabilmesi için zaruridir;

(c) Taraf Devletlerin, şiddetin boyutu, neden ve sonuçları ve şiddeti önlemede ve şiddetle mücadelede alınan tedbirlerin etkinliği hakkında yapılan istatistik ve araştırma derlemeleri teşvik etmesi gerekmektedir;

(d) Medyanın kadınlara duyulan saygıyı teşvik etmesi, ve kendisinin buna saygı duyması için etkin tedbirlerin alınması gerekmektedir;

(e) Taraf Devletlerin, raporlarında, kadına yönelik şiddeti sürdüren davranış, gelenek ve uygulamaların niteliği ve boyutunu, ve bunun sonucu ortaya çıkan şiddet biçimlerini belirlemesi gerekmektedir. Şiddetin üstesinden gelmek için aldıkları tedbirler ve bu tedbirlerin sonuçları hakkında rapor hazırlamaları gerekmektedir;

(f) Bu tutum ve uygulamalarla mücadele etmek için etkin tedbirler alınması gerekmektedir. Devletler, kadınların erkeklerle eşitliğinin sağlanmasına engel olan önyargıları ortadan kaldırmaya yardım edecek eğitim

ve kamu bilgilendirme programları başlatmalıdır (3 No'lu Tavsiye Kararı, 1987);

(g) Kadın ticareti ve cinsel sömürünün engellenebilmesi için özel önleyici ve cezalandırıcı tedbirler gereklidir;

(h) Taraf Devletlerin, raporlarında, bu sorunların boyutunu ve fuhuş sektörüne girmiş ya da insan ticareti ve diğer cinsel istismar biçimlerine maruz kalmış kadınları korumaya yönelik alınmış tedbirleri (cezai hükümler, önleyici ve rehabilitasyon sağlayıcı tedbirler) tanımlaması gerekmektedir. Aynı şekilde, bu önlemlerin etkinlik derecesi de tanımlanmalıdır;

(i) Tazminat dahil olmak üzere etkin şikayet ve sağaltım mekanizmalarının sağlanması gerekmektedir;

(j) Taraf Devletlerin, raporlarına, cinsel taciz ve kadınlara cinsel tacize ve işyerinde gerçekleşen diğer şiddet biçimlerine karşı koruyan önlemlerle ilgili bilgileri dahil etmeleri gerekmektedir;

(k) Taraf Devletler, mülteciler, özel eğitimli sağlık personeli, rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetlerini kapsayacak şekilde, aile içi şiddet, tecavüz, cinsel saldırı ve cinsiyete dayalı şiddetin diğer biçimlerine maruz kalmış kadınlar için gerekli hizmetler oluşturmalı ya da bu türden hizmetleri desteklemelidir;

(l) Taraf Devletlerin bu türden uygulamalarla mücadele etmek için gerekli tedbirleri alması, ve Komitenin sağlık konularıyla ilgili ve kadın sünneti hakkındaki tavsiyelerini 14 No'lu Tavsiye Kararı) göz önünde bulundurması gerekmektedir;

(m) Taraf Devletlerin, doğurganlık ve üreme ile ilgili zorlamaları önleyici önlemler alınmasını sağlaması, ve kadınların doğum kontrolü hizmetlerin yetersizliği nedeniyle yasadışı kürtaj gibi güvenli olmayan tıbbi yöntemlere başvurmak zorunda kalmasını önlemesi gerekmektedir;

(n) Taraf Devletlerin, raporlarında, bu sorunların boyutunu, sorunla ilgili olarak alınmış önlemleri ve bu önlemlerin etkilerini belirtmesi gerekmektedir;

(o) Taraf Devletlerin, şiddet mağdurları için sağlanan hizmetlerin kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar tarafından erişilebilir olmasını, ve yalıtık toplumlara gerekli olduğu takdirde özel hizmet sunulmasını sağlaması gerekmektedir;

(p) Kadınları şiddete karşı korumaya yönelik tedbirler, eğitim ve istihdam olanaklarını içermeli, ve aile içi işçilerin istihdam durumlarının izlenmesini sağlamalıdır;

(q) Taraf Devletlerin, kırsal bölgelerde yaşayan kadınların maruz kaldığı riskler, şiddet ve istismarın boyutu ve niteliği, destek ve diğer hizmetle-

re olan ihtiyaçları ve erişimleri ve şiddetle mücadelede alınan tedbirlerin etkinliği hakkında rapor hazırlamaları gerekmektedir;

(r) Aile içi şiddetle mücadele etmeye yönelik tedbirlerin şunları içermesi gerekmektedir:

(i) Gerekli olduğu durumlarda cezai müeyyideler ve aile içi şiddet vakaları için medeni usul hukuku yolları;

(ii) Namus nedeniyle aile üyesi kadınlara yönelik işlenen saldırı veya cinayetleri haklı gösteren yasaların kaldırılması;

(iii) Mülteciler, danışmalık ve rehabilitasyon programlarını kapsayacak şekilde, aile içi şiddet mağdurlarının emniyet ve güvenliklerini sağlayan hizmetler;

(iv) Aile içi şiddet faillerine yönelik rehabilitasyon programları;

(v) Enstest ilişkilerin ve cinsel istismarın görüldüğü ailelere yönelik destek hizmetleri;

(s) Taraf Devletlerin, aile içi şiddet ve cinsel istismarın boyutu ve bununla ilgili alınmış önleyici, cezalandırıcı ve iyileştirici tedbirler hakkında rapor hazırlaması gerekmektedir;

(t) Taraf Devletlerin, kadınları cinsiyete dayalı şiddetten korumaya yönelik tüm gerekli yasal ve diğer tedbirleri alması gerekmektedir. Bu tedbirler, diğer şeylerin yanı sıra, şunlardır:

(i) Kadınları, diğer şeylerin yanı sıra şiddet ve aile içi istismar, cinsel saldırı ve işyerinde cinsel taciz gibi her türden şiddetten korumaya yönelik ve cezai müeyyideler, medeni usul hukuku yolları ve telafi edici hükümleri içeren etkin yasal tedbirler,

(ii) Kadın ve erkeklerin toplumsal rol ve konumlarına ilişkin tutumları değiştirmeye yönelik kamu bilgilendirme ve eğitim programları gibi önleyici tedbirler;

(iii) Şiddet mağduru veya şiddet riski altında olan kadınlara yönelik ve mülteciler, danışmalık ve rehabilitasyon hizmetlerini içeren önleyici tedbirler;

(u) Taraf Devletlerin, cinsiyete dayalı her türden şiddet biçimi hakkında rapor hazırlaması ve bu raporların her türden şiddet vakasına ve bunların mağdur kadınlar üzerine etkilerine ilişkin tüm mevcut bilgileri içermesi gerekmektedir;

(v) Taraf Devletlerinin raporlarının, kadına yönelik şiddeti önlemek üzere alınmış yasal, önleyici ve koruyucu tedbirlere ve bu tedbirlerin etkinliğine ilişkin bilgileri içermesi gerekmektedir.

KADINLARA KARŞI ŞİDDETİN TASFİYE EDİLMESİNE DAİR BİLDİRİ

Genel Kurulunun 20 Aralık 1993 tarihli ve 44/104 Sayılı Kararıyla ilan edilmiştir.

BAŞLANGIÇ¹

Genel Kurul,

Eşitlik, güvenlik, özgürlük, bütün insanların bedensel bütünlüğü ve insanlık onuru konusundaki hakların ve prensiplerin kadınlara her yerde uygulanmasının acil bir gereklilik olduğunu kabul ederek,

Bu hakların ve prensiplerin İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme ve İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme ile birlikte diğer uluslararası belgelerde yüceltilen hakları ve prensipleri kaydederek,

Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'nin etkili bir biçimde uygulanmasının kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine katkıda bulunacağını ve bu kararla birlikte düzenlenen Kadınlara karşı şiddetin Tasfiye edilmesine dair Bildiri'nin bu süreci güçlendireceğini ve tamamlayacağını kabul ederek,

Kadınlara karşı şiddetin, kadınlara karşı şiddet ile mücadele etmek için bir dizi tedbirlerin yer aldığı Kadınların durumunu iyileştirmek için İleri dönük Stratejiler Nairobi belgesinde tanınmış olan eşitlik, gelişme ve özgürlüğün gerçekleştirilmesine, ve Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'nin tam olarak uygulanmasına bir engel oluşturmasından kaygı duyarak,

Kadınlara karşı şiddetin kadınların insan haklarına karşı bir ihlal oluşturduğunu ve bu hakların ve özgürlüklerin kullanılmasını zayıflattığını veya hükümsüz kıldığını teyit ederek, ve kadınlara karşı şiddet kullanılması durumunda bu hakların ve özgürlüklerin korunması ve ilerletilmesindeki uzun süreli başarısızlıktan kaygılanarak,

1 Kaynak: http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafliisoz/bm/bm_19.pdf

Kadınlara karşı şiddetin, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlikçi olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesi olduğunu ve bu güç ilişkisinin erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurulmasına ve kadınlara ayrımcılık yapılmasına yol açtığını, ve kadınlara karşı uygulanan bu şiddetin erkeklerle karşılaştırıldığında kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın çok önemli toplumsal mekanizmalarından biri olduğunu kabul ederek,

Azınlık gruplara dahil olan kadınlar, yerli kadınlar, mülteci kadınlar, göçmen kadınlar, kırsal bölgelerde veya uygarlığa uzak topluluklarda yaşayan kadınlar, bakıma muhtaç kadınlar, ceza veya tutukevlerindeki kadınlar, kız çocukları, özürlü kadınlar, yaşlı kadınlar ve silahlı çatışma bölgelerinde bulunan kadınlar gibi bazı kadın gruplarının şiddete karşı savunmasız bulunmalarından kaygı duyarak,

Ekonomik ve Sosyal Konseyin 24 Mayıs 1990 tarihli ve 1990/15 sayılı kararına ek 23. paragrafta, kadınlara karşı şiddetin yaygın olduğu ve bütün gelir gruplarında, her sınıfta ve kültürde meydana geldiği, bunun yol açtığı sonuçların tasfiye edilmesi için ivedi ve etkili adımlar atılması gerektiğinin belirtilmiş olmasını hatırlayarak,

Yine Ekonomik ve Sosyal Konseyin 30 Mayıs 1991 tarihli ve 1991/18 sayılı kararında Konseyin, özel olarak kadınlara karşı şiddet sorununu açıklıkla ele alacak bir uluslararası belgenin oluşturulması için harekete geçilmesini tavsiye ettiğini hatırlayarak,

Kadın hareketlerinin, kadınlara karşı şiddet sorununun niteliğine, aşırılığına ve yaygınlığına giderek artan ölçüde dikkat çekilmesinde oynadıkları rolü memnuniyetle karşılayarak,

Kadınların toplum içinde hukuki, sosyal, siyasal ve ekonomik eşitliği için sağlanan imkanların, başka nedenlerle birlikte, sürekli ve yerel nitelikte şiddet tarafından kısıtlanmasından kaygı duyarak,

Yukarıdaki tespitlerin ışığından, kadınlara karşı şiddetin açık ve anlaşılabilir bir tanımının yapılmasına, kadınlara karşı her türlü şiddetin tasfiye edilmesini sağlamak için kullanılacak olan hakların açıkça düzenlenmesine, Devletlerin taşıdıkları sorumlulukları konusunda taahhütte bulunmalarına, ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi için bütün bir uluslararası toplumun taahhütte bulunmasına ihtiyaç olduğuna kanaat getirerek,

Aşağıdaki Kadınlara karşı şiddetin Tasfiye edilmesine dair Bildiri'yi kararlılıkla ilan eder ve herkes tarafından bilinmesi ve saygı gösterilmesi için her türlü çabanın gösterilmesi ister.

1. Madde

Kadınlara karşı şiddetin tanımı

Bu Bildirinin amacı bakımından "kadınlara karşı şiddet" terimi, ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.

2. Madde

Kadınlara karşı şiddet örnekleri

Kadınlara karşı şiddet terimi aşağıdaki halleri içerecek şekilde anlaşılır, fakat bu hallerle sınırlı değildir:

a) Aile içinde meydana gelen dövme, kız çocukların cinsel istismarı, evlenirken verilen başlıkla ilgili şiddet, evlilik içi tecavüz, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar, eş olmayanlar arasındaki şiddet ve sömürmek için uygulanan şiddet de dahil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulanması;

b) Toplum içinde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel taciz, kadın satışı ve zorla fahişeleştirilme de dahil, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet;

c) Nerede meydana gelirse gelsin, Devlet tarafından işlenen veya hoş görülen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

3. Madde

Kadınların hakları

Kadınlar siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit bir biçimde yararlanma ve korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu haklara diğerlerinin yanında, aşağıdaki haklar da dahildir:

- a) Yaşama hakkı;
- b) Eşitlik hakkı;
- c) Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı;
- d) Hukukun korumasından eşit biçimde yararlanma hakkı;
- e) Her türlü ayrımcılığa karşı korunma hakkı;
- f) Elde edilmesi mümkün olan en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı;

g) Adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı;

h) İşkenceye, veya diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz kalmama hakkı.

4. Madde

Devletlerin sorumlulukları

Devletler kadınlara karşı şiddeti yasaklar ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusundaki yükümlülüklerinden kaçınmak üzere her hangi bir örf ve adeti, geleneği veya dinsel düşünceleri ileri süremez. Devletler her türlü uygun araçla ve hiç gecikmesizin kadınlara karşı şiddeti tasfiye politikasını yürütür. Bu amaçla:

a) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'yi henüz onaylamamış veya buna katılmamış ise, bu Sözleşmeyi onaylamayı ve katılmayı veya bu Sözleşmeye koyduğu çekinceyi geri almayı düşünür;

b) Kadınlara karşı şiddete girişmekten kaçınır;

c) Kadınlara karşı şiddet ister Devlet isterse özel şahıslar tarafından işlensin, bu fiilleri önlemek, soruşturmak ve, ulusal hukuka göre cezalandırmak için gerekli özeni gösterir;

d) Şiddete maruz bırakılan kadınlara karşı yapılan uygunsuzlukları cezalandırmak ve gidermek için ulusal mevzuatta ceza, medeni, idare ve iş hukuku ile ilgili yaptırımlar koyar; şiddete maruz bırakılmış kadınların adalet mekanizmasına ulaşmaları ve, uğradıkları zararların ulusal mevzuatta öngörüldüğü gibi adil ve etkili bir şekilde giderilmesi sağlar; Devletler ayrıca bu tür mekanizmalar vasıtasıyla bir giderim elde etmek isteyen kadınları sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirir;

e) Gerektiği takdirde Hükümet dışı örgütlerle, ve özellikle de kadınlara karşı şiddet konusuyla yakından ilgilenen örgütlerle işbirliği yapmayı dikkate alarak, kadınların her türlü şiddete karşı korunmalarını artırmak veya daha önce bu amaçla yapılmış planlar için hükümler koymak üzere ulusal uygulama planlarını geliştirme imkanını ele alır;

f) Kadınların her türlü şiddete karşı korunmalarını artırıcı nitelikte engelleyici yaklaşımlar geliştirir ve en geniş şekilde yasal, siyasal, idari ve kültürel tedbirleri alır; cinsiyet konusunda duyarlı yasalar, yürürlükteki uygulamalar ve diğer müdahaleler yoluyla kadınların yeniden mağdur olmalarına meydan verilmemesini sağlar;

g) İhtiyaç bulunması halinde, mevcut kaynaklarını uluslararası işbirliği çatısı altında azami derecede kullanarak, şiddete maruz kalmış kadınların ve gerektiği takdirde bu kadınların çocuklarının rehabilitasyonu, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi, ıslahı, kendilerine rehberlik yapılmasını, ve sağlık ve sosyal hizmetler, imkanlar ve programlar gibi özel nitelikteki yardımlar ile birlikte, yapısal desteklerden yararlanmaları için çalışır, ve bu kimselelerin güvenliği ile fiziksel ve psikolojik rehabilitasyonu için gerekli her türlü tedbirin alınmasını sağlar;

h) Kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi ile ilgili faaliyetler için Hükümet bütçesine yeterli ödenek koyar;

i) Kadınlara karşı şiddetin önlenmesinden, soruşturulmasından ve cezalandırılmasından sorumlu olan kanun adamlarına ve kamu görevlilerine kadınların ihtiyaçlarına karşı kendilerini daha duyarlı hale getirecek bir öğretimin verilmesi için tedbirler alır;

j) Her iki cinsten birinin üstün veya aşağı olduğu, erkekler ile kadınlar için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan kadınların ve erkeklerin davranış tarzlarını değiştirmek ve sosyal, kültürel önyargıları, geleneksel uygulamaları ve her türlü uygulamaları tasfiye etmek üzere özellikle eğitim alanında gerekli her türlü tedbiri alır;

k) Kadınlara karşı şiddetin hüküm süren değişik biçimleri ile ilgili araştırmalar yapılmasını, verilerin bir araya getirilmesini, istatistiklerin toplanmasını sağlar, ve kadınlara karşı şiddetin nedenleri, nitelikleri, aşırılıkları ve sonuçları ile kadınlara karşı şiddeti engellemek ve yürürlüğe konan tedbirlerin etkililiği ve bunlara bir giderim sağlanması konusunda araştırmalar yapılmasını teşvik eder; yapılan istatistikler ve varılan sonuçlar kamuya açıklanır;

l) Özellikle şiddete karşı aciz durumdaki kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yönelik tedbirler alır;

m) Birleşmiş Milletlerin insan hakları ile ilgili belgelerine göre verilmesi gerekli raporları sunarken, bu raporda kadınlara karşı şiddetle ve bu Bildirinin uygulanmasıyla ilgili aldığı tedbirlere de yer verir;

n) Bu Bildiride düzenlenen prensiplerin uygulanmasına yardım etmek üzere gerekli yönergelerin hazırlanmasını teşvik eder;

o) Kadınlara karşı şiddet problemi ile ilgili duyarlılığı artıran ve bu şiddetin yaralarını saran dünya çapındaki kadın hareketinin ve Hükümet dışı örgütlerin önemli rolünü kabul eder;

p) Kadın hareketinin ve Hükümet dışı örgütlerin çalışmalarını kolaylaştırıp daha iyi bir duruma getirir ve kendileriyle yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde işbirliği yapar;

q) Uygun olduğu takdirde, üyesi buldukları Devletlerarası bölgesel örgütlerin programlarına kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yer vermeleri için teşvik eder.

5. Madde

Birleşmiş Milletlerin rolü

Birleşmiş Milletler organları ve uzman kuruluşları kendi yetki alanlarına giren konularda, bu Bildiride düzenlenen hakların ve prensiplerin tanınmasına ve gerçekleştirilmesine katkıda bulunurlar ve bu amaçla, diğer faaliyetlerle birlikte:

a) Şiddete karşı mücadele etmek üzere bölgesel stratejileri tanımlamak, kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi ile ilgili görüş alış verişinde bulunmak ve programları finanse etmek amacıyla uluslararası ve bölgesel işbirliği yapılmasına yardım eder;

b) Kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusunda herkeste duyarlılık yaratmak ve yükseltmek amacıyla toplantılar ve seminerler düzenler;

c) Kadınlara karşı şiddet sorununu etkili bir biçimde ele alabilmeleri için Birleşmiş Milletler sistemi içindeki insan hakları Sözleşme organları arasında işbirliği ve görüş alış verişini yapılmasına yardım eder;

d) Birleşmiş Milletler sistemindeki örgütlerin ve kuruluşların sosyal eğilimler ve problemler ile ilgili dünyanın sosyal durumu hakkında hazırladıkları analizlere, kadınlara karşı şiddet eğilimlerinin incelenmesini de dahil eder;

e) Birleşmiş Milletler sistemindeki örgütler ve kuruluşlar arasında kadınlara karşı şiddet sorunu ve özellikle de şiddete karşı aciz durumdaki kadın grupları hakkında yapılan programlarla ilgili olarak işbirliği yapılmasını teşvik eder;

f) Bu Bildiride belirtilen tedbirleri dikkate alarak, kadınlara karşı şiddet ile ilgili yönergelerin şekillendirilmesine ve el kitaplarının hazırlanmasına yardımcı olur;

g) İnsan hakları belgelerinin uygulanması konusunda görevlerini yerine getirirken, gerektiği takdirde kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusunu da ele alır;

h) Kadınlara karşı şiddet konusunda çalışırken Hükümet dışı örgütlerle işbirliği yapar.

6. Madde

Iç hukukla ve uluslararası hukukla ilişkisi

Bu Bildirideki hiç bir hüküm, bir Devletin ulusal mevzuatında ve bir Devlet bakımından yürürlükte olan bir uluslararası Sözleşme, andlaşma veya diğer belgede yer alan kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yönelik daha kullanışlı bir hükmü etkilemez.

BÖLÜM I

KONFERANS TARAFINDAN KABUL EDİLEN KARARLAR

Karar 1

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu*

Dördüncü Dünya Kadın Konferansı

4-15 Eylül 1995 tarihinde Pekin'de toplanmış olup,

1. Bu karara eklenmiş olan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nu kabul eder;
2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na ellinci oturumunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nu Konferansta kabul edilen şekliyle onaylamasını tavsiye eder.

* 15 Eylül 1995 tarihindeki 16. Kurul toplantısında kabul edilmiştir, tartışmalar için Bölüm V'e bakınız.

EK-I

PEKİN DEKLARASYONU

Kaynak: www.kadininstatusu.gov.tr

1. Biz, Dördüncü Dünya Kadın Konferansına katılan Hükümetler,
2. Birleşmiş Milletlerin kuruluşunun 50. yıldönümü olan Eylül 1995 tarihinde Pekin’de toplanarak,
3. Bütün insanlığın yararı için heryerdeki bütün kadınlar adına eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerini ileri götürmeye kararlı olarak,
4. Heryerdeki bütün kadınların sesine kulak veren ve kadınların, rollerinin ve koşullarının farklılığını dikkate alan, dünya gençliğinde varolan umuttan güç alan ve bu yolu açan kadınları saygıyla anarak,
5. Son on yılda kadınların statüsünde bazı önemli konularda ilerleme kaydedildiğini ama gelişmenin eşit olmadığını, kadınlara erkek arasındaki eşitsizliğin devam ettiğini ve bütün insanların iyiliği için ciddi sonuçlar doğurabilecek başlıca engellerin varlığını sürdürdüğünü kabul ederek,
6. Dünyadaki insanların çoğunluğunun özellikle de kadın ve çocukların hayatını etkileyen, kökeni hem ulusal hem de uluslararası alanlarda bulunan, artan yoksulluğun bu durumu şiddetlendirdiğini de kabul ederek,
7. Kendimizi koşulsuz olarak bu sınırlama ve engelleri kaldırmaya ve böylece bütün dünyadaki kadınların ilerlemesini ve güçlendirilmesini arttırmaya adanmış ve bunun, şimdi ve bizi gelecek yüzyıla taşıması için, kararlılık, ümit, işbirliği ve dayanışma ruhuyla acil eylem gerektirdiğini kabul ederek,

Aşağıdaki taahhütlerimizi yineliyoruz

8. Kadın ve erkeklerin eşit haklarına ve doğuştan değerli olduklarına ve Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası’nda kabul edilen diğer karar ve ilkelere, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ne ve diğer uluslararası İnsan Hakları Belgeleri’ne, özellikle Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne ve Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne, Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu ve Kalkınma Hakkı Bildirgesi’ne bağlılığımızı;
9. Bütün insan haklarının ve temel özgürlüklerin vazgeçilemez, ayrılmaz ve bölünemez bir parçası olarak kadınların ve kız çocuklarının insan haklarının tam uygulanmasını güvence altına almayı;

10. Eşitlik, kalkınma ve barışa ulaşmak amacıyla düzenlenen daha önceki Birleşmiş Milletler konferans ve zirvelerinde –1985’de Nairobi’de kadın konusunda, 1990’da New York’ta çocuklar konusunda, 1992’de Rio de Janeiro’da çevre ve kalkınma konusunda, 1993’de Viyana’da insan hakları konusunda, 1994’te Kahire’de nüfus ve kalkınma konusunda ve 1995’te Kopenhag’da sosyal kalkınma konusunda– elde edilen görüş birliği ve ilerlemeyi temel almayı;

11. Kadının İlerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin tam ve etkili bir şekilde uygulanmasını başarmayı;

12. Düşünce, vicdan, din ve inanç özgürlüğü dahil kadınların güçlendirilmesi ve ilerlemesini ve böylece bireysel olarak ya da toplumda diğerleriyle birlikte kadın ve erkeklerin manevi, ahlaki, ruhsal ve zihinsel ihtiyaçlarına katkıda bulunmayı ve bu yolla onlara toplumdaki tüm potansiyellerinin farkına varmaları ve kendi hayatlarını, kendi arzularına göre biçimlendirmeleri fırsatını garanti etmeyi taahhüt ediyoruz.

İnanıyoruz ki

13. Kadınların güçlendirilmesi ve karar vermeye yetkiye ulaşma sürecine katılmaları dahil, eşitlik anlayışıyla toplumun bütün alanlarına tam katılmaları eşitlik, kalkınma ve barışın sağlanması için temel koşuldur;

14. Kadın hakları, insan haklarıdır;

15. Eşit haklar, fırsatlar ve kaynaklara eşit ulaşım, aile sorumluluklarının kadın ve erkek tarafından eşit paylaşılması ve aralarında uyumlu bir ortaklık bulunması, kendilerinin ve ailelerinin iyiliği kadar demokrasinin sağlanması için de çok önemlidir.

16. Sürekli ekonomik büyüme, sosyal kalkınma, çevresel koruma ve sosyal adalete dayalı olarak yoksulluğun yokedilmesi, kadınların ekonomik ve sosyal kalkınmaya dahil edilmesini, eşit fırsatları, insan merkezli sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştiricileri ve yararlanıcıları olarak kadınların ve erkeklerin tam ve eşit katılımını gerektirmektedir;

17. Kadınların, sağlıklarının bütün yönlerini, özellikle doğurganlıklarını kontrol etme haklarının açıkça tanınması ve onaylanması kadınların güçlendirilmesinin temelidir;

18. Yerel, ulusal, bölgesel ve küresel barış, ulaşılabilir bir durumdur, ve liderlikte, anlaşmazlıkların çözümünde ve bütün düzeylerde uzun ömürlü barışın yaygınlaşmasında temel güç olan kadınların ilerleyişiyle ayrılmaz bir biçimde bağlantılıdır;

19. Kadınların güçlenmesini ve ilerlemesini her düzeyde sağlayacak kalkınma politika ve programlarının dahil olduğu, etkili, verimli ve karşılıklı takviye edici, toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve programları kadınların tam katılımıyla düzenlemek, uygulamak ve izlemek çok önemlidir;

20. Sivil toplumun bütün üyelerinin, özellikle kadın gruplarının, ağlarının ve diğer hükümet dışı kuruluşların ve toplumsal aktörlerin özerkliklerini koruyarak ve Hükümetlerle işbirliği yaparak katılım ve katkıda bulunmaları, Eylem Platformu'nun etkili uygulanması ve takibi için önem taşımaktadır;

21. Eylem Platformu'nun uygulanması, Hükümetlerin ve uluslararası topluluğun kesin kararlılığını gerektirmektedir. Hükümetler ve uluslararası topluluk Eylem için Konferansta karar verilenler dahil ulusal ve uluslararası taahhütlerde bulunarak, kadınların güçlendirilmesi ve ilerlemesi için bir an önce harekete geçmek gerektiğini kabul etmişlerdir.

Şu konularda kararlıyız

22. Kadının ilerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin hedeflerini, bu yüzyılın sonuna kadar gerçekleştirmek için çaba ve eylemleri yoğunlaştırmaya;

23. Kadınların ve kız çocuklarının bütün insan haklarını temel özgürlükleri tam olarak kullanmalarını sağlamaya ve bu hak ve özgürlüklerin ihlaline karşı etkili önlemler almaya;

24. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı her tür ayrımcılığı ortadan kaldırmak için bütün gerekli önlemleri almaya ve toplumsal cinsiyet eşitliğiyle kadınların ilerlemesi ve güçlendirilmesi önündeki bütün engelleri ortadan kaldırmaya;

25. Erkekleri, eşitliğe yönelik bütün faaliyetlere tam katılımında bulunmaya teşvik etmeye;

26. İstihdam dahil kadınların ekonomik bağımsızlığını yaygınlaştırmaya ve ekonomik yapıda değişiklikler yapma ve kalkınmanın vazgeçilmez elemanı olan kırsal bölgedekiler dahil bütün kadınların üretim kaynaklarına, fırsatlara ve toplumsal hizmetlere eşit ulaşmasını sağlama yoluyla yoksulluğun yapısal nedenlerine inerek kadınların üzerindeki devamlı ve artan yoksulluk yükünü yoketmeye;

27. Temel eğitimin, ömür boyu eğitimin, okur yazarlığın ve öğretimin ve kızlarla kadınlar için birinci basamak sağlık hizmetlerinin sağlanması yoluyla sürekli ekonomik büyümenin dahil olduğu, insanı merkez alan sürdürülebilir kalkınmayı yaygınlaştırmaya;

28. Kadınların ilerlemesi için barışı güvence altına alacak olumlu adımlar atmaya ve kadınların barış hareketinde oynadığı öncü rolü bilerek, kesin ve etkili uluslararası kontrolü kullanarak genel ve tam bir silahsızlanma için etkin bir şekilde çalışmaya ve gecikmeden, nükleer silahsızlanma ile bütün nükleer silahların çoğalmasını önlemeye katkıda bulunacak, evrensel, çok taraflı, etkin bir şekilde gerçekleştirilecek ve kapsamlı bir nükleer denemeleri yasaklama antlaşmasıyla sonuçlanacak görüşmeleri desteklemeye;

29. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türden şiddeti önlemeye ve ortadan kaldırmaya;

30. Eğitimde ve sağlık hizmetlerinde kadınlarla erkeklere eşit davranılmasını ve bunlara eşit ulaşmalarını güvence altına almaya ve eğitim kadar kadının cinsel sağlığını ve üreme sağlığını artırmaya;

31. Kadınların ve kız çocuklarının insan haklarını yaygınlaştırmaya ve korumaya;

32. Irk, yaş, dil, etnik köken, kültür, din veya özürlü olmak gibi nedenlerle veya yerli halktan oldukları için güçlenme ve ilerlemede çeşitli engellerle karşılaşan bütün kadınların ve kız çocuklarının bütün insan haklarını ve temel özgürlükleri eşit kullanmalarını sağlayacak çabaları artırmaya;

33. Özellikle kadınları ve kız çocuklarını korumak için insani hukukun dahil olduğu, uluslararası hukuka saygıyı temin etmeye;

34. Her yaştaki kadınların ve kız çocuklarının tam potansiyelini geliştirmeye ve herkes için daha iyi bir dünya oluşturmaya tam ve eşit katılımlarını sağlamaya ve kalkınma sürecindeki rollerini zenginleştirmeye;

35. Kadınların ve kız çocuklarının ilerlemesini ve güçlendirilmesini artıracak bir araç olarak, kadınların, toprak, kredi, bilim ve teknoloji, mesleki eğitim, bilgi, iletişim ve pazarlar dahil ekonomik kaynaklara eşit ulaşmalarını sağlayacak ve uluslararası işbirliği yoluyla bu kaynaklara eşit ulaşmanın yararlarını kullanacak şekilde kapasitelerini geliştirmeye kararlıyız.

36. Hükümetlerin, uluslararası örgütlerin ve her düzeyden kurumların kesin kararlılığını gerektirecek olan Eylem Platformu'nun başarıya ulaşmasını sağlayacağız. Ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve çevrenin korunmasının, bütün insanların hayat standardını yükseltme çabalarımızın çerçevesini oluşturan sürdürülebilir kalkınma kavramının birbirine bağlı ve karşılıklı olarak birbirini destekleyen unsurları olduğuna derinden inanıyoruz. Çevresel kaynakların sürdürülebilir kullanımı için yoksulların,

özellikle yoksullukla içiçe yaşayan kadınların güçlendirilmesine yönelik hakkaniyetli bir sosyal kalkınma, sürdürülebilir kalkınma için gerekli bir dayanaktır. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma bağlamındaki geniş tabanlı ve sürekli ekonomik büyümenin, sosyal kalkınma ve sosyal adaleti sürekli kılmak için gerekli olduğunu kabul ediyoruz. Eylem Platformu'nun başarısı, bütün bunlara ek olarak bütün uygun mali mekanizmalardan gelişmekte olan ülkelere kadınların ilerlemesine yönelik çok taraflı, iki taraflı ve özel kaynaklar dahil, yeni ve ek kaynakların sağlanması kadar, ulusal ve uluslararası düzeylerde kaynakların yeterli ölçüde harekete geçirilmesini; ulusal, altbölgesel, bölgesel ve uluslararası kuruluşların kapasitesini güçlendirmek için mali kaynakları; eşit haklara, eşit sorumluluklara, eşit fırsatlara bağlılığı ve bütün ulusal, bölgesel ve uluslararası oluşumlara ve politika oluşturma süreçlerine kadınların ve erkeklerin eşit katılımını taahhüt etmeyi; her düzeydeki mekanizmaları dünya kadınlarının da sorumluluğunu üstlenecek şekilde oluşturmayı veya güçlendirmeyi gerektirecektir.

37. Eylem Platformu'nun ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerde de başarılı olması için uluslararası işbirliği ve yardımın sürekli olması sağlanmalıdır.

38. Biz, Hükümetler olarak cinsiyete dayalı bir bakış açısının bütün politika ve programlarımızda yansıtılacağını garanti ederek bu Eylem Platformunu uygulamayı kabul ve taahhüt ediyoruz. Birleşmiş Milletler sistemini, bölgesel ve uluslararası mali kuruluşları, diğer ilgili bölgesel ve uluslararası kuruluşları ve bütün kadınları ve erkekleri, hükümet dışı kuruluşları, özerkliklerine tamamiyle saygı duyarak, ve sivil toplumun bütün sektörlerini, Hükümetlerle işbirliği yaparak kendilerini tamamen bu Eylem Platformu'nun uygulanmasına adamaya ve katkıda bulunmaya davet ediyoruz.

EK-II

EYLEM PLATFORMU

BÖLÜM I

GÖREVİN TANIMLANMASI

1. Eylem Platformu, kadınların güçlendirilmesi amacına yönelik bir gündemdir. Kadının ilerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin¹/ uygulanmasını hızlandırmayı ve kadınların, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik karar verme süreçlerinde tam ve eşit paya sahip olmalarını sağlayarak, toplumun ve özel yaşamın bütün alanlarına aktif katılımlarını önleyen engelleri ortadan kaldırmayı hedef almaktadır. Bu da, yetki ve sorumluluğun kadınlara erkek arasında paylaşılması ilkesinin evde, işyerinde ve giderek ulusal ve uluslararası topluluklarda yerleşmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Kadınlara erkek arasındaki eşitlik bir insan hakları meselesi, sosyal adaletin önemli bir koşulu ve aynı zamanda eşitlik, kalkınma ve barışın vazgeçilmez ve temel önkoşuludur. Kadınlara erkek arasındaki eşitliğe dayanan, şimdikinden farklı bir ortaklık, insanı merkez alan sürdürülebilir kalkınma için şarttır. Kadınların ve erkeklerin, 21. yüzyılın zorluklarına göğüs gerebilmek için, kendileri, çocukları ve toplum adına birlikte çaba göstermelerini sağlamak, ancak sürekli ve uzun vadeli bir kararlılıkla mümkün olacaktır.

2. Eylem Platformu, Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı'nda²/ yer alan "Kadının ve kız çocuğunun insan hakları, evrensel insan haklarının vazgeçilemez, ayrılmaz ve bölünemez bir parçasıdır." temel ilkesini tekrar onaylar. Bir eylem gündemi olarak Platform, bütün kadınların temel özgürlükleri ve bütün insan haklarını, hayatları boyunca tam olarak kullanmalarını yaygınlaştırma ve koruma görevini üstlenir.

3. Eylem Platformu, bütün dünyada toplumsal cinsiyet* eşitliğini sağlamaya yönelik ortak hedefe ilişkin olarak kadınların da paylaştığı ortak endişelerin, ancak erkeklerle ortaklık yaparak ve birlikte çalışarak çözülebileceğini vurgular. Kadınların durumuna ve koşullarına ilişkin farklılıklara saygı duyar ve değer verir ve bazı kadınların güçlendirilmesinde belirgin engellerin söz konusu olduğunu kabul eder.

* "Toplumsal Cinsiyet" teriminin herkesçe kabul edilen tanımı için bu raporun ek IV'üne bakınız.

4. Eylem Platformu, her yaştan ve her meslekten bütün insanlara eşitlik ilkesinin dahil olduğu temel özgürlüklere ve insan haklarına dayanan barışçı, adil ve insancıl bir dünya yaratmak için herkesin, birlikte karar verilmiş eylemleri hemen uygulamasını talep eder ve bu amaçla, sürdürülebilir kalkınma bağlamında geniş tabanlı ve sürekli ekonomik büyümenin, sosyal kalkınma ve sosyal adaleti sürekli kılmak için gerekli olduğunu kabul eder.

5. Eylem Platformu'nun başarılı olması, Hükümetlerin, uluslararası örgütlerin ve her düzeydeki kurumların kesin kararlılığını gerektirecektir. Ayrıca bütün uygun mali mekanizmalardan gelişmekte olan ülkelere, kadınların ilerlemesine yönelik çok taraflı, iki taraflı ve özel kaynaklar dahil, yeni ve ek kaynakların sağlanması kadar ulusal ve uluslararası düzeylerde kaynakların yeterli ölçüde harekete geçirilmesini; ulusal, altbölgesel, bölgesel ve uluslararası kuruluşların kapasitesini güçlendirmek için, mali kaynakları; eşit haklara, eşit sorumluluklara, eşit fırsatlara bağlılığı ve bütün ulusal, bölgesel ve uluslararası oluşumlara ve politika oluşturma süreçlerine kadınların ve erkeklerin eşit katılımını taahhüt etmeyi; her düzeydeki mekanizmaları dünya kadınlarını da hesaba katacak şekilde oluşturmayı ve güçlendirmeyi de gerektirecektir.

BÖLÜM-II

KÜRESEL ÇERÇEVE

6. Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, dünya yeni bir bin yılın eşigindeyken yapılmaktadır.

7. Eylem Platformu, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni³ onaylar ve Ekonomik ve Sosyal Konseyin ve Genel Kurulun benimsediği ilgili kararların yanı sıra, Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerini temel alır. Eylem Platformu, gelecek beş yılda gerçekleştirilmesi gereken bir dizi öncelikli eylemi belirlemeyi hedef almıştır.

8. Eylem Platformu, sürdürülebilir kalkınma ve uluslararası işbirliğini teşvik eden ve bu amaçla Birleşmiş Milletlerin rolünü güçlendiren belirli yaklaşımların ve taahhütlerin yer aldığı Dünya Çocuk Zirvesi, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, Dünya İnsan Hakları Konferansı, Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı ve Sosyal Kalkınma Dünya Zirvesinde ulaşılan görüş birliğinin önemini kabul etmektedir. Benzer şekilde Gelişmekte olan Küçük Ada Ülkelerinde Sürdürülebilir Kalkınma

Küresel Konferansı, Uluslararası Beslenme Konferansı, Uluslararası Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Konferansı, ve Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı kendi belirgin konuları içerisinde, kadın ve kız çocukların rolüne özel bir önem vererek kalkınma ve insan haklarının çeşitli sorunlarını ele almışlardır. Bunlara ek olarak Dünya Uluslararası Yerli Halklar Yılı 4/, Uluslararası Aile Yılı 5/, Birleşmiş Milletler Hoşgörü Yılı 6/, Kırsal Bölge Kadınları Cenevre Deklarasyonu 7/, Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu 8/ kadınların güçlendirilmesine ve eşitliğe ilişkin konuları vurgulamışlardır.

9. Eylem Platformu'nun Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'nın amaçları ve ilkelerine, ve uluslararası yasalara tamamen uygun olan amacı, bütün kadınların güçlendirilmesidir. Bütün kadınların insan haklarının ve temel özgürlüklerin tam olarak anlaşılması, kadının güçlendirilmesi için çok önemlidir. Ulusal ve bölgesel özelliklerin önemi ve çeşitli tarihi, kültürel ve dini arka planları mutlaka göz önüne alınırken, Devletlerin görevi kendi politik, ekonomik ve kültürel sistemleri ne olursa olsun bütün insan haklarını ve temel özgürlükleri yaymak ve korumak olmalıdır.^{9/} Ulusal yasalar yoluyla, stratejiler, politikalar, programlar ve kalkınma önceliklerini belirleme yoluyla bu Platformun, bütün insan haklarına ve temel özgürlüklere uyacak şekilde uygulanması her Devletin mutlak sorumluluğudur. Bunu yaparken bireylerin ve bağlı buldukları toplulukların çeşitli dini ve ahlaki değerlerine, kültürel arkaplanlarına ve felsefi inançlarına saygı göstermek ve bunların önemini bilmek, eşitlik, kalkınma ve barışa ulaşmak için kadınların kendi insan haklarını tam olarak kullanmalarına katkıda bulunacaktır.

10. 1985 yılında Nairobi'de yapılan Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı: Eşitlik, Kalkınma ve Barış'ın Kazanımlarını Gözden Geçirmek ve Değerlendirmek için Düzenlenen Dünya Konferansı ve kadının ilerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin kabulünden bu yana, dünyada önemli politik, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler meydana gelmiş bunlar da kadınları hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilemiştir. Dünya İnsan Hakları Konferansı, kadınların ve kız çocuklarının insan haklarının, evrensel insan haklarının vazgeçilemez, ayrılmaz ve bölünemez bir parçası olduğunu kabul etmiştir. Kadınların ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde politik, sivil, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama tam ve eşit katılımını sağlamak ve cinsiyete dayalı her tür ayrımcılığı ortadan kaldırmak, uluslararası topluluğun öncelikli hedefleridir. Dünya İnsan Hakları Konferansı, bütün Devletlerin insan haklarını ve temel özgürlükleri Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'na, insan haklarına ilişkin diğer anlaşmalara ve

uluslararası yasalara uygun şekilde evrensel olarak sayma, yaygınlaştırma, yerine getirme ve korumaya ilişkin resmi taahhütlerini onaylamıştır. Bu hak ve özgürlüklerin doğaları gereği evrensel oldukları şüphesizdir.

11. Soğuk savaşın sona ermesi uluslararası değişikliklere ve süper güçler arasındaki rekabetin azalmasına yol açmıştır. Küresel bir silahlı çatışma tehdidi azalırken uluslararası ilişkiler gelişmiş ve ülkelerarası barış umudu artmıştır. Küresel çatışma tehdidinin azalmasına rağmen, sıcak savaş, silahlı çatışmalar, sömürge veya diğer yabancı üstünlüğü biçimleri ve yabancı işgali, sivil savaşlar ve terörizm dünyanın pek çok bölgesini rahatsız etmeye devam etmektedir. Silahlı çatışma zamanlarında kadınların insan hakları önemli ölçüde çiğnenmekte, özellikle etnik temizlik politikaları sözkonusu olduğunda kadınlar cinayet, işkence, sistematik tecavüz, gebeliği sürdürmeye ve kürtaja zorlama ile karşılaşmaktadırlar.

12. Saldırgan politikaların ve etnik temizliğin engellenmesi, ve silahlı çatışmaların çözülmesiyle birlikte küresel, bölgesel ve yerel düzeylerde barışın ve güvenliğin sağlanması, kadın ve kız çocuklarının insan haklarının korunması açısından olduğu kadar, onlara yönelik her türden şiddetin ortadan kaldırılması ve bir savaş silahı olarak kullanılmalarını önlemek açısından da büyük önem taşımaktadır.

13. Küresel askeri harcamalar dahil, aşırı askeri harcamalar, silah ticareti ya da kaçakçılığı ve silah üretimiyle kullanımı için yapılan yatırımlar, sosyal kalkınma için kullanılabilecek kaynakları azaltmıştır. Borç yükünün ve diğer ekonomik zorlukların sonucu olarak pek çok gelişmekte olan ülke yapısal uyum politikalarını yürürlüğe koymuştur. Ancak yeterince tasarlanmamış ve uygulanmamış yapısal uyum politikaları sosyal kalkınmaya yarar yerine zarar getirmiştir. Geçtiğimiz 10 yılda, pek çok gelişmekte olan ülkede, özellikle borç yükü en ağır olanlarda yoksulluk içinde yaşayan insanların sayısı büyük oranda artmıştır.

14. Bu bağlamda, kalkınmanın sosyal boyutunun vurgulanması gerekmektedir. Hızlandırılmış ekonomik büyüme, sosyal kalkınma için gerekli olmasına rağmen, tek başına nüfusun hayat standardını geliştirmez. Bazı durumlarda, sosyal eşitsizliği ve marjinalleşmeyi şiddetlendiren koşullar ortaya çıkabilir. Bu yüzden, kalkınmanın bütün yönlerini (büyüme, kadınlara erkek arasındaki eşitlik, sosyal adalet, çevrenin korunması, süreklilik, dayanışma, katılım, barış ve insan haklarına saygı) kapsayan bir yaklaşıma dayanan ekonomik büyümeden toplumun bütün üyelerinin yararlanmasını sağlayacak yeni alternatifler aramak zorunludur.

15. Bütün dünyadaki demokratikleşme hareketi, pek çok ülkede bir politik süreç başlatmıştır ama kadınların erkeklerle eşit ve tam ortak ola-

rak önemli karar verme süreçlerine katılmaları, özellikle politikada, henüz başaramamıştır. Güney Afrikanın kurumsallaşmış ırkçılığı, ırk ayrımı ortadan kaldırılmış, barışçı ve demokratik bir güç transferi gerçekleşmiştir. Orta ve Doğu Avrupa'da parlamenter demokrasiye geçiş hızlı olmuş, her ülkenin kendine özgü koşullarına bağlı olarak çeşitli tecrübeler yaşanmıştır. Geçiş, büyük ölçüde barışçı olsa da, bazı ülkelerde bu süreç, önemli insan hakları ihlallerine neden olan silahlı çatışmalarla engellenmiştir.

16. Pek çok ülkede kalkınma hedeflerine ulaşamamasının sorumlusu yaygın ekonomik durgunluk ve bazı bölgelerdeki politik kararsızlıktır. Bu durum yoksulluğun büyük ölçüde artmasına yol açmıştır. Büyük bir sefalet içinde yaşayan 1 milyardan fazla insanın ezici çoğunluğu kadındır. Bütün sektörlerdeki hızlı değişim ve uyum süreci, aynı zamanda işsizliğin ve istenen şekilde iş bulamamanın artmasına yol açmış, özellikle de kadınları etkilemiştir. Çoğu ülkede yapısal uyum programları, korunmaya muhtaç ve dezavantajlı gruplar ya da kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerini asgariye indirecek şekilde düzenlenmediği gibi, ekonomik ve sosyal faaliyetlerde bu grupların marjinalleşmesini önleyerek olumlu bir etkide bulunacak şekilde de düzenlenmemiştir. Çok taraflı ticaret görüşmelerinin yapıldığı Uruguay Roundu'nun Son Raporu¹⁰/ ulusal ekonomilerin karşılıklı bağımlılığının arttığını, ticareti liberal kılmanın ve açık, dinamik pazarlara girmenin önemini özellikle vurgulamıştır. Ayrıca bazı bölgelerde büyük askeri harcamalar yapılmaktadır. Bazı ülkelerin resmi kalkınma yardımını (ODA) artırmaya rağmen, genelde ODA son zamanlarda azalmıştır.

17. Mutlak yoksulluk ve yoksulluğun kadınla özdeşleşmesi, işsizlik, doğal çevrenin artan hassasiyeti, kadınlara yönelik sürekli şiddet ve insanlığın yarısını güç ve idari yetkiden uzak tutmaya yönelik yaygın tavır, kalkınma, barış ve güvenliği ve insan merkezli sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak yollar aramaya devam etme gereğinin altını çizmektedir. İnsanlığın kadın olan yarısının katılımı ve liderliği, bu araştırmanın başarısı için şarttır. Bu nedenle ancak Hükümetlerle insanlar arasında ortaklık ruhuna, eşitlikçi bir uluslararası sosyal ve ekonomik ortama ve kadınla erkek arasındaki ilişkinin tam ve eşit bir ortaklığa dönüşmesine dayanan yeni bir uluslararası işbirliği çağı dünyanın 21. yüzyılın zorluklarına göğüs gerebilmesini sağlayacaktır.

18. Son zamanlardaki uluslararası ekonomik gelişmeler, büyük bir çoğunluğu gelişmekte olan ülkelerde yaşayan kadın ve çocukları aşırı ölçüde etkilemiştir. Ağır dış borç yükü altındaki ülkelerde uygulanan yapısal uyum programları ve tedbirleri, uzun vadede yararlı olsa da, sosyal

harcamalarda kısıntıya gidilmesine yol açmış, böylece özellikle Afrika ve en az gelişmiş ülkelerde kadınları olumsuz etkilemiştir. Temel sosyal hizmetlerin sorumluluğu Hükümetlerden kadınlara geçirildiğinde bu durum daha da şiddetlenmiştir.

19. Gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülkenin yanı sıra yeniden yapılanmanın sürdüğü ekonomileri geçiş sürecindeki ülkelerde meydana gelen ekonomik durgunluk, kadınların çalışma fırsatını büyük ölçüde olumsuz etkilemiştir. Genellikle kadınların, uzun vadeli iş güvenliği olmayan veya tehlikeli çalışma koşullarına sahip işleri kabul etmekten, sigortasız eviçi üretimde çalışmaktan veya işsiz kalmaktan başka şansları bulunmamaktadır. Evin gelirini artırmaya çalışan pek çok kadın emeğinin karşılığını alamadığı ya da gerçek değerini bulamadığı işlerle çalışma hayatına başlar; diğerleri aynı amaçla göç etmeye karar verirler. Diğer sorumluluklarında hiçbir azalma olmadığı için bu durum kadınların toplam çalışma yükünü artırmaktadır.

20. Yapısal uyum dahil makro ve mikro ekonomik politikalar ve programlar, her zaman kadın ve kız çocuklar üzerindeki, özellikle yoksulluk içinde yaşayan kadın ve kız çocuklar üzerindeki etkilerini hesaba katacak şekilde düzenlenmemektedir. Yoksulluk hem mutlak hem de göreceli anlamda artmış ve pek çok bölgede yoksulluk içinde yaşayan kadınların sayısı çoğalmıştır. Yoksulluk içinde yaşayan pek çok kentli kadın vardır; ancak kırsal ve uzak alanlarda yaşayan kadınların kötü durumu, bu bölgelerdeki kalkınma durgunluğuna özel bir dikkat gösterilmesini gerektirir. Gelişmekte olan ülkelerde, hatta ulusal göstergeleri gelişmeyi işaret edenlerde bile, kırsal kesim kadınlarının çoğu, ekonomik az gelişmişlik ve sosyal marjinalleşme koşullarında yaşamaya devam etmektedir.

21. Kadınlar evde, toplumda ve iş yerinde hem ücretli hem de ücretsiz işlerde çalışarak ekonomiye ve yoksullukla mücadeleye katkıda bulunurlar. Kazanç getirici işler sayesinde giderek artan sayıda kadın ekonomik bağımsızlığını kazanmaktadır.

22. Yeryüzündeki bütün ailelerin dörtte birinde ailenin reisi kadındır ve erkeklerin de bulunduğu pek çok başka aile, kadınların geliri ile geçinmektedir. Kadınların geçindirdiği aileler, ücret ayrımı, çalışma hayatındaki mesleki ayrımlar ve diğer cinsiyete dayalı engeller yüzünden genellikle en yoksullar arasında yer alırlar. Ailenin dağılması, ülke dahilinde kentsel ve kırsal alanlar arasındaki nüfus hareketleri, uluslararası göç, savaş ve ülke içinde yerinden edilme, reisi kadın olan ailelerin artmasına yol açan unsurlardır.

23. Barış ve güvenliğin sağlanmasının ve başarılı olmasının ekonomik ve sosyal ilerleme için bir ön koşul olduğunu kabul eden kadınlar, önemli bir unsur olarak çeşitli yetenekleriyle barış için insanlık hareketine gide-rek artan ölçüde katılıyorlar. Onların karar verme, çatışmaları önleme ve çözme süreçlerine ve diğer bütün barış çabalarına tam katılımı, sürekli barışın gerçekleşmesi için şarttır.

24. Din, maneviyat ve inanç, milyonlarca kadın ve erkeğin yaşamında, yaşam tarzında ve gelecek için besledikleri umutlarda belirleyici bir rol oynar. Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı devredilemez ve evrensel olarak kullanılmalıdır. Bu hak, bireysel olarak ya da toplumda diğerleriyle birlikte, toplumsal ya da özel olarak seçilen bir din ya da inanişaya sahip olma veya benimseme ve bu din ya da inancı, gereklerini uygulama ve öğretme yoluyla açıkça gösterme özgürlüğünü içerir. Eşitlik, kalkınma ve barışı gerçekleştirmek için bu hak ve özgürlüklere tamamiyle saygı duy-mak gerekmektedir. Din, düşünce, vicdan ve inanç, kadın ve erkeklerin manevi, ahlaki ve ruhsal ihtiyaçlarına cevap vermeye ve toplumdaki tüm potansiyellerinin farkına varmalarına katkıda bulunabilir ve bulunacaktır. Bununla birlikte, her tür aşırılığın kadınları olumsuz etkileyebileceği ve şiddete ve ayrımcılığa yol açabileceği gerçeği unutulmamalıdır.

25. Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca Uluslararası Kadın Yılı ilan edilen 1975'te resmen başlayan süreci hızlandırmalıdır. Kadın Yılı, kadın konularını gündeme getirdiği için bu süreçte bir dönüm noktası olmuştur. Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı (1976–1985) kadının statüsünü ve haklarını incelemek ve kadınları her düzeyde karar almaya yönlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiş dünya ça-pında bir girişimdi. 1979 yılında Genel Kurul, Kadına Karşı Her Türü Ay-rımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni kabul etti. Bu Sözleşme 1981 yılında yürürlüğe girdi ve "kadınla erkek arasında eşitlik" kavramına uluslararası bir standart getirdi. 1985 yılında, Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı:Eşitlik, Kalkınma ve Barışın Kazanımlarını Gözden Geçirmek ve Değerlendirmek İçin Düzenlenen Dünya Konferansı, Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleri-ye Yönelik Stratejilerini 2000 yılına kadar uygulanmak üzere kabul etti. Kadınla erkek arasındaki eşitliğe ulaşılmasında önemli gelişmeler kayde-dilmiştir. Pek çok Hükümet kadınla erkek arasında eşitliği yerleştirmeye yönelik yasalar oluşturmuş ve toplumun her kesiminde cinsiyete dayalı bakış açılarının kabul görmesini güvence altına alacak ulusal mekaniz-malar kurmuştur. Uluslararası kuruluşlar kadının statüsü ve rollerine daha büyük dikkat göstermişlerdir.

26. Hükümet dışı sektörün, özellikle kadın örgütlerinin ve feminist gruplarının artan gücü, değişim için bir itici güç oluşturmuştur. Hükümet

dışı kuruluşlar, kadının gelişimini sağlayacak yasa veya mekanizmaların geliştirilmesinde önemli bir taraftar rolü oynamışlardır. Aynı zamanda kalkınmaya yönelik yeni yaklaşımları başlatanlar da onlar olmuştur. Giderek daha çok Hükümet, hükümet dışı kuruluşların oynadığı önemli rolü ve ilerleme için onlarla birlikte çalışmanın önemini kabul etmektedir. Yine de bazı ülkelerde hükümetler, hükümet dışı kuruluşların özgürce faaliyet imkanlarını kısıtlamaya devam etmektedirler. Kadınlar hükümet dışı kuruluşlar aracılığıyla ulusal, bölgesel ve küresel forumlara ve uluslararası tartışmalara katılmışlar ve onları güçlü bir şekilde etkilemişlerdir.

27. 1975 yılından beri kadın ve erkeklerin statüsü hakkındaki bilgi göreliliği olarak artmıştır ve kadınla erkek arasında eşitliğin sağlanması çabasına katkıda bulunmaktadır. Pek çok ülkede, özellikle kadınların eğitiminde önemli ilerlemelerin kaydedildiği ve ücretli işgücüne katılımlarının önemli ölçüde artırıldığı ülkelerde, kadınla erkek arasındaki ilişkilerde önemli değişiklikler görülmüştür. Kadınlar daha önceden erkeklerin baskın olduğu çalışma alanlarına girmeye başlayınca ve erkekler çocuk bakımı dahil ev içi görevlerde daha büyük sorumluluklar almaya başlayınca, üretime ve üremeye dayalı çalışma rolleri arasındaki cinsiyet ayrımı sınırları giderek aşmıştır. Ancak kadınların rollerindeki değişimler, erkeklerin rollerindeki değişimlerden çok daha hızlı ve büyük olmuştur. Pek çok ülkede, kadınlarla erkeklerin başarıları ve faaliyetleri arasındaki fark, sosyal olarak yapılandırılmış cinsiyet rollerinin sonucu olarak değil, değişmez biyolojik farklılıkların sonucu olarak görülmektedir.

28. Üstelik Nairobi Konferansı'ndan on yıl sonra, kadın erkek eşitliğine hâlâ ulaşamamıştır. Kadınlar ortalama olarak bütün dünyadaki seçilmiş kanun yapıcıların ancak % 10'unu oluşturmakta ve hem kamu hem de özel kesimde yer alan pek çok ulusal ve uluslararası idari yapılanmada yeterince temsil edilmemektedirler. Birleşmiş Milletler de bir istisna değildir. Kuruluşundan 50 yıl sonra Birleşmiş Milletler, Sekreteryaya ve uzman örgütlerdeki karar alma düzeylerinde yeterince temsil edilmedikleri için kadınların liderliğinin yararlarından kendisini mahrum etmeye devam etmektedir.

29. Kadınların ailede çok önemli bir yeri vardır. Aile, toplumun temel birimidir ve böyle olduğu için güçlendirilmelidir. Ailenin kapsamlı bir koruma ve desteğe hakkı vardır. Farklı kültürel, politik ve sosyal sistemlerde, çeşitli aile biçimleri mevcuttur. Aile üyelerinin haklarına, yeteneklerine ve sorumluluklarına saygı gösterilmelidir. Kadınlar ailenin refahına ve toplumun kalkınmasına büyük katkıda bulunurlar ama bu gerçek hâlâ kabul edilmemiş ya da gereken önem verilerek ele alınmamıştır. Doğumun,

anneliğin, ebeveynlerin ailedeki ve çocuk büyütmeledeki rolünün sosyal önemi herkesçe kabul edilmelidir. Çocuk büyütmele ebeveynlerin, kadın ve erkeğin ve toplumun bir bütün olarak sorumlulukları paylaşmasını gerektirir. Gebelik, annelik, ebeveynlik ve kadının doğurgan olma özelliği ne ayrımcılığa temel teşkil etmeli ne de kadınların topluma tam katılımlarını sınırlamalıdır. Ayrıca pek çok ülkede kadınların, ailenin diğer üyelerinin de bakımını üstlenmek açısından önemli bir rol oynadıkları kabul edilmelidir.

30. Dünya nüfusunun artış hızı düşmelele birlikte, dünya nüfusu mutlak sayı olarak bütün zamanlardan yüksektir. Her yıl 86 milyon kişi dünya nüfusuna katılmaktadır. Diğer iki büyük demografik yönelimin aile içindeki bağımlılık oranına önemli yansımaları olmuştur. Pek çok gelişmekte olan ülkede nüfusun % 45 ila % 50'si 15 yaşından küçükken, endüstrileşmiş ülkelerde yaşlıların hem sayısı hem de oranı artmaktadır. Birleşmiş Milletler tahminine göre 2025 yılına kadar 60 yaşın üzerinde olan nüfusun % 72'si, gelişmekte olan ülkelerde yaşıyor olacak, ve bu nüfusun yarısından fazlasını kadınlar oluşturacaktır. Eşitliğin olmaması ve ücretli işlerle ücretsiz işlerin kadınla erkek arasında dengesiz dağılması yüzünden, çocukların, hastaların ve yaşlıların bakımı büyük ölçüde kadına düşen bir sorumluluktur.

31. Pek çok kadın, cinsiyetine ek olarak çeşitli değişik faktörler yüzünden belirgin engellerle karşılaşmaktadır. Bu değişik faktörler, bu kadınları sıklıkla tecrit etmekte ya da marjinalleştirmektedir. Böylelikle insan haklarından yoksun bırakılırlar, eğitime, mesleki eğitime, ücretli bir işe, barınacak bir yere ve ekonomik açıdan kendine yeterlik durumuna ulaşamazlar veya ulaşmaları engellenir ve karar alma sürecinin dışında tutulurlar. Bu tip kadınlar, hakim görüşün bir parçası olarak kendi toplumlarına katkıda bulunma fırsatından yoksun bırakılırlar.

32. Geçtiğimiz on yıl aynı zamanda, kimlikleri, kültürel gelenekleri ve sosyal düzenleme biçimleriyle içinde yaşadıkları toplulukları zenginleştiren ve güçlendiren yerli kadınların farklı çıkar ve endişelerinin giderek daha çok tanınmasına tanık oldu. Yerli kadınlar, hem kadın hem de yerli toplulukların üyeleri olarak pek çok engelle karşılaşmaktadırlar.

33. Son 20 yılda dünya iletişim alanında hızlı bir gelişmeye tanık olmuştur. Bilgisayar teknolojisi, uydular ve kablo yayındaki gelişmeler bütün dünyanın bilgiye ulaşabilirliğini artırmakta ve genişletmekte, bu da kadınların iletişim ve kitle iletişim araçlarında yer almaları ve kadınlarla ilgili bilgilerin yayılımı için yeni fırsatlar yaratmaktadır. Bununla birlikte küresel iletişim ağları, eskiden beri ticari ve tüketime yönelik dar görüşlü amaçlar

için kadının klişeleşmiş ve küçültücü görüntülerini yaymaktadır. Kadınlar iletişimin hem teknik hem de karar alma alanlarına ve sanat dahil kitle iletişim araçlarına eşit ölçüde katılana kadar, yanlış temsil edilmeleri ve toplumun kadınların hayatına ilişkin gerçeklerin farkında olmaması durumu sürecektir. Medyanın, kadınla erkeği klişeleşmiş olmayan, farklı ve dengeli bir bakış açısıyla ele alarak ve insanın şeref ve değerine saygı duyarak tanıtma yoluyla, kadınla erkek arasındaki eşitliği ve kadınların ilerlemesini sağlama potansiyeli büyüktür.

34. Bütün insanların hayatını etkileyen sürekli çevresel bozulma genellikle kadınları daha doğrudan etkilemektedir. Çevre kirliliği, zehirli atıklar, orman alanlarının büyük ölçüde yok edilmesi, çölleşme, kuraklık, sahil ve deniz kaynaklarının veriminin azalması kadınların sağlığını ve geçim kaynaklarını tehdit etmekte, kadın ve kız çocuklarında çevresel koşullara bağlı sağlık problemlerinde artış olduğu hatta ölümler meydana geldiği bildirilmektedir. Bundan en çok etkilenenler ise, geçim kaynakları ve günlük kazançları tamamen sürdürülebilir ekosistemlere bağlı olan kırsal kesim kadınları ve yerli kadınlardır.

35. Yoksulluk ve çevresel bozulma birbiriyle yakından ilintilidir. Yoksulluk, çevre üzerinde belirli baskılara yol açarken, küresel çevrenin sürekli bozulmasının başlıca nedeni, özellikle endüstrileşmiş ülkelerdeki sürdürülemez üretim ve tüketim biçimleridir ki bunlar yoksulluğu ve dengesizlikleri artırdıkları için bir an önce çözülmesi gereken sorunlardır.

36. Küresel yönelimler, ailenin varlığını koruma stratejilerine ve biçimlerine önemli değişiklikler getirmiştir. Bütün bölgelerde kırsal alandan kente göç artmıştır. Küresel kentsel nüfusun, 2000 yılına kadar toplam nüfusun % 47'sine ulaşacağı tahmin edilmektedir. Yarıya gelişmekte olan ülkelerde yaşayan 125 milyon insanın göçmenlerden, mültecilerden ve yerinden edilmiş kişilerden oluştuğu hesaplanmıştır. Nüfusun bu kitlesel hareketi aile yapılarını ve refahını önemli ölçüde etkilemiş, çoğu durumda kadınların cinsel yönden sömürülmesi dahil, kadınlar ve erkekler için eşit olmayan sonuçlara yol açmıştır.

37. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) hesaplarına göre 1995 yılı başlarında, edinilmiş bağışıklık yetmezliği sendromu (AIDS) vakalarının toplam sayısı 4.5 milyondur. İlk teşhisinden bu yana 19.5 milyon erkek, kadın ve çocuğa insan bağışıklık yetmezliği virüsü (HIV) bulaştığı hesap edilmekte ve bu on yılın sonunda virüsün 20 milyon kişiye daha bulaşacağı tahmin edilmektedir. Yeni vakalar arasında virüs bulaşmış kadınların sayısı muhtemelen erkeklerden iki kat fazla olacaktır. AIDS salgınının başlangıç dö-

nemlerinde virüs bulaşmış kadınların sayısı fazla değildi; bununla birlikte, şimdi yaklaşık 8 milyon kadın enfekte olmuş durumdadır. Özellikle genç kadınlar ve ergenlik çağındakiler enfeksiyona açık gruplardır. 2000 yılına kadar 13 milyondan fazla kadına virüs bulaşacağı ve 4 milyon kadının AIDS'le bağlantılı hastalıklar yüzünden hayatını kaybedeceği hesaplanmıştır. Buna ek olarak her yıl yaklaşık 250 milyon cinsel yolla geçen yeni hastalık vakasının meydana geldiği hesaplanmıştır. HIV/AIDS dahil, cinsel yolla geçen hastalıkların bulaşma hızı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, kadınlar ve kız çocukları arasında alarm veren bir hızda artmaktadır.

38. 1975 yılından beri, kadınların statüsüne ve içinde yaşadıkları koşullara ilişkin önemli bilgiler elde edilmiştir. Hayatlarının tüm safhaları boyunca kadınların gündelik yaşamları ve uzun vadedeki istekleri, ayrımcı tutumlar, adil olmayan sosyal ve ekonomik yapılar ve çoğu ülkede kadınların tam ve eşit katılımını önleyen kaynak yokluğu tarafından sınırlanmaktadır. Çoğu ülkedeki doğum öncesi cinsiyet seçimi uygulaması, çok küçük kızlar arasındaki yüksek ölüm hızı ve erkek çocuklarla kıyaslandığında kız çocukların okula kayıt oranının düşük olması, erkek çocuk tercihinin, kız çocukların gıdaya, eğitime, sağlık hizmetlerine ve hatta hayatın kendisine ulaşmalarını engellediğini akla getirmektedir. Kadına karşı ayrımcılık hayatın erken dönemlerinde başladığından o dönemlerden itibaren ele alınmalıdır.

39. Bugünün kız çocuğu yarının kadınıdır. Kız çocuğunun yetenekleri, fikirleri ve enerjisi, eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine tam olarak erişme açısından çok önemlidir. Kız çocuğunun tüm potansiyelini geliştirmek için onu, hayatta kalma, korunma ve gelişme için gerek duyacağı ruhsal, zihinsel ve maddi ihtiyaçlarının karşılanacağı ve eşit haklarının korunacağı elverişli bir ortamda büyütmek gerekmektedir. Kadınlar erkeklerle hayatın ve kalkınmanın bütün alanlarında eşit ortaklar olacaklarsa, şimdi kız çocuğunun insan şerefini ve değerini kabul etmenin ve evrensel olarak onaylanması için büyük çaba gösterilen Çocuk Hakları Sözleşmesi¹¹/ tarafından güvence altına alınan haklar dahil insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam olarak kullanmasını sağlamanın zamanı gelmiştir. Hâlâ bütün dünyada, kız çocuğa karşı ayırım ve şiddetin hayatın erken dönemlerinde başladığını ve hayatları boyunca azalma olmadan sürdüğünü gösteren deliller vardır. Çoğu kez beslenme, fiziksel ve zihinsel sağlık hizmetleri ve eğitime ulaşma olanakları daha kısıtlıdır ve erkek çocuklara kıyasla çocukluğun ve ergenlik çağının haklarını, fırsat ve avantajlarını daha az kullanırlar. Sık sık cinsel ve ekonomik istismarın çeşitli biçimlerine, pedofiliye, fahişeliğe zorlanmaya ve muhtemelen organ ve dokuları-

nın satılmasına, şiddete ve kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi gibi zararlı uygulamalara, ensest'e, kadının cinsel organlarına zarar verme uygulamasına ve çocuk evlilikleri dahil, erken yaşta evlenmeye maruz kalmaktadırlar.

40. Dünya nüfusunun yarısı 25 yaşın altındadır ve dünya gençliğinin büyük bir kısmı –% 85'ten fazlası– gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır. Politika yapıcılar, bu demografik unsurların sonuçlarını göz önüne almalıdırlar. Genç kadınların sosyal, kültürel, politik ve ekonomik liderliğin bütün düzeylerine aktif ve etkin katılımları için gereken yaşam becerilerine sahip olmalarını sağlayacak önlemler alınmalıdır. Uluslararası topluluğun gelecek için yeni bir taahhütte bulunması, daha adil bir toplum için yeni bir neslin; kadınla erkeğin birlikte çalışmasını temin etmeyi taahhüt etmesi büyük önem taşımaktadır. Bu yeni liderler kuşağı, her çocuğun adaletsizlik, baskı ve eşitsizlikten muaf olduğu ve kız/erkek bütün çocukların kendi potansiyelini geliştirmekte özgür olduğu bir dünyayı benimsemeli ve gerçekleştirmelidir. Kadınla erkeğin eşitliği ilkesi, böylece sosyalleştirme sürecinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.

BÖLÜM-III KRİTİK ALANLAR

41. Kadının ilerlemesi ve kadınla erkek arasında eşitliğin sağlanması bir insan hakları sorunudur ve sosyal adaletin bir şartıdır ve sadece bir kadın konusu olarak görülmemelidir. Bunlar, sürdürülebilir, adil ve kalkınmış bir toplum inşa etmenin tek yoludur. Kadının güçlendirilmesi ve kadınla erkek arasında eşitlik, bütün insanlar için politik, sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel güvenliği başarmanın önkoşuludur.

42. Kadının ilerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinde yer alan hedeflerin pek çoğuna henüz ulaşılammıştır. Hükümetlerin, hükümet dışı kuruluşların ve heryerdeki kadınlarla erkeklerin çabalarına rağmen, kadının güçlendirilmesi önündeki engeller hâlâ durmaktadır. Dünyanın pek çok yerinde büyük politik, ekonomik ve çevresel buhranlar yaşanmaktadır. Bunlar arasında sıcak savaş, silahlı çatışmalar, sömürge veya yabancı baskısının diğer biçimleri, yabancı işgalleri, sivil savaşlar ve terörizm vardır. Sistemik veya fiili ayrımcılıkla birleşen bu tip olaylar, bütün kadınların insan haklarının ve temel özgürlüklerinin, kalkınma hakkı dahil sivil, kültürel, ekonomik, politik ve sosyal haklarının ihlal edilmesi ve bu hakların korunmasının başarılammaması, kadın ve kız çocuklarına yönelik kökleşmiş önyargılı tutumlar, 1985 yılındaki Birleşmiş Milletler Kadın On

Yılı: Eşitlik, Kalkınma ve Barış'ın Kazanımlarını Gözden Geçirmek ve Değerlendirmek için Düzenlenen Dünya Konferansından bu yana karşılaşılan engellerden yalnızca bir kaçıdır.

43. Nairobi Konferansı'ndan bu yana kaydedilen ilerlemenin gözden geçirilmesi, belirgin endişeleri, eylem önceliği taşıyan özellikle acil alanları tekrar gündeme getirmektedir. Bütün aktörler eylem ve kaynaklarını, birbiriyle ilgili, birbirine bağlı ve yüksek öncelik taşıyan kritik alanlarla bağıntılı stratejik hedeflere yoğunlaştırmalıdır. Bu aktörlerin, ilgilenilmesi gereken bütün bu alanlar için sorumluluk alabilecek mekanizmalar geliştirmesine ve uygulamasına ihtiyaç vardır.

44. Bu amaçla Hükümetler, uluslararası topluluk ve hükümet dışı kuruluşlarla özel sektörün dahil olduğu sivil toplum, aşağıdaki ilgilenilmesi gereken kritik alanlarda stratejik eylemler yapmaya çağrılmaktadır :

- Kadınların sırtında bulunan devamlı ve artan yoksulluk yükü
- Eğitim ve öğretimdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara ulaşmadaki eşitsizlik
- Sağlık ve bağlantılı hizmetlerdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara ulaşmadaki eşitsizlik
- Kadına yönelik şiddet
- Silahlı veya diğer türden çatışmaların, yabancı işgali altında yaşayanlar dahil, kadınlar üzerindeki etkileri
- Ekonomik yapılarda ve politikalarda, üretime yönelik her tür faaliyette ve kaynaklara ulaşmada eşitsizlik
- Yetki ve karar almanın bütün düzeylerde paylaşılmasında kadınla erkek arasındaki eşitsizlik
- Kadının ilerlemesini sağlayacak bütün düzeylerdeki mekanizmaların yetersizliği
- Kadının insan haklarına saygı eksikliği, bu hakların yaygınlaştırılması ve korunmasında yetersizlik
- Kadının klişeleştirilmesi ve özellikle medya olmak üzere kadının bütün iletişim sistemlerine katılımında ve ulaşabilirliğinde eşitsizlik
- Doğal kaynakların yönetiminde ve çevrenin korunmasında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler
- Kız çocuğuna karşı sürekli ayrımcılık ve kız çocuklarının haklarının ihlali

BÖLÜM IV

STRATEJİK HEDEFLER VE EYLEMLER

45. İlgilenilmesi gereken her bir kritik alanda problem teşhis edilmiş stratejik hedefler önerilmiş ve bu hedeflere ulaşmak için çeşitli aktörlerin gerçekleştirmesi gereken somut eylemler belirlenmiştir. Stratejik hedefler, ilgilenilmesi gereken kritik alanlardan belirlenmiştir ve bu hedeflere ulaşmak için yapılması gereken belirli eylemler eşitlik, kalkınma ve barışın, yani Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri'nin amaçlarının, sınırlarıyla kesişmekte ve bu kavramların birbirine bağlılığını yansıtmaktadır. Hedefler ve eylemler birbiriyle ilişkilidir, öncelikleri vardır ve karşılıklı olarak birbirlerini teşvik ederler. Eylem Platformu, en dezavantajlı gruplara özel bir önem vererek, çoğu kez benzer engellerle karşılaşan istisnasız bütün kadınların durumunu geliştirmeyi amaçlamaktadır.

46. Eylem Platformu, kadınların ırk, yaş, dil, etnik köken, kültür, din veya özürllülük, yerli halktan olmak ya da başka statüden olmak gibi faktörler yüzünden tam eşitlik ve ilerlemeye ulaşmada engellerle karşılaştığını kabul eder. Pek çok kadın, ailesinin statüsüyle, özellikle bekar ebeveyn olarak; ve kırsal, tecrit edilmiş veya yoksullaşmış alanlardaki yaşam koşulları dahil, sosyo-ekonomik statüsüyle bağlantılı, belirli engellerle karşılaşmaktadır. Mülteci kadınlar, ülke içinde yerinden edilmiş kadınlar, yerinden edilmiş diğer kadınlar, iç göçmen kadınlar ve göçmen işçi kadınlar dahil, dış göçmen kadınlar için bazı ek engeller vardır. Aynı zamanda pek çok kadın çevresel felaketlerden, ciddi ve bulaşıcı hastalıklardan ve kadına yönelik şiddetin çeşitli biçimlerinden özellikle etkilenmektedir.

A. Kadınlar ve Yoksulluk

47. Bugün dünyamızda, büyük bir çoğunluğu kadın olan 1 milyardan fazla insan, daha çok gelişmekte olan ülkelerde, kabul edilemez yoksulluk koşullarında yaşamaktadır. Yapısal olanları dahil, yoksulluğun çeşitli nedenleri vardır. Yoksulluk karmaşık, kökü hem ulusal hemde uluslararası alanlarda bulunan çok boyutlu bir problemdir. Dünya ekonomisinin küreselleşmesi ve ülkelerin derinleşen karşılıklı bağımlılıkları, sürekli ekonomik büyüme ve kalkınma için mücadeleler ve fırsatlar sunduğu kadar dünya ekonomisinin geleceği için riskler ve belirsizlikler de sunmaktadır. Belirsiz küresel ekonomik ortama, ekonomik yeniden yapılanma kadar, belirli sayıda ülkede, devamlı, üstesinden gelinemez düzeylerde dış borç ve yapısal uyum programları eşlik etmektedir. Buna ek olarak her türden çatışma,

insanların yerinin değiştirilmesi ve çevresel bozulma, Hükümetlerin, kendi nüfuslarının temel ihtiyaçlarını karşılama kapasitesini zayıflatmıştır. Dünya ekonomisindeki dönüşümler, bütün ülkelerdeki sosyal kalkınma parametrelerini tamamen değiştirmektedir. Önemli bir yönelim, ölçüsü bölgeden bölgeye değişmekle birlikte kadının yoksulluğunun artması olmuştur. Ekonomik güç paylaşımındaki cinsiyet eşitsizliği de kadınların yoksulluğuna katkıda bulunan önemli bir unsurdur. Göç ve bunu takiben aile yapısında meydana gelen değişiklikler, özellikle birçok kişiye bakmakla yükümlü olan kadınların yükünü daha da ağırlaştırmıştır. Makroekonomik politikaların bu tip yönelimlere cevap verecek şekilde yeniden düşünülmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Bu politikalar neredeyse tamamen resmi sektörde yoğunlaşırlar. Ayrıca bu politikaların kadınların önceliklerini engelleme ve kadınlarla erkekler üzerindeki farklı etkilerini göz önüne alma eğilimi vardır. Bu nedenle cinsiyet analizinin politika ve programların büyük bir bölümüne uyarlanması, yoksulluğu azaltma stratejileri için kritik bir önem taşır. Yoksulluğu ortadan kaldırmak ve sürdürülebilir kalkınmayı başarmak için, kadın ve erkeklerin yoksulluğu yok edecek stratejilerin, makroekonomik ve sosyal politikaların formülasyonuna tam ve eşit olarak katılmaları gerekir. Yoksulluğun ortadan kaldırılması sadece yoksulluk karşıtı programlarla başarılamayacak, aynı zamanda demokratik katılım ve ekonomik yapılarda bütün kadınların kaynaklara, fırsatlara ve kamu hizmetlerine ulaşmasını sağlayacak biçimde değişiklikler yapılmasını gerektirecektir. Yoksulluğun çeşitli görünümleri vardır. Gelir ve sürdürülebilir bir geçim sağlamaya yetecek üretim kaynaklarının yokluğu başta olmak üzere; açlık ve yetersiz beslenme; sağlıklı olmama; eğitim ve diğer temel hizmetlere ulaşamama veya sınırlı ulaşma; hastalık ve buna bağlı olarak ölümlerin artması; evsizlik ve yetersiz barınma koşulları; güvenli olmayan çevre koşulları; ve sosyal ayırım ve dışlama. Yoksulluk aynı zamanda karar alma süreçlerine ve sivil, sosyal ve kültürel yaşama katılımdan yoksun olmayla da tanımlanır. Bu bütün ülkelerde meydana gelmektedir; gelişmekte olan pek çok ülkede kitlesel yoksulluk biçiminde, gelişmiş ülkelerde ise, refahın ortasındaki yoksul semtler biçiminde. Geçim kaynağının yitirilmesine yol açan ekonomik bir durgunluk veya felaketler veya çatışmalar yoksulluğa neden olabilir. Ayrıca düşük ücretli işçilerin yoksulluğu ve aile destek sisteminin, sosyal kurumların ve güvenlik ağlarının dışında kalan kişilerin mutlak yoksulluğu vardır.

48. Yoksulluk içinde yaşayan kadınların sayısı geçtiğimiz on yılda, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, erkeklerin sayısı ile karşılaştırıldığında orantısız olarak artmıştır. Yoksulluğun kadınlara özdeşleşmesi, politik, ekonomik ve sosyal dönüşümün kısa dönemdeki sonucu olarak ekonomileri

geçiş sürecinde olan ülkelerde son zamanlarda önemli bir sorun haline gelmiştir. Ekonomik unsurlara ek olarak, sosyal yönden tanımlanmış cinsiyet rollerinin katılığı ve kadınların yetki, eğitim, öğrenim ve üretim kaynaklarına kısıtlı ulaşımının yanı sıra ailenin güvenliğini tehdit edebilecek diğer unsurların ortaya çıkması da bu durumun sorumlusu olan unsurlardır. Cinsiyete dayalı bakış açısını ana görüş olarak tüm ekonomik analiz ve planlamalara yeterince yansıtılmamak ve yoksulluğun yapısal nedenlerini yeterince ele almamak da katkıda bulunan unsurlardır.

49. Kadınlar evde, toplumda ve iş yerinde hem ücretli hem de ücretsiz işlerde çalışarak ekonomiye ve yoksullukla mücadeleye katkıda bulunurlar. Kadının güçlendirilmesi, yoksulluğun ortadan kaldırılmasında çok önemli bir unsurdur.

50. Yoksulluk bütün hanehalkını etkiler ama hanehalkının refahına ilişkin iş ve sorumluluklardaki toplumsal cinsiyet farklılığı yüzünden kadınların yükü daha ağırdır, çünkü onlar artan mahrumiyet koşullarında hanehalkının tüketim ve üretimini idare etmeye çalışırlar. Yoksulluk, özellikle kırsal bölgede yaşayan kadınlar için daha ağırdır.

51. Kadının yoksulluğu, ekonomik fırsatların ve özerkliğin yokluğuyla, kredi, toprak mülkiyeti ve miras dahil ekonomik kaynaklara ulaşamama, eğitim ve destek hizmetlerine ulaşamama ve karar alma süreçlerine çok az katılma ile doğrudan bağlantılıdır. Ayrıca yoksulluk kadınları cinsel istismara karşı korunmasız kalabilecekleri durumlara zorlayabilir.

52. Çok fazla sayıda ülkede, sosyal refah sistemleri, yoksulluk içinde yaşayan kadınların özel koşullarını yeterince dikkate almaz ve bu tip sistemlerin sağladığı hizmetleri azaltma eğilimi vardır. Sosyal güvenlik sistemleri sürekli ve ücretli iş ilkesine dayandığı için özellikle yaşlılıkta, kadınların yoksulluğa düşme riski, erkeklerinkinden daha yüksektir. Bazı durumlarda kadınlar ücretsiz işlerle ücretli işler arasındaki dengesiz dağılıma bağlı olarak işlerinde meydana gelen kesintiler yüzünden bu koşulu karşılayamazlar. Dahası, yaşlı ilerlemiş kadınlar yeniden işgücü piyasasına girmekte büyük engellerle karşılaşmaktadırlar.

53. Kadınların genel öğrenim ve mesleki eğitim düzeyinin erkeklerle aynı olduğu ve ayrımcılığa karşı koruma mekanizmalarının mevcut olduğu pek çok gelişmiş ülkede, geçtiğimiz on yılın ekonomik dönüşümü bazı sektörlerde kadınların ya işsizliğini ya da işlerinin istikrarsızlığını artırmıştır. Sonuç olarak yoksullar arasında kadınların oranı artmıştır. Kız çocuklarının okula kayıt oranının yüksek olduğu ülkelerde, herhangi bir nitelik kazanmadan eğitim sistemini erkenden terkedendenler, işgücü piyasasında en kötü koşullara maruz kalanlar arasındadırlar.

54. Ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerde ve önemli politik, ekonomik ve sosyal dönüşümlerden geçmekte olan diğer ülkelerde bu dönüşümler sıklıkla kadının gelirinde azalmaya veya kadınların gelirden yoksun bırakılmasına yol açmaktadır.

55. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, kadınların sermaye, kaynaklar, kredi, toprak, teknoloji, bilgi, teknik yardım ve eğitime ulaşmaları sağlanarak üretim kapasiteleri artırılmalı, böylece gelirlerinin yükselmesi ve evhalkının daha iyi beslenmesi, daha iyi eğitilmesi, daha sağlıklı olması ve kadının aile içindeki statüsünün gelişmesi sağlanmalıdır. Kadının üretim potansiyelinin ortaya çıkarılması, yoksulluk döngüsünü kırmada büyük önem taşır, böylelikle kadın kalkınmanın yararlarını ve kendi emeğinin ürünlerini tam olarak paylaşacaktır.

56. Sürdürülebilir kalkınma ve hem sürekli hem de sürdürülebilir ekonomik büyüme, ancak kadının ekonomik, sosyal, politik, yasal ve kültürel statüsünü geliştirmekle mümkündür. Çevresel kaynakların sürdürülebilir kullanımı için yoksulların, özellikle kadınların güçlendirilmesi gerektiğini kabul eden hakkaniyetli sosyal kalkınma, sürdürülebilir kalkınma için gerekli bir temeldir.

57. Toplumsal cinsiyet eşitliğini yaymayı ve kadının statüsünü geliştirmeyi amaçlayan destek ve güçlendirme politikalarının ve önlemlerinin başarısı, cinsiyete dayalı bakış açısının, toplumun bütün alanlarını ilgilendiren genel politikalarla bütünleşmesi kadar, olumlu önlemlerin yeterli kurumsal ve mali destekle her düzeyde uygulanmasına da bağlıdır.

Stratejik hedef A.1: Yoksulluk içindeki kadınların ihtiyaçlarına ve çabalarına cevap veren makroekonomik politikaları ve kalkınma stratejilerini gözden geçirmek, benimsemek ve uygulamak.

Yapılacak eylemler

58. Hükümetler tarafından:

(a) Eylem Platformu'nun hedeflerine ulaşmak amacıyla makroekonomik ve sosyal politikaları, kadınların tam ve eşit katılımıyla gözden geçirmek ve yeniden düzenlemek;

(b) Makroekonomik denge, yapısal uyum, dış borç sorunları, vergilendirme, yatırımlar, istihdam, piyasa ve ekonominin bütün bağlantılı sektörleriyle ilgili olanlar dahil politika ve programları, yoksulluk, eşitsizlik ve özellikle kadınlar üzerindeki etkilerini göz önüne alarak, cinsiyete dayalı bir bakış açısıyla analiz etmek; bunların ailenin iyiliğine ve koşullarına etkisini değerlendirmek ve üretim araçlarının, re-

fahın, fırsatların, gelir ve hizmetlerin daha adil dağılımını sağlamak için bunları uygun şekilde düzenlemek;

(c) Kadınların tam ve eşit katılımıyla düzenlenen ve izlenen sağlam ve kararlı makroekonomik ve sektörel politikaları oluşturmak ve uygulamak, geniş tabanlı sürekli ekonomik büyümeyi teşvik etmek, yoksulluğun yapısal nedenlerini ele almak ve insan merkezli sürdürülebilir kalkınmayı başarmanın genel çerçevesi içinde yoksulluğu yok etmeye ve cinsiyete dayalı eşitsizliği azaltmaya kararlı olmak;

(d) Kamu harcamalarının tahsisini, kadınlara ekonomik fırsatlar ve üretim kaynaklarına eşit ulaşabilirlik sağlayacak ve başta yoksulluk içinde yaşayanlar olmak üzere kadının temel sosyal, eğitimsel ve sağlıkla ilgili ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden düzenlemek ve ayarlamak;

(e) Gerekli mali, teknik ve insani kaynakları tahsis ederek eviçi ve ulusal gıda güvenliğini, besinde kendi kendine yeterliliği sağlamak için gerekli yerlerde ve uygun şekilde tarım ve balıkçılık sektörlerini geliştirmek;

(f) Eviçinde yiyeceğin adil bir şekilde dağıtılmasını sağlayacak politikalar ve programlar geliştirmek;

(g) Yoksulluk içinde yaşayan kadınların kötü ekonomik ortamlara direnebilmelerini ve kriz dönemlerinde geçim kaynaklarını, araçlarını ve gelirlerini koruyabilmelerini sağlamak için, sosyal politikanın ayrılmaz bir parçası olarak Devlet ve toplumsal kaynaklı destek sistemlerini güçlendirmek ve yeterli güvenlik ağları oluşturmak;

(h) Hem resmi hem de özel sektörde kadın işçilerin istihdamına ve gelirin olumlu etki yapacak ekonomik politikalar oluşturmak ve kadının işsizliğine, özellikle uzun vadeli işsizliğine çözüm getirecek belirli önlemleri benimsemek;

(ı) Gerekli olduğunda, reisi kadın olan aileleri destekleyecek belirli ekonomik, sosyal, tarımsal ve ilgili politikaları düzenlemek ve uygulamak;

(j) Yoksulluk içinde yaşayan kadınların gıdaya ulaşabilirliklerini geliştirecek istihdam projeleri dahil, uygun fiyatlandırma ve dağıtım mekanizmalarının kullanılmasını da kapsayan, yoksulluk karşıtı programları geliştirmek ve uygulamak;

(k) Göçmen işçi kadınlar dahil bütün göçmen kadınların insan haklarının tam olarak kullanılmasını ve şiddet ve istismara karşı

korunmalarını sağlamak; göçmen işçi kadınlar dahil, belgeli göçmen kadınların güçlendirilmesi için önlemler almak; yeteneklerinin, yabancı eğitimlerinin ve ehliyetlerinin daha çok tanınması yoluyla belgeli göçmen kadınların verimli işlerde istihdamını ve onların iş-gücüsüyle tamamen bütünleşmesini kolaylaştırmak;

(l) Yoksulluk içinde yaşayan kadınların ve sosyal açıdan marjinal olan kadınların verimli istihdam ve ekonomik akışla bütünleşmesini veya tekrar bütünleşmesini sağlayacak önlemler almak; ülke içinde yerinden edilmiş kadınların ekonomik fırsatlara tam olarak ulaşmasını ve göçmen ve mülteci kadınların vasıflarıyla becerilerinin kabul edilmesini sağlamak;

(m) Özellikle yoksulluk içinde yaşayan kadınların ve ailelerin kadın reislerinin ihtiyaçlarına özel bir önem vererek, diğer şeylerin yanı sıra, ulaşılabilirlik önündeki bütün engelleri kaldırarak bütçelerinin yeteceği barınmayı sağlamalarını ve arazi edinmeye ulaşılabilirliklerini mümkün kılmak;

(n) Tarım ve balıkçılıkla uğraşan kadınların (çiftçilik ve üreticilikle geçinenler, özellikle kırsal bölgedekiler dahil) mali, teknik, genişleme ve pazarlama hizmetlerine ulaşmalarını kolaylaştıracak politika ve programları düzenlemek ve uygulamak; araziye ulaşmalarını ve kontrol etmelerini mümkün kılmak; kadının gelirlerini artırmaya ve eviçi yiyecek güvenliğini yaygınlaştırmaya yönelik uygun üstyapı ve teknolojiyi özellikle kırsal alanlarda sağlamak ve uygun yerlerde üreticilerin sahip olduğu, piyasayı temel alan kooperatifler kurulmasını teşvik etmek;

(o) Olmayan her yerde sosyal güvenlik sistemleri kurmak veya hayatlarının her döneminde kadın ve erkek bireyleri eşit konumlara yerleştirmek amacıyla bu sistemleri gözden geçirmek;

(p) Özellikle yoksulluk içinde yaşayan kadınlara ulaşacak şekilde düzenlenmiş yasal okur-yazarlık dahil ücretsiz veya düşük maliyetli yasal hizmetlere ulaşılabilirliği sağlamak;

(r) Yerli kadınlar için politika ve programları, onların tam katılımıyla ve kültürel farklılıklarına saygı duyarak yaygınlaştırmak ve güçlendirmek için belirli önlemleri almak ve böylelikle kendilerini etkileyen yoksulluğu ortadan kaldırmak için kalkınma sürecinde tercih yapma imkanına ve fırsatlara sahip olmalarını sağlamak.

59. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve bölgesel kalkınma kuruluşları da dahil çok taraflı mali kurumlar tarafından ve iki taraflı kalkınma işbirliği yoluyla:

(a) Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi'nde yapılan taahhütlere uygun olarak, hem yeterli hem de tahmin edilebilir yeni ve ek mali kaynakları, elverişliliklerini en üst düzeye çıkaracak şekilde harekete geçirmeye çalışmak ve bütün elverişli fon kaynaklarını ve mekanizmalarını, yoksulluğu ortadan kaldırma amacına katkıda bulunmaya yönelik bir görüşün ışığında ve yoksulluk içinde yaşayan kadınların yararına olacak biçimde kullanmak;

(b) Cinsiyete dayalı bakış açılarını daha sistematik bir biçimde güçlendirmek ve onları yapısal uyum ve ekonomik iyileşme programları dahil bütün yardım programlarının düzenlenmesi ve uygulanmasıyla bütünleştirmek için analitik kapasiteyi güçlendirmek;

(c) Kadının ilerlemesi dahil kalkınmayı hedef alan program ve projelerin finansmanına yardımcı olmak için dış borç problemlerine, kalkınmaya dayanan etkili ve sağlam çözümler bulmak ve bunu iptal veya diğer borç azaltma önlemleri dahil borç yükünün hafifletilmesini içeren, Aralık 1994'te Paris Klübünde oybirliğiyle kabul edilen borç affı maddelerini hemen uygulayarak ve Eylem Platformu'nun önceliklerine uygun olarak sosyal kalkınma program ve projelerine uygulanmış borç düzenleme teknikleri geliştirerek yapmak;

(d) Uluslararası mali kurumları, yüksek oranda borcu bulunan düşük gelirli ülkeleri yönlendirmek üzere yenilikçi yaklaşımlar geliştirmeye davet etmek;

(e) Yapısal uyum programlarının, kötü etkilere maruz ve dezavantajlı gruplarla topluluklar üzerindeki olumsuz etkilerini asgariye indirecek şekilde düzenlenmesini sağlamak ve bu programların ekonomik ve sosyal faaliyetlerde marjinalizasyonunu önleyerek bu tip gruplarla topluluklar üzerindeki olumlu etkilerini güvence altına almak ve ekonomik kaynaklarla sosyal ve ekonomik faaliyetlere ulaşabilirlik kazanmalarını ve onları kontrol edebilmelerini sağlayacak önlemler geliştirmek; eşitsizliği ve ekonomik farklılıkları azaltacak önlemler almak;

(f) Toplumsal cinsiyete duyarlı, sosyal etki değerlendirme araçları ve diğer bağlantılı yöntemlerle sosyal kalkınma amaçlı yapısal uyum programlarını gözden geçirmek, bunların olumsuz etkilerini azaltacak, olumlu etkilerini artıracak politikalar geliştirerek, kadınlara

rın geçiş döneminin bedelini nispeten daha ağır ödemelerine engel olmak; yapısal uyum yardımını, geliştirilmiş, hedefi belirlenmiş sosyal kalkınma yardımıyla tamamlamak;

(g) Kadınların sürdürülebilir geçim kaynakları oluşturmalarına ve bunları koruyabilmelerine imkan tanıyan elverişli bir ortam yaratmak.

60. Ulusal ve uluslararası hükümet dışı kuruluşlar ve kadın grupları tarafından:

(a) Akademik kurumlar, hükümet dışı kuruluşlar, taban örgütleri ve kadın grupları dahil kalkınma sürecine katılan bütün tarafları, sosyal kalkınmanın öncelikle Hükümetlerin sorumluluğu olduğunu kabul ederek, kırsal kesimden ve yerli halktan kadınlar, aile reisi kadınlar, genç kadınlar ve yaşlı kadınlar, mülteci ve göçmen kadınlar ve özürlü kadınlar gibi en dezavantajlı ve en yoksul gruplara yönelik yoksulluk karşıtı programların etkinliğini geliştirmek için harekete geçirmek;

(b) Eylem Platformunda altı çizilen yoksulluğun ortadan kaldırılmasına dair önerilerin uygulanmasını sağlamak için uygun izleme mekanizmaları kurmak, lobi ve diğer bağlantılı faaliyetlerde bulunmak ve devletle özel sektörlerin, sorumluluk almalarını ve şeffaf olmalarını sağlamayı hedef almak;

(c) Farklı ihtiyaçları olan kadınları da faaliyetlerine dahil etmek ve gençlik örgütlerinin, giderek daha etkin bir biçimde kalkınma programlarının ortağı haline geldiğini kabul etmek;

(d) Hükümet ve özel sektörlerle işbirliği yaparak, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik kapsamlı bir ulusal stratejinin geliştirilmesine katılmak ve böylece yoksulluk içinde yaşayan her yaşta kadın ve kız çocukların bu hizmetlere tam ulaşmasını sağlamak; Cinsiyete dayalı bir bakış açısıyla düzenlenmiş hizmetlere ulaşabilirliği garanti altına alacak mali kaynaklar bulmak ve bu hizmetleri, hükümet kurumlarının görev alanına girmeyen kırsal ve uzak alanlara da ulaşacak şekilde genişletmek;

(e) Hükümetler, işverenler, diğer sosyal ortaklar ve ilgili taraflarla işbirliği yaparak eğitim ve öğretimin, ve kadınların yeni talepleri karşılayacak çeşitli becerileri kazanmasını sağlayacak yeniden eğitime politikalarının gelişmesine katkıda bulunmak;

(f) Kadınların miras, toprak ve diğer mülk sahibi olma hakkı dahil, kredi, doğal kaynaklar ve uygun teknolojiler gibi ekonomik kaynaklara tam ve eşit ulaşma hakkını korumak için harekete geçmek.

Stratejik hedef A.2.: Yasaları ve idari uygulamaları, kadınların eşit haklarını ve ekonomik kaynaklara ulaşmasını güvence altına alacak şekilde yeniden düzenlemek.

Yapılacak eylemler

61. Hükümetler tarafından:

- (a) Özellikle yoksulluk içinde yaşayan kadınlara ulaşacak şekilde düzenlenmiş yasal okur yazarlık dahil olmak üzere, ücretsiz veya düşük ücretli yasal hizmetlere ulaşabilirliği sağlamak;
- (b) Kadınların miras, toprak ve diğer mülk sahibi olma hakkı dahil olmak üzere, kredi, doğal kaynaklar ve uygun teknolojiler gibi ekonomik kaynaklara tam ve eşit ulaşabilirliklerini sağlayacak yasal ve idari reformları gerçekleştirmek;
- (c) Yerli halkın haklarını yaygınlaştırma ve koruma çabalarının bir parçası olarak Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) nün 169 No.'lu Sözleşmesini gündeme getirmek.

Stratejik hedef A.3.: Tasarrufa, kredi mekanizmalarına ve kurumlarına ulaşmalarını sağlayarak kadınları desteklemek.

Yapılacak eylemler

62. Hükümetler tarafından

- (a) Resmi bankalar ile borç veren aracı kurumlar arasındaki bağlantıları güçlendirerek kırsal, kentsel ve uzak bölgelerdeki kadın girişimciler dahil dezavantajlı kadınların mali hizmetlere ulaşabilirliğini artırmak, yasal destek dahil kadınların eğitilmesini sağlamak, aracı kurumlar için sermayeyi harekete geçirerek bu kurumları güçlendirmek ve kredi alma olanaklarını artırmak;
- (b) Mali kurumlar ile hükümet dışı kuruluşlar arasındaki bağlantıları teşvik etmek ve krediyi kadınlara yönelik hizmetler ve eğitimle bütünleştirenler dahil, yenilikçi borç verme uygulamalarını desteklemek ve kırsal kesimdeki kadınlar için kredi imkanları sağlamak;

63. Politikalarını gözden geçirmesi gereken ticari bankalar, uzmanlaşmış mali kurumlar ve özel sektör tarafından :

- (a) Yoksul kadınlara ulaşmada etkili ve işlem maliyetiyle yeniden düzenleme riskini azaltmada yenilikçi, kredi ve tasarruf yöntemleri kullanmak;
- (b) Geleneksel teminat kaynaklarına ulaşma imkanı olmayan genç kadınlar dahil, kadınlara borç vermek için özel imkanlar sağlamak;

(c) Bankacılık uygulamalarını basitleştirmek, örneğin banka hesabı açmak için gereken asgari meblağ ve diğer talepleri azaltmak;

(d) Uygun yerlerde, kredi ve mali hizmet veren kurumların karar alma süreçlerine kadın müşterilerin katılımını ve bu kurumlara ortak olmalarını sağlamak.

64. Çok taraflı ve iki taraflı kalkınma işbirliği örgütleri tarafından:

Düşük gelirli, küçük ölçekli ve mikro ölçekli kadın girişimcilere ve üreticilere hizmet veren, hem kayıtlı hem de kayıt dışı sektörlerdeki mali kurumları, sermaye ve/veya kaynak sağlama yoluyla desteklemek.

65. Hükümetler ve çok taraflı mali kurumlar tarafından, uygun olduğunda:

Sermaye sağlamak, yeniden finanse etmek ve kendine yeterliği geliştirecek şekildeki kurumsal kalkınma yardımı yoluyla düşük gelirli kadın ve erkeklerin büyük bir kısmına ulaşabilecek performansa sahip kurumları desteklemek.

66. Uluslararası örgütler tarafından:

Dezavantajlı ve yoksulluk içinde yaşayan kadınlar için gelir oluşturma amaçlı, sürdürülebilir ve üretime yönelik girişim faaliyetlerini yaygınlaştırmak üzere hazırlanmış program ve projelerin fonunu artırmak.

Stratejik hedef A.4.: Cinsiyete dayalı metodolojiler geliştirmek ve yoksulluğun kadınla özdeşleşmesini ele alacak araştırmalar yapmak.

Yapılacak eylemler

67. Hükümetler, hükümetlerarası örgütler, akademik kurumlar, araştırma kurumları ve özel sektör tarafından:

(a) Cinsiyete dayalı bakış açılarını, yapısal uyum plan ve programlarının dahil olduğu, ekonomik politika oluşturma sürecinin bütün alanlarıyla bütünleştirecek kavramsal ve pratik metodolojiler geliştirmek;

(b) Yapısal uyum programları dahil, bütün politika ve programların "cinsiyetlere göre etkisi"ni analiz ederken bu metodolojileri uygulamak ve araştırma bulgularını yaymak.

68. Ulusal ve uluslararası istatistik örgütleri tarafından:

(a) Yoksulluk ve ekonomik faaliyetin bütün alanları hakkında cinsiyet ve yaşa ilişkin toplanmamış verileri toplamak ve ekonomik perfor-

mansın cinsiyete dayalı bakış açısıyla değerlendirilmesini kolaylaştıracak niteliksel ve niceliksel istatistiki göstergeler geliştirmek;

(b) Kadınların yaptıkları bütün işleri ve ücretsiz işlerle ev işleri sektöründeki katkıları dahil, ulusal ekonomiye yaptıkları bütün katkıları tanıyacak ve görünür kılacak uygun istatistiki araçlar geliştirmek ve ücretsiz işlerle yoksulluğun meydana geliş sıklığı ve kadınların yoksulluğa maruz kalmaları arasındaki ilişkiyi incelemek.

B. Kadınların Eğitimi ve Öğrenimi

69. Eğitim bir insan hakkıdır ve eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılması için gerekli bir araçtır. Ayrımcı olmayan eğitim, hem kız çocuklar hem de erkek çocuklar için yararlıdır, böylece kadınla erkek arasında daha eşit ilişkiler kurulmasına büyük katkıda bulunur. Eğer daha çok kadın, değişimin gerçekleştiricisi olacaksa, eğitimin kazandırdığı niteliklerin kadınlar için de ulaşılabilir ve kazanılabilir olması şarttır. Kadının okur yazar olması, aile içinde sağlık, beslenme ve eğitimi geliştirmenin, ve kadınları, toplumdaki karar alma süreçlerine katılmaları için güçlendirmenin en önemli anahtarıdır. Kız çocukların ve kadınların resmi ve resmi olmayan eğitim ve öğrenimlerine yatırım yapmanın, olağanüstü yüksek sosyal ve ekonomik kazancı bir yana, sürdürülebilir kalkınmayı ve hem sürekli hem de sürdürülebilir ekonomik büyümeyi başarmanın en iyi araçlarından biri olduğu kanıtlanmıştır.

70. Eğitim araçlarının hâlâ yeterince ulaşılabilir olmadığı Afrika'nın bazı bölümleri, özellikle Sahra altı Afrikası ve Orta Asya hariç, bölgesel düzeyde kız ve erkek çocukların ilk öğretime eşit ulaşımı başarılmış durumdadır. Orta öğretimde ilerleme kaydedilmiş, bazı ülkelerde kız ve erkek çocukların orta öğretime eşit ulaşımı sağlanmıştır. Kız çocukların ve kadınların üçüncü basamak eğitime kayıt oranları önemli ölçüde artmıştır. Pek çok ülkede özel okullar her düzeydeki eğitimin ulaşılabilirliğini artırarak önemli ve tamamlayıcı bir rol oynamışlardır. Buna rağmen, Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı'nın (Jomtien, Tayland, 1990) Herkes İçin Eğitim Dünya Deklarasyonu'nu ve Temel Öğrenme İhtiyaçlarını Karşılama İçin Eylem Çerçevesi'ni 12/ kabul etmesinden yaklaşık 6 yıl sonra bile, en az 60 milyonu kız olan yaklaşık 100 milyon çocuk ilköğretime ulaşma imkanından yoksun durumdadır ve dünyada okuma yazma bilmeyen 960 milyon yetişkinin üçte ikisinden fazlası kadındır. Gelişmekte olan ülkelerin pek çoğunda, özellikle Sahra altı Afrikası'nda ve bazı Arap Ülkelerinde okuma yazma bilmeyenlerin yüksek oranda olması, kadınların ilerlemede ve kalkınmadaki en büyük engeldir.

71. Geleneksel yaklaşımlar, erken evlilikler ve gebelikler, yetersiz ve cinsiyet konusunda önyargılı öğretim ve eğitim malzemeleri, cinsel taciz ve okul araçlarının fiziksel ya da başka açıdan elde edilebilir olmayışı ya da yetersiz olması yüzünden, kız çocukların eğitime ulaşabilirliğinde ayrımcılık çoğu bölgede devam etmektedir. Kız çocuklar çok erken yaştan itibaren ağır evişlerini üstlenirler. Kız çocukların ve genç kızların hem eğitimsel hem de ev işlerine ait sorumlulukları birlikte taşıması beklenir, bu da sıklıkla onların okulda başarılı olamamalarına ve eğitim sisteminden erkenden ayrılmalarına neden olur. Bu durum ise kadınların hayatının bütün yönlerini ömür boyu etkileyen sonuçlar doğurur.

72. Kadın ve erkeklerin, kız ve erkek çocukların eşit muamele gördükleri, tüm potansiyellerini gerçekleştirmeleri için teşvik edildikleri, düşünce, vicdan, din ve inanç özgürlüklerine saygı duyulan, ve eğitim kaynaklarının kadın ve erkeklerin klişeleşmiş olmayan imajlarını yaydığı eğitici ve sosyal bir ortam oluşturmak, kadınlara yönelik ayrımcılığın nedenlerini ve kadınla erkek arasındaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmakta etkili olacaktır.

73. Kadınların, gençlikte kazanılanların ötesinde, sürekli kazanılan bilgi ve becerilerden yararlanması sağlanmalıdır. "Hayatboyu öğrenme" kavramı, resmi eğitim ve öğrenimde kazanılan bilgi ve beceriler kadar, resmi olmayan yollardan örneğin gönüllü faaliyetlerden, ücretsiz işlerden ve geleneksel bilgilerden meydana gelen öğrenmeyi de kapsar.

74. Müfredat ve eğitim malzemeleri toplumsal cinsiyet konusunda büyük ölçüde önyargılıdır ve kız çocuklarla kadınların belirli ihtiyaçlarına nadiren duyarlıdır. Bu durum, kadının, toplumdaki tam ve eşit ortaklığını inkar eden geleneksel kadın ve erkek rollerini pekiştirir. Her düzeydeki eğitimcilerin toplumsal cinsiyete duyarlı olmaması, ayrımcılık eğilimini pekiştirerek ve kız çocukların özgüvenini baltalayarak, kadınla erkek arasında varolan adaletsizlikleri güçlendirmektedir. Cinsel eğitim ve üreme sağlığı eğitimi eksikliğinin kadınlar ve erkekler üzerindeki etkisi büyüktür.

75. Özellikle fen bilimleri müfredatı cinsiyete karşı önyargılıdır. Fen bilimleri ders kitapları kadınların ve kız çocukların gündelik yaşantılarıyla bağlantılı değildir ve kadın bilimcileri tanıtmazlar. Genellikle kız çocuklar, kendilerine gündelik hayatlarını geliştirecek bilgiler sağlayan ve iş bulma olanaklarını artıran matematik ve bilimde temel eğitimden ve teknik eğitimden yoksun bırakılırlar. Bilim ve teknolojiye ilerlemiş çalışmalar, kadınları kendi ülkelerinin teknolojik ve endüstriyel kalkınmasında etkin bir rol almaya hazırlamakta, böylece mesleki ve teknik eğitimde farklı bir yaklaşımın gereği ortaya çıkmaktadır. Teknoloji hızla dünyayı değiştirmekte ve

aynı zamanda gelişmekte olan ülkeleri de etkilemektedir. Kadınların teknolojiden sadece yararlanmasını değil, düzenlemesinden uygulamasına, izlemesinden değerlendirmesine kadar bu sürecin bütün aşamalarına katılmasını sağlamanın büyük önemi vardır.

76. Kız çocukların ve kadınların, yüksek öğrenim dahil eğitimin bütün düzeylerine ve bütün akademik alanlara ulaşabilmesi ve tutunabilmesi, mesleki faaliyetlerde sürekli gelişmelerini sağlamanın koşullarından biridir. Bununla beraber kızların hâlâ sınırlı sayıdaki çalışma alanında yoğunlaştığını belirtmeliyiz.

77. Kitle iletişim araçları güçlü bir eğitim malzemesidir. Eğitimciler, hükümet örgütleri ve hükümet dışı kuruluşlar kitle iletişim araçlarını kadının ilerlemesi ve kalkınma için eğitim amacıyla kullanabilirler. Bilgisayarlı eğitim ve bilgi sistemleri, öğrenmede ve bilginin yayılmasında giderek daha önemli bir unsur olmaktadır. Televizyon özellikle gençleri fazlasıyla etkilemektedir ve bu yüzden kadın ve kız çocukların değerlerini, tutumlarını ve algılama tarzlarını hem olumlu hemde olumsuz yönde biçimlendirme özelliği vardır. Bu nedenle eğitimcilerin eleştirel muhakeme ve analitik becerileri öğretmesi çok önemlidir.

78. Özellikle kız çocuklar ve kadınlar için eğitime ayrılan kaynaklar, çoğu ülkede yetersizdir ve bazı durumlarda düzenleme politika ve programları bağlamındakiler dahil fazlasıyla azalmıştır. Bu tip yetersiz kaynak tahsislerinin uzun vadede insan gelişimine, özellikle kadınların gelişmesine olumsuz etkileri vardır.

79. Eğitim fırsatlarının yetersizliğini ve eşit olmayan ulaşılabilirliğini ele alırken, Hükümetler ve diğer aktörler, bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce, bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabileme imkanı doğacaktır.

Stratejik hedef B.1: Eğitime eşit ulaşılabilirlik sağlamak.

Yapılacak eylemler

80. Hükümetler tarafından:

(a) Eğitimin bütün düzeylerinde, cinsiyet, ırk, dil, din, ulusal köken, yaş veya özürlü olmaya dayanan ayrımcılığı veya ayrımcılığın herhangi bir başka biçimini ortadan kaldıracak önlemler olarak eğitime eşit ulaşılabilirlik hedefini gerçekleştirmek ve uygun durumlarda, şikayete neden olan durumları ele alacak işlemleri başlatmayı düşünmek;

(b) 2000 yılına kadar, temel eğitime evrensel düzeyde ulaşılabilirliği sağlamak ve ilköğretim çağındaki çocukların en az % 80'inin ilköğretimi tamamlamasını güvence altına almak; 2005 yılına kadar ilk ve orta öğretimdeki cinsler arası farkı kapatmak; 2015 yılından önce evrensel ilköğretimi bütün ülkelerde gerçekleştirmek;

(c) Kadınların kariyer geliştirme, mesleki eğitim, burslar ve araştırma fonlarına eşit ulaşılabilirliğini sağlayarak ve gerektiğinde olumlu ayrımcılığı benimseyerek, üçüncü basamak eğitimin bütün alanlarına ulaşılabilirlikte toplumsal cinsiyet farklılıklarını ortadan kaldırmak;

(d) Eşit eğitim ve öğrenim fırsatlarını sağlamak ve kadınların eğitime ilişkin idare, politika ve karar alma süreçlerine tam ve eşit katılımını güvence altına almak amacıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bir eğitim sistemi oluşturmak;

(e) Ebeveynler, gençlik örgütleri dahil hükümet dışı kuruluşlar, topluluklar ve özel sektörle işbirliği yaparak genç kadınlara, onları topluma tam olarak katılmaya hazırlayacak akademik ve teknik eğitim, kariyer planlama, liderlik, sosyal beceriler ve çalışma tecrübesi kazandırmak;

(f) Uygun bütçe kaynaklarını tahsis ederek, ebeveynlerin ve toplumun desteğini alarak, kampanyalar, örnek okul programları, teşvik düzenlemeleri, burslar ve kız çocukların eğitiminin aileye maliyetini en aza indirecek ve ailenin kız çocuk için eğitim seçmesini kolaylaştıracak diğer araçları kullanarak ve din, ırk veya kültüre dayalı ayrımcı yasa ve tüzükleri iptal etme yoluyla eğitim kurumlarında kadın ve kız çocukların vicdan ve din özgürlüğüne hakkına saygı gösterilmesini sağlayarak, kızların okula kayıt ve okulu bitirme oranlarını artırmak;

(g) Hamile ergenlerin ve genç annelerin okula gitmesini önleyen bütün engelleri ortadan kaldıran bir eğitim ortamı oluşturmak, ve uygun durumlarda, okul yılları boyunca çocuklarının ya da bebeklerinin bakımından sorumlu olanların okula dönmesini, veya devam etmesini ve okulu tamamlamasını teşvik etmek için uygun maliyetli ve kolaylıkla ulaşılabilen çocuk bakım merkezleri kurmak ve ebeveyn eğitimi vermek;

(h) Her yaşta kadının sosyal, ekonomik ve politik kalkınma sürecini gerçekleştirmek ve bu sürece eşit koşullar altında tam olarak katılmak için gereken bilgi, kapasite, yetenek, beceri ve ahlaki değerleri

kazanabilmesi amacıyla eğitimin kalitesini artırmak ve kadınlarla erkekler için ulaşılabilirlik açısından eşit fırsatlar geliştirmek;

(i) Gelecekteki kariyer fırsatlarını genişletecek akademik ve teknik müfredatı izlemeleri için kız çocukları teşvik edecek ayrımcı olmayan ve toplumsal cinsiyete duyarlı okul danışmanlığını ve mesleki eğitim programlarını kullanışlı hale getirmek;

(j) Henüz onaylanmamış yerlerde Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 13/ onaylanmasını teşvik etmek.

Stratejik hedef B.2: Kadınlar arasında cehaleti yoketmek.

Yapılacak eylemler

81. Hükümetler, ulusal, bölgesel ve uluslararası organlar, iki taraflı ve çok taraflı mali kaynak sağlayan kurum ve kuruluşlar ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

(a) Kırsal kesim kadınlarına, göçmen, mülteci ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara ve özürli kadınlara özel bir önem vererek kadınların okuma yazma bilmeme oranını 1990 yılındaki düzeyin en az yarısına indirmek;

(b) 2000 yılına kadar kız çocuklar için ilköğretime evrensel ulaşılabilirliği sağlamak ve ilköğretimin tamamlanmasında cinsiyet eşitliğini sağlamaya çalışmak;

(c) Herkes İçin Eğitim Dünya Deklarasyonunda (Jomtien) tavsiye edildiği gibi, temel ve fonksiyonel okur yazarlıkta toplumsal cinsiyet farkını kapatmak;

(d) Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki farklılıkları azaltmak;

(e) Herkes için okur yazarlığın yaygınlaştırılmasına yetişkinlerin ve ailelerin katılımını teşvik etmek;

(f) Okur yazarlıkla birlikte yaşam için gerekli becerileri, bilimsel ve teknolojik bilgiyi yaygınlaştırmak ve günümüze ait hedeflerle referans noktalarını dikkate alarak okur yazarlık tanımının genişletilmesine yönelik çalışmalar yapmak.

Stratejik hedef B.3: Kadının mesleki eğitime, bilim ve teknolojiye ulaşabilirliğini ve eğitimi sürdürmesini geliştirmek.

Yapılacak eylemler

82. İşverenler, işçiler ve sendikalarla, kadın ve gençlik örgütleri dahil uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlarla ve eğitim kurumlarıyla işbirliği yaparak Hükümetler tarafından :

(a) İstihdam imkanlarını geliştirmek ve değişen sosyo-ekonomik ortamın taleplerini karşılayacak becerileri kazanmalarını sağlamak için, başta genç kadınlar ve çalışma hayatına yeni giren kadınlar olmak üzere, kadınlara yönelik eğitim, öğretim ve yeniden öğretim politikaları geliştirmek ve uygulamak;

(b) Kız çocuklar ve kadınlara yönelik resmi olmayan eğitim imkanlarının, eğitim sistemi tarafından tanınmasını sağlamak;

(c) Kız çocuklar ve kadınlara, mesleki eğitimin, bilim ve teknolojiyle ilgili eğitim programlarının ve eğitimi sürdürme programlarının mevcudiyeti ve yararlarına ilişkin bilgi vermek;

(d) İşsiz kadınlara, serbest çalışma ve girişime yönelik becerilerinin geliştirilmesi dahil, istihdam imkanlarını geliştirecek ve zenginleştirerek yeni bilgi ve becerileri kazandırmak için, eğitim ve mesleki eğitim programları düzenlemek;

(e) Mesleki ve teknik eğitimin çeşitlerini artırmak, kız çocukların ve kadınların, bilim, matematik, mühendislik, çevre bilimleri ve teknoloji, bilgi teknolojisi ve yüksek teknoloji ve iş idaresi gibi alanlarda eğitim ve mesleki eğitime ulaşabilirliğini ve eğitimi tamamlamasını sağlamak;

(f) Gıda ve tarım araştırmalarında, genişleme ve eğitim programlarında kadının merkezi rolünü yaygınlaştırmak;

(g) Müfredat ve eğitim malzemelerinin uygunluğunu ve destekleyici bir eğitim ortamını teşvik etmek ve fen bilimleri ile matematik öğretmenlerini, bilim ve teknolojinin kadınların yaşamıyla yakından ilişkisine duyarlı kılmak amacıyla, birkaç bilim dalına birden yer veren kurslar açmak dahil, kadınlar ve erkekler için geleneksel olmayan çeşitli meslek seçimlerine de olanak tanıyan eğitim programlarının yaygınlaştırılması için olumlu adımlar atmak;

(h) Kadınların teknik ve bilimsel alanlara, özellikle temsil edilmedikleri veya yeterince temsil edilmedikleri alanlara daha iyi ulaşabilirli-

ğini ve katılımını sağlayacak olumlu önlemler almak ve uygulamak, müfredat ve eğitim malzemeleri geliştirmek;

(i) Kadınların bütün çıraklık programlarına katılmasını teşvik etmek için politikalar ve programlar geliştirmek;

(j) Gelir getiren imkanları artırmak amacıyla tarım, balıkçılık, endüstri ve ticaret, el işleri gibi alanlarda çalışan kadınlar için teknik, idari, tarımsal genişlemeye yönelik eğitimi ve pazarlama alanlarını artırmak, özellikle taban örgütleri düzeyindeki kadın örgütleri aracılığıyla ve kadınların üretim, pazarlama, ticaret, bilim ve teknolojiye yaptıkları katkılar yoluyla ekonomik karar verme sürecine katılımlarını artırmak;

(k) Çok az veya hiç eğitim görmemiş yetişkin kadınların, özürlü kadınların, belgeli göçmen, mülteci ve yerinden edilmiş kadınların, istihdam imkanlarını geliştirecek bütün uygun düzeylerdeki kaliteli eğitim ve öğrenime ulaşabilirliklerini sağlamak.

Stratejik hedef B.4: Ayrımcı olmayan eğitim ve öğrenimi geliştirmek.

Yapılacak eylemler

83. Hükümetler, eğitim yetkilileri ve diğer eğitim kurumlarıyla akademik kuruluşlar tarafından:

(a) Bütün ilgili derneklerle (yayıncılar, öğretmenler, kamu yetkilileri ve aile birlikleri) birlikte çalışarak, öğretmenlerin eğitimi dahil, eğitimin bütün düzeyleri için cinsiyete dayalı klişelerden bağımsız öğretim malzemeleri, ders kitapları ve müfredat geliştirmek ve ayrıntılı öneriler hazırlamak;

(b) Öğretmenler ve eğitimciler için, kadınla erkeğin, ailedeki ve toplumdaki yukarıdaki paragraf 29'da tanımlanan statüsünü, rolünü ve katkısını daha iyi anlamalarını sağlayacak eğitim programları ve malzemeleri geliştirmek; bu bağlamda kız çocuklarla erkek çocuklar arasında eşitlik, işbirliği, karşılıklı saygı ve sorumlulukların paylaşılmasını okul öncesi düzeyden başlayarak yerleştirmek ve özellikle erkek çocukların kendi eviçi ihtiyaçlarını karşılamak ve hanehalkıyla bakıma muhtaç aile üyelerinin sorumluluğunu paylaşmak için gereken becerilere sahip olduklarını vurgulayacak eğitim modelleri geliştirmek;

(c) Öğretmenler ve eğitimciler için, eğitim sürecindeki rollerinin daha iyi farkına varmalarını sağlamak ve onları cinsiyete duyarlı öğ-

retme yöntemleri konusunda etkili stratejilerle donatmak amacıyla eğitim programları ve malzemeleri geliştirmek;

(d) Her düzeyde kadın öğretmenler bulunmasının kız çocuklarını okula çekmek ve okulda tutabilmek açısından önemini bilerek, kadın öğretmen ve öğretim görevlilerinin, erkek öğretmen ve öğretim görevlileriyle aynı imkanlara ve eşit statüye sahip olmasını sağlayacak faaliyetlerde bulunmak;

(e) Çatışmaları barışçı yolla çözme eğitimini tanıtmak ve yaygınlaştırmak;

(f) Eğitime yönelik politikalara ve karar alma süreçlerine ulaşabilmiş kadınların, eğitimin her düzeyindeki, özellikle bilimsel ve teknolojik alanlar gibi geleneksel olarak erkeklerin çoğunlukta olduğu akademik disiplinlerdeki kadın öğretmenlerin oranını artıracak olumlu önlemler almak;

(g) Eğitimin her düzeyinde, özellikle akademik kurumların lisansüstü düzeyinde cinsiyete ilişkin araştırma ve çalışmaları geliştirmek ve desteklemek, ve üniversite müfredatı dahil, müfredatın, ders kitaplarının, eğitim malzemelerinin ve öğretmen eğitiminin geliştirilmesinde bunlardan yararlanmak;

(h) Bütün kadınların, hem yetişkin hem de öğrenci olarak, sivil toplumda liderlik rolünü üstlenmelerini teşvik etmek için, liderlik eğitimini ve imkanlarını geliştirmek;

(i) Kamuoyunu, özellikle ebeveynleri, çocuklar için ayrımcı olmayan eğitimin önemi ve aile sorumluluklarının kız ve erkek çocuklar tarafından eşit paylaşımı konusunda aydınlatan kitle iletişim araçlarıyla birlikte, birden fazla dil kullanımını da göz önüne alarak, uygun eğitim ve bilgilendirme programları hazırlamak;

(j) Özellikle lisans ve lisansüstü hukuk, sosyal ve politik bilimler müfredatının, kadınların insan haklarını Birleşmiş Milletler anlaşmalarındaki şekliyle kapsamaları için başta yüksek öğrenim kurumlarını teşvik ederek, eğitimin her düzeyinde toplumsal cinsiyet boyutunu da içine alacak, insan hakları konulu eğitim programları geliştirmek;

(k) Uygun olan yerlerde, cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitiminin, kadınların sağlık konularını dikkate alan resmi eğitim programı içinde yer almasını önleyen yasal, idari ve sosyal engelleri kaldırmak;

(l) Ebeveynlerin rehberliği ve desteğiyle, ayrıca eğitim personeli ve kurumlarıyla işbirliği yaparak, kız ve erkek çocukların sorumlu-

luklarının farkına varmalarını sağlayacak ve bu sorumlulukları benimsemelerine yardımcı olacak eğitim programlarıyla, bütünüyle hizmetleri oluşturmayı teşvik etmek ve böyle bir eğitimin yanı sıra kişisel gelişimle öz saygının gelişmesine yönelik hizmetlerin önemini, istenmeyen gebeliklerden, cinsel yolla geçen hastalıkların yayılmasından özellikle HIV/AIDS'ten, cinsel taciz ve şiddet gibi olaylardan kaçınmaya yönelik acil ihtiyacı göz önüne almak;

(m) Ulaşılabilir eğlenme-dinlenme ve spor tesisleri kurmak, kız çocuklar ve her yaşta kadınlar için eğitimde cinsiyete duyarlı programlar ve kamu kuruluşları oluşturmak ve güçlendirmek, antrenörlük, eğitmenlik ve yöneticilik dahil atletizm ve fiziksel aktivitelerin her alanında ve ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde katılımcılar olarak, kadınların ilerlemesini desteklemek;

(n) Yerli halktan kadınların ve kız çocukların eğitim hakkını kabul etmek ve desteklemek, yerli halkın kullandığı dillerin imkan tanıdığı kadar, uygun eğitim programları, müfredat ve ders araçları geliştirmek ve yerli kadınların bu süreçlere katılımını sağlamak dahil, onların ihtiyaçlarına, isteklerine ve kültürlerine duyarlı, birkaç kültürü birden içeren eğitim yaklaşımını yaygınlaştırmak;

(o) Yerli kadınların sanatsal, ruhsal ve kültürel faaliyetlerini bilmek ve saygı göstermek;

(p) Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kültürel, dini ve diğer farklılıkların eğitim kurumlarında saygıyla karşılanmasını sağlamak;

(r) Uygun maliyetli ve elverişli teknolojileri ve kitle iletişim araçlarını, örneğin radyo programlarını, kasetler ve gezici birimleri kullanarak kırsal kesimde yaşayan ve çiftçilikle uğraşan kadınlar için uygun eğitim, mesleki eğitim ve bilgilendirme programlarını yaygınlaştırmak;

(s) Özellikle kırsal kesim kadınları için, sağlık, küçük girişimcilik, tarım ve yasal haklarıyla ilgili olarak potansiyellerinin farkına varmalarını sağlayacak resmi olmayan eğitim imkanları oluşturmak;

(t) Hamile ergenler ve genç annelerin resmi eğitime ulaşabilirliğindeki bütün engelleri kaldırmak ve gerekli yerlerde çocuk bakımı ve diğer destek hizmetlerinin kurulmasını desteklemek;

Stratejik hedef B.5: Eğitime yönelik reformların uygulanmasını izlemek ve bunlar için yeterli kaynak tahsis etmek .

Yapılacak eylemler

84. Hükümetler tarafından:

(a) Eğitim sektörü için gereken bütçe kaynaklarını sağlamak ve eğitim sektörü içinde, temel eğitim fonlarının uygun şekilde artmasını sağlayacak düzenlemeler yapmak;

(b) Eğitime yönelik reformların ve ilgili bakanlıklardaki önlemlerin uygulanmasını, uygun düzeylerde izlemek için bir mekanizma kurmak, ve izleme çalışmalarının gündeme getirdiği konuları ele almak için, uygun yerlerde teknik yardım programları oluşturmak.

85. Hükümetler ve uygun olduğunda özel kuruluşlar ile kamu kurum ve kuruluşları, araştırma enstitüleri ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

(a) Gerekli olduğunda, kız çocukların ve kadınların olduğu kadar eşitlik temeline göre erkek çocukların ve erkeklerin de eğitimlerini tamamlamaları için, hizmetlerden yeterince yararlanamayan gruplara özel bir önem vererek, özel kuruluşlar, kamu kurum ve kuruluşları, araştırma enstitüleri ve hükümet dışı kuruluşlardan sağlanacak ek kaynakları harekete geçirmek;

(b) Bütün kız çocuklar ve kadınlar için imkanları genişletmek amacıyla matematik, bilim ve bilgisayar teknolojisi gibi alanları içeren özel programlara fon sağlamak.

86. Dünya Bankası dahil çok taraflı kalkınma kuruluşları, bölgesel kalkınma bankaları, mali kaynak sağlayan iki taraflı kurum ve kuruluşlar tarafından:

(a) Kalkınma yardımı programlarında bir öncelik olarak kız çocuk ve kadınların eğitim ve öğrenim ihtiyaçları için fonları artırmayı düşünmek;

(b) Kadınlar için eğitim fonunun, yapısal uyum ve borç verme ile istikrar dahil ekonomik iyileşme programlarının kapsamına alınmasını ya da artırılmasını güvence altına almak için alıcı hükümetlerle birlikte çalışmayı düşünmek.

87. Uluslararası ve hükümetlerarası örgütler, özellikle Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü tarafından, küresel düzeyde:

(a) Ulusal, bölgesel ve uluslararası organlar tarafından oluşturulmuş eğitime yönelik göstergeleri kullanarak, şimdiye dek elde edilmiş

başarının değerlendirilmesine katkıda bulunmak ve hükümetleri, eğitim ve öğrenimdeki imkanlar ve bütün alanlarda, özellikle ilköğretim ve okuma yazma öğrenme programlarında başarılan düzey açısından, kadınlarla erkekler, kız çocuklarla erkek çocuklar arasındaki farklılıkları ortadan kaldıracak tedbirler uygulamaya zorlamak;

(b) Gelişmekte olan ülkelere, isteğe bağlı olarak, eğitim, öğrenim ve araştırma imkanları açısından ve bütün alanlardaki, özellikle temel eğitim ve okuma yazma bilmemenin yokedilmesindeki başarı düzeyi açısından kadınlarla erkekler arasındaki farkın kapatılmasına ilişkin gelişmeleri izleme kapasitesini güçlendirecek teknik yardım sağlamak;

(c) Kız çocukların ve kadınların eğitim hakkını yaygınlaştıracak uluslararası bir kampanya yürütmek;

(d) Kaynaklarının önemli bir oranını kadın ve kız çocukların temel eğitimine tahsis etmek.

Stratejik hedef B.6: Kız çocuklar ve kadınlar için hayat boyu eğitim ve öğrenim sağlamak.

Yapılacak eylemler

88. Hükümetler, eğitim kurum ve örgütleri tarafından:

(a) Kız çocukların ve kadınların, kendi toplumları ve ulusları içinde yaşayabilmek, onlara katkıda bulunabilmek ve onlardan yararlanabilmek için gereken bilgi ve becerileri sürekli kazanmalarını sağlayacak çok çeşitli eğitim ve öğretim programlarının hazır bulunmasını güvence altına almak;

(b) Annelerin okula devam edebilmesi için çocuk bakımı ve diğer hizmetlere destek vermek;

(c) Kadınların bütün faaliyetlerinin, hayatlarındaki aşamalara göre değişmesini kolaylaştıran hayat boyu öğrenme için esnek eğitim, öğrenim ve yeniden eğitim programları oluşturmak.

C. Kadınlar ve Sağlık*

89. Kadınların ulaşılabilir en yüksek standartta fiziksel ve zihinsel sağlığa sahip olma hakkı vardır. Bu hakkın kullanılması, hayatları, iyi durumda olmaları, toplumsal ve özel yaşamın bütün alanlarına katılma yetenekleri

* Vatikan bu bölüme genel muhalefet şerhi koymuştur. Vatikan temsilcisinin Ana Komite'nin 14 Eylül 1995 tarihindeki 4. toplantısında açıkladığı muhalefet şerhleri, görüş bildirme olarak yorumlanmalıdır.

açısından büyük önem taşır. Sağlık, sadece herhangi bir hastalık veya zayıflığın olmaması değil, fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan bütünüyle iyi olma durumudur. Kadın sağlığı, onun duygusal, sosyal ve fiziksel iyiliğini içerir ve biyoloji kadar, hayatlarının sosyal, politik ve ekonomik boyutu tarafından belirlenir. Bununla birlikte sağlık ve iyi durumda olmak, kadınların çoğu için sözkonusu değildir. Kadınların ulaşılabilir en yüksek standartta sağlığa sahip olmaları önündeki en büyük engel, hem kadınlarla erkekler arasındaki hem de farklı coğrafi bölgelerdeki, sosyal sınıflardaki, ve yerli ve etnik gruplardaki kadınlar arasındaki eşitsizliktir. Ulusal ve uluslararası forumlarda kadınlar, sağlığın hayat boyu en iyi durumda olmanın ve aile sorumluluklarının paylaşılmasının eşitlik, kalkınma ve barış için gerekli koşullar olduğunu vurgulamışlardır.

90. Kadınların, çocukluk dönemi hastalıkları, kötü beslenme, anemi (kansızlık), ishale bağlı hastalıklar, bulaşıcı hastalıklar, sıtma ve diğer tropikal hastalıkların ve diğerlerinin yanı sıra tüberkülozun önlenmesi ve tedavisi için düzenlenmiş birinci basamak sağlık hizmetlerinin dahil olduğu temel sağlık kaynaklarına ulaşılabilirliği ve bunları kullanımları farklıdır ve eşit değildir. Ayrıca kadınların kendi sağlıklarını koruma ve sürdürme imkanları da farklıdır ve eşit değildir. Gelişmekte olan ülkelerin pek çoğunda acil doğum veya gebelik hizmetlerinin olmaması, ilgilenilmesi gereken ayrı bir sorundur. Sağlık politikaları ve programları, çoğu kez cinsiyet klişelerine göre düzenlenmiştir ve kadınlar arasındaki sosyo-ekonomik eşitsizlikleri ve diğer farklılıkları gözden kaçırmışlar ve kadınların kendi sağlıkları konusunda özerklikten yoksun olduklarını tam olarak hesaba katmayabilirler. Kadınların sağlığı, aynı zamanda, sağlık sistemindeki cinsiyete dayalı önyargılardan ve kadınlara sunulan tıbbi hizmetlerin yetersizliğinden ve uygun olmamasından da etkilenmektedir.

91. Pek çok ülkede, özellikle en az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerde, halk sağlığı harcamalarında azalma görülmekte, bazı durumlarda da yapısal uyum, halk sağlığı sistemlerinin bozulmasına katkıda bulunmaktadır. Buna ek olarak sağlık-bakım hizmetlerinin, uygun maliyetli sağlık hizmetlerine evrensel ulaşılabilirliği sağlayacak uygun teminatlar alınmadan özelleştirilmesi, sağlık hizmetlerinin elde edilebilirliğini daha da azaltmaktadır. Bu durum kız çocukların ve kadınların sağlığını doğrudan etkilediği gibi, bir de ailedeki ve toplumdaki rolleri dahil pek çok rolü sıklıkla gerektiği gibi tanınmayan, bu yüzden de gerekli sosyal, psikolojik ve ekonomik desteği göremeyen kadınların omuzuna orantısız sorumluluklar yüklemektedir.

92. Kadınların en yüksek standartta sağlığa ulaşma hakkı, erkeklerle eşit olarak, hayatları boyunca güvence altına alınmalıdır. Kadınlar da er-

kekler gibi çoğunlukla aynı sağlık koşullarından etkilenirler ama bunların kadınlar üzerindeki etkisi erkeklerinkinden farklıdır. Yoksulluğun kadınlar arasında yaygın olması, ekonomik bağımlılık, şiddete maruz kalmaları, kadın ve kız çocuklarına yönelik olumsuz tutumlar, ırk veya diğer türden ayrımcılıklar, pek çok kadının kendi cinsel ve üremeye yönelik yaşamı üzerindeki sınırlı gücü, ve karar alma süreçlerinde etkin olmamak, kadınların sağlığını olumsuz yönde etkileyen sosyal gerçeklerdir. Yiyecek yokluğu, yiyeceğin ev içinde kadın ve kız çocuklar açısından adil bir şekilde dağıtılmaması, özellikle kırsal ve yoksul kentsel alanlarda temiz suya, sıhhi tesisatlara ve yakıt kaynaklarına yeterince ulaşamama ve yetersiz barınma koşulları, kadınların ve ailelerinin yükünü artırmakta ve sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Sağlıklı olmak, verimli ve tatmin edici bir yaşam sürmenin temel koşuludur ve kadınların güçlendirilmesi için, sağlıklarının bütün yönlerini, özellikle doğurganlıklarını kontrol etme haklarının kabul edilmesi şarttır.

93. Beslenmede ve sağlık hizmetlerine ulaşmada, genellikle erkek çocuk tercihinden kaynaklanan, kız çocuklarına yönelik ayrımcılık onların halihazırdaki ve gelecekteki sağlıklarıyla huzurlarını tehlikeye atmaktadır. Kız çocuklarını erken evliliğe, gebeliğe ve çocuk doğurmaya zorlayan ve kadının cinsel organlarına zarar verme gibi zararlı uygulamalara maruz bırakan koşullar, ölümcül sağlık risklerine yol açmaktadır. Ergenlik çağındaki kızların büyürken, gerekli sağlık ve beslenme hizmetlerine ulaşmaya ihtiyaçları vardır ve genellikle bu imkandan yoksundurlar. Ergenlik çağındakiler için cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin bilgi, hizmet ve danışmanlığa ulaşabilirlik hâlâ yetersiz veya bütünüyle eksiktir ve genç bir kadının gizlilik, mahremiyet, saygı görme ve bilgiyle karar verme hakkı çoğunlukla gözardı edilmektedir. Ergenlik çağındaki kızlar, hem biyolojik hem de psikososyal yönden cinsel taciz, şiddet ve fahişelik ve korunmasız gerçekleştirilen erken cinsel ilişkilerin sonuçları açısından, erkeklere oranla daha korunmasız durumdadırlar. Erken cinsel deneyimlere yönelik eğilim, bilgi ve hizmet eksikliğiyle birleşince, istenmeyen ve çok erken gebelik riskini, HIV enfeksiyonu ve diğer cinsel yolla geçen hastalıkları ve güvenli olmayan düşük riskini artırmaktadır. Erken çocuk doğurmak, dünyanın bütün bölgelerinde kadının eğitimsel, ekonomik ve sosyal statüsündeki gelişmeleri engellemeye devam etmektedir. Kısacası genç kadınlar için erken evlilik ve erken annelik, eğitim ve istihdam imkanlarını önemli ölçüde kısıtlamakta ve bu da uzun vadede kendilerinin ve çocuklarının yaşam standardını olumsuz etkilemektedir. Genç erkekler genellikle kadının hür iradesine saygı duyacak ve cinsellikle üreme konularında sorumluluğu kadınlarla paylaşacak şekilde eğitilmemektedirler.

94. Üreme sağlığı, sadece üreme sistemi ve onun fonksiyonlarıyla işleyişinde herhangi bir hastalık ya da zayıflık olmaması değil, fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan bütünüyle iyi olma durumudur. Bu nedenle üreme sağlığı, insanların tatmin edici ve güvenilir bir cinsel yaşam sürebilecekleri ve üreme yeteneği ile bu konuda karar verme, zamanını ve sıklığını belirleme özgürlüğüne sahip oldukları anlamına gelmektedir. Bu son koşul, erkekle kadının bilgi edinme hakkını, kendi seçecekleri güvenli, etkili, uygun maliyetli ve kabul edilebilir aile planlaması yöntemlerine ulaşabilme hakkını, yine kendi seçecekleri ve yasalara aykırı olmayan, diğer doğurganlığı düzenleme yöntemlerinden ve kadının gebelikte doğumu güvenlik içerisinde geçirmesini ve çiftlerin sağlıklı bir bebeğe sahip olabilecekleri en iyi koşulları sağlayacak uygun sağlık bakım hizmetlerinden yararlanabilme hakkını da içerir. Üreme sağlığının yukardaki tanımına uygun olarak üreme sağlık bakım hizmetleri, üreme sağlığı sorunlarını önleyerek ve çözümlenerek üreme sağlığına ve iyiliğine katkıda bulunan yöntemler, teknikler ve hizmetler toplamı olarak tanımlanmıştır. Üreme sağlığı hizmetleri, aynı zamanda, amacı sadece üreme ve cinsel yolla geçen hastalıklara ilişkin danışmanlık ve bakım sunmak değil, hayatın ve kişisel ilişkilerin zenginleştirilmesi olan cinsel sağlığı da kapsamaktadır.

95. Yukarıdaki tanımı göz önünde tutarsak, üreme hakları, ulusal yasalarda, uluslararası insan hakları belgeleri ve diğer oybirliğiyle kabul edilmiş belgelerde benimsenmiş belirli insan haklarını kapsamaktadır. Bu haklar, bütün çiftlerin ve bireylerin özgürce ve sorumlulukla, çocuklarının sayısına, doğum aralığına ve zamanlamasına karar verebilme ve bunu yapabilecek bilgi ve araçlara sahip olma temel hakkının, cinsel sağlık ve üreme sağlığında en yüksek standarda ulaşma hakkının tanınmasına dayanmaktadır. İnsan hakları bildirgesinde ifade edildiği gibi ayrımcılık, baskı ve şiddete maruz kalmadan üremeye ilgili konularda karar verme hakkı da bu haklara dahildir. İnsanlar bu hakkı kullanırken halen hayatta olan ve gelecekteki çocuklarının ihtiyaçlarını, kendilerinin topluma olan sorumluluklarını göz önüne almalıdırlar. Bütün insanların bu hakları sorumlu bir biçimde kullanmalarını sağlamak, aile planlamasının dahil olduğu üreme sağlığı alanıyla ilgili hükümet ve toplum destekli politikalarla programların temel amacı olmalıdır. Bu politika ve programların üstlendiği yükümlülüklerin bir parçası olarak, cinsler arası ilişkilerde karşılıklı saygı ve hakkaniyetin sağlanmasına, özellikle kendi cinselliklerini olumlu ve sorumlu bir şekilde kullanabilmeleri için ergenlik çağındakilere gereken eğitim ve hizmetlerin verilmesine dikkat edilmelidir. Üreme sağlığı dünyadaki insanların çoğunun gözünden kaçmaktadır. Bunun nedenleri ise, insan cinselliği konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olması, üreme sağlığı bilgi

ve hizmetlerinin uygun şekilde hazırlanmamış ya da düşük kaliteli olması, yüksek riskli cinsel davranışın yaygınlığı, ayrımcı sosyal uygulamalar, kadınlara ve kız çocuklara yönelik olumsuz tutumlar, pek çok kadın ve kızın kendi cinsel ve üremeye yönelik yaşamı üzerinde sınırlı bir güce sahip olmasıdır. Pek çok ülkede özellikle ergenlik çağındakiler bilgi eksikliği ve bu konuya ilişkin hizmetlerden yararlanamama nedeniyle korunmasız durumdadırlar. Yaşlı kadın ve erkeklerin ise genellikle yeterince ele alınmayan farklı üreme ve cinsel sağlık sorunları vardır.

96. Kadınların insan hakları, cinsel sağlık ve üreme sağlığı dahil, cinsellikleriyle ilgili konularda kontrol sahibi olma, baskı, ayrımcılık ve şiddete maruz kalmadan özgürce ve sorumlulukla karar verme hakkını kapsar. Kadınlara erkek arasında, cinsel ilişki ve üremeye yönelik konulardaki eşit ilişki, kişinin bütünlüğüne tam saygı duymak dahil, karşılıklı saygı, anlayış ve cinsel davranış ile onun sonuçlarına ilişkin sorumluluklarının paylaşılmasını gerektirir.

97. Bundan başka kadınlar, cinsellik ve üremeyle bağlantılı sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin yokluğu veya yetersiz olması yüzünden belirli sağlık riskleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Hamilelik ve doğumla ilgili komplikasyonlar, gelişmekte olan dünyanın pek çok bölgesinde, doğurgan yaştaki kadınların önde gelen hastalık ve ölüm nedenlerinden biridir. Aynı sorunlar, ekonomileri geçiş sürecinde olan bazı ülkelerde de, belirli bir oranda görülmektedir. Güvenli olmayan düşük, çok sayıda kadının hayatını tehdit etmekte, en büyük riski en yoksullar ve en gençler taşıdığı için ölümcül bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ölümlerin, sağlık sorunlarının ve sakatlıkların çoğu, yeterli sağlık-bakım hizmetlerine ulaşabilirliğin güçlendirilmesiyle önlenir. Bu hizmetler, kadınlara erkeğin bilgi edinme ve kendi seçecekleri güvenilir, etkili, uygun maliyetli ve kabul edilebilir aile planlaması yöntemlerine ve yine kendi seçecekleri yasalara aykırı olmayan diğer doğurganlığı düzenleme yöntemlerine, kadının gebelikte doğumu güvenlik içerisinde geçirmesini ve çiftlerin sağlıklı bir bebeğe sahip olabilecekleri en iyi koşulları sağlayacak uygun sağlık bakım hizmetlerine ulaşma hakkını kabul ederek, güvenilir ve etkili aile planlaması yöntemlerini ve acil doğum veya gebelik bakımını da içermelidir. Bu sorunlar ve önlemler, Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı raporu temel alınarak ele alınmalı, özellikle Konferansın Eylem Programının 14/ ilgili paragraflarına başvurulmalıdır. Çoğu ülkede kadının üreme haklarının ihmal edilmesi, eğitim imkanlarıyla ekonomik ve politik yönden güçlendirilmeleri dahil, toplumsal ve özel yaşamdaki bütün imkanlarını son derece kısıtlamaktadır. Kadınların kendi doğurganlıkları-

nı kontrol edebilmeleri, diğer hakların kullanımı için önemli bir dayanak teşkil etmektedir. Cinsel ve üremeye yönelik davranışlarla ilgili konularda kadınla erkeğin sorumlulukları paylaşmaları da, kadınların sağlığını geliştirmek için şarttır.

98. Bazen cinsel şiddetin sonucu olan HIV/AIDS ve diğer cinsel yolla geçen hastalıklar, başta ergenlik çağındaki kızlar ve genç kadınlar olmak üzere, kadınların sağlığı üzerinde yıkıcı bir etki yapmaktadır. Çoğu kez kadınların güvenli ve sorumlu cinsel deneyimler için ısrar etme güçleri yoktur ve korunma ile tedaviye ilişkin bilgilerle hizmetlere ulaşabilme imkanları sınırlıdır. HIV/AIDS'e ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklara yeni yakalanan bütün yetişkinlerin yarısının kadın olması, sosyal açıdan korunmasız olmanın ve kadınla erkek arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin, cinsel yolla geçen hastalıkların yayılmasını önleme çabasını ve güvenli cinsel ilişkiyi engellediğini göstermektedir. HIV/AIDS'in sonuçları, kadınların sağlığının da ötesinde, annelik ve çocuklarla yaşlıların bakımından sorumlu kişi rollerini ve ailelerinin ekonomik koşullarına katkılarını da etkilemektedir. HIV/AIDS ve cinsel yolla geçen diğer hastalıkların sosyal açıdan, kalkınma ve sağlık açısından sonuçlarının cinsiyete dayalı bir bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir.

99. Fiziksel ve psikolojik taciz dahil cinsel ve cinselliğe dayalı şiddet, kadın ve kız çocuklarının alınıp satılması, ve tacizin diğer türleriyle cinsel istismar, kadın ve kız çocuklarının fiziksel ve zihinsel travma, hastalık ve istenmeyen gebelik riskini fazlasıyla artırmaktadır. Bu tip durumlar çoğu kez kadınların sağlık ve diğer hizmetlerden yararlanmasını engellemektedir.

100. Aşırı yorulma, stres, ev içi şiddetin oluş sıklığının artması, ayrıca sürekli taciz, marjinalizasyon, güçten yoksun olma ve yoksulluğun yanı sıra bunlara bağlı zihinsel bozukluklar, kadınlara yönelik endişeleri artıran sağlık sorunlarından birkaçıdır. Bütün dünyadaki kadınlar, özellikle genç kadınlar, kendilerinin ve çocuklarının sağlığı üzerinde ciddi etkileri olan tütün kullanımını artırmaktadırlar. Çok sayıda kadının kayıtlı ya da kayıt dışı işlerde düşük ücretle, yorucu ve sağlıksız koşullarda çalışması, ve bu sayının giderek artması nedeniyle mesleğe bağlı sağlık konuları önem kazanmaktadır. Erken teşhis edildiğinde önlenebilen veya tedavi edilebilir göğüs ve rahim kanserleri ve üreme sisteminde görülen diğer türden kanserler ve kısırlık, giderek artan sayıda kadını etkilemektedir.

101. Yaşam süresi beklentisindeki artışa paralel olarak yaşlı kadınların sayısının artması, onların sağlık sorunlarına özel bir önem verilme-

sini gerektirmektedir. Menopozdaki değişiklikler, kadınların uzun vadeli sağlık beklentilerini etkilemektedir. Çünkü menopoz, kötü beslenme ve fiziksel hareketsizlik gibi hayat boyu sürmüş koşullarla ve diğer unsurlarla birleşerek kalp ve damar hastalıkları ve kemik erimesi riskini artırabilir. Yaşlanmaya bağlı diğer hastalıklar ve yaşlanmayla güçsüzlük arasındaki birbirine bağlı ilişki önem verilmesi gereken bir başka konudur.

102. Kadınlar da erkekler gibi, özellikle kırsal ve yoksul kentsel alanlarda yaşayanlar, çevresel bozulma ve felaketlerin sonucu olarak giderek artan oranda çevresel sağlık tehlikelerine maruz kalmaktadırlar. Kadınların çevresel tehlikelere, kirletici madde ve atıklara karşı farklı bir hassasiyeti vardır ve bunlara maruz kaldıklarında farklı şekilde etkilenirler.

103. Kadınlara yönelik sağlık bakımının kalitesi, yerel koşullara bağlı olarak genellikle pek çok açıdan farklılık gösterir. Çoğu kez kadınlara saygıyla davranılmadığı gibi ne gizlilik ve mahremiyet garantileri vardır ne de yararlanabilecekleri hizmet ve imkanlar konusunda tam bilgi alabilirler. Dahası bazı ülkelerde, kadının hayatına yönelik aşırı tıbbi ilgi vakaları yaygındır ve bunlar gereksiz cerrahi müdahalelere ve uygun olmayan ilaç tedavilerine yol açmaktadır.

104. Sağlıkla ilgili istatistiki veriler çoğu kez sistematik olarak toplanmaz, bir araya getirilmez, yaş, cinsiyet ve sosyo ekonomik statüye göre analiz edilmediği gibi, korunmasız, marjinal ve diğer bağlantılı değişkenlere özel bir önem vererek altgrupların sorunlarını çözecek ve onların yararlarına hizmet edecek sağlam demografik kriterlere göre incelenmez. Çoğu ülkede, kadınların hastalık ve ölüm oranlarına, özellikle kadınları etkileyen koşullar ve hastalıklara ilişkin yeni ve güvenilir veriler yoktur. Sosyal ve ekonomik unsurların her yaşta kadın ve kız çocuklarının sağlığını nasıl etkilediği, kız çocukları ve kadınlar için sağlık hizmetlerinin nasıl hazırlandığı ve onların bu hizmetleri nasıl kullandıkları ve kadınlara yönelik hastalıkların önlenmesi ve sağlığın yaygınlaştırılması programlarının değeri konusunda nispeten çok az şey bilinmektedir. Kadın sağlığı açısından önem taşıyan konular yeterince araştırılmamış ve kadın sağlığı araştırmalarına çoğu kez fon ayrılmamıştır. Çoğu ülkede tıbbi araştırmalar, örneğin kalp hastalıkları ve epidemiyolojik çalışmalar genellikle sadece erkekler üzerinde yapılmıştır, cinsiyeti temel almamışlardır. Kontraseptifler dahil ilaçların dozajı, yan etkileri ve etkililiklerine ilişkin temel bilgi sağlayan, kadınları da içeren klinik deneylerin yokluğu dikkat çekicidir ve bu deneyler her zaman araştırma ve denemelerin ahlaki standartlarına uymazlar. Kadınlara sunulan ilaç tedavilerinin, diğer tıbbi tedavilerin ve yeniliklerin çoğu cinsiyet farklılıklarını araştırmayan ve bu farklara göre düzenlenmeyen, erkekler üzerinde yapılmış araştırmalara dayanır.

105. Hükümetler ve diğer aktörler sağlık durumu açısından kadınla erkek arasındaki eşitsizlikleri, sağlık bakım hizmetlerinin yetersizliğini ve bunlara ulaşmadaki eşitsizlikleri ele alırken, cinsiyete dayalı bir bakış açısını bütün politika ve programlara ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce, bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabilmek imkanı doğacaktır.

Stratejik hedef C.1: Kadının, hayatının bütün dönemlerinde, uygun maliyetli ve kaliteli sağlık bakımına, bilgiye ve ilgili hizmetlere ulaşabilirliğini artırmak.

Yapılacak eylemler

106. Hükümet dışı kuruluşlarla, işveren ve işçi örgütleriyle işbirliği yaparak ve uluslararası kurumların desteğiyle Hükümetler tarafından :

(a) Her yaşta kadın ve kız çocuklarının sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için, Sosyal Kalkınmaya Kopenhag Deklarasyonu, Sosyal Kalkınma Dünya Zirvesi'nin Eylem Programı 15/ ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi uyarınca Devletlerin üstlendiği yükümlülükleri, diğer ilgili uluslararası anlaşmaları ve Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın Eylem Programındaki taahhütleri, bu Konferansın raporunda belirtildiği şekliyle desteklemek ve uygulamak;

(b) Ulaşılabilir en yüksek standartta fiziksel ve zihinsel sağlığa sahip olma hakkını tekrar onaylamak, kadın ve kız çocukları için bu hakkın uygulanmasını korumak ve yaygınlaştırmak, ve ulusal yasalarla bütünleştirmek; örneğin gerekli yerlerde, sağlık yasaları dahil, halihazırdaki yasaları ve politikaları gözden geçirmek, bunların kadın sağlığına gereken önemi vermelerini ve nerede yaşarlarsa yaşasınlar kadınların değişen rol ve sorumluluklarına cevap vermelerini sağlamak;

(c) Kadın ve toplum örgütleriyle işbirliği yaparak, kadınların hayatının bütün dönemlerindeki ihtiyaçlarına cevap verecek, çeşitli rol ve sorumluluklarını dikkate alacak, zaman kullanımına ilişkin isteklerini karşılayacak, kırsal kesim kadınlarının ve özürli kadınların özel ihtiyaçlarına cevap verecek, kadınların yaş, sosyo ekonomik durum, kültür ve diğer unsurlardan kaynaklanan farklı ihtiyaçlarını ele alacak, tek merkezden yönetilmeyen sağlık hizmetlerinin dahil olduğu, toplumsal cinsiyete duyarlı sağlık programları düzenlemek

ve uygulamak; yerel ve yerli halktan kadınlar başta olmak üzere kadınları, sağlık-bakım öncelikleri ve programlarının tanımlanmasına ve planlanmasına dahil etmek; kadınlara yönelik sağlık hizmetleri önündeki bütün engelleri kaldırmak ve çok çeşitli sağlık-bakım hizmetleri sunmak;

(d) Kadınların, hayatlarının bütün dönemlerinde sosyal güvenlik sistemlerine erkeklerle eşit olarak ulaşabilmelerine imkan tanımak;

(e) Aile planlaması bilgi ve hizmetlerini de içeren cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerinin dahil olduğu, ulaşılabilirliği kolay, elverişli, maliyeti uygun ve kalitesi yüksek birinci basamak sağlık bakım hizmetleri oluşturmak ve Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansının Eylem Programı'nda kabul edildiği gibi doğum öncesi ve acil doğumla ilgili bakıma özel bir önem vermek;

(f) Sağlık görevlilerinin toplumsal cinsiyete duyarlı olmalarını sağlamak amacıyla, sağlık bilgisi, hizmetleri ve eğitimini kişilerarası ilişkilere ve iletişim becerisine, yararlanıcının gizlilik ve mahremiyet hakkına yer verecek ve bakış açısını yansıtacak şekilde yeniden düzenlemek; bu hizmetlerin, bilgi ve eğitiminde bütünsel yaklaşımın temel alınmasını sağlamak;

(g) Bütün sağlık hizmetlerinin ve görevlilerinin, sorumlu, gönüllü ve bilgi vererek onay almayı hedefleyen, kadınlara yönelik sağlık hizmetlerinin sunulmasına ilişkin ahlaki, mesleki ve cinsiyete duyarlı standartlara ve insan haklarına uymalarını güvence altına almak; halihazırdaki uluslararası tıbbi ahlak kurallarını ve diğer sağlık personelinin uymakla yükümlü oldukları ahlaki prensipleri temel alarak, ahlaki kuralların oluşturulmasını, uygulanmasını ve yayılmasını teşvik etmek;

(h) Zararlı, tıbbi açıdan gereksiz veya baskıcı tıbbi müdahaleleri, kadınlara yönelik, uygun olmayan tedavileri ve aşırı tıbbi ilgiyi ortadan kaldırmak için bütün gerekli önlemleri almak ve kadınların, muhtemel yararlar ve potansiyel yan etkiler dahil, bütün tercihleri konusunda, uygun şekilde eğitilmiş personel tarafından tam olarak bilgilendirilmelerini sağlamak;

(i) Kadınlar ve kız çocukları için kaliteli sağlık hizmetlerine evrensel ulaşılabilirliği sağlamak amacıyla, birinci basamak sağlık hizmetleri başta olmak üzere sağlık hizmetlerini güçlendirmek ve yeniden yönlendirmek; sağlıklı olmama ve anne hastalıklarını azaltmak ve

oybirliğiyle kabul edilmiş olan, 2000 yılına kadar anne ölümlerini 1990 düzeyinin en az % 50'si kadar azaltmak ve 2015 yılına kadar bir % 50 daha azaltmak hedefini dünya çapında başarmak; gerekli hizmetlerin, sağlık sisteminin her düzeyinde bulunmasını sağlamak ve birinci basamak sağlık hizmetleri yoluyla üreme sağlığını, uygun yaştaki bütün bireyler için mümkün olan en kısa sürede ve 2015 yılından sonra olmamak kaydıyla ulaşılabılır kılmak;

(j) Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansının Eylem Programı'nın 14/ 8.25 no'lu paragrafında kabul edildiği gibi güvenli olmayan düşüğü önemli bir toplum sağlığı sorunu olarak görmek ve sağlık üzerindeki etkilerini bilmek ve başa çıkılmak;

(k) "Düşük, hiçbir koşulda bir aile planlaması yöntemi olarak tanıtılmamalıdır. Bütün hükümetler ve ilgili hükümet içi kurumlarla hükümet dışı kuruluşlar kadın sağlığı konusundaki yükümlülüklerini yerine getirmeye, önemli bir toplum sağlığı sorunu olan güvenli olmayan düşüğün 16/ sağlık üzerindeki etkileriyle başa çıkmaya ve genişletilmiş ve geliştirilmiş aile planlaması hizmetleriyle düşüğe başvurmayı azaltmaya teşvik edilmelidirler. İstemedi gebeliklerin önlenmesi her zaman için öncelik taşınmalı ve düşüğe ihtiyaç duymayı ortadan kaldırmak için her türlü girişim yapılmalıdır. İstemedi gebe kalmış kadınların güvenilir bilgiye ve şefkatli danışmanlığa hemen ulaşabilmeleri sağlanmalıdır. Sağlık sistemi içinde düşükle ilgili herhangi bir önlem ya da değişiklik, ulusal yasama sürecine uygun olarak ancak ulusal ya da yerel düzeyde belirlenebilir. Düşüğün yasalara aykırı olmadığı koşullarda düşük güvenli şartlarda yapılmalıdır. Her durumda kadınların, düşükten kaynaklanan komplikasyonlarla başa çıkılabilmesi için kaliteli hizmetlere ulaşabilmeleri gerekmektedir. Tekrarlayan düşüklerden kaçınmaya yardımcı olmak için, düşük sonrasında hemen danışmanlık, eğitim ve aile planlaması hizmetleri sunulmalıdır." Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın Eylem Programı'nın 8.25 paragrafının ışığında, yasadışı düşük tecrübesi yaşamış kadınlar için cezai maddeler içeren yasaları gözden geçirmeyi düşünmek;

(l) Fiziksel faaliyetler dahil, sağlıklı davranışların yaygınlaştırılması başta olmak üzere kız çocuklarının ihtiyaçlarına özel bir önem vermek; kız çocuklarının dezavantajlı olduğu yerlerde hastalık ve ölüm oranlarındaki toplumsal cinsiyet farkını kapatmak için özel önlemler almak; bebek ve çocuk ölümlerini azaltmak amacıyla uluslararası kabul edilmiş hedeflere -2000 yılına kadar bebek ve 5 yaş altı

çocuk ölümlerini 1990 düzeyinin üçte biri kadar azaltmak, ya da her 1000 canlı doğumda 50 veya 70'e düşürmek, (hangisi daha düşükse), 2015 yılına kadar da bebek ölüm oranını her 1000 canlı doğumda 35'in altına, 5 yaş altı çocuk ölüm oranını her 1000 canlı doğumda 45'in altına düşürmek- ulaşmak;

(m) Kız çocukların çocukluktan yetişkinliğe sağlıklı geçişini kolaylaştırmak amacıyla gerekli sağlık ve beslenmeye ilişkin bilgi ve hizmetlere sürekli ulaşabilirliğini sağlamak;

(n) Kadınların yaşlanmaya eşlik eden değişikliklere adapte olmalarına ve anlamalarına yardımcı olacak, fiziksel veya psikolojik açıdan bakıma muhtaç olanlara özel bir önem vererek yaşlı kadınların sağlık ihtiyaçlarını ele alacak ve tedavi edecek bilgi, programlar ve hizmetler geliştirmek;

(o) Herhangi bir biçimde özürlü olan her yaşta kadın ve kız çocukların destekleyici hizmetler almasını sağlamak;

(p) Gebe ve emziren kadınlara önem vererek evdeki, iş yerindeki ve diğer yerlerdeki çalışma ile bağlantılı çevresel ve mesleki sağlık tehlikelerini azaltmak ve yoketmek için gerekli yasaları yürürlüğü sokmak, özel politikalar oluşturmak ve programlar düzenlemek;

(q) Zihinsel sağlık hizmetlerini birinci basamak sağlık bakım hizmetleriyle veya diğer uygun düzeylerle bütünleştirmek, ev içi şiddet başta olmak üzere herhangi bir türden şiddete, cinsel tacize veya silahlı ve silahsız çatışma sonucu başka türden tacize maruz kalmış her yaşta kadın ve kız çocuklarının sorunlarını tanıma ve bakım sağlama amacıyla birinci basamak sağlık görevlilerini eğitmek ve destekleyici programlar geliştirmek;

(r) Emzirmenin yararları konusunda toplumu bilgilendirmek; WHO/ UNICEF Anne Sütü Muadillerinin Pazarlanması ile ilgili Uluslararası Yasa'yı tam olarak uygulamak için yollar ve araçlar araştırmak ve yasal, ekonomik, pratik ve duygusal destek sağlayarak annelerin bebeklerini emzirmelerini mümkün kılmak;

(s) Hükümet dışı kuruluşların, özellikle kadın örgütlerinin, meslek örgütlerinin ve kadınlarla kız çocuklarının sağlığını geliştirmek için çalışan diğer organların, hükümetin politika oluşturma süreçlerine, uygun yerlerde program düzenlemesine ve sağlık sektörüyle bağlantılı sektörlerin bütün düzeylerinde uygulamaya katılmalarını sağlamak ve destekleme mekanizmaları kurmak;

(t) Kadın sağlığı konusunda çalışan hükümet dışı kuruluşları desteklemek ve sağlığı etkileyen bütün sektörler arasındaki koordinasyon ve işbirliğini güçlendirmeye yönelik ağların kurulmasına yardımcı olmak;

(u) İlaç tedarikini modernleştirmek ve WHO Temel İlaçlar Örnek Listesi'ni rehber alarak yüksek kaliteli farmakolojik, kontraseptif ve diğer malzeme ile araç gerecin güvenilir, sürekli tedarikini sağlamak ve ulusal nizami ilaç onay süreçleri yoluyla ilaç ve araçların güvenilirliğini garanti altına almak;

(v) Zararlı madde kullanıcısı kadınlar ve aileleri için uygun tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerine ulaşılabilirliği sağlamak;

(w) Ev içi ve ulusal besin güvenliğini uygun şekilde sağlamak ve yaygınlaştırmak, beslenmede toplumsal cinsiyet farkını kapatmaya özellikle dikkat ederek, 5 yaşın altındaki çocuklarda şiddetli ve orta derecede kötü beslenmeyi 2000 yılına kadar bütün dünyada 1990 düzeyinin yarısı kadar azaltmak ve kız çocuklarla kadınlarda demir eksikliğine bağlı anemiyi 2000 yılına kadar 1990 düzeyinin üçte biri kadar azaltmak hedefleri dahil, Uluslararası Beslenme Konferansı'nın 17/ Beslenmeye İlişkin Eylem Planı'ndaki taahhütleri yerine getirerek bütün kız çocuklarının ve kadınların beslenme durumunu geliştirmeye yönelik programları uygulamak;

(x) Güvenli içme suyu ve sıhhi koşulların elde edilebilirliğini ve evrensel ulaşılabilirliğini sağlamak ve mümkün olan en kısa sürede etkili toplumsal dağıtım sistemleri kurmak;

(y) Yerli halktan kadınların sağlık bakım altyapısına ve hizmetlerine tam ve eşit ulaşılabilirliğini sağlamak.

Stratejik hedef C.2: Kadın sağlığını geliştiren önleyici programları güçlendirmek.

Yapılacak eylemler

107. Hükümet dışı kuruluşlar, kitle iletişim araçları, özel sektör ve uygun olduğunda Birleşmiş Milletler organlarının dahil olduğu ilgili uluslararası örgütlerle işbirliği yaparak Hükümetler tarafından:

(a) Kadınların öz saygı geliştirmelerini, bilgi kazanmalarını, kendi sağlıklarıyla ilgili sorumluluk almalarını ve karar vermelerini sağlayacak ve destekleyecek, cinsellik ve doğurganlıkla ilgili konularda karşılıklı saygıyı yerleştirecek, kadın sağlığının ve iyiliğinin önemi

konusunda erkekleri eğitecek, kadınların cinsel organına zarar verme, erkek çocuk tercihi (çünkü bu, kız bebeklerin öldürülmesine ve doğum öncesi cinsiyet tercihinin yol açmaktadır), çocuk evlilikleri dahil erken evlilik, kadınlara yönelik şiddet, cinsel istismar, bazen HIV/AIDS'in ve diğer cinsel yolla geçen hastalıkların bulaşmasına neden olan cinsel taciz, uyuşturucu kullanımı, yiyeceğin dağıtılmasında kadın ve kız çocuklara yönelik ayrımcılık ve kadının hayatıyla, sağlığıyla, iyiliğiyle ilgili diğer zararlı tutumlar ve uygulamalar dahil, bütün zararlı tutum ve uygulamaları yoketmeye özel bir önem veren ve bu tip uygulamaların bazılarının insan haklarının ve tıbbi ahlak prensiplerinin çiğnenmesi anlamına geldiğini kabul eden, hem kadınlar hem de erkekler için düzenlenmiş resmi ve resmi olmayan eğitim programlarına öncelik vermek;

(b) Hastalıklara karşı dirençli kılmak ve sağlıklarını geliştirmek için, kadınların yoksulluğunu yoketmeye yönelik sosyal, insani gelişime yönelik, kalkınma, eğitim ve istihdam politikaları izlemek;

(c) Çocuk bakımını ve evişlerini tam paylaşmaları ve onlarla birlikte yaşamasalar da ailelerinin geçimi için kendi paylarına düşen mali desteği sağlamaları için erkekleri teşvik etmek;

(d) Kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldıracak ve hem kadınları hem de erkekleri cinsel ve üremeye yönelik davranışlarının sorumluluğunu almaya teşvik edecek yasaları takviye etmek, kurumları düzenlemek ve standartlar ile uygulamaları yerleştirmek; kişinin bütünlüğüne tam saygı duyulmasını sağlamak, kadınların üreme haklarını kullanabilmeleri için gerekli koşulları sağlayacak adımları atmak ve baskıcı yasalar ile uygulamaları ortadan kaldırmak;

(e) Kadın ve erkeklerin, özellikle gençlerin cinsellik ve üremeyle ilgili bilgiler başta olmak üzere sağlıkları hakkında bilgi edinmelerini sağlayacak, çocuğun bilgi edinme, gizlilik, mahremiyet, saygı görme ve bilgiyle karar verme hakkını göz önüne aldığı gibi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde kabul edildiği şekliyle çocuğun gelişen kapasitesini dikkate alarak uygun yönlendirme ve rehberlik sağlayacak ebeveynlerin ve yasal vasilerin sorumluluklarına, haklarına ve görevlerine de yer veren ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'yle uyum içinde olan bilgileri hazırlamak ve toplum sağlığı kampanyaları, medya, güvenilir danışmanlık ve eğitim sistemi aracılığıyla yaymak; çocuklarla ilgili her girişimde, öncelikle çocukların yararını düşünmek;

- (f) Eğitim sisteminde, iş yerinde ve toplumda, her yaşta kadın ve kız çocuklarının, spor, fiziksel aktivite ve dinlenme-eğlenme imkanlarına erkeklerle eşit ölçüde ulaşmalarını sağlayacak programlar oluşturmak ve desteklemek;
- (g) Ergenlik çağındakilerin özel ihtiyaçlarını tanımak ve yukardaki paragraf 107(e)'de ifade edilen çocuğun haklarını ve ebeveynlerin sorumluluk, hak ve görevlerini göz önüne alarak, cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında, HIV/AIDS dahil, cinsel yolla geçen hastalıklar konusunda eğitim ve bilgi vermek için özel hazırlanmış, uygun programları uygulamak;
- (h) Sağlık ve sosyal hizmetlerden yeterli destek ve programlar sağlayarak ailede ve toplumda birden çok rolü olan kadınların giderek artan orantısız yükünü azaltacak politikalar geliştirmek;
- (i) Ücretlendirme ve sağlık sisteminin bütün düzeylerinde kadınlara görev verilmesi dahil çalışma koşullarının ayrımcı olmamasını, kadınların etkili çalışmasını mümkün kılacak adil ve mesleki standartlara sahip olmasını sağlayacak yönetmelikleri kabul etmek;
- (j) Sağlık, beslenme bilgisi ve eğitiminin, yetişkinlere yönelik bütün okuma yazma programlarının ve birinci basamaktan itibaren okul müfredatının ayrılmaz parçası olmasını sağlamak;
- (k) Kadın ve kız çocuklarını, zararlı madde kullanımı ve bağımlılığın riskleri ve sağlık üzerindeki etkileri konusunda bilgilendirecek eğitim programları ve medya kampanyaları hazırlamak ve yürütmek, zararlı madde kullanımı ve bağımlılığından vazgeçirecek strateji ve programları izlemek, rehabilitasyon ve tedaviyi yaygınlaştırmak;
- (l) Daha çok kadınları etkileyen bir durum olan kemik erimesinin engellenmesi, erken teşhisi ve tedavisi için, kapsamlı ve uygun programlar geliştirmek ve uygulamak;
- (m) Göğüs, rahim ve üreme sisteminin diğer kanser türlerinin engellenmesi, erken teşhisi ve tedavisi için, medya kampanyaları dahil program ve hizmetleri güçlendirmek ve/veya oluşturmak;
- (n) Özellikle yoksul bölgeler ve topluluklarda sağlık açısından büyüyen bir tehdit oluşturan çevresel tehlikeleri azaltmak; Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda 18/ kabul edilen Çevre ve Kalkınmaya İlişkin Rio Deklarasyonu'nda oybirliğiyle benimsenen önlem yaklaşımını uygulamak ve Gündem 21'in 19/ uygulanmasını izlerken kadınların çevreyle bağlantılı sağlık risklerini bildiren raporları göz önüne almak;

(o) Kadınların, sağlık görevlilerinin, politika oluşturanların ve genel olarak toplumun, tütün tüketiminden kaynaklanan ciddi ama önlemlerle sağlanabilir sağlık tehlikelerinin ve sigara tüketimini azaltarak sağlığı yaygınlaştırma ile hastalıkları önleme çabalarının önemli bir destekçisi olacak sistematik ve eğitimsel önlemlerin gerekli olduğunun farkına varmalarını sağlamak;

(p) Tıp okulları müfredatının ve sağlıkla bağlantılı diğer eğitimlerin, kadınların sağlığına ilişkin kapsamlı, cinsiyete duyarlı ve zorunlu dersler içermesini güvence altına almak;

(r) Kadınları, gençleri ve çocukları, cinsel taciz, istismar, alınıp satılma ve şiddet dahil her türden tacizden koruyacak belirgin önlemler almak, yasalar düzenlemek ve uygulamak ve yasal korumanın yanı sıra tıbbi ve diğer türden yardım sağlamak.

Stratejik hedef C.3: Cinsel yolla geçen hastalıkları, HIV/AIDS'i, cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularını ele alan, toplumsal cinsiyete duyarlı girişimleri üstlenmek.

Yapılacak eylemler

108. Hükümetler, ilgili Birleşmiş Milletler örgütleri dahil uluslararası organlar, iki taraflı ve çok taraflı mali kaynak sağlayan kurum ve kuruluşlar ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

(a) Özellikle HIV/AIDS'ten veya cinsel yolla geçen diğer hastalıklardan etkilenmiş kadınlar olmak üzere kadınların, HIV/AIDS ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklara ilişkin politika ve programların geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesiyle bağlantılı bütün karar alma mekanizmalarına katılımını sağlamak;

(b) Kadınların HIV enfeksiyonuna ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklara hassasiyetine katkıda bulunan sosyo kültürel uygulamaları kaldırmaya yönelik yasaları yürürlüğe koymak dahil, yasaları ve mücadele uygulamalarını gözden geçirmek ve düzeltmek, kadınları, ergenlik çağındakileri ve genç kızları HIV/AIDS bağlantılı ayrımcılıktan koruyacak yasaları, politika ve programları uygulamak;

(c) Kamu sektörü dahil toplumun bütün sektörlerini ve uluslararası örgütleri, virüs bulaşmış bireylerin hakkını koruyacak, şefkatli, destekleyici, ayrımcı olmayan HIV/AIDS'e ilişkin politikalar ve uygulamalar geliştirmeye teşvik etmek;

(d) Ülkelerindeki HIV/AIDS yayılımının boyutlarını bilmek, bunun ka-

dınlar üzerindeki etkisini özellikle göz önüne alarak virüs bulaşmış kadınların, yolculuk dahil dışlanmalarını ve ayrımcılığa maruz kalmalarını önlemek;

(e) Kadınların ve kız çocuklarının sosyal açıdan ikinci planda kalmalarına son verecek, onların sosyal ve ekonomik açıdan güçlendirilmelerini ve eşitliklerini sağlayacak, toplumsal cinsiyete duyarlı çoksektörlü programlar ve stratejiler geliştirmek; erkekleri HIV/AIDS ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklardan kaçınma sorumluluğunun kabulü konusunda eğitecek programların yaygınlaştırılmasını kolaylaştırmak;

(f) Her yaştan kadınları HIV ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklardan koruyacak toplum stratejilerinin geliştirilmesini kolaylaştırmak; virüs bulaşmış kız çocukları, kadınlar ve aileleri için bakım ve destek sağlamak, ve bütün sorumlu yetkililerin HIV/AIDS sorununu zamanında, etkili, sürdürülebilir ve cinsiyete duyarlı bir yaklaşımla ele almaları için onlara baskı yapmaları amacıyla toplumun bütün kesimlerini harekete geçirmek;

(g) HIV/AIDS'le enfekte olmuş kişilere veya salgından etkilenenlere bakmakla veya ekonomik destek sağlamakla yükümlü olan kadınlara ve başta çocuklarla yaşlılar olmak üzere hastalıktan kurtulanlara kaynak ve kolaylıklar sağlamak dahil, HIV/AIDS ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklarla ilgili cinsiyete duyarlı politika ve programlar oluşturmak ve geliştirmek için ulusal kapasiteyi güçlendirmek ve desteklemek;

(h) Dini ve geleneksel yetkililer dahil toplumun bütün düzeylerindeki karar alıcılara, fikir önderleri ve ebeveynlere, HIV/AIDS'in ve cinsel yolla geçen diğer hastalıkların önlenmesini ve bunların her yaştan kadın ve erkekler üstündeki etkilerini konu alan seminerler, uzmanlaşmış eğitim ve mesleki eğitim sunmak;

(i) Bütün kadınlara ve sağlık görevlilerine, HIV/AIDS dahil cinsel yolla geçen hastalıklara, bunların gebeliğe ve emzirme dahil bebek için sonuçlarına ilişkin bütün gerekli bilgi ve eğitimi vermek;

(j) Etkin akran grubu eğitimi ve herkese seslenen programlar oluşturmaları ve geliştirmeleri için, ayrıca bu programların düzenlenmesine, uygulanmasına ve izlenmesine katılmaları için kadınlara ve hem resmi hem de resmi olmayan kadın örgütlerine yardım etmek;

(k) Karşılıklı saygıya dayanan ve cinsler arası adil ilişkileri yaygınlaştırmaya ve özellikle ergenlik çağındakilerin, cinselliklerini olumlu ve

sorumlu bir şekilde ele almalarını sağlayacak eğitim ve hizmetlere ilişkin ihtiyaçlarını karşılamaya önem vermek;

(l) Her yaşta erkekler ve yetişkin erkekler için, yukarıdaki paragraf 107(e)'de ifade edilen ebeveyn rollerini kabul eden, HIV/AIDS ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklardan kaçınmaları için cinsel perhiz ve kondom kullanımı dahil gönüllü, uygun ve etkili yöntemleri içeren, güvenli ve sorumlu cinsel ve üreme davranışını yerleştirecek tam ve doğru bilgiler sunan özel programlar düzenlemek;

(m) Birinci basamak sağlık hizmetleri yoluyla çiftlerin ve bireylerin, HIV/AIDS dahil cinsel yolla geçen hastalıklara ilişkin, elverişli, maliyeti uygun, önleyici hizmetlere evrensel ulaşabilirliklerini sağlamak; kadınlar için danışmanlık, gönüllü ve mahremiyete önem veren teşhis ve tedavinin yaygınlaşmasını sağlamak; cinsel yolla geçen hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçlar kadar yüksek kaliteli kondomların da, uygun olan yerlerde, yeterince bulundurulmasını ve sağlık hizmetlerine dağıtılmasını sağlamak;

(n) Kadınların HIV'e yakalanma riskinin yüksek olmasının, damar içi zararlı madde kullanmak ve zararlı madde etkisiyle korunmasız ve sorumluluk dışı cinsel davranışlarda bulunmak dahil, yüksek riskli davranışlarla bağlantılı olduğunu gösteren, anlatan programları desteklemek ve uygun korunma önlemleri almak;

(o) HIV ve cinsel yolla geçen diğer hastalıkları önlemek için kadınların kontrol edebileceği uygun maliyetli yöntemleri, kadınları, kendilerini HIV/AIDS dahil cinsel yolla geçen hastalıklardan korumaları için güçlendirecek stratejileri ve kadınlara yönelik bakım, destek ve tedavi yöntemlerini eylem doğrultusunda araştırmak ve desteklemek ve kadınların bu tip araştırmaların bütün yönlerine katılmalarını sağlamak;

(p) Kadınlardaki HIV enfeksiyonuna ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklara ilişkin araştırmalar dahil, kadınların ihtiyaç ve durumlarını, sperm öldürücü ilaçlar gibi kadınların kontrol edebileceği korunma yöntemlerini, kadınlarla erkeklerin risk taşıyan tutum ve uygulamalarını ele alan araştırmaları başlatmak ve desteklemek.

Stratejik hedef C.4: Kadın sağlığına ilişkin araştırmaları yaygınlaştırmak ve bilgileri yaymak.

Yapılacak eylemler

109. Hükümetler, Birleşmiş Milletler sistemi, sağlık görevlileri, araştırma kurumları, hükümet dışı kuruluşlar, mali kaynak sağlayan kurum ve

kuruluşlar, ecza endüstrileri ve uygun olduğunda kitle iletişim araçları tarafından :

- (a) Araştırmacıları eğitmek ve diğer unsurların yanı sıra yaşa ve cinsiyete, diğer demografik ölçütlere ve sosyo ekonomik değişkenlere göre toplanmış, analiz edilmiş ve biraraya getirilmiş verilerin politika oluşturmada, uygun olduğunda planlama, izleme ve değerlendirme aşamalarında kullanılmasına imkan verecek sistemleri tanıtmak;
- (b) Toplumsal cinsiyete duyarlı ve kadını merkez alan sağlık araştırmalarını, tedavi ve teknolojiyi yaygınlaştırmak, geleneksel ve yerli halka ait bilgileri modern tıp'la bağdaştırmak, kadınların bilgiyle ve sorumlulukla karar vermelerini sağlayacak bilgileri ulaşılabilir kılmak;
- (c) Eşitliği mümkün olan en erken tarihte başarmak için, araştırmacılar ve bilim adamları dahil, sağlığa ilişkin mesleklerde liderlik konumunda olan kadınların sayısını artırmak;
- (d) Kadın sağlığı konularındaki önleyici ve uygun biyomedikal, davranışsal, epidemiyolojik araştırmalara ve sağlık hizmetleri araştırmalarına ve kadın sağlığı sorunlarının sosyal, ekonomik ve politik nedenleriyle, cinsiyete ve yaşa ilişkin eşitsizlikler dahil bunların sonuçlarına, özellikle, kardiyovasküler hastalıklar ve durumlar, kronik ve bulaşıcı olmayan hastalıklar, kanserler, üreme yolları enfeksiyonları ve hastalıkları, HIV/AIDS ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklar, eviçi şiddet, mesleki sağlık, özürülülük, çevreye bağlı sağlık sorunları, tropikal hastalıklar ve yaşlanmanın sağlığa etkileri gibi konulara ilişkin araştırmalara, bütün kaynaklardan, mali ve diğer türden destek sağlanmasını artırmak;
- (e) Sağlıkları konusunda bilgiyle karar verebilmeleri için kadınları, üreme yolları enfeksiyonları ve kanserlerinin oluşma riskini artıran faktörler konusunda bilgilendirmek;
- (f) Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin kadınların sağlığını nasıl etkilediğine ve hizmetlerin etiyolojisine, epidemiyolojisine, sunuluşu ile kullanımına ve tedavinin nihai sonucuna ilişkin sosyal, ekonomik, politik ve kültürel araştırmalara mali kaynak sağlamak ve desteklemek;
- (g) Hizmet sunumunun kalitesini artırmak ve ulaşılabilirliğini güçlendirmek için, ailenin sağlığından sorumlu kişiler olan kadınlara uygun desteği sağlamak için, sağlık hizmetlerinin kadınlara sunulmuş

tarzını ve kadınların bu hizmetleri kullanma tarzını incelemek için, sağlık hizmeti sistemlerine ve işleyişlerine yönelik araştırmaları desteklemek;

(h) Her iki cins için doğal aile planlaması dahil, güvenilir, etkili, uygun maliyetli ve kabul edilebilir doğurganlığı düzenleme yöntemlerini, HIV/AIDS ve cinsel yolla geçen diğer hastalıklardan korunma yöntemlerini, bu tip hastalıklar için basit ve ucuz teşhis yöntemlerini içeren, kadın ve erkeklerin üreme ve cinsel sağlığına ilişkin güvenilir, etkili, uygun maliyetli ve kabul edilebilir yöntemlerle teknolojilerin araştırılması için mali ve kurumsal destek sağlamak; bu araştırmanın her aşamasına kullanıcıların ve başta kadınları olmak üzere cinsiyete dayalı bakış açılarının rehberlik etmesini ve araştırmaların, biyomedikal araştırmalar için uluslararası kabul edilmiş yasal, ahlaki, tıbbi ve bilimsel standartlara kesinkes uymasını sağlamak;

(i) Güvenli olmayan düşüğün 16/ kadınların sağlığı ve hayatı için önemli bir tehdit oluşturduğu göz önünde tutularak, bu tarz düşüğün belirleyici unsurlarını ve doğurganlık, üreme sağlığı ve zihinsel sağlık üzerindeki sonuçlarını anlamaya ve daha iyi ele almaya yönelik, kontraseptif kullanımını da içeren araştırmaları yaygınlaştırmak ve düşük komplikasyonlarının tedavisi ile düşük sonrası bakımına ilişkin araştırmaları desteklemek;

(j) Sağlık hizmetlerinin sunulduğunda geleneksel sağlık bakımının değerini korumak ve onunla bütünleşmek görüşüyle, özellikle yerli kadınlar tarafından uygulanan yararlı geleneksel sağlık bakımını bilmek ve teşvik etmek, ve bu hedefi gerçekleştirmeye yönelik araştırmaları desteklemek;

(k) Mevcut veri ve araştırma sonuçlarının araştırmacılara, politika oluşturanlara, sağlık görevlilerine ve diğerlerinin yanı sıra kadın gruplarına dağıtılmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak mekanizmalar kurmak;

(l) İnsan genetiğini ve bağlantılı genetik araştırmalarını kadın sağlığı açısından izlemek ve kabul edilmiş ahlaki standartlara göre yürütülen çalışmaların sonuçlarını ve elde edilen bilgileri yaymak.

Stratejik hedef C.5: Kadın sağlığına ilişkin kaynakları ve izleme çalışmalarını artırmak.

Yapılacak eylemler

110. Hükümetler tarafından bütün düzeylerde, ve uygun yerlerde hükümet dışı kuruluşlarla, özellikle kadın ve gençlik örgütleriyle işbirliği yaparak:

(a) Birinci basamak sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere bütçe tahsisini artırmanın yanı sıra ikinci ve üçüncü düzeylere yeterli desteği sağlamak ve kız çocuklarla kadınların cinsel ve üreme sağlığına özel bir önem vererek, kırsal ve yoksul kentsel bölgelerdeki sağlık programlarına öncelik tanımak;

(b) Toplumsal katılımı ve yerel finansmanı yaygınlaştırmak yoluyla sağlık hizmetlerine fon bulmada yenilikçi yaklaşımlar geliştirmek; gerekli yerlerde, kadınlara özgü sağlık ihtiyaçlarını ele alan hizmetlere, toplum sağlığı merkezlerine ve topluma dayalı programlara bütçe tahsisini artırmak;

(c) Cinsiyete duyarlı toplumsal katılımı, öz bakımı ve özel düzenlenmiş önleyici sağlık programlarını birleştirerek yerel sağlık hizmetlerini geliştirmek;

(d) Kadın sağlığının güçlendirilmesi ve cinsiyete, yaşa, diğer demografik ölçütlere ve sosyo ekonomik değişkenlere göre toplanmış niteliksel ve niceliksel verileri kullanarak cinsiyetler üzerindeki farklı etkileri değerlendiren programların planlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için, uygun yerlerde, hedefler ve zaman çizelgeleri geliştirmek;

(e) Kadın sağlığı politikasının ve program reformlarının uygulanmasını izlemek amacıyla, uygun olduğunda, bakanlık içinde ve bakanlıklar arasında mekanizmalar kurmak ve kadına ilişkin sağlık konularının bütün ilgili hükümet birimlerinde ve programlarında ana görüş olarak yer almasını sağlama sorumluluğu taşıyan ulusal planlama yetkisine sahip makamlarda, uygun olduğunda, yüksek düzeyde odak noktaları oluşturmak.

111. Hükümetler, Birleşmiş Milletler ve onun uzman örgütleri, uluslararası finans kurumları, iki taraflı mali kaynak sağlayan kurum ve kuruluşlar ve uygun olduğunda özel sektör tarafından:

(a) Kadın sağlığına ilişkin yatırımları destekleyen politikalar oluşturmak ve uygun yerlerde, bu tip yatırımlar için tahsisatı artırmak;

(b) Cinsel sağlık ve üreme sağlığı dahil gençlerin sağlık alanındaki sorunlarını daha iyi ele almaları için, gençlere ilişkin hükümet dışı kuruluşlara uygun malzeme desteği, mali ve lojistik yardım sağlamak;

(c) Kadın sağlığına daha çok öncelik vermek ve ilerlemeyi güvence altına almak için Eylem Platformu'nun ve ilgili uluslararası anlaşmaların sağlık hedeflerinin koordinasyonu ve uygulanması için mekanizmalar geliştirmek;

D. Kadınlara Yönelik Şiddet

112. Kadınlara yönelik şiddet, eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılmasını engellemektedir. Kadınlara yönelik şiddet, kadınların insan haklarını ve temel özgürlüklerini kullanmalarını hem engellemekte hem de bozmakta veya değersiz hale getirmektedir. Kadınlara yönelik şiddet olaylarında bu hak ve özgürlüklerin korunması ve yaygınlaştırılmasında uzun süreli başarısızlık, bütün Devletlerin önem vermesi ve ele alması gereken bir konudur. Şiddetin nedenlerine ve sonuçlarına, oluş sıklığına ve mücadele önlemlerine ilişkin bilgi Nairobi Konferansı'ndan bu yana büyük ölçüde artmıştır. Az ya da çok ölçüde, ama bütün toplumlarda kadınlar ve kız çocukları, sınırları gelir, sınıf ve kültürle çakışan fiziksel, cinsel ve psikolojik tacize maruz kalmaktadırlar. Kadınların sosyal ve ekonomik statüsünün düşük olması, kadınlara yönelik şiddetin hem nedeni hem de sonucu olabilmektedir.

113. "Kadınlara yönelik şiddet" terimi, kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet anlamına gelmektedir. Buna bağlı olarak kadınlara yönelik şiddet, aşağıdakileri kapsamakla birlikte, bunlarla sınırlı değildir :

(a) Dayak dahil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, evdeki kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilikte tecavüz, kadınlara zararlı olan, kadının cinsel organına zarar verme ve diğer geleneksel uygulamalar, nikah dışı şiddet ve istismarla bağlantılı şiddet;

(b) Tecavüz, cinsel taciz, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dahil toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması;

(c) Nerede olursa olsun, Devletin yürüttüğü veya göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

114. Kadınlara yönelik şiddetin diğer türleri arasında, silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, özellikle cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama vardır.

115. Kadınlara yönelik şiddet hareketleri, aynı zamanda zorla kısırlaştırma ve düşüğe zorlama, kontraseptiflerin zorla/baskıyla uygulanması, kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimini de kapsamaktadır.

116. Bazı kadın grupları, örneğin azınlık grubuna mensup kadınlar, yerli kadınlar, mülteci ve göçmen kadınlar, kadın göçmen işçiler, kırsal veya uzak topluluklarda yaşayan yoksul kadınlar, muhtaç kadınlar, kurumlardaki veya hapishanelerdeki kadınlar, kız çocuklar, özürli kadınlar, yaşlı kadınlar, yerinden edilmiş kadınlar, memleketine iade edilmiş kadınlar, yoksulluk içinde yaşayan kadınlar ve silahlı çatışma, düşman işgali, sıcak savaş, iç savaş, rehin alma dahil terörizmle karşı karşıya kalan kadınlar şiddete karşı özellikle korunmasızdırlar.

117. Şiddet hareketleri ve tehditleri, ister ev içinde ister toplumda meydana gelsin, veya Devlet tarafından icra edilmiş ya da göz yumulmuş olsun, kadınların hayatına korku ve güvensizliği sokar ve eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerinin başarılmasını engeller. Taciz dahil şiddet korkusu kadının hareketliliğine sürekli baskı yapar ve kaynaklarla temel faaliyetlere ulaşmasını kısıtlar. Bireyin ve toplumun ödediği yüksek sosyal, ekonomik ve sağlığa ilişkin bedeller, kadına yönelik şiddetle bağlantılıdır. Kadına yönelik şiddet, erkeklerle kıyaslandığında kadınları ikinci plana iten en önemli sosyal mekanizmalardan biridir. Çoğu zaman kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, şiddetin sıklıkla hoşgörüldüğü aile içinde veya ev içinde meydana gelir. İhmal, cinsel ve fiziksel taciz, aile üyelerinin veya evhalkından diğer kişilerin kız çocuklara veya kadınlara tecavüzü, nikahlı eşin tacizi veya nikah dışı taciz olaylarının sıklığı genellikle gizli tutulur ve bu yüzden de saptanması zordur. Bu tür bir şiddet bildirilse bile, kurbanları korumada veya yapılanları cezalandırmada çoğu zaman başarısız kalınır.

118. Kadınlara yönelik şiddet, erkeklerin hakimiyetine ve kadınlara yönelik ayrımcılığa yol açan, kadınların ilerlemesini engelleyen, kadınla erkek arasında çağlar boyunca sürmüş eşit olmayan güç ilişkilerinin görünürdeki yüzüdür. Hayat boyunca devam eden kadına yönelik şiddet, temelde kültürel modellerden, özellikle de belirli geleneksel veya âdet olmuş uygulamaların zararlı etkilerinden kaynaklanır ve ırk, cinsiyet, dil veya dinle bağlantılı bütün aşırı hareketler, ailede, iş yerinde, toplulukta ve toplumda kadına uygun görülen düşük statüyü devamlı hale getirir. Sosyal baskı, özellikle aşağıda verilen, kadınların aleyhine olan bazı icraat ve faaliyetleri açıklamaktan duyulan utanç, kadınlara yönelik şiddeti artırmaktadır; kadının yasalara ilişkin bilgiye, yardım veya korunmaya ulaşabilirliğinin olmaması; kadınlara yönelik şiddet etkin bir biçimde önleyecek yasaların olmaması; halihazırdaki yasaların reformunda başarısızlık; kamu yetkililerinin, halihazırdaki yasaları uygulama ve tanıtma çabalarının yetersiz olması; ve şiddetin nedenleri ile sonuçlarını ele alacak eğitimsel

ve diğer türden araçların yokluğu. Kadınlara yönelik şiddetin medyadaki görüntüsü, özellikle tecavüz veya cinsel köleliğin yanı sıra pornografi gibi, kız çocukların ve kadınların cinsel nesne olarak kullanılmasını ayrıntılarıyla betimleyen görüntülere yer verilmesi, bu tür şiddetin devam etmesine katkıda bulunmakla kalmamakta, başta çocuklar ve gençler olmak üzere bütün toplumu derinden ve olumsuz olarak etkilemektedir.

119. Kadına yönelik şiddetin yaşanmadığı aileleri, toplumları ve ülkeleri yaygınlaştırmaya yönelik zor mücadele için bütünsel ve birçok disipline yer veren bir yaklaşım geliştirmek, gerekli ve başarılabilir bir görevdir. Eşitlik, kadınlara erkek arasında ortaklık ve insanın bütünlüğüne saygı duyma, sosyalleşme sürecinin bütün aşamalarına nüfuz etmelidir. Eğitim sistemleri, özsaygıyı, karşılıklı saygıyı ve kadınlara erkek arasında işbirliğini yerleştirmelidir.

120. Şiddetin oluş sıklığına ilişkin istatistiklerin ve cinsiyete göre biraraya getirilmiş verilerin yeterli ölçüde olmaması, programların ayrıntılı hazırlanmasını ve değişikliklerin izlenmesini zorlaştırmaktadır. İşyeri dahil toplumda ve özel yaşamda kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet, cinsel taciz ve eviçi şiddete ilişkin araştırmalarla dokümantasyonun eksikliği ya da yetersizliği, duruma özgü müdahale stratejilerinin geliştirilmesini engellemektedir. Birkaç ülkedeki deneyimler, erkeklerin ve kadınların şiddetin bütün türlerinin üstesinden gelmek için harekete geçirilebileceklerini ve şiddetin hem nedenlerini hem de sonuçlarını göz önünde tutan etkili toplumsal önlemlerin alınabileceğini göstermektedir. Cinsler arası şiddeti ortadan kaldırmak için harekete geçmiş erkek grupları, değişim için gerekli bir ortaklıktır.

121. Kadınlar, çatışma olan ve olmayan durumlarda, yetkili konumdaki kişiler tarafından yapılan şiddete karşı korunmasız durumda olabilirler. Bütün görevlilerin insani hukuka ve insan hakları yasalarına göre eğitilmesi ve kadınlara yönelik şiddet hareketinde bulunanların cezalandırılması, temelde kadınların güvenmesi gereken polis, hapisane görevlileri ve güvenlik güçleri gibi kamu görevlilerinin bu tür şiddetten kaçınmasını sağlamaya yardım edecektir.

122. Seks ticareti için kadın ve kız çocuklarının alınıp satılmasının etkili bir şekilde önlenmesi, uluslararası ilginin artmasıyla mümkündür. 1949 tarihli Birleşmiş Milletler Kadın Ticareti ve Fahişelerin Sömürülmesinin Önlenmesi Sözleşmesi'nin ve diğer ilgili uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını gözden geçirmek ve güçlendirmek gerekmektedir. Uluslararası fuhuş ve kadın ticareti şebekelerinin kadınları kullanması uluslararası or-

ganize suçun önemli bir kolu haline gelmiştir. Kadın ve kız çocuklarının insan haklarını ve temel özgürlüklerini ihlal eden bu durumu araştıran, kadına yönelik şiddet konusunda çalışan İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü, kendi görev alanı içinde ve acil olarak, seks ticareti amacıyla uluslararası kadın ticareti konusunun yanı sıra, fahişeliğe zorlama, tecavüz, cinsel taciz ve seks turizmi konularını da ele almaya davet edilmiştir. Bu uluslararası ticaretin kurbanı olan kadın ve kız çocuklarının, her tür şiddetin yanı sıra istenmeyen gebelik ve HIV/AIDS dahil cinsel yolla geçen hastalıklarla karşılaşma riski fazlasıyla yüksektir.

123. Hükümetler ve diğer aktörler kadına yönelik şiddeti ele alırken, bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bir bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce, bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabilmek imkanı doğacaktır.

Stratejik hedef D.1: Kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünlüştürmüş önlemler almak.

Yapılacak eylemler

124. Hükümetler tarafından:

- (a) Kadına yönelik şiddeti kınamak ve Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu'nda yer aldığı şekliyle şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik taahhütlerinden vazgeçmek için herhangi bir adet, gelenek ya da dini düşünceleri ileri sürmekten kaçınmak;
- (b) Kadına yönelik şiddete dahil olmaktan kaçınmak ve ister Devlet ister şahıslar tarafından yapılmış olsun, kadına yönelik şiddeti önlemek, araştırmak ve ulusal yasalara uygun olarak şiddet hareketlerini cezalandırmak için gerekli dikkat ve çabayı göstermek ;
- (c) Evde, işyerinde, toplulukta veya toplumda herhangi bir tür şiddete maruz kalmış kadın ve kız çocuklarına yönelik olarak yapılmış yanlışları düzeltmek ve cezalandırmak için, ulusal yasaların cezai, medeni, çalışma hayatıyla ilgili ve idari yaptırımlarını uygulamak ve/veya pekiştirmek;
- (d) Şiddetin önlenmesine ve suçluların kanuni takibine önem vererek, kadınlara yönelik şiddetin yok edilmesinde etkin olmalarını sağlamak amacıyla yasaları kabul etmek ve/veya uygulamak, düzenli olarak gözden geçirmek ve incelemek; şiddete maruz kalan kadınların korunmasını, telafi, tazminat ve kurbanların tedavisi dahil hızlı ve etkili çarelere ulaşmalarını sağlayacak önlemler almak ve şiddete başvuranların rehabilitasyonunu sağlamak;

(e) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde, 21/ Uluslararası Medeni ve Politik Haklar Sözleşmesi'nde 13/ Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nde, 13/ ve İşkence ve Diğer Zulüm, İnsanlıkdışı veya Küçültücü Davranış veya Cezalandırmaya Karşı Sözleşme'de yer alanlar dahil olmak üzere kadına yönelik şiddetle ilgili uluslararası insan hakları maddelerini ve araçlarını onaylamak ve/veya uygulamak için faal olarak çalışmak;

(f) Kadınlara Karşı Ayrımın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin 11. toplan-tısında 23/ kabul ettiği Genel Tavsiye 19'u göz önüne alarak, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini uygulamak;

(g) Kadına yönelik şiddetle ilgili bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bir bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek için faal ve görünür bir politika izlemek, yasaları uygulamakla görevli olanlar, emniyet mensupları, adli, tıbbi ve sosyal çalışmacılar, azınlıklarla, göçmen ve mültecilere ilişkin konularla ilgilenenler gibi bu politikaları uygulamakla sorumlu olanların, kadına yönelik şiddetin nedenleri, sonuçları ve mekanizmalarına ilişkin bilgi ve anlayışlarını artırmayı hedefleyen program ve önlemleri etkin bir şekilde teşvik etmek, desteklemek ve uygulamak, ve şiddet kurbanı kadınların, cinsiyete duyarsız yasalar veya yargılamaya veya yürütmeye ilişkin uygulamalar yüzünden tekrar kurban konumuna düşürülmesini engelleyecek stratejiler geliştirmek;

(h) Şiddete maruz kalmış kadınların adli mekanizmalara, ve ulusal yasaların öngördüğü şekliyle, gördükleri zararı telafi edecek hızlı ve etkili çarelere ulaşmalarını sağlamak ve bu mekanizmalar yoluyla haklarını aramaları için kadınlara, haklarının neler olduğu konusunda bilgi vermek;

(i) Kadının cinsel organına zarar verme, kız bebeklerin öldürülmesi, doğum öncesi cinsiyet seçimi ve çeyizle bağlantılı şiddet gibi kadına yönelik şiddet hareketleri ve uygulamaları yapanlara karşı yasaları harekete geçirmek ve uygulamak;

(j) Kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için bütün uygun düzeylerde eylem planları oluşturmak ve uygulamak;

(k) Erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış modellerini değiştirmek ve cinslerden birinin üstünlüğü ya da aşağılığı düşüncesine ve erkeklerle kadınların klişeleşmiş rollerine dayanan önyar-

gıları, geleneksel uygulamaları ve bütün diğer yaklaşımları ortadan kaldırmak amacıyla, özellikle eğitim alanında, bütün uygun önlemleri almak;

(l) Kadınların ve kız çocuklarının, kendilerine yönelik şiddet hareketlerini, ceza veya misilleme korkusu olmadan, ücretsiz, güvenilir ve gizliliğe saygı duyan bir ortamda açıklayabilmeleri için kurumsal mekanizmaları oluşturmak veya güçlendirmek;

(m) Özürlü kadınların, kadına yönelik şiddete ilişkin her tür bilgi ve hizmete ulaşmalarını sağlamak;

(n) Yetkinin kötü kullanılarak kadına yönelik şiddete yol açmasından kaçınmak için adli, yasal, tıbbi, sosyal, eğitici, emniyet ve göçmenlerden sorumlu personele yönelik eğitim programlarını uygun şekilde oluşturmak, düzenlemek, geliştirmek ve finansmanını sağlamak, kadın kurbanların adil bir şekilde tedavi edilmesini garanti altına almak için, yukarıda sözü edilen personeli cinsiyete dayalı hareketlere ve şiddet tehditlerine duyarlı kılmak;

(o) Görevini yerine getirirken kadına yönelik şiddet hareketlerine başvuran polis, güvenlik güçleri veya Devletin herhangi bir görevlisini cezalandıran halihazırdaki yasaları pekiştirmek, eğer yoksa, bu yasaları çıkarmak; bu tür şiddet uygulayanlara karşı halihazırdaki yasaları gözden geçirmek ve etkili önlemler almak;

(p) Eylem planlarının bütün elverişli düzeylerde uygulanması için gereken kaynaklar dahil, kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasıyla ilgili faaliyetlere bütçeden yeterli kaynak tahsis etmek ve toplumsal kaynakları harekete geçirmek;

(q) Kadına yönelik şiddet konusuyla ilgili bilgileri ve Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonunu uygulamak için alınan önlemleri, ilgili Birleşmiş Milletler insan hakları belgelerinin koşullarına uygun olarak teklif edilen raporlara dahil etmek;

(r) Kadına yönelik şiddet konusunda çalışan İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü'ne görevi sırasında yardımcı olmak ve işbirliği yapmak ve istenen bütün bilgiyi sağlamak; ayrıca işkenceye ilişkin İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü ve kadına yönelik şiddetle bağlantılı olarak, acele, mahkeme dışı ve keyfi infazlara ilişkin İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü gibi diğer yetkili mekanizmalarla işbirliği yapmak;

(s) İnsan Hakları Komisyonu'na, kadına yönelik şiddet konusunda çalışan Özel Raportörün 1997'de sona erecek olan yetkilerinin ye-

nilenmesini, eğer izin verilirse yetkilerin güncelleştirilmesini ve güçlendirilmesini önermek.

125. Yerel yönetimler dahil Hükümetler, toplumsal örgütler, hükümet dışı kuruluşlar, eğitim kurumları, kamu ve özel sektör kuruluşları ve uygun olduğunda kitle iletişim araçları tarafından :

(a) Şiddete maruz kalmış kadın ve kız çocuklarına mali yönden güçlü koruma evleri, destek ve yardımın yanı sıra tıbbi, psikolojik ve diğer danışma hizmetleriyle, gerekli olduğunda ücretsiz veya maliyeti az hukuki yardım sağlamak ve uygun bir geçinme yolu bulmalarına yardımcı olmak;

(b) Cinsiyete dayalı şiddetin kurbanı olan göçmen kadın işçiler dahil göçmen kadın ve kız çocukları için dil ve kültür açısından ulaşılabilir hizmetler oluşturmak;

(c) Evsahibi ülkedeki yasal statüleri, işverenin insafına kalmış olan göçmen kadın işçiler başta olmak üzere, kadın göçmenlerin şiddete ve diğer türden tacizlere karşı korunmasız durumda olduğunu kabul etmek;

(d) Kadına yönelik şiddet konusunda bilinçlenmeyi artırmak ve şiddetin yokedilmesine katkıda bulunmak için bütün dünyadaki kadın örgütlerinin ve hükümet dışı kuruluşların girişimlerini desteklemek;

(e) Kadına yönelik şiddetin, kadının insan haklarını kullanmasına engel olduğu ve hakların ihlali anlamına geldiği konusunda halkı bilinçlendirecek toplumsal eğitim kampanyaları düzenlemek, desteklemek ve bunları finanse etmek; ihtilafları çözmek amacıyla cinsiyete duyarlı, uygun, geleneksel ve yenilikçi yöntemleri kullanmaları için yerel toplulukları harekete geçirmek;

(f) Birinci basamak sağlık hizmetleri merkezleri, aile planlaması merkezleri, halihazırdaki okul sağlığı hizmetleri, anne ve bebek koruma merkezleri, göçmen ailelere yönelik merkezler ve bu gibi aracı kurumların, tacize ilişkin bilgi ve eğitim alanındaki temel rolünü tanımak, desteklemek ve yaygınlaştırmak;

(g) Kız ve erkek çocukları, kadınları ve erkekleri, ailedeki, topluluk-taki ve toplumdaki şiddetin, kişi ve toplum üzerindeki zararlı etkilerine duyarlı kılmak amacıyla eğitici ve öğretici programlar, bilgilendirme kampanyaları düzenlemek ve finanse etmek; onlara, şiddete başvurmadan iletişim kurmanın yollarını öğretmek, kendilerini ve başkalarını bu tür şiddetten koruyabilmeleri için kurbanların ve potansiyel kurbanların eğitilmesini sağlamak;

(h) Şiddet kurbanı olan kadınlar ve aileler için, yardım konusunda bilgi vermek;

(i) Şiddete başvuranlar için rehabilitasyon ve danışmanlık programları sağlamak, finanse etmek ve desteklemek; bu türden şiddetin yeniden meydana gelmesini önlemek için rehabilitasyon ve danışmanlık programlarını geliştirecek araştırmaları yaygınlaştırmak;

(j) Medyanın, kadınlara erkeğin klişeleşmiş olmayan görüntülerini yayma ve şiddeti körükleyecek medyatik sunuş biçimlerinden kaçınma sorumluluğuna ilişkin bilinci artırmak ve medyanın içeriğinden sorumlu olanları, mesleki yönetim kuralları ve koşulları oluşturmaya teşvik etmek; ayrıca, medyanın, kadına yönelik şiddetin nedenleri ve etkileri konusunda halkı bilgilendirme ve eğitimdeki, bu konuda kamuoyunda bir tartışma açmadaki önemli rolüne ilişkin bilinci artırmak.

126. Hükümetler, işverenler, sendikalar, toplum ve gençlik örgütleri ve uygun olduğunda hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

(a) Bütün eğitim kurumlarında, işyerlerinde ve diğer yerlerde kadına yönelik cinsel tacizi ve diğer türden şiddeti ortadan kaldırmak için programlar ve uygulamalar geliştirmek;

(b) Suç teşkil eden ve kadının insan haklarının ihlali anlamına gelen şiddet hareketleri konusunda halkı eğitecek ve bilinçlendirecek programlar ve uygulamalar geliştirmek;

(c) Tacizin meydana geldiği evlerde ve kurumlarda yaşayanlar başta olmak üzere, tacizkar ilişkilere maruz kalmış veya kalmakta olan kız çocukları, ergenlik çağındakiler ve genç kadınlar için danışmanlık, iyileştirme ve destek programları geliştirmek;

(d) Genç kadınlar, mülteciler, ülke içinde ve dışında yerinden edilmiş kadınlar, özürlü kadınlar ve kadın göçmen işçiler gibi şiddete karşı korunmasız durumdaki kadınlar başta olmak üzere, halihazırda yasaları uygulamak ve uygun olduğunda kadın göçmen işçiler için hem ayrıldıkları hem de gittikleri ülkelerde yeni yasalar oluşturmak dahil, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldıracak özel önlemler almak.

127. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından :

Kadına yönelik şiddet konusunda çalışan İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörüne, özellikle diğer özel raportörler ve çalışma gruplarıyla

ortak veya ayrı ayrı üstlendiği görevlerin gerçekleştirilmesinde ve takibinde, ve yetkili kılındığı bütün alanlarda, gerekli faaliyetleri yapabilmesi için personel ve kaynak yardımı başta olmak üzere bütün gerekli yardım yapılması ve Kadınlara Karşı Ayrımın Ortadan Kaldırılması Komitesi'yle ve bütün sözleşme organlarıyla periyodik müzakereler yapılması için yeterli yardımı sağlamak.

128. Hükümetler, uluslararası örgütler ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

Mülteci Kadınların Korunmasına İlişkin UNHCR ilkelerinin ve Mültecilere Yönelik Cinsel Şiddete Tepki ve Şiddetin Önlenmesi'ne ilişkin UNHCR ilkelerinin yayılmasını ve uygulanmasını teşvik etmek.

Stratejik hedef D.2: Kadına yönelik şiddetin nedenleriyle sonuçlarını, ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemek.

Yapılacak eylemler

129. Hükümetler, bölgesel örgütler, Birleşmiş Milletler, diğer uluslararası örgütler, araştırma kurumları, kadın ve gençlik örgütleri ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

(a) Başta eviçi şiddet olmak üzere, kadına yönelik şiddetin değişik türlerinin yaygınlığına ilişkin araştırmalar yapmak, veri toplamak ve istatistikler oluşturmak; kadına yönelik şiddetin nedenleri, doğası, ciddiyeti ve sonuçlarına, ve kadına yönelik şiddeti önlemek ve düzeltmek için uygulanan önlemlerin etkinliğine ilişkin araştırmaları teşvik etmek;

(b) Araştırma ve inceleme bulgularını geniş ölçüde yaymak;

(c) Şiddet hareketlerinin (örneğin ırza tecavüz) kadın ve kız çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin araştırmaları başlatmak ve desteklemek ve sonuçta elde edilen bilgilerle istatistikleri kamuoyuna sunmak;

(d) Cinsiyete dayalı şiddeti ve eşitsizlikleri körükleyen ticari reklamlardaki görüntüler dahil cinsiyete dayalı klişeleşmiş rollerin etkisini ve bu rollerin hayatın değişik dönemlerinde nasıl yansıtıldığını incelemesi için medyayı teşvik etmek ve şiddetten kurtulmuş bir toplum olma görüşüyle bu olumsuz görüntüleri ortadan kaldıracak önlemler almak.

Stratejik hedef D.3: Kadın ticaretini önlemek ve fahişlikle kadın ticaretine bağlı olarak şiddete maruz kalanlara yardımcı olmak.

Yapılacak eylemler

130. Menşe ülke, transit geçilen ve varış noktası olan ülkelerin Hükümetleri, bölgesel ve uluslararası örgütler tarafından:

- (a) İnsan ticareti ve köleliğe ilişkin uluslararası anlaşmaları onaylamayı ve yürürlüğe koymayı düşünmek;
- (b) Kadın ticaretini engellemek için, kadın ve kız çocuklarının haklarını daha iyi korumak ve şiddete başvuranları hem adli hem de toplumsal yasalarla cezalandırmak görüşüyle halihazırdaki yasaları güçlendirmek dahil, kadın ve kız çocuklarının fahişelik, seks ticaretinin diğer türleri, evliliğe zorlama ve çalışmaya zorlama amacıyla alınıp satılmasını teşvik eden temel nedenleri ve harici nedenleri göz önünde tutarak hazırlanmış uygun önlemler almak;
- (c) Kadın ticareti yapan ulusal, bölgesel ve uluslararası şebekeleri dağıtmak amacıyla bütün ilgili yasa uygulama yetkilileri ve kurumları arasındaki işbirliğini ve birlikte planlanmış eylemleri hızlandırmak;
- (d) Kadın ticareti kurbanlarını topluma kazandırmak ve iyileştirmek için, mesleki eğitimin, yasal yardımın ve gizliliğe önem veren sağlık hizmetlerinin dahil olduğu kapsamlı programlar hazırlamak ve bunlara kaynak tahsis etmek ve kadın ticareti kurbanlarına sosyal, tıbbi ve psikolojik yardım sağlamak için hükümet dışı kuruluşlarla işbirliği yapmak;
- (e) Genç kadınların ve çocukların korunmasına özel bir önem vererek seks turizmini ve kadın ticaretini önlemeyi hedef alan yasaları yürürlüğe koymayı düşünmek ve bu konuda eğitici ve öğretici programlarla politikalar geliştirmek.

E. Kadınlar ve Silahlı Çatışma

131. Dünya barışını koruyan, insan haklarıyla demokrasinin değerini bilen ve koruyan, tartışmaların barışçı bir ortamda yapıldığı, Birleşmiş Milletler kuruluş yasasında ifade edildiği gibi bölgesel bütünlüğe veya politik bağımsızlığa yönelik tehdit ve zor kullanımını içermeyen, ve egemenliğe saygılı bir ortam, kadınların ilerlemesi için önemli bir unsurdur. Barış, kadınla erkek arasındaki eşitlik ve kalkınmayla ayrılmaz bir biçimde bağlantılıdır. Silahlı veya diğer türden çatışmalar, terörizm ve rehine almak, hâlâ dünyanın pek çok bölgesinde yaygın olan olaylardır. Saldırı, yabancı işgali, etnik ve diğer türden çatışmalar neredeyse bütün bölgelerde kadın ve erkekleri etkileyen gerçeklerdir. İnsan haklarının tam olarak kullanılmasına ciddi bir engel teşkil eden büyük çaplı ve sistematik ihlaller ve durumlar, dünyanın değişik bölgelerinde meydana gelmeye devam etmektedir. İşkence, zulüm, insanlık dışı ve küçültücü davranışlar ve cezaların yanı sıra, acele ve keyfi infazlar, kaybolmalar, keyfi alıkoymalar,

her türden ırkçılık ve ırk ayrımcılığı, yabancı işgali ve yabancı üstünlüğü, yabancı düşmanlığı, yoksulluk, açlık ve ekonomik, sosyal, kültürel hakların diğer türden ihlali, dini hoşgörüsüzlük, terörizm, kadınlara yönelik ayrımcılık ve yasaların etkin olmaması, bu tür ihlallere ve engellere dahildir. Sivil halka saldırıda bulunmayı yasaklayan uluslararası insani yasaların sistematik olarak çiğnendiği, başta kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve özür-lüler olmak üzere sivil halkı etkileyen silahlı çatışmalarla bağlantılı olarak insan haklarının sıklıkla ihlal edildiği zamanlar olmaktadır. Silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, uluslararası insan haklarının ve insani hukukun temel ilkelerinin ihlal edilmesi demektir. Özellikle katliam ve bir savaş stratejisi ya da sonucu olarak etnik temizlik biçimindeki büyük çaplı insan hakları ihlalleri, ve savaş durumunda kadınlara sistematik tecavüz dahil, ırza tecavüz, mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin kitle halinde ülkeden çıkarılması, şiddetle kınanan ve bu suçları işleyenleri cezalandırmanın yanı sıra hemen durdurulması gereken, nefret uyandıran uygulamalardır. Silahlı çatışma olaylarının bazıları, ülkenin başka bir Devlet tarafından işgal edilmesinden veya sömürge haline getirilmesinden ve bu durumun devletin ve askeri güçlerin baskısıyla sürdürülmek istenmesinden ileri gelmektedir.

132. 1949 tarihli, Savaş Zamanlarında Sivil Halkın Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve 1977 tarihli Ek Protokol 24/ kadınların, başta alçaltıcı ve küçültücü davranış görme, tecavüz, fahişeliğe zorlama ve herhangi bir türden ahlaksız saldırı olmak üzere, onur kırıcı her türden saldırıya karşı özellikle korunacağını açıklıkla belirtmektedir. Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı'nın ifadesiyle, "silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, uluslararası insan haklarının ve insani hukukun temel ilkelerinin ihlal edilmesidir" 25/ Özellikle cinayet, tecavüz, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama dahil, bu türden bütün ihlallere etkin ve açık bir tepki göstermek şarttır. İnsan haklarının tam olarak kullanılmasına ciddi bir engel teşkil eden büyük çaplı ve sistematik ihlaller ve durumlar dünyanın değişik bölgelerinde meydana gelmeye devam etmektedir. İşkence, zulüm, insanlık dışı ve küçültücü davranışlar veya acele, keyfi alıkoymaların yanı sıra her türden ırkçılık, ırk ayrımı, yabancı düşmanlığı, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların ihlali ve dini hoşgörüsüzlük, bu tür ihlallere ve engellere dahildir.

133. Silahlı çatışma ve askeri işgal durumlarında insan haklarının ihlal edilmesi, uluslararası insan hakları belgelerinde, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde ve buna ilişkin Ek Protokolde belirtilen uluslararası insan

haklarının ve insani hukukun temel ilkelerinin ihlal edilmesidir. Savaştan harap olmuş ve işgal edilmiş bölgelerde büyük çaplı insan hakları ihlalleri ve etnik temizlik politikaları hâlâ sürdürülmektedir. Bu uygulamalar, diğer şeylerin yanı sıra, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan büyük bir çoğunluğu mülteci ve yerinden edilmiş kadınlar, ergenlik çağındaki kızlar ve çocuklar olan, ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin kitlesel akışına yol açmıştır. Genellikle kadın ve çocuk olan sivil kurbanların sayısı, çoğu kez savaşta ölen askerlerin sayısından fazladır. Buna ek olarak kadınlar çoğu kez yaralı askerlerin bakımını üstlenmekte ve çatışmanın bir sonucu olarak beklenmedik bir şekilde kendilerini evin tek reisi, tek ebeveyn ve yaşlı akrabaların bakımından sorumlu olan kişi durumunda bulmaktadırlar.

134. İstikrarsızlığın ve şiddetin sürdüğü bir dünyada, barış ve güvenlik için işbirliğine dayalı yaklaşımların uygulanmasına acilen ihtiyaç vardır. Kadınların yetki mekanizmalarına eşit ulaşabilirliği ve tam katılımı, çatışmaları çözme ve önleme çabalarına tam anlamıyla dahil olması, barış ve güvenliğin yaygınlaşması ve sürekliliği için temel koşuldur. Kadınlar çatışmaların çözümünde, barışın korunmasında, savunma ve dış işler mekanizmalarında önemli roller oynamaya başlamakla birlikte karar alma pozisyonlarında hâlâ yeterince temsil edilmemektedirler. Kadınlar barışın güvence altına alınması ve sürdürülmesinde eşit rol oynayacaklarsa, politik ve ekonomik açıdan güçlendirilmeleri, ayrıca karar alma mekanizmalarının her düzeyinde yeterli bir biçimde temsil edilmeleri gerekmektedir.

135. Silahlı çatışma ve terörizmin sonuçları bütün toplumları acıya boğmakla birlikte, toplumdaki statüleri ve cinsiyetleri yüzünden kadınlar ve kız çocukları daha çok etkilenmektedirler. Çatışan taraflar ceza görmeyeceklerini bilerek çoğu kez kadınlara tecavüz etmekte, bazen de bir savaş ve terörizm taktiği olarak sistematik tecavüzü kullanmaktadırlar. Bu tip durumlarda kadına yönelik şiddet ve kadının insan haklarının ihlali, her yaşta kadının karşılaştığı bir davranıştır. Silahlı çatışma durumlarında kadınlar yerinden edilme, evin ve diğer mülkün kaybı, yakın akrabaların kaybı veya iradesi dışında ortadan kaybolması, yoksulluk, ailenin dağılması ve bütünlüğünün bozulmasıyla karşı karşıya kaldıkları gibi, özellikle etnik temizleme politikalarının ve diğer yeni şiddet biçimlerinin sonucu olarak cinayet, terörizm, işkence, kayıplar, yakın akrabaların ortadan kaybolması, cinsel kölelik, tecavüz, cinsel taciz ve gebeliğe zorlanma gibi durumların kurbanı olmaktadır. Bu durum, silahlı çatışmaların, yabancı işgalinin ve yabancı üstünlüğünün hayat boyu süren sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan sarsıcı sonuçlarıyla birleşmektedir.

136. Dünyadaki milyonlarca mülteci ve ülke içinde yerinden edilmiş kişiler dahil, diğer yerinden edilmiş kişilerin yaklaşık % 80'ini kadınlar ve

çocuklar oluşturmaktadır. Bu kişiler şiddet ve güvende olmamanın yanı sıra gayrimenkul, mal ve hizmetlerden yoksun olma, kendi memleketlerine dönme haklarından yoksun kalma tehdidi altındadırlar. Sistemik terör ve yıldırma kampanyalarında bir zulüm yöntemi olarak ve belirli bir etnik, kültürel veya dini grubun üyelerini kendi ülkelerine dönmeye zorlamak amacıyla kullanılan, kökünden koparılmış kadın ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddete özel bir önem verilmelidir. Aynı zamanda kadınlar da, Mültecilerin Statüsü'ne ilişkin 1951 Sözleşmesinde ve 1967 Protokolünde tek tek belirtilen bütün nedenlerden dolayı ve cinsel şiddet veya cinsiyete dayalı diğer yöntemlerle zulüm görme dahil, zulüm korkusunun sonucu olarak ülkelerini terketmeye zorlanabilirler, ve bu terketme sırasında, iltica ettikleri ve yeniden yerleştikleri ülkelerde, kendi memleketlerine iade sırasında ve sonrasında, şiddete ve istismara karşı korunmasız durumda olmaya devam ederler. Hak talebi bu tip bir zulme dayandırıldığında, kadınlar iltica ettikleri bazı ülkelerde mülteci olarak tanınmakta zorluklarla karşılaşmaktadırlar.

137. Mülteci, yerinden edilmiş ve göçmen kadınlar çoğu durumda güç, dayanıklılık ve beceriklilik gösterirler ve yeniden yerleştikleri ülkelere veya geri döndüklerinde kendi ülkelerine olumlu katkıda bulunabilirler. Bu durumdaki kadınların, kendilerini etkileyen kararlara uygun şekilde dahil edilmeleri gerekmektedir.

138. Pek çok hükümet dışı kadın kuruluşu, askeri harcamalarda dünya çapında kısıtlamaya gidilmesi, uluslararası silah ticaretinin, kaçakçılığının ve üretiminin azaltılması konusunda çağrıda bulunmuştur. Çatışmalardan ve aşırı askeri harcamalardan en olumsuz etkilenenler, temel hizmetlere yatırım yapılmadığı için yoksulluk içinde yaşayan kişilerdir. Özellikle tahripkar veya asker-sivil ayırmayan silahların kullanılması, başta kırsal kesimdekiler olmak üzere yoksulluk içinde yaşayan kadınların acı çekmesine neden olmaktadır. Bugün dünyadaki 64 ülkeye yayılmış, 100 milyondan fazla antipersonel kara mayını vardır. Aşırı askeri harcamaların, silah ticaretinin, silah üretimine ve kullanımına yapılan yatırımın kalkınma üzerindeki olumsuz etkisi mutlaka ele alınmalıdır. Bununla birlikte ulusal güvenlik ve barışın sürekli olması, ekonomik büyüme, kalkınma ve kadınların güçlendirilmesi için önemli bir koşuldur.

139. Silahlı çatışma ve toplumların çökme dönemlerinde kadınların rolü hayati bir önem kazanır. Kadınlar çoğu kez silahlı ve diğer türden çatışmaların ortasında sosyal düzeni korumaya çalışırlar. Kadınlar hem ailede hem de toplumda barışı öğreten kişiler olarak sosyal düzene önemli ama çoğu zaman değeri bilinmeyen bir katkıda bulunurlar.

140. Bütün uluslar ve insanlar için adaleti ve hoşgörüyü içinde barındıran bir barış kültürünü yerleştirmeye yönelik eğitim, ebedi barışa ulaşmak için şarttır ve erken bir yaşta başlamalıdır. Bu eğitim çatışma çözümü unsurları, arabuluculuğu, önyargıların giderilmesini ve farklılığa saygı duymayı da içermelidir.

141. Kararlar alınmadan önce bu kararların kadın ve erkekler üzerindeki etkisini inceleyebilmek için, silahlı ve diğer türden çatışmalar ele alınırken bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bir bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlenmelidir.

Stratejik hedef E.1: Kadınların çatışmaların çözülmesine karar alma düzeylerinde katılmalarını artırmak ve silahlı veya diğer türden çatışmalar ile yabancı işgali altında yaşayan kadınları korumak.

Yapılacak eylemler

142. Hükümetler, uluslararası ve bölgesel hükümetlerarası kuruluşlar tarafından :

(a) Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'nın 101. maddesinde ifade edilen hakkaniyetli coğrafik dağılım uyarınca, Birleşmiş Milletler Sekreteryası'ndaki düzeyler dahil, başta karar alma düzeyi olmak üzere kadınların, bütün forumlar ve barış eylemlerinin her düzeyine eşit katılmalarını sağlamak ve bu amaçla onlara eşit fırsatlar sunmak için harekete geçmek;

(b) Silahlı veya diğer türden çatışmaların ve yabancı işgalinin çözümünde cinsiyete dayalı bir bakış açısından yararlanmak ve Birleşmiş Milletler Eski Yugoslavya ve Ruanda için Uluslararası Yargıçlar Kurulu ve Uluslararası Adalet Divanı gibi bütün ilgili uluslararası organlara, ve tartışmaların barışçı bir yolla çözülmesini amaçlayan diğer organların adli ve diğer mevkilerine aday gösterirken veya seçerken cinsler arası denge sağlamayı hedef almak;

(c) Savcı, yargıç ve diğer görevlilere, silahlı çatışma durumlarında tecavüz, gebeliğe zorlama, ahlak dışı saldırılar ve terörizm dahil kadına yönelik şiddetin diğer türlerini kapsayan davalara bakarken, bu konulara ilişkin uygun mesleki eğitim vererek, yukarıda sözü edilen organların cinsiyete ilişkin konuları gerektiği gibi ele almasını sağlamak ve cinsiyete dayalı bakış açısını görevleriyle bütünleştirmek.

Stratejik hedef E.2: Aşırı askeri harcamaları azaltmak ve silahlanmayı kontrol etmek..

Yapılacak eylemler

143. Hükümetler tarafından:

(a) Askeri kaynakların ve bağlantılı endüstrilerin dönüştürülerek kalkınma ve barışçıl amaçlar için kullanılması konusunu, uygun olduğunda ulusal güvenlik görüşmelerine dahil etmeyi artırmak ve hızlandırmak;

(b) Küresel askeri harcamalar, silah ticareti, silah üretimi ve kullanımı için yapılan yatırımlar dahil aşırı askeri harcamaları azaltarak yeni toplumsal ve özel mali kaynaklar oluşturmanın yeni yollarını araştırmak; ulusal güvenlik taleplerini göz önünde tutarak, sosyal ve ekonomik kalkınma, özellikle de kadınların ilerlemesi için ek fonların muhtemel tahsisine izin vermek;

(c) Kadına yönelik şiddet hareketinde bulunan, silahlı çatışma durumlarında uluslararası insani hukuku ve kadınların insan haklarını ihlal eden emniyet, güvenlik ve silahlı kuvvetler mensuplarını ve diğerlerini soruşturmak ve cezalandırmak için harekete geçmek;

(d) Ulusal savunma ihtiyaçlarını yerine getirirken, silahlı çatışmanın toplumsal tehlikelerini, aşırı askeri harcamaların, silah ticaretinin, özellikle tahripkar ve asker-sivil ayrımı yapmadan silahların ticaretinin, silah üretimine ve kullanımına yapılan aşırı yatırımın olumsuz etkilerini kabul etmek ve ele almak; benzer şekilde, yasadışı silah ticareti, şiddet, suç, yasadışı uyuşturucuların üretimi, kullanılması ve ticareti, kadın ve çocuk ticareti ile mücadele etmek gerektiğini kabul etmek;

(e) Antipersonel kara mayınlarının asker-sivil ayrımı olmaksızın kullanılmasının özellikle kadınları ve çocukları etkilediğini kabul ederek:

(i) Henüz onaylanmadıysa, Aşırı Tahripkar veya asker-sivil ayrımı yapmadan Belirli Konvansiyonel Silahların Kullanılmasına İlişkin Yasaklar veya Kısıtlamaları İçeren 1981 Sözleşmesi'nin ve özellikle Mayınların, Bubi Tuzaklarının ve Diğer Araçların Kullanılmasına İlişkin Yasaklar veya Kısıtlamalar Protokolü'nün (Protokol II),26/ 2000 yılına kadar evrensel olarak onaylanması için faal bir şekilde çalışmak;

- (ii) Kara mayınlarının asker-sivil ayrımı yapmadan kullanılmasının yol açtığı kayıpların ve sivil halka çektirdiği yoğun acının azaltılmasını sağlama Sözleşmesini güçlendirmeyi gerçekten düşünmek;
 - (iii) Mayın temizleme araçlarını, bilgi alışverişini, teknoloji transferini kolaylaştırma ve bilimsel araştırmaları yaygınlaştırma yoluyla mayın temizliği için yardım sağlamayı üstlenmek;
 - (iv) Birleşmiş Milletler kapsamı içinde, mayın temizliğine yardımcı olacak, gereksiz ayrımcılığa yer vermeyen ortak bir tepki programı koordine etme çabalarını desteklemek;
 - (v) Henüz yapılmadıysa pek çok Devletin kara mayınlarının ihracı, nakliyesi ve satışı konusunda yükümlülüğünü ertelediğini ilan ettiğini açıklayarak, mümkün olan en erken tarihte antipersonel kara mayınlarının ihracatına ilişkin, hükümet dışı kurum ve kuruluşları da kapsayan bir ertelemeyi kabul etmek;
 - (vi) Antipersonel kara mayınlarının ergeç yokedilmesi görüşüyle, bunların yol açtığı sorunların çözümüne ilişkin uluslararası çabaları teşvik etmek ve Devletlerin tutarlı ve insancıl alternatifler geliştirdikçe bu hedefe daha çabuk ulaşabileceklerini kabul etmek;
- (f) Kadınların barış hareketinde oynadıkları önemli rolü kabul ederek:
- (i) Sıkı ve etkili bir uluslararası kontrol altında, genel ve tam bir silahsızlanmaya gidilmesi için faal bir şekilde çalışmak;
 - (ii) Nükleer silahsızlanmaya ve her türlü nükleer silahın çoğaltılmasını önlemeye katkıda bulunarak, evrensel, çok taraflı ve etkin bir şekilde onaylanabilecek kapsamlı bir nükleer denemeleri yasaklama anlaşmasıyla sonuçlanacak görüşmeleri gecikmeden desteklemek;
 - (iii) Kapsamlı bir nükleer denemeleri yasaklama antlaşmasını yürürlüğe koyma kararı kesin değilse, nükleer denemeler konusunda azami sınırlama uygulamak.

Stratejik hedef E. 3: Çatışmaların çözümünde şiddete dayalı olmayan yöntemleri yaygınlaştırmak ve çatışma durumlarında insan hakları ihlallerinin oluş sıklığını azaltmak.

Yapılacak eylemler

144. Hükümetler tarafından:

- (a) Savaş Zamanında Sivil Halkın Korunması'na ilişkin 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi, Uluslararası Silahlı Çatışma Kurbanla-

rının Korunması (Protokol I) ve Uluslararası olmayan Silahlı Çatışma Kurbanlarının Korunması'na (Protokol II) ilişkin 1949 Cenevre Sözleşmesi'nin Ek Protokolleri 24/ dahil, silahlı çatışmalarda kadın ve çocukların korunmasına ilişkin koşullar içeren uluslararası belgeleri onaylamayı veya onlara uymayı gündeme getirmek;

(b) Silahlı çatışmalarda, uluslararası insani hukuk yasalarına tam olarak uymak ve tecavüz, gebeliğe zorlama ve ahlakdışı saldırıların diğer türleri başta olmak üzere kadın ve çocukların şiddete karşı korunması için gereken bütün önlemleri almak;

(c) Kadınların rolünü güçlendirmek ve Genel Sekreterin, Sekreteryaya içinde kadınların statüsünün geliştirilmesine ilişkin stratejik eylem planındaki özel tavsiyelerini (1995-2000) (A/49/587, bölüm IV) dikkate alarak barışı koruma ve önleyici diplomasi konularında, bunlarla bağlantılı faaliyetlerin ve barış için arabulucuk ve müzakerelerin her aşamasında politika oluşturan veya varolan politikaları etkileyebilen ulusal ve uluslararası kurumlarla kuruluşların bütün karar alma düzeylerinde kadınların eşit temsil edilmelerini sağlamak.

145. Hükümetler, uluslararası ve bölgesel örgütler tarafından:

(a) Başta sömürge veya diğer türden yabancı üstünlüğü koşullarında veya yabancı işgali altında yaşayan insanlar olmak üzere, bütün insanların hür iradesini kullanma hakkını ve bu hakkın, Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı'nda 2/ ifade edildiği gibi etkili bir şekilde gerçekleştirilmesinin önemini teyid etmek;

(b) Anlaşmazlıkların, Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'na, özellikle 2. madde, paragraf 3 ve 4'e uygun olarak, diplomasi, müzakere ve barışçı yollarla çözülmesini teşvik etmek;

(c) Kastî bir savaş ve etnik temizlik aracı olarak kadınlara sistematik tecavüzün ve diğer türden insanlık dışı ve küçültücü davranışların tespit edilmesini ve kınanmasını sağlamak, ve bu türden tacizin kurbanı olanlara, fiziksel ve ruhsal tedavilerinde tam anlamıyla yardımcı olmayı garanti altına alacak adımlar atmamak;

(d) Silahlı çatışma durumlarında tecavüzün bir savaş suçu olduğunu, belirli koşullar altında bir insanlık suçu sayılacağını ve Katliam Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nde 27/ tanımlandığı gibi bir katliam hareketi olduğunu teyid etmek; kadınları ve çocukları bu tür davranışlardan korumak için gereken bütün önlem-

leri almak, sorumluları belirleme ve cezalandırma mekanizmalarını güçlendirmek ve yapanları adalete teslim etmek;

(e) Silahlı ve diğer türden çatışma durumlarında kadınlara yönelik bütün şiddet hareketlerini önlemek için, uluslararası insani hukukta ve uluslararası insan hakları belgelerinde tanımlanan standartları pekiştirmek ve desteklemek; savaş sırasında kadınlara yapılmış tecavüz, özellikle sistematik tecavüz, fahişeliğe zorlama ve diğer türden ahlakdışı saldırılar ve cinsel kölelik dahil bütün şiddet hareketlerini tümüyle araştırmayı üstlenmek; kadınlara karşı savaş suçları işlemiş bütün suçluları yargılamak ve kadın kurbanlar için tazminat sağlamak;

(f) Terörizmin bütün biçimlerini ve tezahürlerini kınaması ve bunlara karşı harekete geçmesi için uluslararası topluluğa çağrıda bulunmak;

(g) Bütün ilgili personeli uluslararası insani hukuk ve insan hakları konusunda bilinçlendirecek eğitim programları geliştirirken cinsiyete duyarlı olmayı gerektiren meseleleri göz önüne almak ve özellikle kadınlara yönelik şiddeti önleme gayesiyle böyle bir eğitimi, Birleşmiş Milletlerin barışı koruma ve insani yardım çabalarında görev alanlara da tavsiye etmek;

(h) Uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'yla uyumlu olmayan, başta çocuklar olmak üzere ülke halkının ekonomik ve sosyal kalkınmayı başarmasını engelleyen, onların refahını geciktiren ve herkesin sağlıklı ve refah içinde olmasına yetecek bir yaşam standardına, gıdaya, tıbbi bakıma ve gerekli sosyal hizmetlere sahip olma hakkı dahil, insan haklarını tam olarak kullanmalarına engel olan herhangi bir tek taraflı önlemin kabulünden sakınmak ve vazgeçmek. Bu konferans, gıda ve ilacın bir politik baskı aracı olarak kullanılmaması gerektiğini teyid eder;

(i) Ekonomik tedbirlerin kadın ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmek gayesiyle, uluslararası yasalara uygun önlemler almak.

Stratejik hedef E.4: Barış kültürünü yayma çabalarına kadınların katkısını artırmak.

Yapılacak eylemler

146. Hükümetler, uluslararası ve bölgesel hükümetlerarası kurumlar ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

- (a) Çatışmaların barışçı yollarla çözümünü ve eğitim, öğretim, toplumsal faaliyetler, özellikle genç kadınlar için gençlik değişim programları yoluyla barış, uzlaşma ve hoşgörüyü yaygınlaştırmak;
- (b) Silahlı çatışmaların kadın ve çocuklar üzerindeki etkisini, kadınların ulusal, bölgesel ve uluslararası barış hareketlerine katılımlarının etkisini ve doğasını inceleyecek, kadınların da katılacağı barış araştırmalarını geliştirmeyi teşvik etmek; araştırmalara katılmak ve şiddet ile çatışmaların çözümüne ilişkin yenilikçi mekanizmalar belirleyip bunları topluma yaymak ve kadınlarla erkeklerin kullanılmasını sağlamak;
- (c) Çatışmaların sonuçlarını ele alacak politika ve programlar geliştirmek gayesiyle, silahlı çatışmaların, başta genç kadınlar ve kız çocukları olmak üzere kadınlar üzerindeki fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal etkilerine ilişkin araştırmalar yapmak ve bulguları yaymak;
- (d) Kız ve erkek çocuklar için, çatışmaları şiddete dayalı olmayan yöntemlerle çözmeye ve hoşgörünün yerleştirilmesine özel bir önem veren bir barış kültürünü yaygınlaştıracak eğitim programları oluşturmayı düşünmek.

Stratejik hedef E.5: Mülteci kadınlara, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlara ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara koruma, yardım ve eğitim sağlamak.

Yapılacak eylemler

147. Hükümetler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Bürosu ve Dünya Gıda Programı dahil olmak üzere mülteci kadınlara, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlara ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara koruma, yardım ve eğitim sağlama konusuyla ilgili, hükümetlerarası ve hükümet dışı kuruluşlarla diğer kurum ve kuruluşlar tarafından :

- (a) Kadınların, mülteci kadınlara, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlara ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara, mülteci kamplarının ve kaynakların idaresi dahil pek çok konuda, yardım sağlayan kısa vadeli ve uzun vadeli projelerin ve programların planlama, düzenleme, uygulama, izleme ve değerlendirmesine tam olarak katılmalarını güvence altına alacak adımlar atmak; mülteci ve yerinden edilmiş kadınlarla kız çocuklarının sunulan hizmetlere doğrudan ulaşabilmesini sağlamak;

(b) Kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş kadın ve çocuklara yeterli koruma ve yardım sunmak, zorunlu yer değişimini önlemek gayesiyle sorunun temel nedenlerine yönelik çözümler bulmak ve uygun olduğunda, geri dönmelerini veya yeniden yerleştirilmelerini kolaylaştırmak;

(c) Mülteci kadınların, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınların ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınların yer değiştirmeleri ve kendi ülkelerine dönmeleri sırasında, rehabilitasyon programları dahil, güvenliklerini ve fiziksel bütünlüklerini koruyacak adımlar atmak; mülteci veya yer değiştirmiş kadınları şiddetten koruyacak etkili önlemler almak; tarafsızlığa dikkat ederek bu türden şiddet hareketlerini soruşturmak ve sorumlularını adalete teslim etmek;

(d) Mültecilere haksızlık yapılmaması ilkesini tam olarak kabul ederek ve bu ilkeye kesinlikle uyararak, mülteci ve yerinden edilmiş kadınların güvenlik ve bütünlük içinde, isteyerek kendi ülkelerine dönme haklarını ve geri dönüşlerinden sonra korunma haklarını garanti altına alacak bütün gerekli adımları atmak;

(e) Kendi bölgelerine isteyerek ve güvenli bir biçimde dönme hakları dahil olmak üzere, ülke içinde yerinden edilmiş kadınların bütün sorunlarına kalıcı çözümler bulmak amacıyla, Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'na uygun olarak, uygun yerlerde uluslararası işbirliğinden de yararlanarak, ulusal düzeyde önlemler almak;

(f) Uluslararası topluluğun ve onun uluslararası örgütlerinin, mülteci kadınların, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınların ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınların özel ihtiyaçlarını, kaynaklarını ve potansiyellerini göz önüne alan acil yardım ve diğer uzun vadeli yardımlar için mali ve diğer türden kaynak sağlamasını güvence altına almak; koruma ve yardım sağlarken, kadın ve kız çocuklarının uygun ve yeterli yiyeceğe, suya ve barınmaya, eğitime, sosyal hizmetlere ve üreme sağlığı, anne-çocuk bakımı ve tropikal hastalıklarla mücadele hizmetlerinin dahil olduğu sağlık hizmetlerine eşit ulaşabilirliğini güvence altına almak için onlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldıracak bütün gerekli önlemleri almak;

(g) Mülteci ve yerinden edilmiş çocukların okula gitmeyi sürdürmelerine yardımcı olmak için, acil durumlar dahil, uygun dillerde eğitim malzemesi bulundurmayı kolaylaştırmak;

(h) Göçe ilişkin ulusal yönetmelikleri ilgili uluslararası belgelere uya-
cak şekilde düzenlemenin yanı sıra, mültecilere haksızlık yapılmaması ilkesini tam olarak kabul etmek ve bu ilkeye kesinlikle uymak dahil, iltica ve sığınma talebinde bulunan ve bekleme sürecinde olan kadınlarla erkeklere eşit davranılması ve eşit imkanlar sunulması için uluslararası kuralları uygulamak ve mülteci statüsü talebi, cinsel şiddet yoluyla veya cinsiyete dayalı diğer yöntemlerle zulüm görme dahil, Mültecilerin Statüsü'ne ilişkin 1951 Sözleşmesi'nde 28/ ve 1967 Protokolünde 29/ belirtilen nedenlerle zulüm görme korkusuna dayanan kadınları mülteci olarak tanımayı düşünmek, ve cinsel saldırı gibi hassas veya acı veren konularda kadınlarla görüşme yapmak için başta kadın görevliler olmak üzere özel eğitim görmüş görevlilere başvurmak;

(i) Devletlerin özellikle kadınlara yöneltmiş şiddete gösterilecek tepkiler konusunda kriterler ve standartlar geliştirme çabalarını desteklemek ve yaygınlaştırmak, bu tip kriterler ve standartlar geliştirme girişimlerinde bilgi alışverişi yapmak ve bunların adil ve tutarlı bir biçimde uygulanmasını sağlamak;

(j) Mülteci kadınların, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınların ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınların kendine güven kapasitesini artırmak, mülteci ve geri dönmeye karar veren topluluklarda başta genç kadınlar olmak üzere, kadınlara, liderlik ve karar vermeye ilişkin programlar sağlamak;

(k) Mülteci ve yerinden edilmiş kadınların insan haklarını korumak ve mülteci kadınlarla yerinden edilmiş kadınların bu hakların bilincinde olmalarını sağlamak; aile birleşiminin hayati öneminin kabul edilmesini sağlamak;

(l) Mülteci statüsü tanınmış kadınlara, uygun olduğunda, dil eğitimi dahil mesleki / profesyonel eğitim, küçük ölçekli girişimleri planlama ve geliştirme eğitimi ve işkence ile travma kurbanları için rehabilitasyon programlarını da içeren, kadına yönelik şiddetin bütün biçimlerine ilişkin danışmanlık hizmeti vermek; hükümetlerin ve mali kaynak sağlayan kuruluşların, büyük mülteci nüfuslarının artan taleplerinin evsahibi ülke üzerindeki etkilerini ve mali kaynak sağlayanları artırma ile yük paylaşımını daha büyük oranda gerçekleştirme gereğini göz önünde tutarak, mülteci kadınlar, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlar ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara yönelik yardım programlarına yeterli katkıda bulunmalarını sağlamak;

(m) Mülteci kadınların yeniden yerleştikleri ülkelere yaptıkları katkı konusunda toplumsal bilinci artırmak, onların insan haklarının, ihtiyaçlarının ve yeteneklerinin anlaşılmasını sağlamak, kültürler ve ırklar arası uyumu yerleştirecek eğitici programlar hazırlamak yoluyla karşılıklı anlayış ve kabullenmeyi teşvik etmek;

(n) Terörizm, şiddet, uyuşturucu kaçakçılığı veya şiddet içeren durumlarla bağlantılı diğer nedenler yüzünden zorunlu olarak yerinden edilmiş kadınlara temel hizmetler ve destek hizmetleri sağlamak;

(o) Kadının insan haklarına ilişkin toplumsal bilinci artırmak ve uygun olduğunda, silahlı çatışma bölgelerinde ve mültecilerin bulunduğu bölgelerde görev yapan ordu ve emniyet mensuplarına, insan haklarına ilişkin eğitim vermek.

148. Hükümetler tarafından :

(a) Mülteci Kadınların Korunması'na ve Travma ve Şiddet Kurbanlarının Bakımı ve Değerlendirilmesi'ne İlişkin UNHCR Tüzüklerini uygulamak ve yaymak, veya mülteci kadınlarla yakın işbirliği yaparak mülteci programlarının bütün sektörlerinde, benzer bir tüzük oluşturmak;

(b) Aile bireyleri olarak göç eden kadın ve çocukları istismardan veya kefillerinin onların insan haklarını gözardı etmesinden korumak ve aile ilişkisi bozulsa da bu kişilerin, ulusal yasalar çerçevesinde, kalış sürelerini uzatmayı düşünmek.

Stratejik hedef E. 6: Sömürgelerde ve özerk olmayan bölgelerde yaşayan kadınlara yardım sağlamak.

Yapılacak eylemler

149. Hükümetler, hükümetlerarası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından

(a) Liderliğe ilişkin özel programlar ve karar alma konusuyla ilgili eğitim verme yoluyla, Viyana Deklarasyonu'nda ve Eylem Programı'nda belirtildiği gibi bütün insanların hür iradesini kullanma hakkının uygulanmasını desteklemek ve yaygınlaştırmak;

(b) Sömürgelerdeki ve özerk olmayan bölgelerdeki kadınların durumunu daha iyi anlamak için özel programlar, her düzeyde eğitim ve uygun olduğunda kitle iletişim araçları yoluyla toplumsal bilinci artırmak.

F. Kadınlar ve Ekonomi

150. Kendi toplumlarındaki ekonomik yapılar üzerinde nüfuz sahibi olmaya yönelik fırsatlar ve bu fırsatlara ulaşma açısından kadınlarla erkekler arasında büyük farklılıklar vardır. Dünyanın pek çok bölgesinde kadınlar, mali, parasal, ticari ve diğer ekonomik politikaların düzenlenmesi dahil, ekonomik karar alma mekanizmalarında, vergi sistemlerinde ve ödemelere ilişkin kararlarda hemen hemen hiç yer almamakta ya da yeterince temsil edilmemektedirler. Erkeklerin ve kadınların, zamanlarını ücretli işlerle ücretsiz işler arasında nasıl bölüştüreceklerine ilişkin kişisel kararları çoğu kez yukarıda sözü edilen politikaların çerçevesi içinde kaldığından, bu ekonomik yapıların ve politikaların gerçekten gelişmesi, kadın ve erkeklerin ekonomik kaynaklara ulaşabilirliğini, ekonomik güçlerini ve sonuç olarak da bireysel, ailesel ve bir bütün olarak toplumsal düzeyde aralarındaki eşitliğin ölçüsünü, doğrudan etkileyecektir.

151. Pek çok bölgede, kadınların kayıtlı ve kayıt dışı işlerde ücretli çalışmaları önemli ölçüde artmış ve son onyılıda epeyce değişikliğe uğramıştır. Kadınlar hâlâ tarım ve balıkçılıkla uğraşmalarına rağmen aynı zamanda giderek artan oranda mikro, küçük ve orta ölçekli girişimlerde yer almaya başlamışlar ve bazı durumlarda, genişleyen kayıt dışı sektörde daha üstün konuma geçmişlerdir. Başka şeylerin yanı sıra zor ekonomik koşullar ve cinsler arası eşitsizlikten kaynaklanan, pazarlık gücünden yoksun olma, pek çok kadını düşük ücretli ve kötü çalışma koşullarına sahip işleri kabul etmeye zorlamış, böylece kadınlar çoğu kez tercih edilen işçiler haline gelmişlerdir. Öte yandan kadınlar, haklarının bilincine varıp onları talep etmeye başladıklarında, gönüllü olarak işgücüne girme oranları artmıştır. Bazıları istediği işyerine girmeyi ve yükselmeyi başarmış, ücretlerini ve çalışma koşullarını iyileştirmişlerdir. Bununla birlikte kadınlar, ekonomik durumdan ve istihdamın doğasını değiştiren ve bazı durumlarda profesyonel ve yetenekli kadınların bile işlerini kaybetmelerine yol açan yeniden yapılanma süreçlerinden özellikle etkilenmektedirler. Buna ek olarak, başka fırsatların olmaması çoğu kadının kayıt dışı sektörde çalışmasına neden olmaktadır. Koşulları belirleyen ve Hükümetlerle işbirliği yaparak yapısal uyum programlarının amaçlarını, borçları ve bağışları saptayan çok taraflı kurumların politika oluşturma süreçlerine kadınların katılımı ve cinsler arası meselelere yer verme hâlâ söz konusu değildir ama bunların, ekonomik politikalarla bütünleştirilmesi şarttır.

152. Eğitimde ve öğretimde, işe almada ve ücret belirlemede, yerleştirmede ve yatay geçiş uygulamalarında ayrımcılığın yanı sıra esnek olmayan çalışma koşulları, üretim kaynaklarına ulaşabilirlikten yoksun

olma, aile sorumluluklarının yetersiz paylaşımına ek olarak çocuk bakımı gibi hizmetlerin yetersiz olması, kadınların istihdam, ekonomi, meslek ve diğer konulardaki imkanlarını sınırlandırmaya devam etmekte ve katılımlarını zorlaştırmaktadır. Dahası, tutumsal engeller kadınların ekonomik politikalar geliştirmeye katılımında bulunmalarını önlemekte ve bazı bölgelerde kadınların ve kız çocuklarının ekonomik idare konusundaki eğitim ve öğretime ulaşabilirliklerini sınırlandırmaktadır.

153. Kadınların işgücü içindeki payı artmakta, ev içinde ve toplumda ücretsiz işlerin sorumluluğunu paylaşmada paralel bir gelişme olmamasına rağmen, hemen her yerde kadınlar daha çok ev dışında çalışmaktadırlar. Kadınların geliri, her türden aile için giderek artan bir ihtiyaç haline gelmektedir. Bazı bölgelerde, kadın girişimciliğinde ve özellikle kayıt dışı sektörde kendine güvene dayalı diğer faaliyetlerde artış meydana gelmiştir. Pek çok ülkede geçici, gündelik, yarı zamanlı, sözleşmeli ve evde çalışmaya dayanan istihdam gibi standart dışı işlerde çalışanların çoğunluğu kadındır.

154. Ev işlerinde çalışanlar dahil kadın göçmen işçiler, gönderdikleri paralarla, terk ettikleri ülkenin ekonomisine, işgücüne katılımlarıyla da, göç ettikleri ülkenin ekonomisine katkıda bulunurlar. Bununla birlikte göçmen alan ülkelerin çoğunda kadınlar, göçmen olmayan işçilerle ve erkek göçmen işçilerle kıyaslandığında daha yüksek oranda işsizlikle karşı karşıya kalmaktadırlar.

155. Cinsiyet analizine yeterli önemin verilmemesi, kadınların, mali piyasalar ve kurumlar, işgücü piyasaları, akademik bir disiplin olarak ekonomi, ekonomik ve sosyal altyapı, vergilendirme ve sosyal güvenlik sistemleri gibi ekonomik yapılara, hatta aileye ve evin geçimine katkısının çoğu kez göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Bunun sonucu olarak da pek çok politika ve program, kadınlara erkek arasındaki eşitsizliğe katkıda bulunmaya devam edecektir. Cinsiyete dayalı bakış açısını politika ve programlarla bütünleştirmede ilerleme kaydedildiğinde, bu durum politika ve programların etkinliğinin artmasını da sağlayacaktır.

156. Pek çok kadının ekonomik ilerleme sağlamasına rağmen, kadınların çoğunluğu, özellikle ek engellerle karşılaşanlar, varlığını sürdüren engeller yüzünden ekonomik bağımsızlığa ulaşamamakta, kendileri ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler için sürdürülebilir bir geçim yolu sağlayamamaktadırlar. Kadınlar, ücretli işten, geçinmek için çiftçilik, balıkçılık yapmaya ve kayıt dışı sektörde çalışmaya kadar birçok ekonomik alanda, çoğu zaman bir kaçını birarada yaptıkları işlerde çalışırlar. Bununla birlik-

te, toprak, doğal kaynaklar, sermaye, kredi, teknoloji ve diğer üretim araçlarına sahip olmalarını veya ulaşabilirliklerini önleyen yasal ve geleneksel engeller kadar ücret farklılıkları da, kadınların ekonomik ilerlemesini engellemeye devam etmektedir. Kadınlar kalkınmaya sadece ücretli işlerle değil, karşılığını almadıkları çok sayıdaki işlerle de katkıda bulunurlar. Bir yandan kadınlar, piyasa ve eviçi tüketim için tarımda, gıda üretiminde veya aile girişimlerinde, mal ve hizmet üretimine katılırlar ve Birleşmiş Milletler Ulusal Gelirlerin Hesaplanması Sistemine dahil edilmesine ve bu nedenle işgücü istatistiklerinin uluslararası standartlarına girmesine rağmen bu türden ücretsiz işler, özellikle tarımla ilgili olanlar, çoğu kez yeterince değerlendirilmez ve kayıtlara tam olarak geçmez. Öte yandan kadınlar, bu işlerine ek olarak, çocukların ve yaşlıların bakımı, aile için yemek hazırlamak, çevreyi korumak, korunmasız ve dezavantajlı bireylere ve gruplara gönüllü yardım sağlamak gibi, ücretsiz ev içi ve toplumsal işlerin büyük bir çoğunluğunu üstlenirler. Bu çalışma genellikle sayısal olarak ifade edilmez ve ulusal hesaplamalarda değerlendirilmez. Kadınların kalkınmaya yaptıkları katkı gerçekten yeterince değerlendirilmemekte, bu yüzden de sosyal açıdan kabul edilmesi sınırlı olmaktadır. Ücretsiz işlerin türünü, büyüklüğünü ve dağılımını tam anlamıyla görünür hale getirmek, aynı zamanda sorumlulukların daha adil paylaşılmasını da sağlayacaktır.

157. Ekonominin küreselleşmesi kadınlar için bazı yeni istihdam imkanlarının doğmasına yol açıyorsa da, kadınla erkek arasındaki eşitsizlikleri şiddetlendiren yönelimler hâlâ varlıklarını sürdürmektedirler. Ekonomik entegrasyonun dahil olduğu küreselleşme, yeni imkanlar yaratmasının yanı sıra, yeni koşullara uyma ve ticaret biçimleri değiştikçe yeni istihdam kaynakları bulma gereği yüzünden kadınların istihdam durumu üzerinde baskı yaratabilir. Küreselleşmenin, kadının ekonomik statüsüne etkisi konusunda daha fazla analiz yapılması gerekmektedir.

158. Hem kayıtlı hem de kayıt dışı sektördeki bu yönelimlerin özellikleri, düşük ücretler, çalışma standartlarının hiç korunmaması veya çok az korunması, özellikle kadının mesleki sağlığı ve güvenliği açısından kötü çalışma koşulları, düşük beceri düzeyleri ve iş güvenliğiyle sosyal güvenliğin olmamasıdır. Pek çok ülkede ve sektörde kadınların işsizliği, ciddi ve büyüyen bir sorundur. Çalışma ve göç yasalarının en az koruduğu gruplar, kayıt dışı ve kırsal sektörlerdeki genç işçiler ve kadın göçmen işçilerdir. Esnek olmayan çalışma koşulları ve aile sorumluluklarının erkekler ve toplum tarafından yetersiz paylaşılması dahil pek çok neden kadınların, özellikle küçük çocuğu olan aile reisi kadınların istihdam imkanlarını kısıtlamaktadır.

159. Önemli politik, ekonomik ve sosyal dönüşümlerden geçmekte olan ülkelerde kadınların yetenekleri, daha iyi kullanıldığı takdirde, kendi ülkelerinin ekonomik yaşamına önemli bir katkıda bulunabilir. Kadınların enerjisini geliştirmeye devam etmek, desteklemek ve potansiyellerini daha çok gerçekleştirmek gerekmektedir.

160. Özel sektördeki işsizlik ve toplumsal hizmetlerle toplumsal hizmete dayalı işlerde kısıntıya gidilmesi, kadınları nispeten daha çok etkilemiştir. Bazı ülkelerde kadınlar, evden eksilen geliri telafi etmek için, özellikle bu türden toplumsal hizmetlerin olmadığı yerlerde, çocukların, hastaların veya yaşlıların bakımı gibi ücretsiz işleri daha çok üstlenmeye başlamışlardır. İstihdam yaratma stratejileri çoğu zaman kadınların hakim olduğu meslekleri ve sektörleri yeterince dikkate almadıkları gibi, kadınların, geleneksel olarak erkeklerin çalıştığı mesleklere ve sektörlere ulaşabilirliğini yeterince yaygınlaştırmamışlardır.

161. Ücretli işlerde çalışan kadınların çoğu, potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerini engelleyen uygulamalarla karşılaşmaktadır. Kadınlar büyük oranda, yönetimin alt kademelerinde yer almakta ve tutumsal ayrımcılık daha fazla ilerlemelerini çoğu zaman engellemektedir. Cinsel taciz, işçinin saygınlığına hakarettir ve kadınların yetenekleriyle orantılı bir katkıda bulunmalarını önlemektedir. Kullanışlı ve uygun maliyetli çocuk bakımı hizmetlerinin olmaması, esnek olmayan çalışma saatleri ve aile gibi yakın ve dostane bir çalışma ortamından yoksun olmak da, kadınların potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerini engelleyen diğer nedenlerdir.

162. Uluslararası ve ulusal kuruluşların dahil olduğu özel sektörde kadınlar, işe almada, yerleştirme politikalarında ve uygulamalarında ayrımcılık yapıldığının göstergesi olarak, idari ve politikaya ilişkin düzeylerde istihdam edilmemektedirler. Elverişli olmayan çalışma ortamlarının yanı sıra istihdam fırsatlarının sınırlı sayıda olması, pek çok kadını alternatif aramaya yöneltmiştir. Kadınlar giderek artan oranlarda serbest çalışmakta, mikro, küçük ve orta ölçekli yatırımların yöneticisi ve sahibi olmaktadır. Pek çok ülkede kayıt dışı sektörün, tek kişilik ve bağımsız yatırımların genişlemesi, üretim ve ticaretteki işbirliğine yatkınlıkları, kendi kendilerine yetmeleri ve geleneksel tecrübeleriyle girişimcilikleri hayati bir ekonomik kaynak oluşturan kadınların sayesinde gerçekleşmiştir. Sermaye, kredi ve diğer kaynaklara, teknoloji ve eğitime ulaşabildiklerinde ve bunları kontrol edebildiklerinde kadınlar, sürdürülebilir kalkınma için üretimi, pazarlamayı ve geliri artırabilirler.

163. Devam eden eşitsizliklerin kaydadeğer bir ilerlemeyle birlikte varolabileceği gerçeği göz önüne alınarak, cinsiyete dayalı bakış açısını yerleştirmek ve daha çok sayıdaki çeşitli fırsatlara dikkat çekmenin yanı sıra mevcut çalışma ve istihdam biçimlerinin cinsiyete dayalı olumsuz uygulamalarını ele almak için istihdam politikalarını yeniden düşünmek gerekmektedir. Ekonomiye katkıları açısından kadınla erkek arasında tam eşitliği gerçekleştirmek için, kadın ve erkeklerin çalışmasının, tecrübelerinin, bilgi ve değerlerinin toplumdaki etkisinin eşit tanınması ve takdir edilmesi yönünde faal olarak çaba göstermek şarttır.

164. Hükümetler ve diğer aktörler kadının ekonomik potansiyelini ve bağımsızlığını ele alırken, bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bir bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce, bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabilme imkanı doğacaktır.

Stratejik hedef F 1: İstihdama, uygun çalışma koşullarına ve ekonomik kaynakların kontrolüne ulaşabilirlik dahil, kadınların ekonomik haklarını ve bağımsızlığını yaygınlaştırmak.

Yapılacak eylemler

165. Hükümetler tarafından:

- (a) Kadınların ve erkeklerin eşit işe veya eşit değerdeki işe eşit ücret hakkını garanti altına alacak yasaları yürürlüğe koymak ve uygulamak;
- (b) Özellikle yaşlı kadın işçileri düşünerek, işe alma ve yerleştirme, istihdam imtiyazlarının dağılımı, sosyal güvenlik ve çalışma koşulları açısından işgücü piyasasında cinsiyete dayalı ayrımcılığı engelleyen yasaları kabul etmek ve uygulamak;
- (c) İşverenlerin ayrımcı uygulamalarını ortadan kaldırmak ve kadınların üremeye yönelik rolüyle fonksiyonlarını göz önünde tutarak, gebeliğe veya emzirmeye bağlı olarak işten çıkarılma veya izin verilmemesi veya kontraseptif kullanımına dair delil istenmesi gibi durumlar için uygun önlemler almak ve gebe kadınların, annelik izni kullanan kadınların veya doğumdan sonra çalışmaya geri dönen kadınların ayrımcılığa maruz kalmamalarını sağlayacak etkin önlemler almak;
- (d) Kadınların, maliye ve ticaret bakanlıkları, ulusal ekonomik komisyonlar, ekonomiye ilişkin araştırma kurumları ve diğer anahtar

kuruluşların yanı sıra uygun uluslararası organlara katılım yoluyla politikaların oluşturulması ve yapıların belirlenmesi süreçlerinde tam ve eşit olarak yer almalarını sağlayacak olumlu faaliyetlerde bulunmak ve mekanizmalar geliştirmek;

(e) Kadınların, toprak ve diğer türden gayrimenkul, kredi, miras, doğal kaynaklar ve uygun yeni teknolojinin dahil olduğu ekonomik kaynaklara sahip olma ve bunları kontrol etme açısından erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlayacak yasal ve idari reformları gerçekleştirmek;

(f) Kadınlara yönelik herhangi bir önyargıyı ortadan kaldırmak amacıyla ulusal gelir, miras vergisi ve sosyal güvenlik sistemlerini gözden geçirmek;

(g) Başta bakıma muhtaç olanlarla ilgili işler ve aile çiftliği veya girişimi için yapılan işler olmak üzere, ücretsiz işlerin türünü, büyüklüğünü ve dağılımını ölçmek ve daha iyi anlamak için çaba göstererek, çalışma ve istihdam konusunda daha kapsamlı bilgiler geliştirmeye gayret etmek ve bu alandaki çalışmalarla deneyimlerden elde edilen bilgileri yaymayı ve paylaşmayı teşvik etmek; geleneksel milli gelir hesaplamalarından ayrı ama onlarla tutarlı hesaplarda yansıtılmasını mümkün kılmak için, ücretsiz işlerin değerini sayısal olarak ifade etmeyi sağlayacak yöntemler geliştirmek;

(h) Mali kuruluşların kadın ve erkeklere eşitlik temeline dayalı hizmetler sunmasını garantilemek için, bu kuruluşların işleyişini düzenleyen yasaları gözden geçirmek ve değiştirmek;

(i) Uygun düzeylerde, daha açık ve şeffaf bütçe süreçlerini kolaylaştırmak;

(j) Kadınlar için geleneksel tasarruf, kredi ve borç verme mekanizmalarını destekleyen ulusal politikaları düzenlemek ve uygulamak;

(k) Uluslararası ve bölgesel ticaret anlaşmalarıyla bağlantılı ulusal politikaların, kadınların yeni ve geleneksel ekonomik faaliyetlerini olumsuz etkilememesini sağlamaya çalışmak;

(l) Uluslararası şirketler dahil bütün şirketlerin, ulusal yasalara ve tüzüklere, sosyal güvenlik yönetmeliklerine, çevreyle ilgili olanlar dahil uygulanabilir uluslararası anlaşmalara, belge ve sözleşmelere ve diğer geçerli yasalara uymasını güvence altına almak;

(m) Aile sorumluluklarının paylaşılmasını yaygınlaştırmak amacıyla istihdam politikalarını, çalışma biçimlerinin yeniden yapılandırılmasını kolaylaştıracak şekilde düzenlemek;

- (n) Kadın girişimcilerin ve kadın işçilerin, ekonomi ile ilgili bakanlıklar ve mali kurumlarca geliştirilen politika ve programların düzenlenmesine katkıda bulunmalarını sağlayacak mekanizmalar ve diğer forumlar oluşturmak;
- (o) Eşit fırsat yasalarını yürürlüğe koymak ve uygulamak, çeşitli araçlardan yararlanarak kamu ve özel sektörün bunlara uymasını sağlamak ve olumlu eylemlerde bulunmak;
- (p) Makro ve mikro ekonomik ve sosyal politikaları geliştirirken toplumsal cinsiyet etki analizi yapmak, böylece bu tür etkiyi izlemek ve zararlı etkilerin meydana geldiği yerlerde politikaları yeniden yapılandırmak;
- (r) Teknik, idari ve girişimcilikle ilgili alanlarda erkeklerle eşit ortaklar olarak kadınları güçlendirmek için cinsiyete duyarlı politikaları ve önlemleri yaygınlaştırmak;
- (s) Yasaları yeniden düzenlemek veya güvenli çalışma koşulları, örgütlenme hakkı ve adalete ulaşabilirlik dahil, bütün kadın işçilerin korunmasını sağlayacak çalışma yasalarının oluşturulmasını destekleyen ulusal politikaları yasalaştırmak.

Stratejik hedef F 2: Kadınların, kaynaklara, istihdama, piyasalara ve ticarete eşit şekilde ulaşmasını kolaylaştırmak.

Yapılacak eylemler

166. Hükümetler tarafından:

- (a) Kadınların serbest çalışmasını ve küçük yatırımların gelişmesini desteklemek ve yaygınlaştırmak, uygun yerlerde, geleneksel olmayan ve karşılıklı kredi düzenlemelerini ve mali kurumlarla yenilikçi bağlantılar kurmayı da içeren, kadın girişimciliğini yaygınlaştırmayı hedef almış kurumları artırma yoluyla, kadınların kredi ve sermayeye erkeklerle eşit ve uygun koşullarda ulaşabilmelerini güçlendirmek;
- (b) Kadınlar ve erkekler için bir eşit fırsatlar politikası geliştirmek amacıyla Devletin, işveren olarak teşvik edici rolünü güçlendirmek;
- (c) Kırsal kesim kadınlarının üretim kaynaklarına, toprak, kredi, sermaye, mülk hakları, kalkınma programları ve kooperatiflere eşit ulaşabilirliğini ve bunlar üzerinde kontrol sahibi olmasını kolaylaştırarak, ulusal ve yerel düzeyde gelir oluşturma potansiyellerini zenginleştirmek;

- (d) Mikro yatırımları, yeni küçük işletmeleri, işbirliğine dayalı yatırımları, genişletilmiş pazarları ve diğer istihdam imkanlarını yaygınlaştırmak ve güçlendirmek ve uygun olan yerlerde, özellikle kırsal kesimlerde, kayıt dışı sektörün kayıtlı hale getirilmesini kolaylaştırmak;
- (e) Kadınların gıda temin etmedeki hayati rolünü kabul eden ve güçlendiren, özellikle çiftçilik, balıkçılık ve su tarımı gibi yiyecek üretimiyle ilgili alanlarda ve kentsel yatırımlarda çalışan ücretli ve ücretsiz kadın üreticilerin yerel ve ülke düzeyinde, uygun teknolojilere, nakliye hizmetlerine, pazarlama ve kredi kolaylıklarına eşit ulaşmasını sağlayan programları ve politikaları düzeltmek ve oluşturmak;
- (f) Kadın kooperatiflerinin gerekli hizmetlere ulaşabilirliği en yüksek düzeye çıkarmasını sağlayacak sektörlerarası kurumları teşvik etmek ve uygun mekanizmalar oluşturmak;
- (g) Ekonomik programlara teknik veya idari yardım sağlayan kadın çalışanların ve diğer devlet görevlilerinin sayısını artırmak;
- (h) Kadınlar tarafından çalıştırılan kentsel ve kırsal alandaki mikro, küçük ve orta ölçekli yatırımlara karşı ayrımcılık yapılmamasını güvence altına almak için, iş, ticaret ve sözleşme yasaları ve yönetmelikleri dahil konuya ilişkin programları uygulamak, gözden geçirmek ve gerekiyorsa yeniden düzenlemek;
- (i) Ücretli çalışan, serbest çalışan ve girişimci kadınların ihtiyaçlarıyla çıkarlarını, sektörel ve bakanlıklararası politika, program ve bütçelerle bütünleştiren politikaları incelemek, tavsiye etmek, koordine etmek ve uygulamak;
- (j) Kadınların mesleki eğitime, meslek içi eğitime, danışmanlığa ve geleneksel istihdam alanlarıyla sınırlı olmayan istihdama eşit şekilde ulaşabilmelerini sağlamak;
- (k) Kadınların sosyal ve kalkınma programlarında karşılaştıkları, özel ve bireysel girişimlerine destek olmayan politika ve düzenlemelere ilişkin engelleri kaldırmak;
- (l) Zorla çalıştırma ve çocuk çalıştırmayı yasaklama, dernek kurma özgürlüğü, örgütlenme ve toplu pazarlık hakkı, kadınlar ve erkekler için eşit değerdeki işe eşit ücret ve istihdamda ayrımcılığa yer verilmemesinin dahil olduğu temel işçi haklarının kabulünü yaygınlaştırmak ve bu hakları korumak, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmelerine imza koyan Devletlerin bu sözleşmeleri tam olarak uygulaması, sözleşmelere imza koymayan Devletlerin ise, sürekli

ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınmayı gerçekten başarmaları için, bu sözleşmelerde ifade edilen ilkeleri göz önüne almaları.

167. Hükümetler, merkez bankaları ve ulusal kalkınma bankaları, uygun olan yerlerde özel bankacılık kuruluşları tarafından:

(a) Bütün sektörlerden kadın girişimcilerin ve onlara yönelik örgütlerin, ekonomi ile ilgili bakanlıklar ve bankalar tarafından geliştirilen politika ve programların düzenlenmesine ve gözden geçirilmesine katkıda bulunmalarını sağlamak için, kadın girişimciler dahil, kadınların danışma kurullarına ve diğer forumlara katılımlarını artırmak;

(b) Hem kırsal hem de kentsel bölgelerdeki kadın girişimcilerin ve üreticilerin ihtiyaçlarına cevap veren aracı kurumlar geliştirmek; teşvikler sağlamak yoluyla borç vermeyi ve tekrar finanse etmeyi artırması ve kadınları liderlik, planlama ve karar verme düzeylerine dahil etmesi amacıyla bankacılık sektörünü harekete geçirmek;

(c) Mikro, küçük ve orta ölçekli yatırımlarla ilgilenen kırsal ve kentsel bölge kadınlarına ulaşacak hizmetleri oluşturmak, bunu yaparken özellikle genç kadınları, düşük gelirli kadınları, etnik ve ırksal azınlığa mensup olan kadınları ve sermaye ile varlıklara ulaşabilirlikten yoksun olan yerli halktan kadınları göz önüne almak; mali kurumların, kadınlara ait mikro, küçük ve orta ölçekli yatırımların, kredi ve diğer mali ihtiyaçlarını daha iyi karşılamaya yönelik doğrudan ve dolaylı çabalarını destekleyen mali denetime ve düzenlemeye ilişkin reformları teşvik ederek ve tanımlayarak kadınların mali piyasalara ulaşabilirliklerini artırmak;

(d) Kadınlara ilişkin önceliklerin, su ve sıhhi tesisat, elektrifikasyon ve enerji tasarrufu, ulaşım ve yol yapımı gibi ekonomik altyapılar için hazırlanan kamu yatırım programlarına dahil edilmesini sağlamak ve bu programlarda yer alan görevlere ulaşabilmelerini sağlamak için, kadın yararlanıcıların proje planlama ve uygulama aşamalarına daha çok katılmalarını sağlamak.

168. Hükümetler ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

(a) Piyasa, ticaret ve kaynaklara ilişkin bilgi yayarken kadınların ihtiyaçlarına özel bir dikkat göstermek ve bu alanlarda uygun eğitim imkanları sağlamak;

(b) Hükümetlerarası ortaklığa dayanan sosyo-ekonomik kalkınma stratejilerini teşvik etmek ve hem iş yaratmaları, hem de bireylerin,

ailelerin ve toplumun sosyal koşullarını ele almaları için sivil toplum üyelerini teşvik etmek.

169. Çok taraflı fon sağlayan kuruluşlar ve bölgesel kalkınma bankaları, bunların yanı sıra uluslararası, bölgesel ve alt bölgesel düzeyde iki taraflı ve özel fon kuruluşları tarafından:

(a) Kaynakların büyük bir oranının özellikle kırsal alandaki kadınlara ulaşmasını sağlayacak politika, program ve projeleri gözden geçirmek, gerekli yerlerde yeniden düzenlemek ve uygulamak;

(b) Kadınların ekonomik faaliyetlerini hedef alan aracı kurumları finanse etmek için esnek fon düzenlemeleri geliştirmek ve kadınların ekonomik yatırımlarının kendi kendine yeterliliği, kapasite artırımını ve kârlılığını yaygınlaştırmak;

(c) Kadınların mikro, küçük ve orta ölçekli yatırımlar sektörüne tam ve eşit katılım imkanlarını artırmak ve bu sektörün koordinasyonunda ve etkinliğinin artırılmasında kadınlarla birlikte çalışmak için, kadın örgütlerinin yanı sıra iki taraflı kuruluşlardan, Hükümetlerden ve hükümet dışı örgütlerden birliktişiler ve mali kaynaklar sağlayarak kadınların bu sektöre yardımlarını pekiştirecek ve güçlendirecek stratejiler geliştirmek.

170. Uluslararası, çok taraflı ve iki taraflı kalkınma işbirliği örgütleri tarafından :

Sermaye ve/veya kaynak sağlama yoluyla, kayıtlı ve kayıtdışı sektörlerdeki düşük gelirli, küçük ve mikro ölçekli kadın yatırımcılara hizmet eden mali kuruluşları desteklemek.

171. Hükümetler ve/veya çok taraflı mali kuruluşlar tarafından:

Ulusal ve uluslararası resmi mali kuruluşların, kırsal kesimdeki kadınlara kredi kolaylıkları sağlayan Grameen Bankası modelini aynen uygulamalarına engel olan kurallarını ve yönetmeliklerini gözden geçirmek.

172. Uluslararası örgütler tarafından :

Başta dezavantajlılar (özürlü, tek ebeveynli, yaşlı) olmak üzere, kadınların sürdürülebilir ve verimli yatırım faaliyetlerini yaygınlaştırmaya yönelik program ve projelere yeterli destek sağlamak.

Stratejik hedef F 3: Özellikle düşük gelirli kadınların iş bulabilmelerine yönelik hizmetlere, mesleki eğitim ve iş piyasalarına, bilgiye ve teknolojiye ulaşmalarını sağlamak.

Yapılacak eylemler

173. Hükümet dışı kuruluşlar ve özel sektörle işbirliği yaparak, hükümetler tarafından:

- (a) Erkek ve kadın girişimcilerin piyasalara eşit ulaşabilirliklerini sağlayacak kamusal altyapıyı oluşturmak;
- (b) Özellikle yeni teknolojilerle ilgili eğitim ve mesleki eğitim programları geliştirmek ve kadınlar için iş idaresi, ürün geliştirme, finans, üretim ve kalite kontrol, pazarlama ve işin yasal boyutlarıyla ilgili, maliyeti uygun hizmetler geliştirmek;
- (c) Başta kırsal bölgedekiler olmak üzere yoksul ve düşük gelirli kadınları piyasa ve teknolojiye ulaşabilme imkanları konusunda bilgilendirecek ve bu imkanlardan yararlanmaları için yardım sağlayacak programlar hazırlamak;
- (d) Ticareti yaygınlaştırma programlarında özellikle düşük gelirli kadınları hedef alan ve kadınlara ait işler için yatırım fonlarının dahil olduğu ayrımcı olmayan destek hizmetleri oluşturmak;
- (e) Hem geleneksel hem de geleneksel olmayan ekonomik faaliyetlerde başarılı olan kadın girişimcilerle ve başarı için sahip olunması gereken yeteneklerle ilgili bilgi yaymak ve yayın ağlarının kurulmasını ve bilgi alışverişini kolaylaştırmak;
- (f) İşsiz kadınlar, tek ebeveynler, aile sorumlulukları veya başka nedenlerle çalışmaya uzun bir ara verdikten sonra çalışma hayatına tekrar başlayan kadınlar ve yeni üretim biçimleri ya da tasarruf nedeniyle yerinden edilmiş kadınlar dahil, kadınların işyerinde hizmetiçi eğitime eşit ulaşabilirliklerini sağlayacak önlemler almak ve kadınlara geleneksel olmayan alanlarda eğitim veren mesleki eğitim ve öğretim merkezlerinin sayısını artırarak, girişimde bulunmayı teşvik etmek;
- (g) Çalışan kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarını göz önüne alan, kaliteli, esnek ve uygun maliyetli çocuk bakımı gibi destek hizmetleri sağlamak.

174. Yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası iş örgütleri ve kadın konularıyla ilgilenen hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

Kayıt dışı sektördekiler dahil, kadınlara ait işleri ve yatırımları yaygınlaştırmayı ve desteklemeyi ve kadınların üretim kaynaklarına eşit ulaşabilirliğini her düzeyde savunmak.

Stratejik hedef F 4: Kadının ekonomik kapasitesini ve ticari ağırları güçlendirmek.

Yapılacak eylemler

175. Hükümetler tarafından :

- (a) Kırsal ve kentsel bölgelerdeki kadın girişimcilere hizmet sağlamak amacıyla, iş örgütlerini, hükümet dışı kuruluşları, kooperatifleri, döner sermayeleri, kredi kooperatiflerini, taban örgütlerini, kadın gruplarını ve diğer grupları destekleyecek politikaları kabul etmek;
- (b) Cinsiyete dayalı bakış açısını ekonomik yeniden yapılandırma ve yapısal uyum programlarına yerleştirmek ve yapısal uyum programlarının da dahil olduğu ekonomik yeniden yapılanmadan etkilenen kadınlar ve kayıt dışı sektörde çalışan kadınlar için programlar düzenlemek;
- (c) Geleneksel olmayan şekillerde destek sağlama ve dernek kurma özgürlüğü ve örgütlenme hakkını kabul etme yoluyla, kadın grupları, işçi örgütleri ve kooperatifleri için elverişli bir ortam yaratacak politikaları kabul etmek;
- (d) Genç kadınlar, özürlü kadınlar, yaşlı kadınlar ve ırksal ya da etnik azınlığa mensup kadınlar gibi kadın gruplarının özgüvenlerini artıracak programları desteklemek;
- (e) Kadınlara ilişkin çalışmalarını yaygınlaştırmak ve bu çalışmalarla toplumsal cinsiyet araştırmalarının sonuçlarını, ekonomik, bilimsel ve teknolojik alanlar dahil, bütün alanlarda kullanarak, cinsler arası eşitliği yerleştirmek;
- (f) Durumlarını iyileştirmek ve gelişmelerine katkıda bulunmak için, geleneksel bilgilerini göz önüne alarak, yerli halktan kadınların ekonomik faaliyetlerini desteklemek;
- (g) Evde ücretli iş yapanlar için çalışma yasalarının ve sosyal güvenlik koşullarının korunmasını sağlayacak veya bu yasalarla koşulları genişletecek politikaları kabul etmek;
- (h) Bilim ve teknolojiye hizmet eden kadınların bu alanlardaki araştırmalara katkısını kabul etmek ve teşvik etmek;
- (i) Politika ve düzenlemelerle, kadınlar tarafından işletilen mikro, küçük ve orta ölçekli yatırımlara karşı ayrımcılık yapılmamasını güvence altına almak.

176. Aracı mali kurumlar, ulusal eğitim kurumları, kredi kooperatifleri, hükümet dışı kuruluşlar, kadın dernekleri, meslek örgütleri ve uygun yerlerde özel sektör tarafından :

- (a) Kadınların, özellikle genç kadınların, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde ekonomiye ilişkin karar verme mekanizmalarına katılmalarına imkan tanıyacak, bu düzeylerde hazırlanmış, işle, mali idareyle ve teknik becerilerle ilgili, değişik eğitimler vermek;
- (b) Ekonominin ihracat sektöründe çalışanlar dahil, kadınların yatırımlarına, pazarlama ve ticarete ilişkin bilgi, ürün tasarımı ve yenileştirme, teknoloji transferi ve kalitenin dahil olduğu, iş hizmetleri sunmak;
- (c) Toplumsal teşvikleri desteklemek amacıyla kadın girişimciler arasında ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde ortak yatırımlar oluşturmak, teknik ve ticari bağları yaygınlaştırmak;
- (d) Özellikle kırsal bölgelerde, pazarlama imkanları ve mali destek sağlayarak, marjinal kadınlar dahil kadınların üretim ve pazarlama kooperatiflerine katılımını güçlendirmek;
- (e) Kadınların mikro yatırımlarını, yeni küçük işletmeleri, işbirliğine dayalı yatırımları, genişletilmiş pazarları ve diğer istihdam imkanlarını yaygınlaştırmak ve güçlendirmek ve uygun olduğunda, kırsal ve kentsel alanlarda kayıt dışı sektörden kayıtlı sektöre geçişi kolaylaştırmak;
- (f) Kadınların ticari girişimlerini finanse edecek yatırım tahvilleri geliştirmek ve sermaye vermek;
- (g) Pazar ekonomisine girmeye çalışan kadınlara teknik yardım, danışmanlık hizmetleri, mesleki eğitim ve hizmet-içi eğitim imkanları sağlamaya yeteri derecede önem vermek;
- (h) Geleneksel tasarruf yöntemlerinin dahil olduğu kredi ağlarını ve yenilikçi yatırımları desteklemek;
- (i) Girişimci kadınlar için, tecrübesizlerin daha tecrübeli olanlarca eğitilmesine yönelik imkanlar da içeren ağlar kurulmasını sağlamak;
- (j) Toplumsal örgütleri ve kamu yetkililerini küçük ölçekli, başarılı, işbirliğine dayalı modelleri örnek alarak kadın girişimciler için borç havuzları oluşturmaları için teşvik etmek.

177. Ülkelerarası ve ulusal şirketlerin dahil olduğu özel sektör tarafından:

- (a) İşe alma sürecinde yer alan anlaşmaların, ayrımcı olmamayı temel alarak düzenlenmesini sağlayacak politikaları kabul etmek ve mekanizmalar kurmak;
- (b) Liderlik, karar alma ve yönetimde, erkeklerle eşit koşullarda kadınları görevlendirmek ve eğitim programları düzenlemek;
- (c) Kadınları etkileyen yasalar başta olmak üzere, ulusal çalışma, çevre, tüketici, sağlık ve güvenlik yasalarını dikkatle incelemek.

Stratejik hedef F 5: Mesleki ayrımı ve istihdama ilişkin her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak.

Yapılacak eylemler

178. Hükümetler, işverenler, işçiler, sendikalar ve kadın örgütleri tarafından:

- (a) Kadın ve erkek işçilere eşit uygulanacak işçi haklarına ve eşit ücrete ilişkin Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 100 numaralı Sözleşmesi'nde belirtilen uluslararası çalışma standartlarını garanti altına alan gönüllü idari uygulamaları teşvik etmek, yasa ve yönetmelikleri yürürlüğe koymak ve uygulamak;
- (b) İstihdama ulaşabilirlikle, eğitim, yerleştirme, sağlık ve güvenliğin dahil olduğu istihdam koşullarıyla veya işten çıkarılmayla ve cinsel ve ırksal tacize karşı yasal korumanın dahil olduğu işçilerin sosyal güvenliğiyle ilgili konularda cinsiyete, evli olmaya veya ailevi duruma dayalı doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı yasaklamak için, tazminat ve boyun eğmeme durumlarında adalete başvurma dahil, önlemleri uygulamaya koymak, yasaları yürürlüğe sokmak ve harekete geçirmek;
- (c) İşgücü piyasasında, özellikle yaşlı kadın işçileri göz önüne alarak işe almada ve yerleştirmede, ve istihdam imkanlarıyla sosyal güvenliğin genişletilmesinde cinsiyete dayalı ayrımcılığı önleyecek, ayrımcı çalışma koşullarını ve cinsel tacizi engelleyecek işyeri politikaları geliştirmek ve konuya ilişkin yasaları yürürlüğe koymak ve uygulamak; ayrıca bu yasaların düzenli olarak gözden geçirilmesi ve izlenmesine yönelik mekanizmalar geliştirmek;
- (d) İşverenlerin, gebelik ve emzirme sorumlulukları nedeniyle işe almama veya işten çıkarma dahil, kadınların üremeye yönelik rollerine ve fonksiyonlarına dayanan ayrımcı uygulamalarını engellemek;

- (e) İşgücü piyasasına yeni giren ve/veya yeniden giren başta yoksul kentli, kırsal kesimden ve genç kadınlar olmak üzere, serbest çalışan ve yapısal uyumdan olumsuz etkilenen kadınlar için istihdam programları, hizmetler geliştirmek ve yaygınlaştırmak;
- (f) Başta özürlü kadınlar ve diğer dezavantajlı gruplara mensup kadınlar olmak üzere, işgücünde, işe almada, işte tutmada ve yükseltmede ve bütün sektörlerdeki kadınların mesleki eğitiminde kadınlara yönelik sistemli ayrımcılığı ele alacak olumlu eylem programlarını, adil ve olumlu kamu ve özel sektör istihdamını uygulamak ve izlemek;
- (g) Özellikle kadınların yüksek düzeyde beceri gerektiren işlere ve üst yönetim pozisyonlarına eşit katılımlarını sağlayarak ve buldukları işte kariyer yapmalarını ve işgücü piyasasında yükselmelerini sağlayacak danışmanlık ve yerleştirme gibi diğer önlemleri uygulayarak ve kadınlarla erkeklerin meslek seçimlerinde değişikliği teşvik ederek mesleki ayrımı ortadan kaldırmak; kadınları, başta bilim ve teknoloji olmak üzere geleneksel olmayan işleri seçmeleri için teşvik etmek ve erkekleri sosyal sektörde iş aramaya yöneltmek;
- (h) Toplu sözleşmeyi bir hak olarak kabul etmek ve hem kadınlar için ücret eşitsizliğini giderecek, hem de çalışma koşullarını iyileştirecek önemli bir mekanizma olarak görmek;
- (i) Sendikalara kadın görevlilerin seçilmesini yaygınlaştırmak ve kadınları temsil etmek üzere seçilmiş sendika görevlilerine, görevlerine son verilmesi durumunda iş ve can güvenliği sağlamak;
- (j) Özürlü kadınlara işe girme ve işi sürdürebilme imkanları sağlayacak özel programlar geliştirmek ve bu programlara ulaşabilmelerini güvence altına almak; Özürlü Kişiler İçin Fırsat Eşitliğine ilişkin Standart Kurallara 30/ uygun olarak özürlü kadınların bütün uygun düzeylerde eğitim ve öğrenime ulaşmasını sağlamak; çalışma koşullarını mümkün olduğunca özürlü kadınların ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemek ve özürleri nedeniyle iş bulamamaktan doğan kayıplarına karşı, yasal koruma sağlamak;
- (k) Kadınlarla erkekler arasındaki ücret farkını kapatmaya yönelik çabaları artırmak, uluslararası çalışma yasalarıyla standartlarına uyum dahil, konuya ilişkin yasaları güçlendirerek ve cinsiyet ayrımı gözetmeyen kriterlere göre hazırlanmış iş değerlendirme planlarını teşvik ederek, eşit değerdeki işe eşit ücret ilkesini uygulamaya yönelik adımlar atmak;

(l) Ücret ayrımcılığıyla ilgili konularda hüküm ve karar verecek mekanizmalar kurmak ve/veya güçlendirmek;

(m) Kabul edilmiş uluslararası standartlara ters düşen bütün biçimlerdeki çocuk çalıştırma uygulamasını ortadan kaldırmak için belirli tarihler saptamak ve konuya ilişkin mevcut yasaların tam olarak uygulanmasını sağlamak; uygun olan yerlerde, çalışan çocukların, özellikle sokak çocuklarının, uygun sağlık, eğitim ve diğer sosyal hizmetlerin sağlanması yoluyla korunmasını güvence altına alan Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni ve Uluslararası Çalışma Örgütü standartlarını uygulamak için gereken yasaları yürürlüğe koymak;

(n) Uygulanabilir yerlerde, çocuk işçi çalıştırmayı ortadan kaldırmaya yönelik stratejilerin, aynı zamanda bazı kız çocukların kendi evlerinde ve başka evlerdeki ücretsiz işlerde aşırı bir biçimde çalıştırılmalarını da ele almasını sağlamak;

(o) Düşük statü ve kazançlarını yükseltmek gayesiyle öğretmenlik, hemşirelik ve çocuk bakımı gibi, kadınların daha çok çalıştıkları mesleklerin ücret yapılarını gözden geçirmek, incelemek ve uygun olan yerlerde yeniden düzenlemek;

(p) Yabancı eğitim ve lisansların daha çok tanınması ve çalışma piyasası eğitiminin, dil eğitiminin de kapsayan bütünsel bir yaklaşımla ele alınması yoluyla belgeli göçmen kadınların (Mültecilerin Statüsü'ne ilişkin 1951 Sözleşmesi'ne göre mülteci statüsü onaylanmış kadınlar dahil) verimli bir şekilde istihdamını kolaylaştırmak.

Stratejik hedef F 6: Kadınlar ve erkekler için çalışma ve aile sorumluluklarının uyumlu olmasını yaygınlaştırmak.

Yapılacak eylemler

179. Hükümetler tarafından:

(a) Yarı zamanlı, geçici, mevsimlik ve evde çalışan işçiler için çalışma yasalarını ve sosyal güvenlik haklarını koruyacak politikaları benimsemek; çalışma ve aile sorumluluklarını uyumlu bir şekilde düzenleyen çalışma koşullarını temel alan mesleki gelişimi yaygınlaştırmak;

(b) Kadın ve erkeklerin, tam ve yarı zamanlı işleri eşit koşullarda özgürce seçebilmelerini sağlamak ve istihdama ulaşma, çalışma koşulları ve sosyal güvenlik açısından atipik (yarı zamanlı, geçici, mevsimlik ve evde çalışan işçiler) işçilere, uygun koruma sağlamayı düşünmek;

(c) Yasalar, teşvikler ve/veya teşvik etmek yoluyla, kadın ve erkeklerin çalışma güvenliğine sahip ebeveynlik iznini ve ebeveynlik yardımlarını artırmak; uygun yasalar, teşvikler ve/veya teşvik etmek dahil, gerekli önlemlerle kadın ve erkeklerin aile sorumluluklarını eşit paylaşımlarını yaygınlaştırmak ve aynı zamanda çalışan anneler için emzirme odalarını düzenlemek;

(d) Evdeki işlerde, özellikle yaşlıların ve çocukların bakımıyla ilgili işlerde aile sorumluluklarının paylaşılması kavramını yerleştirmek için, cinsiyete dayalı işbölümünü pekiştiren tutumları değiştirmeye yönelik eğitim politikaları geliştirmek;

(e) Ev işlerinin yanı sıra mesleki çalışmaları da kolaylaştıracak, kendini geçindirmeyi teşvik edecek, gelir getirecek, üretimle ilgili süreçlerde cinsiyete göre tanımlanmış rolleri değiştirecek ve kadınların düşük ücretli işlerden çıkmalarını mümkün kılacak teknolojilerin geliştirilmesini ve bunlara ulaşabilirliği güçlendirmek;

(f) Cinsler arası eşitliğin ve esnekliğin, insanların zamanlarını eğitim ve öğrenim, ücretli istihdam, aile sorumlulukları, gönüllü faaliyetler ve diğer yararlı toplumsal çalışma biçimleri, dinlenme ve eğlence arasında bölüştürmelerini ve bunlardan yararlanmalarını sağlayacak bir biçimde, yerleştirmenin yapılması için, ulusal önceliklere ve politikalara uygun olarak, sosyal güvenlik yasaları ve vergilendirme sistemleri dahil çeşitli politika ve programları gözden geçirmek.

180. Hükümetler, özel sektör ve hükümet dışı kuruluşlar, sendikalar ve uygun olduğunda Birleşmiş Milletler tarafından :

(a) Kadın ve erkeklerin işlerinden geçici olarak ayrılmalarına, istihdam ve emeklilik haklarının transfer edilmesine, işlerinde ve mesleklerinde gelişme ve ilerleme beklentilerinden fedakarlık etmelerini istemeden çalışma saatlerinin değiştirilmesine yönelik düzenlemelere imkan veren uygun önlemleri, ilgili hükümet organlarını, işçi ve işveren derneklerini de kapsayacak biçimde almak;

(b) Cinsiyet eşitliği ve kadınlara erkeğin aile içinde klişeleşmiş olmayan, cinsiyet rolleri konusunda bilinci artırmak için, yenilikçi medya kampanyaları, okulda ve toplumda uygulanacak eğitim programları hazırlamak ve geliştirmek; işyerinde çocuk bakımı merkezleri ve esnek çalışma düzenlemeleri gibi destek hizmetler ve kolaylıklar sağlamak;

(c) Bütün işyerlerinde cinsel ve diğer türden tacizleri engelleyecek yasaları yürürlüğe koymak ve uygulamak.

G. Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar

181. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, kadın veya erkek, herkesin, kendi ülkesinin Hükümetinde görev almaya hakkı olduğunu belirtir. Hem şeffaf ve sorumlu bir hükümetin ve idarenin başarılabilmesi, hem de hayatın her alanında sürdürülebilir kalkınmaya ulaşılabilmesi için, kadınların güçlendirilmesi ve özerkliği, bunların yanı sıra da kadının sosyal, ekonomik ve politik statüsünün geliştirilmesi şarttır. Kadınların tatmin edici bir yaşam sürmelerini engelleyen güç ilişkileri, en kişiselden kamuya en açık olan noktalara kadar toplumun pek çok düzeyinde görülmektedir. Kadın ve erkeklerin karar alma süreçlerine eşit katılımlarını sağlama hedefine ulaşmak, demokrasiyi güçlendirmek ve düzgün çalışmasını yaygınlaştırmak için gerekli olduğu kadar, toplumun yapısını daha doğru yansıtan bir denge de sağlayacaktır. Eşitlik, politik karar verme süreçlerinde bir destek görevi görür ki bu olmadan, eşitlik boyutunun hükümetin politika oluşturma süreçleriyle gerçekten bütünleşmesi mümkün değildir. Bu açıdan kadınların politik yaşama eşit katılımı, kadınların ilerlemesine ilişkin genel süreçte odak rolü oynamaktadır. Kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı sadece basit bir adalet veya demokrasi talebi olmakla kalmayıp, aynı zamanda kadınların çıkarlarının göz önüne alınması için gerekli bir koşul olarak da görülebilir. Kadınların faal katılımı ve karar almanın bütün düzeylerine kadın bakış açısının yerleştirilmesi gerçekleşmedikçe, eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılamayacaktır.

182. Pek çok ülkede yaşanan, demokratikleşmeye yönelik yaygın hareketlere rağmen kadınlar, başta bakanlıklar ve diğer yönetim organları olmak üzere hükümetin pek çok düzeyinde yeterince temsil edilmemektedirler ve yasama organlarında politik güç elde etme veya Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından belirlenen, 1995 yılına kadar, karar alma düzeylerindeki mevkilerin % 30'unda kadınların bulunması hedefini başarmada çok az ilerleme kaydetmişlerdir. Küresel olarak şu anda yasama organları üyelerinin sadece % 10'u kadındır. Bakanlığa ilişkin görevlerdeki kadınların oranı ise çok daha azdır. Gerçekten de, köklü politik, ekonomik ve sosyal değişimlerden geçmekte olan ülkelerin de dahil olduğu bazı ülkelerde, yasama organlarında temsil edilen kadınların sayısı önemli ölçüde azalmıştır. Kadınlar, neredeyse bütün ülkelerde seçmen kitlesinin en az yarısını oluşturmalarına ve Birleşmiş Milletlere üye Devletlerin neredeyse hepsinde oy kullanma ve seçme-seçilme hakkına sahip olmalarına rağmen, devlet görevlerine aday olma açısından yeterince faal değildirler. Pek çok siyasi partinin ve hükümet biriminin geleneksel çalışma biçimleri, kadınların toplumsal hayata katılmalarına engel olmaya devam etmekte-

dir. Ayrımcı tutumlar ve uygulamalar, aile ve çocuk bakımına ilişkin sorumluluklar ve devlet görevinde çalışmanın ve o görevi elde tutmanın yüksek bedeli, kadınları siyasi görev alma isteğinden uzaklaştırabilir. Politikadaki, Hükümetlerin karar alma konularındaki ve yasama organlarındaki kadınlar, politik önceliklerin yeniden belirlenmesine, kadınların cinsiyetlerine özgü ilgi, değer ve deneyimlerini yansıtan ve ele alan yeni maddelerin politik gündeme alınmasına ve gündeme hakim siyasi meselelere yeni bakış açıları getirilmesine katkıda bulunurlar.

183. Kadınlar toplumda, kayıt dışı örgütlerde ve devlet görevlerinde önemli liderlikler üstlenmişlerdir. Bununla birlikte sosyalleşme ve medyanın sunduğu klişeler dahil, kadınla erkeğe ilişkin olumsuz klişeler, politik karar alma konularının erkeklerin alanı olarak kalmasına yönelik eğilimleri pekiştirmektedir. Benzer şekilde kadınların sanat, kültür, spor, medya, eğitim, din ve hukuk alanlarının karar alma konularında da yeterince temsil edilmemeleri, onların pek çok kurum ve kuruluş üzerinde önemli bir etkiye sahip olmalarını engellemiştir.

184. Siyasi partilerin, işveren örgütlerinin ve sendikaların karar verme organları gibi, yetkiye uzanan geleneksel yollara ulaşabilirlikleri kısıtlı olduğundan kadınlar, başta hükümet dışı kuruluşlar olmak üzere, yetkiye alternatif yapılanmalardan ulaşma yolunu seçmişlerdir. Kadınlar, hükümet dışı kuruluşlar ve taban örgütleri yoluyla çıkarlarını ve düşüncelerini dile getirme imkanı bulmuşlar ve kadınlara ilişkin konuları ulusal, bölgesel ve uluslararası gündemlere getirmişlerdir.

185. Toplumsal alanda eşitsizlik, çoğu kez ayrımcı tutumlar ve uygulamalardan, ve yukardaki paragraf 29'da belirtildiği gibi aile içerisinde kadınla erkeğin eşit olmayan güç ilişkilerinden kaynaklanır. Eşit olmayan güç ilişkileri yüzünden aileye ilişkin işlerin ve sorumlulukların eşit bölüşülmemesi de kadınların daha geniş toplumsal forumların karar verme süreçlerine katılabilmeleri için gereken yetenekleri geliştirme ve zaman bulma potansiyellerini sınırlandırmaktadır. Bu sorumlulukların kadınla erkek arasında daha eşit paylaşılması, kadınlar ve kız çocukları için daha iyi koşullara sahip bir yaşam sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda kadınların toplumsal politika, uygulama ve harcamaları, kendi çıkarları doğrultusunda ve onları ele alacak şekilde biçimlendirme ve düzenleme imkanlarını artıracaktır. Yerel toplum düzeyinde baskın bir erkek iktidarını yansıtan resmi olmayan ağlar ve karar alma biçimleri, kadınların politik, ekonomik ve sosyal yaşama eşit olarak katılma yeteneklerini sınırlandırmaktadır.

186. Yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde ekonomik ve politik kararlar alanların arasında, kadınların çok düşük bir oranda olması, olumlu önlemlerle ele alınması gereken yapısal ve tutumsal engelleri yansıtmaktadır. Hükümetler, ülkelerarası ve ulusal şirketler, kitle iletişim araçları, bankalar, akademik ve bilimsel kurumlar ve Birleşmiş Milletler sistemindekilerin dahil olduğu bölgesel ve uluslararası örgütler, üst düzey yöneticiler, politika oluşturanlar, diplomatlar ve arabulucular olarak kadınların yeteneklerinden tam olarak yararlanmamaktadırlar.

187. Yetkinin ve karar almanın bütün düzeylerde adil dağılımı, Hükümetlerin ve diğer aktörlerin istatistiklere dayalı cinsiyet analizi yapmasına, cinsiyete dayalı bir bakış açısını politika geliştirmeye ana görüş olarak yerleştirmesine ve programları uygulamasına bağlıdır. Karar almada eşitlik, kadının güçlendirilmesi için temel koşuldur. Bazı ülkelerde olumlu ayrımcılık, kadınların yerel ve ulusal hükümetlerde % 33.3 veya daha fazla temsil edilmelerini sağlamıştır.

188. Ulusal, bölgesel ve uluslararası istatistik kurumlarının, ekonomik ve sosyal alanlarda kadınlarla erkeklere eşit davranılmasına ilişkin konuları nasıl sunacaklarına dair hâlâ yeterli bilgileri bulunmamaktadır. Özellikle mevcut veri tabanları ve metodolojiler, karar verme gibi önemli bir alanda yeterince kullanılmamaktadır.

189. Hükümetler ve diğer aktörler, yetki ve karar almanın bütün düzeylerini paylaşma konusunda kadın erkek arasında varolan eşitsizliği ele alırken, bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce, bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabileme imkanı doğacaktır.

Stratejik hedef G.1: Kadınların yetkili ve güçlü mevkilere ve karar alma süreçlerine eşit ulaşmalarını ve tam katılmalarını sağlayacak önlemler almak.

Yapılacak eylemler

190. Hükümetler tarafından:

- (a) Hükümet organları ve komitelerinde, kamu yönetim birimlerinde ve yasama organlarında cinsler arası dengeyi oluşturmada kararlılık göstermek; kadın ve erkeklerin eşit temsil edilmelerini sağlamak amacıyla belirli hedefler saptamak ve kadınların sayısını önemli ölçüde artıracak önlemleri uygulamak, gerekirse bütün hükümet ve kamu yönetim pozisyonlarında olumlu ayrımcılık uygulamak;

(b) Uygun olan yerlerde, siyasi partileri, seçim ve atama yoluyla belirlenen kamu görevlerinde kadınları erkeklerle aynı oranda ve aynı düzeyde değerlendirmeye teşvik etmenin dahil olduğu önlemler almak;

(c) Kadın ve erkeklerin siyasi faaliyetlere eşit olarak katılma hakkını ve siyasi partiler ile sendikalara üyeliğin dahil olduğu dernek kurma özgürlüğünü korumak ve yaygınlaştırmak;

(d) Seçim sistemlerinin, kadınların seçilmiş organlardaki politik temsiline ilişkin farklı etkilerini gözden geçirmek ve uygun olan yerlerde, bu sistemlerin uyarlanmasını veya değiştirilmesini düşünmek;

(e) Kamu ve özel sektördeki çeşitli karar alma konularının her düzeydeki kadın ve erkeklere ilişkin niceliksel ve niteliksel verileri düzenli olarak toplamak, incelemek ve yaymak yoluyla kadınların temsil edilmesi konusundaki ilerlemeyi izlemek ve değerlendirmek ve Hükümetlerin çeşitli düzeylerde istihdam ettiği kadın ve erkeklerin sayısına ilişkin verileri yıllık olarak toplayıp yaymak; bu alandaki ilerlemeyi izlemek amacıyla kadın ve erkeklerin hükümete ilişkin yapılanmadaki kamu görevlerinin ve yükselme mekanizmalarının hepsine eşit ulaşabilirliğini güvence altına almak;

(f) Kadınların karar alma mekanizmalarına katılımı, bu mekanizmalar üzerindeki etkisi ve karar alma ortamlarına ilişkin çalışmalar yürüten hükümet dışı kuruluşları ve araştırma kurumlarını desteklemek;

(g) Yerli halktan kadınların karar alma mekanizmalarına bütün düzeylerde daha çok katılmalarını teşvik etmek ;

(h) Uygun olan yerlerde, hükümetin mali kaynak verdiği örgütlerin ayrımcı olmayan politikalar ve uygulamalar benimsemesini, böylece örgütlerin bünyelerindeki kadınların sayısını artırmalarını ve pozisyonlarını yükseltmelerini sağlamak ve teşvik etmek ;

(i) Kadınla erkeğin işleri ve ebeveynliğe ilişkin sorumlulukları paylaşmalarının, kadının toplumsal yaşama katılımını artıracak kabul etmek ve bunu başarmak için, aile yaşamıyla çalışma yaşamını uzlaştıracak önlemler dahil, uygun önlemler almak;

(j) Birleşmiş Milletler organları, uzman örgütler ve Birleşmiş Milletler sisteminin diğer özerk örgütlerinde, özellikle yüksek düzeydeki görevlere seçilme veya atanma için aday gösterilen ulusal aday listelerinde cinsler arası dengeyi hedeflemek.

191. Siyasi partiler tarafından :

- (a) Kadınların katılımı konusunda doğrudan veya dolaylı olarak ayrımcılık yapan bütün engelleri kaldırmak için partinin yapısını incelemeyi düşünmek;
- (b) Kadınların bütün dahili politika oluşturma yapılarına ve atama ile seçime bağlı aday gösterme süreçlerine tam katılımını sağlamak için teşvikler geliştirmeyi düşünmek;
- (c) Kadınların siyasi partilerin liderliğine erkeklerle eşit koşullarda katılmalarını sağlayacak önlemler alarak, cinsiyete ilişkin konuları politik gündeme dahil etmeyi düşünmek.

192. Hükümetler, ulusal organlar, özel sektör, siyasi partiler, sendikalar, işveren örgütleri, araştırma kurumları ve akademik kurumlar, altbölgesel ve bölgesel organlar ve hükümet dışı kuruluşlar ve uluslararası örgütler tarafından :

- (a) Stratejik karar alma pozisyonlarındaki kadın liderler, yöneticiler ve idarecilerden, birbirleriyle etkileşimde bulunabilecekleri bir grup oluşturmak için olumlu eylemler yapmak;
- (b) Uygun olduğunda, kadınların, üst düzey karar alma süreçlerine ulaşabilirliğini izleyecek mekanizmalar kurmak veya güçlendirmek;
- (c) Danışma ve karar alma organlarında işe alma ve atama, üst pozisyonlarda işe yerleştirme kriterlerini gözden geçirmek ve bu kriterlerin kadınlara yönelik ayrımcılığa karşı ve konuya uygun olmasını sağlamak;
- (d) Hükümet dışı kuruluşların, sendikaların ve özel sektörün, karar alma organlarına ve bütün alanlarla bütün düzeylerdeki müzakerelere eşit katılım dahil mevkileri açısından kadın-erkek eşitliğini sağlamak çabalarını teşvik etmek;
- (e) Kadınla erkeğin toplumdaki ve yukardaki paragraf 29'da belirtildiği gibi ailedeki yeni rollerine ilişkin toplumsal tartışmaları yaygınlaştırmak için iletişim stratejileri geliştirmek;
- (f) İşe alma ve kariyer geliştirme programlarını, başta genç kadınlar olmak üzere bütün kadınların, iş yerinde eğitimin dahil olduğu idari, girişimci, teknik eğitime ve liderlik eğitimine eşit ulaşmalarını sağlayacak şekilde yeniden düzenlemek;
- (g) Her yaşta kadınlar için, kariyer planlamayı, izlemeyi, yol göstermeyi, taktik vermeyi, eğitimi ve meslek-içi eğitimi kapsayan kariyer geliştirme programları geliştirmek;

(h) Hükümet dışı kadın kuruluşlarının Birleşmiş Milletler konferanslarına ve konferansların hazırlık aşamalarına katılmasını teşvik etmek ve desteklemek;

(i) Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası forumların delegasyonlarının düzenlenmesinde cinsler arası dengeyi gözetmek ve desteklemek.

193. Birleşmiş Milletler tarafından:

(a) Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'nın 101. Madde 3. paragrafına uygun olarak, coğrafi dağılımı mümkün olduğunca göz önünde tutarak personel almanın önemini kabul ederek 2000 yılına kadar özellikle profesyonel düzeyde ve üstünde olmak kaydıyla cinsiyet eşitliğini her düzeyde sağlamak için yeni istihdam politikaları ve önlemleri benimsemek ve mevcut istihdam politikalarını uygulamak;

(b) Birleşmiş Milletlerde, uzman örgütlerde ve Birleşmiş Milletler sisteminin diğer örgütleriyle organlarındaki üst düzey görevlere, kadın adayların aday gösterilmesini sağlayacak mekanizmalar kurmak;

(c) Karar alma mevkilerindeki kadın ve erkeklere ilişkin niceliksel ve niteliksel veri toplamaya ve yaymaya devam etmek, farklı cinslerin karar alma mevkilerindeki farklı etkilerini incelemek ve Genel Sekreterin, 2000 yılına kadar idari ve karar alan mevkilerin % 50 sinde kadınların bulunması hedefinin başarılmasına ilişkin ilerlemeyi izlemek.

194. Kadın örgütleri, hükümet dışı kuruluşlar, sendikalar, toplumsal ortaklar, üreticiler, endüstriyel ve mesleki örgütler tarafından:

(a) Bilgilendirme, eğitim ve duyarlılık kazandırma yoluyla kadınlar arasında dayanışma oluşturmak ve güçlendirmek;

(b) Kadınların politik, ekonomik ve sosyal kararları, süreçleri ve sistemleri etkilemelerini mümkün kılmayı her düzeyde savunmak ve seçilmiş temsilcilerin cinsler arası meselelere ilişkin taahhütlerini yerine getirmelerine yönelik çalışmalar yapmak;

(c) Veri koruma kurallarına uyararak, kadınlara ilişkin veri tabanları oluşturmak ve bunların, kadınların üst düzey karar alma ve danışmanlık mevkilerine atanmalarında kullanılması için ve Hükümetlere, bölgesel ve uluslararası örgütlere ve özel kuruluşlara, siyasi partilere ve diğer ilgili organlara dağıtılması için gereken nitelikte olmasını sağlamak.

Stratejik hedef G.2: Kadınların karar alma ve liderlik pozisyonlarına katılma kapasitelerini artırmak.

Yapılacak eylemler

195. Hükümetler, ulusal organlar, özel sektör, siyasi partiler, sendikalar, işveren örgütleri, altbölgesel ve bölgesel organlar, hükümet dışı kuruluşlar, uluslararası örgütler ve eğitim kurumları tarafından:

- (a) Özgüvenlerini geliştirmek ve karar alma mevkilerini almaları için onları teşvik etmek amacıyla kadınlara, özellikle de belirgin ihtiyaçları olan özürlü kadınlara ve ırksal veya etnik azınlıklara mensup kadınlara yardımcı olacak liderlik ve özgüven eğitimi vermek;
- (b) Karar alma mevkileri için şeffaf kriterler uygulamak ve seçici organların cinsiyetler arası dengeyi gözetmesini sağlamak;
- (c) Deneyimi olmayan kadınlar için rehberlik hizmeti oluşturmak ve özellikle liderlik ve karar alma, toplum önünde konuşma ve düşüncelerini savunabilme ve siyasi kampanyaların işleyişiyle ilgili eğitim sunmak;
- (d) Ayrımcı olmayan çalışma koşullarını yerleştirmek ve iş idaresindeki farklılara saygı duymayı yerleştirmek için, kadınlara ve erkeklere cinsiyete duyarlı eğitim vermek;
- (e) Kadınları seçim sürecine, politik faaliyetlere ve liderliğe ilişkin diğer alanlara girmeye teşvik edecek mekanizmalar ve eğitim programları geliştirmek.

H. Kadınların İlerlemesinde Kurumsal Mekanizmalar

196. Üye Devletlerin hemen hepsinde, kadınların ilerlemesini yaygınlaştıracak politikaların düzenlenmesini, uygulanmasını, yürürlüğe konmasını, izlenmesini, değerlendirilmesini, savunulmasını ve desteğin harekete geçirilmesini sağlayacak ulusal mekanizmalar kurulmuştur. Ulusal mekanizmaların biçimleri değişiktir ve etkileri birbiriyle eşit değildir, bazı durumlarda başarısızlığa uğramıştır. Ulusal hükümet birimlerinde çoğu kez marjinalleştirilen bu mekanizmalar, açık olmayan görev tanımları, yeterli personel, eğitim, veri ve kaynak yokluğu ve ulusal politik liderlerin yeterli desteği vermeyişi yüzünden sıklıkla engellenmektedir.

197. Ortak politik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma görüşünün ve kalkınma ile insan hakları konusundaki girişimlerin ayrılmaz bir parçası olarak kadınların ilerlemesini yaygınlaştıracak bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki mekanizmalar ve kurumlar, yüksek düzeylerdeki kararlılık eksikliğinden kaynaklanan benzer sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

198. Politika ve programları planlarken cinsiyete ilişkin unsurları göz önüne alma gereği, bir dizi uluslararası konferansta özellikle belirtilmiştir. Bununla birlikte pek çok durumda bunun için çaba gösterilmemiştir.

199. Kadının Statüsü Komisyonu ve Kadınlara Karşı Ayrımanın Ortadan Kaldırılması Komitesi gibi uluslararası mekanizmalarla birlikte, kadının ilerlemesiyle ilgilenen bölgesel organlar da güçlendirilmiştir. Buna rağmen, elverişli kaynakların sınırlı sayıda olması, bu mekanizmaların görevlerini tam olarak yapmalarını engellemeye devam etmektedir.

200. Pek çok örgüt, politika ve programlarda cinsiyete dayalı analizler yapmaya ve politikaların kadınlarla erkekler üzerindeki farklı etkilerini ele almaya yarayan metodolojiler geliştirmiştir ve bunlar kullanılmaya hazırdır. Ama çoğu kez kullanılmamakta ya da sürekli olarak kullanılmamaktadırlar.

201. Kadınların ilerlemesi için bir ulusal mekanizma da, hükümetin içindeki politika koordinasyon merkezi birimdir. Bu birimin ana görevi, cinsiyet eşitliğine dayalı bir bakış açısını bütün politik alanlarda hakim kılmayı hükümet çapında desteklemektir. Bu tip ulusal mekanizmaların etkili çalışması için gereken koşullar, aşağıdakileri de kapsamalıdır :

- (a) Kabine üyesi bir bakanın sorumluluğu altında, Hükümette mümkün olan en yüksek düzeyde faaliyet göstermek;
- (b) Hükümet dışı kuruluşlar ve tabandan yukarı doğru toplumsal örgütleri dahil etme amacıyla tek merkezden yönetilmeyen planlama, uygulama ve izlemeyi uygun şekilde kolaylaştıran kurumsal mekanizmalar veya süreçler;
- (c) Bütçe ve profesyonel kapasite açısından yeterli kaynaklar;
- (d) Bütün hükümet politikalarının geliştirilmesini etkileme imkanı.

202. Hükümetler ve diğer aktörler, kadınların ilerlemesini yaygınlaştırma mekanizmalarını ele alırken bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce, bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabilme imkanı doğacaktır.

Stratejik hedef H.1: Ulusal mekanizmalar kurmak ve hükümet organları oluşturmak veya güçlendirmek.

Yapılacak eylemler

203. Hükümetler tarafından:

(a) Kadınların ilerlemesi için sorumluluğun, hükümetin mümkün olan en yüksek düzeyine verilmesini sağlamak; (çoğu durumda bu Kabine üyesi bir bakan düzeyinde olabilir ;)

(b) Güçlü bir politik kararlılığa dayanarak, olmayan yerlerde ulusal bir mekanizma oluşturmak ve kadınların ilerlemesi için hükümetin mümkün olan en yüksek düzeyinde varolan mekanizmaları, uygun şekilde güçlendirmek; mekanizmaların görev alanlarını ve yetkilerini açık olarak tanımlamak; politikaları etkileme, yasaları düzenleme ve gözden geçirme için bilgi, beceri, yeterlilik ve yeterli kaynaklar gibi önemli unsurları sağlamak; bu mekanizmaların, diğer incelemelerin yanı sıra politika analizleri yapmasını, uygulamaları izlemesini, savunmayı, iletişimi ve koordinasyonu üstlenmesini sağlamak;

(c) Verileri cinsiyete dayalı bakış açısıyla düzenleme ve inceleme konusunda personel eğitimi vermek;

(d) Mekanizmaların, politik konular hakkında başlangıçlarından itibaren hükümet çapında bilgi toplamasını, bunları politika geliştirmede sürekli olarak kullanmasını ve Hükümet içindeki işleyişi gözden geçirmesini mümkün kılacak süreçler oluşturmak;

(e) Eylem Platformu'nun uygulanmasını göz önüne alarak, cinsiyete ilişkin konuları hakim kılmak için, uygun olduğunda, bu alandaki çalışmalarda kaydedilen ilerlemeyi yasama organlarına düzenli olarak bildirmek;

(f) Kamu, özel ve gönüllü sektörlerdeki çok çeşitli ve farklı kurumsal aktörlerin, kadın-erkek eşitliğini sağlama çalışmalarına faal olarak katılmalarını teşvik etmek ve yaygınlaştırmak.

Stratejik hedef H.2: Cinsiyete dayalı bakış açısını yasalar, kamu politikaları, programları ve projeleriyle bütünleştirmek.

Yapılacak eylemler

204. Hükümetler tarafından:

(a) Politika kararları alınmadan önce, bunların sırasıyla kadınlar ve erkekler üzerindeki etkisine ilişkin bir inceleme yapılmasını sağlamaya çalışmak;

(b) Kadınların kalkınmadan doğrudan yararlanmalarını sağlamak ve hem ücretli hem de ücretsiz işlerle kalkınmaya katkıda bulunmalarının ekonomik politika ve planlamada göz önüne alınmasını garantilemek amacıyla istihdam ve gelir politikalarının etkisini de-

ğerlendirerek, ulusal politika, program ve projeleri ve bunların uygulanışını düzenli olarak gözden geçirmek;

(c) Kadının haklarını kullanmasına yönelik engelleri ortadan kaldırmak amacıyla kadın-erkek eşitliğini sağlamayı hedefleyen ulusal stratejileri yaygınlaştırmak ve kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak;

(d) Cinsiyete dayalı bakış açısını bütün yasa ve politikalara yerleştirmek için, uygun olduğunda yasama organları üyeleriyle birlikte çalışmak;

(e) Bütün bakanlıklara, politika ve programları cinsiyete dayalı bakış açısıyla ve Eylem Platformu'nun ışığında gözden geçirmeleri için görev vermek; bu görevin uygulanması sorumluluğunu mümkün olan en yüksek düzeye vermek; bu görevi gerçekleştirmek, gelişmeleri izlemek ve ilgili mekanizmalarla bağlantı kurmak için bakanlıklarası bir koordinasyon birimi oluşturmak ve/veya güçlendirmek.

205. Ulusal mekanizmalar tarafından:

(a) Kadın-erkek eşitliğine ilişkin hükümet politikalarının düzenlenmesini ve uygulanmasını kolaylaştırmak, uygun stratejiler ve metodolojiler geliştirmek ve cinsiyete dayalı bakış açısını bütün politika oluşturma süreçlerinde hakim kılmak için merkezî hükümet içinde koordinasyon ve işbirliğini yaygınlaştırmak;

(b) Hükümetin ilgili birimleriyle, kadın çalışmaları ve araştırmaları merkezleriyle akademik ve eğitim kurumlarıyla, özel sektör, medya, hükümet dışı kuruluşlarla, özellikle de kadın örgütleriyle ve sivil toplumun diğer bütün aktörleriyle işbirliğine dayalı ilişkiler kurmak ve sağlamaştırmak;

(c) Diğer konuların yanı sıra aileye, istihdam koşullarına, sosyal güvenliğe, gelir vergisine, eğitimde eşit fırsatlara, kadınların ilerlemesini yaygınlaştıracak olumlu önlemlere ve eşitlikten yana bir kültürün ve tutumların yerleşmesine ilişkin yasal reformlara odaklanmış faaliyetlerde bulunmak ve yasal politikada ve reformların programlanmasında cinsiyete dayalı bakış açısını yaygınlaştırmak;

(d) Kadınların, herkes için yaşam standardının gelişmesiyle sonuçlanacak olan kalkınma sürecine hem faal gerçekleştirci hem de yararlanıcı olarak artan katılımlarını yaygınlaştırmak;

(e) Kadınların ilerlemesine yönelik çalışmalar yapan ulusal, bölgesel ve uluslararası organlarla doğrudan bağlantı kurmak;

(f) Cinsiyete dayalı bakış açısını program ve politikalarıyla bütünleştirmeleri için hükümet birimlerine eğitim ve danışmanlık niteliğinde yardımda bulunmak.

Stratejik hedef H.3: Planlama ve değerlendirme için cinsiyete göre toplanmış veri ve bilgi oluşturmak ve yaymak.

Yapılacak eylemler

206. Ulusal, bölgesel ve uluslararası istatistik kurumları ve ilgili hükümet ve Birleşmiş Milletler organları tarafından, araştırma ve dokümantasyon örgütleriyle her birinin kendi sorumluluk alanında işbirliği yaparak:

(a) Bireylere ilişkin istatistiklerin cinsiyete ve yaşa göre toplanmasını, sıralanmasını, incelenmesini ve sunulmasını ve toplumda kadınla erkeğe ilişkin sorunların, konuların ve soruların yansıtılmasını güvence altına almak;

(b) Politika ve program planlamasında ve uygulamasında kullanmak üzere, bağlı değişkenlerin sayısı dahil, yaşa, cinsiyete, sosyo ekonomik duruma ve diğer ilgili göstergelere göre biraraya getirilmiş verileri düzenli olarak toplamak, sıralamak, incelemek ve sunmak;

(c) Kadın çalışmaları merkezlerinin ve araştırma örgütlerinin, cinsiyet analizini güçlendirecek uygun göstergelerin ve araştırma metodolojilerinin geliştirilmesine ve denenmesine, ayrıca Eylem Platformu'nun amaçlarına ilişkin uygulamaların izlenmesi ve değerlendirilmesine katılmalarını sağlamak;

(d) Cinsiyete dayalı istatistik programlarını güçlendirecek, istatistik çalışmasının bütün alanları arasında koordinasyon, izleme ve bağlantılar sağlayacak ve çeşitli konu alanlarına ilişkin istatistikleri birbiriyle bütünleştiren çıktılar hazırlayacak personel seçmek ve atamak;

(e) Kayıt dışı sektörlerdeki katılımları dahil, kadın ve erkeklerin ekonomiye katkılarının tamamına ilişkin veri toplamayı güçlendirmek;

(f) Her türlü iş ve istihdam hakkında daha kapsamlı bilgi edinmek için şunları yapmak :

(i) Birleşmiş Milletler Ulusal Gelirlerin Hesaplanması Sistemine dahil edilmiş bulunan, başta geçinmeye dayalı tarım olmak üzere tarım ve pazara çıkmayan diğer üretim türleri gibi ücretsiz işlere ilişkin veri toplamayı geliştirmek;

(ii) Kadınların iş gücü piyasasında istihdam edilememesini ve istediği şekilde iş bulamamasını veya yeter derecede çalıştırıl-

mamasını gerektiği gibi değerlendiremeyen mevcut ölçekleri geliştirmek;

(iii) Kadınların ekonomiye katkısının kabul edilmesini sağlamak ve ücretli işlerle ücretsiz işlerin kadınla erkek arasında eşit olmayan biçimde dağılımını görünür kılmak amacıyla, ulusal hesaplamaların dışında olan ama geleneksel milli gelir hesaplamalarıyla uyum içinde ancak onlardan ayrı yapılan uydu veya diğer resmi hesaplamalarda yansıtılması muhtemel olan, yaşlıların ve çocukların bakımı, yemek hazırlamak gibi ücretsiz işlerin değerini sayısal olarak hesaplamak için, uygun forumlarda yöntemler geliştirmek;

(g) Zaman kullanımı istatistiklerine ilişkin faaliyetler için, ücretli işlerle ücretsiz işler konusunda kadınlarla erkekler arasındaki farklılıklara duyarlı, uluslararası bir sınıflama geliştirmek ve cinsiyete dayalı veriler toplamak. Ulusal düzeyde, ulusal sınırlamalara bağlı olarak:

(i) Ücretsiz işleri sayısal olarak ölçmek için düzenli olarak veya periyodik zaman kullanımlı araştırmalar yapmak ve eş zamanlı olarak ücretli veya ücretsiz faaliyetleri kaydetmek;

(ii) Ulusal hesaplamaların dışında olan ücretsiz işleri sayısal olarak ölçmek ve bunların değerini hesaplamak ve geleneksel milli gelir hesaplamalarıyla uyumlu ama onlardan ayrı olan uydu veya diğer resmi hesaplamalarda doğru olarak yansıtmak için yöntemler geliştirmeye çalışmak;

(h) Kaynaklara ulaşabilirlikleri dahil, kadınlarla erkeklerin yoksulluğunu ölçmeye ilişkin veri toplama yöntemleri ve kavramları geliştirmek;

(i) Önemli istatistik sistemleri geliştirmek ve cinsiyet analizini yayınlarla ve araştırmalarla bütünleştirmek; hastalıklara ilişkin verileri güçlendirmek amacıyla, araştırmaların düzenlenmesinde, veri toplamada ve analizde cinsler arası farklılıklara öncelik vermek; kapsamlı cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine, doğum bakımı ve aile planlamasına ulaşabilirlik dahil, sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliğe ilişkin veri toplamayı, ergenlik çağındaki annelere ve yaşlıların bakımına özel öncelik vererek, geliştirmek;

(j) Ev içi şiddet, cinsel saldırı, tecavüz, ensest, cinsel taciz, kadın ve kız çocuklarının alınıp satılması ve kamu çalışanlarınca uygulanan şiddet gibi kadına yönelik her türden şiddetin kurbanlarına ve uygu-

layıcılarına ilişkin cinsiyete göre toplanmış ve yaşa göre sınıflanmış ayrıntılı veri geliştirmek;

(k) Kaynaklara ulaşabilirlikleri dahil, özürlü kadın ve erkeklerin katılımı konusunda veri toplamaya ilişkin yöntemler ve kavramlar geliştirmek.

207. Hükümetler tarafından:

(a) Cinsiyet hakkındaki konularda, kadınlar ve erkeklere ilişkin güncel verileri, teknik bilgisi olmayan çok çeşitli kullanıcılara uygun bir biçimde sunan ve yorumlayan bir istatistik yayının düzenli olarak çıkarılmasını sağlamak;

(b) Her ülkedeki istatistikçilerin ve kullanıcıların resmi istatistik sisteminin ve onun cinsiyete ilişkin konuları ele alış biçiminin yeterliliğini düzenli olarak gözden geçirmelerini ve gereken yerlerde, ihtiyaç duyulan gelişmeler için bir plan hazırlamalarını sağlamak;

(c) Araştırma örgütleri, sendikalar, işverenler, özel sektör ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından yürütülen, hem kamu hem de özel sektördeki üst düzey karar alma pozisyonlarındaki kadın ve erkeklerin sayısının da dahil olduğu, niceliksel ve niteliksel çalışmaların geliştirilmesini teşvik etmek;

(d) Program ve projelerin uygulanmasında ve politikaların düzenlenmesinde cinsiyete duyarlı verileri daha çok kullanmak.

208. Birleşmiş Milletler tarafından:

(a) Birleşmiş Milletlerin ilgili organları tarafından kullanılmak üzere, kadına yönelik şiddet dahil kadının insan haklarıyla ilgili olabilecek verilerin toplanması, karşılaştırılması ve analizi için daha iyi yollar bulmaya yönelik yöntemler geliştirilmesini yaygınlaştırmak;

(b) Kadının ekonomik, sosyal, kültürel ve politik kalkınmadaki yerine ilişkin verileri geliştirecek istatistiki yöntemleri daha da geliştirmek;

(c) Beş yıllık düzenli aralıklarla Dünya Kadınları adlı yayının (The World's Women) yeni sayısını hazırlamak ve dağıtımını çok geniş tutmak;

(d) Cinsiyete ilişkin politika ve programların geliştirilmesinde, isteğe bağlı olarak, ülkelere yardım etmek;

(e) Birleşmiş Milletler Sekreteryası İstatistik Bölümünün ve Kadının İlerlemesi İçin Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsünün ilgili

konularda ulusal ve uluslararası düzeylerdeki gelişmelere ilişkin rapor, veri ve yayınlarının düzenli ve usulüne uygun olarak Kadının Statüsü Komisyonu'na yollanmasını sağlamak.

209. Çok taraflı kalkınma kuruluşları ve iki taraflı mali kaynak sağlayan kurum ve kuruluşlar tarafından:

Ülkelerin, ücretli ve ücretsiz işler dahil, kadın ve erkeklerin çalışmasını tam olarak ölçebilmeleri için kaynak ve teknik yardım sağlayarak, ücretsiz işler için uygun yerlerde uydu veya diğer resmi hesaplamaları kullanarak, ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerle, gelişmekte olan ülkelerin ulusal kapasitesinin gelişmesini desteklemek.

I. Kadınların İnsan Hakları

210. İnsan hakları ve temel özgürlükler bütün insanların doğuştan kazandıkları haklardır; bunların korunması ve yerleştirilmesi Hükümetlerin öncelikli sorumluluğudur.

211. Dünya İnsan Hakları Konferansı, bütün Devletlerin Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasasına uygun olarak bütün insan haklarının ve temel özgürlüklerin herkes için kullanılmasını ve korunmasını ve bu hak ve özgürlüklere evrensel olarak saygı duyulmasını sağlamaya ilişkin taahhütlerini yerine getirme kesin kararlılığını teyid etmiştir. Bu hak ve özgürlüklerin evrensel niteliği tartışılmaz.

212. Bütün insan haklarının ve temel özgürlüklerin yerleştirilmesi ve korunması, uluslararası işbirliği amacına, Birleşmiş Milletler amaçlarına ve ilkelerine uygun öncelikli bir hedef olarak ele alınmalıdır. Bu amaç ve ilkeler çerçevesinde, bütün insan haklarının yerleştirilmesi ve korunması, uluslararası topluluğun yasal konusudur. Uluslararası topluluk insan haklarını evrensel olarak, adil ve eşitlikçi bir tutumla, aynı temele dayanarak ve aynı önemi vererek uygulamalıdır. Eylem Platformu, insan haklarına ilişkin konular ele alınırken evrenselliği, tarafsızlığı ve seçici olmamayı sağlamanın önemini teyid eder.

213. Eylem Platformu, kalkınma hakkı dahil, medeni, kültürel, ekonomik, politik ve sosyal bütün insan haklarının, İnsan Hakları Dünya Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı'nda belirtildiği gibi evrensel, bölünemez, birbirine bağlı ve birbiriyle ilgili olduğunu teyid eder. Konferans, kadınların ve kız çocukların haklarının, evrensel insan haklarının vezgeçilmez, bütünleşmiş ve bölünemez bir parçası olduğunu teyid etmiştir. Kadın ve kız çocuklarının bütün insan haklarını ve temel özgürlükleri tam ve eşit kullanmaları, Hükümetlerin ve Birleşmiş Milletlerin öncelikli konusu ve kadının ilerlemesi için temel koşuldur.

214. Kadın ve erkeğin eşit hakları, Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'nın giriş bölümünde açıkça belirtilmiştir. Bütün önemli uluslararası insan hakları belgeleri cinsiyeti, Devletlerin ayrımcılık yapmamaları gereken bir alan olarak ele alırlar.

215. Hükümetler sadece bütün kadınların insan haklarını ihlal etmekten kaçınmakla kalmamalı, bu hakların yerleştirilmesi ve korunması için faal olarak çalışmalıdırlar. Birleşmiş Milletlere Üye Devletlerin dörtte üçünün Kadınlara Karşı Her Türden Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'ne imza koyması, kadının insan haklarının önemini kabul edildiğini gösteren bir gerçektir.

216. Dünya İnsan Hakları Konferansı, kadının hayatının bütün dönemlerini kapsayan insan haklarının, evrensel insan haklarının vazgeçilmez, bütünleşmiş ve bölünemez bir parçası olduğunu açıkça teyid etmiştir. Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı, kadının üremeye ilişkin haklarını ve kalkınma hakkını teyid etmiştir. Hem Çocuk Hakları Bildirgesi 31/ hem de Çocuk Hakları Sözleşmesi 11/ çocukların haklarını garanti eder ve cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmaması ilkesini benimser.

217. Hakların varlığıyla etkin kullanılması arasındaki derin uçurum, Hükümetlerin bu hakları yerleştirme ve koruma kararlılığının yeterli olmamasından ve Hükümetlerin kadınlarla erkekleri haklar konusunda eşit bilgilendirmedeki başarısızlığından kaynaklanır. Ulusal ve uluslararası düzeylerde uygun başvuru mekanizmalarının olmaması ve her iki düzeydeki yetersiz kaynaklar problemi şiddetlendirmektedir. Kadınlara Karşı Her Türden Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'yle garanti edilen hakların ulusal yasalarda yansıtılması için gereken adımlar pek çok ülkede atılmıştır. Bazı ülkelerde de kadınların kendi haklarını kullanma yeteneklerini güçlendirecek mekanizmalar kurulmuştur.

218. Kadınların insan haklarını korumak için, çekincelere başvurmadan mümkün olduğunca kaçınmak ve sözleşmenin hedef ve amacıyla uyumlu olmayan hiç bir çekincenin uluslararası antlaşma hukukuyla da uyumlu olmamasını güvence altına almak gerekmektedir. Kadınların insan hakları, uluslararası insan hakları belgelerinde belirtildiği şekilde, tam olarak tanınmadıkça ve etkin olarak korunmadıkça, ulusal yasalarca yürürlüğe konup uyarlanıp uygulanmadıkça, ayrıca ailede, medeni yasalar ve ceza yasalarında, iş ve ticaret yasalarında, idari kurallar ve yönetmeliklerde ulusal olarak uygulanmadıkça, sadece sözde kalacaktır.

219. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne ve diğer uluslararası insan hakları belgelerine henüz taraf olmamış ülke-

lerde veya sözleşmenin amaç ve hedefiyle uyumlu olmayan çekincele-
rin konulduğu yerlerde veya ulusal yasaların henüz uluslararası kural ve
standartları uygulayacak şekilde düzenlenmediği yerlerde kadınların ya-
sal eşitliği henüz güvence altına alınmamıştır. Bazı ulusal yasalarla ulus-
lararası yasalar ve insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler arasındaki
aykırılıklar, kadınların eşit hakları tam olarak kullanmalarını engellemiştir.
Aşırı karmaşık idari işlemler, yargılama süreci içindeki bilinç eksikliği ve
bütün kadınların insan hakları ihlallerinin yeterince izlenmemesi, kadınlara
adalet sisteminde yeterince temsil edilmemesi, varolan haklara ilişkin
yetersiz bilgisi, ısrarlı tutum ve uygulamalarla birleşerek, kadınların hali-
hazırdaki eşitsizliğini sürekli hale getirmektedir. Kadınların insan haklarını
ve temel özgürlüklerini tam olarak kullanmalarını güvence altına alması
amaçlanan aile hukuku, medeni hukuk, ceza hukuku, iş ve ticaret hukuku
veya yasalarının, idari kurallar ve yönetmeliklerin yürürlüğe konmasındaki
eksiklikler, mevcut eşitsizliği sürekli hale getiren bir diğer unsurdur.

220. Herkesin kültürel, ekonomik, politik ve sosyal kalkınmaya katıl-
ma, katkıda bulunma ve ondan yararlanma hakkı vardır. Kadınlar ve kız
çocukları, çoğu durumda, ekonomik ve sosyal kaynakların tahsisinde ay-
rımcılıkla karşılaşmaktadırlar. Bu da onların ekonomik, sosyal ve kültürel
haklarının doğrudan ihlal edilmesi demektir.

221. Bütün kadınların ve kız çocuklarının insan hakları, Birleşmiş Mil-
letlerin insan hakları eylemlerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır.
Bütün kadın ve kız çocuklarının eşit statüsünü ve insan haklarını, Birleş-
miş Milletler sistemindeki eylemlere hakim olan görüşle bütünleştirmek
ve bu konuların ilgili organlarla mekanizmalar tarafından düzenli ve siste-
matik bir biçimde ele alınmasını sağlamak için yoğunlaştırılmış çabalara
ihtiyaç vardır. Bu da, Kadının Statüsü Komisyonu, Birleşmiş Milletler İnsan
Hakları Yüksek Komiseri, özel ve tematik raportörler, bağımsız uzman-
lar, çalışma grupları ve Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması
Alt Komisyonu dahil İnsan Hakları Komisyonu, Sürdürülebilir Kalkınma
Komisyonu, Sosyal Kalkınma Komisyonu, Suç Önleme ve Ceza Hukuku
Komisyonu, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, diğer
insan hakları antlaşma organları ve uzman örgütleri dahil Birleşmiş Mil-
letler sisteminin bütün ilgili kuruluşları arasında güçlendirilmiş işbirliği ve
koordinasyon gerektirir. İşbirliği aynı zamanda, Birleşmiş Milletler insan
hakları sistemini güçlendirmek, modernleştirmek ve elverişli hale getir-
mek için ve gereksiz tekrarlar ile yetki ve görevlerin aşılmasından kaçın-
mak gereğini göz önünde tutarak, bu sistemin etkinliğini ve verimliliğini
artırmak için de gereklidir.

222. İnsan haklarını herkes için tam gerçekleştirme hedefi başarılabırsa uluslararası insan hakları belgeleri, kadına yönelik ayrımcılığın cinsiyet analizleri tarafından açıkça gösterilen sistematik ve bütün sisteme etki eden niteliğini daha açıkça ele alacak bir biçimde uygulanmalıdır.

223. Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın Eylem Programını 14/ ve Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programını 2/ akılda tutarak, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, üreme haklarının, bütün çiftlerin ve bireylerin çocuklarının sayısına, doğum aralığına ve zamanlamasına özgürce ve sorumlulukla karar verme, bunu yapacak bilgiye ve araçlara sahip olma ve cinsel sağlıkla üreme sağlığında en yüksek standarda ulaşma temel hakkınının tanınmasına dayalı olduğunu teyid eder. İnsan hakları bildirgesinde ifade edildiği gibi, ayrımcılık, baskı ve şiddete maruz kalmadan üremeye ilgili konularda karar verme hakkı da bu haklara dahildir.

224. Kadına yönelik şiddet, kadınların insan haklarını ve temel özgürlüklerini hem ihlal etmekte hem de bozmakta veya değersiz kılmaktadır. Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu ve özel raporların çalışmaları göz önüne alındığında, dayak ve diğer eviçi şiddet, cinsel taciz, cinsel kölelik ve istismar, uluslararası kadın ve çocuk ticareti, fahişeliğe zorlama ve cinsel saldırı gibi cinsiyete dayalı şiddet ve kültürel önyargılardan kaynaklanan kadına yönelik şiddet, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, pornografi, etnik temizlik, silahlı çatışma, yabancı işgali, dini ve din karşıtı aşırılık ve terörizm, insanın değerine ve bütünlüğüne aykırıdır ve mücadele edilip ortadan kaldırılması zorunludur. Belirli bir gelenek, adet veya modern uygulamanın zararlı, kadın haklarını ihlal eden herhangi bir yönü yasaklanmalı ve ortadan kaldırılmalıdır. Hükümetler, özel ve toplumsal yaşamda ister Devlet ister şahıslar tarafından yapılsın veya hoşgörölsün, kadına yönelik her türlü ayrımcılıkla mücadele etmek ve ortadan kaldırmak için acilen eyleme geçmelidirler.

225. Pek çok kadın, ırk, dil, etnik köken, kültür, din, özörlölük veya sosyo ekonomik sınıf yüzünden veya yerli halktan, göçmen, göçmen kadın işçi, yerinden edilmiş kadın veya mülteci oldukları için insan haklarını kullanmakta ek engellerle karşılaşmaktadır. Kadınlar aynı zamanda insan haklarının tanınmaması ve bu konudaki genel bir bilgi eksikliği yüzünden ve haklarının ihlali durumunda bilgilendirme ve başvuru mekanizmalarına ulaşmada karşılaştıkları engeller yüzünden dezavantajlı ve marjinalleşmiş olabilirler.

226. Mülteci kadınların, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınların ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınların göç

etmesine neden olan unsurlar, erkekleri etkileyen unsurlardan farklı olabilir. Bu kadınlar göçleri sırasında ve sonra, insan haklarının ihlal edilmesine karşı korunaksız durumda olmaya devam ederler.

227. Kadınların haklarını kullanmak için yasal sistemi kullanmalarında artış olmasına rağmen, bu hakların varlığına ilişkin bilincin pek çok ülkede eksik olması, kadınları, insan haklarını tam olarak kullanmaktan ve eşitliğe ulaşmaktan alıkoynan bir engeldir. Pek çok ülkedeki deneyimler göstermiştir ki eğitim veya sosyo ekonomik statü düzeyleri ne olursa olsun kadınları güçlendirmek ve haklarını savunmaya yöneltmek mümkündür. Yasal okuma yazma programları ve medya stratejileri kadınların, kendi haklarıyla hayatlarının diğer yönleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak yönünden ve kadınların bu hakları elde etmelerine yardımcı olmak için uygun maliyetli girişimlerde bulunulabileceğini göstermek yönünden etkili olmuştur. Haklarının ihlali durumunda başvuracakları bilgilendirme ve yardım mekanizmalarına ilişkin bilgi dahil, kadınların insan haklarının anlaşılmasını sağlamak için insan hakları eğitimi düzenlemek gerekmektedir. Bütün bireylerin, özellikle de korunmasız durumda olan kadınların, kendi hakları konusunda tam bilgiye ve haklarının ihlaline karşı yasal danışmanlığa ulaşabilirliğe sahip olmaları şarttır.

228. İnsan haklarını savunmakla ilgilenen kadınların korunması gerekir. İnsan haklarının yerleştirilmesi ve korunması için kişisel veya kurumsal bir kapasiteyle barış içinde çalışan kadınlar tarafından İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, Uluslararası Medeni ve Politik Haklar Anlaşması'nda ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Anlaşması'nda belirtilen bütün hakların tam olarak kullanılmasını garanti etmek Hükümetlerin görevidir. Hükümet dışı kuruluşlar, kadın örgütleri ve feminist gruplar, taban faaliyetleri, ağlar kurma ve savunma yoluyla kadının insan haklarının yaygınlaştırılmasında harekete geçirici bir rol oynamışlardır ve bu faaliyetlerine devam edebilmek için Hükümetlerin desteğine, teşvik etmesine ve bilgi sağlamasına ihtiyaçları vardır.

229. İnsan haklarının kullanılmasını ele alırken, Hükümetler ve diğer aktörler, cinsiyete dayalı bakış açısını bütün politika ve programlara ana görüş olarak yerleştirmek için faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabilmek imkanı doğacaktır.

Stratejik hedef I.1: Bütün insan hakları belgelerini özellikle de Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni bütünüyle uygulayarak kadının insan haklarını yaygınlaştırmak ve korumak.

Yapılacak eylemler

230. Hükümetler tarafından:

(a) Uluslararası ve bölgesel insan hakları antlaşmalarının onaylanması veya kabul görmesine ve uygulanmasına yönelik olarak faal bir şekilde çalışmak;

(b) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni onaylamak, kabul görmesini ve uygulanmasını sağlamak, böylece Sözleşmenin 2000 yılına kadar evrensel olarak onaylanmasına yardımcı olmak;

(c) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne ilişkin herhangi bir çekincenin kapsamını sınırlamak; bu türden herhangi bir çekinceyi mümkün olduğunca kesin ve dar kapsamlı düzenlemek; Sözleşmenin hedef ve amacıyla uyuşmayan hiçbir çekincenin uluslararası antlaşma hukukuna uygun olmamasını sağlamak ve geri çekme ihtimalini göz önünde tutarak çekinceleri düzenli olarak gözden geçirmek, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin hedef ve amacına ters düşen ve bu nedenle uluslararası antlaşma hukukuna uygun olmayan çekinceleri geri çekmek;

(d) Dünya İnsan Hakları Konferansı'nca tavsiye edildiği gibi, kadının insan hakları dahil bütün insan haklarının yerleştirilmesini ve korunmasını geliştirecek adımları belirten ulusal eylem planları hazırlamayı düşünmek;

(e) Dünya İnsan Hakları Konferansı'nca tavsiye edildiği gibi, kadının insan hakları dahil bu hakların korunması ve yerleştirilmesi için bağımsız ulusal kurum ve kuruluşları oluşturmak veya güçlendirmek;

(f) Kadınları kendi hakları konusunda, diğerlerini de kadınların insan hakları konusunda bilinçlendirmek için kapsamlı bir insan hakları eğitimi programı geliştirmek;

(g) Sözleşmeye taraf olan Devletlerin, Sözleşmede belirtilen taahhütlere uymaları için bütün ulusal yasaları, politikaları, uygulama ve işlemleri gözden geçirerek Sözleşmeyi uygulamalarını sağlamak; bütün Devletlerin, ulusal yasalarını, politikalarını, uygulama ve işlemlerini gözden geçirip insan haklarına ilişkin uluslararası taahhütlere uyacak şekilde düzenlemelerini sağlamak;

(h) ILO Sözleşmeleri dahil bütün diğer insan hakları sözleşmeleri ve belgeleri hakkında rapor verirken, kadınların insan haklarının in-

celenmesini ve gözden geçirilmesini sağlamak için, cinsiyete ilişkin konuları da dahil etmek;

(i) Komitenin belirlediği kural ve ilkelere uyarak ve uygun olduğunda hükümet dışı kuruluşları dahil ederek veya onların raporun hazırlanmasına yaptıkları katkıları göz önüne alarak, Sözleşme'nin uygulanmasıyla ilgili olarak Kadınlara Karşı Ayrımın Ortadan Kaldırılması Komitesi'ne, programa uygun bir şekilde rapor vermek;

(j) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne taraf olan Devletlerin 22 Mayıs 1995 tarihinde, madde 20, paragraf 1'le 32/ ilgili olarak kabul ettikleri düzeltmenin yaygın olarak onaylanmasıyla yeterli toplantı süresi sağlayarak ve etkin çalışma yöntemlerini yaygınlaştırarak, Kadınlara Karşı Ayrımın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin, üstlendiği görevleri tam olarak yerine getirmesine imkan tanımak;

(k) Genel Sekreterin isteğe bağlı protokol hakkındaki raporunu, protokolün uygulanma imkanına ilişkin görüşleri de dahil göz önüne alarak, bir talepte bulunma sürecinden sonra mümkün olan en kısa sürede, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne ilişkin taslak halindeki isteğe bağlı protokolün, ayrıntılı bir şekilde getirilmesi için Kadının Statüsü Komisyonu tarafından başlatılan süreci desteklemek;

(l) 1995 sonundan önce Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin evrensel olarak onaylanmasını ya da kabul görmesini başarmak için acil önlemler almak ve kız ve erkek çocukların eşit haklarını güvence altına almak için Sözleşmenin bütünüyle uygulanmasını sağlamak; 2000 yılına kadar Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin evrensel olarak uygulanmasını gerçekleştirmek amacıyla, henüz taraf olmamış Devletleri Sözleşmeyi onaylamaya davet etmek;

(m) Kız çocukların öldürülmesi, çocukların zararlı işlerde çalıştırılması, çocukların ve organlarının satılması, çocuk fuhuşu, çocuk pornografisi ve diğer türden cinsel taciz gibi uygulamaların önlenmesi ve yokedilmesi için etkili uluslararası önlemler almayı hedefleyen Birleşmiş Milletler sistemi bağlamındaki çabaları destekleyerek ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ilişkin isteğe bağlı bir protokolün tasarlanmasına katkıda bulunmayı düşünerek, çocukların acil problemlerini ele almak;

(n) Kadın ve çocukların cinsel istismar amacıyla alınıp satılmaları dahil, organize ve her türden alınıp satılmaları, pornografi, fahişelik

ve seks turizmiyle, uluslararası işbirliğinden de yararlanarak mücadele etmek ve bunları ortadan kaldırmak için bütün ilgili insan hakları belgelerinin uygulanmasını güçlendirmek ve kurbanlar için yasal ve sosyal hizmetler düzenlemek; kadın ve çocukların organize istismarından sorumlu olanların yargılanması ve cezalandırılması için uluslararası işbirliğinden yararlanmak;

(o) Yerli halktan kadınların insan haklarına bütünüyle saygı duyulmasını garantileme gereğini göz önünde tutarak, Genel Kurul tarafından Dünya Uluslararası Yerli Halk On Yılı içinde kabul edilmesi amacıyla yerli halkın haklarına ilişkin bir deklarasyon düşünmek ve yerli halk örgütlerinin katılımına ilişkin kurallara uygun olarak, yerli halktan kadınların, deklarasyon taslağını ayrıntılı hale getiren çalışma grubuna katılmalarını teşvik etmek.

231. Birleşmiş Milletler sisteminin ilgili organları, oluşumları ve örgütleri, Birleşmiş Milletler sisteminin bütün insan hakları organları, ayrıca Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri tarafından, çeşitli organlar, mekanizmalar ve süreçlerin daha iyi koordinasyonu yoluyla daha büyük etkinlik ve verimlilik sağlarken, gereksiz tekrarlardan ve görev alanlarıyla yetkilerinin aşılmasından kaçınma gereğini gözönüne alarak :

(a) Kalkınma hakkı dahil, medeni, kültürel, ekonomik, politik ve sosyal bütün insan haklarını evrensel olarak yaygınlaştırma ve koruma görevlerini yerine getirirken kadınların insan haklarına tam, eşit ve sürekli bir dikkat göstermek;

(b) Kadının insan haklarının bütünüyle kabul edilmesini ve ortak görüş haline gelmesini sağlamak için, İnsan Hakları Dünya Konferansı'nın tavsiyelerini uygulamayı güvence altına almak;

(c) Danışmanlık hizmeti, teknik yardım, rapor metodolojisi, cinsiyet-etki değerlendirmeleri, koordinasyon, toplumsal bilgilendirme ve insan hakları eğitimiyle ilgili faaliyetler dahil olmak üzere, kadınların insan haklarını bütün Birleşmiş Milletler sisteminde ana görüş kılmak için kapsamlı bir politika programı geliştirmek ve bu programın uygulanmasında etkin bir rol oynamak;

(d) Kadınların hem gerçekleştirici hem de yararlanıcı olarak kalkınma süreciyle bütünleşmelerini ve bu sürece katılmalarını sağlamak, Çevre ve Kalkınmaya ilişkin Rio Deklarasyonu'nda 18/ ifade edilen, kadınların sürdürülebilir ve adil kalkınmaya yönelik olarak yapacakları küresel eylemler için belirlenmiş hedefleri tekrarlamak;

(e) Faaliyetlerinde cinsiyete dayalı insan hakları ihlallerine ilişkin bilgiye de yer vermek ve bu konudaki bulguları bütün program ve faaliyetleriyle bütünleştirmek;

(f) Kadınların insan haklarına bütünüyle saygı duyulmasını garantilemek için bütün insan hakları organlarıyla mekanizmaları arasında güçlü bir koordinasyon ve işbirliği kurulmasını sağlamak;

(g) Kadınların insan haklarını yerleştirmek için kendi görev alanları içinde çalışan Kadının Statüsü Komisyonu, İnsan Hakları Komisyonu, Sosyal Kalkınma Komisyonu, Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu, Suç Önleme ve Ceza Hukuku Komisyonu, Kadınlara Karşı Ayrımın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin dahil olduğu, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Anlaşmalarını İzleme Organları ve Birleşmiş Milletler Kadınlar İçin Kalkınma Fonu, Kadının İlerlemesi İçin Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu ve Birleşmiş Milletler sisteminin diğer örgütleri arasında koordinasyon ve işbirliğini güçlendirmek ve Kadının İlerlemesi Bölümüyle İnsan Hakları Merkezi arasında işbirliğini geliştirmek;

(h) İnsan haklarının, özellikle katliam, etnik temizlik, savaş durumlarında kadınlara sistematik tecavüz, mülteci akınları ve diğer yer değiştirmeler gibi kitlesel ihlallerini ve mülteci, yerinden edilmiş ve geri dönen kadınların belirli insan hakları tacizlerine maruz kalabildikleri gerçeğini göz önüne alarak, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği arasında, kendi ayrı görev alanları içerisinde, etkin bir işbirliği oluşturmak;

(i) İnsan hakları danışma hizmetleri programlarının bağlamı içinde, cinsiyete dayalı bir bakış açısının ulusal eylem programlarıyla, insan haklarıyla ve ulusal kurum ve kuruluşlarla birleştirilmesini teşvik etmek;

(j) Başta insan hakları ve insani yardım faaliyetlerinde çalışanlar olmak üzere, bütün Birleşmiş Milletler personeline ve görevlilerine kadının insan haklarına ilişkin eğitim vermek ve kadının insan haklarına ilişkin anlayışlarını geliştirerek, kadının insan hakları ihlallerini tanımalarını ve başa çıkmalarını ve işlerinin cinsiyete ilişkin yönünü bütünüyle kavramalarını sağlamak;

(k) Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Eğitimi On Yılı'nın (1995-2004) eylem planının uygulanmasını gözden geçirirken, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nın sonuçlarını dikkate almak.

Stratejik hedef I.2: Yasalarda ve uygulamalarda eşitliği ve ayrımcılık yapılmamasını sağlamak.

Yapılacak eylemler

232. Hükümetler tarafından:

(a) Kadınların ve erkeklerin bütün insan haklarını ve temel özgürlüklerini, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, politik veya diğer görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statülerine ilişkin hiçbir ayırım yapılmaksızın bütünüyle ve eşit kullanmalarını yaygınlaştırmaya ve korumaya öncelik vermek;

(b) Her yaşta bütün kadınlar ve kız çocukları için cinsiyete dayalı ayrımcılığı yasaklayan anayasal güvenceler oluşturmak ve/veya uygun yasaları yürürlüğe koymak ve her yaşta kadınların eşit haklarını ve bunların bütünüyle kullanılmasını temin etmek;

(c) Kadınlara erkeğin eşit olduğu ilkesini bütün yasalarda belirtmek ve yasalar ve diğer uygun araçlarla bu ilkenin uygulamasını sağlamak;

(d) Bütün ilgili uluslararası insan hakları belgelerinin ilke ve yönetmeliklerinin ulusal yasalarca uygulanmasını sağlamak amacıyla, aile, medeni, ceza, iş ve ticaret hukuku alanlarındaki yasal uygulamalar ve geleneklere dayalı yasalar dahil bütün ulusal yasaları gözden geçirmek, cinsiyete dayalı ayrımcılık yapan diğer türden bütün yasaları iptal etmek ve adaletin uygulanmasında cinsiyete ilişkin önyargıları kaldırmak;

(e) İnsan hakları komisyonları veya halkın şikayetlerini takip eden merciler gibi insan haklarına ilişkin programlar yürüten ulusal kurum ve kuruluşların, kadınların insan haklarını koruyacak programlar geliştirmelerini teşvik etmek ve güçlendirmek, onlara uygun statü, kaynak ve bireylere, özellikle de kadınlara yardımcı olması için Hükümete ulaşabilmelerini sağlamak ve bu kurum ve kuruluşların kadının insan haklarının ihlal edilmesini de içeren sorunlara yeterli dikkati göstermesini güvence altına almak;

(f) Yukarıdaki paragraf 94-95-96'da belirtilen haklar dahil kadının insan haklarının bütünüyle kabul edilmesini ve korunmasını güvence altına alacak eylemlerde bulunmak;

(g) Zararlı geleneksel veya adetlere ilişkin uygulamalardan, kültürel önyargılardan ve aşırılıklardan kaynaklanan ve bir insan hakları ihlali olan kadına yönelik şiddetle mücadele etmek ve ortadan kaldırmak için acil eylemlerde bulunmak;

- (h) Uygulandığı yerlerde, kadının cinsel organına zarar verilmesini yasaklamak, hükümet dışı kuruluşların, toplumsal örgütlerin ve dini kurum ve kuruluşların bu tip uygulamaları ortadan kaldırma çabalarına etkin destek vermek;
- (i) Polis ve askeri personel, cezaevi görevlileri, sağlık ve tıp personeli dahil bütün kamu görevlilerine, göç ve ilticaya ilişkin alanlarda çalışanlar dahil sosyal çalışmacılara ve eğitim sisteminin bütün düzeylerindeki öğretmenlere, cinsiyete duyarlı insan hakları eğitimi ve öğrenimi vermek ve toplumsal sorumluluklarını daha iyi yerine getirmelerini sağlamak amacıyla bu tür bir eğitim ve öğrenimi yasama ve parlamento üyeleri için de kullanışlı hale getirmek;
- (j) Kadınların, sendikalar ve diğer mesleki ve sosyal örgütlere eşit üye olabilme hakkını yaygınlaştırmak;
- (k) Kadının insan haklarının her türden kamu görevlisi tarafından ihlalini soruşturmak için etkili mekanizmalar kurmak ve ulusal yasalara uygun olarak gerekli cezalandırıcı yasal önlemleri almak;
- (l) Ceza hukuku ve yönetmeliklerinin, uygulayıcıyla kurban arasındaki ilişkiyi dikkate almadan, kadına yöneltilmiş veya daha çok kadını etkileyen suçlara karşı, kadınlara etkili koruma ve yargılama garanti etmesini sağlamak amacıyla, kadına yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak için, gerektiğinde ceza hukukunu ve yönetmeliklerini gözden geçirmek ve düzeltmek ve kadın davalıların, kurbanların ve/veya tanıkların, suçun soruşturulması ve yargılanması sürecinde yeniden kurban konumuna düşürülmesini veya ayrımcılığa maruz kalmasını önlemek;
- (m) Kadınların, hakim, avukat veya diğer mahkeme görevlileri, polis memuru ve hapisane ve gözetim görevlisi ve diğer mesleklerde yer alma konusunda erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlamak;
- (n) Haklarının ihlaline ilişkin olarak hak arayan dezavantajlı kadınlara yardımcı olmak için ücretsiz veya maliyeti uygun, hazır, kullanışlı, alternatif idari mekanizmalar ve yasal yardım programları oluşturmak veya varolanları güçlendirmek;
- (o) Bütün kadınların, hükümet dışı kuruluşların ve onların kalkınma hakkı dahil, medeni, kültürel, ekonomik, politik ve sosyal bütün insan haklarının korunması ve yaygınlaştırılması alanında çalışan bütün üyelerinin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine ve diğer bütün

insan hakları belgelerine uygun olarak ve ulusal yasaların korunması altında, bütün insan haklarını ve özgürlüklerini bütünüyle kullanmalarını sağlamak;

(p) Özürlü kadınların ve kız çocuklarının, kadına yönelik şiddete ilişkin bilgi ve hizmetlere, bunun yanı sıra toplumun bütün alanlarına faal olarak katılma ve ekonomik katkıda bulunma imkanına ulaşabilirliklerini sağlamak dahil, bütün insan haklarını ve temel özgürlüklerini eşit ve ayrımcılığa maruz kalmadan kullanmalarını garantilemeye özel bir önem vererek, Özürlü Kişiler İçin Fırsat Eşitliğine İlişkin Standart Kuralların^{30/} içerdiği tavsiyelerin uygulanmasını teşvik etmek ve güçlendirmek;

(r) Cinsiyete duyarlı insan hakları programlarının geliştirilmesini teşvik etmek.

Stratejik hedef I.3: Yasal okur yazarlığı başarmak.

Yapılacak eylemler

233. Hükümetler ve hükümet dışı kuruluşlar, uygun olduğunda Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası örgütler tarafından:

(a) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Uluslararası Medeni ve Politik Haklar Anlaşması, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Anlaşması, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Her Türlü Irk Ayrımının Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi 33/, Çocuk Hakları Sözleşmesi, İşkence ve Diğer Zülm, İnsanlık dışı veya Küçültücü Davranış veya Cezalandırmaya Karşı Anlaşma, Kalkınma Hakkı Deklarasyonu 34/ ve Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu, Birleşmiş Milletlerin ilgili konferans ve zirvelerinin raporları ve Kadınlara Karşı Ayrımın Ortadan Kaldırılması Komitesi'ne sunulan ulusal raporlar dahil, bütün kadınların insan haklarına ve eşit statüsüne ilişkin yasa ve bilgileri, mümkün olduğunda yerel ve yerli halk diline tercüme etmek, özürlü ve okuma yazmanın alt düzeylerinde bulunan kişilere uygun değişik biçimlerde düzenlemek, basmak ve dağıtmak;

(b) Bu konulara ilişkin bilgileri kolaylıkla anlaşılabilir şekilde ve özürsüzlükler ile okuma yazmanın alt düzeylerinde bulunan kişilere uygun, değişik biçimlerde basmak ve yaymak;

(c) Ulusal yasalara ve bunların kadınlar üzerindeki etkisine ilişkin, bireyin haklarını kullanmak için adalet sisteminden nasıl yararlanacağı konusunda yol göstermeyi de kapsayan bilgiler yaymak;

(d) İnsan haklarının etkin bir şekilde korunmasını sağlamak amacıyla özellikle askeri, polis ve diğer yasa uygulayıcı personel, yasama, hukuk ve sağlığa ilişkin mesleklerden olanlar gibi özel gruplar için düzenlenmiş yetişkin eğitimi ve hizmetiçi eğitim programlarında, toplumsal bilgilendirme ve insan hakları eğitimi faaliyetlerinde, uluslararası ve bölgesel belgelere ve standartlara ilişkin bilgilere de yer vermek;

(e) Kadınların insan hakları ihlal edildiğinde hak arama için başvurabilecekleri ulusal, bölgesel ve uluslararası mekanizmaların varlığına ilişkin bilgiyi geniş çapta yaymak ve bu mekanizmaları bütünüyle tanıtmak;

(f) Kadınları kendi insan hakları konusunda bilinçlendirecek insan hakları eğitim programlarının uygulanmasında yerel ve bölgesel kadın gruplarıyla, ilgili hükümet dışı kuruluşlarla, eğitimciler ve medyayla koordinasyon ve işbirliği yapmak ve bu grupları, bu programları uygulamaya teşvik etmek;

(g) Eğitimin her düzeyindeki okul müfredatında kadınların insan hakları ve yasal haklarına ilişkin eğitimi yaygınlaştırmak ve kadınla erkeğin toplumsal ve özel yaşamındaki eşitliğini, aile içindeki haklarını ve ulusal ve uluslararası yasalar uyarınca ilgili insan hakları belgelerini vurgulayan, ülkede en yaygın kullanılan dilleri göz önünde tutarak hazırlanacak, toplumsal kampanyalar düzenlemek;

(h) Bütün ülkelerde, Birleşmiş Milletlerin barış koruma operasyonlarında görevli olanlar dahil ulusal güvenlik ve silahlı kuvvetler mensuplarına, düzenli ve devamlı olarak insan hakları ve uluslararası insani hukuk eğitimi vermek, kadınların ve çocukların korunmasına ve silahlı çatışma durumlarında insan haklarının korunmasına ilişkin kurallara özel bir önem vererek, onlara görev sırasında ve dışında, her zaman kadınların haklarına saygılı olmaları gerektiğini hatırlatmak ve bu gerçeğe duyarlı olmalarını sağlamak;

(i) Mülteci ve yerinden edilmiş kadınların, göçmen kadınların ve göçmen kadın işçilerin kendi insan hakları ve yararlanabilecekleri başvuru mekanizmaları konusunda bilgi sahibi olmalarını güvence altına alacak uygun önlemler almak.

J. Kadınlar ve Medya

234. Bilgi teknolojisinde son on yılda kaydedilen gelişmeler ulusal sınırları aşan küresel bir iletişim ağını kolaylaştırmış ve kamu politikasını,

başta çocukların ve genç yetişkinlerinki olmak üzere özel tutum ve davranışları etkilemiştir. Medyanın her yerde, kadının ilerlemesine çok daha büyük katkıda bulunma potansiyeli vardır.

235. İletişim sektöründe kariyer yapmayı seçen kadın sayısı artmış olmakla birlikte, bunların pek azı karar alma düzeylerindeki konumlara gelmişler veya medya politikasını etkileyen yönetim kurulları ve organlarında yer almışlardır. Kamu ve özel, yerel, ulusal ve uluslararası medya örgütlerinde sıkça raslanan cinsiyete dayalı klişeleştirme tutumunun ortadan kaldırılmasına ilişkin başarısızlık, medyanın cinsiyete duyarlı olmadığını kanıtlamaktadır.

236. Elektronik, basılı, görsel ve işitsel medyanın iletişimde sürekli olarak kadının olumsuz ve alçaltıcı imajlarına yer vermesinin değişmesi gerekmektedir. Çoğu ülkedeki elektronik ve basılı medya, kadınların farklı yaşamlarını ve değişen dünyada topluma katkılarını dengeli olarak yansıtmamaktadır. Buna ek olarak, şiddete yer veren, küçültücü ve pornografik medya ürünleri kadınları ve onların topluma katılmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Kadının geleneksel rollerini pekiştiren programlar da aynı ölçüde sınırlayıcı olabilmektedir. Tüketim eğiliminin dünya çapında yaygınlaşması, reklamların ve ticari mesajların kadınları çoğu kez asıl tüketiciler olarak gösterdiği ve uygun olmayan bir biçimde kız çocuklarını ve her yaşta kadınları hedef aldığı bir ortamın doğmasına yol açmıştır.

237. Becerilerini, bilgilerini ve bilgi teknolojilerine ulaşabilirliklerini zenginleştirerek, kadınları güçlendirmek gerekmektedir. Bu onların, kadınların olumsuz imajlarıyla uluslararası çapta mücadele etme ve önemi giderek artan bir endüstrinin gücünü kötüye kullanmasına karşı çıkma yeteneklerini güçlendirecektir. Medyanın iç işleyişine yönelik mekanizmalar oluşturmaya ve güçlendirmesine, ayrıca cinsiyete önyargılı programların ortadan kaldırılması için geliştirilmiş yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Çoğu kadın, özellikle gelişmekte olan ülkelerdekiler, genişleyen elektronik bilgi yollarına etkin bir biçimde ulaşamamakta, bu nedenle kendilerine değişik bilgi kaynakları sağlayacak ağlar kuramamaktadırlar. Bu yüzden kadınların, yeni teknolojilerin geliştirilmesiyle ilgili karar alma mevkilerinde bulunmalarını ve böylelikle bu yeni teknolojilerin büyüme ve etkilerine bütünüyle katılmalarını sağlamak gerekmektedir.

238. Hükümetler ve diğer aktörler medyanın harekete geçirilmesi konusunu ele alırken, cinsiyete dayalı bakış açısını politikalarına ve programlarına yerleştirmek için faal ve görünür bir politika izlemelidirler.

Stratejik hedef J.1: Medya ve yeni iletişim teknolojileri içinde kadınların karar alma ve kendilerini ifade etme konularına katılımını ve ulaşabilirliğini artırmak.

Yapılacak eylemler

239. Hükümetler tarafından:

- (a) Medyanın bütün alanlarına ve düzeylerine eşit ulaşabilirliklerini sağlamak ve yaygınlaştırmak için kadınların eğitimini, öğrenimini ve istihdamını desteklemek;
- (b) Dikkat ve eylem gerektiren alanları belirlemek için kadın ve medyanın bütün alanlarında araştırmaları desteklemek ve cinsiyete dayalı bakış açısı yerleştirmek amacıyla halihazırdaki medya politikalarını gözden geçirmek;
- (c) Yönetim, programlama, eğitim, öğretim ve araştırma dahil kadınların medyaya tam ve eşit katılımlarını yaygınlaştırmak;
- (d) Kadın ve erkeklerin, özel, Devlet veya kamusal medyayla bağlantılı olanlar dahil, bütün danışma, idare, düzenleme ve izleme organlarına atanmasında, cinsiyetler arası denge oluşturmayı hedeflemek;
- (e) İfade özgürlüğünün izin verdiği ölçüde, kadının ihtiyaç ve düşüncelerinin gerektiği gibi ele alınmasını sağlamak amacıyla, bu organları, kadınlar için ve kadınlar tarafından hazırlanan programların sayısını artırmaya teşvik etmek;
- (f) Elektronik ağlar ve diğer yeni iletişim teknolojileri dahil kadınların medya ağlarını uluslararası ve diğer düzeylerde bir bilgi dağıtma ve görüş alışverişinde bulunma aracı olarak kabul etmek ve teşvik etmek ve bu amaçla medyaya ilişkin bütün alanlarda ve iletişim sistemlerinde faaliyet gösteren kadın gruplarını desteklemek;
- (g) Ulusal medyadaki programların, yerli halkın çeşitli kültürleri ve ulusal yasalar çerçevesinde sosyal ve eğitime ilişkin konuların gelişimi hakkında bilgi yayarak yaratıcı bir biçimde kullanılmalarını sağlamak amacıyla araçlar ve ödüller oluşturmak ve teşvik etmek;
- (h) Medyanın özgürlüğünü ve bunu takiben ulusal yasalar çerçevesinde korunmasını garanti altına almak ve ifade özgürlüğüne uygun olarak medyanın kalkınmaya ve sosyal konulara olumlu ilgisini teşvik etmek;

240. Ulusal ve uluslararası medya sistemleri tarafından :

Medya ve uluslararası iletişim sistemlerinin, kadınlara ilişkin dengeli ve farklı imajlar yaymasını sağlayacak ve kadınlarla erkeklerin prodüksiyon

ve karar alma süreçlerine katılımlarını artıracak, ifade özgürlüğüne uygun, gönüllü ve diğer türden düzenleyici mekanizmalar geliştirmek.

241. Uygun olduğunda Hükümetler veya kadının ilerlemesine yönelik ulusal mekanizmalar tarafından:

- (a) Deneysel çabalar için fon sağlama dahil, kitle iletişim araçlarına bilgi sağlamak amacıyla, kadınlara yönelik eğitim ve öğrenim programları geliştirmeyi ve ister kamu ister özel sektörde olsun, yeni iletişim teknolojilerinin, siberetik uzay ve uyduların kullanılmasını teşvik etmek;
- (b) Yeni teknolojiler dahil iletişim sistemlerinin, kadınların demokratik süreçlere katılımlarını güçlendiren bir araç olarak kullanılmasını teşvik etmek;
- (c) Kadın medya uzmanlarının yer aldığı bir rehberin hazırlanmasını kolaylaştırmak;
- (d) Medyanın, kadının dengeli ve klişeleşmiş olmayan imajlarına yer vermesini sağlamak amacıyla, kadınların mesleki standartlar ve idari kuralların veya diğer iç işleyişine ilişkin mekanizmaların geliştirilmesine katılmalarını teşvik etmek;

242. Hükümet dışı kuruluşlar ve medyaya ilişkin meslek birlikleri tarafından:

- (a) Medyayı izleyebilecek ve kadının ihtiyaçlarıyla düşüncelerinin gerektiği gibi yansıtılması konusunda medyayla görüş alışverişi yapabilecek medya gözlem gruplarının kurulmasını teşvik etmek;
- (b) Uluslararası düzey dahil, iletişimde bilgi teknolojisinden ve medyadan daha çok yararlanmaları için kadınları eğitmek;
- (c) Medyadaki kadınların özel ihtiyaçlarını belirlemek için, hükümet dışı kuruluşlar, kadın örgütleri ve mesleki medya örgütleri arasında ağlar oluşturmak ve onlar için bilgilendirme programları geliştirmek ve kadınların insan haklarıyla, erkekle kadın arasındaki eşitliği yaygınlaştırmak amacıyla bu örgütler arasındaki Güney-Güney ve Kuzey-Güney diyalogunu destekleme açısından, özellikle uluslararası düzeyde kadınların iletişime daha çok katılmalarını kolaylaştırmak;
- (d) Medya endüstrisinin, eğitiminin ve medya enstitülerinin geliştirilmesini, uygun dillerde öykücülük, drama, edebiyat ve şarkı gibi geleneksel, yerli halka ait ve diğer etnik kültür biçimlerini yansıtan programlara yer verilmesini teşvik etmek ve bu tür iletişimi kalkınma ve sosyal konulara ilişkin bilgileri yaymak için kullanmak.

Stratejik hedef J.2: Medyada kadınların dengeli ve klişeleşmiş olmayan görüntülerini yaygınlaştırmak.

Yapılacak eylemler

243. Hükümetler ve uluslararası örgütler tarafından, ifade özgürlüğünün izin verdiği ölçüde:

(a) Kadınların ve kız çocuklarının ve onların farklı rollerinin, dengeli bir biçimde yansıtılmasını yaygınlaştırmayı hedef alan bir bilgilendirme, eğitim ve iletişim stratejisinin araştırılmasını ve uygulanmasını sağlamak;

(b) Medya ve reklam ajanslarını, Eylem Platformu konusunda bilinci artıracak özel programlar geliştirmeye teşvik etmek;

(c) Medyada kadınların klişeleşmiş olmayan, dengeli ve farklı görüntülerinin yaratılmasını ve kullanılmasını teşvik etmek için, medya şirketleri sahipleri ve yöneticileri dahil, medyaya ilişkin mesleklerden olanlara, cinsiyete duyarlılık kazandıracak eğitim verilmesini teşvik etmek;

(d) Medyanın, kadınları aşağı dereceden insanlar olarak sunmaktan ve seks objesi ya da eşyası olarak göstererek istismar etmekten kaçınmasını, bunun yerine kadınları yaratıcı, kalkınma sürecine katkıda bulunan ve ondan yararlanan önemli insanlar olarak sunmasını teşvik etmek;

(e) Medyada sergilenen, cinselliği ön plana çıkaran klişelerin, cinsiyet ayrımcılığı yaptığı, doğası gereği küçültücü olduğu ve hakaret içerdiği kavramını yerleştirmek;

(f) Medyada kadın ve çocuklara yönelik şiddetin yansıtılmasını ve pornografiyi önlemek için uygun yasalar çıkarmak dahil, etkili önlemler almak veya bu tür önlemler oluşturmak,

244. Kitle iletişim araçları ve reklam örgütleri tarafından :

(a) Kadınların klişeleşmiş olmayan görüntülerinin sunulmasını yaygınlaştırmak için, ifade özgürlüğüne uygun mesleki standartlar, idari kurallar ve iç işleyişe yönelik diğer türden düzenlemeler geliştirmek;

(b) Reklamlar dahil medyada yeralan, kadını küçültücü, şiddet içeren veya pornografik materyale ilişkin olarak, ifade özgürlüğü ile uyumlu mesleki standartlar ve idari kurallar oluşturmak;

(c) Toplulukları, tüketicileri ve sivil toplumu ilgilendiren bütün konularda cinsiyete dayalı bir bakış açısı geliştirmek;

(d) Medyanın bütün düzeylerindeki karar alma süreçlerine kadınların katılımını artırmak.

245. Medya, hükümet dışı kuruluşlar ve özel sektör tarafından, uygun olduğunda kadının ilerlemesine yönelik ulusal mekanizmalarla işbirliği yaparak:

(a) Cinsiyet eşitliğini ve kadınla erkeğin aile içinde, klişeleşmiş olmayan cinsiyet rollerini vurgulayan ve ev içi şiddet dahil kadına yönelik şiddetin bütün türlerini, eş ve çocuk tacizini ortadan kaldırmayı hedefleyen bilgiler yayan medya kampanyaları yoluyla aile sorumluluklarının eşit paylaşımını yaygınlaştırmak;

(b) Özellikle genç kadınlara model oluşturması için; anne, eş, meslek sahibi kadın, yönetici ve girişimci olarak iş ve aile sorumluluklarını dengelemeye ilişkin tecrübeleri dahil, ama bunlarla sınırlı olmayan pek çok değişik yaşam tecrübesini liderlik pozisyonlarına taşımayı başarmış kadın liderlerle ilgili medya materyalleri hazırlamak ve/veya yaymak;

(c) Kadınların insan haklarına ilişkin bilgi yaymak ve bu alandaki bilinci artırmak için, toplumsal ve özel eğitim programlarının da kullanıldığı geniş kampanyalar düzenlemek;

(d) Kadınlara ve konularına ilişkin bilgi yaymak için, uygun olduğunda alternatif medyanın gelişmesini ve bütün iletişim araçlarının kullanılmasını desteklemek ve finanse etmek;

(e) Cinsiyet analizlerini medya programlarına uygulamak için yaklaşımlar geliştirmek ve uzmanları eğitmek.

K. Kadınlar ve Çevre

246. Sürdürülebilir kalkınma kavramının merkezi insandır. Bütün insanların doğayla uyum içinde sağlıklı ve verimli bir yaşam sürmeye hakkı vardır. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda, Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nda kabul edildiği ve Gündem 21'de yansıtıldığı gibi kadınların, sürdürülebilir ve ekolojik açıdan doğru olan tüketim ve üretim biçimlerinin ve doğal kaynakların yönetimine ilişkin yaklaşımların geliştirilmesinde çok önemli bir rolü vardır. Kaynak azalmasına, doğal sistemlerin bozulmasına ve kirliliğe yol açan maddelerin tehlikelerine ilişkin bilinç, son on yılda önemli ölçüde artmıştır. Bu giderek kötüleşen koşullar, hassas ekosistemleri yoketmekte, toplumları, özellikle de kadınları üretime yönelik faaliyetlerden alıkoymakta ve güvenli, sağlıklı bir doğal çevreye yönelik, giderek büyüyen bir tehdit oluşturmaktadır. Yoksul-

luk ve çevresel bozulma birbiriyle yakından bağlantılıdır. Yoksulluk, çevre üzerinde belirli baskılara yol açarken, küresel çevrenin giderek daha da bozulmasının en önemli nedeni, özellikle endüstrileşmiş ülkelerdeki sürdürülemez üretim ve tüketim biçimleridir; bunlar yoksulluğu ve dengesizlikleri şiddetlendiren, hayati önemi olan meselelerdir. Küresel ısınmanın sonucu olarak deniz seviyelerinin yükselmesi, ada ülkelerinde ve kıyı bölgelerde yaşayan insanları tehdit eden çok ciddi ve acil bir sorundur. Kloroflorokarbon, halojenler ve metil bromür (plastiklerin ve köpüklerin imal edildiği) içeren ürünler gibi ozon tüketen maddelerin kullanılması, atmosferi olumsuz etkilemekte, böylece aşırı düzeylerdeki zararlı ultraviyole ışınlarının Dünya yüzeyine ulaşmasına neden olmaktadır. Bu durum insan sağlığını önemli ölçüde etkilemekte, cilt kanseri, göz rahatsızlıkları ve zayıf bağışıklık sistemlerine ilişkin oranlarda artış görülmektedir. Ayrıca çevre de bundan olumsuz etkilenmekte, ekinler ve okyanustaki yaşam zarar görmektedir.

247. Bütün Devletler ve bütün insanlar, yaşam standartlarındaki farklılığı azaltmak ve dünyadaki insanların çoğunun ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilmek amacıyla, sürdürülebilir kalkınmanın zorunlu bir gereği olarak yoksulluğu ortadan kaldırma görevinde işbirliği yapacaklardır. Kasırgalar, tayfunlar, diğer doğal felaketler ve bunlara ek olarak kaynakların tahrip edilmesi, şiddet, yer değiştirmeler ve savaş, silahlı veya diğer türden çatışmaların etkileri, nükleer silahların denenmesi ve kullanılması ve yabancı işgali, çevresel bozulmayı artıran unsurlardır. Doğal kaynakların azalması toplumlara, özellikle de kadınları gelir getirici faaliyetlerden alıkoyarken bir yandan da ücretsiz işlerin artmasına yol açmaktadır. Hem kırsal hem de kentsel alanlarda çevresel bozulma, başta kız çocukları ve her yaşta kadınlar olmak üzere nüfusun yaşam standardını, refahını ve sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Kırsal alanlarda yaşayan kadınların ve tarım sektöründe çalışanların rolüne ve durumuna özel bir önem vermek ve eğitime, toprağa, doğal kaynaklara, üretim kaynaklarına, krediye, kalkınma programlarına ve kooperatiflere ulaşmalarını sağlayarak sürdürülebilir kalkınma sürecine katılımlarını artırmak gerekmektedir. Kadınların çeşitli kimyasalların zararlı etkilerine karşı farklı hassasiyetleri vardır. Bu yüzden evde ve işyerindeki çevresel tehlikeler onların sağlıklarını önemli ölçüde etkileyebilir. Kadının sağlığını tehdit eden bu riskler özellikle kentsel alanlarda ve çevreyi kirleten endüstri tesislerinin yoğun olduğu alanların civarındaki düşük gelirli bölgelerde yüksektir.

248. Kadınlar doğal kaynakları kullanarak ve yöneterek aileleri ve toplum için yiyecek sağlarlar. Tüketici ve üretici, ailelerinin bakımından so-

rumlu kişiler ve eğitimci olarak kadınlar, şu andaki ve gelecek kuşakların hayat standardı ve sürekliliğine ilişkin dikkat ve ilgileriyle sürdürülebilir kalkınmanın yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamaktadırlar. Hükümetler, Gündem 21'in 24. bölümünde 19/ belirtildiği gibi, kuşaklar içinde ve arasında, çevresel sürekliliği cinsler arası eşitlik ve adaletle bütünleştiren yeni bir kalkınma örneği oluşturma konusunda kararlılıklarını ifade etmişlerdir.

249. Kadınlar, doğal kaynaklar ve çevrenin yönetimi, muhafaza, koruma ve iyileştirme çabalarına ilişkin karar alma ve politika oluşturma süreçlerinin hiçbir düzeyinde yeterince yer almamakta ve onların doğal kaynakların doğru yönetimini izleme ve savunmaya ilişkin tecrübeleriyle becerileri, politika oluşturma ve karar alma organlarında, eğitim kurum ve kuruluşları ile çevreyle bağlantılı örgütlerin idari düzeylerinde çoğu kez dikkate alınmamaktadır. Arazi kullanım planlamacısı, ziraat mühendisi, orman mühendisi, deniz bilimcisi ve çevre avukatı gibi doğal kaynakların yönetimine ilişkin ve politika oluşturma kapasitesine sahip meslekleri seçen kadınların sayısı çok azdır. Doğal kaynakların yönetimine ilişkin meslekler seçen kadınların olduğu yerlerde bile onlar çoğu kez, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde politika oluşturma kapasitesine sahip resmi kurum ve kuruluşlarda yeterince temsil edilmemektedirler. Çoğunlukla kadınlar, aldıkları kararlarla çevresel kaliteyi büyük ölçüde etkileyen mali ve şirketleşmiş kurumların yönetimine eşit olarak katılmamaktadırlar. Dahası, bu konunun bütün düzeylerinde çalışmayı amaçlayan, kadınlara ilişkin hükümet dışı kuruluşların son zamanlardaki hızlı artışına ve şeffaflığına rağmen, kadınlara ilişkin hükümet dışı kuruluşlarla çevresel konuları ele alan ulusal kurumlar arasındaki koordinasyonda eksiklikler vardır.

250. Kadınlar genellikle çevresel ahlakı yerleştirmede, kaynak kullanımını azaltmada, israfı ve aşırı tüketimi en aza indirmek için kaynakların yeniden ve dönüştürülerek kullanılmasını yaygınlaştırmada önderlik rolünü üstlenmişler ya da başı çekmişlerdir. Kadınlar sürdürülebilir tüketim kararlarını etkilemede belirgin bir biçimde güçlü rol oynayabilirler. Buna ek olarak kadınların, çevrenin korunması için taban ve gençlik kampanyaları düzenlemek dahil çevresel yönetime yaptıkları katkılar, genellikle çevresel konularda sorumluluğun paylaşıldığı eylemlere ve kesin kararlara en çok ihtiyaç duyulan yerel düzeylerde meydana gelmektedir. Kadınlar, özellikle yerli halktan kadınlar, ekolojik bağlantılar ve hassas ekosistemlerin yönetimi konusunda belirli bilgilere sahiptirler. Çoğu toplumda kadınlar, balıkçılık dahil geçinmeye yönelik üretimde asıl işgücünü oluştururlar; bu nedenle yiyecek ve besin temininde, geçimin ve kayıt dışı sektörlerin

zenginleşmesinde ve çevrenin korunmasında çok önemli rol oynarlar. Belirli bölgelerde, erkekler genellikle uzak yerlerdeki işlerin peşine düşüp, doğal çevreyi korumayı ve ev içinde ve toplumda yeterli ve sürdürülebilir kaynak kullanımını kadınlara bıraktıklarından, genellikle kadınlar toplumun en daimi üyeleridir.

251. Çevrenin doğru bir biçimde yönetilmesi için ihtiyaç duyulan stratejik eylemler, bütünsel, disiplinlerarası ve sektörlerarası bir yaklaşım gerektirmektedir. Kadınların bu yaklaşımın her yönüne katılmaları ve liderlikleri çok önemlidir. Birleşmiş Milletlerin kalkınmaya ilişkin konferanslarında ve Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nın bölgesel hazırlık konferanslarında onaylandığı gibi, kadınlarla erkeklerin eşit katılımını içermeyen sürdürülebilir kalkınma projeleri uzun vadede başarılı olamayacaklardır. Bu konferanslarda kadınlar, bilgi oluşturma ve çevresel eğitimin bütün düzeylerinde karar alma ve yönetime etkin bir biçimde katılmaya çağrılmışlardır. Bu nedenle kadınların ekolojik açıdan sağlam bir çevreye katkıları ve tecrübeleri, 21. yüzyıl gündeminin merkezinde olmalıdır. Kadınların, çevresel yönetime yaptıkları katkılar kabul edilip desteklenmedikçe, sürdürülebilir kalkınma ulaşılamayan bir hedef olarak kalacaktır.

252. Hükümetler ve diğer aktörler, kadınların doğal kaynakların yönetimine, muhafazasına ve çevrenin korunmasına yaptıkları katkıların yeterince kabul edilmemesini ve desteklenmemesini ele alırken, kararlar alınmadan önce bu kararların sırasıyla kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerine ilişkin bir inceleme yapmak dahil, cinsiyete dayalı bir bakış açısını bütün politika ve programlara yerleştirmek için faal ve görünür bir politika izlemelidirler.

Stratejik hedef K.1: Çevreye ilişkin bütün karar alma düzeylerine kadınları etkin olarak dahil etmek.

Yapılacak eylemler

253. Uygun olduğunda belediyeler dahil hükümetin bütün kademeleri tarafından:

(a) Yerli halka mensup olanlar dahil kadınlara, yönetici, düzenleyici ve planlayıcı olarak çevresel kararların bütün düzeylerine, uygulayıcı ve düzenleyici olarak da çevresel projelere katılmaları için imkanlar sağlamak;

(b) Bilim, teknoloji ve ekonomiye ilişkin alanlar dahil, kadınların bilgi ve eğitime ulaşabilirliğini kolaylaştırmak ve artırmak, böylelikle çevresel kararlara katılmaları için bilgi, beceri ve imkanlarını zenginleştirmek;

(c) Yerli halk ve yerel topluluklara mensup kadınların geleneksel ilaçlara, biyolojik çeşitliliklere ve yerli teknolojilere ilişkin uygulamaları dahil bilgilerinin, yenilik ve uygulamalarının, ulusal yasaların idaresi altında ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne 35/ uygun olarak etkin bir biçimde korunmasını ve kullanılmasını teşvik etmek, bunların ekolojik açıdan sürdürülebilir bir tarzda kabul edilmesini, sürdürülmesini, yaygınlaştırılmasını ve korunmasını sağlamaya çalışmak ve bu bilgiye sahip olanların katılımı ve onayıyla daha geniş çapta uygulanmasını sağlamak. Bunlara ek olarak, bu kadınların ulusal ve uluslararası yasaların koruması altındaki fikri mülkiyet haklarını muhafaza etmek; bu tür bilgi, yenilik ve uygulamaları, ulusal yasaların idaresi altında ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne ve ilgili uluslararası yasalara uygun olarak etkin bir biçimde korumak ve kullanmak için gerekli yerlerde, ilave yollar ve araçlar bulmak için faal olarak çalışmak. Bu tür bilgi, yenilik ve uygulamaların kullanılmasından doğan yararların adil ve hakkaniyetli paylaşılmasını teşvik etmek;

(d) Çevre ve Kalkınmaya ilişkin Rio Deklarasyonu'nda 18/ kabul edilen, önlem almaya yönelik yaklaşımı dikkate alarak, evde, işyerinde ve diğer ortamlarda tanımlanmış çevresel tehlikelerin kadın sağlığına yönelik risklerini azaltmak için, temiz teknolojilerin uygun kullanımını dahil, uygun önlemler almak;

(e) Cinsiyete dayalı bakış açısını, diğer konuların yanı sıra, çevresel açıdan doğru ve sürdürülebilir kaynak yönetimi mekanizmalarının, üretim tekniklerinin ve kırsal ve kentsel alanlarda altyapı geliştirme çalışmalarının düzenlenmesi ve uygulanmasıyla bütünleştirecek önlemler almak;

(f) Evlerinde, yaşadıkları toplumda ve işyerlerinde erkeklerle birlikte etkin çevresel tedbirler almaları için kadınları üretici ve tüketici olarak güçlendirecek önlemler almak;

(g) Yerel toplulukların özellikle de kadınların, kamu hizmetine ilişkin ihtiyaçların ve uzamsal planlamanın belirlenmesine ve kentsel altyapının sağlanmasıyla düzenlenmesine katılmalarını yaygınlaştırmak.

254. Hükümetler, uluslararası örgütler ve uygun olduğunda özel sektör kuruluşları tarafından:

(a) Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun ve diğer uygun Birleşmiş Milletler organlarının çalışmalarında ve uluslararası mali kurum ve kuruluşların faaliyetlerinde cinsiyete dayalı etkileri göz önünde tutmak;

(b) Küresel Çevre Kuruluşları ve diğer uygun Birleşmiş Milletler örgütlerinin fon sağladığı projelerin düzenlenmesine, onaylanmasına ve yürütülmesine kadınların katılımını sağlamak ve cinsiyete dayalı bakış açısını bu projelerle bütünleştirmek;

(c) Küresel Çevre Kuruluşları'nın ilgilendiği alanlarda, kadınların yararlanacağı ve kadınlar tarafından yönetilen projeler düzenlenmesini teşvik etmek;

(d) Kadınların, doğal kaynakların yönetimine ve çevresel koruma ile muhafazaya ilişkin politika ve programların düzenlenmesine ve uygulanmasına, özellikle taban düzeyinde, karar alıcılar, planlamacılar, yöneticiler, bilimsel ve teknik konularda danışmanlar ve yararlanıcılar olarak katılma oranlarını artıracak stratejiler ve mekanizmalar oluşturmak;

(e) Çevresel bozulmayı ve bunun kadınlar üzerindeki etkisini ele almaları için sosyal, ekonomik, politik ve bilimsel kurum ve kuruluşları teşvik etmek.

255. Hükümet dışı kuruluşlar ve özel sektör tarafından:

(a) Çevresel yönetim ve doğal kaynak yönetiminin kadınları ilgilendiren konular olduğunu savunmak ve çevresel koruma ile muhafaza için kaynak seferberliğine katkıda bulunacak bilgileri temin etmek;

(b) Kadın çiftçilerin, balıkçıların ve köylülerin, bilgi, beceri, pazarlama hizmetleri ve çevresel açıdan doğru teknolojilere ulaşabilirliğini kolaylaştırarak, kaynak yönetimi ve biyolojik farklılıkların muhafazasındaki hayati rollerini ve tecrübelerini desteklemek ve güçlendirmek.

Stratejik hedef K.2: Cinsiyete ilişkin konuları ve bakış açılarını, sürdürülebilir kalkınma politikaları ve programlarıyla bütünleştirmek

Yapılacak eylemler

256. Hükümetler tarafından :

(a) Yerli halka mensup olanlar dahil kadınları, bakış açılarını ve bilgilerini, erkeklerle eşit olarak, sürdürülebilir kaynak yönetiminin ve özellikle toprağın çevresel bozulmasını önlemek ve ele almak için düzenlenmiş programların dahil olduğu sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin politika ve programların karar alma süreçleriyle bütünleştirmek;

(b) Politika ve programları, çevresel etki ve kadınların doğal kaynaklara eşit ulaşabilirliği ve bu kaynakları kullanması açısından değerlendirmek;

(c) Gerekli olduğunda, başta düşük geliri, yerli halka veya azınlıklara mensup kadınlar olmak üzere belirli kadın gruplarına ilişkin veri toplamak ve araştırma yapmak dahil, kadınların çevresel bozulma ve tehlikelere nasıl ve ne ölçüde hassas ya da maruz olduğunu değerlendirmek için yeterli araştırma yapılmasını güvence altına almak;

(d) Kırsal bölge kadınlarının sürdürülebilir kaynak kullanımına ve yönetimine ilişkin geleneksel bilgi ve uygulamalarını çevresel yönetim ve genişleme programlarıyla bütünleştirmek;

(e) Sürdürülebilir insan yerleşimleri geliştirmek amacıyla, cinsiyete duyarlı araştırmaların sonuçlarını halihazırdaki politikalarla bütünleştirmek;

(f) Kadınların, özellikle de kırsal bölgelerdeki ve yerli halktan kadınların, yiyecek toplama ve üretimi, toprağın korunması, sulama, su havzalarının yönetimi, sıhhi koşullar, kıyı şeridi ve deniz kaynaklarının yönetimi, zararlılarla mücadele, toprak kullanım planlaması, orman muhafazası ve bireysel ormancılık, balıkçılık, doğal felaketleri önleme, yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları gibi önemli konulardaki rolüne ilişkin bilgileri, özellikle yerli kadınların bilgi ve tecrübelerini dikkate alarak yaygınlaştırmak ve bu konulardaki araştırmaları finanse etmek;

(g) Kadınların sürdürülebilir kalkınmaya tam ve eşit katılımı, kaynaklara ve kontrolüne eşit ulaşabilirliği önündeki önleyen engelleri ortadan kaldırmak için bir değişim stratejisi geliştirmek;

(h) Bilgiyle seçim yapabilmeleri, ayrıca doğal ve yerel kaynakların ve ekosistemlerin yönetimine ve uygun kullanımına ilişkin yerel, ekonomik, bilimsel ve çevresel öncelikler belirlenirken bilgiye dayalı girdiler sunabilmeleri için, kız çocuklarının ve her yaşta kadınların bilim, teknoloji, ekonomi ve doğal çevreyle bağlantılı diğer alanlarda eğitimini yaygınlaştırmak;

(i) Meslek sahibi ve bilimle uğraşan kadınların, ayrıca teknik idari ve büro çalışanlarının, çevresel yönetime katılmalarını sağlayacak programlar geliştirmek, kadınlar ve kız çocukları için bu alanlarda eğitim programları hazırlamak, işe alma imkanlarını genişleterek bu alanlarda kadınların sayısını artırmak ve kadınların bu faaliyetlere katılımını ve uzmanlığını geliştirecek özel önlemler uygulamak;

(j) Kadınlara danışılarak düzenlenmiş, geliştirilmiş ve hem kadınlara hem de erkeklere uygun olan çevresel açıdan doğru teknolojileri belirlemek ve yaygınlaştırmak;

(k) Katılımcıya ilişkin ihtiyaçların değerlendirilmesi, enerji planlaması ve yerel ve ulusal düzeylerde politika düzenlemeleri yoluyla kadınların eve ilişkin altyapı, temiz su, ve rüzgar, güneş, biomass ve diğer yenilenebilir kaynaklar gibi sürdürülebilir ve uygun maliyetli enerji kaynaklarına eşit ulaşılabilirliğini desteklemek;

(l) 2000 yılına kadar temiz suyun herkes için ulaşılabilir ve elde edilebilir olmasını ve kirlenmiş su sistemlerini arıtmak ve hasar görmüş su havzalarını yeniden inşa etmek için çevresel koruma ve muhafaza planlarının yapılmasını ve uygulanmasını garanti etmek.

257. Uluslararası örgütler, hükümet dışı kuruluşlar ve özel sektör kurum ve kuruluşları tarafından :

(a) Başta ürünlerin, teknolojilerin ve endüstriyel işlemlerin çevre ve sağlık üzerindeki etkileri olmak üzere çevreye ilişkin konularda toplumsal bilinci artırmak için kadınların iletişim endüstrilerine girmelerini sağlamak;

(b) Tüketicilerin satın alma güçlerini kullanarak çevresel açıdan güvenilir ürünlerin yaygınlaşmasını teşvik etmelerini sağlamak ve çevresel açıdan doğru ve verimli tarımsal, balıkçılıkla ilgili, ticari ve endüstriyel faaliyetlere ve teknolojilere yapılan yatırımları desteklemek;

(c) Dönüştürme kolaylığı olan ürünlerin, üstünde ürüne ilişkin bilgilerin yer aldığı ve zehirli kimyasallarla böcek öldürücü içerenlerin, yaş ve okuma yazma düzeyinden bağımsız olarak bütün tüketiciler tarafından anlaşılacak dilde ve sembollerle etiketlenmesi dahil, etiketi olan ürünlerin ve organik gıdaların pazarlanmasını yaygınlaştırarak kadınların tüketici inisiyatiflerini desteklemek.

Stratejik hedef K.3: Kalkınma ve çevreye ilişkin politikaların kadınlar üzerindeki etkisini değerlendirmek için ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde mekanizmalar kurmak veya güçlendirmek .

Yapılacak eylemler

258. Hükümetler, bölgesel ve uluslararası örgütler ve uygun olduğunda hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

(a) İnsan kaynakları gelişiminin devamlı yaygınlaşmasını, çevresel açıdan doğru teknolojilerin ve kadın girişimciliğinin geliştirilmesini sağlamak için, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınlara, tarım, balıkçılık, küçük girişimcilik, ticaret ve endüstri sektörlerinde teknik yardım sağlamak;

(b) Aşağıdaki konularda, akademik kurumlar ve yerel kadın araştırmacılarla işbirliği yaparak, cinsiyete duyarlı veri tabanları, bilgi ve

izleme sistemleri, katılımcı faaliyete dayalı araştırmalar, metodolojiler ve politika analizleri geliştirmek;

(i) Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin veri tabanları ve bilgi sistemlerine dahil edilmesi için, kadınların doğal kaynakların yönetimi ve muhafazası hakkındaki bilgi ve deneyimleri;

(ii) Diğer Şeylerin yanısıra, sürdürülemez üretim ve tüketim biçimlerinden, kuraklık, kalitesiz su, küresel ısınma, çölleşme, deniz seviyesinin yükselmesi, tehlikeli atıklar, doğal felaketler, zehirli kimyasalların ve böcek ilaçlarının kalıntıları, radyoaktif atıklar, silahlı çatışmalar ve onun sonuçlarından kaynaklanan çevresel bozulma ve doğal kaynak azalmasının kadınlar üzerindeki etkisi;

(iii) Tarım, endüstri, balıkçılık, ormancılık, çevresel sağlık, biyolojik farklılık, iklim, su kaynakları ve sıhhi koşullar gibi belirli alanlara özel bir önem vererek, cinsiyetler arası ilişkiler, çevre ve kalkınma arasındaki yapısal bağlantıların analizi;

(iv) Program ve politikaların geliştirilmesinde ve izlenmesinde önemli bir adım olarak çevresel, ekonomik, kültürel, sosyal ve cinsiyete dayalı analizleri içeren, geliştirilecek önlemler;

(v) Kırsal ve kentsel bölgelerde kadınlara çevresel açıdan doğru teknolojileri aktaracak, eğitim, araştırma ve kaynak merkezleri oluşturmak için programlar;

(c) İlgili yerlerde -Basel Sözleşmesi ve tehlikeli atıkların (zehirli atıklar dahil) sınır aşırı nakliyesine ilişkin diğer sözleşmeler ve radyoaktif atıkların nakliyesine ilişkin Uluslararası Atom Enejisi Ajansının Uygulama Yönetmeliği dahil, ilgili uluslararası yükümlülüklerle bütünüyle uymayı güvence altına almak; güvenilir depolama ve nakliyata ilişkin çevresel açıdan doğru yönetim tüzüklerini yürürlüğe koymak ve uygulamak; güvenilir ve garantili olmayan, nakliyenin yasaklanması için harekete geçmeyi düşünmek; ilgili uluslararası ve bölgesel yükümlülüklerle uygun olarak tehlikeli atıkların ve radyoaktif atıkların sıkı kontrolünü ve idaresini sağlamak ve bu tür atıkların ithal edilmesini bireysel olarak veya uluslararası anlaşmalar yoluyla, yasaklayan ülkelere bunların ihraç edilmesini engellemek;

(d) Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonundan, Gündem 21'in uygulanmasını kadın ve çevre açısından gözden geçirirken, Kadının Statüsü Komisyonu'ndan, Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığıyla girdi istemesini talep ederek, Gündem 21'in 24. bölümünün ve Eylem

Platformu'nun uygulanması için kurumlar arasında ve içinde koordinasyonu yaygınlaştırmak.

L. Kız Çocuk

259. Çocuk Hakları Sözleşmesinde belirtildiği gibi, "Taraflar Devletler, bu sözleşmede belirtilen hakları, kendi yetkileri içerisinde, hiç bir türden ayrımcılığa yer vermeden, çocuğun, ebeveynlerinin veya yasal vasisinin ırkına, rengine, cinsiyetine, diline, dinine, politik veya diğer görüşüne, ulusal, etnik veya sosyal kökenine, mülkiyetine, özürlü oluşuna, doğuştan veya benzeri başka bir statüsüne bakmadan her çocuğa garanti edecekler ve bu haklara saygı duyacaklardır. (madde 2, paragraf 1) 11/. Bununla birlikte pek çok ülkedeki göstergeler, kız çocuğun hayatının ilk dönemlerinden itibaren çocukluğu ve yetişkinliği boyunca ayrımcılığa maruz kaldığını göstermektedir. Dünyanın bazı bölgelerinde erkekler her 100 kişide 5 fazlayla kadınları sayıca geçmektedirler. Bu farklılığın nedenleri arasında, kadının cinsel organına zarar verme gibi zararlı tutum ve uygulamalar, erkek çocuk tercihi (kız çocukların öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi bunun sonucudur) çocuk evlilikleri dahil erken evlilikler, kadına yönelik şiddet, cinsel istismar, cinsel taciz, yiyecek paylaşımında ve sağlık ve iyilikle bağlantılı diğer uygulamalarda kız çocuğa yönelik ayrımcılık da bulunmaktadır. Bunun sonucunda, hayatta kalıp yetişkin olabilen kız çocuk sayısı, erkek çocuk sayısından az olmaktadır.

260. Çoğu kez kız çocukları ikinci sınıf insan olarak görülür ve başkalarından sonra gelmeyi kabullenecek biçimde yetiştirilirler, böylece özgüvenleri yeterince gelişmez. Çocuklukta ayrımcılığa maruz kalma ve ihmal edilme, hayatboyu aşağıya doğru inen bir yoksunluk ve sosyal yönelimlerden dışlanma süreci başlatabilir. Kız çocukları, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel liderliğin her düzeyine erkek çocuklarla eşit, etkin ve faal bir biçimde katılmaya hazırlayacak girişimlerde bulunmak şarttır.

261. Müfredatın, eğitim araçlarının ve uygulamalarının dahil olduğu cinsiyete önyargılı eğitim süreçleri, öğretmenlerin tutumları ve sınıf içi etkileşim, cinsiyetler arasında varolan eşitsizlikleri pekiştirmektedir.

262. Kız çocukları ve ergenlik çağındakiler cinsiyete ilişkin rolleri konusunda ebeveynlerinden, öğretmenlerinden, akranlarından ve medyadan birbirini tutmayan, zihin karıştıran çeşitli mesajlar alabilirler. Erkeklerin ve kadınların, çocuk haklarını ve aşağıdaki paragraf 267'de belirtilen ebeveynlere ilişkin sorumlulukları, hakları ve görevleri dikkate alarak, cinsiyete ilişkin klişeleri kırmak için çocuklar ve gençlerle birlikte çalışmaları gerekmektedir.

263. Son 20 yılda eğitim gören çocuk sayısı bazı ülkelerde artmış olmasına rağmen, erkek çocukların oranı kızlarınkinden çok daha yüksektir. 1990 yılında 130 milyon çocuğun ilkokula ulaşabilirlik imkanı yoktu ve bunların 81 milyonu kız çocuktur. Bu durum, geleneksel tutumlar, çocuk işçi çalıştırma, erken evlilikler, fonların ve yeterli okul binalarının eksikliği, ergenlik çağı hamilelikleri ve yukardaki paragraf 29'da belirtildiği gibi aile içindeki ve toplumdaki cinsiyete dayalı eşitsizlikler gibi unsurlarla açıklanabilir. Bazı ülkelerde kadın öğretmenlerin eksikliği, kızların okula kayıt olmalarını engelleyen bir unsur olabilmektedir. Çoğu durumda kızlar ağır ev işlerini çok erken yaşlardan itibaren üstlenmekte ve hem okuldaki hem de evdeki sorumluluklarıyla başa çıkmaları istenmektedir, bu da genellikle okulda başarılı olamamalarına ve okulu tamamlamadan bırakmalarına yol açmaktadır.

264. Ortaokula kayıt olan kızların oranı, bazı ülkelerde hâlâ önemli ölçüde düşüktür. Genellikle kız çocuklarına bilimsel ve teknik alanlarda eğitim ve öğrenim görme imkanı verilmez veya bu alanlarda eğitim görmeye teşvik edilmezler. Bu da onların gündelik hayatları ve istihdam fırsatları için ihtiyaç duydukları bilgilere yeterince sahip olmalarını engeller.

265. Erkek çocuklara oranla kız çocukları, toplumun sosyal, ekonomik ve politik işleyişine katılmaya ve bunlar hakkında bilgi sahibi olmaya daha az teşvik edilirler. Bunun sonucunda karar alma süreçlerinde yer almaları için erkeklere sunulan fırsatlar, onlara sunulmaz.

266. Kız çocuğun beslenmeye, fiziksel ve zihinsel sağlık hizmetlerine ulaşmada karşılaştığı ayrımcılık, onun halihazırdaki ve gelecekteki sağlığını tehlikeye atmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yaklaşık 450 milyon yetişkin kadının protein eksikliğine yol açan çocukluk çağındaki kötü beslenme nedeniyle yeterince gelişemediği saptanmıştır.

267. Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ve Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne uygun olarak, çocuğun bilgiye ulaşabilirlik, mahremiyet, gizlilik, saygı görme ve bilgiyle karar verme haklarını, bunun yanı sıra da çocuğun gelişen kapasitesini göz önüne alarak uygun yönlendirme ve rehberlik sağlayacak ebeveynlerin ve yasal vasilerin sorumluluklarını, haklarını ve görevlerini dikkate alarak, Eylem Programının paragraf 7.3'ünde 14/ belirtilen "cinsiyetler arası ilişkilerde karşılıklı saygı ve hakkaniyetin sağlanmasına, özellikle kendi cinselliklerini olumlu ve sorumlu bir biçimde kullanabilmeleri için ergenlik çağındakilere gereken eğitim ve hizmetlerin verilmesine dikkat edilmelidir" ilkesini kabul etmiştir. Ço-

çocuklarla ilgili her faaliyette öncelikli yaklaşım, çocuğun yararı olmalıdır. Ebeveynlerin destek ve rehberliğiyle, erkeklerin kendi cinsellikleri ve doğurganlık konusundaki sorumluluklarını vurgulayan, bu sorumlulukları yerine getirmelerine yardımcı olacak genç insanlara yönelik tam bir cinsel eğitime destek verilmelidir.

268. Her yıl yaşları 15-19 arasında değişen 15 milyondan fazla kız çocuk, doğum yapmaktadır. Çok küçük yaşta annelik, gebelik ve doğum sırasında komplikasyonlara yol açmakta ve annenin ölüm riski ortalamadan çok daha yüksek olmaktadır. Genç annelerin çocuklarında hastalık ve ölüm oranları daha yüksektir. Erken yaşta çocuk doğurmak, dünyanın bütün bölgelerinde kadının eğitimsel, ekonomik ve sosyal statüsünün gelişmesini engellemeye devam etmektedir. Kısacası erken evlilik ve erken annelik eğitim ve iş imkanlarını önemli ölçüde azaltmakta ve bu da uzun vadede kendilerinin ve çocuklarının yaşam standardını olumsuz etkilemektedir.

269. Cinsel şiddet ve HIV/AIDS dahil cinsel yolla geçen hastalıklar çocukların sağlığına yıkıcı bir etki yapmaktadır ve kız çocukları, önlem alınmamış ve erken cinsel ilişkilerin sonuçlarına karşı erkeklerden daha korunmasız durumdadırlar. Kızlar genellikle cinsel ilişkiye girmeleri için baskıyla karşılaşmaktadırlar. Gençlikleri, sosyal baskılar, koruyucu yasaların eksikliği veya yasaları uygulamada başarısızlık gibi unsurlara bağlı olarak kızlar, başta tecavüz ve cinsel taciz, cinsel istismar, alınıp satılma dahil cinsel şiddet olmak üzere organlarının ve dokularının satılması ve zorla çalıştırılmayı da kapsayan her türden şiddete karşı daha korunmasız durumdadırlar.

270. Özürlü kız çocuklar ilave engellerle karşılaşır ve Özürlü Kişiler İçin Fırsat Eşitliğine İlişkin Standart Kurallara uygun olarak onların, bütün insan haklarını ve temel özgürlüklerini ayrımcılığa maruz kalmadan ve eşit kullanabilmelerini güvence altına almak gerekmektedir.

271. Bazı çocuklar, özellikle de terkedilmiş, evsiz ve yerinden edilmiş çocuklar, sokak çocukları, çatışma bölgelerindeki çocuklar ve etnik veya ırksal azınlığa mensup oldukları için ayrımcılığa maruz kalan çocuklar, belirgin bir biçimde korunmasızdırlar.

272. Bu nedenle istisnasız bütün kız çocukların eğitim, öğrenim, beslenme, fiziksel ve zihinsel sağlık hizmetlerine ve bu konulara ilişkin bilgilere eşit ulaşabilirliğini sağlayarak potansiyellerini ve becerilerini tam olarak geliştirmelerini mümkün kılmak için, bütün engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

273. Hükümetler, çocuklar ve gençlerle ilgili konuları ele alırken, cinsiyete dayalı bir bakış açısını bütün politika ve programlara ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce bu kararların kız ve erkek çocukları nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabilme imkanı doğacaktır.

Stratejik hedef L.1: Kız çocuğa yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak .

Yapılacak eylemler

274. Hükümetler tarafından :

(a) Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamamış veya onaylamamış Devletler için, Dünya İnsan Hakları Konferansı'nın, Sözleşmenin 1995 sonundan önce imzalanmasına ilişkin güçlü tavsiyesini göz önüne alarak, sözleşmenin imzalanması ve onaylanması için acilen harekete geçmek; Sözleşmeyi imzalamış veya onaylamış Devletler içinse, bütün gerekli yasal, idari ve diğer önlemleri alarak ve çocuk haklarına bütünüyle uymayı teşvik eden elverişli bir ortam oluşturarak Sözleşmenin tam olarak uygulanmasını sağlamak;

(b) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 7.maddesine 11/ uygun olarak, çocuğun doğumdan hemen sonra kaydedilmesini sağlayacak ve her çocuğun doğuştan bir isim ve bir uyruk kazanma, ve mümkün olduğunca, ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkını garantileyecek önlemler almak;

(c) Diğer önlemlerin yanı sıra çocuk yardımı yasalarını yürürlüğe koyarak çocukların ebeveynlerinden uygun mali destek görmelerini garantileyecek adımlar atmak;

(d) Bütün çocukların haklarını ayrımcılığa maruz kalmadan kullanabilmelerini sağlamak için kız çocuğun mirasa ilişkin konularda karşılaştığı engelleri ve adaletsizlikleri ortadan kaldırmak; uygun olduğunda, çocuğun cinsiyetine bakılmaksızın vekalet ve mirasdan eşit yararlanma hakkını garantileyen yasalar çıkarmak ve uygulamak;

(e) Evliliğin, sadece evlenecek tarafların özgür ve tam rızasıyla gerçekleşmesini güvence altına alan yasaları yürürlüğe koymak ve kesin bir şekilde uygulamak; buna ek olarak, asgari yasal rıza gösterme yaşı ile evlilik için asgari yaş konusundaki yasaları yürürlüğe koymak ve kesin bir şekilde uygulamak ve gerekli yerlerde asgari evlilik yaşını yükseltmek;

(f) Kız çocuğun hayatta kalmasına, korunmasına, gelişmesine ve ilerlemesine yönelik, onun insan haklarını koruyacak ve bütünüyle kullanmasını yaygınlaştıracak, kız çocuklarına eşit imkanlar sağlayacak kapsamlı politikalar, eylem planları ve programları geliştirmek ve uygulamak; bu planların genel kalkınma sürecinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmasını sağlamak;

(g) Bu tür programların planlama, uygulama ve izleme aşamalarında cinsiyete dayalı bakış açısına yer vermek için, sağlık, eğitim ve diğer sektörlerde, çocuklara ilişkin bütün verilerin, yaşa ve cinsiyete göre biraraya getirilmesini sağlamak.

275. Hükümetler, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

(a) Çocuklara ilişkin bilgi ve verileri cinsiyete ve yaşa göre biraraya getirmek, kız çocukların durumuna ilişkin araştırmalar yapmak ve uygun olduğunda araştırma sonuçlarını ve verileri, kız çocukların ilerlemesine yönelik politika ve programların düzenlenmesinde ve karar verme sürecinde kullanmak;

(b) Evlilik için yasal asgari yaşa ilişkin yasaların uygulanmasında, özellikle kız çocuklarına eğitim imkanı sağlayarak, sosyal destek oluşturmak.

Stratejik hedef L.2: Kız çocuklarına yönelik olumsuz kültürel tutum ve uygulamaları ortadan kaldırmak.

Yapılacak eylemler

276. Hükümetler tarafından:

(a) Uygun olduğunda, hükümet dışı kuruluşların ve toplumsal örgütlerin, kız çocuklarına yönelik olumsuz tutum ve uygulamalarda değişiklik yapmaya yönelik çabalarını teşvik etmek ve desteklemek;

(b) Belirli geleneksel veya adet olmuş uygulamaların kız çocuklar üzerindeki zararlı etkileri konusunda yetişkinleri bilgilendirecek ve duyarlı kılabilecek eğitim programları hazırlamak, eğitim malzemeleri ve ders kitapları geliştirmek;

(c) Özellikle kadınların geleneksel olarak yeterince temsil edilmedikleri, matematik, bilim ve teknoloji gibi alanlarda kız çocukların kendileri hakkındaki görüşlerini, hayatlarını ve iş imkanlarını düzeltecek müfredat, eğitim malzemeleri ve ders kitaplarını geliştirmek ve kabul etmek;

(d) Gelenek ve dinin ve bunların ifade edilme biçimlerinin kız çocuklarına yönelik ayrımcılığa temel teşkil etmemesini sağlayacak adımlar atmak.

277. Hükümetler ve uygun olduğunda, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

(a) Bebeklerinin ya da çocuklarının bakım sorumluluğunu taşıyanlara, okul yılları sırasında, okula dönmeleri veya devam etmeleri ve okulu bitirmeleri için yardımcı olacak ebeveynlik eğitimi ve uygun maliyetli, ulaşımı kolay çocuk bakım tesisleri sağlamak dahil, evli ve/veya hamile kızların ve genç annelerin okula devamını önleyen bütün engelleri ortadan kaldıran bir eğitim ortamını yaygınlaştırmak;

(b) Eğitim kurum ve kuruluşları ile medyayı, kız ve erkek çocukların klişeleşmiş olmayan dengeli görüntülerini benimsemeleri ve yanıtlamaları için teşvik etmek ve çocuk pornografisi ile kız çocuğun onurunu kırıcı ve şiddet içeren görüntüleri ortadan kaldırmaya çalışmak;

(c) Doğum öncesi cinsiyet seçimi ve kız çocukların öldürülmesi gibi zararlı ve ahlak dışı uygulamalara yol açan erkek çocuk tercihinin temel nedenlerini ve kız çocuğa yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak; (çünkü fetüs'ün cinsiyetini saptayan teknolojilerin giderek artan kullanımıyla birleşen bu durum, dışı fetüs'ün düşürülmesiyle sonuçlanmaktadır)

(d) Kız çocuklarına yardımcı olacak ve bilgi kazanmalarını, özgüven geliştirmelerini ve kendi hayatlarının sorumluluğunu almalarını sağlayacak resmi ve resmi olmayan eğitim programlarına öncelik vererek, politika ve programlar geliştirmek; yiyecek paylaşmada kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması, erken evlilik, kız çocuklarına yönelik şiddet, kadınların cinsel organına zarar verme, çocuk fahişeliği, cinsel taciz, tecavüz ve ensest dahil, kız çocukların fiziksel ve zihinsel sağlığının ve refahının önemi konusunda kadın ve erkekleri, özellikle de ebeveynleri eğitecek programlara özel bir önem vermek.

Stratejik hedef L.3: Kız çocuğun haklarını korumak ve yaygınlaştırmak ve onun ihtiyaçlarıyla potansiyeline ilişkin bilinci artırmak .

Yapılacak eylemler

278.Hükümetler, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

(a) Kız çocukların dezavantajlı durumuna ilişkin olarak, her düzeyde politika oluşturanların, planlamacıların, yönetici ve uygulayıcıların, bunların yanı sıra da ailenin ve toplumun bilincini artırmak;

(b) Kız çocuğunun, özellikle de zor koşullardaki kız çocuğunun, kendi potansiyelinin farkına varmasını sağlamak, onun için yürürlüğe konan yasalar ve Çocuk Hakları Sözleşmesi dahil bütün uluslararası insan hakları belgelerince garanti edilen hakları konusunda onu eğitmek, onun statüsünü geliştirmek için çalışan hükümet örgütleri ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından alınan çeşitli önlemleri öğrenmesini sağlamak;

(c) Kız çocukların statüsünü yerleştirmek için kadınları, erkekleri kız ve erkek çocukları eğitmek ve onları, kız ve erkek çocuklar arasında karşılıklı saygı ve eşit ortaklık sağlamaya yönelik çalışmalar yapmaya teşvik etmek;

(d) Özürlü kız çocuklarının uygun hizmet ve araçlardan eşit şekilde yararlanmalarını kolaylaştırmak ve uygun olduğunda ailelerine ilgili destek hizmetlerini vermek.

Stratejik hedef L.4: Eğitimde, beceri geliştirmede ve öğrenimde kızlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmak.

Yapılacak eylemler

279. Hükümetler tarafından:

(a) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28. maddesinde 11/ taahhüt edildiği gibi evrensel olarak bütün çocukların ilköğretime eşit ulaşabilirliğini ve ilköğretimi tamamlamasını sağlamak, kız ve erkek çocuklar arasında mevcut farkı ortadan kaldırmak; aynı şekilde 2005 yılına kadar orta öğretime eşit ulaşabilirliği sağlamak ve dezavantajlı olanlarla harika çocuklar dahil bütün kız ve erkek çocuklar için mesleki ve teknik eğitimin dahil olduğu daha yüksek eğitime eşit ulaşabilirliği sağlamak;

(b) Özellikle okul dışındaki kız çocuklar için hazırlanmış fonksiyonel okuma yazma ve aritmetik programlarını, kalkınma programlarıyla bütünleştirecek adımlar atmak;

(c) Eğitim programlarında insan hakları eğitimini yaygınlaştırmak ve kadınlarla kız çocukların insan haklarının, evrensel insan haklarının vazgeçilmez, bütünleşmiş ve bölünemez bir parçası olduğu gerçeğini insan hakları eğitimine dahil etmek;

(d) Bütçeden uygun kaynakları tahsis ederek kampanyalar, esnek okul programları, ödüller, burslar ve okul dışındaki kız çocuklarının ulaşabileceği programlar ve diğer önlemlerle ebeveynlerin ve toplumun desteğini sağlayarak kız çocuklarının okula kayıt olma oranını artırmak ve okulu tamamlama oranlarını geliştirmek;

(e) Öğretmenler ve eğitimcilere cinsiyete duyarlı eğitim için etkili stratejiler kazandıracak, onların eğitim sürecindeki rollerinin bilincine varmalarını sağlayacak eğitim programları ve malzemeleri geliştirmek;

(f) Kadın öğretmen ve öğretim görevlilerinin, erkek öğretmen ve öğretim görevlileriyle aynı imkan ve statüye sahip olmalarını sağlayacak önlemler almak.

280. Hükümetler, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

(a) Kız çocuklarının istihdam ve karar alma süreçlerine ulaşabilirlik imkanlarını artıracak eğitim ve beceri geliştirme programları düzenlemek;

(b) Kız çocuklarının ekonomik, mali ve politik sistemlerin işleyişine ilişkin bilgi ve becerilerini artıracak eğitim sağlamak;

(c) Yaşama bütünüyle katılabilmelerini sağlamak için özürsüz kız çocuklarının uygun eğitim ve beceri kazanmaya ulaşabilirliklerini güvence altına almak;

(d) Kız çocukların spor, tiyatro ve kültürel faaliyetler gibi ders programı dışında kalan faaliyetlere tam ve eşit katılımını yaygınlaştırmak.

Stratejik hedef L.5: Sağlık ve beslenmede kız çocuklarına yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmak.

Yapılacak eylemler

281. Hükümetler, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

(a) Yiyecek tahsisinde, beslenme ve sağlık hizmetlerine ulaşabilirlikte kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın kaldırılması konusunda toplumu bilgilendirmek;

(b) Kız çocuklarını, ebeveynleri, öğretmenleri ve toplumu, genel sağlık ve beslenmeye ilişkin konularda duyarlı kılmak ve erken gebeliğe bağlı ciddi sağlık problemleri ve diğer sorunlar konusunda bilinci artırmak;

(c) Cinsel sağlık ve üreme sağlığının dahil olduğu birinci basamak sağlık hizmetleri başta olmak üzere sağlık eğitimine ve hizmetlerine

yeni bir yön vermek ve güçlendirmek, kız çocuklarının fiziksel ve zihinsel ihtiyaçlarına cevap verecek, ayrıca genç, hamile ve emziren annelerin ihtiyaçlarını karşılayacak kaliteli sağlık hizmetleri düzenlemek;

(d) Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın (ICPD) Eylem Programında kabul edildiği ve bu Eylem Platformu'nun 267. paragrafında belirtilen ebeveyn rollerini kabul eden ICPD raporunda vurgulandığı gibi, kız çocuklarının HIV/AIDS ve diğer cinsel yolla geçen hastalıklara karşı korunmasızlığını azaltmaya yönelik bireysel ve toplu eylemleri güçlendirmek amacıyla, akran eğitimi ve yaygın eğitim programları düzenlemek;

(e) Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın Eylem Programında kabul edildiği ve yukarıdaki paragraf 267. de belirtilen ebeveyn rollerini kabul eden Konferans raporunda vurgulandığı gibi, özellikle ergenlik çağındakiler olmak üzere kız çocuklarına, üreme psikolojisi, üreme sağlığı ve cinsel sağlık, sorumlu aile planlaması uygulamaları, aile yaşamı, cinsel yolla geçen hastalıklar, HIV enfeksiyonu ve AIDS'i önleme eğitimi vermek ve bu konulara ilişkin bilgi yaymak;

(f) Kız çocuğun yararlanması için, sağlık ve beslenmeye ilişkin eğitimi, birinci düzeyden itibaren okuma yazma programları ve okul müfredatının ayrılmaz bir parçası haline getirmek;

(g) Paragraf 267'de tartışıldığı gibi uygun hizmetler ve danışmanlık sağlayarak ergenlik çağındakilerin cinsel ve üreme sağlığına, bu konulardaki davranışlarına ilişkin sorumluluklarını ve rollerini vurgulamak;

(h) Kız çocuğun özel sağlık ihtiyaçları konusunda sağlık planlamacıları ve uygulayıcıları için bilgilendirme ve hizmet içi eğitim programları geliştirmek;

(i) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 11/ 24. maddesinde taahhüt edildiği gibi, çocuk sağlığına önyargılı yaklaşan geleneksel uygulamaları kaldırmak amacıyla bütün uygun önlemleri almak.

Stratejik hedef L.6: Çocuk işçilerin ekonomik istismarını ortadan kaldırmak ve çalışan genç kızları korumak.

Yapılacak eylemler

282. Hükümetler tarafından :

- (a) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 11/ 32. maddesine uygun olarak, çocukları ekonomik istismardan ve eğitimlerini tehlikeye sokabilecek veya mani olabilecek veya çocuğun sağlığı, fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki veya sosyal gelişimi açısından zararlı olabilecek işlerde çalışmaktan korumak;
- (b) Çocukların çalışabileceği asgari yaşı belirleyen ve bütün çalışma sektörlerindeki kız çocuklarını da kapsayan, halihazırdaki uluslararası çalışma standartları ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'yle uyumlu ulusal yasalar çıkarmak;
- (c) Çalışan genç kızları korumak amacıyla, diğer önlemlerin yanı sıra aşağıdaki önlemleri almak;
- (i) İşe başvurma için asgari bir yaş ya da yaşları belirlemek;
 - (ii) Çalışma koşullarını sıkı sıkıya denetlemek (çalışma süresi, ulusal yasaların izin vermediği işlerin çocuklara yaptırılmasını yasaklamak ve işyerindeki hijyen ve sağlık koşullarını denetlemek açısından);
 - (iii) Sosyal güvenlikten yararlanma başvurusu yapmak;
 - (iv) Sürekli eğitim ve öğrenim sağlamak.
- (d) Çocukların çalışmasını düzenleyen yasaları, gerekli yerlerde, güçlendirmek ve yasaların etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için uygun cezalar veya diğer yaptırımlar oluşturmak;
- (e) Ulusal çalışma yasaları ve politikalarının düzenlenmesinde rehber olarak uygun olduğunda, çalışan çocukların korunması için ILO standartlarının dahil olduğu halihazırdaki uluslararası çalışma standartlarını kullanmak.

Stratejik hedef L.7: Kız çocuğa yönelik şiddeti yoketmek.

Yapılacak eylemler

283. Hükümetler ve uygun olduğunda uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

- (a) İşyerindeki her türden şiddete karşı kız çocuklarının güvenliğini ve emniyetini koruyacak eğitim programları ve destek programları dahil yasaları yürürlüğe koyacak ve uygulayacak önlemler almak ve etkin eylemlerde bulunmak; eğitim kurumlarında ve diğer kurumlarda kız çocuklarının cinsel tacize maruz kalmalarını ortadan kaldıracak önlemler almak;

(b) Kız çocuğunu, evde ve toplumda her türden fiziksel ve zihinsel şiddetten, yaralanma veya tacizden, ihmalkarlıktan veya ihmalkar davranışlardan, kötü muamele veya cinsel taciz dahil istismardan koruyacak uygun yasal, idari, sosyal ve eğitimsel önlemler almak;

(c) Şiddet kurbanı kız çocuklarının iyileştirilmesi ve rehabilitasyonu ile ilgilenenlere ve yardım programlarında yer alanlara cinsiyete duyarlı hizmet içi eğitim vermek ve şiddet kurbanı kız çocukları için bilgilendirme, destek ve eğitim programlarını yaygınlaştırmak;

(d) Kız çocukları, kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi, kadınların cinsel organına zarar verme, ensest, cinsel taciz, cinsel istismar, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisinin dahil olduğu her türden şiddetten koruyacak yasaları yürürlüğe koymak ve uygulamak ve şiddete maruz kalmış kız çocuklarına yardımcı olacak, yaşa uygun güvenli ve güvenilir programlar ile tıbbi, sosyal ve psikolojik destek hizmetleri geliştirmek.

Stratejik hedef L.8: Kız çocuğun sosyal, ekonomik ve politik yaşama ilişkin bilincini ve katılımını artırmak .

Yapılacak eylemler

284. Hükümetler ve uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

(a) Kız çocuklarının sosyal, kültürel, ekonomik ve politik konularda eğitime, bilgiye ve medyaya ulaşılabilirliğini sağlamak ve medyada görüşlerini dile getirmelerini mümkün kılmak;

(b) Hükümet dışı kuruluşların, özellikle de gençlere ilişkin hükümet dışı kuruluşların, kız çocuklarının topluma katılımını ve eşitliğini yaygınlaştırmaya yönelik çabalarını desteklemek.

Stratejik hedef L.9: Kız çocuğunun statüsünü geliştirmede ailenin rolünü* güçlendirmek.

Yapılacak eylemler

285. Hükümetler tarafından, hükümet dışı kuruluşlarla işbirliği yaparak:

(a) Kız çocuğuna yönelik aile içi şiddetin ortadan kaldırılmasını özellikle vurgulayan ve paragraf 29'da belirtildiği şekliyle, destekleme, eğitime ve bakıp büyütme rollerinde aileye yardımcı olacak politika ve programlar düzenlemek;

(b) Kız çocuğun potansiyelini koruyan, saygı duyan ve yaygınlaştıran, destekleyici ve önleyici adımlar atmak amacıyla, paragraf

29'da belirtildiği şekilde ailenin güçlendirilmesine yardımcı olacak bir ortam oluşturmak;

(c) Kız ve erkek çocuklara eşit davranmaları ve paragraf 29'da belirtildiği gibi aile içi sorumlulukların kız ve erkek çocuklar arasında eşit paylaşılmasını sağlamaları için ebeveynleri ve çocuğun bakımından sorumlu olanları eğitmek ve teşvik etmek.

BÖLÜM V KURUMSAL DÜZENLEMELER

286. Eylem Platformu, köklü değişikliklere yol açması gereken bir dizi eylem saptamaktadır. 2000 yılına kadar bu hedeflere ulaşmak isteniyorsa hemen harekete geçmek ve sorumluluk almak şarttır. Uygulama öncelikle Hükümetlerin sorumluluğu olmakla birlikte, kamu, özel ve hükümet dışı kuruluşların toplumsal, ulusal, altbölgesel/bölgesel ve uluslararası düzeylerindeki çeşitli ve çok sayıdaki kurumlara da bağlıdır.

287. Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı (1976-1985) boyunca, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde kadınların ilerlemesini amaç edinen, pek çok kurum oluşturuldu. Uluslararası düzeyde, Kadının İlerlemesi İçin Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (INSTRAW), Birleşmiş Milletler Kadınlar İçin Kalkınma Fonu (UNIFEM) ve Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni İzleme Komitesi kuruldu. Kadının Statüsü Komisyonu ve sekretaryasıyla birlikte bu kuruluşlar, yani Kadının İlerlemesi Bölümü, Birleşmiş Milletler içinde, küresel olarak kadının ilerlemesini hedefleyen, başlıca kurumlar haline gelmişlerdir. Ulusal düzeyde ise birçok ülke kadının ilerlemesine ilişkin konularda planlamaya, danışmanlığa ve gelişmeleri izlemeye yönelik ulusal mekanizmalar kurmuşlar veya geliştirmişlerdir.

288. Hem kamu hem de özel sektördeki ulusal, altbölgesel/bölgesel ve uluslararası kurumların Eylem Platformunu uygulamasını kolaylaştırmak için şeffaflığın, ağlar ve örgütler arasındaki bağlantıların artması ve bütün ilgililere devamlı bilgi akışının sağlanması gerekmektedir. Ayrıca net hedefler ve sorumluluk alma mekanizmalarına da ihtiyaç vardır. Ulusal, altbölgesel/bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki diğer kurumlarla ve kadının ilerlemesine yönelik ağlar ve örgütlerle bağlantılar kurulması gerekmektedir.

289. Hükümet dışı kuruluşların ve taban örgütlerinin, kadın-erkek eşitliğini temel alan sosyal, ekonomik, politik ve entellektüel bir ortam oluş-

turmada çok önemli rolleri vardır. Kadınlar Eylem Platformu'nun uygulanmasına ve izlenmesine etkin olarak katılmalıdırlar.

290. Eylem Platformu'nun etkin biçimde uygulanması aynı zamanda, kurumların ve örgütlerin, kadınların ilerlemesine ters düşen değer, davranış, kurallar ve süreçler dahil iç dinamiklerinin değişmesini gerektirecektir. Cinsel tacizin ortadan kaldırılması şarttır.

291. Ulusal, altbölgesel/bölgesel ve uluslararası kurumların görev alanları açık ve kesin olarak tanımlanmalı, Eylem Platformunda belirtilen görevlerin yerine getirilmesi için gereken yetki, kaynak ve sorumluluk alma mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bunların işleyiş yöntemleri, Eylem Platformu'nun etkin ve verimli bir biçimde uygulanmasını sağlamalıdır. Bütün eylemlerin temeli olarak kadın erkek eşitliğine ilişkin uluslararası kural ve standartları açıkça taahhüt etmek gerekmektedir.

292. Hükümetler, Birleşmiş Milletler sistemi ve bütün diğer ilgili örgütler, Eylem Platformu'nun etkin biçimde uygulanmasını sağlamak ve ulusal, altbölgesel/bölgesel ve uluslararası düzeylerde kadının ilerlemesine yönelik çabaları zenginleştirmek için, cinsiyete dayalı bakış açısını, diğer alanların yanı sıra bütün politika ve programların izlenmesi ve değerlendirilmesine ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler.

A. Ulusal Düzey

293. Eylem Platformu'nun uygulanması öncelikle Hükümetlerin sorumluluğudur. Uygulama için en yüksek politik düzeyde kararlılık şarttır ve Hükümetler, kadının ilerlemesinde kaydedilen gelişmenin koordinasyonunda, izlenmesi ve değerlendirilmesinde öncülük etmelidirler. Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, ulusal ve uluslararası taahhüt ve eylem konferansıdır. Buda Hükümetlerin ve uluslararası topluluğun taahhüdünü gerektirmektedir. Eylem Platformu devam eden bir sürecin parçasıdır ve kız çocuklarla her yaşta kadınlara pratik sonuçlar sağlayacağı ve programlara katkıda bulunacağı için harekete geçirici bir etkisi vardır. Devletler ve uluslararası topluluk eylem için taahhütlerde bulunarak bu mücadeleye katılmaya teşvik edilmişlerdir. Bu sürecin bir parçası olarak pek çok Devlet, diğer açıklamaların yanı sıra ulusal görüşlerinde yansıtıldığı gibi eylem için taahhütlerde bulunmuşlardır.

294. Kadının ilerlemesine yönelik ulusal mekanizmalar ve kurumlar, toplumsal politikaların düzenlenmesine katılmalı ve özel sektör dahil çeşitli organlar ve kurumlar aracılığıyla Eylem Platformu'nun uygulanmasını teşvik etmeli ve gerekli olduğunda, mevcut kurumların kapsamına girme-

yen alanlarda 2000 yılına kadar yeni programlar geliştirmek için harekete geçirici bir rol oynamalıdır.

295. Yasama organları, akademik kurumlar ve araştırma kurumları, mesleki birlikler, sendikalar, kooperatifler, yerel gruplar, kadın örgütleri ve feminist gruplar dahil hükümet dışı kuruluşlar medya, dini gruplar, gençlik örgütleri ve kültürel gruplar, ayrıca mali kurumlar ve kâr amacı gütmeyen örgütler dahil, diğer yaygın ve çok çeşitli kurumsal aktörlerin etkin desteği ve katılımı teşvik edilmelidir.

296. Eylem Platformu'nun uygulanması için Hükümetlerin, kadının ilerlemesine yönelik ulusal mekanizmaların, bakanlıklararası ve içi uygun işlemlerin ve personelin, ayrıca kadının katılımını artırma ve cinsiyet analizlerini politikalar ve programlarla bütünleştirme yetkisine ve kapasitesine sahip diğer kurumların en yüksek politik düzeyde etkili olmasını sağlaması veya geliştirmesi gerekmektedir. Bu sürecin ilk adımı, bütün kurumların hedeflerini, programlarını ve eyleme yönelik süreçlerini, Platformda belirtilen eylemler açısından gözden geçirmeleri olmalıdır. Diğer araçların yanı sıra kitle iletişim araçları ve toplumsal eğitim yoluyla halkı Eylem Platformu konusunda bilinçlendirmek ve hedeflerine destek olmalarını sağlamak en önemli faaliyetlerden biridir.

297. Mümkün olan en kısa sürede, tercihan 1995 sonuna kadar Hükümetler, ilgili kurumlar ve hükümet dışı kuruluşlarla müzakereler yaparak Platform için uygulama stratejileri geliştirmeye başlamalı ve tercihan 1996 sonuna kadar kendi eylem stratejilerini veya planlarını geliştirmiş olmalıdırlar. Hükümetin üst düzey yetkilileri ve sivil toplumun ilgili aktörleri de bu planlama sürecinde yer almalıdırlar. Hazırlanacak uygulama stratejileri kapsamlı olmalı, izleme için süresi önceden saptanmış hedefleri ve sabit noktaları olmalı ve uygulama için kaynakların tahsisine veya yeniden tahsisine ilişkin teklifler içermelidir. Gerekli yerlerde, uluslararası topluluğun, kaynaklar dahil her açıdan desteği sağlanmalıdır.

298. Hükümet dışı kuruluşlar bu stratejilerin veya ulusal eylem planlarının düzenlenmesine ve uygulanmasına katkıda bulunmaya teşvik edilmeli, aynı zamanda da hükümetin çabalarını tamamlayacak kendi programlarını geliştirmeleri için desteklenmelidirler. Kadın örgütleri ve feminist gruplar diğer hükümet dışı kuruluşlarla işbirliği yaparak, gerekli olduğunda, ağlar oluşturmaya ve Hükümetlerin, bölgesel ve uluslararası organların Eylem Platformunu uygulamasına destek olmaya ve buna ilişkin çabaları savunmaya teşvik edilmelidirler.

299. Hükümetler, uygun olduğunda, hükümete bağlı bütün komiteler, kurullar ve diğer ilgili resmi organlarda ve hatta uluslararası organlar, ku-

rumlar ve örgütlerde, diğer önlemlerin yanı sıra özel mekanizmalar oluşturma ve tercihan daha çok sayıda kadın aday sunma ve tanıtma yoluyla cinsiyetler arası dengeyi sağlamada kararlılık göstermelidirler.

300. Başta kalkınma kurumları olmak üzere bölgesel ve uluslararası örgütler, özellikle INSTRAW, UNIFEM ve iki taraflı mali kaynak sağlayan kurumlar, bilgi toplama, ağlar kurma ve görevlerini yerine getirme kapasitelerini artırmak amacıyla ulusal mekanizmalara, buna ek olarak da Hükümetlerle işbirliği yaparak kendi görev alanları içerisinde kadının ilerlemesini yaygınlaştırmaları için onları güçlendirmek amacıyla uluslararası mekanizmalara mali yardım ve danışmanlık hizmeti sağlamalıdır.

B. Altbölgesel / Bölgesel Düzey

301. Birleşmiş Milletlerin bölgesel komisyonları ve diğer altbölgesel / bölgesel yapılanmalar, görev alanlarına küresel Eylem Platformu'nun izlenmesi ve uygulanması dahil olan ilgili ulusal kurumları yaygınlaştırmalı ve onlara yardımcı olmalıdırlar. Birleşmiş Milletlerin ekonomik, sosyal, insan hakları ve ilgili alanlardaki konferanslarının birbiriyle tutarlı takibi-ne ilişkin gereklilik dikkate alınarak, bu faaliyetler ilgili bölgesel platform veya eylem planlarının uygulanmasıyla tutarlı olarak ve Kadının Statüsü Komisyonu'yla yakın işbirliği içinde gerçekleşmelidir.

302. Ekonomik ve Sosyal Konsey, bölgesel uygulama, izleme ve değerlendirme sürecini kolaylaştırmak amacıyla, cinsiyete ilişkin konuları Eylem Platformu'nun ışığında ele almalarını sağlamak için, kadın birlikleri / odak noktaları dahil olmak üzere, Birleşmiş Milletlerin bölgesel komisyonlarının kendi görev alanları içerisinde kurumsal kapasitesini ve ayrıca bölgesel platformları ve eylem planlarını gözden geçirmeyi düşünmelidir. Diğer konuların yanı sıra, uygun yerlerde, kapasitenin bu açıdan da güçlendirilmesi düşünülmelidir.

303. Mevcut görev ve faaliyet alanları içinde bölgesel komisyonlar, kadın konularını ve cinsiyete dayalı bakış açılarını ortak görüş haline getirmeli ve aynı zamanda, hem Eylem Platformu'nun hem de bölgesel platform ve eylem planlarının uygulanmasını ve izlenmesini garantileyecek mekanizma ve süreçler oluşturmayı düşünmelidirler. Bölgesel komisyonlar, kendi görev alanları içinde, diğer bölgesel hükümetlerarası örgütlerle, hükümet dışı kuruluşlarla, mali kurumlar ve araştırma kurumlarıyla ve özel sektörle cinsiyete ilişkin konularda işbirliği yapmalıdırlar.

304. Birleşmiş Milletler sisteminin uzman örgütlerinin bölgesel büroları, uygun olduğunda, Eylem Platformunu uygulamak amacıyla, zaman çizelgelerinin ve kaynakların belirlenmesinin dahil olduğu bir eylem planı

geliştirmeli ve tanıtımını yapmalıdır. Bölgesel düzeyde teknik yardım ve uygulamaya yönelik faaliyetler, kadının ilerlemesi için açıkça belirlenmiş hedefler oluşturmaldır. Bu amaçla Birleşmiş Milletler organları ve örgütleri arasında düzenli koordinasyon çalışmaları yürütülmelidir.

305. Bölge dahilindeki hükümet dışı kuruluşların, küresel Eylem Platformuna ve ilgili bölgesel platformlara veya eylem planlarına ilişkin bilgi yayma ve tarafların koordinasyonunu sağlayacak ağlar oluşturma çabaları desteklenmelidir.

C. Uluslararası Düzey

1. Birleşmiş Milletler

306. Eylem Platformu'nun 1995-2000 döneminde, özellikle Birleşmiş Milletler sisteminin bütün organları ve örgütlerinin çalışmalarıyla ve daha geniş bir programlamanın ayrılmaz bir parçası olarak uygulanması gerekmektedir. Birleşmiş Milletlerin küresel zirve ve konferanslarının sonuçlarını dikkate alarak, Eylem Platformu'nun entegre edilmesini ve kapsamlı bir biçimde uygulanmasını, takibini ve değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, cinsiyete ilişkin konulardaki uluslararası işbirliği için ve 1995-2000 döneminde bu işbirliğinin çerçevesini daha da genişletmek için çalışmalar yapılmalıdır. Bütün bu zirve ve konferanslarda Hükümetlerin, kadınların değişik alanlarda güçlendirilmesini taahhüt ettikleri gerçeği, bu Eylem Platformu'nun takip stratejilerinde koordinasyonun büyük önem taşıdığını göstermektedir. Kalkınma ve Barış Gündemi, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nın Eylem Platformunu dikkate almalıdır.

307. Eylem Platformu'nun uygulanmasındaki sorumluluğu koordine etmesi ve gerçekleştirilmesi için Birleşmiş Milletlerin kurumsal kapasitesini ve bunun yanı sıra kadının ilerlemesini yaygınlaştırmaya ilişkin uzmanlıkla çalışma yöntemlerini geliştirmesi gerekmektedir.

308. Eylem Platformu'nun uygulanmasını sağlama ve cinsiyete dayalı bir bakış açısını Birleşmiş Milletler sisteminin bütün politika ve programlarına yerleştirme sorumluluğu üst düzeyler tarafından gerçekleştirilmelidir.

309. Sistemin eşitliğe ve kadının güçlendirilmesine ulusal düzeyde sağladığı desteğin etkinliğini ve verimini artırmak ve Eylem Platformu'nun hedeflerini başarma kapasitesini zenginleştirmek için, Birleşmiş Milletler sisteminin çeşitli bölümlerini yenilemek, değiştirmek ve yeniden canlandırmak gerekmektedir. Bu çabalar, kadının ilerlemesine yönelik farklı Birleşmiş Milletler mekanizmalarını modernleştirmek amacıyla onların stratejilerini ve çalışma yöntemlerini güçlendirmeyi ve uygun olduğunda,

diğer ilgili organ ve örgütlerle bağlantılı olarak danışmanlık, harekete geçirme ve izleme fonksiyonlarını geliştirmeyi de içermelidir. Kadın/cinsiyet birimleri etkili bir ana görüş oluşturmada çok önemlidirler ama cinsiyet boyutunun bütün faaliyetlere ana görüş olarak yerleştirilmesine ters düşen, marjinalleşme tutumunu önlemek için stratejileri daha ayrıntılı geliştirmek gerekmektedir.

310. Birleşmiş Milletler sisteminin kadının ilerlemesine odaklanmış bütün kuruluşları Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nın takibi için bütün gerekli kaynaklara ve takip faaliyetlerini yürütmek için gerekli desteğe sahip olmalıdırlar. Örgütler içindeki cinsiyete ilişkin odak noktalarının çabaları, bütün politika, planlama, programlama ve bütçe faaliyetleriyle bütünleştirilmelidir.

311. Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası örgütler, Eylem Platformuna uygun olarak kendi örgütleri içinde kadının ilerlemesine ilişkin engelleri ortadan kaldırmak için harekete geçmelidirler.

Genel Kurul

312. Birleşmiş Milletlerin en yüksek hükümetlerarası organı olarak Genel Kurul, konferansın takibine ilişkin konularda politika oluşturan ve değerlendiren başlıca organdır ve böyle olduğu için, cinsiyete ilişkin konuları çalışmalarıyla bütünleştirmelidir. Bu konuların sosyal, politik ve ekonomik politikalarla kesiştiğini kabul ederek, Eylem Platformu'nun etkin uygulanışında kaydedilen ilerlemeyi değerlendirmelidir. 1995 yılındaki 50. oturumunda Genel Kurul'a, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nın raporu sunulacaktır. Genel Kurul, 49/161 sayılı kararına uygun olarak, ayrıca Genel Sekreterin konferansın takibine ilişkin ve konferansın tavsiyelerini dikkate alan raporunu inceleme imkanı bulacaktır. Genel Kurul Konferansın takibini, kadının ilerlemesine ilişkin devam eden çalışmalarının bir parçası olarak kabul etmelidir. 1996, 1998 ve 2000 yıllarında Eylem Platformu'nun uygulanmasını gözden geçirmelidir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey

313. Ekonomik ve Sosyal Konsey, Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'nda belirtilen rolü bağlamında ve Genel Kurulun 45/264, 46/235 ve 48/162 sayılı kararlarına uygun olarak Eylem Platformu'nun uygulanmasına ilişkin sistem çapındaki koordinasyonu yönetecek ve bu amaçla tavsiyelerde bulunacaktır. Konsey, Kadının Statüsü Komisyonu'nun raporlarına gerekli dikkati göstererek Eylem Platformu'nun uygulanmasını gözden geçirmeye davet edilmelidir. Bir koordinasyon organı olarak Konsey, diğer ilgili komisyonlarla ve Konferans takibi için etkili koordinasyon gerekliliğini dik-

kate olarak Kadının Statüsü Komisyonun görev alanını gözden geçirmeye davet edilmelidir. Konsey, Komisyon tarafından hazırlanan tavsiyelere gerekli dikkati göstererek, politika belirleme tartışmalarında cinsiyete ilişkin konulara yer vermelidir. Konsey, 2000 yılından önce en az bir üst düzey bölümünü kadının ilerlemesi çalışmalarına ve Eylem Platformu'nun uygulanmasına tahsis etmeyi ve diğerlerinin yanı sıra Dünya Bankası ve IMF dahil uzman örgütlerinin aktif katılımını sağlamayı düşünmelidir.

314. Konsey, 2000 yılından önce en az bir koordinasyon bölümünü, kadının ilerlemesine yönelik hazırlanmış, sistem çapındaki orta vadeli düzeltilmiş planı temel alarak, kadının ilerlemesi çalışmalarının koordinasyonuna tahsis etmeyi düşünmelidir.

315. Konsey, 2000 yılından önce en az bir uygulanabilir faaliyetler bölümünü, Birleşmiş Milletler sisteminin fonları ve programları yoluyla Eylem Platformu'nun uygulanmasına ilişkin standartlar ve süreçler belirlemek amacıyla, kadının ilerlemesine yönelik hazırlanmış sistem çapındaki orta vadeli düzeltilmiş planı temel alarak cinsiyete ilişkin kalkınma faaliyetlerinin koordinasyonuna tahsis etmeyi düşünmelidir.

316. Koordinasyon Yönetim Komitesi (ACC), Eylem Platformu'nun hedeflerinin uygulanmasına ve takibine yardımcı olmak için sistem çapında ve örgütler arası düzeyde koordinasyon sağlayan mevcut süreçleri de kullanarak, katılımcı kuruluşlarının faaliyetlerini en iyi sonucu verecek biçimde nasıl koordine etmeleri gerektiğini düşünmelidir.

Kadının Statüsü Komisyonu

317. Genel Kurul ve Ekonomik ve Sosyal Konsey, kendi yetki alanları içerisinde, Eylem Platformu ve Konferansın takibi ve uygulanması için diğer ilgili komisyonlarla birlikte çalışma gereğini ve sistem çapında bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu göz önünde tutarak, Kadının Statüsü Komisyonu'nun görev alanını gözden geçirmeye ve güçlendirmeye davet edilmektedirler.

318. Ekonomik ve Sosyal Konseye yardımcı olan işlevsel bir komisyon olarak Kadının Statüsü Komisyonu Eylem Platformu'nun Birleşmiş Milletler sistemi içinde uygulanmasını izlemeye ve Konseye bu alanda tavsiyelerde bulunmada merkezi bir rol oynamalıdır. Komisyonun görevleri açık olarak tanımlanmalı ve bu görevleri gerçekleştirmesi için Birleşmiş Milletlerin düzenli bütçesi içindeki kaynakların yeniden tahsisi yapılarak Komisyona yeterli personel ve mali kaynak sağlanmalıdır.

319. Kadının Statüsü Komisyonu, Birleşmiş Milletler sisteminin ilgili örgütlerinin Eylem Platformu'nun uygulanmasına ilişkin rapor hazırlama-

larını koordine etme görevinde Ekonomik ve Sosyal Konsey'e yardımcı olmalıdır. Komisyon, Birleşmiş Milletler sisteminin diğer örgütlerinden ve uygun olduğunda öteki kaynaklardan girdiler sağlamalıdır.

320. Kadının Statüsü Komisyonu, 1995-2000 dönemi için çalışma programı geliştirirken Eylem Platformu'nun ilgilenilmesi gereken kritik alanlarını gözden geçirmeli ve Dünya Kadın Konferansı'nın takip çalışmalarını gündemiyle nasıl bütünleştireceğini düşünmelidir. Bu bağlamda Kadının Statüsü Komisyonu, cinsiyete dayalı bakış açısını Birleşmiş Milletler faaliyetlerine ana görüş olarak yerleştirmede önderlik etme rolünü nasıl geliştireceğini düşünmelidir.

Diğer işlevsel komisyonlar

321. Ekonomik ve Sosyal Konseyin diğer işlevsel komisyonları da, kendi görev alanları içerisinde Eylem Platformunu dikkate almalı ve cinsiyete ilişkin konuları kendi çalışma alanlarıyla bütünleştirmeye gayret etmelidirler.

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi ve diğer antlaşma organları

322. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne ilişkin sorumluluklarını yerine getirirken, kendi görev alanı içerisinde, taraf Devletlerce sunulan raporları ele alırken Eylem Platformunu göz önünde tutmalıdır.

323. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne imza koyan Devletler, Sözleşmenin 18. maddesi uyarınca rapor hazırlarken, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin kadınların sözleşmeyle garanti edilen haklarını kullanma kapasitelerini etkin bir biçimde izlemesini kolaylaştırmak amacıyla, Eylem Platformu'nun uygulanması için alınan önlemlere ilişkin bilgiyi de raporlarına dahil etmeye davet edilmektedirler.

324. Birleşmiş Milletlerin düzenli bütçesinden, yasal uzmanlık yardımı dahil yeterli personel ve mali kaynak sağlayarak ve Genel Kurul'un 49/164 sayılı kararı ve Sözleşmeye imza koyan Devletlerin Mayıs 1995 tarihindeki toplantısında alınan karar uyarınca, Komite için yeterli toplantı süresi tanıyarak Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin Sözleşmenin uygulanmasını izleme kapasitesini güçlendirmek gerekmektedir. Komite, Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programının tavsiyelerini dikkate alarak diğer insan hakları antlaşma organlarıyla koordinasyonunu artırmalıdır.

325. Diğer antlaşma organları da kendi görev alanları içerisinde, Eylem Platformu'nun uygulanmasını dikkate almalı ve çalışmalarıyla kadının insan hakları ve eşit statüsünü bütünleştirmeye gayret etmelidirler.

Birleşmiş Milletler Sekreteryası

Genel Sekreterlik

326. Genel Sekreterin, Eylem Platformu'nun uygulanması için Birleşmiş Milletler içindeki politikanın koordinasyonunu ve sistem çapında cinsiyete dayalı bakış açısını sözkonusu organların görev alanlarını dikkate alarak Birleşmiş Milletlerin bütün faaliyetlerine ana görüş olarak yerleştirme sorumluluğunu üstlenmesi rica edilmektedir. Genel Sekreter bu hedeflerin uygulanmasında etkili koordinasyon sağlamak için özel önlemler almayı düşünmelidir. Bu amaçla Genel Sekreter, Genel sekreterlik makamı içinde, mevcut personeli ve mali kaynakları kullanarak, cinsiyete ilişkin konularda Genel sekreterin danışmanı olarak görev yapacak ve Kadının İlerlemesi Bölümüyle yakın işbirliği içinde Eylem Platformu'nun sistem çapında uygulanmasını güvence altına alacak üst düzeyde bir birim oluşturmaya davet edilmektedir.

Kadının İlerlemesi Bölümü

327. Politika Koordinasyonu ve Sürdürülebilir Kalkınma Dairesinin Kadının İlerlemesi Bölümü'nün öncelikli görevi, Kadının Statüsü Komisyonuna ve kadının ilerlemesine ilişkin konularla ilgilendiklerinde diğer hükümetlerarası organlara, bunların yanı sıra da Kadınlara Karşı Ayrımcı Ortadan Kaldırılması Komitesine devamlı hizmet sunmaktır. Bu bölüm, Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin uygulanması amacıyla oluşturulmuş bir odak noktasıdır. Paragraf 313'de belirtildiği gibi Kadının Statüsü Komisyonu'nun görev alanının gözden geçirilmesinin ışığında, Kadının İlerlemesi Bölümünün işlevlerinin de yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Genel Sekreterin, diğer önlemlerin yanısıra Birleşmiş Milletlerin düzenli bütçesinden yeterli personel ve mali kaynak sağlayarak Bölümün daha işlevsel hale gelmesini garantilemesi rica edilmektedir.

328. Bölüm, cinsiyetler arası etki analizini Kadının Statüsü Komisyonu için politika çalışmalarına uyarlayarak ve diğer yardımcı organları destekleyerek, kadının ilerlemesindeki engelleri dikkatle gözden geçirmelidir. Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'ndan sonra, 1995-2000 dönemi için kadının ilerlemesine ilişkin sistem çapındaki orta vadeli planın düzeltilmesine yönelik hazırlıkların koordinasyonunu üstlenmeli ve kadının ilerle-

mesinde örgütler arası koordinasyon sekreteryası olarak hizmet vermeyi sürdürmelidir. Eylem Platformu'nun uygulanmasına ilişkin konularda, ulusal komisyonlar, kadının ilerlemesine yönelik ulusal kurumlar ve hükümet dışı kuruluşlar arasında bilgi akışı sağlamaya devam etmelidir.

Birleşmiş Milletler Sekreteryasının Diğer Birimleri

329. Birleşmiş Milletler Sekreteryası'nın çeşitli birimleri, Eylem Platformu'nun koordineli olarak yürütülmesine en iyi nasıl katkıda bulunabileceklerine karar vermek amacıyla programlarını dikkatle gözden geçirmelidirler. 1996-2001 dönemi için kadının ilerlemesine yönelik sistem çapındaki orta vadeli planın düzeltilmesine ve 1998-2002 dönemi için Birleşmiş Milletlerce teklif edilen orta vadeli planda, Platformun uygulanmasına ilişkin tekliflere de yer verilmesi gerekmektedir. Eylemlerin içeriği, ilgili organların görev alanlarına bağlı olacaktır.

330. Cinsiyete dayalı bakış açısının Sekreteryanın bütün faaliyetlerinin merkez boyutu haline gelmesini sağlamak amacıyla bütün Sekreterya içinde mevcut bağlantıların güçlendirilmesi ve yeni bağlantıların kurulması gerekmektedir.

331. İnsan Kaynakları Yönetimi Bürosu dünyanın her tarafındaki program yöneticileriyle işbirliği yaparak, Sekreterya içindeki kadınların statüsünü iyileştirmeye yönelik stratejik eylem planı (1995-2000) uyarınca ve Genel Kurul'un 45/125 ve 45/239 C sayılı kararlarında belirtilen ve Genel Kurul'un 46/100, 47/93, 48/106 ve 49/167 sayılı kararlarıyla teyid edilen hedeflere ulaşmak amacıyla coğrafi dağılıma tabi olan görevlere, özellikle politika oluşturma ve karar almaya ilişkin üst düzey görevlere kadınların alınmasına ve yerleştirilmesine öncelik tanımaya ilişkin anlaşmaya uymaya devam etmelidir. Hizmet içi eğitim bölümü, cinsiyete duyarlılık eğitimi planlamalı ve düzenli olarak uygulamalı veya cinsiyete duyarlılık eğitimini bütün faaliyetlerine dahil etmelidir.

332. Enformasyon Bölümü, cinsiyete dayalı bakış açısını kendi genel bilgilendirme faaliyetleriyle bütünleştirmeye ve mevcut kaynaklarını kullanarak, kadına ve kız çocuğuna ilişkin programlarını geliştirip güçlendirmeye çalışmalıdır. Bu amaçla Bölüm, yeni teknolojiyi bütünüyle göz önüne alarak Eylem Platformu'nun uygulanmasını destekleyecek çok yönlü bir medya iletişim stratejisi oluşturmalıdır. Bölümün düzenli yayınları, özellikle gelişmekte olan ülkelerde Platformun amaçlarını yaygınlaştırmalıdır.

333. Ekonomik ve Sosyal Enformasyon ve Politika Analizi Departmanı'nın İstatistik Bölümü, yukarıdaki bölüm IV'te, stratejik hedef H.3'te tanımladığı

gibi, istatistiğe ilişkin uluslararası çalışmalarda önemli bir koordinatör rolü oynamalıdır.

Kadının İlerlemesi İçin Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü

334. INSTRAW'un, kadının durumuna ve kalkınmasına ilişkin araştırmaları ve eğitimi yaygınlaştırma görevi vardır. INSTRAW Eylem Platformu'nun ışığında kendi çalışma programını gözden geçirmeli ve görev alanına giren, Eylem Platformu'nun belirli hedeflerini uygulamak için bir program geliştirmelidir. Öncelik verilmesi gereken araştırmaları ve araştırma yöntemlerini belirlemeli, kız çocuğunun statüsüne ilişkin olanlar dahil kadınlara ilişkin çalışmaların ve toplumsal cinsiyet araştırmalarının yürütülmesi için ulusal kapasiteleri güçlendirmeli ve bu amaçla harekete geçirilebilecek araştırma kurumlarından ağlar oluşturmalıdır. Ayrıca Enstitünün etkin olarak destekleyebileceği ve yaygınlaştırabileceği eğitim ve öğretim türlerini belirlemelidir.

Birleşmiş Milletler Kadınlar İçin Kalkınma Fonu

335. UNIFEM'in görevi, kadın boyutunu kalkınmanın bütün düzeylerine dahil edecek teknik ve mali yardım sağlayarak gelişmekte olan ülkelerde kadınların ekonomik ve sosyal yönden kalkınmasına ilişkin tercih ve fırsatları artırmaktır. Bu nedenle UNIFEM, uygun olduğunda, kadınların politik ve ekonomik yönden güçlendirilmelerine odaklanarak, Eylem Platformu'nun ışığında kendi çalışma programını gözden geçirmeli ve güçlendirmelidir. UNIFEM'in savunma rolü, kadının güçlendirilmesine ilişkin çok taraflı bir politik diyalog oluşturmaya yoğunlaşmalıdır. İşlevlerini yerine getirebilmesi için yeterli kaynaklara sahip olması sağlanmalıdır.

Birleşmiş Milletler sisteminin uzman örgütleri ve diğer örgütleri

336. Ulusal düzeydeki eylemlere verdikleri desteği güçlendirmek ve Birleşmiş Milletlerin koordineli takip faaliyetlerine katkılarını artırmak için, her bir örgüt, önceliklerin yeniden sıralanması için amaçların ve hedeflerin belirlenmesi ve Eylem Platformunda ifade edilen küresel önceliklerin gerçekleştirilmesi için dolaylı kaynakların saptanması dahil, kendi yürüteceği belirli eylemleri tanımlamalıdır. Sorumluluğun ve sorumluluk alacakların açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Bu konuya ilişkin teklifler, kadının ilerlemesi için 1996-2001 dönemini kapsayan sistem çapındaki orta vadeli planda yer almalıdır.

337. Her örgüt, en yüksek düzeyinden itibaren kararlılık göstermeli ve hedeflerini gerçekleştirirken, kadın konularına ilişkin kendi odak noktalarının rollerini ve sorumluluklarını zenginleştirecek ve destekleyecek adımlar atmalıdır.

338. Buna ek olarak, görevleri, özellikle Afrikadakiler olmak üzere gelişmekte olan ülkelere ve en az gelişmiş ülkelere teknik yardım sağlamak olan uzman örgütler*, kadının ilerlemesinde devam eden yaygınlaştırmayı güvence altına almak için daha çok işbirliği yapmalıdırlar.

339. Birleşmiş Milletler sistemi, kadının ilerlemesine ilişkin belirli sorunlarını çözmelerini kolaylaştırmak için ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelere uygun teknik yardım ve diğer türden yardımlar sağlamayı düşünmeli ve bu yardımları gerçekleştirmelidir.

340. Her örgüt, başta karar alma düzeylerinde olmak üzere cinsiyetler arası dengeyi sağlamak için, kadınların profesyonel düzeyde işe alınmaları ve yerleştirilmelerine daha fazla öncelik vermelidir. Personel istihdamında ve hizmet koşullarının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, en yüksek standartta verimlilik, yeterlilik, ve bütünlük sağlama gereğidir. Buna bağlı olarak personel istihdamında mümkün olduğu kadar geniş bir coğrafi dağılıma yer vermenin önemi unutulmamalıdır. Örgütler, bu amaca ilişkin gelişmeleri düzenli olarak kendi yönetim organlarına bildirmelidirler.

341. Eylem Platformu'nun bütünüyle dikkate alınmasını sağlamak için, Birleşmiş Milletlerin ülke düzeyindeki uygulamaya yönelik kalkınma faaliyetlerinin koordinasyonu, Genel Kurul'un ilgili kararları, özellikle de 47/199 sayılı kararı uyarınca ülke temsilcisinin yerleşik koordinatörlüğünde sistem vasıtasıyla güçlendirilmelidir.

2. Diğer Uluslararası Kurumlar ve Örgütler

342. Eylem Platformu'nun uygulanmasında, yatırımların ve programların kadınların yararına olmasını ve böylece sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmalarını garantilemek için, uluslararası mali kurumlar, politika, süreç ve personeli gözden geçirmeye ve düzeltmeler yapmaya teşvik edilmişlerdir. Bu kurumlar aynı zamanda, üst düzey görevlerde yer alan kadınların sayısını artırmaya, personelin cinsiyet analizi konusunda eğitilmesini yaygınlaştırmaya ve borç verme programları ile diğer faaliyetlerin kadınlarla erkekler üzerindeki farklı etkilerini bütünüyle ele almayı sağlayan politikalar ve standartlar oluşturmaya teşvik edilmişlerdir. Bu açıdan Bretton Woods Enstitüleri, Birleşmiş Milletler, ve onun fonları, programları ve uzman örgütleri, kadının ve ailesinin yararı için hazırlamış programların etkisini güçlendirmek amacıyla, yardımlarının daha verimli ve etkin koordinasyonunu sağlamak için, geniş kapsamlı diyalog dahil düzenli ve sağlam bir diyalog kurmalıdırlar.

* (UNDP, UNFPA...)

343. Genel Kurul, Dünya Ticaret Örgütünü, Birleşmiş Milletler sistemiyle işbirliği yaparak gerçekleştireceği faaliyetler dahil, Eylem Platformu'nun uygulanmasına nasıl katkıda bulunabileceğini düşünmeye davet etmektedir.

344. Eylem Platformu'nun uygulanmasında uluslararası hükümet dışı kuruluşların önemli bir rolü vardır. Platformun çeşitli düzeylerde uygulanmasını yaygınlaştırmada hükümet dışı kuruluşlarla işbirliği yapmak için bir mekanizma oluşturulması düşünülmelidir.

BÖLÜM VI MALİ DÜZENLEMELER

345. Kadının ilerlemesi için mali kaynaklar ve insan kaynakları genellikle yetersiz olmuştur. Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin uygulanmasının bugüne kadarki yavaş gelişiminin nedenlerinden biri de budur. Birleşmiş Milletlerin daha önceki zirve ve konferanslarında kabul edilen, konuya ilişkin taahhütlerin dahil olduğu Eylem Platformu'nun tam ve etkin bir biçimde uygulanması, kadının güçlendirilmesine yönelik mali kaynak ve insan kaynaklarını sağlamaya ilişkin siyasi bir kararlılığı gerektirmektedir. Bu da, politika ve programların bütçesine ilişkin kararlarda, cinsiyete dayalı bakış açısına yer vermeyi ve kadın erkek eşitliğini güvenceye alacak özel programların yeterli finansmanını gerektirecektir. Eylem Platformunu uygulamak için fonların belirlenmesi ve bütün sektörlerdeki mevcut kaynakların harekete geçirilmesi gerekecektir. Programlar içinde ve arasında politikaların yeniden düzenlenmesine ve kaynakların yeniden tahsisine ihtiyaç olabilir ama her politika değişikliğinin mali düzenlemeler gerektirmeyeceği ortadadır. Yenilikçi fon bulma yollarıyla sağlanacak kaynaklar dahil, hem özel hem de kamu sektörlerinden sağlanacak ek kaynakların harekete geçirilmesi gerekli olabilir.

A. Ulusal Düzey

346. Eylem Platformu'nun stratejik hedeflerini uygulama sorumluluğu öncelikle Hükümetlere aittir. Bu hedeflere ulaşmak için Hükümetler, kadınların kamu sektörü harcamalarından nasıl yararlandıklarını sistematik olarak gözden geçirmeye çaba göstermeli; hem üretim kapasitesini artırmak hem de sosyal ihtiyaçları karşılamak için kamu sektörü harcamalarına eşit ulaşabilirliği sağlayacak bütçe ayarlamaları yapmalı; ve Birleşmiş Milletlerin diğer zirve ve konferanslarında kabul edilen cinsiyete ilişkin taahhütleri gerçekleştirmelidirler. Hükümetler, Eylem Platformuna

ilişkin başarılı ulusal uygulama stratejileri geliştirmek için, cinsiyetler arası etki analizlerini gerçekleştirmeye yönelik kaynaklar dahil, yeterli kaynak tahsis etmelidirler. Aynı zamanda da Hükümetler, ek kaynakları harekete geçirmeleri için hükümet dışı kuruluşları, özel sektörü ve diğer kurumları teşvik etmelidirler.

347. Kadının ilerlemesine yönelik ulusal mekanizmalara, ve bunların yanı sıra, uygun olduğunda, Eylem Platformu'nun uygulanmasına ve izlenmesine katkıda bulunabilecek bütün kurumlara yeterli kaynak tahsis edilmelidir.

348. Kadının ilerlemesine yönelik ulusal mekanizmaların henüz varolmadığı ya da henüz sürekli olacak biçimde kurulmadığı yerlerde Hükümetler, bu tür mekanizmalar için yeterli ve sürekli kaynaklar sağlamaya çalışmalıdırlar.

349. Eylem Platformu'nun uygulanmasını kolaylaştırmak için Hükümetler, uygun olduğunda, ulusal güvenlik ihtiyaçlarıyla uyumlu olarak aşırı askeri harcamaları ve silah üretimiyle kullanımına yapılan yatırımları azaltmalıdırlar.

350. Hükümet dışı kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplumun diğer aktörleri, Eylem Platformu'nun uygulanması için gerekli olan kaynakların tahsis edilmesini teşvik etmelidirler. Hükümetler, bu amaca katkılarının sürekli olmasını sağlamak için hükümet dışı kuruluşların, özellikle de kadın örgütlerinin ve ağlarının, feminist grupların, özel sektörün ve sivil toplumun diğer üyelerinin kaynakları harekete geçirmesi için destekleyici bir ortam oluşturmalarıdır. Hükümet dışı kuruluşların kapasitesi bu açıdan güçlendirilmeli ve zenginleştirilmelidir.

B. Bölgesel Düzey

351. Bölgesel kalkınma bankaları, bölgesel ticaret birlikleri ve diğer bölgesel kurumlar, Eylem Platformu'nun uygulanması için , borç verme ve diğer faaliyetlerinde kaynakların harekete geçirilmesine katkıda bulunmaya ve yardımcı olmaya davet edilmelidirler. Aynı zamanda da politikalarında ve fon sağlama yöntemlerinde Eylem Platformunu dikkate almaya teşvik edilmelidirler.

352. Altbölgesel ve bölgesel örgütler ve Birleşmiş Milletlerin bölgesel komisyonları uygun olan yerlerde ve belirlenmiş görev alanları içerisinde Eylem Platformu'nun uygulanması için fonların harekete geçirilmesine yardımcı olmalıdırlar.

C. Uluslararası Düzey

353. Eylem Platformu'nun gelişmekte olan ülkelerde, özellikle Afrika'da ve en az gelişmiş ülkelerde uygulanması için yeterli mali kaynaklar uluslararası düzeyde taahhüt edilmelidir. Eylem Platformu'nun gelişmekte olan ülkelerde uygulanması için ulusal kapasiteleri güçlendirmek, gelişmiş ülkelerin gayri safi milli hasıllarının % 0.7'sini genel resmi kalkınma yardımı olarak kullanmalarına ilişkin kabul edilmiş hedefin mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilmesini ve bunun yanı sıra da Eylem Platformunu uygulamak için düzenlenmiş faaliyetlerin fon paylarının artırılmasını gerektirecektir. Buna ek olarak kalkınmada işbirliği yapan ülkeler, cinsiyete dayalı bir yaklaşımla bütünleştirme yoluyla yardımların kalitesini ve etkililiğini artırmak için kendi yardım programlarının eleştirel bir analizini yapmalıdırlar.

354. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonunun dahil olduğu uluslararası mali kurumlar ve bölgesel kalkınma bankaları, bağışlarını ve kalkınma yardımlarını incelemeye ve Eylem Programının gelişmekte olan ülkelere, özellikle Afrika'da ve en az gelişmiş ülkelere uygulanmasına yönelik programlara bağış ve kredi tahsisi yapmaya davet edilmelidirler.

355. Birleşmiş Milletler sistemi, Eylem Platformu'nun uygulanması için başta Afrika'dakiler olmak üzere gelişmekte olan ülkelere, ve en az gelişmiş ülkelere teknik işbirliği ve diğer türden yardım sağlamalıdır.

356. Eylem Platformu'nun ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelere uygulanması, uluslararası yardım ve işbirliğinin sürekli olmasını gerektirecektir. Birleşmiş Milletler sisteminin teknik ve sektörel örgütler dahil tüm örgütleri ve organları, bu tür ülkelerin kadının ilerlemesi için politika ve program geliştirme ve uygulama çabalarını kolaylaştırmalıdır. Bu amaçla Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası, bu çabalara yardımcı olmaya davet edilmelidirler.

357. Eylem Platformu'nun hedeflerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak amacıyla Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesinin ve Birleşmiş Milletlerin diğer dünya zirve ve konferanslarının borç yönetimine ve azaltılmasına ilişkin kararlarının uygulanması gerekmektedir.

358. Eylem Platformu'nun uygulanmasını kolaylaştırmak için, resmi kalkınma yardımının ve ulusal bütçenin ortalama % 20'sini temel sosyal programlara tahsis etme konusunda karşılıklı bir taahhütte bulunmayı kabul eden ilgili gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ortakları, cinsiyete dayalı bakış açısını dikkate almalıdırlar.

359. Birleşmiş Milletler sisteminin kalkınma fonları ve programları, mevcut program ve projelerinin Eylem Platformu'nun uygulanmasına hangi ölçüde yöneltmiş olduğuna ilişkin bir analizi hemen yapmalı ve bir sonraki planlama dönemi için, kadınla erkek arasındaki farklılıkları ortadan kaldırmaya yönelik teknik yardım ve fon sağlama faaliyetlerinin yeterli kaynağa sahip olmasını güvence altına almalıdırlar.

360. Birleşmiş Milletler fonlarının, programlarının ve örgütlerinin özellikle de UNIFEM ve INSTRAW'un kadının güçlendirilmesindeki ve dolayısıyla kendi görev alanları içerisinde Eylem Platformu'nun uygulanmasındaki, kadının ilerlemesi için araştırma, eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerindeki ve cinsiyete dayalı bakış açısını kalkınma çabalarıyla bütünleştirmeye yönelik teknik ve mali yardımlardaki önemli rolü göz önüne alındığında , uluslararası topluluk tarafından sağlanan kaynakların elverişli ve yeterli düzeyde olması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

361. Kadının ilerlemesini yaygınlaştırma çabalarında Birleşmiş Milletler sisteminin verimliliğini ve etkililiğini geliştirmek ve Eylem Platformu'nun hedeflerini gerçekleştirme kapasitesini artırmak için, Birleşmiş Milletler sisteminin çeşitli bölümlerini, özellikle de Birleşmiş Milletler Sekreteryası'nın Kadının İlerlemesi Bölümü'nün ve kadının ilerlemesini yaygınlaştırmaya yönelik özel görevleri olan diğer birimlerin ve yardımcı organların yenilenmesi, düzeltilmesi ve yeniden canlandırılması gerekmektedir. Bu açıdan Birleşmiş Milletler sistemi içindeki idari organlar Eylem Platformu'nun etkin uygulanmasına özel önem vermeye ve fonların bu amaçla en etkin ve en verimli şekilde kullanılmasını sağlamak için politika, program, bütçe ve faaliyetlerini gözden geçirmeye teşvik edilmişlerdir. Eylem Platformu'nun uygulanması için Birleşmiş Milletlerin düzenli bütçesinden ek kaynakların tahsis edilmesi gerekebilecektir.

NOTLAR

1/ Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı : Eşitlik, Kalkınma ve Barış'ın Kazanımlarını Gözden Geçirmek ve Değerlendirmek İçin Düzenlenen Dünya Konferansı Raporu, Nairobi 15-26 Temmuz 1985 (Birleşmiş Milletler yayını, Satış No. E.85. IV. 10), böl. I, kıs, A.

2/ Dünya İnsan Hakları Konferansı Raporu, Viyana 14-25 Haziran 1993 (A/Conf. 157/24 (Bölüm I)), bölüm III.

3/ Genel Kurul Kararı 34/180, ek.

4/ Genel Kurul Kararı 45/164.

5/ Genel Kurul Kararı 44/82.

6/ Genel Kurul Kararı 48/126.

7/ A/47/308-E/1992/97, ek.

8/ Genel Kurul Kararı 48/104.

9/ Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı, Dünya İnsan Hakları Konferansı Raporu..., böl. III, para.5.

10/ Bakınız Çok Taraflı Ticaret Görüşmelerinin Uruguay Round'u Sonuçları: Yasal Metinler Cenevre GATT Sekreteryası 1994)

11/ Genel Kurul Kararı 44/25, ek.

12/ Herkes İçin Eğitim: Temel Öğrenme İhtiyaçlarını Karşılama İçin Dünya Konferansı Son Raporu, Jomtien, Tayland, 5-9 Mart 1990, Herkes İçin eğitim Dünya Konferansı'nın Örgütler arası Komisyonu (UNDP, UNESCO, UNICEF, Dünya Bankası), New York, 1990, ek I.

13/ Genel Kurul Kararı 2200 A (xxi), ek.

14/ Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Raporu, Kahire 5-13 Eylül 1994 (Birleşmiş Milletler yayını, Satış No.E.95. XIII. 18), böl I, karar 1, ek.

15/ Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi Raporu, Kopenhag, 6-12 Mart 1995 (A/Conf. 166/9), böl I, karar 1, ekler I ve II.

16/ Güvenli olmayan düşük, ya gerekli beceriye sahip olmayan kişiler tarafından ya da asgari tıbbi standartlara sahip olmayan bir ortamda istenmeyen gebeliğin sonlandırılması olarak tanımlanmıştır. [Dünya Sağlık Örgütü, Güvenli Olmayan Düşüğün Önlenmesi ve Tedbirler, Teknik Çalışma Grubu Raporu, Cenevre Nisan 1992 (WHO/MSM/92.5)].

17/ Uluslararası Beslenme Konferansı Son Raporu, Roma 5-11 Aralık 1992 (Roma, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, 1993), Bölüm II.

18/ Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı Raporu, Rio de Janeiro 3-14 Haziran 1992, Cilt I, Konferansta Benimsenen Kararlar (Birleşmiş Milletler yayını, Satış No. E. 93, I.8 ve düzeltmeler), Karar 1, ek I.

19/ Aynı kitapta, karar 1, ek II.

20/ Genel Kurul Kararı 317 (IV), ek.

21/ Genel Kurul Kararı 217 A (III).

22/ Genel Kurul Kararı 39/46, ek.

23/ Genel Kurulun 47. Oturumunun Resmi Kayıtları, Ek No. 38 (A/47/38), böl I.

24/ Birleşmiş Milletler, Antlaşmalar Dizisi, Cilt 75, No. 973, s. 287.

25/ Dünya İnsan Hakları Konferansı Raporu..., böl III, kısım II, para. 38.

26/ Bakınız Birleşmiş Milletler Silahsızlanma Yılı, Cilt 5: 1980 (Birleşmiş Milletler Yayını, Satış No. E. 81, IX.4), ek VII.

27/ Genel Kurul Kararı 260 A (III), ek.

28/ Birleşmiş Milletler Antlaşmalar Dizisi, Cilt 189, No. 2545.

29/ Aynı kitapta, cilt 606, No. 8791.

30/ Genel Kurul Kararı 48/96, ek.

31/ Genel Kurul Kararı 1386 (XIV).

32/ Bakınız CEDAW / SP/1995/2.

33/ Genel Kurul Kararı 2106 A (XX), ek.

34/ Genel Kurul Kararı 41/128, ek.

35/ Birleşmiş Milletler Çevre Programı, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Çevresel Hukuk ve Kurumlar Program Faaliyet Merkezi), Haziran 1992.

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE BUNLARLA MÜCADELEYE İLİŞKİN AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ (İSTANBUL SÖZLEŞMESİ)¹

İstanbul, 11.V.2011

Giriş

Avrupa Konseyi üye devletleri ve işbu Sözleşmeyi imzalayan diğer devletler,

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'ni (ETS Avrupa Antlaşmaları Serisi) No.5, 1950) ve bu sözleşmenin Protokollerini, Avrupa Sosyal Şartı'nı (ETS no. 35.1961, 1996 yılında gözden geçiren hali, ETS No. 163) İnsan Ticaretine karşı Eylem'e ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni (ETS no.197, 2005i, Cinsel Taciz ve Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni (ETS No. 201.2007) hatırd tutularak;

Bakanlar Komitesinin Avrupa Konseyi üye devletlerine sunduğu; Kadınların şiddete karşı korunmasına ilişkin Rec(2002) 5 Tasviye Kararı'nı, toplumsal cinsiyet eşitliği standart ve mekanizmalarına ilişkin CM/Rec(2007) 17 Tasviye Kararı'nı, çatışmaların önlenmesi ve çözümünde ve barışır tesisinde kadın ve erkeklerin rolüne ilişkin CM/Rec(2010) 10 Tasviye Kararı'nı ve diğer ilgili tavsiye kararlarını hatırd tutarak;

Kadına yönelik şiddet alanında önemli standartları oluşturan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin gelişen içtihat hukuku külliyatını dikkate alarak;

Medeni ve Siyasi Haklara ilişkin Uluslararası Sözleşme'yi(1996), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara ilişkin Uluslararası Sözleşme'yi (1996), Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni ("CEDAW", 1979) ve bu sözleşmenin İhtiyari Protokolü'nü (1999), CEDAW Kadına Yönelik Şiddet Komitesinin 19 No'lu Genel Tavsiye Kararı'nı, Çocuk Haklarına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni (1989) ve İhtiyari Protokollerinin (2000) ve Engellilerin Hak-

¹ Kaynak: http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/akas_no210.pdf

larına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni (2006) göz önünde tutarak;

Uluslararası Ceza Mahkemesi Rome Statüsü'nü (2002) göz önünde tutarak;

Uluslararası insancıl hukukun temel ilkelerini ve özellikle Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına ilişkin Cenevre Sözleşmesi'ni (IV) (1949) ve bu sözleşmenin ek 1. ve 2. Protokollerini (1977) hatırdta tutarak;

Kadına yönelik her türlü şiddeti ve aile içi şiddeti kınayarak;

Kadın ve erkek arasında yasal ve fiili eşitliğin gerçekleştirilmesinin kadına yönelik şiddeti önlemede anahtar bir unsur olduğunun bilincinde olarak;

Kadına yönelik şiddetin, erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmasına ve kadına yönelik ayrımcılığa neden olan ve kadınların tam ilerlemesini engelleyen ve kadın ile erkek arasındaki tarihsel eşitlikçi olmayan güç ilişkisinin tezahürü olduğunun bilincinde olarak;

Kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı şiddet şeklindeki yapısal niteliğinin ve bu şiddetin, erkeklerle kıyaslandığında kadını ikincil konuma zorlayan temel sosyal mekanizmalardan birisi olduğunun bilincinde olarak;

Kadınlar ile kız çocuklarının, çoğunlukla aile içi şiddet, cinsel taciz, tecavüz, zorla evlendirme, sözde "namus" adına işlenen cinayetler, kadın sünneti gibi insanı hakları ciddi şekilde ihlal eden ve kadın erkek eşitliğini sağlamanın önünde büyük bir engel oluşturan şiddetin pek çok boyutuna maruz kaldıklarını büyük endişeyle dikkate alarak;

Silahlı çatışma esnasında sivil halkı, özellikle de kadınları yaygın ve sistematik cinsel taciz ve cinsel suçlar şeklinde etkileyen insan hakları ihlallerinin ve gerek çatışma esnasında gerekse sonrasında tırmanan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet potansiyelinin bilincinde olarak;

Kadınlar ile kız çocuklarının cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riskinin erkeklerden daha yüksek olduğunu kabul ederek;

Aile içi şiddetin kadınların orantısız şekilde etkilediğini ve erkeklerin de aile içi şiddet mağduru olabileceklerini kabul ederek;

Çocukların aile içindeki şiddete tanık olmak dahil aile içi şiddet mağduru olduklarını kabul ederek;

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetten arındırılmış bir Avrupa yaratmayı arzu ederek, aşağıdaki şekilde anlaşmışlardır:

BÖLÜM I- Amaçlar, tanımlar, eşitlik ve ayırım gözetmeme, genel yükümlülükler

Madde 1 - Sözleşmenin Amacı

1. İş bu Sözleşmenin amacı;
 - a. Kadınları her türlü şiddetten korumak, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak,
 - b. Kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınların güçlendirilmesi yolu dahil kadın ile erkek arasındaki temel eşitliği teşvik etmek;
 - c. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarının korunması ve bu mağdurlara yardım edilmesi için kapsamlı bir çerçeve, politikalar ve tedbirler geliştirmek;
 - d. Kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik etmek;
 - e. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmak üzere bütüncül bir yaklaşım benimsemek amacıyla etkili işbirliğini sağlamak için kuruluşlara ve kolluk kuvvetlerine destek ve yardım sağlamaktır.
2. Sözleşme hükümlerinin taraflarca etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla, işbu Sözleşme özel bir izleme mekanizması kurar.

Madde 2 – Sözleşmenin Kapsamı

1. İşbu Sözleşme aile içi şiddet de dahil olmak üzere, kadınları aşırı biçimde etkileyen kadınlara yönelik her türlü şiddet biçimi için geçerli.
2. Taraflar işbu Sözleşmeyi tüm aile içi şiddet mağdurlarına uygulamaya teşvik edilirler. Taraflar işbu Sözleşmenin hükümlerini uygularken, cinsiyete dayalı şiddet mağduru kadınlara özel önem atfetmektedirler.
3. İşbu Sözleşme barış zamanlarında ve silahlı çatışma durumlarında uygulanır.

Madde 3 – Tanımlar

İşbu Sözleşmenin amacı bakımından:

a. “kadına yönelik şiddet”, bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadına fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik acı veya istirap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.

b. “aile içi şiddet”, aile içerisinde veya hanede, mağdur faille aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da eski veya şimdiki eşler veya partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemi anlamına gelir.

c. “toplumsal cinsiyet”, kadın ve erkek için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir.

d. “kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları aşırı biçimde etkileyen şiddet anlamına gelir.

e. “mağdur”, a ve b bentlerinde belirtilen davranışlara maruz kalan gerçek kişi anlamına gelir.

f. “kadın” kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da kapsar.

Madde 4 – Temel haklar, eşitlik ve ayırım gözetmeme

1. Taraflar, gerek kamu gerek özel alanda tüm bireylerin, özellikle kadınların, şiddetten arınmış yaşama haklarını sağlamak ve korumak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, kadına yönelik her türlü ayrımcılığı kınar ve bunu önlemek için özellikle:

- Kadın erkek eşitliği ilkesini kendi ulusal anayasalarına veya diğer uygun mevzuatına dahil edip, bu ilkenin uygulamada da gerçekleştirilmesini sağlayarak;

- Gerektiğinde, kadına karşı ayrımcılığı, yaptırımların kullanılması yoluyla yasaklayarak;

- Kadına yönelik ayrımcılık içeren kanunları ve uygulamaları yürürlükten kaldırarak;

Gerekli yasal veya diğer tedbirleri gecikmeksizin alır

3. İşbu Sözleşme hükümlerinin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk,

dil, din, siyasi veya başka görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşee, bir ulusal azınlıkla bağ, mülkiyet, doğum, cinsiyet tercih, cinsel kimlik, yaş, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen ya da mülteci olma durumu veya başka statüler temelinde herhangi bir ayrımcılık olmaksızın Taraflarca uygulanması güvence altına alınmıştır.

4. Kadına yönelik cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi ve kadınların korunması için gerekli olan özel tedbirleri, işbu Sözleşme kapsamında ayrımcılık olarak kabul edilmeyecektir.

Madde 5 – Devlet yükümlülükleri ve gereken özeni gösterme sorumluluğu

1. Taraflar, kadına yönelik şiddet eylemlerinde bulunmaktan kaçınır ve devlet adına faaliyet gösteren devlet yetkilileri, görevliler, kurum, kuruluşlar ve diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlar.

2. Taraflar devlet dışı aktörlerce işlenen ve işbu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet eylemlerinin gerektiği biçimde önlenmesini, kovuşturulmasını, cezalandırılmasını ve tazmin edilmesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 6 – Toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar

Taraflar işbu Sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasında ve etkilerinin değerlendirilmesinde cinsiyet bakış açısına yer vermeyi, kadın erkek eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine yönelik politikalar geliştirmeyi ve bunları etkili bir şekilde uygulamayı taahhüt eder.

Bölüm II – Bütüncül politikalar ve veri toplama

Madde 7 – Kapsamlı ve eşgüdümlü politikalar

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddeti önlemek ve bununla mücadele etmek için ilgili tüm tedbirleri kapsayacak şekilde, devlet çapında etkili, kapsamlı ve eşgüdümlü politikaların benimsenmesi ve uygulanması için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır ve kadına yönelik şiddete karşı bütünsel bir mücadele yürütür.

2. Taraflar, 1. Paragrafta bahsedilen politikaların mağdur haklarının tüm politikaların merkezine yerleştirilmesini ve bu politikaların ilgili tüm kurum, kuruluş ve örgütler arasında etkin iş birliği vasıtasıyla uygulanmasını sağlar.

3. Bu madde uyarınca alınan tedbirler, gerektiğinde, devlet kurumlarını, ulusal, bölgesel ve yerel parlamentolar ile makamların, ulusal insan hakları kuruluşları ve sivil toplum örgütleri gibi ilgili tüm aktörleri kapsar.

Madde 8 – Mali kaynaklar

Taraflar, sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere, işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddeti önleme ve bununla mücadeleye ilişkin bütüncül politikaların, tedbirlerin ve programların uygun biçimde uygulanması için yeterli mali ve beşeri kaynak tahsis eder.

Madde 10 – Koordinasyon birimi

1. Taraflar işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddeti önlemek ve bununla mücadele etmek için politikaların ve önlemlerin koordinasyonu, uygulaması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumlu bir veya birden fazla resmi birim görevlendirir veya kurar. Bu birimler madde 11’de bahsedildiği şekilde veri toplanmasını koordine eder, bu verileri analiz eder ve sonuçlarını yayınlar.

2. Taraflar, bu madde uyarınca görevlendirilen veya kurulan birimlerin Bölüm VIII uyarınca alınan önlemlere ilişkin genel bilgi almalarını sağlar.

3. Taraflar, bu madde uyarınca görevlendirilen veya kurulan birimlere diğer Taraflardaki muadilleriyle doğrudan iletişim kurma ve ilişkiler geliştirme imkanı sağlar.

Madde 11 Veri toplama ve araştırma

1. İşbu Sözleşmenin uygulanması bakımından Taraflar:

a. İşbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet eylemi hakkında bölümlere ayrılmış biçimde uygun istatistik veri düzenli aralıklarla toplamayı;

b. Şiddetin temel neden ve etkilerini, şiddet eylemleri ve mahkumiyet oranları ile işbu Sözleşmenin uygulanması için alınan önlemlerin etkinliğini incelemek amacıyla işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet alanında yapılan araştırmaları desteklemeyi taahhüt eder.

2. Taraflar işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet biçiminin yaygınlığını ve eğilimlerini değerlendirmek üzere düzenli aralıklarla nüfusa dayalı anketler yapmaya çaba gösterir.

3. Taraflar uluslararası işbirliğini teşvik etmek ve uluslararası kıyaslama sağlanmasını mümkün kılmak amacıyla bu madde uyarınca toplanan bilgileri işbu Sözleşmenin 66. Maddesinde atıfta bulunan uzmanlar grubuna iletir.

4. Taraflar, bu madde uyarınca toplanan bilgilerin kamuya açık olmasını sağlar.

Bölüm III – Önleme

Madde 12 – Genel yükümlülükler

1. Taraflar, kadının aşağılık bir cins olduğu veya kadın ve erkek için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan ön yargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve her türlü farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla kadın ve erkeklere ilişkin sosyal ve kültürel davranış modellerinin değişimini sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

2. Taraflar gerçek veya tüzel kişilerce uygulanan ve işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddeti önlemek amacıyla gerekli yasal veya diğer tedbirleri alır.

3. Bu bölüm uyarınca alınan herhangi bir tedbir; özel durumlar nedeniyle savunmasız hale gelmiş bireylerin ihtiyaçlarını göz önüne alır ve bu ihtiyaçlara cevap verir ve tüm mağdurların insan haklarını bu önlemlerin odak noktası yapar.

4. Taraflar, erkekler ve erkek çocukları başta olmak üzere, toplumun tüm üyelerinin işbu Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet türlerini önlemek üzere aktif katkı sağlamasını teşvik etmek için gerekli tedbirleri alır.

5. Taraflar, kültür, örf ve adet, gelenek, din ve sözde “namus” un işbu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için mazeret oluşturulmasını sağlar.

6. Taraflar, kadınların güçlenmesine yönelik program ve faaliyetleri artırmak amacıyla gerekli tedbirleri alır.

Madde 13 – Farkındalığı artırma

1. Taraflar, gerektiğinde, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddetin farklı tezahürlerinin, bunların çocuklar üzerindeki sonuçlarının ve

bu tür şiddetin önlenmesi gerektiğinin toplum içinde anlaşılması ve buna ilişkin farkındalığın artırılması amacıyla, başta kadın örgütleri olmak üzere ulusal insan hakları kurumları ve bunlara denk organları, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde düzenli aralıklarla ve her seviyede farkındalık yaratma kampanyaları ve programları geliştirir veya yürütür.

2. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet eylemlerini önlemeye yönelik mevcut tedbirlere ilişkin bilgilerin kamu genelinde geniş biçimde yayınlanmasını sağlar.

Madde 14 – Eğitim

1. Taraflar, gerektiğinde, öğrencilerin gelişen kapasitesine uygun olarak, kadın erkek eşitliği, kalıplaştırılmamış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde şiddet içermeyen çatışma çözümleri, kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişisel bütünlük hakkı gibi konulara ilişkin öğretim malzemelerinin resmi müfredat içerisine ve eğitimin her seviyesine eklenmesi için gerekli adımları atar.

2. Taraflar, 1. Paragrafta bahsedilen ilkelerin resmi eğitim dışındaki eğitim faaliyetlerinin yanı sıra, sporda, boş zaman ve kültür faaliyetlerinde ve medyada desteklenmesi amacıyla gerekli adımları atar.

Madde 15 – Uzmanların eğitimi

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eyleminin failleri ve mağdurlarıyla ilgilenen uzmanlara bu tür şiddetin önlenmesi ve ortaya çıkarılması, kadın erkek eşitliği, mağdurun ihtiyaç ve haklarının yanı sıra ikinci kez mağdur olmasının nasıl engelleneceğine ilişkin uygun eğitimi sağlar veya bu eğitimi takviye eder.

2. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemleriyle ilgili başvuruların kapsamlı ve uygun biçimde ele alınmasını sağlamak üzere, 1. paragrafta bahsedilen eğitimin farklı kurumlar arasındaki işbirliğinin eşgüdümü konusunu kapsamamasını teşvik eder.

Madde 16 – Önleyici müdahale ve tedavi programları

1. Taraflar, şiddetin tekrarlanmaması ve şiddet içeren davranış modellerinin değiştirilmesi amacıyla aile içi şiddet faillerinin kişilerarası ilişkilerde şiddet içermeyen davranış biçimi edinmelerini sağlamayı hedefleyen programları oluşturmak ve desteklemek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, faillerin, özellikle cinsel suç faillerinin tekrar suç işlemesini

engelleyen tedavi programlarının oluşturulması veya desteklenmesi için gerekli yasal veya tedbirleri alır.

3. Taraflar, 1. ve 2. paragraflarda bahsedilen önlemlerin alınmasında mağdurların güvenliği, desteklenmesi ve insan haklarının öncelikli öneme sahip olmasını ve bu programların, gerektiğinde mağdurlara yönelik öneme sahip olmasını ve bu programların, gerektiğinde mağdurlara yönelik özel destek uzmanlarıyla yakın eşgüdüm içerisinde oluşturulmasını sağlar.

Madde 17 – Özel sektör ve medyanın katılımı

1. Taraflar, özel sektör, bilgi ve iletişim teknolojisi sektörü ve medyayı, ifade özgürlüğüne ve onların bağımsızlığına gerekli saygıyı göstererek, kadına yönelik şiddetin önlenmesini ve onların onuruna duyulan saygının artırılması amacıyla politika hazırlanmasına ve uygulanmasına katılmaları ve yönerge ile öz denetim standartlarını oluşturmaları hususunda teşvik eder.

2. Taraflar, özel sektör aktörleriyle işbirliği içinde, çocuklar, ebeveynler ve eğitimcilerin içeriğinde zararlı olabilecek aşağılayıcı cinsel ya da şiddet unsuruna erişim sağlayan bilgi ve iletişim ortamlarıyla başa çıkma becerilerini geliştirir ve ilerletir.

Bölüm IV – Koruma ve destek

Madde 18 – Genel yükümlülükler

Taraflar, bütün mağdurları şiddet eylemlerinin tekrarlanmasında korumak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

1. Taraflar, işbu Sözleşmenin 20. ve 22. Maddesinde ayrıntıları verilen genel ve özel destek hizmetlerine başvurmak da dahil olmak üzere, iç hukuka uygun şekilde, Sözleşme kapsamındaki bütün şiddet mağdurları ve tanıklarının korunması ve desteklenmesinde mahkemeler, savcılar, kolluk kuvvetleri, yerel ve ulusal yetkililer dahil ilgili tüm devlet kuruluşları sivil toplum kuruluşları, diğer ilgili kuruluşlar ve birimler arasında etkin işbirliği için uygun mekanizmaların mevcudiyetini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, bu bölüm uyarınca alınan tedbirlerin,

- Kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddeti cinsiyet temelinde anla-

maya dayanacağını ve mağdurun insan haklarına ve güvenliğine odaklanacağını;

- Mağdurlar, failer, çocuklar ve onların geniş anlamdaki toplumsal çevreleri arasındaki ilişkiyi göz önünde bulunduracak bütünsel bir yaklaşıma dayalı olacağını;
- İkinci bir mağduriyeti önlemeyi hedeflediğini;
- Şiddet mağduru kadınların güçlenmesi ve ekonomik bağımsızlığını hedefleyeceğini;
- Uygun görülen durumlarda, aynı mekanlarda bir dizi koruma ve destek hizmetleri biriminin yer almasına imkan sağlayacağını
- Çocuk mağdurlar dahil olmak üzere, savunmasız haldeki bireylerin özel ihtiyaçlarını ele alacağını ve bu ihtiyaçların mevcut bulundurulacağını temin eder.

3. Hizmetlerin sunulması, mağdurun şikayette bulunmasına veya failin aleyhinde tanıklık etmesine bağlı olmayacaktır.

4. Taraflar, uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerine uygun olarak, konsolosluk ile diğer koruma ve destek hizmetlerini vatandaşlarına ve sözkonusu korumaya hak kazanan diğer mağdurlara sağlamak üzere gereken yasal ve diğer önlenmeleri alır.

Madde 19 – Bilgi

Taraflar, mağdurların anladıkları bir dilde mevcut destek hizmetleri ve yasal tedbirler hakkında yeterli ve zamanında bilgi almalarını sağlamak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 20 – Genel destek hizmetleri

1. Taraflar, mağdurların şiddet sonrası iyileşmelerini kolaylaştıracak hizmetlere erişmelerini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır. Bu tedbirler, yasal ve psikolojik danışmanlık, mali yardım, konut, eğitim, öğretim ve iş bulma desteği gibi hizmetleri içerecektir.

2. Taraflar mağdurların sağlık ve sosyal hizmetlere erişimlerini, bu hizmetlerin yeterli kaynağa sahip olmalarını ve mağdurlara yardımcı olmak ve onları uygun hizmetlere yönlendirmek üzere uzmanların eğitilmelerini temin edecek gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 21 – Bireysel/toplu şikayetlerde destek

Taraflar, mağdurların başvurabilecekleri bölgesel ve uluslararası bireysel/toplu şikayet mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olmalarını ve bunlara erişebilmelerini sağlarlar. Taraflar, sözkonusu şikayet başvurularında mağdurlara duyarlı ve yeteli bilgi sağlanmasını teşvik eder.

Madde 22 – Uzman desteği hizmetleri

1. Taraflar, bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemine maruz kalan herhangi bir mağdura, uygun bir coğrafi dağılım kapsamında, anında, kısa ve uzun dönemli uzman desteği sağlamak ve düzenlemek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, uzman kadın destek hizmetini tüm kadın mağdurlara ve çocuklarına sağlar veya buna yönelik düzenlemeleri yapar.

Madde 23 – Sığınma evleri

Taraflar, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere, mağdurlara güvenli barınma ve sosyal hizmet sunmak ve onlara ilişkin önceden önlem almak amacıyla yeterli sayıda, kolay erişilebilir ve uygun sığınma evleri kurmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 24 – Telefon yardım hatları

Taraflar, bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet hakkında arayanlara tavsiyelerde bulunmak üzere, gizliliğe veya kimlik bilgilerinin açıklanmasına özen gösterilerek, ülke çapında 24 saat (7/24) hizmet verecek ücretsiz telefon yardım hattı kurmak için gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 25 – Cinsel şiddet mağdurları için destek

Taraflar, mağdurlara tıbbi ve adli muayene, travma desteği ve danışma hizmetleri sunacak, uygun ve kolay erişilebilir tecavüz kriz veya cinsel şiddet yönlendirme merkezleri kurmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 26 – Aile içi şiddet tanığı çocuklar için koruma ve destek

1. Taraflar, mağdurlara koruma ve destek hizmetleri verilmesinde, bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet tanığı çocukların hak ve ihtiyaçlarının dikkate alınmasının sağlanması için gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Bu madde çerçevesinde alınan tedbirler, bu Sözleşme kapsamın-

daki her türlü şiddet tanığı çocuğun yaşına uygun psiko-sosyal danışmayı içerir ve çocuğun yararını göz önünde bulundurur.

Madde 27 – Bildirim

Taraflar, bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eyleminin ifasına tanık olan veya eylemin gerçekleşeceğine yönelik makul gerekçeleri olan veya bir şiddet eyleminin daha gerçekleşeceğini öngören herhangi bir kimsenin bunu ilgili kuruluşlara veya makamlara bildirmesini teşvik etmek amacıyla gerekli hukuki ve diğer tedbirleri alır.

Madde 28 – Uzmanlar tarafından bildirim

Taraflar, iç hukuk tarafından bazı uzmanlara uygulanan gizlilik ilkesinin, tanıkların bu Sözleşme kapsamındaki her türlü ağır şiddet eylemi daha öngörülmesi durumlarında, bu tanıkların durumu ilgili kurum ve makamlara bildirme olasılığı önünde uygun koşullar altında bir engel teşkil etmeyeceğini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Bölüm V – Maddi hukuk

Madde 29 – Hukuk davaları ve başvuru yolları

1. Taraflar, mağdurlara faile karşı yeterli yasal başvuru yolu sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak, yetkileri dahilinde önleyici veya koruyucu önlem alma görevini yerine getirmekte başarısız olmuş devlet makamlarına karşı mağdurlara yeterli yasal başvuru yolları sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 30 – Tazminat

1. Taraflar, mağdurların işbu Sözleşmede belirtilen suçlardan herhangi birini işleyen faillerden tazminat talep etme hakkına sahip olmalarını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Şiddet sonucu ciddi bedensel zarar görmüş ya da sağlığı bozulmuş olan ve uğradıkları zarar fail, sigorta ya da devlet tarafından finanse edilen sağlık ve sosyal hizmetler gibi diğer kaynaklar tarafından karşılanmayanlara yeterli miktarda devlet tazminatı ödenir. Bu hüküm, mağdurum güvenliği için gereken özen gösterildiği sürece, Tarafların tazminatı failden geri talep etmesine engel teşkil etmez

3. 2. Paragraf çerçevesinde alınan tedbirler, tazminatın makul bir süre zarfında verilmesini sağlamak.

Madde 31 – Velayet, ziyaret hakları ve güvenlik

1. Taraflar, çocukların velayet ve ziyaret haklarının belirlenmesinde işbu Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerinin göz önünde bulundurulmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar herhangi bir ziyaret veya velayet hakkının mağdurun veya çocukların haklarını ve güvenliğini tehlikeye düşürmemesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 32 – Zorla evliliklerin hukuki sonuçları

Taraflar, zorla gerçekleştirilen evliliklerin mağduru aşırı mali veya idari yük olmaksızın feshini, iptalini ve sonlandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 33 – Psikoloji şiddet

Taraflar, tehdit veya zorlama yoluyla kişinin psikolojik bütünlüğüne ciddi zarar veren kasıtlı davranışların cezai suçlar olarak değerlendirilmesini sağlamak üzere hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 34 – Taciz

Taraflar, başka bir kişiye yönelik, kendi güvenliği için korku duymasına neden olacak şekilde tekrar eden, kasıtlı ve tehditkar davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 35 – Fiziksel şiddet

Taraflar, bir başka bireye yönelik kasti uygulanan fiziksel şiddet eylemlerinin cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 36 – Tecavüz dahil olmak üzere, cinsel şiddet

1. Taraflar, aşağıda belirtilen kasıtlı davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır

a. herhangi bir organıyla veya bir cisimle bir başka kişiyle, rızası olmadan vajinal, anal veya oral olarak cinsel nitelikli eylemlerde bulunma,

- b. Kişiyeye karşı rızası olmaksızın diğere cinsel nitelikli eylemlerde bulunma,
 c. Rızası olmayan bir kişinin üçüncü bir kişiyle cinsel nitelikli eylemlerde bulunmasına neden olma.

2. Rıza, mevcut koşulları değerelendiren kişinin hür iradesinin sonucunda isteğe bağılı olarak verilmelidir

3. Taraflar, 1. paragrafta yer alan hükümlerin iç hukuk tarafından tanındığı şekliyle eski veya şu anki eşlere veya partnerlere karşı işlenen eylemler için geçerli olmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğere tedbirleri alır.

Madde 37 – Zorla evlendirme

1. Taraflar, yetişkin bir bireye veya çocuğı evlenmeye zorlayan kasıtlı davranışların suç sayılmasını sağlamak üzere hukuki veya diğere tedbirleri alır.

2. Taraflar, yetişkin bir bireyi veya çocuğı evlenmeye zorlamak amacıyla, sözü geçenleri kendi ikamet bölgeleri dışında diğere ülke veya Taraf devletin topraklarına çekmeye ilişkin kasti davranışların suç sayılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğere tedbirleri alır.

Madde 38 – Kadın sünneti

Taraflar, aşağıda belirtilen kasıtlı davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğere tedbirleri alır;

a. Bir kadının dış dudakları, iç dudakları veya klitorisinin tamamını veya bir kısmını kesip çıkarma, infibülasyon veya işlevini yapamaz hale getirme,

b. Bir kadını a. maddesinde belirtilen eylemlerden herhangi birine maruz kalmaya zorlama veya kadına bu eylemleri yaptıрма,

c. Bir kız çocuğunu a. maddesinde belirtilen eylemlerden herhangi birine teşvik etme, buna maruz kalmaya zorlama veya ona bu eylemleri yaptıрма.

Madde 39 – Zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma

Taraflar aşağıdaki kasti davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğere tedbirleri alır:

a. Kendisinin daha önceden bilgisi ve rızası olmaksızın kadın üzerinde kürtaj gerçekleştirilmesi,

b. Kendisinin daha önceden bilgisi ve rızası olmaksızın ve süreci tam olarak anlamaksızın kadının doğal üreme kapasitesini sonlandırma amaçlı veya etkisi taşıyan cerrahi operasyon gerçekleştirilmesi

Madde 40 – Cinsel taciz

Taraflar, özellikle de saldırgan, küçük düşürücü, yüz kızartıcı bir çevre yaratarak bir insanın onurunu zedelemeyi amaçlayan ya da bu sonucu doğuran, istenmeyen sözlü, sözsüz veya fiziksel olarak cinsel güdülü davranışın cezai ve diğer yasal yaptırımlara tabi olmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 41 – Yardım ve yataklık etme ve girişim

1. Taraflar, işbu Sözleşmenin 33, 34, 35, 36, 37, 38.a ve 39. Maddelerinde yer alan suçlar kasten işlendiğinde, bunların işlenmesine yardım ve yataklık edilmesinin suç olarak değerlendirilmesi için gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, işbu Sözleşmenin 35, 36, 37, 38.a ve 39 maddelerinde yer alan suçlar kasten işlendiğinde, mezkur suçu işleme girişiminde bulunmanın suç olarak değerlendirilmesi için gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 42 – Sözde “namus” adına işlenen suçlar dahil olmak üzere, Kabul edilemez gerekçeler

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eyleminin gerçekleşmesini müteakiben başlatılan cezai işlemlerde kültür, gelenek, din, görenek veya sözde “namus” un bu eylemlerin gerekçesi olarak kabul edilmemesini sağlamak üzere gereken hukuki ve diğer tedbirleri alır. Bu özellikle, mağdurun kültürel, dini, sosyal veya geleneksel olarak kabul gören uygun davranış normlarını veya törelerini ihlal ettiği iddialarını içerecektir.

2. Taraflar, 1. paragrafta belirtilen eylemlerin herhangi birini gerçekleştirmesi için herhangi bir kimseyi veya bir çocuğu azmettirmenin işlenen eylem için söz konusu kişinin cezai sorumluluğunu azaltmamasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 43 – Cezai suçların tatbiki

Bu sözleşme uyarınca belirlenen suçlar, mağdur ile failin arasındaki ilişkinin niteliğine bakılmaksızın tatbik edilecektir.

MADDE 35. Yargı Yetkisi

1. Taraflar, işbu Sözleşme uyarınca belirlenen herhangi bir suç,
a. Kendi topraklarında; veya
b. Bayrağını taşıyan bir gemide; veya
c. Yasaları doğrultusunda tescil edilmiş bir uçakta; veya
d. Vatandaşlarından biri tarafından; veya
e. Topraklarında ikamet eden bir kimse tarafından,
İşlenmiş olması durumunda yargılanmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, suç kendi vatandaşlarından birine veya kendi topraklarında ikamet eden kişilere karşı işlendiğinde, işbu Sözleşme uyarınca belirlenen herhangi bir suça ilişkin yargı yetkisi oluşturmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri almaya çaba gösterecektir.

3. Sözleşmenin 36, 37, 38 ve 39. Maddelerinde belirtilen suçların kovuşturulması için Taraflar yargı yetkilerinin, eylemin gerçekleştirildiği bölgede suç sayılması koşuluna bağlı olmamasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya önlemleri alır.

4. Taraflar, işbu Sözleşmenin 36, 37, 38 ve 39. Maddeleri uyarınca belirlenen suçların kovuşturulmasını sağlamak amacıyla 1. paragrafın d ve e maddelerinde belirtilen hususlara ilişkin yargı yetkilerinin, kovuşturmanın yalnızca suç mağdurunun bildirmesi veya suçun işlendiği mekandaki devlet tarafından bilgi sunulması üzerine başlatılabileceği koşuluna bağlanmaması için gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

5. Taraflar, fail olduğu iddia edilen kişinin kendi topraklarında olması ve bu kişiyi yalnızca uyuşuna dayanarak diğer Tarafa iade etmediği durumlarda işbu Sözleşme kapsamındaki suçlar üzerinde yargılama yetkisi oluşturabilmek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

6. İşbu Sözleşme kapsamında iddia edilen suçlara ilişkin birden fazla Tarafın yargılama talebinde bulunması durumunda, ilgili Taraflar, gerektiğinde, kovuşturma için en uygun yargı yetkisini belirlemek üzere birbirlerine danışır.

7. İşbu Sözleşme, uluslararası hukukun genel ilkelerine hanel getirmek-sizin iç hukukuna uygun olarak bir Taraf tarafından uygulanan herhangi bir cezai yargılamayı olanaksız kılmaz.

Madde 45 – Yaptırım ve tedbirler

1. Taraflar, işbu Sözleşme uyarınca ihdas edilen suçların etkili, orantılı ve caydırıcı bir biçimde, suçların ciddiyetini de göz önünde bulundurarak, cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alacaklardır. Bu yaptırımlar, gerektiğinde, suçluların iadesiyle sonuçlanacak biçimde özgürlükten mahrum bırakmayı da içeren cezaları kapsayabilir.

2. Taraflar, faillere yönelik olarak aşağıda yer alanlar gibi diğer başka tedbirler benimseyebilir:

- Hükümlü kişilerin izlenmesi veya denetlenmesi;
- Mağdurun güvenliğini de içerebilmek üzere, çocuğun kendi yararının başka hiçbir şekilde garanti altına alınamaması durumunda, ebeveyn haklarının elinden alınması.

Madde 46 – Ağırlaştırıcı sebepler

Taraflar, suçun ana unsurlarından birini zaten oluşturmadıkları takdirde, iç hukukun ilgili hükümlerine uygun olarak aşağıda sebeplerin işbu Sözleşme uyarınca ihdas edilen suçlara istinaden cezaların belirlenmesindeki ağırlaştırıcı sebepler olarak göz önünde bulundurulabilmesini sağlamak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır. Bu sebepler:

- a. Suçun; iç hukuk tarafından tanınan, failin şu anki veya daha önceki eş ya da partnere karşı, mağdurla birlikte yaşayan veya yetkisini kötüye kullanan bir aile bireyince işlenmesi;
- b. Suçun veya ilgili suçların defalarca işlenmesi;
- c. Suçun; özel durumlar nedeniyle savunmasız hale gelmiş bir bireye karşı işlenmesi;
- d. Suçun çocuğa karşı ya da çocuğun gözleri önünde işlenmesi;
- e. Suçun iki veya ikiden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi;
- f. Suç öncesi veya esnasında aşırı derecede şiddete başvurulması;
- g. Suçun silah kullanılarak veya silahlı tehditte bulunularak işlenmesi;
- h. Suçun, mağdur için ciddi fiziksel veya psikolojik zararlarla sonuçlanması;

i. Failin daha önce de aynı suçlardan hüküm giymiş olması.

Madde 47 – Diğer Tarafça verilen hükümler

Taraflar, hükümler belirlenirken işbu Sözleşme uyarınca ihdas edilen suçlarla bağlantılı olarak diğer Tarafça verilen hükümlerin göz önünde bulundurulması ihtimalini öngörmek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 48 – Zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm usulleri veya hükümlerinin yasaklanması

1. Taraflar, para cezası talep edilmesi durumunda failin mağdura karşı mali yükümlülüğünü yerine getirme kapasitesinin dikkate alınmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, para cezası talep edilmesi durumunda failin mağdura karşı mali yükümlülüğünü yerine getirme kapasitesinin dikkate alınmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Bölüm VI – Soruşturma, kovuşturma, usul hukuku Ve önleyici tedbirler

Madde 49 – Genel yükümlülükler

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete ilişkin soruşturma ve kovuşturmaların, her zaman mağdurun haklarını da göz önüne alarak aşırı bir gecikme olmaksızın yürütülmesini sağlamak amacıyla, yargılamanın tüm safhalarında gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, şiddetin cinsiyetçi anlayışını göz önünde bulundurarak ve insan hakları temel ilkelerine uygun biçimde, işbu Sözleşme uyarınca ihdas edilen suçların soruşturulması ve kovuşturulmasının etkili bir biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 50 – Acil müdahale, önleme ve koruma

1. Taraflar, sorumlu kolluk kuvvetlerinin, mağdurlara yeterli ve hızlı koruma imkanları sunarak işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddete acil ve yerinde müdahale etmesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, işlevsel tedbirlerin alınmasını ve kanıt toplama da dahil olmak üzere, kolluk kuvvetlerinin işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddetin önlenmesinde ve mağdurların korunmasında acil ve yerinde müdahale etmelerini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 51 – Risk değerlendirme ve risk yönetimi

1. Taraflar, riski yönetmek ve gerekli olması durumunda koordineli destek ve güvenlik sağlamak üzere tüm ilgili yetkililerce ölüm riskinin, durumun ciddiyetinin ve şiddetin tekrarlanması riskinin değerlendirilmesinin yapılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar 1. paragrafta atıfta bulunulan değerlendirmenin, soruşturmanın ve koruyucu tedbirlerin uygulanmasının her aşamasında, işbu Sözleşme kapsamındaki şiddet eyleminin faillerinin ateşli silahlara sahip olduklarını veya bunlara erişimlerinin olduğunu göz önünde bulundurmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 52 – Acil engelleme emirleri

Taraflar, ani tehlike durumlarında, ilgili yetkililerin aile içi şiddet failine yeterli bir süre zarfında mağdurun veya risk altındaki kişinin ikamet ettiği bölgeyi terketmesini emretme ve failin, mağdurun veya risk altındaki kişinin ikamet bölgesine girmesini veya onlarla irtibat kurmasını yasaklama yetkisine sahip olmalarını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alacaklardır. Bu madde uyarınca alınan tedbirler mağdurun veya risk altındaki kişinin güvenliğini ön planda tutar.

Madde 53 – Kısıtlama ve koruma emirleri

1. Taraflar, işbu, Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet mağdurları için, uygun kısıtlama ve koruma emirlerinin mevcudiyetini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, 1. paragrafta atıfta bulunulan kısıtlama ve koruma emirlerinin:

- Acil korumaya ve mağdura aşırı mali veya idari yük oluşturmamasına uygun olmasını,
- Belirli bir zaman dilimi içerisinde veya değiştirilene ya da kaldırılınca kadar yürürlükte kalmasını,
- Gerektiğinde, hemen etki yaratacak şekilde tek taraflı olarak kullanıma koyulmasını,
- Diğer kanuni takibatlara bakılmaksızın ve bu takibatlara ek olarak mevcut bulunmasını,

- Daha sonraki kanuni takibatlara dahil edilmesine izin verilmesini, Teminat altına almak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 54 – Soruşturma ve kanıt

1. Taraflar, herhangi bir hukuki veya cezai davada mağdurun cinsel geçmiş ve davranışlarına ilişkin kanıtlara yalnızca konuyla ilgili ve gerekli olması durumunda izin verilmesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 55 – Tek taraflı ve resen yargılamalar

1. Taraflar, işbu Sözleşme'nin 35, 36, 37, 38 ve 39. Maddeleri uyarınca ihdas edilen suçların soruşturulması veya kovuşturulmasının; suçun tamamının veya bir kısmının topraklarında işlenmesi durumunda, suçun mağdur tarafından bildirilmesi veya şikayette bulunmasına bağlı olmasını ve mağdur şikayetini veya ifadesini geri alsa bile kovuşturmanın devam edebilmesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, iç hukuklarında öngörülen koşullara uygun olarak, kamu kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve aile içi şiddet danışmanlarının, işbu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlara ilişkin soruşturma ve adli takibatın yapılması mağdurun isteği üzerine, mağdura yardım ve destek vermesi olanağını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 56 – Koruma tedbirleri

1. Taraflar, soruşturma ve adli takibatın her aşamasında, tanık olarak özel ihtiyaçları da dahil olmak üzere mağdurların hak ve çıkarlarını koruma altına almak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır. Taraflar, bunları:

a. Mağdurların, aynı zamanda ailesinin ve görgü tanıklarının gözdağı, kısas veya tekrar mağdur edilmeye karşı korunmasının sağlanması;

b. Mağdurun, en azından kendisinin ve ailesinin tehlikede olabileceği durumlarda failin kaçtığına, geçici veya sürekli olarak serbest bırakıldığından haberdar edilmesinin sağlanması;

c. İç hukukun öngördüğü koşullar altında mağdurları, tasarruflarındaki hak ve hizmetler ve şikayetlerinin takibi, suçlamalar, soruşturma ve kovuşturmaların genel ilerleyişi, onların bu husustaki rolleri ve davaların sonuçları hakkında bilgilendirilmesinin sağlanması;

d. Mağdurun doğrudan veya bir aracı yoluyla, iç hukukun usul ilkelere uygun olarak, dinlenmesinin, kanıt göstermesinin, görüşlerini, ihtiyaçlarını ve endişelerini sunmasının ve bunların değerlendirilmesinin sağlanması;

e. Mağdurlara hak ve çıkarlarının uygun bir şekilde sunulmasını ve göz önüne alınmasını sağlayacak uygun destek hizmetleri verilmesi;

f. Mağdurların özel yaşantısının ve görüntüsünün korunması amacıyla uygun tedbirlerin benimsenmesi;

g. Mümkün olan durumlarda, mahkeme ve kolluk kuvvetleri birimlerinde mağdur ve fail arasında temas kurulmasından kaçınılmasının sağlanması;

h. Davaya taraf olarak katılan ya da kanıt sunan mağdurlara bağımsız ve yetkin çevirmenler atılması;

i. Mağdurun; iç hukuk kurallarına uygun olarak, uygun iletişim teknolojilerinin kullanılması yoluyla mahkeme salonunda olmaksızın ya da fail olduğu iddia edilen şahsın yokluğunda mahkemede ifade verebilmesinin mümkün kılınması yoluyla gerçekleşecektir.

2. Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet mağduru çocuk ve tanıklara çocuğun kendi yararı gözetilerek özel koruma tedbirleri temin edilir.

Madde 57 – Adli yardım

Taraflar, iç hukukta öngörülen koşullar altında mağdurların ücretsiz adli yardım ve destek alma haklarını sağlar

Madde 58 – Zamanaşımı kuralı

Taraflar, işbu Sözleşme'nin 36, 37, 38 ve 39. Maddeleri uyarınca ihdas edilen suçlara ilişkin herhangi bir kanuni takibatın başlatılması için zamaaşımının; mağdurun reşit yaşa ulaşmasından sonra takibatın etkin bir şekilde başlamasını mümkün kılacak, suçun ağırlığıyla orantılı ve yeterli bir zaman devam etmesini teminen gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Bölün VII – Göç ve sığınma

Madde 59 – İkametgah durumu

1. Taraflar, evlilik birliğinin sonlanması durumunda ikametgah durumu iç hukuk tarafından tanınan eş veya partnerin ikametgah durumuna bağlı olan şiddet mağdurlarına, fevkalade zor durumlarda, başvuru üzerine,

evliliğin veya ilişkinin süresine bakılmaksızın bağımsız ikamet izni verilmesini teminat altına almak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır. Müstakil ikamet izni verilmesi ve süresine ilişkin koşullar iç hukuk tarafından düzenlenir.

2. Taraflar, ikametgah durumu iç hukuk tarafından tanınan eş veya partnere bağlı olan mağdurların ikametgah nedeniyle başlatılan sınır dışı işlemlerini müstakil oturma izni için başvurularına olanak sağlayacak şekilde durdurabilmelerini sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

3. Taraflar, aşağıdaki durumlardan birinin veya her ikisinin birden söz konusu olması durumunda mağdurlara yenilenebilir ikamet izni verir:

a. Yetkili makamın, kişisel durumlarından dolayı mağdurun kalması gerektiği görüşünde olması durumunda;

b. Yetkili makamın, soruşturma veya takibatlarda muadil yetkililerle işbirliğinin kurulması amacıyla mağdurun kalmasını gerekli gördüğü durumlardır.

4. Evlilik amacıyla Taraf ülkeye getirilen ve ikamet ettikleri yerdeki ikametgah durumunu kaybeden zorla evlendirme mağdurlarının tekrar haklarını geri almasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 60 – Cinsiyete dayalı mülteci başvuruları

1. Taraflar, 1951 Mültecilerin Durumuna İlişkin Sözleşme'nin 1 A(2) Maddesinin anlamı çerçevesinde, cinsiyete dayalı şiddetin bir zulüm çeşidi ve tamamlayıcı/yardımcı korumayı gerektiren ciddi bir zarar biçimi olarak tanınmasını teminen gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, Sözleşme'nin gerekçelerinden her birine cinsiyete duyarlı bir yorum getirilmesini sağlayacak ve bu gerekçelerden bir veya birden fazlası nedeniyle zulümden korkulduğu durumlarda başvuranlara yürürlükteki ilgili araçlara göre mülteci statüsü verilir.

3. Taraflar sığınmacılar için, cinsiyete duyarlı kabul usullerinin ve destek hizmetlerinin yanı sıra cinsiyet yönergelerini ve mülteci statüsünün belirlenmesi ve uluslararası koruma için başvuruyu da kapsayan, cinsiyete duyarlı sığınma usullerini geliştirmeye yönelik gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 61 – Geri gönderilmeme

1. Taraflar uluslararası hukuk çerçevesindeki mevcut yükümlülüklerine uygun olarak geri göndermeme ilkesini gözetmek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirler alır.
2. Taraflar statüleri veya ikametleri gözetilmeksizin korumaya muhtaç şiddet mağduru kadınların yaşam riski bulunan ya da işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz kalabileceği hiçbir ülkeye hiçbir koşulda geri gönderilmemesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Bölüm VIII – Uluslararası işbirliği**Madde 62 – Genel ilkeler**

1. Taraflar, işbu Sözleşme'nin hükümlerine uygun olarak hukuki ve cezai konularda iş birliğine ilişkin ilgili uluslararası ve bölgesel araçların uygulanması, benzer veya karşılıklı mevzuat ve iç hukuk temelinde uzlaşmış düzenlemeler yoluyla aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek üzere birbirleriyle mümkün olan en geniş şekilde iş birliği yaparlar:
 - a. İşbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddeti önleme, şiddete karşı mücadele etme ve şiddeti kovuşturma;
 - b. Mağdurları koruma ve onlara destek sağlama
 - c. İşbu Sözleşme uyarınca ihdas edilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmalar;
 - d. Koruma emirleri de dahil, Tarafların yargı yetkilileri tarafından verilen ilgili hukuki ve cezai kararların uygulanması.
2. Taraflar, işbu Sözleşme uyarınca ihdas edilen ve ikamet edilen yerden farklı bir Tarafın topraklarında işlenen bir suçun mağdurunun, ikamet ettiği devletin ilgili yetkilileri nezdinde şikayette bulunmasını sağlamak üzere gerekli hukuki ve diğer tedbirleri alır.
3. İşbu Sözleşme'ye Taraf diğer bir devletin ceza davalarında verdiği kararların uygulanması, suçluların iadesi ve suçla mücadele konularında aralarında bir anlaşmanın mevcut olması koşulunu getiren işbu Sözleşme'ye Taraf bir devlet, bu türde bir antlaşma akdetmediği bir Taraftan böyle bir yasal işbirliği talebi alması halinde, işbu Sözleşmeyi, Sözleşme uyarınca ihdas edilen suçlar bağlamında ceza davalarında verilen kararların uygulanması, suçluların iadesi ve suçla mücadele konularında karşılıklı destek için yasal dayanak kabul edebilir.

4. Taraflar, 18. Madde 5. paragraf kapsamındaki mağdurların korunmasını kolaylaştırmak amacıyla üçüncü devletlerle ikili ve çocuklu anlaşmaların yürürlüğe konmasını da içeren, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadeleleyi, gerektiğinde, üçüncü ülkelerin yararlandığı kalkınma amaçlı yardım programlarına entegre etmeye çaba gösterir.

Madde 63 – Risk altındaki kişilere yönelik tedbirler

Başka bir Tarafın topraklarındaki bir kişinin işbu Sözleşme'nin 36, 37, 38 ve 39. paragraflarında atıfta bulunulan herhangi bir şiddet eylemine her an maruz kalma riskiyle karşı karşıya olduğu yönünde ellerinde mevcut bilgilere dayanarak haklı gerekçeleri bulunan Taraf, uygun koruma tedbirlerinin alınmasını sağlamak amacıyla bu bilgiyi gecikmeksizin, bahsedilen kişinin sınırları içerisinde olduğu Tarafa bildirmeye teşvik edilmektedir. Bu bilgi, geçerli olması durumunda, risk altında bulunan kişinin yararı için mevcut koruma hükümlerine ilişkin ayrıntıları da içerir.

Madde 64 – Bilgi

1. Talep edilen Taraf, bu bölüm kapsamında yapılan eylemin nihai sonucu hakkında talepte bulunan Tarafı derhal bilgilendirecektir. Talep edilen Taraf aynı zamanda, talep edilen eylemin gerçekleştirilmesinin mümkün olamaması veya uygulanmasının kaydadeğer ölçüde gecikmeye maruz kalması olasılığı durumlarında, bunu talepte bulunan Tarafa süratle bildirir.

2. Bir Taraf; kendi yaptığı soruşturma çerçevesinde edindiği bilgiyi, bu bilginin ifşasının diğer Tarafa işbu Sözleşme uyarınca ihdas edilmiş ceza gerektiren suçları önlemede, soruşturma veya kovuşturmaları başlatma veya yürütmeye yardımcı olabileceğini düşündüğünde ya da bu bilginin bu bölüm kapsamında diğer Tarafın işbirliği talebinde bulunmasına yol açacağını düşündüğünde, edindiği bilgiyi iç hukukunun sınırları dahilinde, önceden talep olmaksızın diğer Tarafa iletebilir

3. 2. paragraf kapsamında herhangi bir bilgi alan Taraf; uygun görüldüğü taktirde dava açılmasını veya ilgili hukuki ve cezai davalarda bu bilginin göz önüne alınabilmesini sağlayacak bu çeşit bir bilgiyi kendi ilgili yetkilerine ibraz eder.

Madde 65 – Verilerin Korunması

Kişisel veriler, Tarafların Kişisel Verilerin Otomatik İşlemden Geçirilme

Sürecinde Bireylerin Korunması Hakkında Sözleşme (ETS No.108) altındaki yükümlülüklerine uygun biçimde saklanır ve kullanılır.

Bölüm IX – İzleme mekanizması

Madde 66 – Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddete karşı eylem uzman grubu

1.Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddete karşı eylem uzman grubu (bundan sonra "GREVIO" olarak anılacaktır) Sözleşme'nin Taraflarca uygulanmasını izler.

2. GREVIO, cinsiyet ve coğrafi dağılım dengesine ek olarak, çok disiplinli uzmanlık bilgileri de dikkate alınarak en az 10, en fazla 15 üyeden oluşur. Üyeleri, Taraflar Komitesi tarafından Taraflarca aday gösterilenler arasından, bir kez yenilenebilir dört yıllık görev süresi için Tarafların Vatandaşları arasından seçilir

3. İlk 10 üyenin seçimi, işbu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini izleyen bir yıl içerisinde yapılır. Ek beş üyenin seçimi 25. onay veya katılımı takiben yapılır.

4. GREVIO üyelerinin seçimi aşağıdaki ilkelere bağlıdır:

a. Üyeler, insan hakları, cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet ya da mağdurların korunması ve onlara yardımcı olma alanlarında muteber yetkinliğe sahip olarak bilinen, yüksek ahlaki karakterli veya işbu Sözleşme kapsamında belirlenen alanlarda deneyimli kişiler arasından şeffaf bir yöntemle seçilir;

b. GREVIO'nun iki üyesi aynı devletin vatandaşı olamaz;

c. Üyeler temel hukuk sistemlerini temsil etmelidir;

d. Üyeler kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet alanında ilgili aktör ve organları temsil etmelidirler;

e. Üyeler kendi şahsi sıfatlarıyla görev yaparlar. Görevlerini yerine getirirken bağımsız ve tarafsızdırlar ve görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmeye hazır olmalıdırlar.

5.GREVIO'nun üyelerinin seçim yöntemi, Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini takriben altı ay içerisinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, Taraflarla istişare edildikten ve oybirliği sağlandıktan sonra belirlenir.

6. GREVIO kendi usul kurallarını belirler.

7. 68. maddenin 9. Ve 14. fıkralarında ayrıntılarına yer verilen ülke ziyaretlerini gerçekleştiren GREVIO üyeleri ile heyetlerin diğer üyeleri, Sözleşme'nin ek bölümünde kabul edilen imtiyaz ve muafiyetlerden yararlanırlar.

Madde 67 – Taraflar Komitesi

1. Taraflar Komitesi, Sözleşme'ye Tarafların temsilcilerinden oluşur.

2. Taraflar Komitesi, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından toplantıya çağrılır. Komite'nin ilk toplantısı GREVIO üyelerini seçmek için Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini takiben 1 yıl içerisinde yapılır. Sonrasında Komite, Tarafların 3'te 1'i Taraflar Komitesi Başkanı veya Genel Sekreter ne zaman talep ederse toplanır.

3. Taraflar Komitesi kendi usul kurallarını kabul eder.

Madde 68 – Usul

1. Taraflar, GREVIO tarafından hazırlanan bir sualnameye dayanarak işbu Sözleşme'nin hükümlerini yürürlüğe sokan hukuki ve diğer tedbirler hakkında GREVIO tarafından değerlendirilmek üzere Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bir rapor sunar.

2. GREVIO, 1. paragraf uyarınca sunulan raporu, ilgili Tarafın temsilcileriyle birlikte değerlendirilir.

3. Sonraki değerlendirme usulleri, uzunluğu GREVIO tarafından saptanacak dönemler halinde belirlenir. Her dönemin başında GREVIO, değerlendirme usulünün dayandığı belirli hükümleri seçer ve sualname gönderir.

4. GREVIO izleme usulünü gerçekleştirmek için uygun araçları tanımlar. GREVIO özellikle her değerlendirme süresi için, Taraflar tarafından değerlendirme usulünün uygulanmasının gerekçesi olarak hizmet edecek sualnameyi kabul eder. Sualname, tüm Taraflar tarafından ele alınır. Taraflar sualnameye ve aynı zamanda GREVIO'nun her türlü bilgi talebine yanıt verir.

5. GREVIO, Sözleşme'nin uygulanması hakkında sivil toplum örgütlerinden, sivil toplumdan ve insan haklarını korumaya yönelik ulusal kuruluşlardan bilgi alır.

6. GREVIO, Sözleşme kapsamındaki alanlarla alakalı diğer bölgesel ve uluslararası belgelerde ve birimlerde mevcut bilgilere gereken önemi gösterir.

7. Her değerlendirme dönemi için sualname kabul edildiğinde GREVIO, Sözleşme'nin 11. Maddesinde bahsedildiği gibi Taraflardaki mevcut verilere ve araştırmalara gereken önemi gösterir.

8. GREVIO, Sözleşme'nin uygulanmasıyla ilgili olarak Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Parlamenter Meclisi ve Avrupa Konseyi'nin diğer ilgili uzmanlaşmış birimlerinden ve diğer uluslararası belgeler uyarınca kurulan birimlerden bilgi alabilir. Bu birimlere sunulan şikayetler ve bunların sonuçları GREVIO'ya sunulacaktır.

9. GREVIO, ulusal makamlarla işbirliği içerisinde ve bağımsız ulusal uzmanların yardımıyla, edinilen bilginin yetersiz olmasına veya 14. paragrafın öngördüğü durumlara bağlı olarak ek ülke ziyaretleri düzenleyebilir. Söz konusu ziyaretler boyunca GREVIO belirli alanlarda uzmanlaşmış kişiler tarafından desteklenebilir.

10. GREVIO, değerlendirmenin dayandığı hükümlerin uygulanmasına yönelik tahlilinin yanı sıra, ilgili Tarafın belirlenen sorunların üstesinden gelebilmesine ilişkin teklif ve önerilerini de içeren bir taslak rapor hazırlar. Taslak rapor, yorumlarını sunmak üzere değerlendirme sürecinden geçen Tarafa iletilir. Bu yorumlar, GREVIO tarafından raporun kabul edilmesi sırasında göz önünde bulundurulur.

11. Alınan bilgi ve Taraflarca yapılan yorumlar temel alınarak GREVIO, işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasından sorumlu Tarafça alınan tedbirlere yönelik rapor sonuçları kabul eder. Bu rapor ve sonuçlar ilgili Tarafa ve Taraflar Komitesi'ne gönderilir. Kabul edilmesinin ardından, GREVIO'nun rapor ve sonuçları ilgili Tarafça sunulan nihai yorumlar ile birlikte kamuya açıklanacaktır.

12. 1'den 8'e kadar olan paragrafların usulüne hâle getirmeyecek şekilde, Taraflar Komitesi GREVIO rapor ve sonuçlarını temel alarak ilgili Tarafa hitaben (a) GREVIO'nun sonuçlarını uygulamak üzere alınan tedbirlere, gerekli olması durumunda ise bunların uygulanmasına yönelik bilgi sunulması amacıyla bir tarih belirlenmesine ilişkin, (b) Sözleşmesi'nin uygun şekilde uygulanması için ilgili Tarafça işbirliğini teşvik etmek amacıyla tavsiye kararları kabul edebilir.

13. GREVIO, Sözleşme'yle ilgili ciddi ihlalleri önlemek ya da bunların boyutunu veya sayısını azaltmak için acil dikkat gerektiren sorunların varlığına işaret eden bir durum hakkında güvenilir bilgiler aldığı anda, kadınlara yönelik ciddi, kitlesel veya süreklilik gösteren şiddet biçimlerinin önlenmesi için alınan tedbirlere ilişkin özel bir raporun acilen sunulmasını talep edebilir.

14. İlgili Tarafça sunulan bilgiler ve kendinde mevcut diğer güvenilir bilgileri göz önüne alarak, GREVIO soruşturması yürütülmesi ve acilen GREVIO'ya bilgi sunulması için bir veya birden fazla üyesini belirleyebilir. Gerekli bulunduğu takdirde ve Tarafın rızasıyla soruşturma, onun topraklarına ziyareti içerebilir.

15. 14. paragrafta atıfta bulunulan soruşturmada elde edilen bulgular incelendikten sonra GREVIO, bu bulguları ilgili Tarafa ve uygun görüldüğü hallerde Taraflar Komitesi'ne ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne diğer yorum ve tavsiyelerle birlikte iletir.

Madde 69 – Genel tavsiyeler

GREVIO, uygun olan hallerde, Sözleşme'nin uygulanması hakkında genel tavsiyeleri kabul edebilir.

Madde 70 – Parlamentoların İzlemeye Katılımı

1. Ulusal parlamentolar, işbu Sözleşme'nin uygulanması için alınan tedbirlerin izlenmesine katılmaya davet edilir.
2. Taraflar GREVIO'nun raporlarını kendi ulusal parlamentolarına sunar.
3. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Sözleşme'nin uygulanmasındaki durumu değerlendirmeye düzenli olarak davet edilir.

Bölüm X – Diğer uluslararası belgelerle ilişki

Madde 71 – Diğer uluslararası belgelerle ilişki

1. İşbu Sözleşme, Sözleşme'ye Tarafların taraf olduğu veya olacağı ve bu Sözleşme kapsamında düzenlenen konularda hükümler içeren diğer uluslararası belgelerden kaynaklı yükümlülükleri etkilemez.
2. İşbu Sözleşme'ye Taraflar, Sözleşme'nin hükümlerini tamamlamak veya güçlendirmek veya Sözleşme'de yer alan ilkelerin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla Sözleşme'de ele alınan konular hakkında birbirleriyle ikili veya çok taraflı anlaşmalar akdedebilir.

Bölüm XI – Sözleşme'de değişiklikler

Madde 72 – Değişiklikler

1. Bir Taraf tarafından sunulan Sözleşme'deki her değişiklik önerisi,

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne iletilir ve kendisi tarafından Avrupa Konseyi üye ülkelerine, her imzalayan devlete, Taraflara, Avrupa Birliği'ne ve 75. madde hükümleri uyarınca bu Sözleşme'yi imzalamaya çağrılan her devlete ve 76. madde hükümleri uyarınca bu Sözleşme'ye katılmaya davet edilen her devlete bildirilir.

2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, değişiklik önerisini dikkate alır ve Avrupa Konseyi üyesi olmayan Sözleşme'nin Taraflarının görüşüne başvurduktan sonra, Avrupa Konseyi Statüsü'nün 20. maddesinin d fıkrası gereğince oy çokluğuyla değişikliği kabul edebilir.

3. 2.paragraf uyarınca Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen her değişiklik metni, kabul için Taraflara iletilir.

4. 2. paragraf uyarınca kabul edilen her değişiklik, tüm Tarafların, Genel Sekreter'i değişikliği kabul ettikleri hakkında bilgilendirdiği tarihten sonraki bir aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Bölüm XIII – Son hükümler

Madde 73 – Sözleşme'nin Geçerliliği

İşbu Sözleşme'nin hükümleri, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadelede kişilere daha uygun haklar sağlayan iç hukuk hükümlerine ve yürürlükte olan veya yürürlüğe konabilecek olan bağlayıcı uluslararası belgelere halel getirmez.

Madde 74 – Uyuşmazlığın çözümü

1. Taraflar, Sözleşme'nin uygulanması veya yorumlanması sırasında doğabilecek her türlü uyuşmazlığı öncelikle müzakere, uzlaşma, tahkim gibi araçlarla veya karşılıklı anlaşmayla kabul edilen diğer barışçıl yollarla çözmek için çaba gösterir.

2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Taraflara, buna onay vermeleri halinde, uyuşmazlık sırasında kullanmak için çözüm usulleri oluşturabilirler.

Madde 75 – İmza ve yürürlüğe girme

1. İşbu Sözleşme, Avrupa Konseyi üye devletlerinin, Sözleşmesi'nin hazırlanmasına katılan üye olmayan devletlerin ve Avrupa Birliği'nin imzasına açıktır.

2. İşbu Sözleşme onay, kabul veya uygun bulmaya tabidir. Onay, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nce saklanır.

3. İşbu Sözleşme'nin 2. paragrafının hükümleri uyarınca, Sözleşme tarafından bağlı kılınma rızalarını açıklayan en az sekizi Avrupa Konseyi üyesi olan on devlet tarafından imzalanmasından sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girer.

4. 1. Paragrafta bahsedilen, sonradan Sözleşme tarafından bağlı kılınma rızasını açıklayan her devlet ve Avrupa Birliği açısından Sözleşme onay, kabul veya uygun bulma belgelerinin verildiği tarihten sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girer.

Madde 76 – Sözleşme'ye katılım

1. Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden sonra, Tarafların Sözleşmeyi istişare etmelerinin ve oybirliğinin sağlanmasının ardından Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi'ne üye olmayan ve Sözleşme'nin hazırlanmasına katılmamış olan herhangi bir devleti, Avrupa Konseyi Statüsü'nün 20. Maddesinin d fıkrası gereğince oyçokluğuyla ve Bakanlar Komitesi'ne katılmaya yetkili Taraf temsilcilerinin oybirliğiyle Sözleşme'ye katılmaya davet edebilir.

2. Katılan her devlet açısından Sözleşme, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilmesinden sonraki 3 aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girer.

Madde 77 – Ülkesel Uygulama

1. Her devlet veya Avrupa Birliği, imza sırasında ve onay, kabul, uygun bulma yada katılım belgelerini verirken Sözleşme'nin uygulanacağı toprağı veya toprakları belirtebilir.

2. Her Taraf, daha sonraki bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerden sorumlu olduğu veya sorumluluğunu üstlendiği ve bildirimde belirtilen toprakların dışındaki topraklarda işbu Sözleşme'yi uygulacağını belirtebilir. Bu tür toprak açısından Sözleşme, böyle bir bildirim Genel Sekreter tarafından alınmasından sonraki üç aylık sürenin bittiği ayı takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

3. Önceki iki paragrafın altında yapılan her bildirim, böyle bir bildirimde belirtilen her ülke açısından Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapılacak bir bildirimle geri çekilebilir. Geri çekilme, böyle bir bildirim Genel Sekreter tarafından alınmasından sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girer.

Madde 78 – Çekinceler

1. 2. ve 3. fıkralarda öngörülen istisnalar dışında, iş bu Sözleşmenin herhangi bir hükmüne ilişkin hiçbir çekince öne sürülmez.

2. Her devlet veya Avrupa Birliği, imza sırasında ve onay, kabul, uygun bulma yada katılım belgelerini verirken Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildiriyle;

- 30. Madde'nin 2. paragrafı
- 44. Madde'nin 1. paragrafının e bendi, 3. ve 4. paragrafları;
- Küçük suçlara ilişkin 35. Madde bağlamında 55. Maddenin 1. paragrafı
- 37., 38., ve 39. Madde'ler bağlamında 58. Madde;
- 59. Madde

hükümlerini uygulama veya sadece özel vaka ya da durumlarda uygulama hakkını saklı tutacağını belirtebilir.

3. Her devlet veya Avrupa Birliği, imza sırasında veya onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgelerini verirken Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle, 33. ve 34. maddelerde atıfta bulunan davranışlar için cezai yaptırımlar yerine cezai olmayan yaptırımlar sağlama hakkını saklı tutacağını belirtebilir.

4. Her taraf yaptığı çekinceyi, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle tümüyle ya da kısmen geri çekebilir. Bu bildirim Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Madde 78 – Çekinceler

1. 78. maddenin 2. ve 3. paragraflarında bahsi geçen çekinceler, Sözleşme'nin ilgili taraf açısından yürürlüğe girdiği günden itibaren beş yıl boyunca geçerlidir. Ancak, sözkonusu çekinceler aynı süreyle geçerli olacak şekilde yenilenebilir.

2. Çekincenin bitiş tarihinin on sekiz ay öncesinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği, ilgili Tarafa bitiş tarihini bildirir. Bitiş tarihinden en geç üç ay önce Taraf, Çekincesinin devam ettiğini, değiştirildiğini veya geri çekildiğini Genel Sekreter'e bildirir. İlgili Tarafın böyle bildirimde bulunmaması durumunda Genel Sekreterlik, Tarafı, çekincesinin otomatik olarak altı ay süreyle uzatıldığı hakkında bilgilendirir. Tarafın bu sürenin bitimine

kadar çekincesini devam ettirme veya değiştirme niyetini bildirmemesi durumunda, çekince zaman aşımına uğrar.

3. Eğer bir Taraf 78. maddenin 2. ve 3. paragrafları uyarınca çekince koyarsa, çekincenin yenilenmesinden önce veya talep üzerine, çekincenin devam etmesini gerektiren nedenleri içeren bir açıklamayı GREVIO'ya iletir.

Madde 79 – Çekincelerin geçerliliği ve gözden geçirilmesi

1. 78. maddenin 2. ve 3. paragraflarında bahsi geçen çekinceler, Sözleşme'nin ilgili Taraf açısından yürürlüğe girdiği günden itibaren beş yıl boyunca geçerlidir. Ancak, söz konusu çekinceler aynı süreyle geçerli olacak şekilde yenilebilir.

2. Çekincenin bitiş tarihi on sekiz ay öncesinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği, ilgili Tarafa bitiş tarihini bildirir. Bitiş tarihinden en geç üç ay önce Taraf, çekincesinin devam ettiğini, değiştirdiğini veya geri çekildiğini Genel Sekreter'e bildirir. İlgili Çekincesinin otomatik olarak altı ay süreyle uzatıldığı hakkında bilgilendirir. Tarafın bu sürenin bitimine kadar çekincesini devam ettirme veya değiştirme niyetini bildirmemesi durumunda, çekince zaman aşımına uğrar.

3. Eğer bir Taraf 78. maddenin 2. ve 3. paragrafları uyarınca çekince koyarsa, çekincenin yenilenmesinden önce veya talep üzerine, çekincenin devam etmesini gerektiren nedenleri içeren bir açıklamayı GREVIO'ya iletir.

Madde 80 – Fesih

1. Her Taraf istediği zaman Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle bu sözleşmeyi feshedebilir.

2. Bu tür fesihler bildirim Gen. Sekreter tarafından alınmasından sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girer.

Madde 81 – Bildirim

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üye devletlerine, Sözleşme'nin hazırlanmasına katılan üye olmayan devletlere, her imzacıya, her Tarafa, Avrupa Birliği'ne ve Sözleşme'ye katılmaya davet edilen her devlete:

- a. her imzayı;
- b. sunulan her onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesini;
- c. 75. ve 76. maddeler uyarınca Sözleşme'nin her yürürlüğe giriş tarihini;
- d. 72. madde uyarınca kabul edilen her değişikliği ve bu tür değişikliğin yürürlüğe giriş tarihi;
- e. 78. madde uyarınca her çekinceye ve geri çekilen her çekinceyi;
- f. 80. maddenin hükümleri uyarınca yapılan her feshi;
- g. İşbu Sözleşme'yle ilişkili olan diğer her eylem, bildiri veya haberleşmeyi bildirir.

Yukarıdaki hususları tasdiklen, imzaları aşağıda bulunan usulünce yetkili kılınmış temsilciler, işbu Sözleşme'yi imzalamıştır.

İşbu Sözleşme, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da, her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere İngilizce ve Fransızca dillerinde, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanacak tek nüsha olarak imzalamıştır. Onaylı nüshaları Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından Avrupa Konseyi üyelerine, Sözleşme'nin hazırlanmasına katılan üye olmayan ülkelere, Avrupa Birliği'ne ve Sözleşme'ye katılmaya davet edilen her devlete gönderilir.

Avrupa Konseyi Kadına Karşı Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Sözleşmesi - İstanbul Sözleşmesi İmzalayan Ülkeler ve İmzacılar Listesi 21 Ekim 2011

11 Mayıs 2011	
Türkiye	Ahmet Davutoğlu, Dışişleri Bakanı
Avusturya	Wolfgang WALDNER, Devlet Sekreteri, AB ve Uluslararası İşler Bakanlığı
Finlandiya	İrma ERTMAN, Büyükelçi, Avrupa Konseyi nezdinde Daimi Temsilcisi
Fransa	Laurent Dominati, Büyükelçi, Avrupa Konseyi nezdinde Daimi Temsilcisi
Almanya	Wolf-Ruthart BORN, Devlet Sekreteri Dışişleri Bakanlığı
Yunanistan	Syros KOUVELİS, Dışişleri Bakan Yardımcısı
İzlanda	Berglind ASGEİRSDOTTIR, Büyükelçi, Avrupa Konseyi nezdinde Daimi Temsilcisi
Lüksemburg	Jean ASSELBORN, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı
Karadağ	Milan ROCEN, Dışişleri ve AB Entegrasyonu Bakanı
Portekiz	Pedro LOURTIE, AB İşleri Devlet Sekreteri
Slovakya	Milan JEZOVIKA, Dışişleri Devlet Sekreteri
İspanya	Trinidad JIMENEZ GARCIA-HERRERA, Dışişleri ve İşbirliği Bakanı
İsveç	Carl BİLDT, Dışişleri Bakanı
07 Temmuz 2011	
Norveç	Peter Wille, Büyükelçi, Avrupa Konseyi nezdinde Daimi Temsilcisi
08 Temmuz 2011	
Makedanya	Dragica ZAFIROVSKA, Charge d'Affaires a.i, Avrupa Konseyi Daimi Temsilciliği
08 Eylül 2011	
Slovenya	Damjan BERGANT, Büyükelçi, Avrupa Konseyi nezdinde Daimi Temsilcisi

İKİNCİ BÖLÜM: ULUSAL METİNLER

KADIN HAKLARI MEVZUATI GENEL BİLGİLENDİRME¹

ANAYASA

Türkiye’de kadın - erkek eşitliği ilkesi, Anayasa’nın 41. ve 66. maddelerinde 2001 yılında, 10. ve 90. maddelerinde 2004 yılında ve yine 10. maddede 2010 yılında yapılan değişikliklerle güçlendirilmiştir.

Anayasa’nın 10. Maddesinde;

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

41. Maddesinde;

Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Hükümleri bulunmaktadır.

90. maddede yapılan düzenleme ile “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır” hükmü eklenmiştir. Bu çerçevede Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi de (CEDAW) ulusal düzenlemeler karşısında üstün konuma getirilmiştir.

TÜRK MEDENİ KANUNU

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yasa evlilik içinde eşlere eşit haklar getirmiştir.

Söz Konusu Kanun ile;

- Kadın ve erkekler için evlenme yaşı 17 olmuştur. Ancak önemli bir neden varsa Hakim kararı ile 16 yaşında evlenilebilmektedir.
- Hiç kimse zorla evlendirilemez ve herkes evleneceği kişiyi seçme hakkına sahiptir.
- İstemediği biriyle evliliğe zorlanan kişi Cumhuriyet Savcılığı’na şikayette bulunabilir. İstem dışı evliliğin gerçekleşmesi durumunda ise kişi evliliğin iptali davası açabilir.

- Evlilikten sonra bekarlık soyadı kullanılabilir.
- Oturulacak konut eşle birlikte seçilir.
- Eşlerin birlikte oturdukları konuta ilişkin kullanma ve yararlanma hakkını etkileyen her türlü kanuni işlemlerde eşler birlikte karar vermek zorundadırlar.
- Yaşanılan evin eşlerden birinin üzerine veya tapusu eşler arasında müşterek olması durumunda konutun başkasına devredilmesini veya satılmasını istemiyorsanız tapu kütüğüne aile konutu şerhinin verilmesi istenebilir. Bu şerhin verilebilmesi için, oturlan mahallenin muhtarlığından alınacak ikametgah belgesi, nüfus cüzdanı ve bir adet fotoğraf ile tapu dairesine başvurmak yeterli olacaktır.
- Kiralık aile konutlarında eşlerin her ikisi birden kira sözleşmesinde taraf olabilirler. Bu durumda eşlerden biri tek başına kira sözleşmesini sona erdiremez.
- Meslek ve iş seçiminde ve devamında diğer eşin izni gerekli değildir.
- Çocuğun velayetinin kullanımında eşler ortak ve eşit haklara sahiptir.
- Evlilik birliğinin giderlerini karı ve koca birlikte karşılamak durumundadır. Kadın çalışıyor ise kazancı ile ev kadını ise emeği ailenin geçimine katkı olarak kabul edilmektedir.
- Evlilik birliği devam ederken de evin geçimine kazancı ile katkıda bulunmayan eşten nafaka talep edilebilmektedir. Aynı evde yaşamak nafaka talebine engel değildir.
- Boşanmadan sonra açılacak nafaka davaları sadece oturlan yer mahkemesinde değil Türkiye'nin her yerinde açılabilir.
- Ailenin ekonomik varlığının korunması talep edilebilmektedir. Eşin malları üzerindeki harcama, satma v.s. gibi yetkisinin sınırlandırılması hakimden istenebilir. Sınırlama kararı ile hakim belireyeceği mal varlığı değerleri ile ilgili işlemler ancak diğer eşin rızası ile yapılabilir.
- Boşanma davası sürerken tedbir nafakası alınabilmektedir.
- Boşanma davalarında evlilik birliği içinde zarar gören veya beklenen menfaatler için maddi tazminat, kişilik hakları ihlal edilmişse ispatlanabilmesi durumunda manevi tazminat talep edilebilir.

- Boşanma ile yoksulluğa düşülmesi durumunda süresiz nafaka (yoksulluk nafakası) istenebilmektedir. Yoksulluk nafakası bir gelir edininceye veya tekrar evleninceye kadar devam eder.
- Nafaka (tedbir, iştirak veya yoksulluk nafakası) ödenmesine ilişkin mahkeme kararı kesinleşmiş olmasına rağmen ödeme yapılmıyorsa ödeme yapmayan eşin cezalandırılması için ceza mahkemesine başvurulabilir.
- Belge, fotoğraf, şahit vb. yöntemlerle ispatlandığı takdirde boşanma esnasında eşte kalan çeyiz, ziynet veya ev eşyalarının iadesi veya bedeli istenebilir.
- Yasal mal rejimi Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi olup eşin üzerine alınan mallara da ortak olunabilmektedir.
- Aile konutu ve ev eşyası ile ilgili olarak sağ kalan eşe tercih hakkı getirilmiştir.
- Evlilik birliği dışında doğan çocuğun velayeti anneye aittir ve herhangi bir mahkeme kararı gerekmez.
- Evlatlıkla evlenmek yasaktır.

AİLE MAHKEMELERİ

Aile hukukundan doğan dava ve işlemleri görmek üzere her ilde ve nüfusu yüzbinin üzerindeki her ilçede tek hakimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere Aile Mahkemeleri kurulmuştur. Bu mahkemelelerin kuruluş görev ve yargılama usulleri 4787 sayılı kanunla belirlenmiştir.

Aile Mahkemesi hakimi;

- 4320 Sayılı Yasaya ilişkin tedbirleri almakla,
- Boşanma, maddi manevi tazminat, nafaka, velayet, evlat edinme, vesayet, babalık bağının kurulması, tanıma gibi aile hukukuna ilişkin davalara bakmakla,
- Evlilik birliği sürerken eşlerin birlikte karar vermesi gerektiği durumlarda anlaşma sağlanmadığı durumlarda karar vermekle,
- Eşler arasındaki mal rejiminin (edinilmiş mallara katılma, mal ortaklığı, paylaşmalı mal ayrılığı) tasfiyesini yapmakla görevlidirler.

- Bu mahkemelerde hakimlerin yanısıra uyuşmazlıkları gidermek üzere görev yapan uzmanlarda yer almaktadır.

TÜRK CEZA KANUNU

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kadın erkek eşitliği gözetilerek hazırlanan Yeni Türk Ceza Kanununda kadının mağdur olduğu birçok suç topluma karşı işlenen suçlar kapsamından çıkarılıp, kişilere karşı işlenen suçlar kapsamına alınarak cezaları ağırlaştırılmıştır.

Söz Konusu Kanun ile;

- Kadın ve kız ayrımı kaldırılmıştır.
- Aile hukukundan kaynaklanan sorumlulukların yerine getirilmemesi suç sayılmaktadır.
- Cinsel suçlar kişilere karşı suçlar başlığı altında alınarak cezaları ağırlaştırılmıştır.
- Çocuklara ve kişilere yönelik her türlü cinsel istismar cezalandırılmaktadır. Yakın akrabaların üvey baba, evlat edinen, vasi, öğretmen, bakıcı, sağlık hizmeti veren, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişilerin çocuklara yönelik her türlü cinsel istismarında verilecek ceza ağırlaştırılmaktadır. Ağırlaştırılmış ceza ile birlikte eylemi gerçekleştiren ilgili kişinin konumuna göre velayet, vesayet hakkı elinden alınmaktadır.
- Kaçırılan veya alıkonulan ile sanık hükümlü/hükümlülerden birinin evlenmesi halinde cezanın ertelenmesi veya indirim yapılması veya silinmesi mümkün değildir.

Töre cinayetleri faillerinin Kanunda öngörülen en ağır ceza olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılması hükmü getirilmiştir.

Bunlarla birlikte;

- Birden fazla evlilik yasaktır.
- Evlilik içi tecavüz suç sayılmaktadır.
- İşyerlerinde taciz ve tecavüz cezalandırılmaktadır. Mağdurun bu eylem sonucu işsiz kalması durumunda verilen ceza artırılmaktadır.
- Tecavüz sonucu hamile kalan kadının isteğinin bulunması halinde 20 haftaya kadar olan hamilelikte hastane ortamında kürtaj olunması mümkündür.
- Hakim ve savcı kararı olmaksızın keyfi bekaret kontrolü yasaktır.

İŞ KANUNU

4857 Sayılı İş Kanunu 10.06.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yeni İş Kanununun temel felsefesini, işçi-işveren ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılamayacağı esası oluşturmaktadır.

Söz Konusu Kanun gereğince;

- Aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmaz.
- Hamilelik ya da doğum ve süt izinleri nedeniyle iş akdi feshedilemez.
- Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam 16 haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır.
- Geçerli olmayan bir sebeple iş akdinin feshedilmesi halinde işe iade talebinde bulunma hakkı mevcuttur.
- Cinsel tacize uğrayan işçinin iş akdini derhal fesih hakkı vardır.
- Çalışırken evlenilmesi halinde, evlilik tarihinden itibaren bir yıl içinde istenilmesi halinde kıdem tazminatı alınarak işten ayrılıma hakkı bulunmaktadır.
- Yasa gereğince işe başlanılan gün sigortalılığın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. İşveren çalışmayı Sosyal Sigortalar kurumuna bildirmez ise işe giriş bildirgesi çalışanın kendisi tarafından verilebilmektedir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun No: 2709

Kabul Tarihi: 18.10.1982

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi 09.11.1982 Sayı 17863 (Mükerrer)

X.Kanun Önünde Eşitlik

BİRİNCİ KISIM

Genel Esaslar

X. Kanun önünde eşitlik

MADDE 10- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 12/9/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 12/9/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüleri, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmelidirler.

İKİNCİ KISIM

Temel Haklar ve Ödevler

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler

I. Ailenin korunması ve çocuk hakları (*)

MADDE 41- (Değişik: 3/10/2001-4709/17 md.) Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.

(Ek fıkra: 07/05/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 07/05/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

II. Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

MADDE 42- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 9/2/2008-5735/2 md.; İptal: Anayasa Mahkemesinin 5/6/2008 tarihli ve E.: 2008/16, K.: 2008/116 sayılı Kararı ile)

Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Cumhuriyetin Temel Organları

BİRİNCİ BÖLÜM

Yasama

D. Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma

Madde 90 – Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Ekonomik, ticarî veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticarî, teknik veya idarî andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticarî veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

TÜRK MEDENİ KANUNU

Kanun No: 4721

Kabul Tarihi: 22/11/2001

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 08/12/2001 Sayı:24607

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt, 41

I. Hak ehliyeti

Madde 8 - Her insanın hak ehliyeti vardır.

Buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler.

1. Kapsamı

Madde 9 - Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir.

2. Koşulları

a. Genel olarak

Madde 10 - Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.

b. Erginlik

Madde 11 - Erginlik onsekiz yaşın doldurulmasıyla başlar.

Evlenme kişiyi ergin kılar.

Madde 12 - Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir.

I. Doğum ve ölüm

Madde 28- Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer.

Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.

İKİNCİ KİTAP
AİLE HUKUKU
BİRİNCİ KISIM
EVLİLİK HUKUKU
BİRİNCİ BÖLÜM
EVLENME
BİRİNCİ AYIRIM
NİŞANLILIK

A. Nişanlanma

Madde 118 - Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur.

Nişanlanma, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça küçüğü veya kısıtlıyı bağlamaz.

B. Nişanlılığın hükümleri

I. Dava hakkının bulunmaması

Madde 119- Nişanlılık, evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez.

Evlenmeden kaçınma hâli için öngörülen cayma tazminatı veya ceza şartı dava edilemez; ancak yapılan ödemeler de geri istenemez.

II. Nişanın bozulmasının sonuçları

1. Maddî tazminat

Madde 120- Nişanlılardan biri haklı bir sebep olmaksızın nişanı bozduğu veya nişan taraflardan birine yükletilebilen bir sebeple bozulduğu takdirde; kusuru olan taraf, diğerine dürüstlük kuralları çerçevesinde ve evlenme amacıyla yaptığı harcamalar ve katlandığı maddî fedakârlıklar karşılığında uygun bir tazminat vermekle yükümlüdür. Aynı kural nişan giderleri hakkında da uygulanır.

Tazminat istemeye hakkı olan tarafın ana ve babası veya onlar gibi davranan kimseler de, aynı koşullar altında yaptıkları harcamalar için uygun bir tazminat isteyebilirler.

2. Manevî tazminat

Madde 121- Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.

III. Hediyelerin geri verilmesi

Madde 122- Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse, nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların, diğer nişanlıya vermiş oldukları alışılmışın dışındaki hediyeler, verenler tarafından geri istenebilir.

Hediye aynen veya mislen geri verilemiyorsa, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır.

IV. Zamanaşımı

Madde 123- Nişanlılığınsona ermesinden doğan dava hakları, sona ermenin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

İKİNCİ AYIRIM EVLENME EHLİYETİ VE ENGELLERİ

A. Ehliyetin koşulları

I. Yaş

Madde 124- Erkek veya kadın onyediyedi yaşını doldurmadıkça evlenemez.

Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.

II. Ayırt etme gücü

Madde 125- Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.

III. Yasal temsilcinin izni

1. Küçükler hakkında

Madde 126- Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

2. Kısıtlılar hakkında

Madde 127- Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

3. Mahkemeye başvurma

Madde 128- Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir.

B. Evlenme engelleri

I. Hısımlık

Madde 129- Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,
2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,
3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.

II. Önceki evlilik

1. Sona erdiğinin ispatı

a. Genel olarak

Madde 130- Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır.

b. Gaiplik durumunda

Madde 131- Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez.

Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir.

Ayrı bir dava ile evliliğin feshi, davacının yerleşim yeri mahkemesinden istenir.

2. Kadın için bekleme süresi

Madde 132 - Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez.

Doğurmakla süre biter.

Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığına anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır.

III. Akıl hastalığı

Madde 133- Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

EVLENME BAŞVURUSU VE TÖRENİ

A. Başvuru

I. Başvuru makamı

Madde 134- Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar.

Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.

II. Şekli

Madde 135- Başvuru, evlenecekler tarafından yazılı veya sözlü olarak yapılır.

III. Belgeler

Madde 136- Erkek ve kadından her biri, nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneğini, önceki evliliği sona ermiş ise buna ilişkin belgeyi, küçük veya kısıtlı ise ayrıca yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesini ve evlenmeye engel hastalığının bulunmadığını gösteren sağlık raporunu evlendirme memurluğuna vermek zorundadır.

IV. Başvurunun incelenmesi ve reddi

Madde 137- Evlendirme memuru, evlenme başvurusunu ve buna eklenmesi gereken belgeleri inceler. Başvuruda bir noksanlık görürse bunu tamamlar veya tamamlattırır.

Başvurunun usulüne uygun olarak yapılmadığı veya evleneceklerden birinin evlenmeye ehil olmadığı ya da evlenmeye yasal bir engel bulunduğu anlaşılırsa, evlenme başvurusu reddolunur ve durum evleneceklerle yazıyla hemen bildirilir.

V. Redde itiraz ve yargılama usulü

Madde 138- Evleneceklerden her biri evlendirme memurunun ret kararına karşı mahkemeye başvurabilir. İtiraz, evrak üzerinde incelenip kesin karara bağlanır.

Ancak, mutlak butlan sebeplerinden birinin bulunduğuna ilişkin ret kararlarına karşı açılan davalar, basit yargılama usulüyle (...)¹ görülür.

1) 31/3/2011 tarihli ve 6217 sayılı Kanununun 31 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "ve Cumhuriyet savcısının hazır bulunmasıyla" ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

B. Evlenme töreni ve tescil

I. Koşulları

1. Evlenme izni

Madde 139- Evlendirme memuru, evlenme koşullarının varlığını tespit ederse veya ret kararı mahkemece kaldırılırsa, evlenecekler evlenme gün ve saatini bildirir veya isterlerse evlenme izni belgesini verir.

Evlenme izni belgesi, verildiği tarihten başlayarak altı ay içinde evlenecekler herhangi bir evlendirme memuru önünde evlenebilme hakkı sağlar.

2. Evlenmenin yapılamaması

Madde 140- Evlenme koşullarının bulunmadığının anlaşılması veya belgelerin verilmesinden başlayarak altı ayın geçmesi hâlinde, evlendirme memuru evlenme törenini yapamaz.

II. Yapılışı

1. Tören yeri

Madde 141- Evlenme töreni, evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılır. Ancak, tören evleneceklerin istemi üzerine evlendirme memurunun uygun bulacağı diğer yerlerde de yapılabilir.

2. Törenin şekli

Madde 142- Evlendirme memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. Evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur. Memur, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklar.

3. Aile cüzdanı ve dinî tören

Madde 143- Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir.

Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz.

Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir.

C. Yönetmelik

Madde 144- Evlenme işlemi, evlenme kütüğü, evlenmeye ilişkin yazışma ve evlenme ile ilgili diğer konular yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM

BATIL OLAN EVLENMELER

A. Mutlak butlan

I. Sebepleri

Madde 145- Aşağıdaki hâllerde evlenme mutlak butlanla batıldır:

1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması,
2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması,
3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması,
4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması.

II. Dava açma görevi ve hakkı

Madde 146- Mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından reisen açılır.

Bu dava, ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir.

III. Dava hakkının sınırlanması veya kalkması

Madde 147- Sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından reisen dava edilemez; fakat her ilgili, mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir.

Ayırt etme gücünün sonradan kazanılması veya akıl hastalığının iyileşmiş olması durumlarında mutlak butlan davasını yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş açabilir.

Evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli ise, bu evlenmenin butlanına karar verilemez.

B. Nisbî butlan

I. Eşlerin dava hakkı

1. Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk

Madde 148- Evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

2. Yanılma

Madde 149- Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:

1. Evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılarak bu evlenmeye razı olmuşsa,

2. Eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse.

3. Aldatma

Madde 150- Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:

1. Eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa,

2. Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse.

4. Korkutma

Madde 151- Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

5. Hak düşürücü süre

Madde 152- İptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

II. Yasal temsilcinin dava hakkı

Madde 153- Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir.

Bu suretle evlenen kimse sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya karı gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemez.

C. Butlanı gerektirmeyen sebepler

I. Bekleme süresine uymama

Madde 154- Kadının bekleme süresi bitmeden evlenmesi, evlenmenin butlanını gerektirmez.

II. Şekil kurallarına uymama

Madde 155- Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez.

D. Butlan kararı

I. Genel olarak

Madde 156- Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer. Mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.

II. Sonuçları

1. Çocuklar yönünden

Madde 157- Mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılırlar.

Çocuklar ile ana ve baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.

2. Eşler yönünden

Madde 158- Evlenmenin butlanına karar verilirse, evlenirken iyiniyetli bulunan eş bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu korur.

Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.

E. Mirasçılarının dava hakkı

Madde 159- Evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmez. Ancak, mirasçılar açılmış olan davayı sürdürebilirler. Dava sonucunda evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş, yasal mirasçı olamayacağı gibi, daha önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendisine sağlanan hakları da kaybeder.

F. Yetki ve yargılama usulü

Madde 160- Evlenmenin butlanı davasında, yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM

BOŞANMA

A. Boşanma sebepleri

I. Zina

Madde 161- Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir.

Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

II. Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış

Madde 162- Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir.

Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde bu sebebin doğumunun üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

III. Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme

Madde 163- Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşamayı diğer eşten beklenemezse, bu eş her zaman boşanma davası açabilir.

IV. Terk²

Madde 164- Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğeri terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmediği takdirde ayrılık, en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve istem üzerine hâkim veya noter tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmış ise; terk edilen eş, boşanma davası açabilir. Diğeri ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır.

2) 31/3/2011 tarihli ve 6217 sayılı Kanununun 19 uncu maddesiyle, bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan "hâkim" ibarelerinden sonra gelmek üzere "veya noter" ibareleri eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Davaya hakkı olan eşin istemi üzerine hâkim veya noter, esası incelemeden yapacağı ihtarda terk eden eşe iki ay içinde ortak konuta dönmesi gerektiği ve dönmemesi hâlinde doğacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunur. Bu ihtar gerektiğinde ilân yoluyla yapılır. Ancak, boşanma davası açmak için belirli sürenin dördüncü ayı bitmedikçe ihtar isteminde bulunamaz ve ihtardan sonra iki ay geçmedikçe dava açılmaz.

V. Akıl hastalığı

Madde 165- Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hâle gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir.

VI. Evlilik birliğinin sarsılması

Madde 166- Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir.

Evlilik en az bir yıl sürmüştür ise, eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.

Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir.

B. Dava

I. Konusu

Madde 167- Boşanma davası açmaya hakkı olan eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir.

II. Yetki

Madde 168- Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

III. Geçici önlemler

Madde 169- Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri reisen alır.

C. Karar

I. Boşanma veya ayrılık

Madde 170- Boşanma sebebi ispatlanmış olursa, hâkim boşanmaya veya ayrılığa karar verir.

Dava yalnız ayrılığa ilişkinse, boşanmaya karar verilemez.

Dava boşanmaya ilişkinse, ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı bulunduğu takdirde ayrılığa karar verilebilir.

II. Ayrılık süresi

Madde 171- Ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verilebilir. Bu süre ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar.

III. Ayrılık süresinin bitimi

Madde 172- Süre bitince ayrılık durumu kendiliğinden sona erer.

Ortak hayat yeniden kurulmamışsa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

Boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanmış olan olaylar ve ayrılık süresinde ortaya çıkan durumlar göz önünde tutulur.

IV. Boşanan kadının kişisel durumu

Madde 173- Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer ka-

din evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir.

Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.

V. Boşanmada tazminat ve nafaka

1. Maddî ve manevî tazminat

Madde 174- Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir.

Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.

2. Yoksulluk nafakası

Madde 175- Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.

Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.

3. Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi

Madde 176-Maddî tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.

Manevî tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez.

İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.

Tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hâllerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.

Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

4. Yetki

Madde 177- Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

5. Zamanaşımı

Madde 178- Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

VI. Mal rejiminin tasfiyesi

1. Boşanma hâlinde

Madde 179- Mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır.

2. Ayrılık hâlinde

Madde 180- Ayrılığa karar verilirse mahkeme, ayrılığın süresine ve eşlerin durumlarına göre aralarında sözleşmeyle kabul edilmiş olan mal rejiminin kaldırılmasına karar verebilir.

VII. Miras hakları

Madde 181- Boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olmazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler.

(Değişik ikinci fıkra: 31/3/2011-6217/19 md.) Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarında birisinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması hâlinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

VIII. Çocuklar bakımından ana ve babanın hakları

1. Hâkimin takdir yetkisi

Madde 182 - Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasisinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler.

Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.

Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

2. Durumun değişmesi

Madde 183- Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, reisen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır.

D. Boşanmada yargılama usulü

Madde 184- Boşanmada yargılama, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

1. Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmedikçe, bunları ispatlanmış sayamaz.

2. Hâkim, bu olgular hakkında gerek reisen, gerek istem üzerine taraflara yemin öneremez.

3. Tarafların bu konudaki her türlü ikrarları hâkimi bağlamaz.

4. Hâkim, kanıtları serbestçe takdir eder.

5. Boşanma veya ayrılığın ferî sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz.

6. Hâkim, taraflardan birinin istemi üzerine duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLİLİĞİN GENEL HÜKÜMLERİ

A. Haklar ve yükümlülükler

I. Genel olarak

Madde 185- Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.

Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.

II. Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma

Madde 186- Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler.

Birliği eşler beraberce yönetirler.

Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar.

III. Kadının soyadı

Madde 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.

B. Birliğin temsili

I. Eşlerin temsil yetkisi

Madde 188- Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder.

Ailenin diğer ihtiyaçları için eşlerden biri, birliği ancak aşağıdaki hâllerde temsil edebilir:

1. Diğer eş veya haklı sebeplerle hâkim tarafından yetkili kılınmışsa,
2. Birliğin yararı bakımından gecikmede sakınca bulunur ve diğer eşin hastalığı, başka bir yerde olması veya benzeri sebeplerle rızası alınamazsa.

II. Sorumluluk

Madde 189- Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

Eşlerden her biri, birliği temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur. Ancak, temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludurlar.

III. Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlandırılması

Madde 190- Eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini kaldırabilir veya sınırlandırabilir. İstemde bulunan eş, temsil yetkisinin kaldırıldığını veya sınırlandığını, üçüncü kişilere sadece kişisel duyuru yoluyla bildirebilir.

Temsil yetkisinin kaldırılmasının veya sınırlandırılmasının iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması, durumun hâkimin kararıyla ilân edilmesine bağlıdır.

IV. Temsil yetkisinin geri verilmesi

Madde 191- Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlandırılmasına ilişkin karar, koşullar değiştiiğinde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından değiştirilebilir.

İlk karar ilân edilmiş ise, değişikliğe ilişkin karar da ilân olunur.

C. Eşlerin meslek ve işi

Madde 192- Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur.

D. Eşlerin hukukî işlemleri

I. Genel olarak

Madde 193- Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşlerden her biri diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukukî işlemi yapabilir.

II. Aile konutu

Madde 194- Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlandıramaz.

Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir.

Aile konutu olarak özgülünen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebilir. (Değişik 06.02.2014 / 6518 SK)

Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş, kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğeri ile müteselsilen sorumlu olur.

E. Birliğin korunması

I. Genel olarak

Madde 195 - Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler.

Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir.

Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.

II. Eşler birlikte yaşarken

Madde 196 - Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkısı belirler.

Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.

Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir.

III. Birlikte yaşamaya ara verilmesi

Madde 197 - Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.

Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğeri yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğeriyle birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır.

IV. Borçlulara ait önlemler

Madde 198 - Eşlerden biri, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmemezse, hâkim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir.

V. Tasarruf yetkisinin sınırlanması

Madde 199 - Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir.

Hâkim bu durumda gerekli önlemleri alır.

Hâkim, eşlerden birinin taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini kaldırır, re'sen durumun tapu kütüğüne şerhedilmesine karar verir.

VI. Durumun değişmesi

Madde 200 - Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse alınan önlemi kaldırır.

VII. Yetki

Madde 201 - Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

Eşlerin yerleşim yerleri farklı ve her ikisi de önlem alınması isteminde bulunmuş ise, yetkili mahkeme ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir.

Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme, önlem kararını veren mahkemedir. Ancak, her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse, yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
EŞLER ARASINDAKİ MAL REJİMİ
BİRİNCİ AYIRIM
GENEL HÜKÜMLER

A. Yasal mal rejimi

Madde 202- Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıdır.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilirler.

B. Mal rejimi sözleşmesi

I. Sözleşmenin içeriği

Madde 203- Mal rejimi sözleşmesi, evlenmeden önce veya sonra yapılabilir. Taraflar, istedikleri mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler.

II. Sözleşme ehliyeti

Madde 204- Mal rejimi sözleşmesi, ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir.

Küçükler ile kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadırlar.

III. Sözleşmenin şekli

Madde 205- Mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır. Ancak, taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler.

Mal rejimi sözleşmesinin taraflarca ve gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması zorunludur.

C. Olağanüstü mal rejimi

I. Eşlerden birinin istemi ile

1. Karar

Madde 206- Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir.

Özellikle aşağıdaki hâllerde haklı bir sebebin varlığı kabul edilir:

1. Diğer eşe ait malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olması,
2. Diğer eşin, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması,
3. Diğer eşin, ortaklığın malları üzerinde bir tasarruf işleminin yapılması için gereken rızasını haklı bir sebep olmadan esirgemesi,
4. Diğer eşin, istemde bulunan eşe malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması,
5. Diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması.

Eşlerden biri ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun ise, onun yasal temsilcisi de bu sebebe dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.

2. Yetki

Madde 207- Yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

3. Mal ayrılığına geçişten dönme

Madde 208- Eşler, her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir mal rejimini kabul edebilirler.

Mal ayrılığına geçişi gerektiren sebebin ortadan kalkması hâlinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir.

II. Cebrî icra hâlinde

1. İflâsta

Madde 209- Mal ortaklığını kabul etmiş olan eşlerden birinin iflâsına karar verildiği takdirde, ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür.

2. Hacizde

Madde 210- Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa, hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.

Alacaklının istemi her iki eşe yöneltilir.

Yetkili mahkeme, borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir.

3. Eski rejime dönme

Madde 211- Alacaklı tatmin edildiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, mal ortaklığının yeniden kurulmasına karar verebilir.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini kabul edebilirler.

III. Önceki rejimin tasfiyesi

Madde 212 - Mal ayrılığına geçildiği takdirde, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşler arasında önceki mal rejiminin tasfiyesi, bu rejime ilişkin hükümlere göre yapılır.

D. Alacaklıların korunması

Madde 213 - Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının, üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz.

Kendisine böyle mallar geçmiş olan eş, borçlardan kişisel olarak sorumludur; ancak, söz konusu malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ettiği takdirde, bu ölçüde kendisini sorumluluktan kurtarabilir.

E. Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki

Madde 214 - Eşler veya mirasçılar arasında bir mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, aşağıdaki mahkemeler yetkilidir:

1. Mal rejiminin ölümle sona ermesi durumunda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi,
2. Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, bu davalarda yetkili olan mahkeme,
3. Diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi.

F. Bir eşin mallarının diğeri tarafından yönetimi

Madde 215 - Eşlerden birinin açık veya örtülü olarak mallarının yönetimini diğere bırakması hâlinde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça vekâlet hükümleri uygulanır.

G. Envanter

Madde 216- Eşlerden her biri, diğereinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir.

Bu envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa, aksi ispatlanmış olmadıkça bu envanterin doğru olduğu kabul edilir.

H. Eşler arasındaki borçlar

Madde 217- Mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi, borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa, hâkim istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar.

İKİNCİ AYIRIM EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA

A. Mülkiyet

I. Kapsamı

Madde 218- Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar.

II. Edinilmiş mallar

Madde 219- Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir.

Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır:

1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler,
2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
4. Kişisel mallarının gelirleri,
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler.

III. Kişisel mallar

1. Kanuna göre

Madde 220- Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel maldır:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,

3. Manevî tazminat alacakları,
 4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.
2. Sözleşmeye göre

Madde 221- Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler.

IV. İspat

Madde 222 - Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.

Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.

B. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

Madde 223 - Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.

Aksine anlaşma olmadıkça, eşlerden biri diğ erinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz.

C. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk

Madde 224 - Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

Madde 225 - Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

II. Malların geri alınması ve borçlar

1. Genel olarak

Madde 226 - Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır.

Tasfiye sırasında, paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanda öngörülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir.

Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler.

2. Değer artış payı

Madde 227 - Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır.

Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması hâlinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.

Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.

III. Eşlerin paylarının hesaplanması

1. Kişisel malların ve edinilmiş malların ayrılması

Madde 228- Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır.

Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

2. Eklenecek değerler

Madde 229- Aşağıda sayılanlar, edinilmiş mallara değer olarak eklenir:

1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,

2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.

Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

3. Kişisel mallar ile edinilmiş mallar arasında denkleştirme

Madde 230- Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.

Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır.

4. Artık değer

Madde 231- Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır.

Değer eksilmesi göz önüne alınmaz.

IV. Değerin belirlenmesi

1. Sürüm değeri

Madde 232- Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır.

2. Gelir değeri

a. Genel olarak

Madde 233 - Bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği veya sağ kalan eş ya da altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini istemeye haklı olduğu bir tarımsal işletme için değer artışından alacağı pay ve katılma alacağı, bunların gelir değeri göz önünde tutularak hesaplanır.

Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının, işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir.

Değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

b. Özel hâller

Madde 234- Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir.

Özellikle sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, ayrıca tarımsal işletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar veya malî durumu özel hâllerden sayılır.

3. Değerlendirme anı

Madde 235- Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılırlar.

Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır.

V. Artık değere katılma

1. Kanuna göre

Madde 236- Her eş veya mirasçısı, diğer eşe ait artık değerinin yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Alacaklar takas edilir.

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerindeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

2. Sözleşmeye göre

a. Genel olarak

Madde 237- Artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir.

Bu tür anlaşmalar, eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların alt-soylarının saklı paylarını zedeleyemez.

b. İptal, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığında

Madde 238- Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, kanundaki artık değere katılmaya ilişkin düzenlemeden farklı anlaşmalar, ancak mal rejimi sözleşmesinde bunun açıkça öngörülmüş olması hâlinde geçerlidir.

VI. Katılma alacağı ve değer artış payının ödenmesi

1. Ödeme ve ertelenmesi

Madde 239- Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir. Aynı ödemede malların sürüm değeri esas alınır; bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir.

Katılma alacağı ve değer artış payının derhâl ödenmesi kendisi için ciddi güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.

Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

2. Aile konutu ve ev eşyası

Madde 240- Sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.

Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir.

Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve alt-soyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır.

3. Üçüncü kişilere karşı dava

Madde 241- Tasfiye sırasında, borçlu eşin malvarlığı veya terekesi, katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçıları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir.

Dava hakkı, alacaklı eş veya mirasçılarının haklarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Yukarıdaki fıkra hükümleri ve yetki kuralları dışında mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM MAL AYRILIĞI

A. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

Madde 242- Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.

B. Diğer hükümler

Madde 243- İspat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşımlı mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümler uygulanır.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI

A. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

I. Genel olarak

Madde 244- Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.

II. İspat

Madde 245- Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.

B. Borçlardan sorumluluk

Madde 246- Eşlerden her biri, kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

Madde 247- Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde de, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

II. Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi

1. Genel olarak

Madde 248- Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır.

Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi sona erdiğinde, üstün yararı olduğunu ispat eden eş, diğer önlemler yanında, eşine payının ödeme günündeki karşılığını vermek suretiyle paylı mülkiyetteki malın kendisine verilmesini isteyebilir.

2. Katkıdan doğan hak

Madde 249- Eşlerden biri diğerine ait olup, paylaşırma dışı kalan bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa; mal rejiminin sona ermesi hâlinde, katkısı oranında hakkaniyete uygun bir bedel ödenmesini isteyebilir.

Aynı istem, paylaşırma dışı kalan malın yerine geçen değerler için de geçerlidir.

III. Aileye özgülenen mallar

1. Kural

Madde 250- Eşlerden biri tarafından paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin kurulmasından sonra edinilmiş olup ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almaya yönelik yatırımlar veya bunların yerine geçen değerler, mal rejiminin sona ermesi hâlinde eşler arasında eşit olarak paylaşılır. Paylaştırmada işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir.

Manevî tazminat alacakları, miras yoluyla edinilen mallar ile karşılıksız kazandırmada bulunanın açık iradesinden aksi anlaşılmadıkça, sağlarası veya ölüme bağlı tasarruflarla edinilen mallar hakkında bu hüküm uygulanmaz.

2. Paylaşmaya aykırı davranışlar

Madde 251- Eşlerden biri, diğer eşin payını azaltmak kastıyla paylaşmadan önce bir malı karşılıksız olarak elden çıkardığı takdirde hâkim, diğer eşin alacağı denkleştirme bedelini hakkaniyete uygun olarak belirler.

Mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan olağan hediyeler dışında yapılan karşılıksız kazandırmaların bu eşin payını azaltmak kastıyla yapıldığı varsayılır.

Bu tür kazandırmalara ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırmadan yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

3. Paylaştırma isteminin reddi

Madde 252- Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

4. Paylaştırma yöntemi

Madde 253- Paylaştırmanın ayın olarak yapılması asıldır. Buna olanak yoksa bedel eklemek suretiyle paylar denkleştirilir. Eşlerden birinin diğerine ödeyeceği bedel, malların tasfiye anındaki sürüm değerlerine göre hesaplanır. Bu hesaplamada paylaşım konusu malların edinilmesinden doğan borçlar indirilir.

Denkleştirme bedelinin derhal ödenmesi kendisi için ciddî güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.

Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak denkleştirme bedeline faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

IV. Aile konutu ve ev eşyası

1. İptal veya boşanma hâlinde

Madde 254- Evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona erdirilmesi hâlinde, ailenin ortak kullanımına özgülenmiş ve eşler arasında eşit olarak paylaşma konusu olan konutta kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangisinin devam edeceği konusunda eşler anlaşabilirler. Konutta kalma hakkını elde eden eş, bu hakkın tapu kütüğüne şerh edilmesini isteyebilir.

Eşlerin aile konutunda kimin kalmaya ve ev eşyasını kimin kullanmaya devam edeceği konusunda anlaşamamaları hâlinde, hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim, olayın özelliklerini, eşlerin ekonomik ve sosyal durumlarını ve varsa çocukların menfaatlerini göz önünde bulundurarak bu hakka hangisinin sahip olacağına iptal veya boşanma kararıyla birlikte reisen karar verir; bu kararında kalma ve kullanma süresini belirleyerek tapu kütüğüne şerhi için tapu memurluğuna bildirir.

Hâkim aksine karar vermedikçe hak, belirlenen sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer. Ancak, bu süre sona ermeden yararlanan tarafın durumunda değişiklik olması hâlinde, diğer taraf hâkimden, kararın gözden geçirilmesini isteyebilir.

Eşler konutta kira ile oturuyorlarsa hâkim, gerektiğinde konutta kiracı sıfatı taşımayan eşin kalmasına karar verebilir. Bu durumda, kiralayanın sözleşmeden doğan haklarını güvenceye almak için gerekli düzenleme yapılmasına iptal veya boşanma kararıyla birlikte reisen karar verilir.

2. Ölüm hâlinde

Madde 255- Eşlerden birinin ölümü hâlinde, paylaşma konusu olan mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa; sağ kalan eş, bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek ve yetmezse bir bedel eklenmek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde sağ kalan eşin veya ölenin diğer yasal mirasçılardan birinin istemi üzerine, mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasına da karar verilebilir.

Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve alt-soyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hükümleri saklıdır.

BEŞİNCİ AYIRIM MAL ORTAKLIĞI

A. Mülkiyet

I. Kapsamı

Madde 256- Mal ortaklığı rejimi, ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsar.

II. Ortaklık malları

1. Genel mal ortaklığı

Madde 257- Genel mal ortaklığında eşlerin kanun gereğince kişisel mal sayılanlar dışındaki malları ile gelirleri ortaklık mallarını oluşturur.

Eşler, ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahip olurlar.

Hiçbir eş, ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip değildir.

2. Sınırlı mal ortaklığı

a. Edinilmiş mallarda ortaklık

Madde 258- Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle sadece edinilmiş mallardan oluşan bir ortaklık kabul edebilirler.

Kişisel malların gelirleri de bu ortaklığa dahildir.

b. Diğer mal ortaklıkları

Madde 259 - Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle belirli malvarlığı değerlerini veya türlerini, özellikle taşınmaz malları, bir eşin kazancını, bir meslek veya sanat icrası için kullandığı malları ortaklık dışında tutabilirler.

Aksi sözleşmede öngörülmedikçe bu malların gelirleri ortaklığa dahil değildir.

III. Kişisel mallar

Madde 260- Kişisel mallar, mal rejimi sözleşmesi, üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması veya kanunla belirlenir.

Eşlerden her birinin sadece kişisel kullanımına ayrılmış olan eşyası ile manevî tazminat alacakları kanundan dolayı kişisel malıdır.

Bir eşin saklı pay olarak isteyebileceği malvarlığı değerleri, mal rejimi sözleşmesiyle ortaklığa dahil edildiği ölçüde, mirasbırakanları tarafından kendisine kişisel mal olarak kazandırılmaz.

IV. İspat

Madde 261- Bir eşin kişisel malı olduğu ispatlanmadıkça tüm malvarlığı değerleri ortaklık malı sayılır.

B. Yönetim ve tasarruf

I. Ortaklık mallarında

1. Olağan yönetim

Madde 262- Eşler, ortaklık mallarını evlilik birliğinin yararına uygun olarak yönetirler.

Olağan yönetim sınırları içinde her eş, ortaklığı yükümlülük altına sokabilir ve ortak mallarda tasarrufta bulunabilir.

2. Olağanüstü yönetim

Madde 263- Olağan yönetim dışında kalan konularda eşler, ancak birlikte veya biri diğerinin rızasını almak suretiyle ortaklığı yükümlülük altına sokabilir veya mallarda tasarrufta bulunabilir.

Rızanın bulunmadığını bilmeyen veya bilecek durumda olmayan üçüncü kişiler için bu rıza var sayılır.

Evlilik birliğinin temsiline ilişkin hükümler saklıdır.

3. Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası

Madde 264- Eşlerden biri, diğerinin rızasıyla ortaklık mallarını kullanarak, tek başına bir meslek veya sanat icra ederse, bu meslek veya sanata ilişkin bütün hukukî işlemleri yapabilir.

4. Mirasın kabulü veya reddi

Madde 265- Eşlerden biri, diğerinin rızası olmaksızın ortaklık mallarına girecek olan bir mirası reddemeyeceği gibi, tereke borca batıksa mirası kabul de edemez.

Diğer eşin rızasının alınmasına olanak bulunamazsa veya bu konudaki istem onun tarafından haklı sebep olmaksızın reddedilirse, istem sahibi eş kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurabilir.

5. Sorumluluk ve yönetim giderleri

Madde 266- Mal ortaklığının sona ermesi hâlinde, eşlerden her biri ortaklık maliyla ilgili işlemlerden dolayı vekil gibi sorumludur.

Yönetim giderleri ortaklık mallarından karşılanır.

II. Kişisel mallar

Madde 267- Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi kişisel mallarını yönetme ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.

Kişisel mallara giren gelirler varsa, yönetim giderleri bu gelirlerden karşılanır.

C. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk

I. Ortaklık borçları

Madde 268- Eşlerden her biri, aşağıdaki borçlardan kişisel malları ve ortaklık mallarıyla sorumludur:

1. Evlilik birliğini temsil veya ortaklık mallarını yönetme yetkisine dayanarak yapılan borçlardan,

2. Ortaklık mallarını veya ortaklık mallarına giren gelirleri kullanarak bir meslek veya sanatın icra edilmesi nedeniyle yapılan borçlardan,

3. Diğer eş için de kişisel sorumluluk doğuran borçlardan,

4. Kişisel mal yanında ortaklık mallarının da sorumlu olacağı hususunda eşlerin üçüncü kişilerle anlaşarak yaptığı borçlardan.

II. Kişisel borçlar

Madde 269- Her eş, diğer bütün borçlardan kendi kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının değerinin yarısı kadarıyla sorumlu tutulur.

Ortaklığın zenginleşmesinden kaynaklanan istemler saklıdır.

D. Eşler arasındaki borçlar

Madde 270 - Mal rejimi eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi borçlu eş, evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa hâkim, istemde bulunan eş güvence göstermekle yükümlü tutar.

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

Madde 271 - Mal rejimi eşlerden birinin ölümü, diğer bir mal rejiminin kabul edilmesi veya eşlerden biri hakkında iflâsın açılmasıyla son bulur.

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığın geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

Ortaklık mallarıyla kişisel malların kapsamının belirlenmesinde mal ortaklığının sona erdiği tarih esas alınır.

II. Kişisel mala ekleme

Madde 272 - Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiye, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

III. Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki denkleştirme

Madde 273 - Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları, ortaklık mallarından veya ortaklık mallarına ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise; tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.

Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç ortaklık mallarına ilişkin sayılır.

IV. Değer artış payı

Madde 274- Bir eşin kişisel malı veya ortaklık malıyla bir başka mal kesimine giren malvarlığı değerinin edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, edinilmiş mallara katılma rejiminde değer artış payına ilişkin hükümler uygulanır.

V. Değer belirlenmesi

Madde 275 -Mal rejimi sona erince, mevcut ortaklık mallarının değerlendirilmesinde tasfiye anı esas alınır.

VI. Paylaşma

1. Ölüm veya diğer bir mal rejiminin kabulü hâlinde

Madde 276- Eşlerden birinin ölümü veya diğer bir mal rejiminin kabulü sebebiyle mal ortaklığının sona ermesi hâlinde, her eşe veya mirasçılarna ortaklık mallarının yarısı verilir.

Mal rejimi sözleşmesiyle başka bir paylaşma oranı kararlaştırılabilir.

Bu tür anlaşmalar altsoyun saklı paylarını zedeleyemez.

2. Diğer hâllerde

Madde 277- Boşanma veya evliliğin iptali sebebiyle ya da kanun veya mahkeme kararı gereğince mal ayrılığına geçiş hâllerinde, her eş edinilmiş mallara katılma rejiminde kendi kişisel malı sayılacak olanları ortaklık mallarından geri alır.

Geri kalan ortaklık malları eşler arasında yarı yarıya paylaşılır.

Yasal paylaşmanın değiştirilmesine ilişkin anlaşmalar, ancak mal rejimi sözleşmesinde bunun açıkça öngörülmüş olması hâlinde geçerlidir.

VII. Paylaşma usulü

1. Kişisel mallar

Madde 278- Mal ortaklığının eşlerden birinin ölümüyle sona ermesi hâlinde sağ kalan eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılabilecek olanların payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir.

2. Aile konutu ve ev eşyası

Madde 279- Eşlerin birlikte yaşadıkları konut veya ev eşyası ortaklık mallarına dahil ise, sağ kalan eş, payına mahsuben bunların mülkiyetinin kendisine verilmesini isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eş veya ölenin diğer yasal mirasçılarının istemiyle bunlar üzerinde mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınabilir.

Mal ortaklığı rejiminin ölüm dışındaki bir sebeple son bulması hâlinde, eşlerden her biri, üstün bir yararının varlığını ispat etmek suretiyle aynı istemleri ileri sürebilir.

3. Diğer malvarlığı değerleri

Madde 280- Bir eş, üstün bir yararının varlığını ispat etmek suretiyle diğer malvarlığı değerlerinin de payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir.

4. Diğer paylaşma kuralları

Madde 281- Diğer hâllerde paylı mülkiyet ve mirasın paylaşılmasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

İKİNCİ KISIM
HISIMLIK
BİRİNCİ BÖLÜM
SOYBAĞININ KURULMASI
BİRİNCİ AYIRIM
GENEL HÜKÜMLER

A. Genel olarak soybağının kurulması

Madde 282- Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur.

Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur.

Soybağı ayrıca evlât edinme yoluyla da kurulur.

B. Davada yetki ve yargılama usulü

I. Yetki

Madde 283- Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır.

II. Yargılama usulü

Madde 284- Soybağına ilişkin davalarda, aşağıdaki kurallar saklı kalmak kaydıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır:

1. Hâkim maddî olguları reisen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder.

2. Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler. Davalı, hâkimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermezse, hâkim, durum ve koşullara göre bundan beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir.

İKİNCİ AYIRIM

KOCANIN BABALIĞI

A. Babalık karinesi

Madde 285 - Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır.

Bu süre geçtikten sonra doğan çocuğun kocaya bağlanması, ananın evlilik sırasında gebe kaldığının ispatıyla mümkündür.

Kocanın gaipliğine karar verilmesi hâlinde üçyüz günlük süre, ölüm tehlikesi veya son haber tarihinden işlemeye başlar.

B. Soybağının reddi

I. Dava hakkı

Madde 286 - Koca, soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava ana ve çocuğa karşı açılır.

Çocuk da dava hakkına sahiptir. Bu dava ana ve kocaya karşı açılır.

II. İspat

1. Evlilik içinde ana rahmine düşme

Madde 287- Çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüşse davacı, kocanın baba olmadığını ispat etmelidir.

Evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır.

2. Evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşme

Madde 288 - Çocuk, evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşmüşse, davacının başka bir kanıt getirmesi gerekmez.

Ancak, gebe kalma döneminde kocanın karısı ile cinsel ilişkide bulunduğu konusunda inandırıcı kanıtlar varsa, kocanın babalığına ilişkin karine geçerliliğini korur.

III. Hak düşürücü süreler

Madde 289- Koca, davayı, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl, (...)³ içinde açmak zorundadır.

3) Bu fıkrada yer alan "...her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl..." ibaresi, Anayasa Mahkemesi'nin 25/6/2009 tarihli ve E.: 2008/30, K.: 2009/96 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

Çocuk, ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl içinde dava açmak zorundadır.

Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa, bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.

C. Karinelerin çakışması

Madde 290- Çocuk evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğmuş ve ana da bu arada yeniden evlenmiş olursa, ikinci evlilikteki koca baba sayılır.

Bu karine çürütülürse ilk evlilikteki koca baba sayılır.

D. Diğer ilgililerin dava hakkı

Madde 291- Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.

Ergin olmayan çocuğa atanacak kayyım, atama kararının kendisine tebliğinden başlayarak bir yıl, (AYM 2013/115 K. iptal) her hâlde (...) içinde soybağının reddi davasını açar.

Kocanın açacağı soybağının reddi davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

E. Sonradan evlenme

I. Koşulu

Madde 292- Evlilik dışında doğan çocuk, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi hâlinde kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur.

II. Bildirim

Madde 293- Eşler, evlilik dışında doğmuş olan ortak çocuklarını, evlenme sırasında veya evlenmeden sonra, yerleşim yerlerindeki veya evlenmenin yapıldığı yerdeki nüfus memuruna bildirmek zorundadırlar.

Bildirim yapılmamış olması, çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez.

Daha önce tanıma veya babalığa hükümlerle soybağı kurulmuş çocukların ana ve babası birbiriyle evlenince, nüfus memuru reisen gerekli işlemi yapar.

III. İtiraz ve iptal

Madde 294- Ana ve babanın yasal mirasçuları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebilirler. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür.

Çocuğun altsoyu da, çocuğun ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmiş olması hâlinde itiraz hakkına sahiptir.

Tanımanın iptaline ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM TANIMA VE BABALIK HÜKMÜ

A. Tanıma

I. Koşulları ve şekli

Madde 295- Tanıma, babanın, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmî senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur.

Tanıma beyanında bulunan kimse küçük veya kısıtlı ise, veli veya vasisinin de rızası gereklidir.

Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz.

II. Bildirim

Madde 296- Beyanda bulunulan nüfus memuru, sulh hâkimi, noter veya vasiyetnameyi açan hâkim, tanımayı babanın ve çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluklarına bildirir.

Çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluğu da tanımayı çocuğa, anasına, çocuk vesayet altında ise vesayet makamına bildirir.

III. İptal davası

1. Tanıyanın dava hakkı

Madde 297- Tanıyan, yanlış, aldatma veya korkutma sebebiyle tanımanın iptalini dava edebilir.

İptal davası anaya ve çocuğa karşı açılır.

2. İlgililerin dava hakkı

a. Genel olarak

Madde 298- Ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tanımanın iptalini dava edebilirler.

Dava tanıyana, tanıyan ölmüşse mirasçılara karşı açılır.

b. İspat yükü

Madde 299- Davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür.

Ana veya çocuk tarafından tanıyanın baba olmadığı iddiasıyla açılan iptal davasında ispat yükü, tanıyanın, gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğuna ilişkin inandırıcı kanıtları göstermesinden sonra doğar.

3. Hak düşürücü süreler

Madde 300- Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer.

Yukarıdaki süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir.

B. Babalık hükmü

I. Dava hakkı

Madde 301- Çocuk ile baba arasındaki soybağının mahkemece belirlenmesini ana ve çocuk isteyebilirler.

Dava babaya, baba ölmüşse mirasçılara karşı açılır.

Babalık davası, Cumhuriyet savcısına ve Hazineye; dava ana tarafından açılmışsa kayyım; kayyım tarafından açılmışsa anaya ihbar edilir.

II. Karine

Madde 302- Davalının, çocuğun doğumundan önceki üçyüzüncü gün ile yüzsekseninci gün arasında ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması, babalığa karine sayılır.

Bu sürenin dışında olsa bile fiilî gebe kalma döneminde davalının ana ile cinsel ilişkide bulunduğu tespit edilirse aynı karine geçerli olur.

Davalı, çocuğun babası olmasının olanaksızlığını veya bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisinininkinden daha fazla olduğunu ispatlarsa karine geçerliliğini kaybeder.

III. Hak düşürücü süreler⁴

Madde 303- Babalık davası, çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilir. Ananın dava hakkı, doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşer.

İptal ikinci fıkra: Anayasa Mahkemesinin 27/10/2011 tarihli ve E:2010/71 K: 2011/143 sayılı Kararı ile.

ğün ergin olduğu tarihte işlemeye başlar.

Çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisi varsa, bir yıllık süre bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.

Bir yıllık süre geçtikten sonra gecikmeyi haklı kılan sebepler varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir.⁵

IV. Ananın malî hakları

Madde 304- Ana, babalık davası ile birlikte veya ayrı olarak baba veya mirasçılarında aşığıdaki giderlerin karşılanmasını isteyebilir:

1. Doğum giderleri,
2. Doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri,
3. Gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler.

Çocuk ölü doğmuş olsa bile hâkim, bu giderlerin karşılanmasına karar verebilir.

Üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca anaya yapılan ödemeler, hakkaniyet ölçüsünde tazminattan indirilir.

4) Bu maddenin ikinci fıkrası Anayasa Mahkemesi'nin 27/10/2011 tarihli ve E.: 2010/71, K.: 2011/143 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, Kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı 7/2/2012 tarihinden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır.

5) Bu fıkra; Anayasa Mahkemesi'nin 15/3/2012 tarihli ve E.: 2011/116, K.: 2012/39 sayılı Kararı ile "çocuk" yönünden iptal edilmiş olup, Kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı 21/7/2012 tarihinden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM EVLÂT EDİNME

A. Küçüklerin evlât edinilmesi

I. Genel koşulları

Madde 305- Bir küçüğün evlât edinilmesi, evlât edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır.

Evlât edinmenin her hâlde küçüğün yararına bulunması ve evlât edenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi de gerekir.

II. Birlikte evlât edinme

Madde 306- Eşler, ancak birlikte evlât edinebilirler; evli olmayanlar birlikte evlât edinemezler.

Eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir.

Eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlât edinebilir.

III. Tek başına evlât edinme

Madde 307- Evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlât edinebilir.

Otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlât edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi hâlinde, tek başına evlât edinebilir.

IV. Küçüğün rızası ve yaşı

Madde 308- Evlât edinilenin, evlât edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır.

Ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlât edinilemez.

Vesayet altındaki küçük, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlât edinilebilir.

V. Ana ve babanın rızası

1. Şekil

Madde 309- Evlât edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir.

Rıza, küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir.

Verilen rıza, evlât edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir.

2. Zamanı

Madde 310- Rıza, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez.

Rıza, tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabilir.

Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir.

3. Rızanın aranmaması

a. Koşulları

Madde 311- Aşağıdaki hâllerde ana ve babadan birinin rızası aranmaz:

1. Kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa,

2. Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa.

b. Karar

Madde 312- Küçük, gelecekte evlât edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan birinin rızası eksik olursa, evlât edinenin veya evlât edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, onun oturduğu yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir.

Diğer hâllerde, bu konudaki karar evlât edinme işlemleri sırasında verilir.

Ana ve babadan birinin küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmemesi sebebiyle rızasının aranmaması hâlinde, bu konudaki karar kendisine yazılı olarak bildirilir.

B. Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi

Madde 313- (Değişik birinci cümle: 3/7/2005-5399/1 md.) Evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlât edinilebilir.

1. Bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlât edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise,

2. Evlât edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,

3. Diğer haklı sebepler mevcut ve evlât edinilen, en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşamakta ise.

Evlî bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlât edinilebilir.

Bunlar dışında küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

C. Hükümleri

Madde 314 - Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer.

Evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur.

Evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır. Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir.

Eşler tarafından birlikte evlât edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adları yazılır.

Evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir.

Evlât edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz.

D. Şekil ve usul

I. Genel olarak

Madde 315- Evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur.

Evlât edinme başvurusundan sonra evlât edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlât edinmeye engel olmaz.

Başvurudan sonra küçük ergin olursa, koşulları daha önceden yerine getirilmiş olmak kaydıyla küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır.

II. Araştırma

Madde 316- Evlât edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.

Araştırmada özellikle evlât edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenin eğitime yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir.

Evlât edinenin altsoyu varsa, onların evlât edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.

E. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması

I. Sebepleri

1. Rızanın bulunmaması

Madde 317- Yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa, rızası alınması gereken kişiler, küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse, hâkimden evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilirler.

2. Diğer noksanlıklar

Madde 318- Evlât edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir.

Noksanlıklar bu arada ortadan kalkmış veya sadece usule ilişkin olup ilişkinin kaldırılması evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa, bu yola gidilemez.

II. Hak düşürücü süre

Madde 319- Dava hakkı, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl (...) iptal AYM 2012/203 K. geçmekle düşer.

F. Evlâtlık işlemlerinde aracılık

Madde 320- Küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri, ancak 7 i a \i fVUp_UbîbcU yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır.

Aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususlar 7 i a \i fVUp_UbîbWU çıkarılan yönetmelikle düzenlenir. (02/07/20% 'fUfj\`j Y`+\$\$'gUmîî'? <? fb]b % - "a UXXYg]mYžVi `a UXXYb]b`V]f]bW]Z_fUgîbXU`mYf`U`Ub`6U_Ub`Uf`? i fi `i bWU`]VUfYg]`7 i a \i fVUp_UbîbWU`j Y`_]bW]Z_fUgîbXU`mYf`U`Ub`"ñ n`_Y`"]VUfYg]`7 i a \i fVUp_UbîbWU`, î_Ufi`Ub`m` bYf`a Y`_]`Y`"pY`_]bXY`XYû]p]f]a]p]f`"t

BEŞİNCİ AYIRIM SOYBAĞININ HÜKÜMLERİ

A. Soyadı

Madde 321- Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; (...)° soyadını taşır. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır. (1)

B. Karşılıklı yükümlülükler

Madde 322- Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler.

C. Çocuk ile kişisel ilişki

1. Ana ve baba ile

1. Kural

Madde 323- Ana ve babadan her biri, velâyeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir.

2. Sınırları

Madde 324- Ana ve babadan her biri, diğerinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür.

Kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddî olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.

6) Anayasa Mahkemesi'nin 2/7/2009 tarihli ve E.: 2005/114, K.: 2009/105 sayılı Kararı ile; bu maddenin birinci cümlesinde yer alan "... evli değilse ananın ..." ibaresi iptal edilmiştir.

II. Üçüncü kişiler ile

Madde 325- Olağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir.

Ana ve baba için öngörülen sınırlamalar üçüncü kişiler için kıyas yoluyla uygulanır.

III. Yetki

Madde 326- Kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir.

Boşanmaya ve evlilik birliğinin korunmasına ilişkin yetki kuralları saklıdır.

Çocuk ile kişisel ilişkiye yönelik bir düzenleme yapılmaya kadar, velâyet hakkına sahip veya çocuk kendisine bırakılmış kişinin rızası dışında kişisel ilişki kurulamaz.

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama

I. Kapsamı

Madde 327- Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır.

Ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiği takdirde ya da olağan dışı herhangi bir sebebin varlığı hâlinde, hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar sarfedebilirler.

II. Süresi

Madde 328- Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder.

Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler.

III. Dava hakkı

Madde 329- Küçüğe fiilen bakan ana veya baba, diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabilir.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gereken hâllerde nafaka davası, atanacak kayyım veya vasi tarafından da açılabilir.

Ayırt etme gücüne sahip olan küçük de nafaka davası açabilir.

IV. Nafaka miktarının takdiri

Madde 330- Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur.

Nafaka her ay peşin olarak ödenir.

Hâkim istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

V. Durumun değişmesi

Madde 331- Durumun değişmesi hâlinde hâkim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır.

VI. Geçici önlemler

1. Genel olarak

Madde 332- Nafaka davası açılınca hâkim, davacının istemi üzerine dava süresince gerekli olan önlemleri alır.

Soybağı tespit edilirse, davalının, uygun nafaka miktarını depo etmesine veya geçici olarak ödemesine karar verilebilir.

2. Babalığın tespitinden önce

Madde 333- Babalık davası ile birlikte nafaka istenir ve hâkim, babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçları için uygun bir nafakaya karar verebilir.

VII. Güvence verilmesi

Madde 334- Ana ve baba nafaka yükümlülüklerini sürekli olarak ve ısrarla yerine getirmezlerse ya da kaçma hazırlığı içinde buldukları, mallarını gelişigüzel harcadıkları veya heba ettikleri kabul edilebilirse hâkim, gelecekteki nafaka yükümlülüklerine ilişkin olarak uygun bir güvencenin sağlanmasına veya gerektiğinde diğer önlemlerin alınmasına karar verebilir.

ALTINCI AYIRIM VELÂYET

A. Genel olarak

I. Koşullar

Madde 335- Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınmaz.

Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar.

II. Ana ve baba evli ise

Madde 336- Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar.

Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir.

Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

III. Ana ve baba evli değilse

Madde 337- Ana ve baba evli değilse velâyet anaya aittir.

Ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre, vasi atar veya velâyeti babaya verir.

IV. Üvey çocuklar

Madde 338- Eşler, ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler.

Kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eş uygun bir şekilde yardımcı olur; durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için onu temsil eder.

B. Velâyetin kapsamı

I. Genel olarak

Madde 339- Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar.

Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür.

Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanılırlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar.

Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terkedemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz.

Çocuğun adını ana ve babası koyar.

II. Eğitim

Madde 340- Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar.

Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel engelli olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar.

III. Dinî eğitim

Madde 341- Çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya aittir.

Ana ve babanın bu konudaki haklarını sınırlayacak her türlü sözleşme geçersizdir.

Ergin, dinini seçmekte özgürdür.

IV. Çocuğun temsil edilmesi

Madde 342- Ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidirler.

İyiniyetli üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin rızasıyla işlem yaptığını varsayabilirler.

Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velâyetteki temsilde de uygulanır.

V. Çocuğun fiil ehliyeti

Madde 343- Velâyet altındaki çocuğun fiil ehliyeti, vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibidir.

Çocuk, borçlarından ana ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaksızın kendi malvarlığı ile sorumludur.

VI. Çocuğun aileyi temsil etmesi

Madde 344- Velâyet altındaki çocuk, ayırt etme gücüne sahip ise ana ve babanın rızasıyla aile adına hukukî işlemler yapabilir; bu işlemlerden dolayı ana ve baba borç altına girer.

VII. Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler

Madde 345- Çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukukî işlemle çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır.

C. Çocuğun korunması

I. Koruma önlemleri

Madde 346- Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.

II. Çocukların yerleştirilmesi

Madde 347- Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir.

Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir.

Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler Devletçe karşılanır.

Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır.

III. Velâyetin kaldırılması

1. Genel olarak

Madde 348- Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velâyetin kaldırılmasına karar verir:

1. (Değişik: 1/7/2005-5378/38 md.) Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi.

2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması.

Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır.

Kararda aksi belirtilmedikçe, velâyetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar.

2. Ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde

Madde 349- Velâyete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi, velâyetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak, çocuğun menfaati gerektirdiğinde velâyet sahibi değiştirilebileceği gibi, durum ve koşullara göre velâyet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir.

3. Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri

Madde 350- Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder.

Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır.

Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır.

IV. Durumun değişmesi

Madde 351- Durumun değişmesi hâlinde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir.

Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkim, reisen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri verir.

YEDİNCİ AYIRIM

ÇOCUK MALLARI

A. Yönetim

I. Genel olarak

Madde 352- Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler; kural olarak hesap ve güvence vermezler.

Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmediikleri durumlarda hâkim müdahale eder.

II. Evlilik sona erince

Madde 353- Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eş, hâkime çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermek ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmek zorundadır.

B. Kullanma hakkı

Madde 354- Ana ve baba, kusurları sebebiyle velâyetleri kaldırılmadıkça, çocuğun mallarını kullanabilirler.

C. Gelirlerin sarfı

Madde 355- Ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler.

Gelir fazlası, çocuk mallarına katılır.

D. Çocuk mallarının kısmen sarfı

Madde 356- Olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler çocuğun bakımı için kısmen kullanılabilir.

Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa hâkim, ana ve babaya belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisini tanıyabilir.

E. Çocuğun serbest malları

I. Kazandırmalar

Madde 357- Ana ve baba, faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla çocuğa yapılan kazandırmaların gelirlerini kendi menfaatlerine sarfedemezler.

Kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında açıkça aksini öngörmedikçe, ana ve baba bunlar üzerinde yönetim hakkına sahiptir.

II. Saklı pay

Madde 358- Ölüme bağlı tasarruf yoluyla çocuğun saklı payı ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir.

Mirasbırakanyönetimi bir üçüncü kişiye bırakmışsa, tasarrufunda bu kişinin belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini öngörebilir.

III. Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç

Madde 359- Ana ve baba tarafından bir meslek veya sanat ile uğraşması için çocuğa kendi malından verilen kısmın veya kendi kişisel kazancının yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir.

Çocuğun evde ana ve babasıyla birlikte yaşaması hâlinde, ana ve baba ondan kendisinin bakımı için uygun bir katkıda bulunmasını isteyebilirler.

F. Çocuk mallarının korunması

I. Önlemler

Madde 360- Ana ve baba, çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermezlerse hâkim, malların korunması için uygun önlemleri alır.

Hâkim, özellikle malların yönetimi konusunda talimat verebilir; belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse, malların tevdi edilmesine veya güvence gösterilmesine karar verebilir.

II. Yönetimin ana ve babadan alınması

Madde 361- Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayyımaya devredilmesine karar verebilir.

Çocuğun, yönetimi ana ve babaya ait olmayan malları tehlikeye düştüğünde hâkim, aynı önlemlerin alınmasını kararlaştırabilir.

Çocuk mallarının gelirlerinin veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarların kanuna uygun şekilde sarfedileceğinden kuşku duyulursa hâkim, bunların da yönetimini bir kayyımaya bırakabilir.

G. Yönetimin sona ermesi

I. Malların devri

Madde 362- Ana ve baba, velâyetleri veya yönetim hakları sona erince, çocuğun mallarını, hesabıyla birlikte ergin çocuğa, vasisine veya kayyımaya devrederler.

II. Ana ve babanın sorumluluğu

Madde 363- Ana ve baba, çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludurlar.

Dürüstlük kuralına uygun olarak başkasına devrettikleri malların yerine sadece aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdürler.

Kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmazlar.

İKİNCİ BÖLÜM
AİLE
BİRİNCİ AYIRIM
NAFAKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Nafaka yükümlüleri

Madde 364- Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.

Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır.

Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklıdır.

B. Dava hakkı

Madde 365- Nafaka davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır.

Dava, davacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın malî gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir.

Nafakanın, yükümlülerin bir veya bir kaçından istenmesi hakkaniyete aykırıysa hâkim, onların nafaka yükümlülüğünü azaltabilir veya kaldırabilir.

Dava, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabilir.

Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

Yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

C. Korunmaya muhtaç kişiler

Madde 366- Korunmaya muhtaç kişilerin bakımı, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanır. Bu kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler.

İKİNCİ AYIRIM EV DÜZENİ

A. Koşulları

Madde 367- Aile hâlinde yaşayan birden çok kimsenin oluşturduğu topluluğun kanuna, sözleşmeye veya örf'e göre belirlenen bir ev başkanı varsa, evi yönetme yetkisi ona ait olur.

Evi yönetme yetkisi, kan veya kayın hısımlığı, işçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle ya da koruma ve gözetme ilişkisi içinde ev halkı olarak bir arada yaşayanların hepsini kapsar.

B. Hükümleri

I. Ev düzeni ve gözetim

Madde 368- Birlikte yaşayan kimseler evin düzenine tâbidir. Bu düzenin kuruluşunda ev halkından her birinin yararı adil biçimde gözetilir.

Ev halkının her biri, özellikle öğrenimi, eğitimi, dinî inançları, meslek ve sanatı için gerekli özgürlükten yararlanır.

Ev başkanı, birlikte yaşayanların evdeki eşyasını özenle korumak ve güvenlik altında bulundurmakla yükümlüdür.

II. Sorumluluk

Madde 369- Ev başkanı, ev halkından olan küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin verdiği zarardan, alışılmış şekilde durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle onu gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur.

Ev başkanı, ev halkından akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunanların kendilerini ya da başkalarını tehlikeye veya zarara düşürmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

Zorunluluk hâlinde gerekli önlemlerin alınmasını yetkili makamdan ister.

III. Altsoyun denkleştirme alacağı

1. Koşulları

Madde 370- Ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar, buna karşılık uygun bir bedel isteyebilirler.

Uyuşmazlık hâlinde hâkim, bedelin miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şekli hakkında karar verir.

2. İstenmesi

Madde 371- Altsoy, bu bedeli borçlunun ölümü hâlinde isteyebilir.

Alacaklı, bu alacağını borçlunun sağlığında, birlikte yaşamının sona ermesi veya işletmenin el değiştirmesi, borçluya karşı icra takibi yapılması veya onun iflâsı hâllerinde de isteyebilir.

Bu alacak zamanaşımına uğramaz. Fakat en geç borçlunun terekesinin taksimi anına kadar istenebilir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM AİLE MALLARI

A. Aile vakfı

Madde 372- Aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca aile vakfı kurulabilir.

Bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır. Böyle bir özgülenme, vakıf kurma yoluyla da yapılamaz.

B. Aile malları ortaklığı

I. Oluşumu

1. Koşulları

Madde 373-Hısımlar, kendilerine geçen mirasın tamamı veya bir bölümüyle ya da ortaya başka mallar koymak suretiyle aralarında bir aile malları ortaklığı kurabilirler.

2. Şekil

Madde 374- Aile malları ortaklığı sözleşmesinin resmî şekilde yapılması ve bütün ortakların veya temsilcilerinin imzalarını taşıması gerekir.

II. Süre

Madde 375- Aile malları ortaklığı, belirli veya belirsiz süre için kurulabilir. Süre belirlenmediği takdirde ortaklardan her biri, altı ay önceden bildirmek koşuluyla ortaklıktan çıkabilir.

Bu bildirim, tarımsal işletme ile ilgili bir ortaklıkta, ancak ürünlerin yetiştirildiği yere göre olağan hasat mevsiminin sonu için geçerlidir.

III. Hükmü

1. Elbirliği ile işletme

Madde 376- Aile malları ortaklığı, ortakları elbirliği ile iktisadî faaliyette bulunmak üzere birleştirir.

Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklardan her biri eşit hakka sahiptir.

Ortaklar, ortaklık devam ettiği sürece paylarını isteyemeyecekleri gibi, bu payları üzerinde tasarruf işlemleri de yapamazlar.

2. Yönetim ve temsil

a. Genel olarak

Madde 377- Aile malları ortaklığı, tüm ortakların elbirliği ile yönetilir.

Ortaklardan her biri, olağan yönetim işlerini diğer ortakların katılması-na gerek olmaksızın yapabilir.

b. Yöneticinin yetkisi

Madde 378- Ortaklar, içlerinden birini ortaklığa yönetici olarak atayabilirler.

Yönetici, ortaklığı yönetir ve ortaklıkla ilgili işlemlerde onu temsil eder.

Ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydedilmiş olmadıkça diğer ortakların temsil yetkisi bulunmadığı iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

3. Ortak mallar ve kişisel mallar

Madde 379- Ortaklar, ortaklığa giren malların elbirliği hâlinde malikidirler.

Ortaklar, ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludurlar.

Ortakların, ortaklık dışında bıraktıkları mallar ile aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklığın devamı sırasında miras yoluyla veya herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla edindikleri mallar, onların kişisel mallarıdır.

IV. Ortaklığın sona ermesi

1. Sebepleri

Madde 380- Aşağıdaki hâllerde ortaklık sona erer:

1. Bütün ortakların anlaşması veya feshin bildirilmesiyle,
 2. Ortaklık süresi açıkça veya örtülü olarak uzatılmadığı takdirde sürenin bitmesiyle,
 3. Ortaklardan birinin payının haczedilmesi ve satışının istenmesiyle,
 4. Ortaklardan birinin iflâsıyla,
 5. Ortaklardan birinin haklı sebebe dayanan istemiyle.
2. Fesih bildirimini, ödemedi aciz, evlenme

Madde 381- Ortaklardan biri feshi bildirir veya iflâs ederse ya da bir ortağın haczedilmiş payının satışı istenirse, öteki ortaklar, ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilirler.

Evlenen ortak, fesih bildirimine gerek olmaksızın ortaklıktaki hakkının kendisine ödenmesini isteyebilir.

3. Ölüm

Madde 382-Ortaklardan birinin ölümü hâlinde onun ortaklığa dahil olmayan mirasçuları, ancak ölen ortağa düşen payın karşılığının kendilerine ödenmesini isteyebilirler.

Ölen ortak mirasçı olarak altsoyunu bırakmışsa, bunlar öbür ortakların rızası ile onun yerine ortaklığa girebilirler.

4. Paylaşma kuralları

Madde 383- Ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması, ortaklık mallarının paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre yapılır.

Paylaşma ve hesaplama uygun olmayan bir zamanda istenemez.

V. Kazanç paylı aile malları ortaklığı

1. Konusu

Madde 384- Ortaklar, aralarında yapacakları sözleşmeyle, yıllık kazançtan kendilerine belli bir pay verilmesi kaydıyla ortaklığın temsilini ve ortaklığın mallarının işletilmesini içlerinden birine bırakabilirler.

Bu pay, anlaşmayla belirlenmemişse, ortaklık mallarının uygun derecede uzun bir dönemdeki kazancın ortalama miktarı ile işleten ortağın çalışması ve yaptığı harcama göz önünde tutularak adil bir biçimde belirlenir.

2. Özel sona erdirmeye sebepleri

Madde 385- İşletme ve temsili üzerine alan ortak, malları gereği gibi işletmediği veya yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, ortakların ortaklığın feshini isteme hakları vardır.

Ortaklardan birinin, haklı sebeplere dayanarak istemde bulunması üzerine hâkim, mirastaki paylaşma kurallarını göz önünde bulundurarak, bu ortağın işletme ve temsili üzerine alan ortakla birlikte yönetime ve ortaklık mallarından yararlanmaya katılmasına karar verebilir.

Ortakların elbirliği ile işlettikleri ortaklığa ilişkin kurallar, kazanç paylı aile malları ortaklığında da uygulanır.

C. Aile yurdu

I. Genel olarak

Madde 386- Konutlar, tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazlar, eklentileriyle birlikte aile yurdu hâline getirilebilir.

II. Kurulması

1. Koşulları

Madde 387- Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazların büyüklüğü, üzerindeki rehin haklarına ve malikin diğer mallarına bakılmaksızın, bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüden fazla olamaz.

Mahkemece haklı sebeplere dayanılarak geçici bir istisna kabul edilmiş olmadıkça malikin, taşınmazı veya üzerindeki tesisini kendisinin işletmesi ya da konutta oturması zorunludur.

2. Usul ve şekil

a. İlân

Madde 388- Alacaklılar ve aile yurdu kurulması yüzünden haklarının zedelenmesi ihtimali bulunan kişiler, kuruluştan önce mahkemece yapılan ilânla itirazlarını iki ay içinde bildirmeye çağrılırlar.

Durum, alacakları taşınmaz rehniyle güvenceye bağlanmış olanlara ve hacizli alacaklılara ayrıca bildirilir.

b. Üçüncü kişilerin haklarının korunması

Madde 389- Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazda yurt olabilmesi için gerekli koşullar bulunur ve yurdun kurulmasına üçüncü kişiler itiraz etmez veya itirazın haksız olduğu anlaşılırsa, mahkeme kuruluşa izin verir.

Süresi içinde itiraz eden alacaklıların ilgilerinin kesildiği ispat edilmedikçe veya taşınmaz üzerinde bulunan rehin ve hacizler kaldırılmadıkça, aile yurdu kurulmasına izin verilemez. Borç, itiraz eden veya rehinli alacaklı lehine vadeye bağlı olsa bile, aile yurdu kurmak isteyen borçlu hemen ödemede bulunabilir.

c. Tapu kütüğüne şerh verilmesi

Madde 390- Bir taşınmazın aile yurdu hâline getirilmesi, ancak izne ilişkin mahkeme kararının o taşınmazın tapu kütüğüne şerh verilmesiyle mümkün olur; bu husus mahkemece ilân edilir.

III. Sonuçları

1. Tasarruf hakkının sınırlanması

Madde 391- Aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz, rehnedilemez ve kiraya verilemez.

Aile yurdu ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebri icra yoluna başvurulamaz.

2. Kan hısımlarının aile yurduna alınması

Madde 392- Malikin, yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç bulunan ve kabullerine engel olacak durumları olmayan üstsoyunu, altsoyunu ve kardeşlerini yurda kabul etmesine mahkemece karar verilebilir.

3. Malikin ödemede acze düşmesi

Madde 393- Malik borçlarını ödemede acze düşerse, aile yurdunu yönetmek üzere mahkemece bir yönetici atanır.

Yönetici, yurdu amacına ve alacaklıların menfaatlerine uygun biçimde yönetir.

Alacaklılar, haklarını aciz belgelerindeki tarih ve iflâstaki sıraya göre alırlar.

IV. Sona ermesi

1. Malikin ölümü hâlinde

Madde 394- Malikin ölümünden sonra aile yurdunun devam edebilmesi, taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir ölüme bağlı tasarrufun yapılmış olmasına bağlıdır.

Böyle bir tasarruf yoksa, malik ölünce tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir.

2. Malikin sağlığında

Madde 395- Malik sağlığında yurda son verebilir.

Bunun için malik, tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere bir dilekçeyle mahkemeye başvurur; bu istem mahkemece ilân olunur.

İlân tarihinden başlayarak iki ay içinde bir itiraz yapılmaz veya yapılan itirazın haksızlığı anlaşılırsa, mahkeme kütükteki kaydın silinmesine izin verir.

D. Aile konutu ve ev eşyasının sağ kalan eşe özgülenmesi

Madde 652- Eşlerden birinin ölümü hâlinde tereke malları arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa; sağ kalan eş, bunlar üzerinde kendisine miras hakkına mahsuben mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya mirasbırakanın diğer yasal mirasçılarından birinin istemi üzerine, mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasına da karar verilebilir.

Mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek ve sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde, sağ kalan eş bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır.

İŞ KANUNU

Kanun No: 4857

Kabul Tarihi: 22/05/2003

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 10/06/2003 Sayı: 25134

Yürürlük Tarihi: 10/06/2003

Eşit davranma ilkesi

Madde 5 - (Ek: 6/2/2014-6518/57 md.) İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.

İşveren, esaslı sebepler olmadıkça tam süreli çalışan işçi karşısında kısmî süreli çalışan işçiye, belirsiz süreli çalışan işçi karşısında belirli süreli çalışan işçiye farklı işlem yapamaz.

İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz.

Aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmaz.

İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz.

İş ilişkisinde veya sona ermesinde yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davranıldığında işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki uygun bir tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebilir. 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 31. maddesi hükümleri saklıdır.

20. madde hükümleri saklı kalmak üzere işverenin yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davrandığını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak, işçi bir ihlalin varlığı ihtimalini güçlü bir biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren böyle bir ihlalin mevcut olmadığını ispat etmekle yükümlü olur.

Feshin geçerli sebebe dayandırılması

Madde 18 - Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır. (Ek cümle 10/09/2014-6552/2 md) Yeraltı işlerinde çalışan işçilerde kıdem şartı aranmaz.

Altı aylık kıdem hesabında bu Kanunun 66 ncı maddesindeki süreler dikkate alınır.

Özellikle aşağıdaki hususlar fesih için geçerli bir sebep oluşturmaz:

a) Sendika üyeliği veya çalışma saatleri dışında veya işverenin rızası ile çalışma saatleri içinde sendikal faaliyetlere katılmak.

b) İşyeri sendika temsilciliği yapmak.

c) Mevzuattan veya sözleşmeden doğan haklarını takip veya yükümlülüklerini yerine getirmek için işveren aleyhine idari veya adli makamlara başvurmak veya bu hususta başlatılmış sürece katılmak.¹

d) Irk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler.

e) 74 üncü maddede öngörülen ve kadın işçilerin çalıştırılmasının yasak olduğu sürelerde işe gelmemek.

f) Hastalık veya kaza nedeniyle 25 inci maddenin (I) numaralı bendinin (b) alt bendinde öngörülen bekleme süresinde işe geçici devamsızlık.

İşçinin altı aylık kıdemi, aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde geçen süreler birleştirilerek hesap edilir. İşverenin aynı işkolunda birden fazla işyerinin bulunması halinde, işyerinde çalışan işçi sayısı, bu işyerlerinde çalışan toplam işçi sayısına göre belirlenir.

İşletmenin bütününe sevk ve idare eden işveren vekili ve yardımcıları ile işyerinin bütününe sevk ve idare eden ve işçiyi işe alma ve işten çıkarma yetkisi bulunan işveren vekilleri hakkında bu madde, 19 ve 21 inci maddeler ile 25 inci maddenin son fıkrası uygulanmaz.

İşçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 24 - Süresi belirli olsun veya olmasın işçi, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemezsiz feshedebilir:

I. Sağlık sebepleri:

a) İş sözleşmesinin konusu olan işin yapılması işin niteliğinden doğan bir sebeple işçinin sağlığı veya yaşayışı için tehlikeli olursa.

b) İşçinin sürekli olarak yakından ve doğrudan buluşup görüştüğü işveren yahut başka bir işçi bulaşıcı veya işçinin işi ile bağdaşmayan bir hastalığa tutulursa.

¹ (18/2/2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanunun 32 nci maddesiyle; bu bentte yer alan "Mevzuattan veya sözleşmeden doğan haklarını takip" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya yükümlülüklerini yerine getirmek" ibaresi eklenmiştir.)

II. Ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri

a) İşçinin kendi kastından veya derli toplu olmayan yaşayışından yahut içkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa yakalanması ve ya engelli hâle gelmesi durumunda , bu sebeple doğacak devamsızlığın ardı ardına üç iş günü veya bir ayda beş iş gününden fazla sürmesi.¹

b) İşveren işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söyler, davranışlarda bulunursa veya işçiyeye cinsel tacizde bulunursa.

c) İşveren işçiyeye veya ailesi üyelerinden birine karşı sataşmada bulunur veya gözdağı verirse, yahut işçiyeyi veya ailesi üyelerinden birini kanuna karşı davranışa özendirir, kışkırtır, sürükler, yahut işçiyeye ve ailesi üyelerinden birine karşı hapsi gerektiren bir suç işlerse yahut işçi hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ağır isnad veya ithamlarda bulunursa.

d) İşçinin diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından işyerinde cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemler alınmazsa.

e) İşveren tarafından işçinin ücreti kanun hükümleri veya sözleşme şartlarına uygun olarak hesap edilmez veya ödenmezse,

f) Ücretin parça başına veya iş tutarı üzerinden ödenmesi kararlaştırılıp da işveren tarafından işçiyeye yapabileceği sayı ve tutardan az iş verildiği hallerde, aradaki ücret farkı zaman esasına göre ödenerek işçinin eksik aldığı ücret karşılanmazsa, yahut çalışma şartları uygulanmazsa.

III. Zorlayıcı sebepler:

İşçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durmasını gerektirecek zorlayıcı sebepler ortaya çıkarsa.

İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 25 - Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemezsizin feshedebilir:

I- Sağlık sebepleri:

a) İşçinin kendi kastından veya derli toplu olmayan yaşayışından yahut içkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa veya sakatlığa uğraması halinde, bu sebeple doğacak devamsızlığın ardı ardına üç iş günü veya bir ayda beş iş gününden fazla sürmesi

1 18/2/2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanununun 32 nci maddesiyle; bu bentte yer alan "Mevzuattan veya sözleşmeden doğan haklarını takip" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya yükümlülüklerini yerine getirmek" ibaresi eklenmiştir

b) İşçinin tutulduğu hastalığın tedavi edilemeyecek nitelikte olduğu ve işyerinde çalışmasında sakınca bulunduğu Sağlık Kurulunca saptanması durumunda.

(a) alt bendinde sayılan sebepler dışında işçinin hastalık, kaza, doğum ve gebelik gibi hallerde işveren için iş sözleşmesini bildirimli fesih hakkı; belirtilen hallerin işçinin işyerindeki çalışma süresine göre 17. maddedeki bildirim sürelerini altı hafta aşmasından sonra doğar. Doğum ve gebelik hallerinde bu süre 74. maddedeki sürenin bitiminde başlar. Ancak işçinin iş sözleşmesinin askıda kalması nedeniyle işine gidemediği süreler için ücret işlemez.

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

a) İş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri için gerekli veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek, yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması.

b) İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnadlarda bulunması.

c) İşçinin işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması.

d) İşçinin işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması, işyerine sarhoş yahut uyuşturucu madde almış olarak gelmesi ya da işyerinde bu maddeleri kullanması.¹

e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması.

f) İşçinin, işyerinde, yedi günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası ertelenmeyen bir suç işlemesi.

g) İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı ardına iki işgünü veya bir ay içinde iki defa herhangi bir tatil gününden sonraki iş günü, yahut bir ayda üç işgünü işine devam etmemesi.

h) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmamakta ısrar etmesi.

ı) İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi, işyerinin malı olan veya malı olmayıp da eli altında bulunan makineleri, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri otuz günlük ücretinin tutarıyla ödeyemeyecek derecede hasara ve kayba uğratması.

1 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı Kanununun 32 nci maddesiyle, bu alt bentte yer alan "veya 84 üncü maddede aykırı hareket etmesi" ibaresi ", işyerine sarhoş yahut uyuşturucu madde almış olarak gelmesi ya da işyerinde bu maddeleri kullanması" şeklinde değiştirilmiştir.

III- Zorlayıcı sebepler:

İşçiyi işyerinde bir haftadan fazla süre ile çalışmaktan alıkoyan zorlayıcı bir sebebin ortaya çıkması

IV- İşçinin gözüaltına alınması veya tutuklanması halinde devamsızlığın 17 nci maddedeki bildirim süresini aşması.

İşçi feshin yukarıdaki bentlerde öngörülen sebeplere uygun olmadığı iddiası ile 18, 20 ve 21 inci madde hükümleri çerçevesinde yargı yoluna başvurabilir.

Derhal fesih hakkını kullanma süresi

Madde 26 - 24 ve 25 inci maddelerde gösterilen ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan hallere dayanarak işçi veya işveren için tanınmış olan sözleşmeyi fesih yetkisi, iki taraftan birinin bu çeşit davranışlarda bulunduğunu diğer tarafın öğrendiği günden başlayarak altı iş günü geçtikten ve her halde fiilin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl sonra kullanılamaz. Ancak işçinin olayda maddi çıkar sağlaması halinde bir yıllık süre uygulanmaz.

Bu haller sebebiyle işçi yahut işverenden iş sözleşmesini yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde feshedenlerin diğer taraftan tazminat hakları saklıdır.

Analık halinde çalışma ve süt izni

Madde 74 - Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır. Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir. Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde, doktorun onayı ile kadın işçi isterse doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelerle eklenir. **(Ek cümle: 13/2/2011-6111/76 md.)** Kadın işçinin erken doğum yapması halinde ise doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler, doğum sonrası sürelerle eklenmek suretiyle kullandırılır.

(Ek cümleler: 29/1/2016-6663/22 md.) Doğumda veya doğum sonrasında annenin ölümü hâlinde, doğum sonrası kullanılmayan süreler babaya kullandırılır. Üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen eşlerden birine veya evlat edinene çocuğun aileye fiilen teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta analık hâli izni kullandırılır.

(Ek fıkra: 29/1/2016-6663/22 md.) Birinci fıkra uyarınca kullanılan doğum sonrası analık hâli izninin bitiminden itibaren çocuğunun bakımı ve yetiştirilmesi amacıyla ve çocuğun hayatta olması kaydıyla kadın işçi ile üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen kadın veya erkek işçilere istekleri hâlinde birinci doğumda altmış gün, ikinci doğumda yüz yirmi gün, sonraki doğumlarda ise yüz seksen gün süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verilir. Çoğul doğum hâlinde bu süreler otuzar gün eklenir. Çocuğun engelli doğması hâlinde bu süre üç yüz altmış gün olarak uygulanır. Bu fıkra hükümlerinden yararlanan süre içerisinde süt iznine ilişkin hükümler uygulanmaz.

Yukarıda öngörülen süreler işçinin sağlık durumuna ve işin özelliğine göre doğumdan önce ve sonra gerekirse artırılabilir. Bu süreler hekim raporu ile belirtilir.

Hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için ücretli izin verilir.

Hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde, hamile kadın işçi sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılır. Bu halde işçinin ücretinde bir indirim yapılmaz

İsteği halinde kadın işçiye, onaltı haftalık sürenin tamamlanmasından veya çoğul gebelik halinde onsekiz haftalık süreden sonra altı aya kadar ücretsiz izin verilir. (Ek cümle: 29/1/2016-6663/22 md.) Bu izin, üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinme hâlinde eşlerden birine veya evlat edinene verilir. Bu süre, yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmaz.

Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam birbuçuk saat süt izni verilir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağını işçi kendisi belirler. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır.

Ek Madde 2 – (Ek: 4/4/2015-6645/35 md.)

İşçiye; evlenmesi veya evlat edinmesi ya da ana veya babasının, eşinin, kardeşinin, çocuğunun ölümü hâlinde üç gün, eşinin doğum yapması hâlinde ise beş gün ücretli izin verilir.

İşçilerin en az yüzde yetmiş oranında engelli veya süregelen hastalığı olan çocuğunun tedavisinde, hastalık raporuna dayalı olarak ve çalışan ebeveyninden sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla, bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde on güne kadar ücretli izin verilir.

TÜRK CEZA KANUNU

Kanun No: 5237

Kabul Tarihi: 26/09/2004

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 12/10/2004 Sayı: 25611

Yürürlük Tarihi: 01/06/2005

Ceza Kanununun amacı

Madde 1- (1) Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir.

Adalet ve Kanunu Önünde Eşitlik İlkesi

Madde 3 – (2) Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınamaz.

İKİNCİ KISIM

Kişilere Karşı Suçlar

BİRİNCİ BÖLÜM

Hayata Karşı Suçlar

Kasten öldürme

Madde 81- (1) Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Nitelikli haller

Madde 82- (1) Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

b) Canavarca hisle veya eziyet çektirerek,

c) Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle,

d) Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı,

e) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak du rumda bulunan kişiye karşı,

f) Gebe olduğu bilinen kadına karşı,

g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

h) Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla,(1)

i) (Ek:29/6/2005 - 5377/9 md.)Bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle,

j) Kan gütme saikiyle,(2)

k) Töre saikiyle,(2)

İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi

Madde 83- (1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.

(2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için, kişinin;

a) Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanuni düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunması,

b) Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması, Gerekir.

(3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hallerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükümlenileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir.

İntihara yönlendirme (1)

Madde 84- (1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Mülga ikinci cümle: 29/6/2005 – 5377/10 md.)

(4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.

Taksirle öldürme

Madde 85- (1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2)

İKİNCİ BÖLÜM

Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar

Kasten yaralama (3)

Madde 86- (1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek fıkra: 31/3/2005 – 5328/4 md.) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı,

b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Silahla,

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama

Madde 87- (1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına, Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde üç yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde beş yıldan az olamaz.(1)

(2) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, iki kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde beş yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde sekiz yıldan az olamaz.(1)

(3) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/4 md.) Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır.

(4) Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hallerde sekiz yıldan oniki yıla kadar, üçüncü fıkrasına giren hallerde ise oniki yıldan onaltı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (2)

Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi (3)

Madde 88- (1) Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında

kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur.

Taksirle yaralama

Madde 89- (1) Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

- a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,
 - b) Vücudunda kemik kırılmasına,
 - c) Konuşmasında sürekli zorluğa,
 - d) Yüzünde sabit ize,
 - e) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
 - f) Gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına,
- Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, yarısı oranında artırılır.

(3) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

- a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,
 - b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,
 - c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,
 - d) Yüzünün sürekli değişikliğine,
 - e) Gebe bir kadının çocuğunun düşmesine,
- Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(4) Fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(5) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/5 md.) Taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Ancak, birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İşkence ve Eziyet

İşkence

MADDE 94 - (1) Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Avukata veya diğer kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla, işlenmesi halinde, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Fiilin cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Bu suçun işlenişine iştirak eden diğer kişiler de kamu görevlisi gibi cezalandırılır.

(5) Bu suçun ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek cezada bu nedenle indirim yapılmaz.

(6) (Ek : 6459 - 11.4.2013 / m.9) Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence

MADDE 95 - (1) İşkence fiilleri, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına, Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, yarı oranında artırılır.

(2) İşkence fiilleri, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

- c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,
 - d) Yüzünün sürekli değişikliğine,
 - e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,
- Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(3) İşkence fiillerinin vücutta kemik kırılmasına neden olması halinde, kırığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Eziyet

MADDE 96 - (1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı,

İşlenmesi halinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli Terk

Madde 97- (1) Yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi kendi haline terk eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Terk dolayısıyla mağdur bir hastalığa yakalanmış, yaralanmış veya ölmüşse, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

Madde 98- (1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal

İlgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çocuk Düşürtme, Düşürme veya Kısırlaştırma

Çocuk düşürtme

Madde 99- (1) Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu durumda, çocuğunun düşürtülmesine rıza gösteren kadın hakkında bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Birinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi altı yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İkinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(5) Rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftayı doldurmamış olan bir kadının çocuğunun yetkili olmayan bir kişi tarafından düşürtülmesi halinde; iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan diğer fiiller yetkili olmayan bir kişi tarafından işlendiği takdirde, bu fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılarak hükmolunur.

(6) Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.

Çocuk düşürme

Madde 100- (1) Gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi halinde, bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

Kısırlaştırma

Madde 101- (1) Bir erkek veya kadını rızası olmaksızın kısırlaştıran kimse, üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiil, kısırlaştırma işlemi yapma yetkisi olmayan bir kimse tarafından yapılırsa, ceza üçte bir oranında artırılır.

(2) Rızaya dayalı olsa bile, kısırlaştırma fiilinin yetkili olmayan bir kişi tarafından işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

ALTINCI BÖLÜM

Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar

CİNSEL SALDIRI

Madde 102- (Değişik: 18/6/2014-6545/58 md.)

(1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.

(3) Suçun;

a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

b) Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından,

d) Silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,

e) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel saldırı için başvuru için cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(5) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Çocukların cinsel istismarı

a) Madde 103- (Değişik: 18/6/2014-6545/59 md.) (1) (Yeniden düzenleme: 6763 - 24.11.2016 / m.13) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ek üçüncü cümle: 6763 - 24.11.2016 / m.13) "Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz." (*) Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,(*)

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.

(2) (Yeniden düzenleme: 6763 - 24.11.2016 / m.13) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz

(3) Suçun;

a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

* Anayasa Mahkemesi'nin 13.7.2016 tarih ve 29769 sayılı R.G.'de yayımlanan, 26.5.2016 T., 2015/108 E. ve 2016/46 K. sayılı Kararı ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesinin; (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan "...tamamlamamış..." sözcüğü yönünden (1) numaralı fıkranın birinci ve ikinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Engin YILDIRIM, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Alparslan ALTAN, Erdal TERCAN, M. Emin KUZ ile Rıdvan GÜLEÇ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK ALTI AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMEK ÜZERE İPTALİNE karar verilmiştir.

b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından,

d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlenir.

Reşit olmayanla cinsel ilişki

Madde 104-(1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.(*)

(2) (İptal: Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükümlenir.

(3) (Ek: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükümlenir.

* 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun 60. maddesiyle bu fıkrada yer alan "altı aydan iki" ibaresi "iki yıldan beş" şeklinde değiştirilmiştir.

Cinsel taciz

Madde 105- (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.(1)

(2) (Değişik: 18/6/2014-6545/61 md.) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

e) Teşhir suretiyle,

işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

YEDİNCİ BÖLÜM

Hürriyete Karşı Suçlar Tehdit

Madde 106- (1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikayeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

(2) Tehdidin;

a) Silahla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

İşlenmesi halinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir.

Şantaj

Madde 107- (1) Hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek: 29/6/2005 – 5377/14 md.) Kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde bulunulması halinde de birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.

Cebir

Madde 108- (1) Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur.*

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma

Madde 109- (1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişi, fiili işlemek için veya işlediği sırada cebir, tehdit veya hile kullanırsa, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(1) 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun 61 inci maddesiyle bu fıkrada yer alan “hükmolunur” ibaresi “, “fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” şeklinde değiştirilmiştir.

* 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun 61 inci maddesiyle bu fıkrada yer alan “hükmolunur” ibaresi “, “fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) Bu suçun;

a) Silahla,

b) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Üstsoy, altsoy veya eşe karşı,

f) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, İşlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun mağdurun ekonomik bakımdan önemli bir kaybına neden olması halinde, ayrıca bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Suçun cinsel amaçla işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçun işlenmesi amacıyla veya sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi

MADDE 112 - (Değişik madde ve başlığı: 6529 - 2.3.2014 / m.12) (1) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla;

a) Devletçe kurulan veya kamu makamlarının verdiği izne dayalı olarak yürütülen her türlü eğitim ve öğretim faaliyetlerine,

b) Kişinin eğitim ve öğretim hakkını kullanmasına,

c) Öğrencilerin toplu olarak oturdukları binalara veya bunların eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına, engel olunması hâlinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi

MADDE 114 - (1) Bir kimseye karşı;

a) Bir siyasi partiye üye olmaya veya olmamaya, siyasi partinin faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya, siyasi partiden veya siyasi parti yönetimindeki görevinden ayrılmaya,

b) Seçim yoluyla gelinen bir kamu görevine aday olmamaya veya seçil-

diği görevden ayrılmaya zorlamak amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir siyasi partinin faaliyetlerinin engellenmesi halinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme

MADDE 115 - (1) Cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan meneden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Değişik: 6529 - 2.3.2014 / m.14) Dini inancın gereğinin yerine getirilmesinin veya dini ibadet veya ayinlerin bireysel ya da toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesi hâlinde, fail hakkında birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.

(3) (Ek: 6529 - 2.3.2014 / m.14) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir kimsenin inanç, düşünce veya kanaatlerinden kaynaklanan yaşam tarzına ilişkin tercihlerine müdahale eden veya bunları değiştirmeye zorlayan kişiye birinci fıkra hükmüne göre ceza verilir.

Konut Dokunulmazlığının İhlali

MADDE 116 - (1) Bir kimsenin konutuna, konutunun eklentilerine rızasına aykırı olarak giren veya rıza ile girdikten sonra buradan çıkmayan kişi, mağdurun şikayeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(Değişik 2. fıkra: 5328 - 31.3.2005 / m.8) (2) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin, açık bir rızaya gerek duyulmaksızın girilmesi mutat olan yerler dışında kalan işyerleri ve eklentileri hakkında işlenmesi halinde, mağdurun şikayeti üzerine altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(Değişik 3. fıkra: 5328 - 31.3.2005 / m.8) (3) Evlilik birliğinde aile bireylerinden ya da konutun veya işyerinin birden fazla kişi tarafından ortak kullanılması durumunda bu kişilerden birinin rızası varsa, yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz. Ancak bunun için rıza açıklamasının meşru bir amaca yönelik olması gerekir.

(4) Fiilin, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle ya da gece vakti işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

İş ve çalışma hürriyetinin ihlali

MADDE 117 - (1) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye, mağdurun şikayeti halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.

(2) Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağıllığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tabi kılan kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis veya yüz günden az olmamak üzere adli para cezası verilir.

(3) Yukarıdaki fıkrada belirtilen durumlara düşürmek üzere bir kimseyi tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakleden kişiye de aynı ceza verilir.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, işçiyi veya işverenlerini ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya evvelce kabul edilenlerden başka koşullar altında anlaşmalar kabulüne zorlayan ya da bir işin durmasına, sona ermesine veya durmanın devamına neden olan kişiye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Nefret ve Ayrımcılık

MADDE 122 - (Değişik madde ve başlığı: 6529 - 2.3.2014 / m.15) (1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,

b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,

c) Bir kişinin işe alınmasını,

d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını, engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kişilerin huzur ve sükununu bozma

MADDE 123 - (1) Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde, mağdurun şikayeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Şerefe Karşı Suçlar

Hakaret

MADDE 125 - (1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden (...) (*) veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.

(3) Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı,

b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı,

c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle,

İşlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

(Değişik 4. fıkra: 5377 - 29.6.2005 / m.15) (4) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.

Değişik 5. fıkra: 5377 - 29.6.2005 / m.15) (5) Kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi halinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suçla ilişkin madde hükümleri uygulanır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar

Haberleşmenin gizliliğini ihlal

MADDE 132 - (1) Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlal eden kimse, (Değişik ibare: 6352 - 2.7.2012 / m.79/a) “bir yıldan üç yıla kadar

* Madde 125 in 1. fıkrasında geçen “ya da yakıştırmalarda bulunmak” ibaresi, 8.7.2005 tarih ve 25869 sayılı R.G.’de yayımlanan, 29.6.2005 tarih ve 5377 sayılı Kanunun 15. maddesi hükmü gereğince madde metninden çıkarılmıştır.

hapis” cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlali haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, (Değişik ibare: 6352 - 2.7.2012 / m.79/a) “verilecek ceza bir kat artırılır”.

(2) Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, (Değişik ibare: 6352 - 2.7.2012 / m.79/b) “iki yıldan beş yıla kadar hapis” cezası ile cezalandırılır.

(3) Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın (Ek ibare: 6352 - 2.7.2012 / m.79/c) “hukuka aykırı olarak” alenen ifşa eden kişi, (Değişik ibare: 6352 - 2.7.2012 / m.79/c) “bir yıldan üç yıla kadar hapis” cezası ile cezalandırılır.(Ek cümle: 6352 - 2.7.2012 / m.79/c) “İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.”

(4) (...) (Madde 132'nin 4. fıkrası, 5.7.2012 tarih ve 28344 sayılı R.G.'de yayımlanan 2.7.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun'un 79/d. maddesi hükmü gereğince yürürlükten kaldırılmıştır.)

Özel hayatın gizliliğini ihlal

MADDE 134 - (1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, (Değişik ibare: 6352 - 2.7.2012 / m.81/a) “bir yıldan üç yıla kadar hapis” cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, (Değişik ibare: 6352 - 2.7.2012 / m.81/a) “verilecek ceza bir kat artırılır”.

(2) (Değişik: 6352 - 2.7.2012 / m.81/b) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Topluma Karşı Suçlar

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kamu Barışına Karşı Suçlar

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşışılama

MADDE 216 - (1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedente kamu güvenliği açı-

sından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması halinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Genel Ahlaka Karşı Suçlar Hayasızca hareketler

Madde 225- (1) Alenen cinsel ilişkide bulunan veya teşhircilik yapan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.4

Müstehcenlik

Madde 226- (1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,

b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,

c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,

d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,

e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,

f) Bu ürünlerin reklamını yapan,

Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde (Değişik ibare: 6698 - 24.3.2016 / m.30/3) "çocukları, temsili çocuk görüntülerini veya çocuk gibi görünen kişileri" kullanan kişi, beş yıldan on

yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışı arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışı arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlamasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(6) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.

Fuhuş

MADDE 227 - (1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.

(2) Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır.

(3) (Yeniden düzenleme: 6763 - 24.11.2016 / m.18) Fuhşu kolaylaştırmak veya fuhşa aracılık etmek amacıyla hazırlanmış görüntü, yazı ve sözleri içeren ürünleri veren, dağıtan veya yayan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz günden iki bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(7) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(8) Fuhşa sürüklenen kişi, (Değişik ibare: 5560 - 6.12.2006 / m.9) “tedaviye veya psikolojik terapiye tabi tutulabilir.”

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Aile Düzenine Karşı Suçlar

Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören

Madde 230- (1) Evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçlardan dolayı zamanaşımı, evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

(5) (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 27/5/2015 tarihli ve E.: 2014/36, K.: 2015/51 sayılı Kararı ile.)

(6) (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 27/5/2015 tarihli ve E.: 2014/36, K.: 2015/51 sayılı Kararı ile.)

Çocuğun soybağını değiştirme

Madde 231- (1) Bir çocuğun soybağını değiştiren veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Özen yükümlülüğüne aykırı davranarak, sağlık kurumundaki bir çocuğun başka bir çocukla karışmasına neden olan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kötü muamele

Madde 232- (1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İdaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali

Madde 233- (1) Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikayet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması

Madde 234- (1) Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısminın, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Fiil cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır.

(3) (Ek: 6/12/2006 – 5560/10 md.) Kanunî temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler

İKİNCİ BÖLÜM

Adliyeye Karşı Suçlar

Suçu bildirmeme

MADDE 278 - (Değişik: 6352 - 2.7.2012 / m.91) (1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeşyaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan (Değişik ibare: 6462 - 25.4.2013 / m.1/63-b) “engelli” olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.

Genital Muayene

Madde 287- (1) Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanun ve tüzüklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan muayeneler açısından yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.

CEZA MUHALEMESİ KANUNU

Kanun Numarası : 5271

Kabul Tarihi : 4/12/2004

Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 17/12/2004 Sayı: 25673

ŞÜPHELİ VEYA SANIĞIN BEDEN MUAYENESİ VE VÜCUDUNDAN ÖRNEK ALINMASI

Madde 75 - (Değişik madde: 25/05/2005-5353 S.K./2.mad)

(1) Bir suçla ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılmaz.

(2) İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

(3) İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

(4) Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi sayılır.

(5) Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınmaz.

(6) Bu Madde gereğince alınacak hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

(7) Özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklıdır.

DIĞER KİŞİLERİN BEDEN MUAYENESİ VE VÜCUTTAN ÖRNEK ALINMASI

Madde 76 - (Değişik madde: 25/05/2005-5353 S.K./3.mad)

(1) Bir suçta ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur.

(3) Çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir.

(4) Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabılır. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.

(5) Bu Madde gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir. KADININ MUAYENESİ

Madde 77 - (1) Kadının muayenesi, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır.

MOLEKÜLER GENETİK İNCELEMELER

Madde 78 - (1) 75 ve 76 ncı maddelerde öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soybağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması halinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir. Alınan örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespitler yapılmasına yönelik incelemeler yasaktır.

(2) Birinci fıkra uyarınca yapılabilen incelemeler, bulunan ve kime ait olduğu belli olmayan beden parçaları üzerinde de yapılabilir. Birinci fıkranın ikinci cümlesi, bu halde de uygulanır.

HÂKİMİN KARARI VE İNCELEME YAPILMASI

Madde 79 - (1) 78 inci Madde uyarınca moleküler genetik incelemeler yapılmasına sadece hâkim karar verebilir. Kararda inceleme ile görevlendirilen bilirkişi de gösterilir.

(2) Yapılacak incelemeler için resmen atanan veya bilirkişilikle yükümlü olan ya da soruşturma veya kovuşturmayı yürüten makama mensup olmayan veya bu makamın soruşturma veya kovuşturmayı yürüten dairelerinden teşkilât yapısı itibarıyla ve objektif olarak ayrı bir birimine mensup olan görevliler, bilirkişi olarak görevlendirilebilirler. Bu kişiler, teknik ve teşkilât bakımından uygun tedbirlerle yasak moleküler genetik incelemelerin yapılmasını ve yetkisiz üçüncü kişilerin bilgi edinmesini önlemekle yükümlüdürler. İncelenecek bulgu, bilirkişiye ilgilinin adı ve soyadı, adresi, doğum tarihi bildirilmeksizin verilir.

FİZİK KİMLİĞİN TESPİTİ

Madde 81 - (Değişik madde: 25/05/2005-5353 S.K./5.mad)

(1) Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin teşhisi için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

(2) Kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde söz konusu kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhâl yok edilir ve bu husus tutanağa geçirilir.

YÖNETMELİK

Madde 82 - (1) 75 ilâ 81 inci Maddelerde öngörülen işlemlerin yapılması ile ilgili usuller yönetmelikte gösterilir.

AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

Kanun No: 6284

Kabul Tarihi: 8/3/2012

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 20/03/2012 Sayı:28239

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Temel İlkeler ve Tanımlar Amaç, kapsam ve temel ilkeler

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

(2) Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında aşağıdaki temel ilkelere uyulur:

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.

b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.

c) Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.

ç) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Kanunda yer alan;

a) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

b) Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi

paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti,

c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

ç) Kadına yönelik şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı,

d) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,

e) Şiddet mağduru: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri,

f) Şiddet önleme ve izleme merkezleri: Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esası ile yürüten merkezleri,

g) Şiddet uygulayan: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri,

ğ) Tedbir kararı: Bu Kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, kolluk görevlileri ve mülkî amirler tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararlarını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 3 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülkî amir tarafından karar verilebilir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 4 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) İşyerinin değiştirilmesi.

b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

MADDE 5 – (1) Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmidört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 Sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir.

(4) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise 4721 Sayılı Kanun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

Suçlara ilişkin saklı tutulan hükümler

MADDE 6 – (1) Kişinin silah bulundurması, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasının suç oluşturması dolayısıyla ya da fiilin başka bir suç oluşturması nedeniyle;

a) Soruşturma ve kovuşturma evresinde koruma tedbirlerine veya denetimli serbestlik tedbirlerine,

b) Mahkûmiyet hâlinde ceza veya güvenlik tedbirlerinin infazına ve bu çerçevede uygulanabilecek olan denetimli serbestlik tedbirlerine,

ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

İhbar

MADDE 7 – (1) Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilir. İhbarı alan kamu görevlileri bu Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlüdür.

Tedbir kararının verilmesi, tebliği ve gizlilik

MADDE 8 – (1) Tedbir kararı, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir.

(2) Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan kişinin ya da Bakanlık veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir.

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

(4) Tedbir kararı, korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Tedbir talebinin reddine ilişkin karar ise sadece korunan kişiye tebliğ edilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından verilen tedbir kararı şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir.

(5) Tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde, tedbir kararına aykırılık hâlinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtar yapılır.

(6) Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilir. Bu bilgileri hukuken aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(7) Talep hâlinde ilgililere kişisel eşya ve belgelerinin kolluk marifetiyle teslimi sağlanır.

İtiraz

MADDE 9 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir.

(2) Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına itiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir.

(3) İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

Tedbir kararlarının bildirim ve uygulanması

MADDE 10 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararları, Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilir.

(2) Bu Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine derhâl bildirilir.

(3) Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararı ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yer kolluk birimi görevli ve yetkilidir.

(4) Tedbir kararının, kolluk amirince verilip uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hâllerde, kolluk birimleri tarafından kişi, Bakanlığın ilgili il veya ilçe müdürlüklerine ivedilikle ulaştırılır; bunun mümkün olmaması hâlinde giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılamak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici olarak barınma imkânı sağlanır.

(5) Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez.

(6) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir.

(7) İşyerinin değiştirilmesi yönündeki tedbir kararı, kişinin tabi olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre yetkili merci veya kişi tarafından yerine getirilir.

Kolluk görevleri

MADDE 11 – (1) Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında bu Kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerinde belirlenmiş olan yeteri kadar personel tarafından yerine getirilir.

Teknik yöntemlerle takip

MADDE 12 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak, bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınamaz.

(2) Teknik araç ve yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Tedbir kararlarına aykırılık

MADDE 13 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararı verilen şiddet uygulayan, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi hâlinde, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur.

(2) Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez.

(3) Zorlama hapsine ilişkin kararlar, Cumhuriyet başsavcılığınca yerine getirilir. Bu kararlar Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Merkezlerin Kurulması, Destek Hizmetleri ve Kurumlararası Koordinasyon Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması

MADDE 14 – (1) Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar.

(2) Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir.

Destek hizmetleri

MADDE 15 – (1) Bu Kanun kapsamında şiddetin önlenmesi ve verilen

tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasının izlenmesi bakımından şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak, tedbir kararlarının sicilini tutmak.

b) Korunan kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adli yardım hizmetleri ve diğer hizmetleri koordine etmek.

c) Gerekli hâllerde tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvurularda bulunmak.

ç) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılmasına yönelik bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlamak ve uygulamak.

d) Bakanlık bünyesinde kurulan çağrı merkezinin bu Kanunun amacına uygun olarak yaygınlaştırılması ve yapılan müracaatların izlenmesini sağlamak.

e) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.

(2) Korunan kişilerle ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Kişiye hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak.

b) Verilen tedbir kararıyla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesine yönelik önerilerde bulunmak ve yardımlar yapmak.

c) Tedbir kararlarının uygulanmasının sonuçlarını ve kişiler üzerindeki etkilerini izlemek.

ç) Psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde yardım ve danışmanlık yapmak.

d) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

e) İlgili merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

f) 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda gerekli rehberliği yapmak.

(3) Şiddet uygulayanla ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

b) İlgili makam veya merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

c) Teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere kişinin;

1) Öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına,

2) Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasına,

3) Meslek edindirme kurslarına katılmasına, yönelik faaliyetlerde bulunmak.

(4) Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetler, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde sunulur.

Kurumlararası koordinasyon ve eğitim

MADDE 16 – (1) Bu Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası koordinasyon Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir.

(3) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan

dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini yayınlamak zorundadır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikasını 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir. Televizyon kuruluşları ve radyolarda yayınlanacak bilgilendirme materyalleri, Bakanlık birimleri tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak hazırlanır.

(4) Bu Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar.

(5) Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin bu Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar.

(6) İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mali Hükümler

Geçici maddi yardım yapılması

MADDE 17 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmesi hâlinde, onaltıyaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkrada belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır.

(2) Bu ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddi yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Yapılan ödemeler, şiddet uygulayandan tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edileme-

yenler21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgili vergi dairesi tarafından takip ve tahsil edilir.

(3) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit hâlinde yapılan yardımlar, bu kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Nafaka

MADDE 18 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderilir.

(2) Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir. İcra müdürlüklerinin nafakanın tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden karşılanır.

Sağlık giderleri

MADDE 19 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar; bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin

(1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabi tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır.

(2) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

Harçlar ve masraflardan, vergilerden muafiyet ve davaya katılma

MADDE 20 – (1) Bu Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz. Bu Kanunun 17 ncimaddesi uyarınca yapılan ödemeler gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır.

(2) Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler Kadrolar

MADDE 21 – (1) Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına ait bölümüne eklenmiştir.

Yönetmelik

MADDE 22 – (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar altı ay içinde, Adalet, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Bakanlık tarafından hazırlanan yönetmeliklerle düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler ve atıflar

MADDE 23 – (1) 14/1/1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) Mevzuatta 4320 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

(3) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 4320 sayılı Kanun hükümlerine göre verilen kararların uygulanmasına devam olunur.

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin faaliyete geçmesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunun 14 üncü maddesinde kurulması öngörülen şiddet önleme ve izleme merkezleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde Bakanlık tarafından belirlenecek illerde pilot uygulama yapılmak üzere kurulur. Kuruluşları tamamlanıncaya kadar merkezlerin görevlerinin Bakanlığın hangi birimlerince yürütüleceği Bakanlık tarafından belirlenir.

Yürürlük

MADDE 24 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 25 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUNA İLİŞKİN UYGULAMA YÖNETMELİĞİ

Resmi Gazete Tarihi: 18.01.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28532

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 22 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aydınlatılmış rıza: Korunan kişinin kendisi hakkında verilebilecek tedbir kararının anlayabileceği bir biçimde sebepleri, aşamaları ve sonuçları hakkında açıklama yapılarak bilgilendirilmesi ve özgür iradesi ile bu hususların tamamını anlayıp kabul ettiğine dair yazılı beyanını,

b) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,

c) Gecikmesinde sakınca bulunan hal: Kolluk tarafından yapılacak tahkikat ve risk değerlendirilmesi sonucunda, derhal işlem yapılmadığı takdirde, şiddet eyleminin önlenememesi, kişinin can güvenliği, hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi, korunan kişinin zarar görmesi, şiddet eyleminin iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması, şiddet uygulayanın kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi gibi ihtimallerin

ortaya çıkması ve resen veya ilgilinin talebi üzerine mülki amirden ya da hâkimden karar almak için yeterince vakit bulunamaması halini,

ç) Geçici koruma: Hayati tehlikesi bulunan şiddet mağdurunun kolluk tarafından gerektiğinde her türlü teknik cihaz ve donanımlarla, yirmidört saat esasına göre kesintisiz olarak, şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişilerden gelebilecek tehlikelerden korunması amacıyla yerine getirilen tedbiri,

d) Genel Müdürlük: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünü,

e) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

f) Hayati tehlike: Bir kimsenin ölümle sonuçlanabilecek bir şiddet olayına maruz kalması ya da kalma ihtimalinin bulunması halini,

g) İhbar ve şikâyet: İhbar, üçüncü kişiler tarafından ilgili makam veya mercilere olayın yazılı, sözlü veya başka bir suretle bildirilmesini; şikâyet, şiddet mağdurunun şiddet veya şiddet tehlikesi halinde ilgili makam veya mercilere müracaat etmesini,

ğ) Kanun: 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu,

h) Kolluk: Polis, jandarma ve sahil güvenlik birimlerini,

ı) Kolluk amiri: Hakkında tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yerdeki Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından atamalarındaki usule göre konu ile yetkili ve görevli kolluk biriminin komutanını/amirini,

i) Konukevi: Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik veya sözlü istismara veya şiddete uğrayanların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde şiddet mağdurlarının varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadinevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılan yatılı sosyal hizmet kuruluşunu,

j) Korunan kişi: Tedbir kararı kapsamında korunan şiddet mağdurunu ve varsa beraberindeki çocukları, aile bireylerini ve tek taraflısrarlı takip mağdurunu,

k) Koruyucu tedbir kararı: Kanun kapsamında belirtilen merciler tarafından korunan kişi hakkında olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı,

l) Müdürlük: Aile ve Sosyal Politikalar il veya ilçe müdürlüğünü,

m) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,

n) Şiddet mağduru: Mütakabiliyet ilkesi çerçevesinde uyuşuna bakılmaksızın, Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalan ya da kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiyi,

o) Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM): Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi-dört saat esasına göre yürütüldüğü merkez,

ö) Şiddet uygulayan: Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiyi,

p) Önleyici tedbir kararı: Kanunda belirtilen merciler tarafından şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişi hakkında, olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı,

r) Şikâyet mercileri: Kolluğu, mülki amiri, Cumhuriyet başsavcılığını, hâkimi, Bakanlığın ilgili birimlerini,

s) Tedbir kararı: Kanun kapsamında, şiddet mağduru ve şiddet uygulayan hakkında hâkim, mülki amir veya kolluk tarafından, talep veya ihbar üzerine ya da resen verilecek kararı,

ş) Tek taraflı ısrarlı takip: Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İhbar ve Şikâyet İhbar ve şikâyet

MADDE 4 – (1) Kişinin, şiddete uğraması veya şiddete uğrama tehlikesi altında bulunması halinde herkes durumu yazılı, sözlüveya başka bir suretle ilgili makam ve mercilere ihbar edebilir. Şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinden haberdar olan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ise durumu derhal, şikâyet mercilerine bildirmek zorundadır.

(2) Şiddet mağduru, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesine maruz kalması halinde durumu şikâyet mercilerine yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirebilir.

(3) Şikâyet mercileri Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

(4) Müdürlük veya ŞÖNİM'e yapılan şikâyet ve ihbarlar, bunlar tarafından olayın özelliğine göre, kolluğa, mülki amire, Cumhuriyet başsavcılığına veya hâkime gecikmeksizin bildirilir.

(5) Sözlü yapılan şikâyet ve ihbarlar derhal tutanağa geçirilir.

Yapılacak işlemler

MADDE 5 – (1) Kolluk, kendisine yapılan ihbar veya şikâyet üzerine genel hükümler doğrultusunda gerekli işlemleri yapar. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Kanun kapsamında almış olduğu koruyucu ve önleyici tedbirleri onaylanmak üzere tedbirin niteliğine göre mülki amire veya hâkime sunar. Kolluk, kendisine intikal eden her olay hakkında gecikmeksizin en seri vasıtalarlaŞÖNİM'e bilgi verir.

(2) Cumhuriyet başsavcılığı, yapılan ihbar ve şikâyet üzerine evrakın bir örneğini ivedilikle olayın niteliğine göre uygulanabilecek olan koruyucu veya önleyici tedbir hakkında karar verilmek üzere hâkime veya mülki amire gönderir.

(3) Mülki amire yapılan ihbar veya şikâyet üzerine Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen koruyucu tedbirlerden birine, bir kaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir. Ayrıca mülki amir olayın niteliğine göre şikâyet veya ihbarı, kolluğa veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirir.

(4) Hâkim veya mülki amir tarafından verilen kararlar ivedilikle ŞÖNİM'e bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tedbir Kararları

Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 6 – (1) Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, bir kaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere delil veya belge aranmaksızın mülkî amir tarafından ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin başvurusu üzerine ya da resen karar verilebilir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması,

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması,

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi,

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması,

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek şartıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

Barınma yerinin sağlanması

MADDE 7 – (1) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlerde; barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde ise mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde güvenli nakli sağlanıncaya kadar geçici olarak barındırılır.

(2) Korunan kişi varsa beraberindeki çocukları ile birlikte ŞÖNİM tarafından Bakanlığa bağlı veya Bakanlığın denetimi altında bulunan barınma yerlerine güvenli nakli sağlanıncaya kadar, bedeli ödenerek ve geçici barınmanın sağlandığı yer kolluğu tarafından kişinin güvenliği sağlanarak sosyal tesis, yurt ve benzeri yerlerde geçici olarak barındırılır. Barınma ve iâşe giderleri, ŞÖNİM tarafından ödenir. Korunan kişinin yerleştirildiği

yere ilişkin bilgi ŞÖNİM'e bildirilir. ŞÖNİM kişinin talebini de dikkate alarak uygun ilk kabul birimi veya konukevi hizmeti verilecek yeri belirler ve korunan kişinin buraya yerleştirilmesini sağlar.

(3) Korunan kişi ve beraberindeki çocukların hayati tehlikesinin bulunması halinde konukevi, ilk kabul birimi veya diğer tesislere güvenli bir şekilde yerleştirilmesine kolluk tarafından refakat edilir. ŞÖNİM tarafından il içi ve il dışı nakillerde ulaşım için araç tahsis edilir ve ulaşım giderleri ile korunan kişinin zorunlu giderleri karşılanır.

(4) Barınma yeri sağlanması tedbirinin kolluk amirince uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hallerde, kolluk tarafından kişi ŞÖNİM'e ivedilikle ulaştırılır. Bunun mümkün olmaması halinde barınma ve işe giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici barınma imkânı, ikinci fıkrada belirtilen şekilde sağlanır.

(5) Mülki amirin veya kolluk amirinin kararı ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait barınma yerlerine getirilen şiddet mağduru, başka herhangi bir karar veya onay aranmaksızın barınma yerine derhal kabul edilir.

(6) Resen hakkında barınma yeri sağlanması tedbirine karar verilen kişinin barınma yerinde kalmak istememesi halinde aydınlatılmış rızası alınarak kalmak istediği yere ŞÖNİM tarafından ulaştırılır. Kişinin hayati tehlikesinin bulunması halinde kolluk refakati talep edilir.

Geçici maddi yardım yapılması

MADDE 8 – (1) Korunan kişi hakkında Kanunun 17 nci maddesi uyarınca geçici maddi yardım yapılır.

(2) Tedbir kararı, ilgiliye tefhim veya tebliğ edilir ve yerine getirilmek üzere ŞÖNİM'e gönderilir.

(3) Geçici maddi yardım kararı ile on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkrada belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır.

(4) Geçici maddi yardım, korunan kişinin kimlik numarası ve banka hesap numarası beyanına istinaden, kararın ŞÖNİM'e tebliğ edilmesini müteakiben hazırlanan bordro ile ödenir. Bordro, her ayın onbeşinde ve otuzunda düzenlenerek tahakkuk eden meblağ ilgililerin banka hesabı-

na yatırılır. Aynı tedbir kararında birden fazla kişi hakkında geçici maddi yardım yapılmasına dair karar verilmesi halinde bu kişiler aynı bordroda gösterilir ve ödemeler aynı banka hesap numarasına yapılır. Ödeme evrakına karar örneği eklenir. Geçici maddi yardıma dair ödemelere kararın geçerliliği süresince devam edilir. Geçici maddi yardım yapılmasının kaldırılmasına ya da değiştirilmesine karar verilmesi halinde kararın geçerli olduğu gün üzerinden hesaplanarak ödeme yapılır. Korunan kişiye elden ödeme yapılmaz.

(5) Geçici maddi yardımlar için yapılan ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddi yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Geçici maddi yardıma ilişkin ödemelerin geri alımı 42 nci maddede belirtilen esaslara göre yapılır.

(6) Diğer Kanunlara göre yapılan yardımlar, geçici maddi yardım yapılması tedbirine karar verilmesine engel olmaz.

(7) Bu madde kapsamında yapılan ödemeler, gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden istisnadır.

Rehberlik ve danışmanlık hizmeti

MADDE 9 – (1) Korunan kişiye, kişinin psikolojik ve sosyo-ekonomik durumu değerlendirilerek, hakları, destek alabileceği kurumlar, meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmayı da kapsayacak şekilde iş bulma ve benzeri konularda gelişmesi ve uyum sağlaması, gerekli olan seçimleri, yorumları, planları yapması ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazandırmak ve psikolojik destek sağlamak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerekli hizmetler verilir.

(2) Korunan kişinin hukuki rehberliğe ihtiyacı olması halinde 48 inci madde ile düzenlenen davalara müdahil olmayı da içeren gerekli destek ve danışmanlık hizmeti verilir.

(3) Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde koordinasyon ŞÖNİM tarafından sağlanır.

Geçici koruma altına alınma

MADDE 10 – (1) Mülkî amir veya gecikmesinde sakınca bulunan halde kolluk amiri tarafından, olayın niteliği, şikâyet ve ihbar göz önünde bulundurularak şiddet mağdurunun hayati tehlikesinin bulunması halinde ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alma tedbiri verilir.

(2) Geçici koruma altına alınma tedbir kararının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri, bulunduğu veya tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevli ve yetkilidir. Korunan kişi acil durumlarda hemen, diğer hallerde ise yirmidört saat öncesinden gideceği yere ilişkin olarak görevli ve yetkili kolluğa bilgi verir. Kolluk tarafından korunan kişinin gideceği yerdeki kolluk gecikmeksizin haberdar edilir ve tedbir kararı uygulanmaya devam olunur.

(3) Korunan kişinin ne şekilde koruma altına alınacağı, şiddet mağduruna yönelik muhtemel tehdit ve risk göz önüne alınarak şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın durumunun değerlendirilmesi suretiyle 11/11/2008 tarihli ve 27051 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte yer alan fiziki koruma tedbirleri hâkim veya mülki amir tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk tarafından belirlenir.

(4) Korunan kişiye, geçici koruma kararının kapsam ve içeriği, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinin varlığı halinde arayabileceği telefon numaraları, kolluğun sorumlulukları, hangi durumlarda kolluğa bilgi vermesi gerektiği, hangi kolluk biriminin geçici koruma hizmetinden sorumlu olduğu ve benzeri hususlar, kolluk tarafından açıklanarak tutanağa geçirilir ve tebliğ edilir.

Kreş imkânı sağlanması

MADDE 11 – (1) Çocuk sahibi olan korunan kişinin çalışmaması halinde, çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek şartıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kreş imkânı sağlanması tedbiri verilir.

(2) Korunan kişi, çocuğun kamuya ait veya özel kreşe kaydedildiğine veya kreşe devam ettiğine dair belge ile aylık kreş bedelini gösterir belgeyi Müdürlüğe ibraz eder. Müdürlük birinci fıkra uyarınca gerekli işlemleri yerine getirir ve hizmetin alınması süresi üzerinden aylık olarak ödeme yapar. Çocuk bir aydan daha kısa bir süre faydalanmış ise hizmet aldığı gün üzerinden ödeme yapılır.

(3) Kreş bedelinin birinci fıkrada belirtilen tutardan az olması halinde belgedeki tutar, fazla olması halinde ise birinci fıkrada belirtilen tutar ödenir. Bu ödemeler Müdürlük tarafından kreşe yapılır.

(4) Kreş imkânı sağlanmasına dair tedbirin suiistimalinin öğrenilmesi halinde ödenen meblağ korunan kişiden tahsil edilir.

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 12 – (1) Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak hâkim tarafından, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine veya resen, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaksızın aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya olayın özelliğine göre mülki amir tarafından alınabilecek tedbirler de dâhil olmak üzere, uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir:

a) İş yerinin değiştirilmesi.

b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağına anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununa göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

İşyerinin değiştirilmesi

MADDE 13 – (1) Hâkim tarafından, korunan kişinin tabî olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre, talebinin bulunması halinde veya onayı alınmak suretiyle işyerinin bulunduğu il içinde ya da il dışında değiştirilmesine karar verilebilir.

(2) Karar hâkim tarafından, korunan kişi bakımından en uygun koşullar göz önüne alınarak yerine getirilmek üzere korunan kişinin iş yerine tebliğ edilir.

(3) Karar yetkili kurum veya kişi tarafından yerine getirilir. İş yeri değiştirilmesine dair tedbir kararının kaldırılması halinde de karar işyerine tebliğ edilir.

Ayrı yerleşim yeri belirlenmesi

MADDE 14 – (1) Hâkim tarafından, korunan kişinin talebi üzerine kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı bir yerleşim yeri belirlenebilir.

(2) Hakkında ayrı yerleşim yeri belirlenmesine dair tedbir kararı verilen kişinin müracaatı üzerine, nüfus müdürlüğü tarafından kişinin talebine uygun olarak adresle ilgili işlemler yerine getirilir.

Aile konutu şerhi

MADDE 15 – (1) Hâkim tarafından, Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne, aile konutu şerhi konulması kararı verilebilir.

(2) Karar, hâkim tarafından ivedilikle yerine getirilmek üzere ilgili tapu sicil müdürlüğüne gönderilir.

Kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi

MADDE 16 – (1) Kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi tedbiri, hâkim tarafından, korunan kişinin hayati tehlikesinin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağını anlaşılması hâlinde, ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayanılarak Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre verilen tedbir kararıdır.

(2) Karar, İçişleri Bakanlığınca gereği yerine getirilmek üzere hâkim tarafından Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(3) Cumhuriyet başsavcılığınca bu karar İçişleri Bakanlığına ivedilikle gönderilir. Karar üzerine yapılan işlemin sonucu, İçişleri Bakanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

MADDE 17 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde kurulması, kişisel ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa

bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar verebilir.

(3) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan veya katkıda bulunan kişi ise hâkim, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir. Tedbir nafakasının tahsiline ilişkin hususlar 43 üncü maddedeki usul ve esaslara göre yerine getirilir.

Şiddet tehdidinde veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama

MADDE 18 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın korunan kişiye karşı tehdit, hakaret, aşağılama veya küçük düşürme ve benzeri söz ve davranışlarda bulunmamasına ilişkin olarak karar verilebilir.

Uzaklaştırma ve konutun korunan kişiye tahsis

MADDE 19 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, korunan kişi ile birlikte oturdukları müşterek konuttan uzaklaştırılarak, konutun korunan kişiye tahsis edilmesine ilişkin karar verilebilir.

(2) Mülki amir ya da hâkim, talep edilmesi hâlinde korunan kişiye, şiddet uygulayana ya da bu kişilerin yakınlarına ait kişisel eşya ve belgelerin kolluk marifetiyle kendilerine teslim edilmesine karar verebilir. Teslim edilecek kişisel eşya ve belgeler, tedbir kararında gösterilir.

(3) Bu tedbirin uygulanması, şiddet uygulayanın uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel teşkil etmez. Hâkim şiddet uygulayanın, koruma kararı süresince aile konutunun kira sözleşmesini feshetmemesine, kamu konutu tahsisinin kaldırılması yönünde talepte bulunmamasına ve bu tür yükümlülüklerinin devamı ile uygun göreceği diğer tedbirlere de karar verebilir.

(4) Kira sözleşmesine ilişkin tedbir kararı kiralayana, kamu konutu tahsisinin kaldırılmamasına yönelik tedbir kararı ise ilgili kamu kurumuna bildirilir.

Korunan kişinin bulunduğu yere yaklaşmama

MADDE 20 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın korunan kişiye, konuta, okula, işyerine ve korunan kişinin bulunabileceği sair yerlere yaklaşmamasına ilişkin karar verilebilir.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasının sınırlandırılması

MADDE 21 – (1) Hâkim tarafından daha önce verilmiş, çocukla kişisel ilişki kurma kararı varsa kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına veya durumun özelliğine göre sınırlandırılmasına ya da tümüyle kaldırılmasına ilişkin karar verilebilir.

Yakınlara, tanıklara ve çocuklara yaklaşmama

MADDE 22 – (1) Hâkim tarafından gerekli görülmesi hâlinde, şiddet uygulayanın, şiddete uğramamış olsa bile korunan kişinin, yakınlarına, şiddetin tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına ilişkin karar verilebilir.

Eşyalara zarar vermeme

MADDE 23 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesine yönelik karar verilebilir.

İletişim araçlarıyla rahatsız etmeme

MADDE 24 – (1) Hâkim tarafından, şiddet mağdurunun korunması amacıyla, şiddet uygulayanın görsel, işitsel, yazılı, internet ve benzeri ile-

tişim araçlarıyla ya da sair surette korunan kişiyi rahatsız etmemesine yönelik karar verilebilir.

Silah teslimi

MADDE 25 – (1) Hâkim tarafından, şiddet mağdurunun korunması amacıyla şiddet uygulayana ait silâhların kolluğa teslimine ve tedbir süresinin sonuna kadar emanetine yönelik karar verilebilir.

Kamu görevi nedeniyle kullanılan silahın teslimi

MADDE 26 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesine yönelik karar verilebilir.

(2) Silahı teslim alan kurum amiri, karar süresinin sonuna veya tedbirin değiştirildiğine ya da kaldırıldığına dair yeni bir karar verilmedikçe birinci fıkra hükümlerine göre verilen tedbir kararını uygulamaya devam eder ve silahı hiçbir şekilde iade etmez.

(3) Silahın teslim alınması ve iadesi işlemleri kurum amiri, şiddet uygulayan ve bir tanık arasında imzalanan tutanak ile yerine getirilir.

Alkol veya uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmama ve bağımlılık halinde muayene ve tedavi

MADDE 27 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol, uyuşturucu veya uyarıcımadde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanmasına yönelik karar verilebilir.

(2) Hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasının sağlanması ve sonuçları ile tedbirin kişi üzerindeki etkilerinin takibi ŞÖNİM tarafından ilgili kurum veya kuruluş ile koordinasyon içerisinde yerine getirilir. ŞÖNİM olayın özelliğine göre bu kararın yerine getirilmesi sırasında kolluktan yardım isteyebilir.

(3) Hakkında tedbir kararı verilen kişinin sağlık kuruluşunda tedaviyi reddetmesi halinde durum tutanakla tespit edilerek ivedilikle Cumhuriyet başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bildirilir.

(4) Bu tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler, 44 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslara göre karşılanır.

Bir sağlık kuruluşunda muayene ve tedavi

MADDE 28 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, şiddet eğilimine yol açan davranışlarını önlemek amacıyla, sağlık kuruluşuna muayene veya tedavisi için başvurması ve tedavisinin sağlanmasına yönelik karar verilebilir.

(2) Şiddet uygulayanın muayene ve tedavisinin sağlanmasına karar verilmesi halinde, illerde il halk sağlığı müdürlüğüne, ilçelerde toplum sağlığı merkezine başvurulması zorunludur.

(3) Şiddet uygulayan, illerde il halk sağlığı müdürlüğü varsa ruh sağlığı şubesi tarafından, ilçelerde toplum sağlığı merkezi tarafından kamuya ait sağlık kuruluşuna sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu bu birimler tarafından ŞÖNİM'e bildirilir.

(4) Hakkında tedbir kararı verilen kişinin sağlık kuruluşunda tedaviyi reddetmesi halinde durum tutanakla tespit edilerek ivedilikle Cumhuriyet başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bildirilir.

(5) Bu tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler, 44 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslara göre karşılanır.

Kolluk amiri tarafından alınabilecek tedbirler

MADDE 29 – (1) Mülkî amir tarafından alınabilecek barınma yeri sağlanmasına ve geçici koruma altına alınmasına ilişkin tedbirler, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk amirince de alınabilir. Kolluk amiri, evrakı en geç tedbirin alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırk sekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(2) 18, 19, 20 ve 22 nci maddelerde belirtilen ve hâkim tarafından karar altına alınabilecek önleyici tedbirler, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk amirince alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç tedbirin alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Tatil günleri sürenin hesabına dâhildir. Sürenin bitimi resmi tatil veya hafta sonuna rastlarsa, süre takip eden ilk iş günü sona erer.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tedbir Kararlarının Verilmesi, Yerine Getirilmesi ve Diğer Usul İşlemleri Tedbir kararının verilmesi

MADDE 30 – (1) Tedbir kararı ilgilinin talebi, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluktan talep edilebilir.

(2) Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşılması hâlinde, resen, korunan kişinin, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine, tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine ya da aynen devam etmesine karar verilebilir.

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Kararın verilmesi, Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

(4) Hâkim veya mülki amir tarafından resen, korunan kişi, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlileri tarafından yapılan talep üzerine, şiddet veya şiddet uygulama tehlikesinin ortadan kalktığına anlaşılması halinde, kararı veren merci tarafından verilen tedbirlerin kaldırılmasına karar verilebilir. Tedbirlerin kaldırılmasına karar verilmesi halinde bu karar korunan kişiye de tebliğ edilir.

Tedbir kararının tebliği

MADDE 31 – (1) Tedbir kararı, kararı veren merci tarafından korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Bu karar, yerine getirilmek üzere görevli olan kurum veya kuruluşa gönderilir.

(2) Tedbir talebinin reddine ilişkin karar, sadece korunan kişiye tebliğ edilir.

(3) 29 uncu maddenin birinci fıkrası kapsamında alınan tedbirlerin belirtilen sürelerde yetkili merci tarafından onaylanmaması halinde tedbir kararının kalktığı korunan kişiye tebliğ edilir, ilgili kolluğa bildirilir.

(4) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından alınan önleyici tedbir, şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir ve bu husus hakkında ŞÖNİM'e ve mahkemeye bildirimde bulunulur.

(5) Şiddet uygulayana, tedbir kararına aykırı davranması halinde hak-

kında zorlama hapsine tabi tutulmasına karar verilebileceği ihtar kararda belirtilir. Ayrıca tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde de bu ihtar yapılır.

Gizlilik

MADDE 32 – (1) Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(2) Adli işlemlerde, şiddet mağduruna ilişkin gizlilik işlemleri Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yerine getirilir.

(3) Korunan kişiye yapılacak tebligatlarda ŞÖNİM'e ait adres bilgileri kullanılır.

(4) Birinci fıkra hükmüne göre bilgilerinin gizli tutulmasına karar verilen korunan kişinin, Milli Eğitim Bakanlığı, Merkezî Nüfusİdaresi Sistemi, Sosyal Güvenlik Kurumu, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, kolluk, bankalar, sağlık kurum ve kuruluşları ve benzeri tüm kayıtlardaki bilgileri gizli tutulur.

(5) Korunan kişi hakkında gizlilik kararı verilmesi halinde, karar ŞÖNİM müdürü aracılığıyla tedbir kararının uygulanacağı yer nüfus müdürlüklerinde ilgilinin nüfus kaydına işlenir. Gizlilik şerhinde kararı veren mercinin adı, kararın tarih ve sayısı bulunur. Bu durumda korunan kişilerin resmi başvuru, iş ve işlemlerinin yapılması sırasında adres beyanı istenilmez. Gizlilik kararı verilen kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulur.

(6) Korunan kişinin nüfus kaydına işlenen gizlilik şerhi, tedbir kararının süresinin sona ermesini takip eden onbeşinci gün MERNİS veri tabanından silinir. Gizliliğe ilişkin tedbir kararının değiştirilmesi veya kaldırılması halinde ise nüfus müdürlüğü tarafından karar gecikmeksizin yerine getirilir.

Mülki amir tarafından verilen kararlara itiraz

MADDE 33 – (1) Kanun hükümlerine göre mülki amir tarafından verilen koruyucu tedbir kararına karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde, ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir. Aile

mahkemesinin bulunmaması halinde 34 üncümaddenin ikinci fıkrasında yer alan usule göre işlem yapılır.

(2) Hâkim, verilen tedbir kararının kaldırılmasına veya uygun görülecek başka bir tedbirle değiştirilmesine veya aynen devamına karar verebilir.

(3) İtiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir. Karar bir hafta içinde verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına ve zorlama hapsi kararına itiraz

MADDE 34 – (1) Kanun hükümlerine göre hâkim tarafından verilen koruyucu veya önleyici tedbir kararları ile tedbir kararlarına aykırılık dolayısıyla verilen zorlama hapsi kararlarına karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir.

(2) İtiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir.

(3) Tedbir kararlarına karşı yapılan itirazı inceleyecek merci, itiraz talebinin kabulüne veya reddine, verilen tedbir kararının kaldırılmasına, uygun görülecek başka bir tedbirle değiştirilmesine veya aynen devamına karar verebilir.

(4) İtiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir.

(5) Asıl dava ile birlikte talep edilen tedbirler hakkında verilen kararlara karşı, esas davadan bağımsız olarak ikinci fıkrada yer alan usule göre itiraz edilebilir.

(6) Zorlama hapsi kararlarına karşı yapılan itirazda da ikinci fıkrada yer alan usule göre işlem yapılır.

(7) Karar bir hafta içinde verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. Tedbir kararının ilgili makamlara iletilmesi ve yerine getirilmesi

MADDE 35 – (1) Tedbir kararları, kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına, kolluğa veya müdürlüğe gecikmeksizin en seri vasıtalarla bildirilir.

(2) Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından ŞÖNİM'e gecikmeksizin bildirilir.

(3) Tedbir kararları, kararın niteliğine göre kamu kurum ve kuruluşları tarafından ŞÖNİM ile işbirliği içerisinde ivedilikle yerine getirilir. Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilemez.

(4) Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde barınma yeri sağlanmasına ilişkin koruyucu tedbir kararları ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişinin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevli ve yetkilidir.

(5) Önleyici tedbir kararı, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görevli ve yetkili kolluğa ivedilikle gönderilir ve kolluk marifeti ile uygulanması izlenir. Cumhuriyet başsavcılığınca gerektiğinde tedbir kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine imkân tanınır. Önleyici tedbir kararlarının yerine getirilip getirilmediği karar süresince kolluk tarafından kontrol edilir. Bu kontrol korunan kişinin;

- a) Bulunduğu konutun haftada en az bir kez ziyaret edilmesi,
- b) İkinci derece dâhil olmak üzere yakınları ile iletişim kurulması,
- c) Komşularının bilgisine başvurulması,
- ç) Oturulan yerin muhtarından bilgi alınması,
- d) Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılması,

şeklinde yerine getirilir. Tedbir kararlarına aykırılığın tespit edilmesi halinde bu husus hakkında tutanak tutulur ve Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(6) Tedbir kararlarının alınması ve uygulanması için yapılan iş ve işlemlerin aşamaları ve sonucu hakkında ilgili kurum tarafından aynı gün en geç saat 16.00'ya kadar en seri vasıtalarla ŞÖNİM'e bildirilir.

(7) Korunan kişi, korunduğu yer dışında başka bir yere gitmesi gerektiğinde gideceği yer hakkında kolluğa bilgi verir, bu durumda dahi hakkında verilen kararın uygulanmasına devam edilir. Korunan kişi tarafından

tedbir kararına uyulmaması halinde bu husus kolluk amiri tarafından bir tutanak ile tespit edilir.

(8) Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez.

Kolluk görevleri

MADDE 36 – (1) Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında Kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar görevli tarafından yerine getirilir.

(2) Bu görevliler, özellikle çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış personel arasından belirlenir.

Teknik yöntemlerle takip

MADDE 37 – (1) Hâkim, tedbir kararlarının uygulanmasında teknik araç ve yöntemler kullanılmasına karar verebilir. Ancak, teknik araçlar kullanılmak suretiyle, kişilerin ses ve görüntü kaydı alınamaz, kişiler dinlenemez ve izlenemez.

Tedbir kararlarına aykırılık

MADDE 38 – (1) Tedbir kararlarının ihlal edildiğinin kolluk tarafından tespit edilmesi halinde tutulan tutanak Cumhuriyet başsavcılığına iletilir. Bu tutanak Cumhuriyet başsavcılığı tarafından ivedilikle aile mahkemesine gönderilir. Tedbir kararlarının ihlal edildiğinin aile mahkemesince tespit edilmesi halinde ise başka bir işleme gerek kalmaksızın resen zorlama hapsine ilişkin karar verilebilir.

(2) Tedbir kararının ihlali, tedbire karar veren mahkemenin yargı alanı içerisinde olduğu takdirde zorlama hapsi kararı, bu mahkeme tarafından verilir. Ancak tedbirin başka bir mahkemenin yargı alanı içerisinde ihlal edilmesi halinde, mükerrerliğe neden olmamak açısından kararı veren mahkemeden aynı tedbir hakkında daha önce zorlama hapsine karar verilip verilmediği hususunda bilgi istenilir. Verilen bilgiye göre ihlal durumu değerlendirilerek karar verilir.

(3) Zorlama hapsine karar verilebilmesi için şiddet uygulayana, tedbir kararına aykırı davranması halinde hakkında zorlama hapsi uygulanacağına dair ihtarın da yer aldığı tedbir kararının tefhim veya tebliğ edilmiş olması gerekir.

(4) Zorlama hapsine ilişkin kararlar, duruşma yapılmaksızın verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir.

(5) Kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararlarına aykırı hareket eden şiddet uygulayana, fiili bir suç oluştursa bile, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim tarafından üç günden on güne kadar zorlama hapsine tâbi tutulmasına karar verilir.

(6) Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez.

(7) Zorlama hapsi kararları tekerrüre esas olmaz, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ve adli sicil kayıtlarına işlenmez.

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması

MADDE 39 – (1) Bakanlık, şiddetin önlenmesi ile şiddet mağduru hakkında verilecek koruyucu tedbirler ile şiddet uygulayan hakkında verilecek önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmidört saat esasına göre yürütüldüğü ŞÖNİM'i kurar.

Kurumlararası koordinasyon

MADDE 40 – (1) Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir.

(3) Kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda, Bakanlık tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak bilgilendirme materyalleri hazırlanır veya hazırlatılır. Materyaller, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar tarafından ayda en az doksan dakika yayınlanır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-

22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında

yapılan yayınlar, aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir.

(4) Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar.

Eğitim

MADDE 41 – (1) Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar.

(2) İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur. Müfredata eklenen derslerin içeriği Milli Eğitim Bakanlığının ilgili birimi ile Genel Müdürlük tarafından birlikte hazırlanır.

(3) Ortaöğretim öğrencileri ile yükseköğrenim öğrencileri, Bakanlığın görev alanına giren konularda sosyal sorumluluk projeleri oluşturmada ya da mevcut projelerin içerisinde yer alma konularında teşvik edilir. Bu öğrencilere mezun oldukları tarihte Bakanlık ile Milli Eğitim Bakanlığı ya da Yükseköğretim Kurumu tarafından hazırlanan bir sertifika verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Mali Hükümler ve Diğer Hükümler Geçici maddi yardımlarda rücu

MADDE 42 – (1) Geçici maddi yardımlar için yapılan ödemelerin tahsili için, ödeme tutarı, ödemenin yapılacağı yer ile tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenmesi hususu şiddet uygulayana tebliğ edilir. Ödemenin süresinde yapılmaması halinde bu tutar, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgili vergi dairesi tarafından takip ve tahsil edilir.

(2) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu ilgili müdürlüğe yapılan ihbar üzerine veya kollukta ya da ŞÖNİM tarafından kararların uygulanması izlenirken tespit edilmesi halinde, bu hususa ilişkin tutanak tutulur ve sosyal inceleme raporu düzenlenir. Bu durumda yapılan ödemeler, kendisine ödeme yapılan kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

(3) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespitinde birinci fıkra hükümlerine göre şiddet uygulayandan tahsil edilmiş olan tutar kendisine iade edilir.

Nafaka

MADDE 43 – (1) Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderilir.

(2) Gizlilik kararı bulunması halinde icra müdürlükleri tarafından yapılacak işlemlerde 32 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında korunan kişinin bilgileri gizli tutulur.

(3) Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir.

(4) İcra müdürlüklerinin nafakanın tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden karşılanır. Ayrıca harç ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz.

Sağlık giderleri

MADDE 44 – (1) Korunan kişinin sağlık giderleri, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanır. Ancak Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar, bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin

(1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabî tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır.

(2) Korunan kişinin kimlik ve adres bilgilerinin gizlenmesi kararı varsa, sağlık hizmetlerinden yararlanırken, başvurusunun gizli tutulması, sıra beklememesi, öncelikli ve en kısa zamanda işlemlerinin tamamlanması esastır.

(3) Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

Harç, masraf ve vergiden muafiyet

MADDE 45 – (1) Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz.

(2) Kanununun 17 nci maddesi uyarınca yapılan ödemeler, gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır.

Davaya katılma

MADDE 46 – (1) Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan ve herhangi bir şekilde haberdar olduğu idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya müdahil olarak katılabilir.

Yürürlük

MADDE 47 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer. Yürütme

MADDE 48 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

KADIN KONUKEVLERİNİN AÇILMASI VE İŞLETİLMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 05/01/2013 Sayı:28519

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına, belediyelere, il özel idarelerine ve sivil toplum kuruluşlarına ait kadın konukevlerinin açılışı, işleyişi, hizmetin çeşit ve niteliği, denetimi, kurumlar arası işbirliği ile çalışanların görev ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6 ncı, 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 14 üncü, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 22 nci maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Acil durum plânı: Konukevi çalışanları veya konukevi hizmetinden yararlananların ölüm veya ciddi yaralanmalarına, hizmetin durmasına, faaliyetlerin aksamasına, binanın fiziksel ve çevresel olarak zarar görmesine, yapısının bozulmasına, toplum içindeki itibarının düşmesine neden olabilecek yangın, deprem, su baskını, tehlikeli madde, toplumsal olaylar, saldırı, sabotaj, patlama gibi istem dışı gelişen her türlü olay karşısında yapılacakların yer aldığı plânı,

b) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

c) Çalışanlar: Konukevi hizmetlerinin sunumunda görev yapanları,

ç) Değerlendirme komisyonu: Konukevlerinin işleyişi, kadınlar ve çocuklara verilecek hizmetleri tespit ve bu hizmetlerin düzenli olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla oluşturulan komisyonu,

d) Genel Müdürlük: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünü,

e) İl müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar il müdürlüğünü,

f) İlk kabul birimi: ŞÖNİM'e başvuran kadınlar ve beraberindeki çocukların geçici kabulleri yapılarak ilk gözlemlerinin yapıldığı, tıbbi kontrol ve tedavilerinin sağlandığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, iki haftaya kadar kalabilecekleri birimi,

g) Kadın: Konukevi hizmetlerinden yararlanan kadını,

ğ) Kanun: 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu,

h) Kodlu kimlik kartı: Kanuna göre barınma tedbiri ile beraber, kimlik bilgileri ve kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgilerin tüm resmi kayıtlarda gizli tutulmasına dair tedbir kararı verilen şiddet mağdurlarına ve beraberindeki çocuklarına ŞÖNİM tarafından veri tabanına kaydı yapıldıktan sonra verilen, kodlama suretiyle tanzim edilen ve kamu kurum ve kuruluşlarında yapılacak işlemlerde kadınların konukevinde kaldıklarına dair belge yerine geçmek üzere kullanılan gerektiğinde işlem yapan kurum tarafından ŞÖNİM'den bilgilerinin kontrolünün yapılabileceği, kimlik belgesi olarak kullanılmayan, tedbirin sonlanması ile geri alınan belgeyi,

ı) Kolluk: Konukevinin sorumluluk bölgesi içinde bulunduğu polis veya jandarma birimini,

i) Konukevi: Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve kadın konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadinevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılmış ya da açılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşunu,

j) Müdahale plânı: Kadınların karşılaştığı sorunların çözümü konusunda izlenecek aşamaların belirlenebilmesi amacıyla sorunu ve kişiyi tanıma ve tanımlama, veri toplama, durum saptama, değerlendirme ve sonuçlandırma aşamalarının görülebileceği plânı,

k) Müdür: Yönetmelik kapsamında açılan konukevlerinin yönetiminden sorumlu kişiyi,

l) Sivil toplum kuruluşu: Kâr amacı gütmeyen ve kazanç paylaşma amacı dışında kurulmuş dernek ve vakıf gibi özel hukuk tüzel kişilerini,

m) Sosyal inceleme raporu: Kadın ve varsa beraberindeki çocukları ile gerçekleştirilen görüşme ve gözlem sonrasında, bu kişilere ve sorunlarına ilişkin geçmişinin sosyal, ekonomik ve sağlık durumları, fiziksel, zihinsel, psiko-sosyal özellikleri, aile ve kültür yapılarının değerlendirildiği, sunulacak sosyal hizmetlerin şekil ve niteliğini, sorunun çözümünde uygulanacak müdahale yöntemlerini saptamak amacıyla düzenlenen raporu,

n) Şiddet: Kişinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğünün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik veya sözlü her türlü tutum ve davranışı,

o) Şiddet önleme ve izleme merkezi (ŞÖNİM): Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü merkezleri,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Konukevinin Çalışma Esasları, Açılışı ve Fiziki Özellikleri

Konukevinin çalışma esasları ve temel ilkeler

MADDE 4 – (1) Bakanlık, yörenin ihtiyacına, sosyo-kültürel yapısına göre uygun görülecek il ve ilçelerde konukevi açar. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu yüzbinini geçen belediyeler ihtiyaca cevap verebilecek nitelik ve sayıda konukevi açar. İl özel idareleri ile sivil toplum kuruluşları da konukevi açabilir. Gerçek kişiler tarafından konukevi açılmaz.

(2) Konukevi açılış izni verilmesi, denetimi, devri, açılış izinin iptali gibi hususların düzenlenmesi Bakanlığın yetkisindedir.

(3) Konukevi işleyişinde bu Yönetmelik kapsamında verilecek destek ve hizmetlerde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) İnsan haklarına dayalı, insan onuruna yaraşır, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı ve sosyal devlet ilkesine uygunluk esas alınır.

b) Kişiyeye saygı ve yararlı olma ilkeleri temel alınır.

c) Yapılan çalışmalarda kadın odaklı yaklaşım esastır.

ç) Konukevinde yapılacak işlemlerde kadının beyanı esas olup, delil göstermek zorunda bırakılamaz.

d) Konukevinde çalışanlar, kadını korumak gerekçesiyle bu Yönetmelikle belirlenen kurallar dışında kadının temel hak ve özgürlüklerine yönelik herhangi bir sınırlandırma getiremez, kadın adına karar alamaz.

e) Kadınlar hakkında yapılacak işlemlerde kadınların bilgilendirilmesi esastır. Konukevinde kalan kadınlar aldıkları kararlardan ve kararların olumlu veya olumsuz sonuçlarından kendileri sorumludur.

f) Kadınların ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan güçlendirilmesi temel amaçtır.

g) Şiddetsiz yaşam hakkının korunması anlayışıyla faaliyet gösterilir.

ğ) Çalışanlar tarafından, kadınlara şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişi ile ilgili herhangi bir uzlaşma teklif edilemez ve arabuluculuk yapılamaz.

h) Kanuni hükümler saklı kalmak kaydıyla, konukevinin adresi, telefon numarası, kadınların, çocukların ve konukevi çalışanlarının kişisel bilgilerinin gizli tutulması esastır. Bütün ilgililer bu gizliliğin korunmasından sorumludur.

ı) Konukevindeki faaliyetlere katılmak gönüllülük esasına dayanır.

i) Hizmetlerin yürütülmesinde, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, vakıf, dernek ve diğer sivil toplum kuruluşları, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler ile özel sektörün desteği alınır.

Açılış başvurusu

MADDE 5 – (1) Konukevi açmak isteyenler, açılış işlemleri için temsilci ya da konukevinin açılması ve işletilmesinden sorumlu bir müdür belirleyip, açmak istedikleri yerin il müdürlüğüne yazılı olarak başvuruda bulunurlar.

İzin için istenecek belgeler ve aranacak koşullar

MADDE 6 – (1) Konukevi açmak isteyen belediyeler, il özel idareleri ve sivil toplum kuruluşlarının konukevinde görevlendirecekleri müdür tarafından, ikinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen şartların karşılandığını gösteren ve belgelerin yer aldığı başvuru dosyası üç takım halinde hazırlanarak il müdürlüğüne verilir.

(2) Müdür ve çalışanlar için aşağıdaki hususlar aranır:

a) Türk vatandaşı olma.

b) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olma.

c) Sabıkasız olma.

ç) Kimlik numarası, yerleşim yeri ve adli sicil beyanı ile öğrenim durumunu gösterir belge.

(3) Konukevi binası için aşağıdaki belgeler aranır:

a) İlgili idareden alınacak yapı kullanma izin belgesi.

b) Yangına karşı gerekli önlemlerin alındığını gösteren itfaiye raporu.

c) Binanın tapu senedi örneği. ç) Kira sözleşmesi örneği.

d) Konukevinin fiziksel koşulları, hizmet bölümleri, tefrişi, kapasitesi, personel durumu ve genel olarak hizmete uygunluğu hakkında il müdürlüğünce düzenlenecek rapor.

Açılış izni için yapılacak işlemler

MADDE 7 – (1) İl müdürlüğü tarafından dosya bir ay içinde incelenir, inceleme sonucunda eksiklik tespit edilirse tamamlanmak üzere ilgiliye üç ay süre verilir. Eksikliklerin tamamlanması halinde dosya, onay alınmak üzere Bakanlığa gönderilir, aksi takdirde ilgiliye iade edilir. Dosyanın iadesi yeni bir başvuru yapılmasına engel değildir.

(2) Bakanlıkça onaylanan başvuru dosyası için düzenlenecek açılış izin belgesi ivedilikle il müdürlüğüne gönderilir.

(3) Konukevi, Bakanlık tarafından açılış izin belgesi verildikten sonra açılır.

Konukevinin fiziki özellikleri

MADDE 8 – (1) Konukevi binasının, resmi kurumlara ulaşımı kolay olan, dış güvenliği etkin olarak sağlanabilen, kolluk birimlerine yakın yerlerde

ve dış görünüşü itibariyle bulunduğu mahalde dikkat çekmeyecek özellikte bir yapı olmasına özen gösterilir.

(2) Kadın ve çocukların güvenliği açısından avlusu ya da duvarla çevrelenmiş bahçesi olan korunaklı müstakil binalar tercih edilir. Açılacak konuk evleri kiralama yöntemiyle de temin edilebilir.

(3) Konuk evi, en az yirmi, en fazla kırk kişi kapasiteli olarak kurulur.

(4) Konuk evi fiziki özellikler itibariyle aşağıdaki nitelikleri taşır:

a) Çalışanların ihtiyaçlarını karşılayacak sayı, büyüklük ve donanımda idari bölüm ve bürolar bulunur.

b) Sosyal çalışma görevlisinin konuk evine kabulü yapılan kadın ve beraberindeki çocuklar ile mesleki çalışmalarını yapabileceği en az bir bireysel görüşme odası bulunur. Görüşme odasının aydınlık, ferah olmasına dikkat edilir.

c) Her kadın için, var ise çocukları ile birlikte kalabileceği bir oda bulunur. Bir oda, en fazla iki kadın tarafından paylaşılabilir. Bebekli kadınlar için tek kişilik odalar bulunmasına ve odalarda kadınlar için ranza sisteminin kullanılmamasına özen gösterilir.

ç) Odalarında banyo ve tuvalet bulunmayan binalarda ortak kullanılacak banyo ve tuvaletler en fazla üç kadın tarafından paylaşılacak sayıda olur. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihinden itibaren hizmete açılacak konuk evlerinde odalarda bağımsız tuvalet ve banyo olmasına özen gösterilir.

d) Konuk evinin kapasitesine uygun sayı ve genişlikte salon, oturma odası, yemek odası ve kadınlar için etkinlik odası bulunur.

e) Çocuklar için kreş, eğitim ve rehabilitasyon, oyun ve etkinlik odaları ile çalışma odaları bulunur.

f) Ayrıca mutfak, kiler, depo, çamaşırhane, kurutma, ütü odası ve ihtiyaç duyulabilecek diğer bölümler bulunur.

g) Bina, fiziksel koşulları ve bulunduğu yerin iklimi dikkate alınarak ısıtılır ve soğutulur.

(5) Konuk evi resmiyetten uzak, yuva sıcaklığı sağlayacak şekilde, kadınların ve çocukların rahat etmelerini sağlamak üzere ihtiyaçları gözetilerek döşenir.

(6) Kadınlar ve çocuklar, konuk evindeki cihazların kullanımı konusunda bilgilendirilir, cihazların ve odada bulunan eşyaların durumu bir tutanak

altına alınarak kadına teslim edilir. Kadının konukevinden ayrılışı sırasında cihazların ve odanın teslim edildiği durumda olmasına özen gösterilir.

(7) Konukevi ihtiyaçlarında kullanılmak üzere hizmete tahsisli bir araç bulunur, gerektiği takdirde hizmet alımı yoluyla sürücülü araç kiralanabilir.

(8) Konukevi binalarının engelliler için erişilebilir olması sağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Denetim ve Açılış İzninin İptali

Denetim

MADDE 9 – (1) Konukevleri ve ilk kabul birimleri bağlı oldukları idareler tarafından ve Bakanlık Denetim Hizmetleri Başkanlığınca en geç iki yılda bir denetlenir. İl müdürlüğünce, ilk kabul birimleri ve konukevleri ile ilgili olarak her zaman Bakanlıktan denetim istenebilir.

(2) Belediyeler, il özel idareleri ve sivil toplum kuruluşlarına ait kadın konukevlerinin denetimi, ilgili mevzuatları çerçevesinde Ek-4'te yer alan form kullanılarak yapılır. Denetim raporunun bir örneği il müdürlüğüne ve Genel Müdürlüğe gönderilir.

Konukevinin açılış izninin iptali

MADDE 10 – (1) Konukevinin açılış izni, aşağıdaki hallerde il müdürlüğünün teklifi üzerine Bakanlık tarafından iptal edilir:

a) Açılış izni almadan konukevine kadın kabulü yapılması.

b) Denetimlerde görülen aykırılık ve aksaklıkların 14/9/2012 tarihli ve 28411 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Denetim Hizmetleri Yönetmeliği hükümleri ile düzenlenen süreler içinde giderilmemesi.

c) Kadın veya çocuklarının ihmal ve istismarına ilişkin bir durumun tespit edilmesi.

ç) 4. maddede belirlenen çalışma esasları ve temel ilkelere aykırı davranıldığı tespit edilmesi.

d) Açılış şartlarını taşımadığının tespit edilmesi.

e) Amaç dışı faaliyette bulunulması.

(2) Açılış izni iptal edilen konukevinin kapatılması için Bakanlıkça gerekli tedbirler alınır. Konukevinde kalan kadınlar ve çocuklar durumlarına uygun başka bir konukevine güvenlikleri sağlanarak nakledilir.

İKİNCİ KISIM
Konukevinin İşleyişi
BİRİNCİ BÖLÜM
Başvuru, Kabul ve Hizmetten Yararlananlar

Konukevine başvuru

MADDE 11 – (1) Konukevine kabulünü isteyen kadınlar il müdürlüğüne, ŞÖNİM'e, benzeri görevleri yapan kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili yönlendirici birimlerine veya kolluğa başvurabilirler.

(2) Şiddetten haberdar olan üçüncü kişilerin bildirimleri ihbar kabul edilir.

(3) Kadınların konukevine doğrudan başvuruları kabul edilemez. Konukevine kişisel olarak yapılan başvurular ŞÖNİM'e yönlendirilir.

(4) Konukevine kabulde kadınlardan herhangi bir belge istenmez. Konukevi yönetimi, resmi kimlik belgesi olmayan kadınların kimlik belgesi edinme işlemlerine destek olur.

Konukevine kabul

MADDE 12 – (1) Mülkî amir, aile mahkemesi hâkimi veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirinin kararı üzerine ŞÖNİM tarafından ilk kabul birimine veya konukevine kadın kabul edilir.

(2) ŞÖNİM'e yapılan başvurularda, kadının yazılı talebi alınır ve yapılacak değerlendirme sonucunda barınma ihtiyacının olduğu tespit edilenler ilk kabul birimine yönlendirilir. Ancak ŞÖNİM tarafından, konukevine kabulü uygun görülen kadın ve beraberindeki çocuklar, durumun gerektirdiği hallerde kabul için aranan bilgi ve belgeler sonradan tamamlanmak üzere doğrudan konukevine gönderilebilir.

(3) Kadınların ilk kabul birimine geçici kabulünün yapılabilmesi için gereken bilgi ve belgeler şunlardır:

- a) Başvuru dilekçesi.
- b) Ön görüşme formu.
- c) Kadının konukevi kurallarına uyacağına dair taahhüname. ç) Kimlik bilgisi beyanı.

(4) ŞÖNİM'ler tarafından doğrudan konukevine kabulü yapılan veya ilk kabul biriminde kalanlardan konukevine yerleştirilmesi uygun görülen ka-

dınlar ve beraberindeki çocukları, Bakanlık, belediye, il özel idaresi veya sivil toplum kuruluşlarına ait konukevlerine yerleştirilirler. Bu suretle yerleştirilen kadınlar, konukevleri tarafından ŞÖNİM'in bilgisi dışında, takdir yetkisi kapsamında çıkarılamazlar.

(5) ŞÖNİM tarafından geçici kabul ile ilk kabul birimine yerleştirilen kadın ve beraberindeki çocukların, konukevine kabulü sırasında aşağıdaki belgeler tamamlanır:

a) Sosyal inceleme raporu.

b) Sosyal inceleme raporu sonucuna göre veya ŞÖNİM'in gerek gördüğü hallerde kadının bulaşıcı ve sürekli tıbbi bakım isteyen bir hastalığı bulunmadığı, ruh sağlığının yerinde olduğu, alkol veya madde bağımlılığı olup olmadığına dair sağlık raporu.

c) Yapılan mesleki çalışmalara ilişkin raporlar ve müdahale plânı.

ç) Kadının sorunlarının çözümüne yönelik yapılan yazışmalar ile gerekli form, tutanak ve diğer belgeler.

d) Konukevine anneleri ile birlikte kabul edilen çocuklarla yapılan mesleki çalışmalara ilişkin raporlar.

e) Gerekli görüldüğü takdirde hayati tehlikesinin bulunup bulunmadığına dair kolluk tarafından hazırlanan risk değerlendirme raporları.

(6) Konukevinde kalanların düzenli olarak kaydı tutulur ve veri tabanına işlenir.

(7) Hakkında gizlilik kararı verilmekle beraber konukevine kabulü yapılan kadınlar için ŞÖNİM tarafından kodlu kimlik kartı hazırlanarak verilir. Bu kimlik kartı ayrılışlarında geri alınır. Kimlik kartında, ilgilinin kimlik numarası, bulunulan ilin kodu, konukevinin kodu, kadına verilecek numara, konukevine giriş tarihi ile başlamak üzere tespit edilen bilgiler bulunur ve veri tabanına işlenir. Aynı kadının farklı yerlerdeki başvurularında da kadının kendine ait kodu sabit tutulur ve kullanılmaya devam edilir.

Konukevi hizmetlerinden yararlananlar

MADDE 13 – (1) Şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan bütün kadınlar ve beraberindeki çocukları hiçbir ayırım yapılmadan konukevine kabul edilir. Ancak;

a) Onsekiz yaşından küçük şiddet mağduru çocuklar, sosyal çalışmacı ile çocuk gelişimci tarafından uygun görüldüğü takdirde il müdürlüğü tarafından uygun bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilerek yerleştirme işlemi Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bildirilir.

b) Onsekiz yaşından küçük kız çocukları anneleri ile birlikte konukevi hizmetinden yararlanabilirler.

c) Oniki yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlar ile engelli çocuğu bulunan kadınlar ise, can güvenliği riski olmamak kaydıyla, talep edilmesi ve gerekli olduğuna dair sosyal inceleme raporuna istinaden, ŞÖNİM tarafından uygun görülmesi halinde, kira ve iâşesi karşılanmak üzere bağımsız bir ev kiralanmak suretiyle barındırılması yoluna gidilir. Kiralanacak evlerde 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasında yer alan belgeler aranır. Kiralanacak konutlara ilişkin kira, depozit ve diğer cari giderler konukevi bütçesinin ilgili kalemlerinden ödenir. Kadınlar ve beraberindeki çocuklar konukevi hizmetlerinden bu evde yararlandırılır. Evlerin, konukevine yakın çevreden, tercihen mobilyalı ve her bir kişi için en az yirmi metrekare yaşam alanı olmasına, bulunduğu ilin rayiç fiyatları üzerinden kiralanmasına özen gösterilir. Konukevi bulunmayan ilçelerde de ihtiyaca göre bu bent kapsamında düzenlenen ev kiralanması yoluna gidilebilir.

ç) İlk kabul biriminde psikiyatrik desteğe ihtiyacı olduğu gözlemlenen kadınlar hakkında psikiyatri uzmanından alınacak "toplu yaşanan yerde kalabileceğine dair rapor" doğrultusunda konukevine kabulleri yapılır.

d) Bulaşıcı veya sürekli tıbbi tedaviyi gerektirir ağır hastalığı olduğu tespit edilen kadınların tedaviyi kabul etmeleri durumunda ilgili mevzuatları çerçevesinde tedavileri sağlanır. Tedaviyi kabul etmemeleri durumunda, 29 uncu maddenin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince işlem yapılır.

e) Altmış yaşından büyük şiddet görmüş kadınlar ile akıl ve ruh sağlığının bozuk olduğu gözlemlenen veya zihinsel engelli kadınlar uygun sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilerek yerleştirme işlemi Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bildirilir.

f) Alkol ve madde bağımlıları, tedaviye başlamaları ve devam etmeleri koşulu ile konukevine kabul edilirler.

g) Rehabilitasyon ve güçlendirme sürecinde farklı hizmet modellerine ihtiyaç duyan kadınlar, Bakanlıkça bu hizmet için kurulacak ve içinde hizmete uygun eğitim almış personelin istihdam edileceği ihtisaslaşmış konukevlerine yerleştirilirler.

ğ) Öz bakımlarını kendi başlarına yapamayan kadınlar ilgili kuruluşlara yerleştirilir.

h) Bedensel ve zihinsel engelli kadınlar hakkında ilgili kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşlarından destek alınır.

ı) Herhangi bir suç nedeniyle adli mercilerce haklarında arama, tutuklama, zorla getirme kararı verildiği veya yakalama emri düzenlediği anlaşılan kadınlar derhal kolluk birimlerine bildirilir ve haklarında genel hükümler çerçevesinde işlem yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kalış Süresi, Giriş Çıkış Saatleri

Kalış süresi

MADDE 14 – (1) Konukevinde kalma süresi, kadının ilk kabul birimine kabul tarihinden itibaren altı aydır.

(2) Kalış süresi, kadınların güçlenme süreci değerlendirilerek gerekli hallerde uzatılır. Uzatma süresi, sosyal çalışmacı ile çocuğu var ise çocuk gelişimcinin görüşü alınarak, değerlendirme komisyonu tarafından belirlenir.

(3) Mülkî amir ya da aile mahkemesi hâkimi tarafından hakkında barınma tedbiri kararı verilenler kararda belirtilen süre kadar konukevi hizmetlerinden yararlandırılırlar.

(4) Durumun özelliğine göre tedbir kararının, süresinin ya da şeklinin değiştirilmesi, değerlendirme komisyonunun tespiti ve il müdürlüğünün talebi ile ilgili merciden istenebilir.

Giriş çıkış saatleri

MADDE 15 – (1) Konukevine giriş çıkış saatleri, güvenliği sağlamak amacıyla ve bölgesel koşullar ile kadının durumu dikkate alınarak müdürün teklifi ve ŞÖNİM'in onayı ile belirlenir. Konukevi hizmetlerinden faydalanan kadın yazılı bildirimde bulunmak kaydıyla en çok onbeş gün süre ile konukevinden ayrı bir yerde kalabilir. Bu süre, konukevi hizmetlerinden faydalanma süresinden mahsup edilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Güvenlik Önlemleri, Ayrılma, Hizmetler ve Değerlendirme
Komisyonu
BİRİNCİ BÖLÜM
Güvenlik Önlemleri ve Tedbir Plânı

Güvenlik önlemleri

MADDE 16 – (1) Konukevi güvenliği için aşağıdaki teknik donanım sağlanır:

a) Dış alanda kayıt yapan geniş açılı kameralar ve monitör, iç alanda ise giriş, koridorlar, mutfak ve salonda kayıt yapan kameralar ve monitörler.

b) Pencereler için güvenliğin sağlanmasına yönelik parmaklıklar.

c) Acil durumda kullanılmak üzere kolluk birimlerine çağrı yapan alarm sistemi.

ç) Yangın alarmı ve söndürme tüpleri.

d) Numarası görünmeyen ve şehirlerarası görüşmelere açık en az iki telefon hattı.

e) Çelik kasa.

f) Evrak imha makinesi.

(2) Konukevi güvenliği için aşağıdaki tedbirler uygulanır:

a) Hiçbir dokümanda, materyalde, yazılı ya da görsel basında ve bunların internet üzerinden yapılan her türlü yayınında konukevinin dış cephesi, çalışanlar ve yararlanıcılara ilişkin fotoğraflara yer verilmez.

b) Yargı yetkisinin kullanıldığı durumlar hariç olmak üzere, hiçbir kamu görevlisi konukevinde kalan kadınlara ilişkin kişisel bilgileri talep edemez.

c) Hiçbir kamu görevlisi konukevine doğrudan yönlendirme yapamaz.

ç) Konukevine ziyaretçi kabul edilmez.

d) Konukevinin adresi gizli tutulur, yazışmalarda ŞÖNİM'in adresi kullanılır.

e) Kamu kurum ve kuruluşları, konukevlerine ve konukevinde kalan kadınlarla çocuklarına ilişkin olarak yürüttükleri her türlü resmi yazışma-

larında ve bilgi, iletişim ve yayın araçlarının kullanımında gizlilik kuralına uygun olarak hareket ederler. Kendi birimlerinde gizliliğin ihlal edilmesini önleyecek tedbirleri gecikmeksizin alırlar.

f) Konukevinde kalan ve can güvenliği tehdit altında bulunan kadınlar için 18. maddede öngörülen tedbir plânı uygulanır.

g) Konukevi ve kolluk çalışanları konukevi güvenliğine ilişkin bir acil durum plânı yapar. Bu plânın uygulanmasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasına yönelik olarak konukevi yönetimi ile kolluk periyodik görüşmeler gerçekleştirir. Tüm çalışanlara ve konukevinde kalanlara plân hakkında gerekli bilgilendirme yapılır.

ğ) Konukevinde kadın, çocuk ve çalışanlara kasten zarar verme girişiminde bulunan veya kuralları kasten ihlal eden kadınlar hakkında, 29 uncu madde kapsamında işlem yapılır.

h) Hizmet satın alınan kurumlardan, bakım ve onarım gerektiren durumlarda görevlendirilecek kişiden ya da firmadan gizlilik ilkesine riayet edeceğine dair taahhütname alınır.

ı) Saldırı, yangın ve deprem durumunda yapılacaklara ilişkin acil durum talimatları il müdürlüklerince oluşturulur. Kadın ve çocuklar, çalışanlar tarafından bu konuda bilgilendirilir.

i) Konukevine silah ve benzeri zarar verici amaçlarla kullanılabilir materyaller alınmaz.

j) Konukevi içerisinde fotoğraf makinesi, ses kayıt cihazı ya da kamera ile kayıt yapılamaz.

k) Konukevinin içinin gözlenmesini önleyecek tedbirler alınır.

(3) Hakkında konukevine yerleştirme kararı verilen ve yapılan değerlendirme sonucunda hayati tehlikesinin olduğu anlaşılan kadınlar ile beraberindeki çocukların, kolluk nezaretinde ivedilikle en yakın konuk evine güvenli ulaşımı sağlanır.

Gizlilik ilkesi

MADDE 17 – (1) Konukevi açılırken, gizlilik ilkesine uyulur. Konukevinin adresi, telefon numarası gizli tutulur. Konukevini tanıtan tabela asılmaz, temel atma ve açılış töreni düzenlenmez.

(2) Yapılacak yazışmalarda kadınların, çocukların ve çalışanların isimleri belirtilmez, gerekli durumlarda üzerinde anlaşmaya varılmış kodlar kullanılır.

(3) Kadın ve çocuklar ile gerekli görülen üçüncü kişilerin kimlik bilgileri ve adresleri ile önem taşıyan bilgiler tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Gizlilik kuralını ihlal edenler hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(4) Konukevinde kalan kadın ve çocuklara yapılacak tebligatlar, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 18 inci maddesi gereğince ŞÖNİM'e yapılır.

Tedbir plânı

MADDE 18 – (1) Hayati tehlikesi bulunan ve hakkında geçici koruma altına alınmasına dair tedbir kararına hükmedilen şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların korunması amacıyla, 11/11/2008 tarihli ve 27051 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında yapılacak işlemlere esas teşkil etmek üzere, kolluk koordinasyonunda, ŞÖNİM veya gerekli görülen hallerde konukevi işbirliği ile bir yıl için hazırlanır.

(2) Durumun özelliğine göre bu süre bir yıl daha uzatılabilir. ŞÖNİM veya konukevi tarafından uygulanır. Kolluk tarafından, tedbir planı süresince, plan kapsamında yapılan iş ve işlemlerden ŞÖNİM'e bilgi verilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Konukevinde Hizmetlerin Sunulması, Yardım ve Çıkarılma

Konukevinde sunulacak hizmetler

MADDE 19 – (1) Konukevi, kadın ve çocuklara doğrudan ya da ŞÖNİM aracılığıyla ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle aşağıda belirtilen alanlarda destek sunar:

- a) Güvenlik.
- b) Danışmanlık.
- c) Yönlendirme.
- ç) Psikolojik destek.
- d) Hukuki destek.
- e) Tıbbi destek.
- f) Geçici maddi yardım.
- g) İş bulma konusunda destek. ğ) Kreş.

- h) Mesleki eğitim kursu. ı) Grup çalışmaları.
- i) Çocuklar için burs.
- j) Sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler.

Nöbet

MADDE 20 – (1) Nöbet sistemi, konukevlerinde güvenliğin ve hizmetin sürekliliğini sağlamak amacıyla, hizmetin özelliğine ve yedi gün yirmidört saat esasına göre müdür tarafından düzenlenir.

(2) Konukevi çalışanları düzenlenecek nöbet çizelgesi doğrultusunda gece de görev yaparlar.

Beslenme

MADDE 21 – (1) Konukevindeki kadınlar ve çocuklara üç ana öğün verilir, çocuklara iki ara öğün daha verilir.

(2) Doktor tarafından özel diyet uygulaması önerilen kadın ve çocuklara özel diyet uygulanır. İzin, hastalık ve diğer nedenlerden dolayı bir günden fazla konukevinden ayrılmış bulunanların, ayrıldıkları günlere ait istihkakları tabeladan çıkarılır.

(3) Konukevinin yemek ihtiyacı, mamul yemek alımı yolu ile de karşılanabilir.

Çocuklar

MADDE 22 – (1) Konukevi hizmetinden yararlanan çocuğun, konukevine en yakın okula, ŞÖNİM tarafından verilen kodlu kimlik kartına istinaden, gizlilik ilkesine bağlı kalınarak kesin kaydı yapılır. Çocuğun yerleşim yeri adresi olarak aksine bir hüküm bulunmaması halinde ŞÖNİM gösterilir.

(2) Okul öncesi çocukların gelişimi ve eğitimi, konukevi tarafından okul idaresi ile işbirliği yapılarak takip edilir.

Harçlık ve yardım

MADDE 23 – (1) Harçlık, ilk kabul birimi veya konukevi hizmetlerden yararlanan ve geliri bulunmayan kadınlara ve çocuklara, Kanun kapsamında geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmemiş olması halinde sosyal inceleme raporlarına dayanılarak müdürün teklifi ve ŞÖNİM'in onayı ile Kanunun 17nci maddesinde belirtilen orana göre ödenir.

(2) Harçlık, konukevi tarafından hazırlanacak bordroya göre, imza karşılığında her ayın birinci günü peşin olarak ödenir. Ayın onuncu gününe kadar konukevine kabul edilen kadın ve çocuklarına tam harçlık, daha sonra kabul edilenlere ise kaldıkları gün sayısı üzerinden hesaplanacak harçlıkları ödenir. İşe yerleştirilen kadınların harçlıkları, maaşlarını alınca-ya kadar kesilmez.

(3) Bu ödemeler için ilk kabul birimi ya da konukevine kabulü yapılan kadın ve çocuk sayısının, aylık ortalaması üzerinden yapılacak hesaplama sonucunda elde edilen meblağ tutarınca konukevi müdürlüğüne avans açılır. Yapılacak ödemeler bu avans üzerinden yapılır.

(4) Konukevinde kalan kadınların öğrenim gören çocukları ile çeşitli nedenlerle öğrenimine devam etmeyen ve ücretli olarak bir işyerinde çalışmayan çocuklarına, Bakanlığa bağlı çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında kalan çocuklara verilen miktar kadar hiçbir kesinti yapılmaksızın net harçlıkları verilir.

(5) Harçlıklar, belediye, il özel idaresi ve sivil toplum kuruluşlarına bağlı konukevlerinde kalan kadınlara ve beraberindeki çocuklara ise;

- a) Bakanlığa ait konukevlerinde Bakanlık bütçesinden,
- b) Belediyelere ait konukevlerinde belediye bütçesinden,
- c) İl özel idarelerine ait konukevlerinde il özel idaresi bütçesinden,

ç) Sivil toplum kuruluşlarına ait konukevlerinde ise Bakanlık bütçesinden, karşılanır.

(6) Giyim yardımı aynı olarak yapılır. Bu yardımdan yararlanacak kadınlar ve çocuklarına verilecek giyecek eşyasının türü ve miktarı Ek-1 ve Ek-2'deki listelerde gösterilmiştir. İhtiyaca göre verilecek giyim eşyasının rengi ve biçimi ilgili konukevi tarafından belirlenerek, standart beden ölçülerine, mevsimine, çocuk yaş ve cinsiyetlerine uygun olarak satın alınır ve bir tutanakla kadınlara teslim edilir. Giyim eşyalarının renk ve modellerinin aynı olmamasına özen gösterilir. Verilen giyecek ve aynı yardımlar kayıt altına alınır.

(7) Konukevinde kalmakta iken, haklı bir nedene dayanması ve kadının sorunlarını çözümlenmede etkili olabileceği kanaatine varılması halinde bir başka konukevine nakledilen kadınların nakil dosyasına, kendisine verilmiş olan eşyaların türü, sayısı, miktarı ve verilen harçlığa ilişkin belgeler de eklenir.

(8) Yapılacak ödemeler, Kanunun 20. maddesinin birinci fıkrası gereğince gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden muaftır.

Tedavi ve tedavi yardımı

MADDE 24 – (1) Tedavisi gereken kadının ilgili mevzuatı çerçevesinde gerekli tedavileri yaptırılır.

(2) Konukevinde kalan kadın, hakkında koruyucu tedbir kararı verilmesi halinde, Kanunun 19. maddesi gereğince muayene ve tedavi yardımından yararlandırılır. Kadınlara, tedavileri sürecinde ve sağlık raporlarının alınmasında sağlık kuruluşlarından öncelikli olarak yararlanma hakkı tanınır.

Eğitim giderleri

MADDE 25 – (1) Kadınların, çalışma yaşamına katılımını desteklemek ve istihdam politikasına uygun olarak istekleri ve yeteneklerine göre meslek edinmelerini sağlamak için gerekli olan eğitim giderleri Bakanlık bütçesinden konukevine aktarılacak ödenekten karşılanır.

Emanete alma

MADDE 26 – (1) Her konukevinde müdürün veya uygun göreceği bir çalışanın sorumluluğunda bir emanet kasası bulunur.

(2) Konukevine kabul edilen kadınların kıymetli eşyaları, ayrıntılı emanet tutanağı hazırlanarak teslim alınır, kadının istemesi halinde ve konukevinden nakil ya da ayrılmaları sırasında tutanakla teslim edilir. Tutanağın bir örneği konukevine kabul edilen kadına da verilir.

Taahhütname

MADDE 27 – (1) Konukevine kabul edilen kadınlar, konukevi hizmetlerinden yararlandığı süre içerisinde uyulması gereken kuralları içeren ve Ek-3'te yer alan taahhütnameyi imzalar. Taahhütnamenin bir sureti kadına verilir.

(2) Konukevinin girişinde yararlanıcıların uyması gereken kurallar açıkça yazılarak ilân edilir.

Konukevinden ayrılma

MADDE 28 – (1) Konukevinde kalan kadın ve varsa beraberindeki çocukları aşağıdaki hallerde konukevinden ayrılır:

a) Kendi talebi.

b) Konukevinde kalma süresinin sona ermesi.

c) Kanun gereğince barınma tedbirine karar verilen kadının kararda belirtilen sürenin sona ermesinden önce konukevinden ayrılmak istemesi halinde, kararı veren mercie kararın kaldırılmasına dair başvurusu.

ç) Güvenlik ya da başka bir gerekçeyle aynı ildeki veya il dışındaki başka bir konukevine yönlendirilmesi veya nakledilmesinin uygun görülmesi.

(2) Ayrılan kadınlar hakkında konukevi sonrasında, can güvenliği riski olmamak kaydıyla, talep edilmesi ve sosyal inceleme raporuna istinaden ŞÖNİM tarafından uygun görülmesi halinde altı ay süre ile 13 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca hizmet verilebilir.

(3) Kadının ayrılma nedenini içeren bir tutanak hazırlanarak arşivlenir.

(4) Konukevinden ayrılan kadın, ihtiyaç duyması ve uygun görülmesi halinde birden çok defa konukevine kabul edilebilir.

Çıkarılma

MADDE 29 – (1) Konukevine kabul edilen kadınlar ve beraberindeki çocukları aşağıdaki hallerde değerlendirme komisyonunun kararı ve ŞÖNİM'in onayı ile konukevinden çıkarılır:

a) Yönetmelikte belirtilen konukevi kurallarına uymaması.

b) Konukevine kabul koşullarını taşımadığının tespit edilmesi.

c) 13. maddenin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca tedaviyi kabul etmemesi.

(2) Kadınların birinci fıkranın (a) bendine göre çıkarılabilmeleri için daha önce, Yönetmelik kapsamında belirtilen kurallara uymadığı için bir kez uyarılması ve buna rağmen olumsuz tutum ve davranışlarını sürdürdüğüne dair sosyal inceleme raporu düzenlenmesi gerekir. İşlenen fiilin suç niteliğini taşıması halinde genel hükümler çerçevesinde işlem yapılır.

(3) Konukevinden çıkarılma işlemi ŞÖNİM tarafından il müdürlüğü aracılığı ile Genel Müdürlüğe bildirilir. Kadının konukevi hizmetinden tekrar yararlanabilmesi Genel Müdürlüğün iznine tabidir.

(4) Çıkarılma kararına karşı bir hafta içinde il müdürlüğüne itiraz edilebilir.

Elektronik konukevi sisteminin kurulması

MADDE 30 – (1) Konukevleri ve hizmetlerinden yararlananlarla ilgili olarak, Genel Müdürlük bünyesinde tüm kadın konukevlerinin birbirleriyle bağlantısını, doluluk oranının takibini, konukevleri arasındaki sevklerin hızlandırılmasını ve konukevleriyle ilgili güncel analizler yapılabilmesini ve politika üretilmesini sağlamak amacıyla elektronik konukevi sistemi kurulur, veri tabanı ve internet ağı oluşturulur.

Elektronik konukevi sisteminin işleyişi

MADDE 31 – (1) Bakanlık, belediyeler, il özel idareleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından işletilen konukevlerinde kalanlara ait bilgiler ile kapasite ve sayı bilgilerinin her değişiklikte birlikte bulunduğu ilde mevcut ŞÖNİM'e bildirilmesi zorunludur. Veri tabanı oluşturulmasına ve yürütülmesine ilişkin düzenlemeler Bakanlık tarafından yapılır. Bu kapsamda Genel Müdürlük tarafından konukevlerinden istenilen her türlü bilgi ve veri girişi geciktirilmeksizin usulüne uygun olarak sağlanır.

(2) Elektronik konukevi sisteminde konukevleriyle ilgili olarak elektronik ortamda girilen bilgiler, Genel Müdürlükçe merkezi bir veri tabanında muhafaza edilir.

(3) Elektronik konukevi sistemine veri girişi konukevi tarafından yapılır, yapılacak işlemlerin takibi için konukevinin bulunduğu ildeki ŞÖNİM'de ve il müdürlüğünde belirlenecek kişilere Genel Müdürlükçe yetki verilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Çalışanlara İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Ortak Hükümler

Çalışanların işe alınması

MADDE 32 – (1) Çalışanların, Bakanlığa bağlı olarak açılan konukevlerinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (A) fıkrası kapsamında çalıştırılan memur veya (B) fıkrası kapsamında çalıştırılan sözleşmeli personelden, büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve il özel idarelerine bağlı olarak açılanlarda 657 sayılı Kanuna tabî memur veya 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi kapsamında istihdam edilen sözleşmeli personelden istihdamı esastır. Ancak bunun mümkün olmaması halinde 657 sayılı Kanun ve diğer ilgili

mevzuat çerçevesinde hizmetin gerektirdiği nitelikleri taşıyan personel istihdam edilir.

(2) Sivil toplum kuruluşları tarafından açılacak konukevlerinde ise özel hukuk hükümlerine göre, tâbi oldukları mevzuata uygun ve bu Yönetmelikte sayılan hizmetlerin gerektirdiği nitelikleri taşıyan personel istihdam edilir.

Çalışanların niteliği

MADDE 33 – (1) Konukevinde, hizmet sunumuna yetecek sayı ve nitelikte, tercihen kadın çalışanlar arasından, psikoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun sosyal çalışma görevlileri ile hemşire, çocuk eğiticisi, memur, aşçı ve bakım elemanı istihdam edilir. İşin niteliğine göre dış güvenlik personeli ve şoför olarak erkek çalışan istihdam edilebilir.

(2) Müdür, birinci fıkrada belirtilen sosyal çalışma görevlilerinin alanlarında eğitim veren en az dört yıllık lisans eğitimi veren fakültelerin ilgili bölümlerinin birinden mezun olanlar arasından atanır. Bunlardan kadın çalışmalarında yer almış olanlar tercih edilir.

(3) Rehabilitasyon ve güçlendirme sürecinde farklı hizmet modellerine ihtiyaç duyan kadınlar için kurulacak konukevlerinde ihtiyaca göre tam veya yarım zamanlı olarak hizmet alımı yolu ile psikiyatrist, pedagog, özel eğitim öğretmeni ya da ihtiyaç duyulan diğer meslek elemanları istihdam edilebilir.

Çalışanların eğitimi

MADDE 34 – (1) Çalışanlara yönelik eğitimlerde aşağıdaki kurallara uyulur:

a) Çalışanlara, çalışmaya başlamadan önce ve başladıktan sonra düzenli aralıklarla tekrarlamak suretiyle toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet gibi ihtiyaç duyulan konularda, Genel Müdürlükçe belirlenen eğitimler düzenlenir.

b) Çalışanların mesleki becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlere ve farkındalık artırıcı grup çalışmalarına katılmaları desteklenir.

c) Çalışanlara, yurt içinde ve yurt dışında faaliyet gösteren konukevlerinde ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde kısa süreli staj imkânı sağlanır.

ç) Eğitim programlarının hazırlanması sürecinde ilgili taraflarla işbirliği yapılır.

d) Çalışanların bir yıl boyunca katılım sağladıkları eğitimlerin toplam süresi on günden az olamaz.

e) Eğitim faaliyetlerinin yanı sıra konukevi çalışanlarının karşılaştığı tükenmişlik sendromunun önüne geçilmesi için gerekli önlemler alınır ve çalışanlara düzenli psikolojik destek verilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Konukevi Çalışanlarının Görevleri

Konukevi müdürü

MADDE 35 – (1) Müdürün görev ve yetkileri şunlardır:

a) Konukevinin, idari, mali ve teknik tüm işlerini ilgili mevzuata uygun olarak yürütmek.

b) Konukevi hizmetlerinin en iyi şekilde yürütülmesi için gerekli plân ve programların hazırlanmasını ve çalışanlar arasında işbirliği ve eşgüdümü sağlamak, denetimleri yapmak.

c) Çalışanların özlük dosyalarının tutulması, muhafazası ve bunlara ilişkin her türlü işlemin zamanında yürütülmesini sağlamak.

ç) Konukevi çalışanlarının mevzuat uyarınca istenilen tutum, davranış, kılık, kıyafet ve benzeri özelliklerini izleyerek denetimlerini yapmak.

d) Konukevinin temizlik kurallarına uygun olmasını sağlamak ve bunun denetimini yapmak.

e) Konukevinin, ihtiyaç ve özellikleri ile konuya ilişkin esasları göz önünde bulundurarak yıllık bütçesini ve alım satım işlerini yapmak, ödeneklerin amacına uygun harcanmasını temin etmek veya temin edilmesini sağlamak üzere ilgili birimlere bilgi vermek.

f) Ambar, ayniyat, depo sayım ve devir işlemleri ile yazı işlerinin genel hükümler çerçevesinde yürütülmesini sağlamak.

g) Gerekli kayıtların tutulmasını, formların doldurulmasını ve istatistikî bilgilerin düzenlenmesini ve her yılsonunda konukevinin ihtiyaçlarını ve hizmetlerinin sunulmasında karşılaşılan sorunları da kapsayan çalışma raporunu hazırlayarak ŞÖNİM'e göndermek.

ğ) Konukevinde çalışanlar ile konukevi hizmetlerinden yararlanan kadınların ilişkilerinin düzenlenmesi amacıyla eğitim programları hazırlamak ve uygulamak.

h) Konukevinde güvenlik önlemlerini aldirmek, güvenliği tehdit eden bir durumda ilgili kuruluşlarla bağlantıya geçmek, hayati tehlikesi bulunan kadın için tedbir plânı hazırlanması çalışmalarına katılmak.

ı) Konukevinin güvenliği hakkında kolluk ile işbirliği yapmak ve güvenliğe ilişkin edindiği bilgileri kolluk ile düzenli olarak paylaşmak.

i) Güvenlik personeli ile birlikte düzenli olarak konukevi güvenliğine etki eden riskleri belirlemek ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak.

j) Elektronik konukevi sistemine kadınların kabulü sırasında veri girişi yapmak veya yapılması için personele yetki vermek.

k) Değerlendirme komisyonuna başkanlık etmek.

(2) Müdürün bulunmadığı hallerde, genel hükümlere göre görevlendirilecek çalışan, müdürün görevlerini yürütür.

Sosyal çalışma görevlisi

MADDE 36 – (1) Konukevinde sosyal çalışma görevlisi olarak çalışan, sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi ve öğretmenler tarafından aşağıdaki görevler yerine getirilir:

a) Konukevine kabulü yapılan kadınlar ve beraberindeki çocuklarla görüşme yaparak, konukevinin amacı ve işleyişi konusunda bilgilendirmek, uygun yöntemlerle konukevini tanımaları, kuralları öğrenmeleri ve uyum sağlamalarında yardımcı olmak.

b) Çocuğu ile kabulü yapılan kadınların, uygun görülmesi halinde çocukları hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri ve ilgili diğer mevzuat uyarınca gerekli önlemlerin alınmasına yönelik sosyal inceleme raporu düzenleyerek müdüre sunmak.

c) Kadınların, bir iş ve meslek edinmelerine, sağlık ve hukuki sorunlarını çözmeleri için ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişim kurmalarına ve gerekli hizmetleri almalarına destek olmak amacıyla maddi yardıma ihtiyacı olan kadınların durumları hakkında rapor düzenleyerek müdüre sunmak.

ç) Gizlilik ilkesine uygun olarak, yapılan çalışmalar ile ilgili kayıtları tutmak, yapılan mesleki çalışmalarla ilgili rapor ve dosyaları düzenlemek, saklamak.

d) Kadınlara ve beraberindeki çocuklara yönelik grup çalışmaları yapmak.

- e) Kadınların ve beraberindeki çocukların sorunlarının çözümü hakkında rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermek.
- f) Kadın ve çocuklara yönelik sosyal etkinlikler düzenlemek.
- g) Çalışanların hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev almak.
- ğ) Katılım sağladıkları eğitim ve toplantılara ilişkin raporu konukevi çalışanlarına aktarmak.
- h) Kadınların ve çocuklarının yatak, çamaşır, vücut temizliği ve bakımlarına dikkat etmelerini sağlamak.
- ı) Kadın ve çocukların ihtiyaçlarını tespit etmek ve müdüre iletmek.
- i) Görevlerini müdürün gözetiminde diğer meslek elemanları ile işbirliği içerisinde yürütmek.
- j) Genelge ve talimatlarla belirlenen görev tanımları içerisindeki diğer görevleri ve müdür tarafından verilecek görevleri yapmak.

Sosyal çalışmacı

MADDE 37 – (1) Sosyal çalışmacının, 36 ncı maddede belirtilenlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Kadınların ve varsa çocukların sorun ve ihtiyaçları çerçevesinde mesleki uygulamaları gerçekleştirmek, bunlarla ilgili rapor düzenlemek ve ŞÖNİM' e göndermek.
- b) Konukevinde kalan ve hakkında tedbir kararı olan kadınlar için gerektiği takdirde tedbirin devamı, süresinin veya şeklinin değiştirilmesi ya da kaldırılması hakkında rapor düzenlemek ve ŞÖNİM' e göndermek.
- c) Konukevinde kalan kadınların ve beraberindeki çocukların, çıkarılmalarına ilişkin rapor düzenlemek ve ŞÖNİM'e göndermek.

Psikolog

MADDE 38 – (1) Psikologun, 36 ncı maddede belirtilenlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Konukevine kabulü uygun görülen kadınların ve beraberindeki çocukların uyum sürecinde psikolojik değerlendirmelerini yapmak, destek sağlamak.
- b) Konukevindeki kadınlar için ilgili meslek elemanları ile birlikte müdahale plânı hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak.

c) Psikolojik değerlendirme teknikleri ve gözlem metotları kullanarak kadınların ilgi ve yeteneklerini belirlemek, buna uygun etkinlikler organize edilmesini sağlamak veya ilgili kuruluşlara yönlendirmek.

ç) Psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyan kadın ve çocukları tedavi görebilecekleri sağlık kuruluşlarına yönlendirmek ve tedavi sürecini takip etmek.

d) İlgili meslek elemanları ile birlikte vaka değerlendirmeleri yapmak, bu toplantılarda kadınla ve çocukla yürütülen psikolojik destek çalışmalarını sırasında edinilen ve paylaşılmasında yarar görülen bilgileri ilgili meslek elemanlarına aktarmak.

Çocuk gelişimcisi

MADDE 39 – (1) Çocuk gelişimcisinin, 36 ncı maddede belirtilenlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

a) Çocukların sağlık, gelişim ve eğitim düzeylerini izlemek, tespit etmek ve sorunlarının çözümü için mesleki çalışmalar ve rehberlik yapmak.

b) Çocukların gelişim ve eğitimleri ile anne-çocuk ilişkisi konusunda konukevindeki annelere yönelik bilgilendirici çalışmalar organize etmek ve uygulamak

c) Çocuklara yönelik sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler ve programlar organize etmek.

ç) Travma yaşamış çocuklara uygun eğitim ve gelişim programları, oyunlar, hikâyeler ve etkinlikler hazırlamak ve uygulamak.

Öğretmen

MADDE 40 – (1) Öğretmenin, 36 ncı maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) Konukevinde kalan ve okuma yazma bilmeyen kadınların okuma-yazma kurslarına kayıt ve takip işlemlerini yürütmek ve okuma-yazma çalışmalarına yardımcı olmak.

b) Kadınların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek eğitimi almaları konusunda gerekli rehberlik ve danışmanlığı yapmak ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

c) Kadınlara yönelik beceri geliştirici, boş zaman değerlendirici ve eğitici faaliyetler düzenlemek.

ç) Okul çağında bulunan çocukların okul kayıt işlemlerini yürütmek. Çocukların okula devamını sağlamak ve izlemek, programlı çalışma alışkanlığını kazandırmak, okul ile ilgili sorunlarını çözmek.

d) Belirli bir plân ve program çerçevesinde çocukların ders çalışma ve ödev yapmalarını sağlayarak okul başarılarını artırmaya yönelik çalışmalar yapmak.

Hemşire

MADDE 41 – (1) Hemşirenin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kadın ve çocukların sağlık durumlarını izlemek, hasta olan kadın ve çocukların konukevinde veya hastanede tedavisi için gerekli tüm işlemleri yerine getirmek, gerektiğinde kadınlara hastaneye gidişlerinde refakat etmek ve kayıtlarını tutmak.

b) İhbarı zorunlu hastalıkları müdüre bildirmek.

c) Aile plânlaması yöntemleri, gerekliliği ve yararları konusunda kadınları bilgilendirmek.

ç) Anne adayları için beslenme, doğuma hazırlık ve bebek bakımı ile ilgili eğitim çalışmaları yapmak.

d) Konukevinin tüm bölümlerinin sağlıklı yaşam koşullarına uygun, temiz, bakımlı ve düzenli olmasını sağlamak ve kontrol etmek.

e) Mutfak çalışanlarının temizliğe uymasını ve eğitimini sağlamak ve kontrol etmek.

f) Genelge ve talimatlarla verilen, görev tanımları çerçevesinde verilen diğer görevleri yapmak.

Çocuk eğiticisi

MADDE 42 – (1) Çocuk eğiticisinin görevleri şunlardır:

a) Çocuk gelişimcisi tarafından yürütülen çalışmalara destek olmak.

b) Çocuğun becerileri ile ilgili anneleri ve çocuk gelişimcisini bilgilendirmek.

c) Çocuk bakımı konusunda anneleri bilgilendirmek.

ç) Çocuklara yönelik sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler ve programları uygulamak.

d) Annesi çalışan bebek ve küçük çocukların bakımına destek olmak.

e) Genelge ve talimatlarla verilen, görev tanımları çerçevesinde verilen diğer görevleri yapmak.

Memur

MADDE 43 – (1) Memurun veya memurun görevlerini yapmak üzere istihdam edilen çalışanların görevleri şunlardır:

- a) Hizmet alanına giren konularda kendisine verilen işleri yapmak ve sonuçtan müdürü bilgilendirmek.
- b) Her türlü yazıyı hazırlamak, dosyalamak ve arşivlemek.
- c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Aşçı

MADDE 44 – (1) Mamul yemek alımı yapılmayan konukevlerinde istihdam edilen aşçının görevleri şunlardır:

- a) Mutfağın temiz ve düzenli bir şekilde kullanılmasını sağlamak.
- b) Yemek ve ara öğünlerini oluşturulacak programa göre hazırlamak.
- c) Mutfak ihtiyaçlarını müdüre bildirmek ve alışverişi yapmak. ç) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak. Temizlik elemanı

MADDE 45 – (1) Temizlik elemanının görevleri şunlardır:

- a) Konukevinde meydana gelen arızaları ve onarım gerektiren durumları müdüre bildirmek.
- b) Banyo, çamaşır ve temizlik hizmetlerinin düzenli yürütülmesini sağlamak.
- c) Çalışma alanları ve ortak kullanım alanlarının temizliğini yapmak. ç) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Bakım elemanı

MADDE 46 – (1) Bakım elemanının görevleri şunlardır:

- a) Konukevi, ŞÖNİM ve ilk kabul biriminde bulunan kadınlara gidecekleri hastane, adliye ve benzeri diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili iş ve işlemlerde refakat etmek.
- b) Öz bakımlarını yapamayan kadınların bu gereksinimlerinin karşılanmasında yardımcı olmak.
- c) Genelge ve talimatlarla verilen, görev tanımları çerçevesinde verilen diğer görevleri yapmak.

Güvenlik personeli

MADDE 47 – (1) Güvenlik personeli konukevi dışında ve içinde görev yapar. Güvenlik personelinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Konukevinde kalanların güvenliğini sağlamak.

b) Konukevine giriş ve çıkışlarda 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği hükümlerine göre üst aramalarını yapmak, cep telefonu, fotoğraf makinesi, kayıt cihazı, makas, bıçak ve benzeri silahların emanet işlemlerini yapmak.

c) Her türlü hırsızlığa, sabotaja karşı dikkatli olmak, yabancı şahısların binaya girmelerini önlemek.

ç) Şüpheli durumları müdüre ve gerektiğinde kolluğa bildirmek.

d) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Şoför

MADDE 48 – (1) Şoförün görevleri şunlardır:

a) Zimmetine verilen aracın rutin bakım ve muayenelerini yaptırmak.

b) Kadın ve beraberindeki çocuklar ile çalışanların gerekli yerlere ulaşımını sağlamak.

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

(2) Konukevi ihtiyaçlarında kullanılmak üzere hizmet alımı yoluyla sürücülü araç kiralandığı hallerde şoför yukarıdaki hükümlere tâbidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Değerlendirme Komisyonu

Değerlendirme komisyonunun yapısı

MADDE 49 – (1) Konukevinde kalan kadın ve beraberindeki çocuklarına verilecek hizmetleri ve mesleki çalışmaları gerçekleştirmek, diğer kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyonu sağlamak, konukevi hizmetlerinin Yönetmelikte öngörüldüğü biçimde yürütülmesini güçleştiren, müdahale plânını aksatacak tutum ve davranışlarda bulunan kadınlarla ilgili karar almak üzere her konukevinde bir değerlendirme komisyonu oluşturulur.

(2) Değerlendirme komisyonu, müdürün başkanlığında sosyal çalışmacı, psikolog, öğretmen, çocuk gelişimcisi ve hemşireden oluşur. Çalışmalarını müdür veya görevlendireceği çalışanın başkanlığında yürütür

Değerlendirme komisyonunun çalışma usulü

MADDE 50 – (1) Değerlendirme komisyonu, düzenli olarak her ayın ilk haftası içinde ve ihtiyaç duyulması halinde toplanır. Değerlendirme komisyonunun toplanma yeter sayısı üçtür. Kararlar salt çoğunlukla alınır. Eşitlik halinde müdürün katıldığı tarafın görüşüne göre hareket edilir. Komisyon kararına karşı itiraz ŞÖNİM'e yapılır.

(2) Konukevlerinde kalan kadınların, karar sürecine katılımlarını sağlamak amacıyla, değerlendirme komisyonu toplantısından önce sorun ve ihtiyaçlarını belirleyerek değerlendirme komisyonuna sunmaları istenir.

Değerlendirme komisyonunun görevleri

MADDE 51 – (1) Değerlendirme komisyonunun görevleri şunlardır:

a) Kadınların konukevlerinde kalmaları, kalış süreleri, kalış sürelerinin uzatılması, hakkında alınabilecek tedbir kararları ile ayrılışları veya çıkarılmalarına ilişkin değerlendirme yapmak.

b) Konukevi hizmetlerinin kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamak konusunda programlar yürütmek.

c) Çalışanlar ile kadınların ilişkilerinin düzenlenmesi amacıyla eğitim programları hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek.

ç) Kadınların beraberinde konukevine kabulü yapılan çocukların eğitimi, gelişimi, sağlığı ve benzeri konularda çalışmalar hakkında değerlendirmeler yapmak.

d) Konukevinin yıllık çalışma rapor ve programlarını hazırlamak, uygulamadan alınan sonuçları değerlendirmek.

e) Konukevinde kalan, kurallara uymayan, müdahale plânını aksatacak tutum ve davranışlarda bulunan kadınlar ile diğer kadınlara, çocuklara veya eşya ve malzemelere zarar veren kadınların durumunu değerlendirerek gerekirse uyarıda bulunmak.

f) Çalışma ve değerlendirme raporlarını ŞÖNİM'e sunmak.

BEŞİNCİ KISIM
Diğer Hükümler, Çeşitli ve Son Hükümler
BİRİNCİ BÖLÜM
Diğer Hükümler

Ayniyat, ambar ve depo hizmetleri

MADDE 52 – (1) Ayniyat, ambar ve depo hizmetleri, konukevi için gerekli tüketim maddeleri, yiyecek, yakacak, temizlik ve benzeri tıbbi ve sıhhi malzeme, demirbaş, döşeme ve cihazların satın alınma, muayene ve tesellüm, depolama, sarf işleri ile her çeşit onarım ve diğer mali işlerin ilgili mevzuat hükümlerine göre yapılmasını kapsar.

Konukevi giderleri

MADDE 53 – (1) Konukevlerinin işleyişiyle ilgili her türlü giderler bağlı bulunduğu kurum veya kuruluşun bütçesinden karşılanır.

İşbirliği

MADDE 54 – (1) Hizmet; Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, il özel idareleri, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ile diğer kişi ve kuruluşların işbirliği ve desteği ile yürütülür.

İlk kabul birimi

MADDE 55 – (1) İlk kabul birimlerinin kendi görev alanları kapsamındaki hususlar saklı kalmak kaydıyla açılması, işletilmesi ve hizmet sunumu, Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yerine getirilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelikler

MADDE 56 – (1) 12/7/1998 tarihli ve 23400 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na Bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği ile 8/5/2001 tarihli ve 24396 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Konukevinin kapasitesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önceki tarihte fazla kapasite ile açılmış olup halen hizmet veren konukevleri,

iki yıl içinde kapasitelerini 8 inci maddenin üçüncü fıkrasına uygun hale getirir.

İl müdürlüğünün yetkisi

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) ŞÖNİM'lerin illerdeki teşkilatlanması tamamlanıncaya kadar bu Yönetmelik kapsamında kendilerine verilen görevler il müdürlükleri tarafından yürütülür.

Yürürlük

MADDE 57 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 58 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

EKLER EK-1

KONUKEVLERİNE KABULÜ YAPILAN KADINLARA YAPILACAK GİYECEK YARDIMI MALZEMENİN CİNSİ VE MİKTARI

Manto 1

Kaşkol 1

Eldiven 1

Kazak 1

Etek veya pantolon 1

Bluz veya tişört 1

Eşofman takımı 1

Ayakkabı veya bot 1

Terlik 1

Pijama veya gecelik 2

Fanila 2

Çamaşır 2 takım

Çorap 2

Yüz havlusu 1

Banyo havlusu 1

Hijyenik kadın bağı ayda 10'luk 3 paket

EK-2**KADIN KONUKEVLERİNE ANNELERİ İLE BİRLİKTE KABULÜ
YAPILAN ÇOCUKLARA YAPILACAK GİYECEK YARDIMI
MALZEMENİN CİNSİ VE MİKTARI**

Hazır bez günlük 8 adet

Mama önlüğü 2

Yeni doğan takımı 2 Tulum 2

Fanila 2

Külot 2

Çorap 2

Yelek 1

Hırka 1

Patik 1

Pijama 2

Pantolon 2

Etek 1

Kazak 2

Tişört veya gömlek 2 Şort 1

Ayakkabı veya bot 1 Terlik 1

Palto, manto veya kaban 1 Atkı 1

Bere 1

Eldiven 1

Okul forması 1

Okul çantası 1

Yüz havlusu 1

Banyo havlusu 1

EK-3**(...) KADIN KONUKEVİ MÜDÜRLÜĞÜ KADIN KONUKEVİ
TAAHHÜTNAME FORMU**

Aşağıda imzası olan ben

Kadın konukevine kabulüm için verdiğim bilgilerin doğru olduğunu, konukevinde bulunduğum süre içerisinde aşağıda yer alan, konukevinde uyulması gereken ortak yaşam kurallarını okuduğumu/bana okunduğunu ve bir kopyasının tarafıma verildiğini, kurallara uymayı kabul ettiğimi, başta konukevinin adresini gizli tutmak olmak üzere, kurallara aykırı tutum ve davranışlarımın belirlenmesi veya verdiğim bilgilerin doğru olmadığını anlaşılması halinde idarenin tek taraflı kararı ile konukevinden çıkarılmayı kabul ve taahhüt ederim.

**KADIN KONUKEVİNDE KALIŞ SÜRECİNDE UYULMASI GEREKEN
KURALLAR**

Konukevinin adresi ve telefon numarasını gizli tutmak, ayrıldıktan sonra da bu kurala uymak.

Konukevi hizmetlerinin en iyi şekilde yürütülebilmesi amacıyla yönelik olarak hazırlanan programları ve iş bölümünü yerine getirmek.

Konukevinde kalan kadın ve çocuklara fiziksel, duygusal ve cinsel tacizde bulunmamak, kadınlara bilinçli olarak uygunsuz iş ve yaşam biçimi önermemek.

Konukevinde kalan kadınları para, eşya ve konukevinin araç gereç ve eşyalarına zarar vermemek.

5. Konukevinde ziyaretçi kabul etmemek, zorunlu olarak yapılması gereken görüşmeleri il müdürlüğünün uygun göreceği bir mekânda gerçekleştirmeyi kabul etmek.

6. İzin almadan konukevinden ayrılmamak.

Konukevi içinde alkol ve uyuşturucu madde kullanmamak ya da alkollü olarak konukevine gelmemek, konukevine alkol ve uyuşturucu getirmemek.

Konukevinde ve odalarda bulunan cihaz ve sair eşyaya zarar vermemek.

Devletin itibarını düşürecek ya da görevlilerin onurunu zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmamak, konukevi aleyhine resmi makamları gereksiz taciz etmemek, konukevi görevlileri ve kadınlar hakkında asılsız

ve onur kırıcı haber yaymamak, konukevine fotoğraf makinesi, kamera, teyp gibi kayıt cihazları sokmamak. (Bu tür eşyaların kadın konukevi müdürlüğüne tutanakla teslim edilmesi zorunludur.)

/.../20..

(Adı Soyadı)

(İmza)

Belgenin okunması ve imzalanması işlemini yapan görevlinin Adı soyadı:

İmzası: Tarih:

EK-4

KONUKEVİ İŞLEYİŞ DEĞERLENDİRME FORMU

Formun doldurulmasına ilişkin açıklamalar:

Formun doldurulması sırasında en az üç çalışan ile görüşülecektir. Denetim sırasında kişisel bilgilerin gizliliği gözetilmek kaydıyla;

Konukevinde kalan kadınlar tarafından doldurulan değerlendirme formları

İstatistikler Toplantı tutanakları Plân ve programlar

Denetleme kurulunun incelenmesinde yarar gördüğü diğer belgeler d incelenecektir.

Değerlendirme formlarının bir örneği Genel Müdürlüğe iletilecektir.

KONUKEVİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Konukevi hangi tarihte açılmıştır? Konukevi nasıl işletilmektedir?

Konukevinin kadın ve çocuk kapasitesi nedir?

Konukevi sonrasında kadınlara il özel idaresi/belediye tarafından düşük ücretli konut sağlanıyor mu?

Konukevinde ortalama kalış süresi nedir?

Bir önceki denetimden bugüne kadar konukevinden yararlanan kadın sayısı nedir?

Bir önceki denetimden bugüne kadar konukevinden yararlanan çocuk sayısı nedir?

1. Çalışanlar		
	Yok	Varsa Sayısı
Müdür		
Sosyal çalışma görevlisi		
Sosyal çalışmacı		
Psikolog		
Hemşire		
Çocuk gelişimcisi		
Çocuk eğiticisi		
Aşçı		
Temizlik elemanı		
Bakım elemanı		
Güvenlik görevlisi		
Şoför		
Diğer. Belirtiniz:.....		

	EVET	HAYIR
1. Çalışanların tümüne konukevinde çalışmaya başlamadan önce eğitim verildi mi?		
2. Çalışanlara ihtiyaç duydukları konularda hizmet içi eğitim veriliyor mu?		
3. Çalışanlara düzenli psikolojik destek sağlanıyor mu?		
4. Çalışanlar ücretlerini tam ve zamanında alabiliyor mu?		
5. İşten çıkarılan çalışan var mı?		
6. Çalışanların istek ve şikayetleri değerlendiriliyor mu?		
7. Çalışanların tatil ve izinlerine ilişkin düzenleme yapılmış mı?		
8. Çalışanların tükenmişlik sendromunu giderecek etkinlik yada faaliyet düzenleniyor mu?		

3. Fiziki Koşullar, Teknik Donanım		
1) Fiziki koşullar bu Yönetmeliğin 8. maddesine uygun mu?		
a) Konukevi ücra bir bölgede değil, resmi kurumlara ulaşımın kolay sağlanabildiği ve kolluk birimlerine yakın bir yerde kurulmuştur.		
b) Konukevi binasının dış görünüşü bulunduğu semtte dikkat çekmeyecek yapıdadır.		
c) Konukevi binası olarak, avlusu ya da duvarla çevrelenmiş bahçesi olan korunaklı bir bina tahsis edilmiştir.		
ç) Konukevinde, hizmete tahsisli bir araç bulunmaktadır.		
d) Her kadın için, var ise çocukları ile birlikte kalabileceği bir oda bulunmaktadır.		
e) Bir oda en fazla iki kadın tarafından paylaşılmaktadır.		
f) Bebekli kadınlar için tek kişilik odalar bulunmaktadır.		
g) Çalışanların ihtiyaçlarını karşılayacak sayı, büyüklük ve donanımda ofisler bulunmaktadır.		
ğ) Konukevi kapasitesine uygun sayı ve genişlikte bir oturma odası bulunmaktadır.		
h) Toplantı ve etkinlikler için bir oda bulunmaktadır.		
ı) En az bir bireysel görüşme odası bulunmaktadır ve bu görüşme odası aydınlık ve ferahdır.		
i) Mutfak, yemek odası, kiler, çamaşırhane ve depo bulunmaktadır.		
j) Çocuklar için kreş, oyun odası ve çalışma odası bulunmaktadır.		
k) Jeneratör ve su deposu bulunmaktadır.		
l) Odalarda banyo ve tuvalet bulunmayan binalarda ortak kullanılacak banyo ve tuvaletler en fazla üç kadın tarafından paylaşılacak sayıdadır.		
m) Konukevi resmiyetten uzak biçimde kadın ve çocukların rahat etmelerini sağlayacak şekilde ve onların ihtiyaçları gözetilerek döşenmiştir.		
n) İyi şekilde ısıtılmakta ve soğutulmaktadır.		
o) Fiziki yapı ve donanım tasarlanırken engellilerin ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmaktadır.		

2) Güvenlik önlemleri bu Yönetmeliğin 16. maddesine uygun mu?		
a) Sadece dış alanı izleyen, kayıt yapan geniş açılı kameralar ve monitör vardır.		
b) Zemin kat pencerelerinde parmaklık vardır.		
c) Acil durumda kullanılmak üzere kolluk birimlerine çağrı yapan alarm sistemi vardır.		
ç) Donanım, güvenlik tehditlerini bertaraf etmeye yeterlidir.		
d) Yangın alarmı ve söndürme tüpleri vardır ve kullanılabilir durumdadır.		
e) Numarası görünmeyen ve şehirlerarası görüşmelere açık en az iki telefon hattı bulunmaktadır.		
f) Çelik kasa vardır.		
g) Evrak imha makinesi vardır.		
4. İşleyiş		
1) Konukevi çalışmalarına ilişkin plânlama yapılıyor mu?		
2) Konukevinde kadın ve çocuklarla toplantılar yapılıyor mu?		
3) Kadınlarla çalışanların katıldığı toplantılar düzenli olarak yapılıyor mu?		
4) Konukevinde kalan kadın ve çocukların istek ve şikâyetlerini değerlendirecek bir mekanizma kurulmuş mu?		
5) Konukevine gelen kadın ve çocuklar için risk değerlendirmesi yapılıyor mu?		
6) Konukevinde her kadının bir danışmanlık hizmeti veriliyor mu?		
7) Ortak kullanım alanları düzenli olarak temizleniyor mu?		
8) Konukevi sonrasında izleme yapılıyor mu?		
9) Konukevinde kadın ve çocukların işleyişe katılımı sağlanıyor mu?		
10) Konukevinde giriş-çıkış saatleri bu Yönetmeliğin 15. maddesinde belirtilen şekilde düzenlenmiş mi?		
a) Konukevine giriş-çıkışlara ilişkin düzenleme yapılmıştır.		

b) Zorunluluk durumunda bazı kadınlar için konukevine giriş-çıkış saatleri kadının koşul ve ihtiyacına göre değiştirilebilmektedir.		
c) Gece gelmeyecek kadınlar konukevini saat 20.00'ye kadar bilgilendirmektedir.		
ç) Kadınlar, çıkış için izin almak ve nereye gittiklerine ilişkin bilgilendirme yapmak zorunda bırakılmamaktadır.		
11) Kadın ve çocuklara konukevi işleyişi hakkında bilgilendirici materyal veriliyor mu?		
12) Konukevinde gönüllüler destek sunuyor mu?		
13) Konukevine destek vermek isteyen gönüllülere yönelik düzenleme yapılmış mı?		
5. Kadınlara Yönelik Programlar		
1) Psikolojik destek sağlanıyor mu?		
2) Hukuki destek sağlanıyor mu?		
3) Gerektiğinde tercüman sağlanıyor mu?		
4) Grup çalışmaları yapılıyor mu?		
5) Ev bulma konusunda destek sağlanıyor mu?		
6) Ev eşyası bulma konusunda destek sağlanıyor mu?		
7) Çalışan kadınlar için çocuk bakımı sağlanıyor mu?		
8) Kadınlar için ücretsiz spor olanakları yaratılıyor mu?		
9) Kadınların sosyal etkinliklerden ücretsiz yararlanması sağlanıyor mu?		
10) İş bulma konusunda destek sağlanıyor mu?		
11) Kadın ve çocuklara harçlık veriliyor mu?		
12) Gerekli hallerde kadınlara refakat sağlanıyor mu?		
6. Çocuklara Yönelik Programlar		
1) Psikolojik destek sağlanıyor mu?		
2) Hukuki destek sağlanıyor mu?		
3) Gerektiğinde tercüman sağlanıyor mu?		
4) Konukevinde çocukları bilgilendirici broşür var mı?		
5) Grup çalışmaları yapılıyor mu?		
6) Servis sağlanıyor mu?		

7) Kreş sağlanıyor mu?		
8) Burs sağlanıyor mu?(Miktarı belirtiniz)		
9) Çocuklar için ücretsiz spor olanakları yaratılıyor mu?		
10) Çocukların sosyal etkinliklerden ücretsiz yararlanması sağlanıyor mu?		
7. Kayıt ve Raporlama		
1) Veriler bilgisayara kaydediliyor mu?		
2) İstatistikler periyodik olarak düzenleniyor mu?		
3) Konukevine ilişkin raporlar düzenli olarak ŞÖNİM iletiliyor mu?		
4) Kişisel verilerin gizliliği için önlem alınmış mı?		
5) Elektronik Konukevi sistemi kullanılıyor mu?		
6) Verilerin gizliliğinin sağlanması için gerekli önlemler alınmış mı?		
8. Tanıtım		
1) Konukevini tanıtıcı broşür var mı?		
2) Konukevini tanıtan etkinlik düzenlendi mi?		

AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN'UN UYGULANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK (MÜLGA)

Resmi Gazetede Yayımlanma Tarihi: 01.03.2008

Amaç

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla şiddet uygulayan aile bireyleri hakkında alınacak tedbirleri ve bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenler.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, aile içi şiddete maruz kalan eş, çocuk, aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri ve mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan ya da evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ile şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireylerini, alınacak tedbirleri, bu tedbirleri almak ve uygulamakla görevli ve yetkili makam ve merciler ile usul hükümlerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 14/1/1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanununun 2 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aile: Aynı veya ayrı çatı altında yaşayan eş ve çocuk ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini,

b) Genel kolluk kuvvetleri: Polis ve Jandarma birimlerini,

c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

ç) İzleme: Koruma kararlarının Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından genel kolluk kuvvetlerine ve kolluk aracılığıyla ilgili kişiye ivedilikle bildirilmesini, karara uyulup uyulmadığının kontrolünü ve aykırılık hâlinde re'sen soruşturma yapılmasını,

d) Kanun: 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunu,

e) Şiddet: Aile bireyinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik her türlü davranışı,

f) Şikâyet ve ihbar: Aile içi şiddete maruz kalmış aile bireyinin genel kolluk kuvvetlerine, Cumhuriyet Başsavcılığına veya aile mahkemesine müracaat etmesini veya başka bir şahıs tarafından genel kolluk kuvvetlerine veya Cumhuriyet Başsavcılığına olayın yazılı, sözlü veya başka bir suretle bildirilmesini,

g) Şikâyet ve ihbar mercileri: Genel Kolluk kuvvetlerini, Cumhuriyet Başsavcılığını ve aile mahkemesi hâkimliğini,

h) Tedbir: Aile mahkemesi hâkiminin, şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyi hakkında olayın kapsamı dikkate alınarak re'sen hükmedeceği 4320 sayılı Kanun'da yer alan tedbirlerle uygun göreceği benzeri başka tedbirleri, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Aile İçi Şiddet, Şikâyet, İhbar ve Tedbirler

Aile içi şiddet, şikâyet ve ihbar

MADDE 5 – (1) Aile bireylerinden biri fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik nitelikte şiddet içeren davranışa maruz kalmaları hâlinde, şikâyet ve ihbar mercilerine müracaat etmek suretiyle tedbir talebinde bulunabilir.

(2) Şikâyet ve ihbar; eşlerden biri veya çocuklar veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birisi tarafından yapılabilir.

(3) İhbar; şikâyet ve ihbar mercilerine başka bir şahıs tarafından, olayın yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirilmesi suretiyle de yapılabilir.

(4) Cumhuriyet başsavcılığı müracaat üzerine evrakın onaylı bir örneği

ile aile nüfus kayıt tablosunu ihbar yazısına ekleyerek ivedilikle aile mahkemesine gönderir.

(5) Sözlü ihbarlar tutanağa geçirilir.

(6) Koruma kararı en az masrafla, en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer aile mahkemesinden istenebilir.

Uygulanacak tedbirler

MADDE 6 – (1) Aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi üzerine şiddetin belgelenmesi aranmaksızın aile mahkemesi hâkimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen ikinci fıkrada sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya olayın özelliğine göre uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebilir.

(2) Bu tedbirler kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin;

a) Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasını,

b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmamasını,

c) Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesini,

ç) Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesini,

d) Varsa silâh veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesini

e) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmamasını,

f) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurmasını, içerir.

Şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmama tedbiri

MADDE 7 – (1) Şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmama tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin şiddete veya korku yaratmaya yönelik söz ve davranışta bulunmaması için uyarılmasıdır.

Müşterek evin tahsisi ve eve veya işyerlerine yaklaşmama tedbiri

MADDE 8 – (1) Müşterek evin tahsisi ve eve veya işyerlerine yaklaşmama tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla, hükmedilen kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyi hakkında, müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve, işyerlerine, gerektiğinde çocukların okullarına yaklaşmaması amacıyla hükmedilen tedbirdir.

(2) Bu tedbirin uygulanması, kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyinin, uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel değildir. Hâkim uzaklaştırılan kişinin bu tür yükümlülüklerinin devamına karar verebilir.

Eşyalara zarar vermeme tedbiri

MADDE 9 – (1) Eşyalara zarar vermeme tedbiri, hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin, hakkında koruma kararı verilen aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi amacıyla uyarılmasıdır.

İletişim araçları ile rahatsız etmeme tedbiri

MADDE 10 – (1) İletişim araçları ile rahatsız etmeme tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eş veya diğer aile bireylerinin, görsel, işitsel, yazılı, internet ve benzeri iletişim araçları ile hakkında koruma kararı verilen aile bireylerini rahatsız etmemesi için hükmedilen tedbirdir.

Silâh veya benzeri araçların teslimi tedbiri

MADDE 11 – (1) Silâh veya benzeri araçların teslimi tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla kusurlu eşe veya şiddet uygulayan diğer aile bireyine ait olan silâh veya benzeri araçların genel kolluk kuvvetlerine teslimi ve tedbir süresinin sonuna kadar adli emanete alınması amacıyla hükmedilen tedbirdir.

Alkollü veya uyuşturucu madde kullanarak konuta veya işyerine gelmeme veya bu maddeleri kullanmama tedbiri

MADDE 12 – (1) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanarak konuta veya işyerine gelmeme veya bu maddeleri kullanmama tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin, alkollü veya uyuşturu-

cu herhangi bir madde kullanmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması amacıyla uyarılmasıdır.

Muayene ve tedavi tedbiri

MADDE 13 – (1) Muayene ve tedavi tedbiri, hâkim tarafından aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması için, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavisinin sağlanması amacıyla hükmedilen tedbiri ifade eder.

(2) Hâkim, muayene ve tedavinin sağlanması için şiddet uygulayan kişilerin illerde İl Sağlık Müdürlüğüne, ilçelerde Sağlık Grup Başkanlığına başvurmasını kararında belirtir.

(3) Bu kişiler İl Sağlık Müdürlükleri Ruh Sağlığı Şubelerince veya Sağlık Grup Başkanlıklarınca resmî veya kendi istekleri üzerine özel sağlık kurumlarına sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu İl Sağlık Müdürlüğü veya Sağlık Grup Başkanlığı tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir.

Tedbirlerin süresi ve yapılacak ihtarat

MADDE 14 – (1) Hâkim tarafından hükmedilecek tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez. Bu süre tedbir kararı verilebilecek yeni bir durumun meydana gelmesi hâlinde hâkim tarafından yeniden tedbir kararı verilmesine engel değildir.

(2) Verilen kararda, hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması hâlinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği konusunda şiddet uygulayan eşe veya diğer aile bireyine ihtarda bulunulur.

(3) Koruma kararlarının duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden, işin niteliği gereği en kısa sürede verilmesi esastır. Hâkim tarafından gerekli görülmesi durumunda taraflar dinlenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Nafaka ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi ile Diğer Usul İşlemleri

Tedbir kararının Cumhuriyet başsavcılığına iletilmesi ve yerine getirilmesi

MADDE 15 – (1) Koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına iletilir. Bu karar Cumhuriyet Başsavcılıklarında tutulacak olan Koruma Kararı Defterine kaydedilir.

(2) Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını Genel Kolluk Kuvvetleri marifeti ile izler. Tedbir kararı içeriğine göre tarafların bulunduğu yerin bağlı olduğu kolluk kuvvetine işlem yapılmak üzere ivedilikle gönderilir. Cumhuriyet Savcılığınca gerektiğinde koruma kararının başvurusunda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine olanak tanınır.

(3) Kolluğun izleme görevi, koruma kararının verildiği tarihte başlar. Kolluk kuvveti, koruma kararının içeriğine göre ilgililere bildirimde bulunur. Bu bildirim tutanak altına alınır ve karar süresince tedbirlerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilir. Bu kontrol lehine koruma kararı verilen kişinin:

- a) Bulunduğu konutun haftada bir kez ziyaret edilmesini,
- b) Birinci derece yakınları ile iletişim kurulmasını,
- c) Komşularının bilgisine başvurulmasını,
- ç) Oturulan yerin muhtarından bilgi alınmasını,
- d) Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılmasını, içerir.

(4) Yukarıda belirtilen veya başka şekilde gerçekleştirilen kontrol işlemleri sonucunda kişinin, aleyhine verilen koruma kararına uymadığının tespit edilmesi halinde bu husus tutanağa bağlanır. Bu tutanağa istinaden genel kolluk kuvvetleri tarafından resen soruşturma yapılarak evrak en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilir.

(5) Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açar.

Nafaka

MADDE 16 – (1) Şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyinin, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi olması hâlinde, hâkim, bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini dikkate alarak, daha önce Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması koşuluyla herhangi bir talep olmasa dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

(2) Tedbir nafakasına ilişkin kararın bir örneği, mahkeme tarafından re'sen ilgili icra müdürlüğüne gönderilir. Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin herhangi bir sosyal güvenlik kurumu ile bağlantısı olması durumunda, nafaka, şiddet mağdurunun başvurusu aranmaksızın ilgilinin maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir.

Harçtan muafiyet

MADDE 17 – (1) Koruma kararı verilmesi için yapılan başvurular ve verilen kararın infazı için yapılan icraî işlemler harca tâbi değildir.

Yürürlük

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakan yürütür.

AİLE MAHKEMELERİNİN KURULUŞ, GÖREV VE YARGILAMA USULLERİNE DAİR KANUN

Kanun No: 4787

Kabul Tarihi: 09/01/2003

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 18/01/2003 Sayı:24997

Amaç ve kapsam

Madde 1 - Bu Kanunun amacı, aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenlemektir.

Bu Kanun, aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulan aile mahkemelerine dair hükümleri kapsar.

Aile mahkemeleri hâkimlerinin nitelikleri ve atanmaları

Madde 3 - Aile mahkemelerine, atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış, adlî yargıda görevli, tercihan evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hâkimler arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atama yapılır.

Aile mahkemelerinin görevleri

Madde 4- Aile mahkemeleri, aşağıdaki dava ve işleri görürler:

1. 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler,

2. 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,

3. Kanunlarla verilen diğer görevler.

Koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler

Madde 6 - Aile mahkemesi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda:

Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanununun 6. Maddesine 17/10/2019-7188/15 md ile aşağıdaki ikinci fıkra eklenmiştir.¹

1. Yetişkinler hakkında;

a) Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya,

b) Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya,

c) Resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye,

d) Bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye,

2. Küçükler hakkında;

a) Bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya,

b) Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye,

c) Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya,

d) Genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye,

karar verebilir.

1 Değişik ikinci fıkra:17/10/2019-7188/15 md.) Aile mahkemesince verilen bu kararların takibi ve yerine getirilmesinde 5 inci maddeye göre görevlendirilen uzmanlardan yararlanılabilir. Bu kararlara uyulmaması hâlinde Hukuk Muhakemeleri Kanununun 398 inci maddesi uygulanır

DEVLET MEMURLARI KANUNU

Kanun Numarası: 657 Kabul Tarihi: 14/7/1965
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 23/7/1965 Sayı : 12056
Yayımlandığı Düstur: Tertip : 5 Cilt : 4 Sayfa : 3044

Mazeret izni:

Madde 104 – (Değişik: 13/2/2011-6111/106 md.)

A. Kadın memura; doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı hafta süreyle analık izni verilir. Çoğul gebelik durumunda, doğum öncesi sekiz haftalık analık izni süresine iki hafta eklenir. Ancak beklenen doğum tarihinden sekiz hafta öncesine kadar sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgeleyen kadın memur, isteği hâlinde doğumdan önceki üç haftaya kadar kurumunda çalışabilir. Bu durumda, doğum öncesinde bu rapora dayanarak fiilen çalıştığı süreler doğum sonrası analık izni süresine eklenir. **(Ek cümle: 29/1/2016-6663/6 md.)** Doğum öncesi analık izninin başlaması gereken tarihten önce gerçekleşen doğumlarda ise doğum tarihi ile analık izninin başlaması gereken tarih arasındaki süre doğum sonrası analık iznine ilave edilir. Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümü hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne için öngörülen süre kadar izin verilir. **(Ek cümleler: 29/1/2016-6663/6 md.)** Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile izin verilir. Bu izin evlatlık kararı verilmeden önce çocuğun fiilen teslim edildiği durumlarda da uygulanır.

B. Memura, eşinin doğum yapması hâlinde, isteği üzerine on gün babalık izni; kendisinin veya çocuğunun evlenmesi ya da eşinin, çocuğunun, kendisinin veya eşinin ana, baba ve kardeşinin ölümü hâllerinde isteği üzerine yedi gün izin verilir.

C. (A) ve (B) fıkralarında belirtilen hâller dışında, merkezde atamaya yetkili amir, ilde vali, ilçede kaymakam ve yurt dışında diplomatik misyon şefi tarafından, birim amirinin muvafakati ile bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde, mazeretleri sebebiyle memurlara on gün izin verilebilir. Zaruret hâlinde öğretmenler hariç olmak üzere, aynı usûlle on gün daha mazeret izni verilebilir. Bu takdirde, ikinci kez verilen bu izin, yıllık izinden düşülür.

D. Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde birbuçuk saat süt izni verilir. Süt izninin hangi saatler arasında günde kaç kez kullanılacağı hususunda, kadın memurun tercihi esastır.

F) (Ek: 29/1/2016-6663/6 md.) Doğum sonrası analık izni süresi sonunda kadın memur, isteği hâlinde çocuğun hayatta olması kaydıyla analık izni bitiminde başlamak üzere ayrıca süt izni verilmeksizin birinci doğumda iki ay, ikinci doğumda dört ay, sonraki doğumlarda ise altı ay süreyle günlük çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir. Çoğul doğumlarda bu süreler birer ay ilave edilir. Çocuğun engelli doğması veya doğumdan sonraki on iki ay içinde çocuğun engellilik durumunun tespiti hâllerinde bu süreler on iki ay olarak uygulanır. Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşleri de, istekleri üzerine (A) fıkrası uyarınca verilen sekiz haftalık iznin bitiminden itibaren bu haktan aynı esaslar çerçevesinde yararlanır. Memurun çalışacağı süreler ilgili kurum tarafından belirlenir.

G) Yıllık izin ve mazeret izinleri sırasında fiili çalışmaya bağlı her türlü ödemeler hariç malî haklar ile sosyal yardımlara dokunulmaz

Hastalık ve refakat izni:

Madde 105 – (Değişik: 13/2/2011-6111/107 md.)

Memura, aylık ve özlük hakları korunarak, verilecek raporda gösterilecek lüzum üzerine, kanser, verem ve akıl hastalığı gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığı hâlinde onsekiz aya kadar, diğer hastalık hâllerinde ise oniki aya kadar izin verilir.

Memurun, hastalığı sebebiyle yataklı tedavi kurumunda yatarak gördüğü tedavi süreleri, hastalık iznine ait sürenin hesabında dikkate alınır.

Bu maddede yazılı azamî süreler kadar izin verilen memurun, bu iznin sonunda işe başlayabilmesi için, iyileştiğine dair raporu (yurt dışındaki memurlar için mahallî usûle göre verilecek raporu) ibraz etmesi zorunludur. İzin süresinin sonunda, hastalığının devam ettiği resmî sağlık kurulu raporu ile tespit edilen memurun izni, birinci fıkrada belirtilen süreler kadar uzatılır, bu sürenin sonunda da iyileşemeyen memur hakkında emeklilik hükümleri uygulanır.

Bunlardan gerekli sağlık şartlarını yeniden kazandıkları resmî sağlık kurullarınca tespit edilen ve emeklilik hakkını elde etmemiş olanlar, yeniden memuriyete dönmek istemeleri hâlinde, niteliklerine uygun kadrolara öncelikle atanırlar.

Görevi sırasında veya görevinden dolayı bir kazaya veya saldırıya uğrayan veya bir meslek hastalığına tutulan memur, iyileşinceye kadar izinli sayılır.

Hastalık raporlarının hangi hallerde, hangi hekimler veya sağlık kurulları tarafından verileceği ve süreleri ile bu konuya ilişkin diğer hususlar, Sağlık, Maliye ve Dışişleri Bakanlıkları ile Sosyal Güvenlik Kurumunun görüşleri alınarak Devlet Personel Başkanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

Ayrıca, memurun bakmakla yükümlü olduğu veya memur refakat etmediği takdirde hayatı tehlikeye girecek ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin ağır bir kaza geçirmesi veya tedavisi uzun süren bir hastalığının bulunması hâllerinde, bu hâllerin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartıyla, aylık ve özlük hakları korunarak, üç aya kadar izin verilir. Gerektiğinde bu süre bir katına kadar uzatılır.

Aylıksız izin:

Madde 108 – (Değişik: 13/2/2011-6111/108 md.)

A) Memura, 105 inci maddenin son fıkrası uyarınca verilen iznin bitiminden itibaren, sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartıyla, istekleri üzerine onsekiz aya kadar aylıksız izin verilebilir.

B) Doğum yapan memura, 104 üncü madde uyarınca verilen doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden; eşi doğum yapan memura ise, doğum tarihinden itibaren istekleri üzerine yirmidört aya kadar aylıksız izin verilir.

C) **(Değişik birinci cümle ; 29/1/2016-6663/7 md.)** Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, 104 üncü maddenin (A) fıkrası uyarınca verilen sekiz haftalık izin veya aynı maddenin (F) fıkrası uyarınca izin kullanılması halinde bu iznin bitiminden itibaren, istekleri üzerine yirmidört aya kadar aylıksız izin verilir. Evlat edinen her iki eşin memur olması durumunda bu süre, eşlerin talebi üzerine yirmidört aylık süreyi geçmeyecek şekilde, birbirini izleyen iki bölüm hâlinde eşlere kullanılabilir.

D) Özel burs sağlayan ve bu burstan istifade etmesi için kendilerine aylıksız izin verilenler de dâhil olmak üzere burslu olarak ya da bütçe imkânlarıyla yetiştirilmek üzere yurtdışına gönderilen veya sürekli görevle yurtiçine ya da yurtdışına atanan veya en az altı ay süreyle yurtdışında geçici olarak görevlendirilen memurlar veya diğer personel kanunlarına tâbi olanlar ile yurtdışına kamu kurumlarınca gönderilmiş olan öğrencilerin memur olan eşleri ile 77 nci maddeye göre izin verilenlerin memur olan eşlerine görev veya öğrenim süresi içinde aylıksız izin verilebilir.

E) Memura, yıllık izinde esas alınan süreler itibarıyla beş hizmet yılını tamamlamış olması ve isteği hâlinde memuriyeti boyunca ve en fazla iki defada kullanılmak üzere, toplam bir yıla kadar aylıksız izin verilebilir. Ancak, olağanüstü hâl veya genel hayata müessir afet hâli ilan edilen bölgelere 72 nci madde gereğince belli bir süre görev yapmak üzere zorunlu olarak sürekli görevle atananlar hakkında bu bölgelerdeki görev süreleri içinde bu fıkra hükmü uygulanmaz.¹

F) Aylıksız izin süresinin bitiminden önce mazereti gerektiren sebebin ortadan kalkması hâlinde, on gün içinde göreve dönülmesi zorunludur. Aylıksız izin süresinin bitiminde veya mazeret sebebinin kalkmasını izleyen on gün içinde görevine dönmeyenler, memuriyetten çekilmiş sayılır.

G) Muvazzaf askerliğe ayrılan memurlar askerlik süresince görev yeri saklı kalarak aylıksız izinli sayılır.

Aile yardımı ödeneği:

Madde 202 – Evli bulunan Devlet memurlarına aile yardımı ödeneği verilir.

(Değişik: 27/6/1989 KHK 375/10 md.) Bu yardım, memurun her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışmayan veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık almayan eşi için 1500, çocuklarından herbiri için de 250 gösterge rakamının (72 nci ay dahil olmak üzere 0-6 yaş grubunda yer alan çocuklar için bir kat artırımlı) aylık katsayısı ile çarpılması sonucu elde edilecek miktar üzerinden ödenir. (Mülga ikinci cümle: 13/2/2011-6111/117 md.) Eşlerden birine iş akdi veya toplu sözleşme gereği çocukları için yapılan aile yardımı ödeneği daha düşük ise, yalnız aradaki fark ödenir. (Ek: 9/4/1990 KHK 418/7 md.; iptal: Ana. Mah'nin 5/2/1992 tarih ve E. 1990/22, K. 1992/6 sayılı Kararı ile, Yeniden düzenleme: 18/5/1994 KHK 527/9 md.) Bu fıkrada yer alan gösterge rakamlarını 3 katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

¹ 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 182 nci maddesiyle bu fıkrada yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir. => cumhurbaşkanı olarak değiştirilim.

Dul memurların çocukları için yukarıki fıkralar hükmü uygulanır.

Boşanma veya ayrılık vukuunda mahkeme bu yardımın hangi tarafa ve ne oranda verileceğini de kararında belirtir.

Devlet memurunun, geçimini sağladığı üvey çocukları için de bu ödenek verilir.

Aile yardımı ödeneğinin ödeme usulü:

Madde 203 – Aile yardımı ödeneği Devlet memurlarına her ay aylıklariyle birlikte ödenir.

Karı ve kocanın her ikisi de memur iseler bu ödenek yalnız kocaya verilir.

Aile yardımı ödenekleri hiç bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenir ve borç için haczedilemez.

Aile yardımı ödeneğine hak kazanma:

Madde 204 – Memur, eş için ödenen aile yardımı ödeneğine evlendiği; çocuk için ödenen yardıma da çocuğunun doğduğu tarihi takip eden ay başından itibaren hak kazanır.

Aile yardımı ödeneği hakkını kaybetme:

Madde 205 – Memur, eş için ödenen aile yardımı ödeneği hakkını eşinden boşanma veya eşinin ölümü, çocuk için ödenen yardım ödeneği hakkını da çocuğun ölümü veya 206 ncı maddedeki hallerin vukuunu takip eden ay başından itibaren kaybeder.

Çocuk için aile yardımı ödeneği verilmeyecek haller:

Madde 206 – Aşağıdaki hallerde çocuklar için aile yardımı ödeneği verilmez:

1. Evlenen çocuklar,

2. (Değişik: 21/4/2005-5335/28 md.) 25 yaşını dolduran çocuklar (25 yaşını bitirdiği halde evlenmemiş kız çocukları ile çalışmayacak derecede malûllükleri resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilenler için süresiz olarak ödeneğin verilmesine devam olunur.),

3. Kendileri hesabına ticaret yapan veya gerçek veya tüzel kişiler yanında her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışan çocuklar (Öğrenim yapmakta iken tatil devresinde çalışanlar hariç),

4. Burs alan veya Devletçe okutulan çocuklar. **Doğum yardımı** ödeneği:

Madde 207 – (Mülga: 27/3/2015-6637/23 md.)

BELEDİYE KANUNU

Kanun Numarası: 5393 Kabul Tarihi: 3/7/2005
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 13/7/2005 Sayı : 25874
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 44

Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları Belediyenin görev ve sorumlulukları Madde 14Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabita, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanunun 75 inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. (Mülga son cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) (...) (Ek cümleler: 12/11/2012-6360/17 md.) Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.

b) (...) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. (Değişik ikinci cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik

yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

(Ek fıkra: 12/11/2012-6360/17 md.; Değişik: 12/7/2013-6495/100 md.) Belediyelerin birinci fıkranın (b) bendi uyarınca, sporu teşvik etmek amacıyla yapacakları nakdi yardım, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için binde on ikisini geçemez.

(İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 24/1/2007 tarihli ve E. 2005/95, K. 2007/5 sayılı Kararı ile.)

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli-lerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri saklıdır. (Ek fıkra: 1/7/2006-5538/29 md.) Sivil hava ulaşımına açık havaalanları ile bu havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesisler bu Kanunun kapsamı dışındadır.

RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYIN HİZMETLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası: 6112 Kabul Tarihi: 15/2/2011
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 3/3/2011 Sayı : 27863
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 50

Yayın hizmeti ilkeleri

MADDE 8 – (1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrafta yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;

a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı olamaz.

b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.

c) Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.

ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.

d) Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. **(Mülga 2. Cümle : 2/1/2017KHK – 680/18 md)(...)**

e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.

g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.

ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.

h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımını ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.

ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilmesinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.

j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.

k) Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz.

l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.

m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.

n) Müstehcen olamaz.

o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.

ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.

p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.

r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez.

s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.

ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.

t) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/18 md.) Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet edecek sonuçlar doğuracak şekilde sunamaz.

(1) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz.

(2) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.

(3) **(Ek: 17/4/2017-KHK-690/60 md.)** Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırdığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına, pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez. Katma değerli elektronik haberleşme hizmet numaraları, yerel aranır numaralar, benzeri özel içerikli hizmetlere ilişkin numaralar ile özel ücrete tabi diğer sabit ve mobil numaralar kullanılmak suretiyle, izleyici ve dinleyicileri yanıltıcı ve/veya haksız kazanca neden olacak şekilde yarışma, çekiliş, lotarya ve benzeri adlar altında ödül ve ikramiye taahhüt edilemez ve bu yöntemle ürün tanıtımı, satışı ve pazarlaması yapılamaz.

Yayın Hizmetlerinde Ticarî İletişim Genel esaslar

MADDE 9 – (1) Ticarî iletişim, yayın hizmetinin diğer unsurlarından görsel ve işitsel olarak kolayca ayırt edilebilir olmak zorundadır.

(2) Ticarî iletişimde bilinçaltı teknikleri kullanılamaz.

(3) Gizli ticarî iletişime izin verilemez.

(4) Haber bülteni ve haber programlarını düzenli olarak sunan kişilerin görüntü veya seslerine ticarî iletişimlerde yer verilemez.

(5) Ticarî iletişim, medya hizmet sağlayıcının editoryal bağımsızlığını ve program içeriğini etkileyecek şekilde kullanılamaz.

(6) Ticarî iletişim, 8 inci maddede belirlenen esas ve ilkeler saklı kalmak kaydıyla;

- a) Adalet, hakkaniyet ve dürüstlük ilkelerine uygun olmak,
- b) Cinsiyet, ırk, renk veya etnik köken, tabiiyet, din, felsefî inanç veya siyasî düşünce, engellilik, yaş ve herhangi bir ayrımcılığı içermemek veya teşvik etmemek,
- c) Yanıltıcı olmamak ve tüketicinin çıkarlarına zarar vermemek,
- ç) Çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar vermemek, deneyimsizliklerini veya saflıklarını istismar ederek, çocukları bir ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya doğrudan yönlendirmemek; çocukları reklamı yapılmakta olan ürün veya hizmetleri satın almak için ebeveynlerini veya başkalarını ikna etmeye doğrudan teşvik etmemek; çocukların ebeveynlerine, öğretmenlerine veya diğer kişilere duyduğu güveni istismar etmemek veya sebepsiz olarak çocukları tehlikeli durumlarda göstermemek,
- d) Kadınların istismarına yönelik olmamak,
- e) Sağlık, çevre ve güvenliğe zarar verecek davranışa teşvik etmemek, zorundadır.
- (7) Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen gıda ve maddeler içeren yiyecek ve içeceklerin ticarî iletişimine, çocuk programlarıyla birlikte veya bu programların içinde yer verilemez.
- (8) Ticarî iletişim yayınlarının ses seviyesi diğer yayın bölümleri ile aynı seviyede olmak zorundadır.

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU

Kanun Numarası: 5510 Kabul Tarihi: 31/5/2006
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 16/6/2006 Sayı : 26200
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 45

Hizmet Akdiyle veya Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız Çalışan Sigortalıların Tabi Olduğu Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri

İş kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması MADDE 13 İş kazası;

a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

b) **(Değişik: 17/4/2008-5754/8 md.)** İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,

c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

d) **(Değişik: 17/4/2008-5754/8 md.)** Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında,

meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır. ⁽²⁾

İş kazasının 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

a) (a) bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından bunları çalıştıran işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Kuruma da en geç kazadan sonraki üç işgünü içinde,

b) (b) bendi kapsamında bulunan sigortalı bakımından kendisi tarafından, bir ayı geçmemek şartıyla rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra üç işgünü içinde,

c) **(Mülga: 17/4/2008-5754/8 md.)**

(Değişik paragraf: 17/4/2008-5754/8 md.) iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile doğrudan ya da taahhütlü posta ile Kuruma bildirilmesi zorunludur. Bu fıkranın (a) bendinde belirtilen süre, iş kazasının işverenin kontrolü dışındaki yerlerde meydana gelmesi halinde, iş kazasının öğrenildiği tarihten itibaren başlar.

Kuruma bildirilen olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı hakkında bir karara varılabilmesi için gerektiğinde, Kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından veya Bakanlık iş müfettişleri vasıtasıyla soruşturma yapılabilir. Bu soruşturma sonunda yazılı olarak bildirilen hususların gerçeğe uymadığı ve olayın iş kazası olmadığı anlaşılırsa, Kurumca bu olay için yersiz olarak yapılmış bulunan ödemeler, ödemenin yapıldığı tarihten itibaren gerçeğe aykırı bildirimde bulunanlardan, 96 ncı madde hükmüne göre tahsil edilir.

İş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinin şekli ve içeriği, verilme usûlü ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Meslek hastalığının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması

MADDE 14 Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleridir. (3)

Sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun;

a) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usûlüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi,

b) Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbî sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi,

sonucu Kurum Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi zorunludur.

Meslek hastalığı, işten ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ve sigortalı olarak çalıştığı işten kaynaklanmış ise, sigortalının bu Kanunla sağlanan haklardan yararlanabilmesi için, eski işinden fiilen ayrılmasıyla hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması şarttır. Bu durumdaki kişiler, gerekli belgelerle Kuruma müracaat edebilirler. Herhangi bir meslek hastalığının klinik ve laboratuvar bulgularıyla

belirlendiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin işyerindeki inceleme sonunda tespit edildiği hallerde, meslek hastalıkları listesindeki yükümlülük süresi aşılırsa bile, söz konusu hastalık Kurumun veya ilgilinin başvurusu üzerine Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun onayı ile meslek hastalığı sayılabilir.

Meslek hastalığının 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

a) (a) bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından, sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenen veya bu durum kendisine bildirilen işveren tarafından, (1)

b) (b) bendi kapsamındaki sigortalı bakımından ise kendisi tarafından, bu durumun öğrenildiği günden başlayarak üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi zorunludur. Bu yü-

kümlülüğü yerine getirmeyen veya yazılı olarak bildirilen hususları kasten eksik ya da yanlış bildiren işverene veya 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalıya, Kurumca bu durum için yapılmış bulunan masraflar ile ödenmişse geçici iş göremezlik ödenekleri rücu edilir.

Meslek hastalığı ile ilgili bildirimler üzerine gerekli soruşturmalar, Kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından veya Bakanlık iş müfettişleri vasıtasıyla yaptırılabilir.

Hangi hallerin meslek hastalığı sayılacağı, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinin şekli ve içeriği, verilme usûlü ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir. Yönetmelikte belirlenmiş hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması hususunda çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır.

Hastalık ve analık hali

MADDE 15(Değişik: 17/4/2008-5754/9 md.)

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalının, iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar, hastalık halidir.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itiba-

ren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri analık hali kabul edilir. (1)

İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortasından sağlanan haklar (2)

MADDE 16(Değişik: 17/4/2008-5754/10 md.)

İş kazası veya meslek hastalığı sigortasından sağlanan haklar şunlardır:

- a) Sigortalıya, geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi.
- b) Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması.
- c) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine, gelir bağlanması.
- d) Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi.
- e) İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi.

Hastalık ve analık sigortasından sigortalıya hastalık veya analık hallerine bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince, günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilir.

Analık sigortasından sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılardan; kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadına ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşine, her çocuk için yaşaması şartıyla doğum tarihinde geçerli olan ve Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden emzirme ödeneği verilir.

Sigortalı kadına veya sigortalı olmayan eşinin doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe emzirme ödeneği verilebilmesi için, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının;

a) (a) bendi kapsamında olanlar için doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi bildirilmiş olması,

b) (b) bendi kapsamında olanlar için doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi yatırılmış ve genel sağlık sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması, şarttır.

Emzirme ödeneğine hak kazanan sigortalılardan 9 uncu maddeye göre sigortalılığı sona erenlerin, bu tarihten başlamak üzere üçyüz gün içinde çocukları doğarsa, sigortalı kadın veya eşi analık sigortası haklarından yararlanacak sigortalı erkek, doğum tarihinden önceki onbeş ay içinde en az 120 gün prim ödenmiş olması şartıyla emzirme ödeneğinden yararlandırılır.

Geçici iş göremezlik ödeneği

MADDE 18Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması şartıyla;

a) İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrayan sigortalıya her gün için,

b) (**Değişik: 17/4/2008-5754/11 md.**) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi ile 5 inci madde kapsamındaki sigortalılardan hastalık sigortasına tabi olanların hastalık sebebiyle iş göremezliğe uğraması halinde, iş göremezliğin başladığı tarihten önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şartıyla geçici iş göremezliğin üçüncü gününden başlamak üzere her gün için,

c) (**Değişik: 17/4/2008-5754/11 md.**) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi ile (b) bendinde belirtilen muhtarlar ile aynı bendin (1), (2) ve (4) numaralı alt bentleri kapsamındaki sigortalı kadının analığı halinde, doğumdan önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şartıyla, doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede, çoğul gebelik halinde ise doğumdan önceki sekiz haftalık süreye iki haftalık süre ilâve edilerek çalışmadığı her gün için,

d) (**Değişik: 17/4/2008-5754/11 md.**) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi ile (b) bendinde belirtilen muhtarlar ile aynı bendin (1),

(2) ve (4) numaralı alt bentleri kapsamındaki sigortalı kadının, erken doğum yapması halinde doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler ile isteği ve hekimin onayıyla doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışması halinde, doğum sonrası istirahat süresine eklenen süreler için, (1)

geçici iş göremezlik ödeneği verilir.

(Değişik ikinci fıkra: 17/4/2008-5754/11 md.) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanlara iş kazası veya meslek hastalığı ya da analık halinde geçici iş göremezlik ödeneği, genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması

şartıyla yatarak tedavi süresince veya yatarak tedavi sonrası bu tedavinin gereği olarak istirahat raporu aldıkları sürede ödenir. Ancak bu maddenin birinci fıkrasının (c) bendine göre doğum öncesi ve doğum sonrası çalışmadığı sürelerde geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenebilmesi için yatarak tedavi şartı aranmaz.

(Değişik üçüncü fıkra: 17/4/2008-5754/11 md.) İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve sigortalı kadının analığı halinde verilecek geçici iş göremezlik ödeneği, yatarak tedavilerde 17 nci maddeye göre hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisidir.

Sigorta prim ve ödeneklerinin hesabına esas tutulacak günlük kazançların alt sınırında meydana gelecek değişikliklerde, yeniden tespit edilen alt sınırın altında bir günlük kazanç üzerinden ödenek almakta bulunanların veya almaya hak kazanmış veya kazanacak olanların bu ödenekleri, günlük kazançlarının alt sınırındaki değişikliklerin yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak değiştirilmiş günlük kazançların alt sınırına göre ödenir.

Bir sigortalıda iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinden birkaçı birleşirse, geçici iş göremezlik ödeneklerinden en yükseği verilir.

Geçici iş göremezlik ödenekleri, toplu iş sözleşmesi yapılan işyerleri ile kamu idarelerinin işverenleri tarafından Kurumca belirlenen usûl ve esaslara göre Kurum adına sigortalılara ödenerek, daha sonra Kurum ile mahsuplaşmak suretiyle tahsil edilebilir.

Geçici iş göremezlik ödeneklerinin ödeme zamanı ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Yaşlılık sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları

MADDE 28 Yaşlılık sigortasından sigortalıya sağlanan haklar şunlardır:

- a) Yaşlılık aylığı bağlanması.
- b) Toptan ödeme yapılması.

(Değişik ikinci fıkra: 17/4/2008-5754/16 md.) İlk defa bu Kanuna göre sigortalı sayılanlara;

a) Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olmaları ve en az 9000 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şartıyla yaşlılık aylığı bağlanır. Ancak, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için prim gün sayısı şartı 7200 gün olarak uygulanır.

b) (a) bendinde belirtilen yaş şartı;

- 1) 1/1/2036 ilâ 31/12/2037 tarihleri arasında kadın için 59, erkek için 61,
- 2) 1/1/2038 ilâ 31/12/2039 tarihleri arasında kadın için 60, erkek için 62,
- 3) 1/1/2040 ilâ 31/12/2041 tarihleri arasında kadın için 61, erkek için 63,
- 4) 1/1/2042 ilâ 31/12/2043 tarihleri arasında kadın için 62, erkek için 64,
- 5) 1/1/2044 ilâ 31/12/2045 tarihleri arasında kadın için 63, erkek için 65,
- 6) 1/1/2046 ilâ 31/12/2047 tarihleri arasında kadın için 64, erkek için 65,
- 7) 1/1/2048 tarihinden itibaren ise kadın ve erkek için 65,

olarak uygulanır. Ancak yaş hadlerinin uygulanmasında (a) bendinde belirtilen prim gün sayısı şartının doldurulduğu tarihte geçerli olan yaş hadleri esas alınır.

Sigortalılar, ikinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yer alan yaş hadlerine 65 yaşını geçmemek üzere üç yıl eklenmek ve adlarına en az 5400 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmak şartıyla da yaşlılık aylığından yararlanabilirler.

Sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce 25 inci maddenin ikinci fıkrasına göre malûl sayılmayı gerektirecek derecede hastalığı veya engelliliği bulunan ve bu nedenle malûllük aylığından yararlanamayan sigortalılara, en az onbeş yıldan beri sigortalı bulunmak ve en az 3960 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmak şartıyla yaşlılık aylığı bağlanır. (2)

Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, Kurum Sağlık Kurulunca çalışma gücündeki kayıp oranının;

a) % 50 ilâ % 59 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 16 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4320 gün,

b) % 40 ilâ % 49 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 18 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4680 gün,

malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmak şartıyla ikinci fıkranın (a) bendindeki yaş şartları aranmaksızın yaşlılık aylığına hak kazanırlar. Bunlar 94 üncü madde hükümlerine göre kontrol muayenesine tâbi tutulabilirler.

Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işlerinde sürekli veya münavebeli olarak en az 20 yıldan beri çalışan sigortalılar için ikinci fıkrada belirtilen yaş şartı 50 olarak uygulanır.

55 yaşını dolduran ve erken yaşlanmış olduğu tespit edilen sigortalılar, yaş dışındaki diğer şartları taşımaları halinde yaşlılık aylığından yararlanırlar.

(Ek fıkra: 17/4/2008-5754/16 md.) Emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunan kadın sigortalılardan başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunanların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir ve eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilir.

(Değişik fıkra: 17/4/2008-5754/16 md.) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen yaşlılık aylıklarından yararlanabilmek için, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sigortalının çalıştığı işten ayrıldıktan, (b) bendinde belirtilen sigortalının sigortalılığa esas faaliyete son verip vermeyeceğini beyan ettikten sonra yazılı istekte bulunmaları, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen sigortalıların ise istekleri üzerine yetkili makamdan emekliye sevk onayı alındıktan sonra ilişkilerinin kesilmesi şarttır.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen sigortalılara yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için ayrıca, yazılı talepte bulunduğu tarih itibarıyla genel sağlık sigortası primi dahil kendi sigortalılığı nedeniyle prim ve prime ilişkin her türlü borcunun olmaması zorunludur.

Bu maddenin uygulamasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Sigortalıların borçlanabileceği süreler

MADDE 41Bu Kanuna göre sigortalı sayılanların;

a) (Değişik: 10/9/2014-6552/43 md.) Kanunları gereği verilen ücretsiz doğum ya da analık izni süreleri ile 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamındaki sigortalı kadının, üç defaya mahsus olmak üzere doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla borçlanılacak sürelerde uzun vadeli sigorta kolları açısından sigortalı sayılmaması ve çocuğunun yaşaması şartlarıyla talepte bulunulan süreleri,

b) Er veya erbaş olarak silâh altında veya yedek subay okulunda geçen süreleri,

c) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olanların, personel mevzuatına göre aylıksız izin süreleri,

d) Sigortalı olmaksızın doktora öğrenimi veya tıpta uzmanlık için yurt içinde veya yurt dışında geçirdikleri normal doktora veya uzmanlık öğrenim süreleri,

e) Sigortalı olmaksızın avukatlık stajını yapanların normal staj süreleri,

f) Sigortalı iken herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınanlardan bu suçtan dolayı beraat edenlerin tutuklulukta veya gözaltında geçen süreleri,

g) Grev ve lokavtta geçen süreleri (...)

h) Hekimlerin fahrî asistanlıkta geçen süreleri,

ı) Seçim kanunları gereğince görevlerinden istifa edenlerin, istifa ettikleri tarih ile seçimin yapıldığı tarihi takip eden ay başına kadar açıkta geçirdikleri süreleri,

i) (Ek: 13/2/2011-6111/30 md.) Bu bendin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki sürelere ilişkin olmak üzere, 4857 sayılı Kanuna göre kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan sigortalıların, kısmi süreli çalıştıkları aylara ait eksik süreleri,

j) (Ek: 4/7/2012-6353/37 md.) Sigortalı olmaksızın, 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanuna göre yurt dışına gönderilen ve öğrenimini başarıyla tamamlayarak yurda dönenlerden yükümlü bulunduğu mecburi hizmet süresini tamamlamış olanların, yurt dışında resmî öğrenci olarak geçirmiş oldukları öğrenim sürelerinin 18 yaşının tamamlanmasından sonraki döneme ait olan kısmı, kendilerinin veya hak sahiplerinin yazılı talepte bulunmaları ve talep tarihinde 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt ve üst sınırları arasında olmak üzere, kendilerince belirlenecek günlük kazancın % 32'si üzerinden hesaplanacak primlerini borcun tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde ödemeleri şartı ile borçlandırılarak, borçlandırılan süreleri sigortalılıklarına sayılır. (Ek cümle: 13/2/2011-6111/30 md.)

(i) bendi kapsamında borçlanılacak sürelere ilişkin genel sağlık sigortası primlerinin ödenmiş olması halinde, genel sağlık sigortası primi ödenmiş bu sürelere ilişkin borçlanma tutarı % 20 oranı üzerinden hesaplanır.

Bir ay içinde ödenmeyen borçlanmalar için ise yeni başvuru şartı aranır. Primi ödenmeyen borçlanma süreleri hizmetten sayılmaz. Borçlanma sürelerinin ne şekilde belgeleneceğini belirlemeye Kurum yetkilidir.

Bu Kanuna göre tespit edilen sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler için borçlandırılma halinde, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlandırılan gün sayısı kadar geriye götürülür. Sigortalılık borçlanması ile aylık bağlanmasına hak kazanılması durumunda, ilgililere borcun ödendiği tarihi takip eden ay başından itibaren aylık bağlanır.

Borçlanılan süreler, uzun vadeli sigorta ve genel sağlık sigortası bakımından;

a) (Değişik: 4/7/2012-6353/37 md.) Birinci fıkranın (a), (b), (d), (e), (f), (g), (h) ve (j) bentleri gereği borçlananlar, borçlandığı tarihteki 4 üncü maddenin birinci fıkrasının ilgili bendine göre,

b) (Değişik: 13/2/2011-6111/30 md.) Birinci fıkranın (c) ve (ı) bentleri gereği borçlananlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendine, (i) bendine göre borçlananlar ise 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre, sigortalılık süresi olarak değerlendirilir.

Bu Kanunun yürürlük tarihinden sonraki sürelerle ait borçlanmalarda; borçlanılan prime esas gün sayısı borçlanılan ilgili aylara mal edilir. Seçilen prime esas kazanç, borcun ödendiği tarihteki prime esas asgarî kazançta oranlanarak, söz konusu oran ilgili ayın prime esas asgarî kazancı ile çarpılır. Bulunan tutar, ilgili ayın prime esas kazancı kabul edilir. Ancak hesaplanan prime esas kazanç hiçbir suretle o ayın prime esas azamî kazancını geçemez.

Finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri ve süresi

MADDE 63 Genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kalmalarını; hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını; iş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri şunlardır:

a) Kişilerin hastalanmalarına bakılmaksızın kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile insan sağlığına zararlı madde bağımlılığını önlemeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri.

b) Kişilerin hastalanmaları halinde ayakta veya yatarak; hekim tarafından yapılacak muayene, hekimin göreceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik muayeneler, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, hasta takibi ve rehabilitasyon hizmetleri, organ, doku ve kök

hücre nakline ve hücre tedavilerine yönelik sağlık hizmetleri, acil sağlık hizmetleri, ilgili kanunları gereğince sağlık meslek mensubu sayılanların hekimlerin kararı üzerine yapacakları tıbbî bakım ve tedaviler.

c) Analık sebebiyle ayakta veya yatarak; hekim tarafından yapılacak muayene, hekimin göreceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik muayeneler, doğum, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, hasta takibi, rahim tahliyesi, tıbbî sterilizasyon ve acil sağlık hizmetleri, ilgili kanunları gereğince sağlık meslek mensubu sayılanların hekimlerin kararı üzerine yapacakları tıbbî bakım ve tedaviler.

d) (Değişik: 17/4/2008-5754/40 md.) Kişilerin hastalanmaları halinde ayakta veya yatarak; ağız ve diş muayenesi, diş hekiminin göreceği lüzum üzerine ağız ve diş hastalıklarının teşhisi için gereken klinik muayeneler, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, diş çekimi, konservatif diş tedavisi ve kanal tedavisi, hasta takibi, diş protez uygulamaları, ağız ve diş hastalıkları ile ilgili acil sağlık hizmetleri, 18 yaşını doldurmamış kişilerin ortodontik diş tedavilerinin 72 nci maddeye göre belirlenen tutarı,

e) (Değişik: 15/11/2018-7151/29 md.) Evli olmakla birlikte çocuk sahibi olmayan genel sağlık sigortalısının;

1) Yapılan tıbbî tedavileri sonrasında normal tıbbî yöntemlerle çocuk sahibi olamadığının ve ancak yardımcı üreme yöntemi ile çocuk sahibi olabileceğinin Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları sağlık kurulları tarafından tıbben mümkün görülmesi,

2) Kadının 23 yaşından büyük, 40 yaşından küçük olması,

3) Kadının primer ovaryan yetmezliği ve erkeğin azospermisi olması hâlleri hariç olmak üzere son üç yıl içinde diğer tedavi yöntemlerinden sonuç alınamamış olduğunun Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları sağlık kurulları tarafından belgelenmesi,

4) Uygulamanın yapıldığı tıbbi merkezin Kurum ile sözleşme yapmış olması,

5) Eşlerden birinin en az beş yıldır genel sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olunan kişi olup, 900 gün genel sağlık sigortası prim gün sayısının olması,

şartlarının birlikte gerçekleşmesi hâlinde veya sağlam çocuk sahibi olan çiftler hariç olmak üzere Kurumun belirlediği kalıtsal bir hastalığı olan veya bu hastalık için taşıyıcı olduğu bilinen evli çiftin sağlam çocuk sahibi olmasına yönelik bu bendin (2), (4) ve (5) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartların birlikte gerçekleşmesi hâlinde, en fazla üç deneme

ile sınırlı olmak üzere yardımcı üreme yöntemi tedavileri ile bir hastalığın tedavisinin başka tıbbi bir yöntemle mümkün olmaması ve Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları sağlık kurulları tarafından tıbben zorunlu görülmesi ve uygulamanın yapıldığı tıbbi merkezin Kurum ile sözleşme yapmış olması hâlinde yardımcı üreme yöntemi tedavileri,f) Yukarıdaki bentler gereğince sağlanacak sağlık hizmetleriyle ilgili teşhis ve tedavileri için gerekli olabilecek kan ve kan ürünleri, kemik iliği, aşı, ilaç, ortez, protez, tıbbî araç ve gereç, kişi kullanımına mahsus tıbbî cihaz, tıbbî sarf, iyileştirici nitelikteki tıbbî sarf malzemelerinin sağlanması, takılması, garanti süresi sonrası bakımı, onarılması ve yenilenmesi hizmetleri.

(Değişik ikinci fıkra: 6/2/2014-6518/81 md.) Kurum, finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin teşhis ve tedavi yöntemleri ile (f) bendinde belirtilen sağlık hizmetlerinin türlerini, miktarlarını ve kullanım sürelerini, ödeme usul ve esaslarını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının görüşünü alarak belirlemeye yetkilidir. Ancak, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görüşünün alınması (f) bendinde belirtilen ortez, protez ve diğer iyileştirici nitelikteki araç ve gereçlerin miktarını, standartlarını, sağlanmasını, uygulanmasını, kullanma sürelerini ve garanti süresi sonrası bakım, onarım ve yenilenmesi hususlarını kapsar. Kurum, bu amaçla komisyonlar kurabilir, ulusal ve uluslararası tüzel kişilerle işbirliği yapabilir. Komisyonların çalışma usul ve esasları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Kurumca belirlenir.

60 ıncı maddede sayılan genel sağlık sigortalısı sayılma şartlarının yitirilmesi halinde, devam etmekte olan tedavi nedeniyle sağlanacak sağlık hizmetleri kişinin iyileşmesine kadar sürer.

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/45 md.) Harp malullüğü kapsamında aylık almakta olan harp malullerinin kendileri ve bunların eşleri, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna veya 2330 sayılı Kanun hükümleri uygulanarak aylık bağlanmasını gerektiren kanunlara göre malullük aylığı almakta olan vazife malullerinin kendileri ile bunların eşleri, bu Kanunun 47 nci maddesi ile 5434 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi ve mülga 45 inci maddesi kapsamında vazife malulü olarak aylık almakta olan vazife malullerinden ise başkasının yardımı ve desteği olmaksızın yaşamak için gereken hareketleri yapamayacak derecede malul olanların kendileri ile bunların eşleri, birinci fıkranın (e) bendinin (3) ve

(5) numaralı alt bentlerinden muaf tutulur.

(Ek fıkra: 2/1/2017-KHK-681/76 md.) 60 ıncı maddenin onikinci fıkrası kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılanlara bu maddeye göre yöntem, tür, miktar ve kullanım süreleri belirlenen, Kurumca finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri dışında sunulan sağlık hizmetlerinin usul ve esasları İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Kurumca müştereken belirlenir

(Değişik fıkra: 6/2/2014-6518/81 md.) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığının görüşü zerine Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Emeklilik yaşına ilişkin bazı geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 94 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında olup da 8/9/1999 tarihinden 30/4/2008 tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılanlar; kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve 7000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi demiş olmak şartıyla veya kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve 25 yıldan beri sigortalı bulunmak ve en az 4500 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi demiş olmak şartıyla yaşlılık aylığından yararlanırlar.

(Değişik ikinci fıkra: 17/4/2008-5754/70 md.) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında olup da 8/9/1999 tarihinden 30/4/2008 tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılanlar kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş ve 25 tam yıl sigorta primi demiş olması veya kadın ise 60, erkek ise 62 yaşını doldurması ve en az 15 tam yıl malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemesi şartıyla kısmi yaşlılık aylığından yararlanırlar.

(Ek fıkra: 17/4/2008-5754/70 md.) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının

© bendi kapsamında olup da 8/9/1999 tarihinden 30/4/2008 tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılanlar kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş ve 25 tam yıl sigorta primi demiş olması veya 61 yaşını doldurması ve en az 15 tam yıl malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemesi şartıyla kısmi yaşlılık aylığından yararlanırlar.

17/10/1983 tarihli ve 2925 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olup da 8/9/1999 tarihinden 30/4/2008 tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılanlar; kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve onbeş yıldan beri sigortalı olup 3600 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemek şartıyla yaşlılık aylığından yararlanırlar.

Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce bazı hükümleri yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa göre sigortalı sayılanlardan;

a) En az 20 yıldan beri Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işyerlerinde sürekli çalışan ve bu işlerde en az 5000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödeyen sigortalılara yazılı talepleri halinde 28 inci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendindeki yaş şartları aranmaksızın yaşlılık aylığı bağlanır.

b) En az 25 yıldan beri Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işyerlerinde yeraltı münavebeli işlerinde çalışan ve bu işlerde en az 4000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödeyen sigortalılara da 28 inci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendindeki yaş şartları aranmaksızın 8100 gün prim ödemiş sigortalılar gibi yaşlılık aylığı bağlanır.

c) 50 yaşını dolduran ve malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tâbi çalışmalarının en az 1800 gününü Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işlerinde geçirmiş olan sigortalılara da birinci fıkrada belirtilen diğer şartlarla yaşlılık aylığı bağlanır.

(Değişik beşinci fıkra: 17/4/2008-5754/70 md.) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce beşinci fıkrada belirtilen işlerde çalışmaya başlayan sigortalıların, bu Kanunun yürürlük tarihinden önce veya sonra bu işlerde geçen çalışmalarının en az 1800 gün olması halinde bu çalışmalarının dörtte biri toplam prim ödeme gün sayılarına ilave edilir. Bunlar için malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi, sigortalının prime esas kazancının

% 23'üdür. Bunun % 9'u sigortalı hissesi, % 14'ü de işveren hissesidir. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa maden işyerlerinin yeraltı veya yeraltı münavebeli işlerde çalışmaya başlayanlar hakkında, bu Kanunun fiili hizmet zammı süresine ait hükümleri uygulanır.

Kendi adına ve hesabına tarımsal faaliyette bulunan sigortalılar (...) ile esnaf muafliğından yararlanan kadın sigortalılara ilişkin geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 16 – (Ek: 17/4/2008-5754/73 md.)

(Değişik birinci fıkra: 17/4/2017-KHK-690/49 md.) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendinde belirtilenler için 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (ı) bendi ile 80 inci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen “otuz” ibaresi, bu maddenin yürürlüğe girdiği yıl için “onbeş” olarak uygulanır ve prime esas günlük kazancın otuz katını geçmemek üzere takip eden her yıl için bir puan artırılır

(Ek fıkra: 15/5/2008-5763/25 md.; Mülga: 31/7/2008-5797/11 md.) (Ek fıkra: 15/5/2008-5763/25 md.) (...) (3) 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinde belirtilen işleri, hizmet akdiyle herhangi bir işverene tabi olmaksızın sürekli ve kazanç getirici nitelikte yaptıkları (...) (3) Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Kurumca belirlenen usul ve esaslara göre tespit edilen kadın isteğe bağlı sigortalılar; bu maddenin yürürlüğe girdiği yıl için 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının onbeş katı üzerinden başlanılarak, takip eden her yıl için bir puan arttırılmak suretiyle otuz katını geçmemek üzere malullük, yaşlılık, ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası primi öderler.

Kendi adına ve hesabına çalışanların sigortalılıklarının durdurulmasına ilişkin hükümler

GEÇİCİ MADDE 17 – (Ek: 17/4/2008-5754/73 md.)

Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlarla tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan, 1479 ve 2926 sayılı kanunlara göre tescilleri yapıldığı halde, bu maddenin yürürlük tarihi itibarıyla beş yılı aşan süreye ilişkin prim borcu bulunanların, bu sürelerle ilişkin prim borçlarını, prim borçlarının ödenmesine ilişkin Kurumca çıkarılacak genel tebliğin yayımı tarihini takip eden aybaşından itibaren 6 ay içerisinde ödememeleri halinde, prim ödemesi bulunan sigortalıların daha önce ödedikleri primlerin tam olarak karşılacağı ayın sonu itibarıyla, prim ödemesi bulunmayan sigortalıların ise tescil tarihi itibarıyla sigortalılığı durdurulur. Prim borcuna ilişkin süreler sigortalılık süresi olarak değerlendirilmez ve bu sürelerle ilişkin Kurum alacakları takip edilmeyerek, Kurum alacakları arasında yer verilmez.

Ancak, sigortalı ya da hak sahipleri daha sonra müracaatları tarihindeki 80 inci maddenin ikinci fıkrasına göre belirlenecek prime esas kazanç tutarı üzerinden hesaplanacak borç tutarının tamamını, borcun tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde ödedikleri takdirde, bu süreler sigortalılık süresi olarak değerlendirilir.

Sigortalılıkları önceki kanunlara göre durdurulanlar için de bu maddenin ikinci fıkrası hükmü uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 39 – (Ek: 1/3/2012-6283/5 md.)

(1) Son tahsis talep tarihi veya ölüm tarihi 2000 yılı Ocak ayı başından önce olup, 506 sayılı Kanunun mülga hükümleri uyarınca gösterge sistemine göre bağlanan malullük, yaşlılık ve ölüm aylıkları ile bu tarihten önce

malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken bu tarihten sonra ölen sigortalıların ölüm aylıkları, bu madde hükümlerine göre yeniden hesaplanır.

(2) Aylıkların hesaplanmasında, 506 sayılı Kanunun mülga maddeleri uyarınca hazırlanan ve 1999 yılı Aralık ayında yürürlükte bulunan gösterge veya üst gösterge tablosundan sigortalı için tespit edilmiş olan mevcut gösterge rakamı ile aynı dönemde yürürlükte bulunan memur aylık katsayısı esas alınır.

(3) Sigortalının aylık bağlama oranı aşağıdaki şekilde belirlenir:

a) Malûllük aylığında; gösterge tablosundan aylık hesaplanmış olan için % 60, sigortalının başkasının bakımına muhtaç olması halinde % 70, üst gösterge tablosundan aylık hesaplanmış olan için ise 1999 yılı Aralık ayında yürürlükte bulunan ve gösterge rakamına göre % 59,9 ila % 50 arasında belirlenmiş olan taban aylık bağlama oranı esas alınır. Yaştan ve günden artırım ve eksiltme yapılmaz.

b) Yaşlılık aylığında; gösterge tablosundan aylık hesaplanmış olan için % 60, üst gösterge tablosundan aylık hesaplanmış olan için ise 1999 yılı Aralık ayında yürürlükte bulunan ve gösterge rakamına göre % 59,9 ila % 50 arasında belirlenmiş olan taban aylık bağlama oranı esas alınır. Bu şekilde belirlenen taban aylık bağlama oranı, sigortalının tahsis talep tarihi itibarıyla kadın ise 50, erkek ise 55 yaşından sonra doldurduğu her tam yaş için ve 5000 günden fazla ödediği her 240 günlük malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi için (I)'er artırılır, 5000 günden noksan ödediği her 240 gün için (1)'er eksiltilir. Maden işyerlerinin yer altı işlerinde çalışması, sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce malûl olması, engelliliği nedeniyle vergi indiriminden yararlanması veya erken yaşlanması nedeniyle tarafına yaşlılık aylığı bağlanana günden dolayı eksiltme yapılmaz.

c) Ölüm aylığında; gösterge tablosundan aylık hesaplanmış olan için % 60, üst gösterge tablosundan aylık hesaplanmış olan için ise 1999 yılı Aralık ayında yürürlükte bulunan ve gösterge rakamına göre % 59,9 ila % 50 arasında belirlenmiş olan taban aylık bağlama oranı esas alınır. Bu şekilde belirlenen taban aylık bağlama oranı sigortalının ölüm tarihi itibarıyla kadın ise 50, erkek ise 55 yaşından sonra doldurduğu her tam yaş için ve 5000 günden fazla ödediği her 240 günlük malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi için (I)'er artırılır. Günden dolayı eksiltme yapılmaz. Malûllük aylığı almakta iken ölen sigortalılar hakkında bakıma muhtaçlık durumu dikkate alınmaksızın (a) bendi, yaşlılık aylığı almakta iken ölen sigortalılar hakkında ise (b) bendi hükümleri uygulanır.

Ç) Malûllük, yaşlılık ve ölüm aylığının aylık bağlama oranı % 85'ten fazla olamaz.

(4) Sigortalının 1999 yılı Aralık ayı ödeme dönemi itibarıyla aylığı, yukarıdaki hükümlere göre tespit edilen gösterge rakamı, memur aylık katsayısı ve aylık bağlama oranının çarpımı suretiyle belirlenir.

(5) Bu madde hükümlerine göre 1999 yılı Aralık ayı ödeme dönemi itibarıyla hesaplanan aylık tutarı, % 5,9 oranında artırılarak 2000 yılı Ocak ayına, 2000 yılı Ocak ayı için bu şekilde hesaplanan aylık tutarı ise, (7,13326594120697) çarpanı kullanılarak 2008 yılı Ocak ayına taşınır. Bu şekilde hesaplanan aylık tutarı da, 2008 yılı Ocak ayı ödeme döneminden başlayarak 2013 yılı Ocak ayı ödeme dönemine kadar (bu dönem dahil) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalılara ödenmekte olan aylıklara uygulanmış olan aylık artışları ile artırılır.

(6) Bu maddeye göre hesaplanan aylık tutarının, sigortalı veya hak sahiplerine 2013 yılı Ocak ayı ödeme döneminde ödenmekte olan aylık tutarının altında kalması halinde, mevcut aylıkların ödenmesine devam edilir.

(7) Bu maddeye göre hesaplanan aylıklar için geriye yönelik herhangi bir ödeme yapılmaz.

(8) Sözleşme aylıklarını 2000 yılı Ocak ayı başından sonra borçlanma yapmak suretiyle tam aylığa yükseltenler ile geçici 20 nci maddeye göre devir alınacak sandıklardan aylık alanlara devir tarihinden sonra bu madde hükümleri uygulanmaz.

(9) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin tereddütleri gidermeye Kurum Yönetim Kurulu yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 40 – (Ek: 1/3/2012-6283/6 md.)

(1) 1479 sayılı Kanunun mülga geçici 17 nci maddesine göre 1/4/2002 ile 30/6/2002 tarihleri arasında kullanılmak üzere hazırlanan gelir basamakları esas alınarak hesaplanmış olan aylıklar bu madde hükümlerine göre yeniden hesaplanır.

(2) Geçici 27 nci madde uyarınca 1/4/2002 ile 30/6/2002 tarihleri arasında kullanılmak üzere hazırlanan gelir basamakları esas alınarak 1479 sayılı Kanunun mülga geçici 11 inci maddesine göre 2002 yılı Nisan ayı ödeme dönemi itibarıyla hesaplanan aylık tutarı, aynı ödeme döneminde

% 8,9 oranında artırıldıktan sonra 2002 yılı Mayıs ayı ödeme döneminden başlayarak 2013 yılı Ocak ayı ödeme dönemine kadar, 1479 sayılı Kanun kapsamında bağlanmış olan aylıklara söz konusu dönemlerde

uygulanan artış oranları ile artırılır ve aylıklar 2013 yılı Ocak ayı ödeme döneminden itibaren yeni belirlenen tutar üzerinden ödenmeye devam olunur.

(3) Bu maddeye göre hesaplanan aylıklar için geriye yönelik herhangi bir ödeme yapılmaz.

VERGİ USUL KANUNU

Kanun Numarası: 213 Kabul Tarihi: 4/1/1961

Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 10/1/1961 Sayı : 10703 – 10705

Yayımlandığı Düstur: Tertip : 4 Cilt : 1 Sayfa : 1037

Kanunun Şümülü

Madde 1 – Bu kanun hükümleri ikinci maddede yazılı olanlar dışında, genel bütçeye giren vergi, resim ve harçlar ile il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim ve harçlar hakkında uygulanır.

Yukarıda yazılı vergi, resim ve harçlara bağlı olan vergi, resim ve zamlar da bu kanuna tabidir.

Bu kanunun hükümleri kaldırılan vergi, resim ve harçlar hakkında da uygulanır.

Ekim sayım beyanı:

Madde 243 – (Değişik : 19/2/1963 205/16 md.)

Zirai işletmeleri, Gelir Vergisi Kanununun 54 üncü maddesinde yazılı işletme büyüklüklerinin üstünde bulunan çiftçiler, zirai işletmelerinin (Gezici hayvancılıkta kışlaklarının) buldukları köy ve mahallelerin muhtarlıklarına müracaatla ekim sayım beyanında bulunurlar.

1. Çiftçinin soyadı ve adı;
2. Çiftçinin ikametgah adresi;
3. Zirai işletmenin (Gezici hayvancılıkta kışlaklarının) bulunduğu yer;
4. Ekimde: Geçen yılın Ekim ayı sonundan beyanın yapıldığı yılın Kasım ayı başına kadar ekilen arazinin genişliği ve ekimin nevi;
5. Hayvancılıkta: Beslenen hayvanların cins ve miktarları;
6. Meyvacılıkta: İcabına göre, meyva verebilecek hale gelmiş ağaç sayısı veya bunların dikili bulunduğu arazinin genişliği;

Adi ortaklıklarda beyanın ortaklardan biri aile reisi beyanında aile rsisi tarafından yapılması kafidir. Bu takdirde diğer ortaklarla eş ve çocukların ad ve soyadları, ikametgah adresleri ve hisseleri beyanda bulunan tarafından deftere yazdırılır.

Ekim ve sayım beyanı her yılın Kasım ayında yapılır.

Maliye Bakanlığı iklim şartları bakımından özellik gösteren illerde beyan süresini değiştirebilir.

Ekim ve sayım beyanları sözlü veya yazılı olabilir. Beyanlar, beyanı yapanlar tarafından imza veya mühürle tasdik edilir.

Beyan varakaları iki nüsha olarak tanzim ve bir nüshası beyan süresinin sonundan itibaren 15 gün içinde ilgili vergi dairesine makbuz karşılığında teslim edilir.

Kayıt işlerini kendi imkanları ile tekemmül ettiremeyecek durumda olan muhtarlıklara valiliklerce gerekli yardımda bulunulur.

Hüviyet tasdiki:

Madde 249 – (Değişik : 23/6/1982 2686/31 md.)

Gelir Vergisinden indirimlerden faydalanabilmek için karne almak mecburiyetinde olanlar, medeni hal ve aile durumu hakkında vergi karnesine yazılmış olan bilgiler ve bunlarda vaki olan değişiklikler mükellefin ikamet ettiği veya çalıştığı mahallenin muhtarına tasdik ettirilir.

Buna imkan olmayan hallerde mükellefin karneye yazdığı bilgilerin doğruluğu idari tahkikatla tespit olunur ve karnenin tescili tahkikat neticesinde yapılır.

Vergi ziayı:

Madde 341 – Vergi ziayı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden, verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.

Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziayı hükmündedir.

Yukarıki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez.

Veraset ve intikal vergisinde ek süre:

Madde 342 – (Değişik : 10/4/1985 3181/1 md.)

Veraset ve intikal vergisine ilişkin mükellefiyetlerde tahakkuk muamelesi yapılmak için beyanname verme süresinin sonundan başlayarak 15 gün beklenir. Beyanname bu süre içinde verilirse vergi ziayı olmamış sayılır.

Ayrıca mükellefe tebliğ edilmek şartı ile yeniden 15 günlük bir mühlet verilir. Bu hususta da yukarıdaki hüküm cari olur.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU KANUNU

Kanun Numarası : 5840 Kabul Tarihi : 25/2/2009

Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 24/3/2009

Sayı : 27179

Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 48 Sayfa:

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeleri izlemek, bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek, kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun teklifleri ile olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri hakkında ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Komisyonun kuruluşu

MADDE 2 – (1) Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsızlar Meclisteki sayılarının -boş üyelikler hariç-üye tam sayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilirler.

(2) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üyeleri belirlenirken kadın milletvekilleri ile insan hakları konusunda uzman milletvekillerine öncelik tanınır.

(3) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. Her iki devre için seçilenlerin görev süresi iki yıldır.

(4) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu siyasi parti gruplarının yüzde oranlarına göre bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir katip seçer. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır.

Komisyonun görevleri

MADDE 3 – (1) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun görevleri şunlardır:

a) Kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, Başkanlığın talebi üzerine ya da istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan kanun teklifleri ile olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin kadın erkek eşitliği konusunda T.C. Anayasasına, uluslararası gelişmelere ve yükümlülüklerle uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak.

b) Her yasama yılının sonunda Türkiye'deki kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmak.

c) Kadın hakları ile kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik olarak diğer ülkelerdeki ve uluslararası kuruluşlardaki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek.

ç) Kadın erkek eşitliği konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek.

d) Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların kadın erkek eşitliği ve kadın hakları konusundaki hükümleri ile T.C. Anayasası ve diğer ulusal mevzuat arasında uyum sağlamak için yapılması gereken değişiklikleri ve düzenlemeleri belirlemek.

e) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale edilen kadın erkek eşitliğinin ihlaline ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek.

f) Kadın erkek eşitliği konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak.

Komisyonun yetkileri

MADDE 4 – (1) Komisyon görevleri ile ilgili olarak genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile gerçek ve tüzel kişilerden kanunlarda öngörülen usullere uyarak bilgi istemek ve ilgililerini çağırarak bilgi almak yetkisine sahiptir.

(2) Komisyon görev alanıyla ilgili faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının çalışmalarından yararlanabilir.

(3) Komisyon gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgisine başvurabilir, Ankara dışında da çalışabilir.

Komisyonun çalışma usul ve esasları

MADDE 5 – (1) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üye tam sayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tam sayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

(2) Komisyon yıllık faaliyet ve değerlendirme raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu rapor, Danışma Kurulunun görüş ve önerisi ile Genel Kurul gündemine alınabilir ve üzerinde görüşme açılabilir.

(3) Komisyon raporu, Cumhurbaşkanlığı ve ilgili bakanlıklara Başkanlıkça gönderilir.

(4) Komisyon Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kendisine havale olunan başvurularla ilgili, başvuru sahibine, yapılan işlem ve başvurunun sonucu hakkında havale tarihinden itibaren en geç üç ay içinde bilgi verir.

(5) Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurt içi ve yurt dışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyon kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinden karşılanır.

Uygulanacak İçtüzük

MADDE 6 – (1) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun çalışmalarında, bu Kanunda düzenleme olmayan hallerde Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

(2) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü gereğince komisyonlar üzerinde haiz olduğu denetleme yetkisi bu Komisyon için de geçerlidir.

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Siyasi parti grupları Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üyeliklerine yapılacak ilk seçimler için adaylarını Kanunun yayımını izleyen bir hafta içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bildirirler. Bu üyeler Türkiye Büyük Millet Meclisinin 23 üncü döneminin sonuna kadar görev yaparlar.

Yürürlük

MADDE 7 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 8 – (1) Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Bakanlar Kurulu yürütür.

GEBE VEYA EMZİREN KADINLARIN ÇALIŞTIRILMA ŞARTLARIYLA EMZİRME ODALARI VE ÇOCUK BAKIM YURTLARINA DAİR YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 16.08.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28737

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, gebe, yeni doğum yapmış veya emziren çalışanın işyerlerindeki sağlık ve güvenliğinin sağlanması ve geliştirilmesini destekleyecek önlemlerin alınması ve bu çalışanların hangi dönemlerde ne gibi işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğunu, çalıştırılabileceği işlerde hangi şart ve usullere uyulacağını, emzirme odalarının veya çocuk bakım yurtlarının nasıl kurulacağını ve hangi şartları taşıyacağını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki kadın çalışan çalıştıran işyerlerine uygulanır.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 30 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Gebe çalışan: Herhangi bir sağlık kuruluşundan alınan belge ile gebeliği hakkında işverenini bilgilendiren çalışanı,
- b) Emziren çalışan: Tabi olduğu mevzuat hükümleri uyarınca süt izni kullanmakta olan ve işverenini durum hakkında bilgilendiren çalışanı,
- c) Emzirme odaları: Çalışanların bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için ayrılan odaları,

ç) Yeni doğum yapmış çalışan: Yeni doğum yapmış ve işverenini durumu hakkında bilgilendiren çalışanı,

d) Yurt/Çocuk bakım yurdu/Kreş: 0-60 aylık çocuklar ile velisinin isteği üzerine ilkokula kaydı yapılmayan 60-66 aylık çocukların bakım ve eğitimlerinin yapıldığı yerleri,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel ve Özel Hükümler

Uygulamada öncelik

MADDE 5 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında öncelikle çalışanın tabi olduğu ilgili mevzuat hükümleri dikkate alınır.

(2) 6331 sayılı Kanun kapsamında olup kendi özel mevzuatlarında hüküm bulunmaması halinde çalışanlar açısından bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.

(3) Bu Yönetmeliğin oda ve yurtlarla ilgili dördüncü bölümünde yer alan hükümlerin 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrası kapsamına giren çalışanlar için uygulanmasında, 8/12/1987 tarihli ve 19658 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik hükümleri saklıdır.

(4) Oda ve yurt açma yükümlülüğü için çalışan sayısı bakımından statü ayrımı yapılmaksızın 6331 sayılı Kanuna tabi bütün çalışanlar hesaba katılır. Ancak bu çalışanların kendi özel mevzuatlarına göre kurulmuş oda, yurt, kreş veya çocuk bakımevinin bulunması halinde söz konusu yükümlülük yerine getirilmiş sayılır.

Bilgilendirme ve değerlendirme

MADDE 6 – (1) Çalışan, gebelik ve emzirmeye başlama halinde işvereni bilgilendirir.

(2) İşveren, gebe veya emziren çalışanın sağlık ve güvenliği için tehlikeli sayılan kimyasal, fiziksel, biyolojik etkenlerin ve çalışma süreçlerinin çalışanlar üzerindeki etkilerini değerlendirir. Bu değerlendirme sonucuna göre EK-I’de belirtilen genel ve özel önlemleri alır.

(3) İşveren, işyerindeki maruziyetin şeklini, düzeyini ve süresini EK-II ve EK-III’teki etkenler, süreçler, çalışma koşulları veya özel bir riske maruz kalma olasılığı bulunan işleri de;

a) sağlık ve güvenlik risklerinin, gebe veya emziren çalışanlar üzerindeki etkilerini belirlemek

b) alınacak önlemleri kararlaştırmak üzere değerlendirir. Bu değerlendirmede kişisel olarak çalışanı etkileyen psikososyal ve tıbbi faktörleri de dikkate alır.

(4) Gebe veya emziren çalışan, işyerinde yapılan değerlendirmenin sonuçları ile sağlık ve güvenlik amacıyla alınması gereken önlemler hakkında bilgilendirilir.

Değerlendirme sonuçlarını izleyen eylem

MADDE 7 – (1) Değerlendirme sonuçları, gebe veya emziren çalışan için sağlık ve güvenlik riskini veya çalışanın gebeliği veya emzirmesi üzerindeki bir etkiyi ortaya çıkardığında işveren, ilgili çalışanın çalışma koşullarını ve/veya çalışma saatlerini, çalışanın bu risklere maruz kalmasını önleyecek bir biçimde geçici olarak değiştirir.

(2) Çalışma koşullarının ve/veya çalışma saatlerinin uyarlanması mümkün değilse, işveren ilgili çalışanı başka bir işe aktarmak için gerekli önlemleri alır.

(3) Sağlık raporu ile gerekli görüldüğü takdirde gebe çalışan, sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılır. Bu halde çalışanın ücretinde bir kesinti yapılmaz. Başka bir işe aktarılması mümkün değilse, çalışanın sağlık ve güvenliğinin korunması için gerekli süre içinde, isteği halinde çalışanın tabi olduğu mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla ücretsiz izinli sayılması sağlanır. Bu süre, yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çalışma Koşulları ve İzinler

Gece çalışması

MADDE 8 – (1) Kadın çalışanlar, gebe olduklarının sağlık raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar geçen sürede gece çalışmaya zorlanamazlar.

(2) Yeni doğum yapmış çalışanın doğumu izleyen bir yıl boyunca gece çalıştırılması yasaktır. Bu sürenin sonunda sağlık ve güvenlik açısından sakıncalı olduğunun sağlık raporu ile belirlendiği dönem boyunca gece çalıştırılmaz.

Çalışma saatleri

MADDE 9 – (1) Gebe veya emziren çalışan günde yedi buçuk saatten fazla çalıştırılmaz.

Analık ve süt izni

MADDE 10 – (1) Çalışanın tabi olduğu mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla analık ve süt izninde 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 74 üncü maddesi hükümleri uygulanır.

Gebe çalışanın muayene izni

MADDE 11 – (1) Gebe çalışanlara gebelikleri süresince, periyodik kontrolleri için ücretli izin verilir.

Emziren çalışanın çalıştırılması

MADDE 12 – (1) Emziren çalışanların, doğum izninin bitiminde ve işe başlamalarından önce, çalışmalarına engel durumları olmadığının raporla belirlenmesi gerekir. Çalışmasının sakıncalı olduğu hekim raporu ile belirlenen çalışan, raporda belirtilen süre ve işlerde çalıştırılmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**Oda ve Yurtlarla İlgili Genel Hükümler****Oda ve yurt açma yükümlülüğü**

MADDE 13 – (1) Yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 100-150 kadın çalışanı olan işyerlerinde, emziren çalışanların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine en çok 250 metre uzaklıkta EK-IV'te belirtilen şartları taşıyan bir emzirme odasının kurulması zorunludur.

(2) Yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 150'den çok kadın çalışanı olan işyerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması, bakımı ve emziren çalışanların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine yakın EK-IV'te belirtilen şartları taşıyan bir yurdun kurulması zorunludur. Yurt, işyerine 250 metreden daha uzaksa işveren taşıt sağlamakla yükümlüdür.

(3) İşverenler, ortaklaşa oda ve yurt kurabilecekleri gibi, oda ve yurt açma yükümlülüğünü, kamu kurumlarınca yetkilendirilmiş yurtlarla yapacakları anlaşmalarla da yerine getirebilirler.

(4) Oda ve yurt açma yükümlülüğünün belirlenmesinde, işverenin beledi-

ye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan tüm işyerlerindeki kadın çalışanların toplam sayısı dikkate alınır.

(5) Emzirme odası ve/veya yurt kurulması için gereken kadın çalışan sayısının hesabına erkek çalışanlar arasından çocuğunun annesi ölmüş veya velayeti babaya verilmiş olanlar da dâhil edilir.

Oda ve yurtlardan faydalanacaklar

MADDE 14 – (1) Oda ve yurtlardan, kadın çalışanların çocukları ile erkek çalışanların annesi ölmüş veya velayeti babaya verilmiş çocukları faydalanırlar. Odalara 0-1 yaşındaki, yurtlara velisinin isteği üzerine ilkokula kaydı yapılmayan 66 aylığa kadar çocuklar alınır.

(2) Oda ve yurtlarda, çocuklar ve görevliler dışında başkasının bulunması ve bunların amaç dışında kullanılması yasaktır. Yurtlarda 0-24 aylık, 25-48 aylık ve 49-66 aylık çocuklar birbirinden ayrı bulundurulur.

(3) Çocuklar, oda ve yurtlara işbaşı yapılmadan önce bırakılır, işin bitiminde alınır. Anne ve babalar, odaların ve yurtların disiplin ve yönetimine dair kurallara uymak şartıyla ara dinlenmesinde çocuklarını görüp bakımlarıyla ilgilenebilirler.

Kayıt ve çıkış

MADDE 15 – (1) Oda ve yurtlara kabul edilen çocuklar, EK-V'te belirtilen kayıt ve kabul defterine yazılır.

(2) Oda ve yurtlardan tamamen ayrılan çocukların, ayrılış nedeni, tarihi, kiminle çıktığı, gözlem kağıdına ve kayıt kabul defterine işlenir. Çocuğun özel dosyası anne veya babasına verilir.

Oda ve yurtlarda bulundurulacak ilaç ve tıbbi gereçler

MADDE 16 – (1) Oda ve yurtların gereken yerlerine çocukların vücut ısılarının ölçülmesi için termometreler konulur, buralarda EK-VI'daki çizelgede yazılı olan ve ayrıca işyerinde görevli hekim tarafından gerekli görülen ilaç ve tıbbi gereçler bulundurulur. Bunlar özel bir dolap içinde ve kolayca kullanılacak şekilde saklanır ve düzenli olarak işyerinde görevli hekim tarafından gözden geçirilerek bozulmuş veya kullanılmaz duruma gelmiş yahut tüketmiş bulunanların yerlerine yenileri konulur.

Personel, yönetim ve gözetim

MADDE 17 – (1) Oda ve yurtlarda çalışacak yönetici, sağlık personeli ve diğer personelin nitelikleri ve görevleri aşağıda belirtilmiştir;

a) Yönetici: Oda ve yurtların amacına uygun olarak, işleyişle ilgili idari konulardaki her türlü işlerden ve oda ve yurtlardaki çocukların sağlık kurallarına uygun bir ortam içinde yaşama, gelişme ve eğitimlerinin sağlanmasından birinci derecede sorumlu olmak üzere aşağıdaki niteliklerden birine sahip kişilerden biri yönetici olarak görevlendirilir:

1) Eğitim yönetimi, sosyal hizmetler, çocuk gelişimi ve eğitimi, okul öncesi eğitim, psikoloji, çocuk sağlığı veya çocuk gelişimi ve anaokulu alanlarından birinde yükseköğrenim görmüş olmak,

2) Okul öncesi öğretmeni unvanını almış olmak.

b) Sağlık personeli: Oda ve yurtlar, işyeri hekiminin tıbbi gözetimi altındadır. Çocukların sağlık durumları düzenli aralıklarla kontrol edilir ve gereği yapılır. İşyeri hekimi ile işyeri hemşiresi, çocukların periyodik sağlık kontrollerini yapmak, sağlıkla ilgili kayıtlarını tutmak, salgın ve bulaşıcı hastalıklara karşı gerekli önlemleri almak veya aldırarak, sağlık ve temizlik yönünden gerekli denetimleri yapmakla görevlidir.

c) Diğer personel:

1) Oda ve yurtların emzirme odalarında her 10 çocuk için bir kadın çocuk bakıcısı bulundurulur. Çocuk bakıcılarından en az birinin Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunu veya benzeri mesleklerden olması zorunludur. Yurtlarda, her 20 çocuk için bir çocuk bakıcısı ile Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunu veya benzeri meslek mensubu eleman bulundurulur.

2) Oda ve yurtlardaki toplam çocuk ve grup sayısına göre beslenme, temizlik ve diğer hizmetler için yeterli sayıda personel istihdam edilir. Bu personel için en az ilkokul diploması veya okur yazarlık belgesi almış ve sağlıklı olma şartı aranır.

ç) Yukarıda belirtilen personel dışında, işverence gerekli görüldüğü takdirde, sosyal hizmet uzmanı, beslenme uzmanı ve psikolog, Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunlarıyla müzik, güzel sanatlar ve spor dalında ihtisas sahibi elemanlar görevlendirilebilir. Bunlar kendi alanları ile ilgili çalışma programları çerçevesinde faaliyet gösterirler.

d) Oda ve yurtlarda bulunan çocukların korunmaları amacıyla buralarda çalıştırılacak tüm personelin işe girişte ve periyodik olarak akıl ve vücut sağlığı ve bulaşıcı hastalıklar yönünden sağlık kontrolü yapılır. Bulaşıcı hastalığı bulunanlar ile çocukların sağlık ve gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek personel çalıştırılmaz.

Çocukların muayeneleri

MADDE 18 – (1) Oda ve yurtlara kabul edilecek çocuklar önce gözlem odasına alınır ve işyeri hekiminin muayenesinden geçirilir. Bulaşıcı veya tehlikeli bir hastalığı bulunmayan veya portör olmayan çocuklar hakkında rapor düzenlenir, raporlar çocukların özel dosyalarında saklanır.

(2) Bulaşıcı veya tehlikeli bir hastalığı olanlar, hastalık kuşkusu bulunanlar veya portör olan çocuklar, sağlıklı olduklarının belirlenmesine kadar oda ve yurtlara alınmazlar.

(3) Bulaşıcı hastalığa tutulan veya tutulduğundan şüphe edilen oda ve yurtlarda bulunan çocuklar işyeri hekimine muayene ettirmek üzere derhal gözlem odalarına alınır. Muayene sonucunda bulaşıcı veya tehlikeli bir hastalığa tutulduğu anlaşılan çocuklar, işyeri hekimince bir sağlık kuruluşuna gönderilir ve durumuyla ilgili olarak velisi bilgilendirilir.

(4) Oda veya yurda kabul edilen her çocuk için EK-VII'de yer alan gözlem kağıdı doldurulur ve özel dosyasına konur. Çocuklar burada kaldığı sürece, onların sağlık ve genel gelişme durumları, beden yapıları ve ruhsal özellikleri düzenli aralıklarla işyeri hekimince EK-VIII'de yer alan sağlık muayenesi kağıtlarına işlenir.

(5) Oda ve yurtlarda kalan çocukların aşılarının yapılıp yapılmadığı işyeri hekimince takip edilir, çocukların aşısız veya eksik aşı olduğu tespit edilirse, durumunda çocuğun kayıtlı bulunduğu aile hekimine götürülmesi hususunda velileri bilgilendirilir.

Çocukların beslenmesi

MADDE 19 – (1) Oda ve yurtlarda, çocukların ihtiyaçlarına göre gerekli besinler, kahvaltılar ve yemekleri verilir. Yemek listeleri ve tamamlayıcı beslenmenin düzenlenmesinde işyeri hekiminin görüşleri alınır.

(2) Çocuklara ayrıca, günde 250'şer gram dayanıklı veya pastörize, yoksa kaynamış süt veya yoğurt verilir.

Çocukların eğitim ve geliştirilmeleri

MADDE 20 – (1) Oda ve yurtlarda, çocuklara psikososyal gelişimlerini sağlayacak okul öncesi eğitimlerin verilmesi sağlanır.

İşverenin yükümlülüğü

MADDE 21 – (1) Oda ve yurtların bina, kuruluş, döşeme, araç, gereç, taşıt, beslenme gibi giderlerinin tamamı işverenlerce karşılanır.

(2) Buralar, ayda en az bir defa işveren veya vekili tarafından denetlenir. İşveren, işveren vekili, işyeri hekimi veya bu birimlerin yönetim ve gözetiminden sorumlu olanlarca görülen eksiklikler derhal giderilir.

Ortaklaşa kurulan oda ve yurtların yönetimi

MADDE 22 – (1) Oda ve yurtlar birden çok işveren tarafından kurulduğu takdirde, bu işverenler veya işveren vekilleri, ayda en az bir defa toplanarak bu yerlerin yönetimine dair kararları alırlar ve uygulanmasını sağlarlar.

Oda ve yurtların bildirilmesi

MADDE 23 – (1) İşverenler, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki işyerlerinde açtıkları oda ve yurtlarla ilgili bilgi ve belgeleri, açılma tarihinden itibaren en geç 30 gün içinde bir rapor halinde Millî Eğitim Bakanlığı ile bağlı oldukları Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne gönderirler. Bu raporda aşağıdaki hususlar belirtilir;

- a) İşyerinin unvanı, bağlı olduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü sicil numarası ve adresi,
- b) İşyerinde çalıştırılan toplam çalışan sayısı ve kadın çalışan sayısı,
- c) Kuruma alınan çocuk sayısı, cinsiyeti,
- ç) Kurumun açık adresi, oda sayısı, oyun yerleri, bahçenin büyüklüğü, bakım ve eğitim araçlarının miktar ve çeşitleri.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 24 – (1) 14/7/2004 tarihli ve 25522 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Bildirim yükümlülüğü

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce 4857 sayılı Kanun gereğince 23 üncü madde kapsamında yapılan bildirimler geçerli sayılır.

İşyerlerinde açılan oda ve yurtlarla ilgili bildirim

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) 23 üncü maddede yer alan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki işyerlerinde açtıkları oda ve yurtlarla ilgili

bildirim yapmayan işverenler 31/12/2013 tarihine kadar Millî Eğitim Bakanlığı ile bağlı oldukları Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne bildirim yapmak zorundadır.

Yürürlük

MADDE 25 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 26 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK-I

GEBE, YENİ DOĞUM YAPMIŞ VEYA EMZİREN ÇALIŞANIN SAĞLIK VE GÜVENLİĞİ İÇİN TEHLİKELİ SAYILAN FAKTÖRLERE YÖNELİK ALINACAK ÖNLEMLER

Genel önlemler

a) Fiziksel ve zihinsel yorgunluk ile ilgili olarak; gebe veya emziren çalışanın çalışma saatleri ve ara dinlenmeleri geçici olarak yeniden düzenlenir, söz konusu çalışanların çalışma saatlerinin gece süresine ve gebe çalışanların çalışmalarının günün erken saatlerine rastlamaması için gereken önlemler alınır.

b) Duruş problemleri ile ilgili olarak; çalışma mahalli ve çalışma düzeni, gebe veya emziren çalışanların duruş problemlerini ve kaza riskini azaltacak şekilde yeniden düzenlenir, mümkün olduğu durumlarda oturarak çalışmaları sağlanır. Gebeliğin durumuna göre yorgunluğun ve diğer duruş problemlerinin azaltılması veya ortadan kaldırılması için dinlenme araları ihtiyaca göre daha sık ve uzun olarak düzenlenir.

c) Yüksekte çalışmalarda, gebe çalışanın çalışma yerlerinin platform, merdiven gibi yüksek ve düşme tehlikesi olan yerlerde olmaması için gerekli düzenlemeler yapılır.

ç) Çalışma saatleri ve çalışma hızı ile ilgili olarak; çalışma hızının, saatlerinin ve işteki yoğunluğun çalışanın önerileri dikkate alınarak mümkün olduğunca uygun hale getirilmesi için gerekli şartlar sağlanır.

d) Gebe veya yeni doğum yapmış çalışanın yalnız çalıştırılmaması esastır. Ancak zorunluluk halinde gebe veya yeni doğum yapmış çalışanın yalnız çalıştırılması gerektiğinde işyerinde bulunan diğer çalışanlarla kolayca iletişim sağlayabilmeleri için gerekli önlemler alınır. Ayrıca çalışanın uygun tıbbi ve diğer destekleri alabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılır, acil yardım prosedürlerinde bu durum göz önüne alınır.

e) İş stresi ile ilgili olarak; gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanı, çalışma koşulları, çalışma saatleri, müşterilerle ve üçüncü kişilerle ilişkiler, iş yükü, işini kaybetme korkusu gibi stres faktörlerine yönelik koruyucu önlemler alınır. Düşük veya ölü doğum yapmış veya doğumdan sonra bebeğini kaybetmiş çalışanı stresten korumak için itina gösterilir.

f) Gebe çalışanın, ayakta çalışması gereken işlerde, mümkün olan durumlarda oturması sağlanır, sürekli oturarak veya sürekli ayakta çalışması engellenir, çalışmanın böyle düzenlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda dinlenme araları artırılır, hamileliğin gelişimine göre gerekli önlemler alınır.

g) Dinlenme ve diğer iyileştirici olanakların sağlanması ile ilgili olarak; gebe çalışanın sigarasız ve dumansız bir ortamda gerekli aralıklarla oturarak veya rahatça uzanacak şekilde fiziksel ve zihinsel olarak dinlenmesini sağlayacak şartlar temin edilir. Gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanın sık tuvalete gitme ihtiyacı göz önüne alınarak uzun süreli çalışmalar ve ekip çalışmaları bu gereksinime uygun olarak düzenlenir, ayrıca enfeksiyon ve diğer hastalıklara karşı gerekli hijyen şartları sağlanır. Gebe veya emziren çalışanın, kişisel ihtiyaçları göz önüne alınarak, beslenme molasının, temiz içme suyu temininin ve diğer ihtiyaçlarının kendileriyle de istişare edilerek karşılanması sağlanır.

Alınacak önlemler, çalışanların yaptıkları işle bağlantılı hareketleri, duruşları, zihinsel ve bedensel yorgunluğu da kapsar.

Özel önlemler

a) Fiziksel etkenler:

1) Şok ve titreşim: Gebe çalışanın, ani darbelere, sarsıntıya, uzun süreli titreşime maruz kalacağı işlerde ve iş makinelerinde çalıştırılmaları yasaktır. Vücudun alt kısmını, özellikle karın bölgesini etkileyen düşük frekanslı uzun süreli titreşime ve sürekli sarsıntıya maruziyeti önleyecek tedbirler alınır.

2) Gürültü: Gebe çalışanın çalıştığı yerdeki gürültü seviyesinin, en düşük maruziyet etkin değeri olan 80 dB(A) yı geçmemesi sağlanır. Eğer gürültü seviyesi düşürülemiyorsa çalışanın yeri değiştirilir. Limitleri aşan gürültülü

ortamda gebe çalışanların kişisel koruyucu donanım kullanarak dahi çalıştırılmaları yasaktır.

3) İyonize radyasyon: Gebe veya emziren çalışanlar iyonize radyasyon kaynaklarının bulunduğu ve radyasyonla kirlenmiş olan yerlerde ve işlerde çalıştırılmaz. Bu gibi yerlere girmemesi uyarı levhaları ile belirtilir.

4) İyonize olmayan radyasyon: Gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanların iyonize olmayan radyasyon kaynaklarından etkilenmesini önleyecek tedbirler alınır.

5) Soğuk, sıcak ve yüksek basınç: Gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanların yaptığı işin niteliği göz önünde bulundurularak çalıştığı yerlerin sıcaklığının ve basıncının sağlık ve güvenlik riski yaratmayacak düzeyde olması sağlanır.

b) Biyolojik etkenler: Gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanın, 15/6/2013 tarihli ve 28678 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik’te tanımlanan grup 2, grup 3 ve grup 4 biyolojik etkenlerin risk teşkil ettiği yerlerde ve işlerde çalıştırılmaları yasaktır. Ancak çalışanın bağışıklığı varsa durum değerlendirilmesi yapılarak çalışmasına izin verilebilir.

c) Kimyasal etkenler: Kanserojen, mutajen, çok toksik, toksik, zararlı, alerjik, üreme için toksik ve emzirilen çocuğa zararlı olabilen kimyasalların üretildiği, işlendiği, kullanıldığı işlerde gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanın çalıştırılması esas olarak yasaktır. Ancak, çalışanın çalıştırılmasında zorunluluk varsa ve teknik olarak bu maddeler daha az zararlı olanlarla değiştirilemiyorsa, gebe çalışan, mutajen ve üreme için toksik maddelerle, emziren ve yeni doğum yapmış çalışan, emzirilen çocuğa zararlı olabilen kimyasalların dışındaki maddelerle, ancak her türlü önlem alınarak ve sağlık durumları ile maruziyet düzeyleri sürekli kontrol altında tutularak çalıştırılabilir.

ç) Çalışma koşulları:

1) Gebe veya emziren çalışanların kendilerinin ve bebeklerinin sağlığını olumsuz etkileyecek şekilde elle taşıma, yükleme ve araçsız taşıma işlerinde çalıştırılmaları yasaktır. Bu tür işlerde risk değerlendirmesi yapılır, gerektiğinde iş değişikliği sağlanır.

2) Kişisel koruyucu donanımlar gebe veya emziren çalışanı tam koruyacak şekilde vücuduna uygun olmalı, bu kişilerin hareketlerine engel olmamalı ve vücut ölçüleri değiştikçe yenileri temin edilir. Uygun koruyucu sağlanmadığı durumlarda çalışan bu işlerde çalıştırılmaz.

Not: Yukarıda geçen kimyasal, tehlikeli kimyasal maddeler, kanserojen maddeler, mutajen maddeler, çok toksik maddeler, toksik maddeler, zararlı maddeler, alerjik maddeler, üreme için toksik maddeler kavramların tanımı 12/8/2013 tarihli ve 28733 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelikte belirtildiği şekildedir.

EK-II

**GEBE, YENİ DOĞUM YAPMIŞ VEYA EMZİREN ÇALIŞANLARIN
ÖZELLİKLE ÇALIŞTIRILAMAYACAĞI İŞLER VE İŞYERLERİ İLE
BURADA BULUNABİLECEK ÖNEMLİ RİSK FAKTÖRLERİNİ
BELİRTEN TABLO**

İşler ve işyerleri	Biyolojik Etkenler
A) a) İnsanın dış ve sağlık tedavisinin yapıldığı hizmet birimlerinin yanı sıra acil ve kurtarma hizmetleri,	Hepatit B-virus (HBV) Hepatit C-virus (HCV)
b) Çocuklara özel hastane ve koğuşlar	Bordetella Pertussis Cornebacterium Diphthriae Hepatitis-A virus (HAV) Measles virus Mumps virus Rubivirus Varicella Zoster virus (VZV)
c) Enfeksiyon koğuşları ve feçes laboratuvarları	Hepatit A virus (HAV)
d) Tüberküloz hastaneleri ve diğer göğüs hastalıkları hastaneleri veya koğuşları	Mycobacterium tuberculosis Mycobacterium Bovis
e) Patoloji departmanları (otopsi, ölüm sonrası muayene yerleri)	Hepatit-D virus (HDV) Mycobacterium tuberculosis Mycobacterium Bovis
B) a) Kan ürünlerini içeren ilaç ve tıbbi üretim işleri	Hepatit B-virus (HBV) Hepatit C-virus (HCV)

b) Sütun 2 de belirtilen biyolojik etkenlerden birini içeren aktivitelerin olması durumu	Hepatit B-virus (HBV) Hepatit C-virus (HCV) Bordetella Pertussis Cornebacterium Diphthriae Tick-born Encephalitis (CEE) virus Hepatit A virus (HAV) Hepatit-D virus (HDV) Measles virus Mumps virus Mycobacterium tuberculosis Mycobacterium Bovis Rubivirus Rabies virus Varicella Zoster virus (VZV)
C) Kuduzla enfekte olma şüphesi olan hayvanlarla yapılan veterinerlik aktiviteleri	Rabies virus
D) Tarım, orman ve kereste endüstrisi, bahçivanlık, hayvan ticareti, avlanma gibi endemik hastalık alanlarında ve diğer bilim alanlarının yanı sıra eğitim ve test (araştırma) enstitüleri dahil gıda amaçlı olmayan hayvan ve bitki hammadde materyallerini içeren alanlardaki aktivite durumları	Tick-born Encephalitis (CEE) virus

EK-III
GEBE ÇALIŞANLARIN SAĞLIĞINI İZLEME FORMU

Gebelikte karşılaşılan sağlık problemleri	İşyerinde çalışanı etkileyen hal ve durumlar
Sabah kusmaları	Erken Çalışma Saatleri Güçlü havalandırma veya mide bulantılarına neden olabilecek kokulara veya kötü havalandırmaya maruziyet
Sırt ağrısı	Ayakta durma, yük taşıma ve duruş vaziyeti
Varis veya diğer dolaşım problemleri, hemoroit	Uzun süreli ayakta durma veya oturma
Sık ve ani tuvalet ihtiyacı	Düzenli beslenme, yeme, içme imkanları Tuvaletin yakınlığı, uygunluğu, yıkanma imkanları Hijyen İş ve iş mahallini bırakmada zorluk
Beden ölçülerinin büyümesi Beden ölçülerinin büyümesinden dolayı beceriklilik, koordinasyon, hareket etme hızı ve uzanmada zorluk	Koruyucu elbise ve ekipmanın kullanılması Daralan çalışma alanı, yüksekte çalışma Uzanma ve eğilme gerektiren postürler Elle taşıma Dar alanlarda çalışmanın getirdiği problemler
Yorgunluk/stres	Fazla çalışma Akşam veya gece çalışması Dinlenme aralarının yetersizliği Uzun süreli çalışma İş yoğunluğu
Dengenin korunması (Emziren kadınlar için de geçerli)	Islak ve kaygan zeminlerde yapılan çalışmalar

EK- IV**ODA VE YURLARDA BULUNACAK NİTELİKLER**

- 1) Bodrum katında ve doğrudan açık havaya açılmayan yerlerde olamaz.
- 2) Pencereleri doğrudan güneş ışığı alacak şekilde olur.
- 3) Kadın ve velayet hakkına sahip erkek çalışan sayısının en az % 10'u oranında yatak, yeterli sayıda gözlem odası ve bir emzirme yeri bulunur. İhtiyaca göre yeterli sayıda yatak, bölme ve diğer araç ve gereçler ilave edilir.
- 4) Çocukların bulundurulacağı odaların taban alanlarının her çocuğa en az 3 metrekare, hacimlerinin ise her çocuğa en az 8 metreküp hava düşecek şekilde ve bol ışıklı olması gerekir.
- 5) Taban, çocukların sağlığına zarar vermeyecek ve kolayca temizlenebilecek bir malzeme ile döşenmesi gerekir.
- 6) Duvarlar ve bölmeler yeterli bir yüksekliğe kadar kolayca temizlenebilir bir maddeyle boyanması veya kaplanması gerekir.
- 7) Odalar ve eşyalar toz tutmayacak şekilde düz ve basit olması gerekir.
- 8) Çocuk karyoları ve komodinleri temiz, boyalı, kullanıma ve sağlığa uygun nitelikte olması gerekir. Karyoların ayarlanabilir yüksek korkulukları bulunur.
- 9) Yurtlarda yeterli büyüklükte bir bahçe bulunması gerekir.
- 10) Çocukların dinlenmeleri ve oynamaları için yeterli araç ve gereçler bulunması gerekir.
- 11) Oda ve yurtlarda, anneler ve görevliler için yeteri kadar tuvalet ve lavabo, her 10 yatağa bir çocuk banyosu, çocuk yatak odalarının bitişiğinde çocukların kullanabileceği lavabolar bulunması gerekir. Yurtlarda, ayrıca, çocuklar için yeteri kadar tuvalet bulunması gerekir.
- 12) Oda ve yurtlarda, mamaların ve yiyeceklerin hazırlanması, muhafazası, dağıtılması, yedirilmesi ve kullanılan araç ve gereçlerin temizlenmesi için gerekli yerler bulunması gerekir.
- 13) Oda ve yurtlarda, yatak odalarından ayrı bez değiştirme odaları olması gerekir. Bu odalarda, masa, yatak, şezlong gibi eşyalar, temiz ve kirli bez ve çamaşırların ayrı ayrı konulması için gerekli dolap ve kaplar bulundurulur.
- 14) Yatak eşyası ve annelere emzirme esnasında giydirilen gömleklerin temiz olması ve düzenli olarak korunması gerekir.

EK-VI
EMZİRME ODASI VE ÇOCUK BAKIM YURTLARINDA
BULUNDURULACAK İLAÇ VE TIBBİ GEREÇ ÇİZELGESİ

İlaç ve Gereç	Miktarı	Açıklama
Açık ve kapalı yaralar için antiseptik çözelti	250 şer gr.	Cam kapaklı şişede
Amonyak	50 gr.	Cam kapaklı şişede
Saf alkol	100 gr.	Cam kapaklı şişede
Oksijenli su	1 şişe	Orijinal ambalajda
Yanık pomadı	2 tüp	Orijinal ambalajda
Enjektör	1 adet	2 cc.
Enjektör	1 adet	5 cc.
Enjektör iğnesi	6 şar adet cilt, adale ve damar için.	
Damlalık	6 adet	
Beden derecesi (termometre)	6 adet	
Çengelli iğne	12 adet	
Flaster	2 kutu	
Talk tozu	Yeteri kadar	
Küvet	2 adet	
Pens	2 adet	
Kulak pensi	1 adet	
Makas	2 adet	
Bisturi	1 adet	
Pamuk	5 paket	25'er gramlık
Steril gaz idrofil	5 paket	
Steril sargı bezi	5 adet	Muhtelif büyüklükte
Üçgen sargı	1 adet	Parmak, baş ve etrafı için
Çocuk terazisi	1 adet	Emzirme odalarında
Boy ölçerli terazi	1 adet	Kreşlerde

EK-VII
GÖZLEM KÂĞIDI

.....İşyeri
Emzirme Odası
Çocuk Bakım Yurdu

Adı, Soyadı:	
Kayıt numarası:	
Yatak numarası:	
Yaşı ve doğum yeri:	
Kan grubu:	
Girdiği tarih:	
Girişte boyu ve kilosu:	
Tamamen çıkarıldığı tarih:	
Çıkışta boyu ve kilosu:	
Çıkarıldığı tarihteki genel sağlık durumu:	
Çıkış nedeni:	
Kiminle çıktığı:	
ANASININ	
Adı, Soyadı:	
Yaşı ve doğum yeri:	
Ev adresi:	
İşyeri numarası:	
BABASININ	
Adı, Soyadı:	
Yaşı ve doğum yeri:	
Ev adresi:	
İşyeri numarası:	

KADIN ÇALIŞANLARIN GECE POSTALARINDA ÇALIŞTIRILMA KOŞULLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 24.07.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28717

Amaç

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, on sekiz yaşını doldurmuş kadın çalışanların gece postalarında çalıştırılmalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki işyerlerinde on sekiz yaşını doldurmuş kadın çalışanların gece postalarında çalıştırılmalarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 73 üncü ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 30 uncu maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Gece postası: 4857 sayılı İş Kanununun 69 uncu maddesinde belirtilen gece çalışma sürelerini kapsayan ve yedi buçuk saati geçmeyen çalışma zamanını,

b) Kadın çalışan: On sekiz yaşını doldurmuş kadın çalışanı, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kadın Çalışanların Gece Postasında Çalıştırılmaları Kadın çalışanların gece postasında çalıştırılma süresi

MADDE 5 – (1) Kadın çalışanlar her ne şekilde olursa olsun gece postasında yedi buçuk saatten fazla çalıştırılmaz.

İşyerine ulaşım

MADDE 6 – (1) Belediye sınırları dışındaki her türlü işyeri işverenleri ile belediye sınırları içinde olmakla beraber, posta değişim saatlerinde toplu taşıma araçları ile gidip gelme zorluğu bulunan işyeri işverenleri, gece postalarında çalıştıracakları kadın çalışanları, sağlayacakları uygun araçlarla ikametgâhlarına en yakın merkezden, işyerine götürüp getirmekle yükümlüdür.

Sağlık gözetimi

MADDE 7 – (1) Kadın çalışanların gece postalarında çalıştırılabilmesi için, işe başlamadan önce, gece postalarında çalıştırılmalarında sakınca olmadığına ilişkin sağlık raporu işyerinde görevli işyeri hekiminden alınır.

(2) Ayrıca işveren, işin devamı süresince, çalışanın özel durumunu, işyerinde maruz kalınan sağlık ve güvenlik risklerini de dikkate alarak işyeri hekimince belirlenen düzenli aralıklarla çalışanların sağlık muayenelerinin yapılmasını sağlar.

Kadın çalışanların, eşlerinin de gece postasında çalışması durumu

MADDE 8 – (1) Kadın çalışanın kocası da işin postalar halinde yürütüldüğü aynı veya ayrı bir işyerinde çalışıyor ise kadın çalışanın isteği üzerine, gece çalıştırılması, kocasının çalıştığı gece postasına rastlamayacak şekilde düzenlenir.

(2) Aynı işyerinde çalışan eşlerin aynı gece postasında çalışma istekleri, işverence, imkan dahilinde karşılanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gebelik ve Analık Durumunda Çalıştırılma Yasağı ve Saklama Yükümlülüğü

Gebelik ve analık durumunda çalıştırılma yasağı

MADDE 9 – (1) Kadın çalışanlar, gebe olduklarının doktor raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar, emziren kadın çalışanlar ise doğum tarihinden başlamak üzere kendi mevzuatlarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bir yıl süre ile gece postalarında çalıştırılmazlar.

(2) Ancak emziren kadın çalışanlarda bu süre, anne veya çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğunun işyerinde görevli işyeri hekiminden alınan raporla belgelenmesi halinde altı ay daha uzatılır.

(3) Bu çalışanların anılan sürelerdeki çalışmaları, 14/7/2004 tarihli ve 25522 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükümleri saklı kalmak üzere gündüz postalarına rastlayacak şekilde düzenlenir.

Saklama yükümlülüğü

MADDE 10 – (1) Gece postalarında kadın çalışan çalıştırmak isteyen işverenler, gece çalıştırılacak kadın çalışanların isim listelerini, iş müfettişlerince yapılan denetimlerde göstermek üzere işyerinde saklar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Uygulamada öncelik

Son Hükümler

MADDE 11 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında öncelikle çalışanın tabi olduğu ilgili mevzuat hükümleri dikkate alınır.

(2) 6331 sayılı Kanun kapsamında olup kendi özel mevzuatlarında hüküm bulunmaması halinde çalışanlar açısından bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 12 – (1) 9/8/2004 tarihli ve 25548 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Sağlık raporlarının geçerliliği

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımından önce kadın çalışanların gece postalarına ilişkin alınan sağlık raporları süresince geçerlidir.

(2) 6331 sayılı Kanununun 38 inci maddesinde yer alan geçiş sürelerine uygun olarak işyeri hekimi görevlendirme yükümlülüğü bulunmayan işyerlerinde 7 ve 9 uncu maddeleri uyarınca alınması gerekli sağlık raporları geçiş süresince kamu sağlık hizmet sunucularından da alınabilir.

Yürürlük

MADDE 13 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

TEHLİKELİ VE ÇOK TEHLİKELİ SINIFTA YER ALAN İŞLERDE ÇALIŞTIRILACAKLARIN MESLEKİ EĞİTİMLERİNE DAİR YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 13.07.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28706

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre belirlenen tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde çalışanların mesleki eğitimlerinin usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre belirlenen tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan ve ek-1'de belirtilen işleri ve bu işlerde çalışanları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 17 nci ve 30 uncu maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

b) Mesleki eğitim: Örgün veya yaygın eğitim yoluyla bireyleri mesleğe hazırlamak, meslek sahibi olanların mesleklerindeki gelişimlerini ve yeni mesleklere uyumlarını sağlamak amacıyla gerekli bilgi, beceri, tavır ve değer duygularını geliştiren ve bireylerin fiziki, sosyal, kültürel ve ekonomik yeteneklerinin gelişim sürecinin bir plan içerisinde yürütülmesini sağlayan eğitimi,

ifade eder.

Mesleki eğitim zorunluluğu

MADDE 5 – (1) Ek-1'deki çizelgede yer alan işlerde çalışacakların, işe alınmadan önce, mesleki eğitime tabi tutulmaları zorunludur.

(2) İşyerinde yapılan işler, asıl iş itibarıyla tehlikeli ve çok tehlikeli işler kapsamında yer almakla birlikte, çalışanın yaptığı iş ek-1 çizelgede belirtilen

işler dışında ise, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 17 nci maddesi kapsamında mesleki eğitim alma zorunluluğu aranmaz.

Mesleki eğitimin belgelendirilmesi

MADDE 6 – (1) Ek-1 çizelgede yer alan işlerde fiilen çalıştırılacakların, yaptığı işe uygun aşağıda belirtilen belgelerden birisine sahip olmaları zorunludur:

a) 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununa göre verilen diploma, bitirme belgesi, yetki belgesi, sertifika, bağımsız işyeri açma belgesi, kalfalık, ustalık ve usta öğreticilik belgelerinden birisi,

b) 12/3/2013 tarihli ve 28585 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliğine göre mesleki eğitim kursları veya mesleki eğitim modülü/kursları ile eşit süreli olmak koşuluyla işbaşı eğitim programları sonucu alınan belgeler,

c) Millî Eğitim Bakanlığı veya Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yetkilendirilen kurumlarca verilen operatör belgesi ve sürücü belgesi,

ç) 11/7/2002 tarihli ve 24812 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Patlayıcı Madde Ateşleyici Yeterlilik Belgesinin Verilmesi Esas ve Usullerinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik kapsamında alınan ateşleyici yeterlilik belgesi,

d) Kuruluş kanunlarında veya ilgili kanunlarca yetkilendirilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen eğitim faaliyetleri sonucunda verilen belgeler,

e) Millî Eğitim Bakanlığının ilgili biriminin onayının alınması şartıyla; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, eğitim amaçlı faaliyet gösteren vakıf ve dernekler, işçi ve işveren kuruluşları ile bünyelerinde kurulu iktisadi işletmeler, işçi ve işveren kuruluşları tarafından Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş eğitim amaçlı şirketler ve işveren tarafından düzenlenen eğitim faaliyetleri sonucunda verilen belgeler,

f) Uluslararası kurum ve kuruluşlardan alınan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından denkliği sağlanan belgeler,

g) **(Değişik:RG-11/5/2017-30063)** 15/10/2015 tarihli ve 29503 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Mesleki Yeterlilik Kurumu Sınav, Ölçme, Değerlendirme ve Belgelendirme Yönetmeliği kapsamında verilen meslekî yeterlilik belgeleri,

(2) **(Değişik:RG-11/5/2017-30063)** Bu Yönetmelik kapsamına giren işler-

de, Sosyal Güvenlik Kurumuna ait kayıtlar esas alınarak 1/5/2017 tarihinden önce çalışmaya başlayanlar, Millî Eğitim Bakanlığı ile birinci fıkranın (e) bendinde sayılan kurum ve kuruluşlar arasında yapılacak protokoller çerçevesinde verilecek en az 32 saatlik eğitim modüllerini tamamlayarak belgelen-dirilmeleri halinde bu Yönetmelik kapsamında mesleki eğitim almış olarak kabul edilir.

(3) 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa göre istihdam edilecekler hariç olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışacaklar için gerekli olan mesleki eğitim belgeleri kurum ve kuruluşlarca önceden belirlenir ve işe alımlar bu esaslar da göz önünde bulundurularak yapılır.

Mesleki eğitim zorunluluğunun denetlenmesi

MADDE 7 – (1) Ek-1 çizelgede yer alan işlerde çalıştırılacakların yapılan işe uygun mesleki eğitim belgesi olarak diploma, sertifika veya belgelerinin bulunup bulunmadığı hususu, Bakanlık iş müfettişleri tarafından denetlenir.

(2) İşverenler, bu Yönetmelik kapsamında yer alan işlerde çalıştırılacakların mesleki eğitim belgelerinin bir örneğini özlük dosyalarında saklamak ve istendiğinde yetkili memurlara göstermek zorundadır.

Geçerli sayılan belgeler

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) 4857 sayılı İş Kanununun mülga 85 inci maddesi kapsamında 31/5/2009 tarihli ve 27244 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğe göre alınan mesleki eğitim belgeleri bu Yönetmelik kapsamında da geçerli sayılır.

Yürürlük

MADDE 8 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 9 – (1) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (a), (c), (e), (f) bentleri ve ikinci fıkrasını Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile Millî Eğitim Bakanı birlikte, diğer hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK-1**MESLEKİ EĞİTİM ALINACAK İŞLERE AİT ÇİZELGE**

ARAMA VE SONDAJ İŞLERİ	
1	Petrol, tabii gaz, su, her çeşit maden, maden filizleri ve mineralleri arama ve her çeşit sondaj işleri.
2	Petrol, tabii gaz, su ve her çeşit maden ve maden filizleri ve mineralleri ile taş, toprak, kum ve benzeri maddelerin çıkarılması ve üretimi işleri.
3	Petrol, tabii gaz, su, her çeşit maden ve maden filizleri mineralleri ile taş, toprak, kum ve benzeri maddelerin çıkartılması ile üretimi işlerinin yapılmasında tamamlayıcı nitelikte olan kırma, yıkama, zenginleştirme, taşıma, depolama ve benzeri işler
METALURJİ SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
4	Metallerin ve metalsilerin filiz ve minerallerden itibaren pirometalurjisel, kimyasal, elektrolitik usullerle üretimi işleri ve bunlarla ilgili işler.
5	Metallerin ve metalsilerin eritilmesi, saflaştırılması, alaşımlarının üretimi ve bu maksatlarla yapılan her çeşit işler.
6	Metal ve alaşımlarının, metalsi ve alaşımlarının her çeşit döküm ve haddeleme, presleme suretiyle sıcak ve soğuk olarak şekillendirilme işleri.
7	Font, çelik ve diğer madenlerin ve alaşımlarının eritilip potalara dökülmek sureti ile çeşitli eşyaların imali işleri.
8	Metal ve alaşımlarına, metalsi ve alaşımlarına uygulanan ısı işlemleri (Tav, su verme ve benzeri işlemler).
9	Kükürdün eritme yoluyla üretimi, öğütülmesi ambalajı ve depolanması ve bunlarla ilgili işler.
TAŞ VE TOPRAK SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
10	Taş ocaklarında her çeşit taşın çıkartılması ve işlenmesi işleri (Kırma, kesme, taşıma, öğütme, yontma, cilalama ve benzeri işler).

11	Çimento fabrikalarında ve taş ocaklarında; dinamitleme, konkasör ve yağcılığı, konkasöre vagon devirme ve monitör havai hat yağcılığı ekskavatör işleri ile çimento üretiminde kalker stoklanması, kalsinatör, klinker elevatörü, ambalaj, gezer vinç, kaynak, santralde ocakçılık ve külcülük, ocak ve fırın duvarcılığı ve tamirciliği, yükleme ve boşaltma, su kulesi, baca ve boya tamiri, gezer vinç yolları, kanalizasyon ve bakım işleri.
12	Kireç ve alçı taşının yakılması ve bunları öğütme ve eleme işleri.
13	Toprağın pişirilmesi suretiyle imal olunan kiremit, tuğla, ateş tuğlası, boru, pota, künk ve benzeri inşaat ve mimari malzeme işleri.
14	Fayans, porselen ve seramik imaline ait işler.
15	Cam, şişe, optik ve benzeri malzeme fabrika ve imalathanelerinde üretime ilişkin işler ve bunların işlenmesine ait işler.
16	13, 14 ve 15 numaralı bentlerde belirtilen işlerden fırın işleri ile silis tozları saçan işler.
METAL VE METALDEN MAMUL EŞYA SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
17	Ağır saç levhaları bağlama, perçinleme ve presleme işleri ile kalafat işleri.
18	Gemi inşaat ve tamiratında iskele, dikme ve kızak işleri ile vinçler, iş iskeleleri, bumbalar, direkler, demir ve zincirler ve benzeri teçhizatlarla ait işler.
19	İskeleler, çarpantlar, köprüler, motorlar, makinalar, kazanların imali ve bunların montajı ile işletilmesi işleri.
20	Demir tel ve çubuktan malzeme imalatı işleri (Çivi, zincir, vida vb. gibi).
21	Demiri ısıtıp döverek şekillendirme veya presleme suretiyle çeşitli eşya imali işleri.
22	Soğuk demircilik ve her çeşit kaynak işleri (Oksijen, elektrik, punta ve dikiş kaynağı işleri gibi).
23	Altın, gümüş, bakır, pirinç, alüminyum ve benzeri malzemedен eşya imalatı işleri.
24	Kurşun kaynak işleri, seri ve devamlı lehim işleri.

25	10 kg'yi aşan tornacılık, tesviyecilik gibi talaşlı imalat ve taşlama işleri.
26	Her türlü madeni ve fiber optik kablo imali, çelik ve benzeri malzemelerden tel, şerit gibi soğuk haddeleme, imali işleri.
27	Muharrik kuvvetle işleyen tam otomatik soğuk şekillendirme tezgahlarında yapılan işler.
28	Metal yüzeylerde yapılan, mekanik ve kimyasal temizlik işleri ile elektroliz yolu ile yapılan koruyucu kaplama (Nikelaj, kromaj ve kadmiyum kaplama vb.) sıcak daldırma yolu ile yapılan koruyucu kaplama (Kurşun, kalay, çinko vb.) çeşitli kimyasal maddelerle yapılan diğer koruyucu kaplama (fosfatlama, eloksal vb.) teflon ve emaye işleri.
AĞAÇ VE BUNLARDAN MAMUL EŞYA SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
29	Muharrik kuvvetle çalışan her türlü bıçaklar ve testereler ile kesici, yontucu, soyucu, delici makinalar ve hızarlarla yapılan işler.
30	Kurutma işleri, yapıştırma işler, kontrplak, kontrtabla, yonga ağaçtan mamul suni tahta ve pvc yüzey kaplamalı suni tahta imali işleri ile emprenye işleri.
YAPI İŞLERİ	
31	Bina, duvar, set, baraj, yol, demiryolu, köprü, tünel, metro, her türlü raylı sistem, iskele, liman, marina, dalgakıran, balıkçı barınağı, hava alanı, havai hat, çelik konstrüksiyon yapı kanalizasyon, yağmur suyu drenajı ve her türlü drenaj sistemleri, kanal, kanalet, foseptik, kuyu, havuz, spor tesisleri, her türlü sondaj işleri, her nevi yer üstü ve yer altı inşaat, su üstü ve su altı inşaatları, her türlü temel inşaatı işleri (Ankrajlı istinat duvarı, fore kazık yapımı, palplanşlı çalışmalar vb.), yıkım işleri, arazi ölçüm, etüt, araştırma, her çeşit onarım ve güçlendirme ve benzeri işler ve bu işler için gerekli araç, malzeme, sabit tesis ve ekipmanın kullanılması işleri.
32	Her türlü prefabrik yapı elemanı (pabuç, kolon, giriş, aşık, mertek gibi) üretimi ve yerinde montajı işleri.
33	Çimento ve betondan eşya ve inşaat malzemesi (Bina, karayolu, demiryolu, köprü, baraj ve benzeri üst yapılarla, her türlü alt yapılar ve tünellerde kullanılan elemanlar) imali ve tatbikatı.
34	Beton, asfalt, çimento, alçı ve kireç gibi yapı malzeme ve maddelerinin üretimi, işlenmesi, bunlardan elde edilen yarı mamul ve mamul ürünlerin hazırlanması ve yerinde uygulanmasına ait işler.

35	Her türlü zeminin hafriyatı, yarma ve doldurulma işleri.
KİMYA SANAYİ İLE İLGİLİ İŞLER	
36	Klorür asidi, sülfat asidi, nitrat asidi vb. her çeşit tahriş edici ve yakıcı asitler ile sodyum ve potasyum hidroksit, amonyak gibi her türlü alkalilerin üretimi ve bunlarla yapılan işler.
37	Aldehitler, ketonlar, eterler, karbon sülfür, analin, alkoller, solventler, tinerler, triklor-etilen ve benzerleri gibi ve parlayıcı maddelerin imali ve bunlarla yapılan işler.
38	Ham petrol ve katranların distilasyonu, bitüm, madeni yağlar ve her türlü akaryakıt ve rafinasyon işleri.
39	Oduun ve kömürlerin gazlaştırılmaları, koklaştırılmaları ve bunlardan elde edilen bitüm, katran gibi ara ve art ürünlerin distilasyonu işleri.
40	Doğal gaz, Likit petrol gazı, hava gazı, bio gaz, ve asetilen gazı gibi her türlü gaz üretimi, stoklanması ve arz işleri.
41	Asfalt ile dam tecrit maddeleri ve yağlamaya özgü, olup petrol rafinerilerinde elde edilemeyen sıvı ve katı yağların imali işleri.
42	Her türlü patlayıcı madde ve mühimmatın imali, depolanması ve nakli işleri.
43	Her türlü zehirli gazların ve savaş gazlarının üretimi, kullanılması, depolanması ve nakli işleri.
44	Aktif kömürlerin, diğer aktif maddelerin ve çeşitli kimyasal maddelerin empenyasyon işleri.
45	Her türlü patlayıcı maddenin kullanıldığı işler ile toz ve gaz maskeleri, koruyucu başlık, elbiseler ile diğer koruyucuların kullanılması zorunluluğu bulunan işler.
46	Pireteknik malzemesi hazırlama ve imali işleri (Aydınlatma ve işaret fişekleri, havai fişekler şenlik maytapları, tabanca mantarı benzerleri).
47	Her türlü organik ve anorganik zehirli veya tahriş edici maddelerle boya ve vernik imali ve bunlardan meydana gelen zehirli ve tahriş edici boyaların kullanılması işleri.
48	Kimyasal gübrelerin üretimi ve depolanması işleri.
49	Selülozik, sentetik ve her çeşit boya imali işleri.

50	Sellüloit imali ve lak nitrosellülozu ile yapılan çeşitli kimyasal maddelerin imali işleri.
51	Ensektisit, rodentisit ve tarımsal mücadele ilaçları hazırlanması, üretimi ve depolanması işleri.
52	Flor, klor, brom, iyot üretimi ve bunların zarar verici türevlerinin imali işleri.
53	Organik ve anorganik pigmentlerin imali işleri.
54	İnsan sağlığına zarar verici kimyasal maddelerin üretimi, yükleme, boşaltma ve nakli işleri.
55	Akümülatör imali ve seri olarak akümülatörlerin bakım ve şarj işleri.
56	Uyuşturucu maddelerin imali işleri.
57	Bitkisel ve hayvansal yağların üretimi ve bunlardan yapılan maddelerin imaline ilişkin işler.
58	Tabakhaneler ile her çeşit deri fabrika ve imalathanelerinde tabaklama, nakil ve depolama işleri.
59	Tüylü olarak kullanılacak derileri hazırlama işleri.
60	Ham kürkleri işleme ve boyama işleri.
61	Kauçuk ve lastik sanayiinde, lastik hamurunun hazırlanmasından her çeşit şekillendirilmiş mamul yapımına kadar bütün işler.
62	Plastik maddelerin şekillendirilmesi ve plastik eşya imali işleri.
İPLİK, DOKUMA VE GİYİM SANAYİ İLE İLGİLİ İŞLER	
63	Çırçır fabrikalarındaki işler.
64	Pamuk, keten, yün ipek ve benzerleriyle bunların döküntülerinin hallaç haşıl, tarak, presleme ve kolalama işleri.
65	Her türlü ilkel ve mamul maddelerin temizlenmesi, boyanması, gazlanması, ağartılması, basılması ve hazır hale getirilmesi işleri.
66	Suni ipek imalinde hazırlama ve üretme işleri.

67	Linolyum ve diğer sert satıhta zemin döşemeleri, suni deri (Plastik hariç muşamba ve kaplanmış kumaşlar, hasır, lif ve sair keçeler, paspaslar ve her türlü elyaftan vatka ve koltukçuluk malzemesi imali işleri), bu ürünlerin döküntü ve paçavralarının elyaf haline getirilmesi işleri.
KAĞIT VE SELÜLOZ SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
68	Kağıt hamuru ve odun hamuru üretimi işleri.
69	Selüloz üretimi işleri.
70	Kağıt ve selüloz üretiminde klor, hipoklorit, kükürt dioksit, hiposulfit gibi tahriş edici ve zararlı maddelerin üretimi ile çözümlerinin hazırlanması, kullanılması ve geri kazanılması işleri.
GIDA SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
71	Her türlü canlı hayvanın kesilmesi, işlenmesi, ambalajlanması, sakatat tesislerindeki işler.
72	Deniz ve göl tuzlarıyla kaya tuzu işletmelerinde yapılan üretim, rafine, ambalajlama, doldurma ve taşıma işleri.
TÜTÜN SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
73	İmalathane ve depolardaki aktarma işleri.
ENERJİ ÜRETİMİ, NAKLİ VE DAĞITIMI İLE İLGİLİ İŞLER	
74	Buhar, gaz ve sair muharrik kuvvet üretimiyle ilgili işler.
75	Elektriğin üretimi, nakli ve dağıtım işleri, elektrik bakım ve onarım işleri.
76	Hareket halinde bulunan makine, motor ve aksamı ile transmisyon tertibatının yağlanması, tamiri ve temizlenmesi gibi işler.
NAKLİYE BENZERİ İŞLER	
77	Araçsız olarak yirmi beş kilodan yukarı ağırlık taşıma, boşaltma ve yükleme işleri.
78	El arabası gibi araçlarla elli kilodan yukarı ağırlık taşıma, boşaltma ve yükleme işleri.
79	Üç ve dört tekerlekli ve pedallı arabalarla altmış kilodan yukarı ağırlık taşıma, boşaltma ve yükleme işleri.

80	En çok %10 rampalı yerlerde vagonetlerle üç yüz kilodan yukarı ağırlık taşıma, boşaltma ve yükleme işleri.
81	Gaz, petrol, su ve benzeri maddelerin her çeşit boru vasıtasıyla taşınması ve bu nakil hatlarında yapılan bakım, onarım, tamirat ve benzeri işler.
TARIM VE HAYVANCILIK İŞLERİ	
82	Denizlerde göllerde ve nehirlerde balık ve diğer hayvanların ve bitkilerin avlanması, toplanması, üretilmesi, (bunlardan elde edilecek ürün ve yan ürünler) ve dalyan işleri.
83	Tarım ilaçları kullanımı işleri
ARDİYE VE ANTREPOCULUK	
84	Ardiyeler, antrepolar, umumi mağazalar ve iskelelerde yapılan her türlü ambarlama, depolama, yükleme ve boşaltma işleri.
HABERLEŞME	
85	Posta, telefon, telgraf, telsiz, radyo, televizyon gibi iletişim araçları için yapılan her türlü yapım, bakım, onarım ve alt yapı işleri.
ÇEŞİTLİ İŞLER	
86	Asbest tozları ile yapılan her çeşit imalat ile (Dam tecrit malzemesi, çimento ve asbest esaslı borular, kauçuklu ve plastikli yer döşemeleri imali, çeşitli sanayi ürünleri, kişisel koruyucular gibi) asbest hamuru hazırlama ve şekillendirme işleri.
87	Sünger avcılığı işleri.
88	Süngerleri temizleme, yıkama, beyazlatma ve boyama işleri.
89	İtfaiye işleri.
90	Ocakçılık, ateşçilik işleri ile ocak ve baca temizleme işleri.
91	Kanalizasyon ve foseptik işleri.
92	Her türlü çöp ve atık maddeler (toplanması, taşınması, depolanması, işlenmesi, yok edilmesi vb.) ile ilgili işler.
93	Bataklık kurutma, su altı ve toprak altı işleri ile suya girilerek yapılan her türlü işler.

94	Radyoloji işleri ile radyum ve radyo aktif maddelerle ve radyasyon yayan her türlü cihazla (Çeşitli röntgen, manyetik rezonans ve benzeri elektronik cihazlar) çalışılan işler.
95	Vahşi veya zehirli hayvan bulunduran bahçelerdeki ve hayvan terbiyesi yapılan yerlerdeki her türlü işler.
96	Her türlü mürekkep imali işleri.
97	Hayvan tahniti işleri.
98	Kemik, boynuz, tırnak ve hayvan kanı ile ilgili üretim işleri.
99	Metalden matbaa harfi imali ve klişe imali işleri.
100	Deri sanayiinde mamul derilere yüz ve fantezi fason yapma ve derileri perdahlama işleri.
101	Makinesiz deniz nakil araçlarında (Mavna, şat ve benzerleri) yapılan bütün işler.
102	Yüzer vinç ve taraklarda yapılan işler.
103	Hava alanlarındaki uçuşa hazırlık işleri ile yer hizmetleri ve bakım işleri.
104	Uçaklarda yapılan bütün işler ve uçaklarla yapılan ilaçlama ve yangın söndürme işleri.
105	Kara, demiryolu, deniz ve göl taşıt araçları için bakım, ikmal, onarım ve park yerlerinde yapılan işler.
106	Her türlü siloculuk işleri.
107	Matbaacılık işleri (Her türlü basım işleri)
108	Her türlü katı ve sıvı ara ürün ve nihai ürünlerin ambalajlanması, paketlenmesi ve dolumu işleri.
109	Deri, suni deri, plastik, ağaç ve diğer malzemelerden mamul her türlü ayakkabı, terlik ve benzerleri imalat işleri.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: **GENELGELER**

ÇOCUK VE KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET HAREKETLERİYLE TÖRE VE NAMUS CİNAYETLERİNİN ÖNLENMESİ İÇİN ALINACAK TEDBİRLER

GENELGE
2006/17

Kadın ve çocuklara yönelik şiddet insanlığın gündemindeki yerini korumaktadır. Bu tür şiddetin en acımasız biçimi kamuoyunda “töre cinayeti” olarak tanımlanan kadına yönelik öldürme olaylarıdır. Kadın ve çocuklara yönelik şiddetin ülkemizde de devam ediyor olması yeni ve acil önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Ekonomik kalkınma ve gelişme ile birlikte eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesiyle giderek ortadan kalkacak olan bu sorunların çözümü için kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte sivil toplum örgütleri ve vatandaşlarımıza büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Nitekim Türkiye Büyük Millet Meclisi de sosyal bir yara olan bu olguyla ilgilenme ihtiyacı hissetmiş, 28/6/2005 tarihli ve 853 sayılı kararıyla bir araştırma komisyonu teşkil etmiştir. Bu komisyon çalışmalarını tamamlayarak kadın ve çocuklara yönelik şiddetin sebepleri ile alınabilecek önlemleri belirleyen kapsamlı bir rapor hazırlamıştır.

Mezkûr komisyon çalışmaları sonucunda hazırlanan ve Hükümetimizce de benimsenen bu konuda alınacak önlemlere ilişkin öneriler ve bundan sorumlu kuruluşlar ekli listelerde belirtilmiştir. Bu önerilerle ilgili olarak başlatılacak çalışmalarda koordinasyon görevi çocuğa yönelik şiddet konusunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri konusunda ise Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilecektir.

Sorumlu kuruluşların ve bu kuruluşlarla işbirliği içerisinde hareket etmesi gereken kurumların ayrı ayrı belirtildiği önlemlere ilişkin çalışmalar, koordinatör olarak belirlenen Genel Müdürlüklerle işbirliği içerisinde derhal başlatılacaktır. Sorumlu kurumlar tarafından görev alanına giren konularda hazırlanacak ayrıntılı faaliyet raporlar üçer aylık dönemlerle ilgili koordinatör kuruma gönderilecektir.

Bilgilerini ve gereğini önemle rica ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN

Başbakan

A. ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR.

ÖNERİLER	SORUMLU KURUM	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM/ KURULUŞ
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER		
1. Sağlık görevlileri, yargı mensupları, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları, kolluk kuvvetleri ve diğer meslek gruplarının hizmet içi eğitim programlarında çocuklara karşı şiddete yaklaşım konusu yer almalıdır.	Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversiteler	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
2. Emniyet ve jandarma birimlerinde daha fazla kadın memurun görevlendirilmesi ve bu memurların kadına ve çocuğa yönelik şiddet konusunda özel eğitim almış olması sağlanmalıdır.	İçişleri Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversite Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri
3. Emniyet ve jandarma birimlerinde, çocuğa yönelik şiddet olgularının doğru tanımlanarak değerlendirilmesini sağlayacak eğitim çalışmaları yapılmalıdır.	İçişleri Bakanlığı	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
4. Diyanet İşleri Başkanlığı, çocuğa yönelik şiddet konusunda; toplumu bilinçlendirmek üzere hutbe ve vaazlar vermeli, yazılı ve görsel yayınlar yapmalı ve çeşitli etkinlikler düzenlemelidir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
5. Mülki idare amirlikleri ve yerel yönetimlerce, çocuğa yönelik şiddetle ilgili broşürler ve diğer tanıtıcı materyaller hazırlanarak, halka açık alanlarda ve kamu hizmet birimlerinde dağıtımı sağlanmalıdır.	Valilikler, Belediyeler	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler

6. Kent yapılanmasında sadece okul çocuklarının değil, değişik yaş gruplarındaki gençlerin de çeşitli faaliyetlerde bulunabileceği sosyal tesisler kurulmalı, var olanlar aktif hale getirilmelidir.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Valilikler, Belediyeler	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, İlgili Meslek örgütleri ve İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
KURUMSAL HİZMETLER		
1. Devlet, çocuklara yönelik her türlü şiddet eylemini ortadan kaldıracak önlemlerin bir devlet politikası olarak uygulanmasını sağlamalıdır. Bu alana yönelik bir bütçe oluşturulmalı, söz konusu bütçenin etki ve sonuçları görünür kılınmalıdır.	TBMM, Başbakanlık ve diğer İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
2. Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi için sorunun temeline inilerek, ekonomik, yasal, kurumsal, eğitsel ve kültürel alanlara yönelik olarak eş zamanlı, paralel düzenlemeler yapılmalıdır.	Başbakanlık ve diğer ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, İlgili Meslek örgütleri ve İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
3. Çocuğa yönelik şiddete karşı alınacak önlemler ulusal plan çerçevesinde ve kapsamlı olarak belirlenmelidir. Söz konusu plan hazırlanırken, toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip olması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	
4. Toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların ana plan ve programlara entegrasyonu, sektörler ve disiplinler arası işbirliğinin sağlanması, programların ve sonuçların izleme ve değerlendirilmesi için gerekli mekanizmaların oluşturulması, mevcut mekanizmaların işler hale gelmesi sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversite Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri, İlgili Meslek Örgütleri ve İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
5. Ülke çapında ilgili tüm sivil ve resmi kuruluşları kapsayacak "2006-2010 Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Eylem Planı" hazırlanmalı ve uygulamaları takip edilmelidir.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, İlgili Meslek örgütleri ve İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
6. SHÇEK bünyesinde hizmet veren "183 Aile, Çocuk, Kadın ve Sosyal Hizmet ve Özürlü Çağrı Merkezi"nin daha işlevsel kılınması ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar

7. Ülke genelinde 24 saat hizmet verecek ücretsiz "ALO ŞİDDET HATTI" oluşturulmalıdır. Bu hatlarda şiddet konusunda eğitim almış personelin görev yapması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve Özel sektöre ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
8. Ülkemizde aile içinde şiddete uğramış (fiziksel, ruhsal, cinsel) çocuklara yönelik hizmetlerin sunulabileceği kurumlar ve acil yardım hatları henüz tam olarak kurumsallaştırılmamıştır. Bu nedenle bu alanlarda kurumsallaşma ivedilikle sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve Özel Sektöre ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
9. Çocuğa yönelik şiddet konusunda ulusal bir veri tabanı bulunmamaktadır. Eldeki veriler de çok yetersizdir. Bu nedenle bu konularla ilgili Bakanlıkların veri toplaması ve toplumun kullanımına açık veri tabanları oluşturması sağlanmalıdır. Tarama sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için, toplanmak istenen istatistiğe yönelik soru setleri hazırlanmalı ve sonuçların tek elden (Türkiye İstatistik Kurumu) toplanarak değerlendirilmesi gerekmektedir.	Türkiye İstatistik Kurumu	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları (İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversiteler v.b.)
10. Çocuk işahlevlerinin amacına uygun çalışmasını engelleyen eksikliklerin giderilmesi, daha etkin hizmet verebilmesi için denetimlerin yapılması sağlanmalı ve çocukların yetişkinlere özgü tutukevlerinde tutulmalarını için gerekli alt yapı oluşturulmalıdır.	Adalet Bakanlığı	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşlar, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
EĞİTİM		
1. Zorunlu eğitim 11 (on bir) yıla çıkarılmalıdır. Söz konusu zorunlu eğitimden ülke genelinde tüm çocukların yararlanması için gerekli tüm tedbirler alınarak, bu konuda denetimlerin yapılması sağlanmalıdır.	Millî Eğitim Bakanlığı	Valilikler, Yerel Yönetimler, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
2. İlköğretimin zorunlu olması nedeniyle, bu zorunluluğun ihlali durumunda ilgililer hakkında yasal prosedür titizlikle işletilmelidir. Gerek bu konuda gerekse ekonomik yönden istismar edilen çocukların takibi ve gerekli önlemlerin alınması konusunda ilgili tüm kurum ve kuruluşlar ile yerel yönetimler koordineli olarak çalışmalıdır.	Millî Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Valilikler, Yerel Yönetimler, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü

3. Kız çocuklarının eğitimlerini tamamlamaları büyük önem taşımaktadır. Özellikle kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik olarak yapılan kampanyaların sürekliliği sağlanarak, sonuçlarının izlenmesine önem verilmeli ve kızların kesintisiz olarak öğrenimlerine devam etmelerini sağlayıcı önlemler alınmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Valilikler, Yerel Yönetimler, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları, Medya
4. Özellikle ekonomik yönden geri, geleneksel değerlerin hakim olduğu kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitime katılmalarını sağlamaya yönelik olarak yatılı kız bölge okullarının (ilköğretim ve ortaöğretim) açılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Valilikler, Yerel Yönetimler, Özel Sektör Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları
5. Geçici tarım işçisi olan ailelerin çocuklarının ilköğretim eğitimi almaları ve eğitimlerini tamamlamaları sağlanmalıdır. Bu yönde mobil eğitim ve benzeri projeler geliştirilmelidir. Yerel yöneticiler bu konuyu takip etmeli ve uygulanmasını sağlamalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Valilikler, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları
6. Eğitim materyallerinde kadın ve erkek eşitliğini yok sayan, görmezden gelen ya da zedeleyen anlayışları ortadan kaldıran öğelerinden ayıklanması gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
7. İlköğretimden başlayarak eğitimin her aşamasında (örgün ve yaygın eğitim de dahil olmak üzere) şiddet ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı konularını içeren ve çocuklara kendi bedenlerini tanımayı öğreten eğitim programları hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
8. Okul yönetimleri, sınıf öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin çocuğa yönelik şiddetin tanınması ve yetkili makamlara bildirilmesi konusunda duyarlılıkları artırılmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
9. Çocuğa yönelik şiddetle ilgili yasaların ve Çocuk Hakları Sözleşmesinin okullarda öğretilmesi ve okullardaki şiddeti ortadan kaldırmak için çok yönlü bir kampanya başlatılması ve bu kampanyanın toplumsal seferberliğe dönüştürülmesi gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	İlgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel), Sivil Toplum Kuruluşları
10. Ailelere çocuk eğitimi ve çocuk yetiştirme yöntemleri verildiği "Ana-Baba Okulları" programları yaygınlaştırılarak kurumsal alt yapı oluşturulmalıdır.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversiteler, Yerel Yönetimler

11. Ülkemizde tecavüz ve ensest gibi konular ciddi sorunlar arasında yer almasına rağmen hâlâ bunların tabu sayılmasıyla mücadele edilerek, cinsel şiddet türleri, nedenleri, önleme yolları konusunda halkın bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İlgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel), Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversiteler
12. Çocuğa yönelik şiddet konusunda anne babalar ve bakım veren kişilerin çocuğa yaklaşım ve çocuk terbiyesi alanlarında zihniyet dönüşümünü sağlayacak eğitim programlarına öncelikle yer verilmelidir.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversiteler, Yerel Yönetimler
13. Çocuğa yönelik şiddet konusunda zararlı gelenek ve görenekler tespit edilerek ayıklanmalı ve kişilerin söz konusu davranış şekillerini değiştirmelerini sağlayıcı eğitim programları hazırlanmalıdır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
14. Çocuğa yönelik şiddetle ilgili bilgilendirici spot eğitim filmlerinin görsel medyada sık aralıklarla gösterilmesi sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
SAĞLIK		
1. Sağlıkla ilgili yüksek öğrenim kurumlarında mezuniyet öncesi eğitim programlarına çocuğa yönelik şiddeti tanıma, gerekli müdahaleleri yapabilme ve şiddet gören çocuğu korumak amacıyla gerekli mekanizmaları çalıştırabilme konularında dersler konulmalıdır.	Üniversitelerarası Eğitim Komisyonu, Üniversitelerin Eğitim Müfredat Komisyonları	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
2. Sağlık kuruluşlarına başvuran şiddet mağduru çocuklara sunulacak koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetleri planlanırken, tüm sağlık kurumlarında hizmet sunucu olan hekim ve hemşire gibi sağlık çalışanlarının yanı sıra çocuğa yönelik şiddeti tanıma, tespit etme ve bildirim konusunda eğitilmiş sosyal hizmet uzmanı ve psikologların yer alacağı bir modelin oluşturulması sağlanmalıdır.	Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları

HUKUK		
1. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa ilişkin alt yapıların ivedilikle oluşturulması yönündeki çalışmalar hızlandırılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları,
2. CMK'nun "tanıkların dinlenmesi" başlıklı 52 inci maddesinin (3). fıkrasında çocuk mağdurların tanık olarak dinlenmeleri sırasındaki görüntü ve seslerin kayda alınmasının zorunlu olduğuna dair hükmün, "5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 12 inci maddesinin ikinci fıkrası" uyarınca, bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinin 1 Temmuz 2006 tarihinde yürürlüğe gireceği yönündeki düzenleme gözetilerek anılan yasal düzenlemenin bir an önce hayata geçirilmesi için alt yapının ivedilikle oluşturulması gerekmektedir.	Adalet Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı
3. Şiddet ve özellikle ensest faillerinin rehabilitasyona tabi tutulmalarının yasal bir zorunluluk haline getirilmesi ve masrafların failer tarafından karşılanması yönünde yasal düzenlemelere gidilmelidir.	Adalet Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Barolar
4. Hak arama sürecindeki yasal prosedür mağdurlar lehine basitleştirilmeli, sağlıkla ilgili kayıtlar başta olmak üzere gerekli belge ve kayıtların ücretsiz hazırlanması sağlanmalı ve bunun için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları
5. Çocuğun beden muayenesinde, çocuğun "aydınlatılmış onamının" alınması yönünde yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları

B. KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR.

ÖNERİLER	SORUMLU KURUM	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM/ KURULUŞ
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER		
1. Devlet, kadın ve erkek arasındaki ekonomik eşitsizliğin ortadan kaldırılması için gerekli tedbirleri almalıdır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Özel Sektör, Üniversiteler

2. İşe alınmada eşitliği sağlayıcı önlemler alınmalı, işyerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın olmaması için işverenlerin ve yöneticilerin gerekirse pozitif ayrımcılık yapmaları gerekmektedir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Özel Sektör
3. Kadınların istihdam olanakları ve iş kurmak için gereksinim duydukları kredi almalarını kolaylaştıracak düzenlemeler yapılmalıdır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kamu ve Özel Sektör Bankaları	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları
4.4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun tanıtımı yönünde çok yönlü çalışmalar yapılmalıdır.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
5. Evlilik öncesi çiftlerin yardım almaları konusunda "Evlilik ve Evlilik Danışmanlığı" hizmetlerinin kurumsallaşması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
6. Kadın-erkek eşitliğini önemseyen, kadın haklarının gelişmesi konusunda destek veren erkek gruplarının sayısının artırılması konusunda gerekli önlemler alınmalıdır.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Sivil Toplum Kuruluşları
7. Eğitimini yanda bırakmış kadınların eğitimlerini tamamlayabilmeleri ve aktif olarak iş yaşamına katılmaları için ihtiyaç duydukları destek hizmetleri (yuva, kreş, gündüz bakımevi gibi) sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Milli Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör
8. Aile Mahkemeleri ve Çocuk Mahkemelerinde görev yapacak yargı mensuplarının, pedagogların, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların toplumsal cinsiyet bakış açısı eğitimi alması ve 4787 s. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunu uyarınca bu mahkemelerde görev alacak pedagogların, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların kadrolarına atanmaları en kısa sürede yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
9. Belediyelerin ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın Halk Eğitim Merkezleri ile SHÇEK' in Toplum Merkezleri'nde kadın çalışmaları yapılmalıdır. Sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği sağlanarak söz konusu merkezlerde okur-yazarlık, kadının insan hakları, toplumsal cinsiyet rolleri, özgüven gibi kadına yönelik güçlendirici çalışmalar yapılmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları
10. Kadına yönelik şiddetle ilgili spot filmler üretilmeli, ulusal, bölgesel ve yerel medyada ulusal bir kampanya çerçevesinde gösterilmesi sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)

11. Kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin mülki idare amirlikleri ve yerel yönetimlerce broşürler hazırlanmalı, hazırlanacak bu broşürlerin, halka açık alanlarda ve kamu hizmet birimlerinde dağıtımını sağlanmalıdır.	Valilikler, Yerel Yönetimler	Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları,
12. Diyanet İşleri Başkanlığı, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda; toplumu bilinçlendirmek üzere hutbe ve vaazlar vermeli, yazılı ve görsel yayınlar yapmalı ve çeşitli etkinlikler düzenlemelidir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
13. Bütün kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında kadına yönelik şiddet konusunda duyarlılığı ve sorumluluğu artırıcı bir kampanya düzenlenmeli bu alanda yapılmış olumlu girişimlerin duyurulması sağlanmalıdır.	Özel Sektör Kuruluşları, Sendikalar	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
14. Kent planlamasında, sokak ve parkların iyi aydınlatılması ve kadınların acil telefon hatlarına kolay ulaşabilmesini sağlamak amacıyla telefon kulübelerinin sayılarının artırılması gibi kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda gerekli hizmetlerin sunulması sağlanmalıdır.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Yerel Yönetimler	Ulaştırma Bakanlığı, Özel Sektör
HİZMET KURUMLARI		
1. TBMM bünyesinde "Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu" adı ile daimi bir komisyon oluşturulmalıdır.	TBMM	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
2. Şiddete uğrayan ve özellikle sığınma evlerindeki ihtiyacı olan kadınları danışma merkezleri ile sığınaklara başvuran kadınları ekonomik olarak güçlendirmek, yeniden ev kurmalarını sağlamak amacıyla bir "Kadın Destek Fonu" oluşturulmalı ve kadınların uygun işlere yerleştirilmesi sağlanmalıdır.	Başbakanlık	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Özel Sektör, Sivil Toplum Kuruluşları

3. Avrupa Birliği bünyesinde yürütülmekte olan çocuklar, gençler ve kadınlara karşı şiddetin önlenmesine yönelik DAPHNEII (2004-2008) programını ülkemiz de imzalamalıdır.	Başbakanlık	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
4. Kadın erkek eşitliğine aykırı politikalar, yasal düzenlemeler ve uygulamalar kaldırılmalı, toplumda kadın ve erkek eşitliği sağlanıncaya kadar, kadınlara pozitif ayrımcılık yapılması bir devlet politikası olarak kabul edilmelidir.	Başbakanlık ve Diğer İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
5. Yasa koyucuların, kadınları doğrudan ilgilendiren kanunların yapım sürecinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin kadın araştırma ve uygulama merkezlerinin de görüş ve önerilerini alınmalıdır.	Başbakanlık ve Diğer İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	
6. Devlet kadınlara yönelik her türlü şiddet eyleminin önlenmesini bir devlet politikası olarak kabul etmelidir. Bu alana yönelik bir bütçe oluşturularak, toplumsal cinsiyet rolleri açısından bütçelerin etki ve sonuçları görünür kılinarak, toplumsal cinsiyete dayalı bütçe analizleri yapılmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
7. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde bir "Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi" kurulmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
8. Toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların devletin bütün ana plan ve programlarının içine entegre edilmesi, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması, programların ve sonuçların izlenme ve değerlendirilmesi için gerekli mekanizmaların oluşturulması ve var olan mekanizmaların işler hale getirilmesi sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
9. Kadına yönelik şiddete karşı alınacak önlemler bir ulusal plan çerçevesinde yasal, kurumsal, eğitsel ve kültürel alanlara yönelik, kapsamlı olarak belirlenmelidir. Bu plan hazırlanırken toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip bir plan olması sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları

10. Ülke genelinde tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör çalışanlarına yönelik "toplumsal cinsiyet eşitliği" eğitimi verilmesinin zorunlu hale getirilmesi sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Özel Sektör
11. Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı koordinasyonunda bütün kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteleri, sivil toplum kuruluşlarını, özel sektör ve yerel yönetimleri de kapsayacak "2006-2010 Kadına Yönelik Şiddetin önlenmesi Eylem Planı" hazırlanmalı ve uygulamaları takip edilmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör
12. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde çalışmalar yapmakta olan tüm kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversitelerin kadın çalışması yapan araştırma merkezleri ve yerel yönetimler arasında koordinasyonun sağlanarak, ortak bir "hizmet ağı modeli" oluşturulmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları
13. SHÇEK bünyesinde hizmet veren "183 Aile, Çocuk, Kadın ve Sosyal Hizmet ve Özürlü Çağrı Merkezi"nin çalışmasındaki sorunların giderilmesi, daha işlevsel kılınması ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
14. Ülke genelinde 24 saat hizmet verecek ücretsiz "ALO ŞİDDET HATTI" oluşturulmalıdır. Bu hat da şiddet konusunda eğitim almış personelin görev yapması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Üniversite ve Özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
15.4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanması aşamasında daha etkili bir sonuca ulaşmak için şiddet uygulayan bireylerin rehabilitasyona tabi tutulmaları konusunda gerekli bütün yasal ve kurumsal alt yapı oluşturulmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı
16. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) için bütçeden ayrılan pay artırılmalı, kadın sığınma evleri/kadın konukevleri nitelik ve nicelik açısından Avrupa Birliği standartlarına uygun hale getirilmeli ve hizmet sunacak personelin kadın bakış açısına sahip olması sağlanmalı, anılan merkezlerin gizlilik ilkesine uygun olarak hizmet vermeleri konusunda gerekli özen gösterilmelidir.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Devlet Planlama Teşkilatı, Yerel Yönetimler	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları

17. Kadın sığınma/konuk evlerinin kuruluşu ve işletilmesi ile ilgili mevzuatın gözden geçirilerek Avrupa Birliği standartları doğrultusunda yeniden hazırlanması ve yerel yönetimlere kadın sığınma/konuk evi açma konusunda zorunluluk getirilmesi sağlanmalıdır. Açılan kadın sığınma/konuk evlerinin mevzuatta belirtilen standartlara uygunluğu düzenli olarak denetlenmelidir.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
18. Hak arama sürecindeki yasal prosedür mağdurlar lehine basitleştirilmeli, sağlıklı ilgili kayıtlar başta olmak üzere gerekli belge ve kayıtların ücretsiz hazırlanması sağlanmalıdır. Bu sürecin her aşaması kadının özel hayatına saygılı, kadını koruyucu olmalıdır.	Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı,	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları
19. Şiddet mağduru kadına emniyet birimlerinde uygulanacak prosedür ve atılacak adımlarla ilgili olarak genel broşür hazırlanmalıdır.	İçişleri Bakanlığı	Barolar, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
20. Sivil toplum kuruluşları tarafından kurulmuş ve kurulacak olan bağımsız kadın sığınma evi ve kadın danışma merkezlerini açma ve işletme girişimleri yerel yönetimler ve İl özel idareleri tarafından mali destek de dahil olmak üzere çok yönlü desteklenmelidir.	Valilikler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler	Sivil Toplum Kuruluşları
21. Şiddet gördüğü için kadın sığınma/konuk evine yerleştirilen kadınların buradan çıktuktan sonra kendi ayakları üzerinde durmayı başarmalarını sağlamak ve desteklemek için kadınlara devletin sahip olduğu kaynaklardan geçici konut tahsisi yapılmalıdır.	Yerel Yönetimler, Toplu Konut İdaresi	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları
22. Kadına yönelik şiddet konusunda ulusal bir veri tabanı bulunmamaktadır. Mevcut veriler de sağlıklı ve yeterli değildir. Bu nedenle bu konularla ilgili Bakanlıkların sağlıklı veri oluşturabilmeleri için toplanacak verilere yönelik standart soru formları hazırlanmalı ve sonuçları tek elde (Türkiye İstatistik Kurumu) toplanarak ulusal veri tabanı oluşturulmalıdır.	Türkiye İstatistik Kurumu	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Özel Sektör, Sivil Toplum Kuruluşları
23. Kadına yönelik şiddetin neden ve sonuçları ile toplumsal maliyetinin araştırılması ve şiddetin önlenmesine ilişkin projelerin üretilmesi ve gerçekleştirilmesi yönünde ilgili kuruluşlara destek verilmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları

24. Ülke içinde politika, program geliştirmeyi teşvik edecek bilgilerin daha hızlı üretebilmesi için üniversitelerin Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezleri teşvik edilerek araştırma yapmaları ve yayınlamaları sağlanmalıdır.	Üniversiteler	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları
EĞİTİM		
1. Kadına yönelik şiddet konusunda zararlı gelenek ve göreneklerin tespit edilerek buna yönelik tutum ve davranış biçimlerini değiştirmelerini sağlayıcı eğitim programları hazırlanmalıdır. Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak başta erkekler olmak üzere ailenin tüm bireylerinin eğitilmesi ve özellikle öfkenin kontrolü ve kişiler arasında sağlıklı iletişim becerileri konusunda yaygın eğitim programlarının hazırlanmasında devletin gerekli çalışmaları yapması gerekmektedir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
2. Özellikle ekonomik yönden geri, geleneksel değerlerin hakim olduğu kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitime katılmalarını sağlamaya yönelik olarak kız yatılı ilköğretim ve ortaöğretim bölge okullarının açılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör
3. Askerlik eğitiminde, camilerde, kahvehanelerde, çok sayıda erkek çalışan istihdam eden kuruluşlarda kadına yönelik şiddet konusunda erkeklere yönelik zihniyet dönüşümünü sağlayacak eğitim programları düzenlenmelidir.	Milli Savunma Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Valilikler.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları
4. Şiddete uğrayan kadınların başvurabilecekleri, rehberlik ve danışmanlık hizmeti alabilecekleri merkezlerin tanıtımı ile kadınlara yönelik bilinç yükseltme ve eğitim çalışmaları konusunda ulusal bir bilgilendirme kampanyası yürütülmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Valilikler, Diyanet İşleri Başkanlığı, Yerel Yönetimler	Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
6. Sağlık görevlileri, yargı mensupları, kolluk kuvvetleri, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları, ve diğer meslek gruplarının lisans ve hizmet içi eğitim programlarında kadına yönelik şiddet konusu yer almalıdır.	Üniversitelerarası Eğitim Komisyonu, Üniversitelerin Eğitim Müfredat Komisyonları	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü

SAĞLIK		
1. Sağlık hizmeti sunan kurumlarda çalışan sağlık personelinin kadına yönelik şiddeti tanınması, tespit etmesi, gerekli müdahaleleri yapabilmesi ve şiddete uğrayan kadınları uygun kuruluşlara yönlendirmeleri için gerekli alt yapının oluşturulması ve sağlık çalışanlarının mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programlarında kadına yönelik şiddet konusuna yer verilmelidir.	Sağlık Bakanlığı, Üniversitelerarası Eğitim Komisyonu, Üniversitelerin Eğitim Müfredat Komisyonları, Üniversite ve Özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları
2. Tüm sağlık kuruluşlarında şiddet mağduru kadınlara yönelik özel birimlerin oluşturulması zorunlu hale getirilmelidir. Bu birimlerde hekim ve hemşire gibi sağlık çalışanlarının yanı sıra kadına yönelik şiddet konusuna duyarlı sosyal hizmet uzmanı ve psikologların çalışması sağlanmalıdır. Bu birimde çalışanların kadına yönelik şiddeti tanıma, ve şiddet gören kadına yönelik hizmet veren mekanizmaları harekete geçirebilmek için gerekli bildirim yapmaları sağlanmalıdır.	Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları
3. Aile planlaması hizmetleri başta olmak üzere bütün üreme sağlığı hizmetlerinin özellikle birinci basamak sağlık kuruluşlarında kadınlar için ücretsiz, ulaşılabilir ve kaliteli bir şekilde verilmesi sağlanmalıdır.	Sağlık Bakanlığı	
HUKUK		
1. "Çerçeve Eşitlik Yasası"nın ivedilikle çıkarılması gerekmektedir.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve ilgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
2. Anayasamızın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesine göre; "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra:7/5/2004-5170/l.md; Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür.. hükmünün gereği olarak devlet bu amir hükmü hayata geçirecek başta yasal düzenlemeler olmak üzere gerekli her türlü tedbiri almalıdır.	Adalet Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları

3. Yürürlükteki mevzuatımızdaki kadın-erkek eşitliğini zedeleyen düzenlemelerin ayıklanması yönünde gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
4. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1. maddesinde geçen "kusurlu eş" ibaresinin "şiddet uygulayan birey" şeklinde düzeltilmesi; hakimın anılan yasa kapsamında hükmedebileceği tedbirlere ilişkin olarak yasanın 1. maddesinin (f) bendinde geçen "ortak konut" ibaresinin yanına "veya şiddete maruz kalan bireyin işyerine gelmemesi" ibaresinin de eklenmesinin, ayrıca 4320 sayılı Kanunun korunma kapsamına mahkemece aylık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan eşlerden birinin veya çocuklarının da dahil edilmesinin ve mahkemenin vermiş olduğu tedbir hükmünün infazına ilişkin icra işlemlerinin de harçtan muaf tutulması yönünde yasal düzenleme yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
5. Mevcut yasalarımızda halen kadın bedenini kontrol altında tutmayı amaçlayan, kadının insan haklarının ihlaline neden olan hukuki düzenlemeler ivedilikle yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
6. Siyasi Partiler Yasasında kadınların siyasete katılımını destekleyen düzenlemeler yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Siyasi Partiler, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları

7. “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Aynı ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde “sivil toplum kuruluşları tarafından açılmış olan sığınma evlerinde kalan kadınlara kaldıkları süre içinde aynı ve maddi yardım konusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	

C. TÖRE/NAMUS CİNAYETLERİ KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR

ÖNERİLER	SORUMLU KURUM	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM/ KURULUŞ
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER		
1. Sistematik bir zihniyet dönüşümü için ders kitaplarında, günlük konuşmalarda, görsel ve yazılı basında, sinema filmlerinde hatta akademik çalışmalarda, vaaz ve hutbelerde kullanılan geleneksel cinsiyet rol ve kalıplarını erkek egemen zihniyetin hakim olduğu toplumsal yapının yarattığı olumsuzlukları vurgulayan bir söylem geliştirilmelidir.	Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür 1 ve Turizm Bakanlığı, Türk Dil . Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Yüksek Öğrenim Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
2. Diyanet İşleri Başkanlığı, töre/namus cinayetlerinin önlenmesi konusunda; toplumu bilinçlendirmek üzere hutbe ve vaazlar vermeli, yazılı ve görsel yayınlar yapmalı ve çeşitli etkinlikler düzenlemelidir. Bu etkinliklerinde Diyanet İşleri Başkanlığı geleneksel cinsiyet rol ve kalıplarını, ataerkil yapının yarattığı olumsuzlukları vurgulayan ahlaki söyleme sahip bir dil kullanılmalıdır.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü

3. Töre/namus cinayetleri konusunda Devlet, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler ortak kampanyalar düzenlemelidir. Bu kampanyalarda kadınların yanı sıra erkeklerin de şiddete karşı bilinç yükseltici eğitim almaları sağlanmalıdır. Erkek ve kadınların alternatif davranış biçimleri geliştirmelerine destek veren programlar oluşturulmalı, kendini ifade yollarını bulmak ve iletişim kurma olanaklarını artırmak için sorun çözme tekniklerini anlatan programlar geliştirilmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
4. Töre/namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik bilgilendirici spot filmlerin üretilerek, görsel medyada sık aralıklarla gösterilmesi sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları, Televizyon Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
KURUMSAL HİZMETLER		
1. Töre ve namus konusunda toplumda yerleşik ön kabullerin veya geleneksel anlayışın tersine çevrilmesi sağlanmalıdır.	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
2. Devletin yasalardan ve uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yapması, yasalardaki anlayış değişikliğinin uygulamaya yansıtılabilmesi için gerekli mesleki eğitim çalışmalarının yapılması ve yasaların sıfır toleransla uygulanması sağlanmalıdır.	Adalet Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversiteler	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)

3. Ülke çapında ilgili tüm sivil ve resmi kuruluşları kapsayacak "2006-2010 Töre/ Namus Cinayetlerinin önlenmesine Yönelik Eylem Planı" hazırlanmalı ve uygulamaları takip edilmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları
4. Ülke genelinde 24 saat hizmet verecek ücretsiz "ALO ŞİDDET HATTI" oluşturulmalıdır. Bu hatlarda şiddet konusunda eğitim almış personelin görev yapması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
5. Töre/namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik olarak yerel düzeyde Valilik, Emniyet, Jandarma, Belediye, Müftülük, Üniversite, sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla komiteler oluşturulmalıdır.	Valilikler	İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı, Belediyeler, Müftülük, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
6. Töre/namus cinayetleri konusunda ulusal düzeyde veriler bulunmamaktadır. Mevcut veriler de sağlıklı ve yeterli değildir. Bu nedenle bu konularla ilgili Bakanlıkların sağlıklı veri oluşturabilmeleri için toplanacak verilere yönelik standart soru formları hazırlanarak sonuçları tek elde (Türkiye İstatistik Kurumu) toplanmalı ve kadına yönelik şiddet konusunda oluşturulacak veriler ulusal veri tabanına entegre edilmelidir.	Türkiye İstatistik Kurumu	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları

7. Töre/namus cinayetlerinin nedenlerine, sonuçlarına, maliyetine ve önleme yöntemlerine ilişkin projelerin üretilmesi ve gerçekleştirilmesi yönünde ilgili kuruluşlara destek verilmelidir.	Devlet Planlama Teşkilatı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
8. Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin giderilebilmesi için kadının her alanda güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin teşvik edilerek, araştırma yapımları ve yayınlamaları sağlanmalıdır.	Üniversiteler	Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
EĞİTİM		
1. Özellikle ekonomik yönden geri, geleneksel değerlerin hakim olduğu kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitime katılmalarını sağlamaya yönelik olarak yatılı kız bölge okullarının (ilköğretim ve ortaöğretim) açılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Valilikler, Yerel Yönetimler, Özel Sektör Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları

D. MEDYA VE ŞİDDET KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR

ÖNERİLER	SORUMLU KURUM	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM/ KURULUŞ
1. Ülkemizde mevcut medya hukukunun öncelikle 3986 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınlarına İlişkin Kanununun ile bu Kanuna uygun olarak çıkarılan Yönetmeliklerin teknolojik gelişmelere uygun olarak güncelleştirilmesi "cinsiyet ayrımcılığı", "çocuk istismarı" ve "şiddet" içerikli yayınlara uygulanan müeyyidelerin caydırıcılıktan uzak kaldığı göz önünde bulundurularak yaptırım gücünün artırılmasına ve güncelliklerini yitirmeden uygulanabilmelerine yönelik düzenlemelerin yapılması, uygulanabilir bir mevzuatın yaratılması,	TBMM, İlgili Devlet Bakanlığı RTÜK	İlgili Kurum ve Kuruluşlar,
2. Avrupa Birliği Müktesebatının üstlenilmesine ilişkin (24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 Mükerrer sayılı Resmi Gazete) Türkiye Ulusal Programında Kültür ve Görsel İşitsel Politikanın öncelikler bölümünde de yer alan; küçüklerin ve insan onurunun korunmasında güçlü ve etkili bir seviyenin elde edilmesine yönelik ulusal çerçeveleri geliştirerek Avrupa görsel-işitsel ve bilgi hizmetleri endüstrisinin rekabet edebilirliğinin geliştirilmesi hakkındaki 24 Eylül 1998 tarihli Konsey Tavsiye Kararı (31998H0560) Yeni medya hizmetlerinin gelişimi çerçevesinde öz-denetimin rolü hakkındaki 27 Eylül 1999 tarihli Konsey Sonuç Kararı (31999Y 1006(02) ilişkin olarak yayın kuruluşlarının kendi öz-denetim birimlerini kurarak bir an önce kamusal yayıncılığın gereği kendi sorumlu yayıncılık ilkelerini yerleştirmeleri,	Yazılı ve Görsel-işitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Yazılı Basın, Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği İlgili Kurum ve Kuruluşlar
3. Yayın planlamasında, yayın genel akışı içinde,yayın içeriğinde, çocuk istismarı ile cinsiyet ayrımı, şiddet, pornografi, kadını küçültücü, incitici ve önyargılı yayınların yapılmaması için yayın kanallarının kendi "ETİK" değerlerini yerleştirmeleri ve yayın kimliğini öne çıkarmalarının sağlanması,	Yazılı ve Görsel-işitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Yazılı Basın, Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	İlgili Kurum ve Kuruluşlar

4. Özellikle radyonun yaygın gücü ve tüm ailenin birlikte olduğu, televizyon izlediği saatlerde ve yayının genel akışında "Çocuk programları" özellikle "REKLAM KUŞAKLARI"nda çocuk istismarının önlenmesi,	Yazılı ve Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	İlgili Kurum ve Kuruluşlar
5. Tüm yayın kanallarında, yayın içeriği ve planlamasında; evde ve çalışan kadına yönelik hedef kitlesi belirlenen, kadının toplumsal dönüşümünü sağlayacak, bilgilendirici programların öne çıkarılarak çok sayıda izleyiciye, kadına ulaşması için izlenebilirliği yüksek zaman diliminin belirlenmesi, uygulanması,	Yazılı ve Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezleri, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları,
6. Mevcut Yasa kapsamında, televizyonlarda Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yayından kaldırılan programlar yerine şiddete karşı duyarlılığı artırıcı, kaliteli ve olumlu mesajlar veren eğitici ikame programların oluşturulması konusunda çalışmalar yapılması,	RTÜK, Görsel Medya Kuruluşları, (Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Bilgi Hizmetleri	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları
7. Başta program yapım ve yöneticileri olmak üzere televizyon programlarının üretiminin her aşamasında yer alan medya çalışanlarının "şiddete" ilişkin duyarlılıklarını artırıcı "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" eğitimi almalarının sağlanması,	Yazılı ve Görsel Medya Kuruluşları;(Kamu ve Özel Ulusal, Bölgesel ve Yerel))Yayın Kuruluşları,	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
8. İzleyiciye medya karşısında "farkındalık" kazandırılması ve bilinçli izleyiciler (öncelikle ebeveynler) oluşturulması konusunda çalışmalar yapılması ve izleyiciye medya okuryazarlığının kazandırılması için eğitim programlarının düzenlenmesi,	RTÜK, Yazılı ve Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları Sivil Toplum Örgütleri
9.Ülkemizde medyada karar mekanizmalarında cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması,	Yazılı ve Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları, (Kamu ve Özel Ulusal, Bölgesel, Yerel Yayın Kuruluşları), Haber Ajansları Basın Meslek Örgütleri	
10. Medyanın kadın ve çocuğa yönelik "şiddetin" pekiştirilmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin etkisini araştıran ve günümüzde büyük eksiklik olan araştırmaların yapılması	RTÜK, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları, (Kamu ve Özel Ulusal, Bölgesel, Yerel Yayın Kuruluşları)	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, TÜİK, TRT,
11. Sivil Toplum Kuruluşlarının "Medya İzleme Grupları" oluşturması ve medyanın günü gününe izlenmesi oto kontrolün sağlanması,	Basın Meslek örgütleri, Sivil Toplum örgütleri	İlgili kuruluşlar

TÖRE VE NAMUS CİNAYETLERİNİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK TEDBİRLERİN KOORDİNASYONU

EGM GENELGE NO: 8

BAKANLIK GENELGE NO: 6

İlgi: a) 02.12.2005 tarih ve 123 sayılı Bakanlık Genelgesi

b) 04.07.2006 tarih ve 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet, gerek ulusal gerekse uluslar arası düzeyde yapılan tüm çalışmalar ve tedbirlere rağmen toplumsal bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Özellikle kadına yönelik olarak gerçekleşen şiddet olaylarının en uç noktası ise kuşkusuz, töre veya namus adına işlenen cinayetlerdir.

Türkiye de, töre ve namus cinayetlerinin işlendiği ülkeler arasında yer almaktadır. Bu durum, ülkemizin uluslararası platformlarda eleştirilmesine, gelişmişlik düzeyi kendisinin çok altındaki ülkelerle aynı düzeyde görülmesine, töre ve namus cinayetlerinin ortadan kaldırılması için zaman zaman önlem almaya davet edilen konuma getirmektedir.

Bu cinayetlerin önlenmesi, temel hak ve özgürlüklerin en üst seviyede güvence altına alınması, toplumsal huzur ve güven duygusunun artırılması ve ülkemizin çağdaş dünyada hak ettiği saygınlığı koruması bakımından gereklidir.

Çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için alınacak tedbirlerle ilgili olarak Başbakanlık tarafından çıkartılan 2006/17 sayılı genelge 04.07.2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bahse konu genelge ile tespit edilen görev ve sorumluluklar kapsamında yerine getirilmesi gereken görev ve tedbirlerin etkin ve süratli bir şekilde koordine edilerek hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Bu amaçla ilgi (b) genelge doğrultusunda, çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi kapsamında;

1. Kolluk birimlerine müracaat eden veya kolluk tarafından tespit

edilen şiddet mağduru kadın ve çocukların, yaşadıkları travmaya bağlı olarak içinde buldukları ruhsal durum göz önünde bulundurularak, bu kişilerin müracaatlarında yapılması gereken her türlü işlem, imkanlar ölçüsünde bayan personelin de katılımıyla, insani yaklaşımla içerisinde ve ivedilikle yerine getirilecektir.

2. Şiddet mağdurları ile ilgili kolluk birimlerine intikal eden ihbar ya da müracaatlara ilişkin yapılması gereken adli işlemler Cumhuriyet Savcıları bilgilendirilmek suretiyle, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve bu kanunun uygulanmasına dair ilgi (a) genelge ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde yerine getirilecektir.

3. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin (a) bendine göre belediyelerin kadın ve çocuklar için sığınma evleri açmaları gerekmektedir. Bu bağlamda; öncelikle Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'na (SHÇEK) bağlı kadın sığınma evi bulunmayan yerlerde 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince ve 08.05.2001 tarih ve 24396 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği hükümlerine göre, belediyeler tarafından 24 saat esasına göre görevli bulundurulacak şekilde ve genel kolluk tedbirleri dışında, özel güvenlik hizmetlerinden faydalanılmak suretiyle gerekli güvenlik tedbirlerinin alındığı, kadın ve çocuk sığınma evlerinin açılması ivedilikle sağlanacaktır.

4. Özellikle kadınlara yönelik şiddetin sonucu olarak ortaya çıkan töre veya namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik olarak, illerde valilerin veya görevlendireceği vali yardımcısının, ilçelerde kaymakamların başkanlığında kolluk kuvvetleri, mahalli idareler, sosyal hizmet birimleri, meslek kuruluşları, sağlık müdürlükleri, milli eğitim müdürlükleri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile gerekli görülmesi halinde diğer kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile komiteler oluşturularak, tespit edilen çözümlerin işbirliği içerisinde hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Bu komitelerin sekreteryaya hizmetleri İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, ilçelerde ise sosyal hizmet yürüten birim tarafından yerine getirilecektir.

5. Çeşitli sebeplerle töre veya namus cinayetine maruz kalabileceğini beyan eden/edilen veya aile içi şiddete maruz kalmış kadınlar ve çocuklarla ilgili her türlü koruma tedbirinin, İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, ilçelerde ise sosyal hizmet yürüten birim ya da varsa Sosyal Hizmetler Şube Müdürlükleri haberdar edilmek suretiyle ivedilikle alınması sağlanacak, SHÇEK'e veya belediyelere bağlı kadın sığınma evlerinde koruma

altına alınan bu kişilerin buldukları yerlerle ilgili gizlilik esaslarına en üst seviyede riayet edilecektir.

6. Şiddet mağdurlarının ilgili yere sevkine kadar geçen sürede; iaşe, konaklama, tedavi ve ulaşım gibi bir takım ihtiyaçlarının belediyeler, İl/ İlçe Özel İdareleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu kaynaklarından karşılanması komitelerce karara bağlanacaktır.

7. Kadın sığınma evi bulunmayan yerlerde, töre/namus cinayetine maruz kalabileceğini beyan eden veya somut bir olayda töre/namus cinayetine maruz kalabileceği öngörülen kişilerin rızaları doğrultusunda, ivedilikle sosyal hizmet birimleri haberdar edilmek suretiyle teslim alınmaları sağlanacaktır. İl/İlçe sosyal hizmet birimleri 24 saat ulaşılabilir şekilde görevlendirecekleri personelin iletişim bilgilerini genel kolluk kuvvetlerine bildireceklerdir.

8. Kadın sığınma evi bulunmayan yerlerde, mağdurların ilgili yere sevkine kadar geçen sürede geçici olarak korunmalarının ve sığınmalarının sağlanacağı yerler, (otel, pansiyon, misafirhane vb.) oluşturulan komiteler tarafından tespit edilerek genel kolluk kuvvetlerine bildirilecektir. Bu yerlerin adres bilgileri konusunda da üst seviyede gizlilik esaslarına riayet edilecektir.

Bu kişilerin korunmalarının sağlanacağı yerlere sevk edilmeleri esnasında, maruz kaldıkları durum veya olayın özelliğine göre gerekli olması halinde genel kolluk kuvvetleri refakat edecektir.

9. Töre ve namus konusunda toplumda yerleşik ön yargı veya geleneksel anlayışın değiştirilmesi amacıyla halkın konu ile ilgili farkındalığını ve duyarlılığını artıracak etkinlikler düzenlenecektir.

10. Töre ve namus cinayetleri ile çocuk ve kadınlara yönelik şiddet olaylarına ilişkin soruşturma sürecinde görev alan genel kolluk kuvvetleri personeline yönelik, bu konularda çalışma ve araştırmalar yapan bilim adamları ve uzmanların da desteği alınarak hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenecektir. İllerin talebi halinde bu eğitimlerde kullanılacak eğitim materyali, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile koordinasyon kurulmak suretiyle temin edilecektir.

11. Yukarıda belirtilen konularla ilgili yapılan çalışmalara ilişkin raporlar, oluşturulan komiteler tarafından hazırlanarak, ilgi (b) Başbakanlık genelgesinde koordinatör kurum olarak tespit edilen Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne ve Bakanlığımıza yılın 3'ncü, 6'ncı, 9'uncu ve 12'nci aylarının ilk haftasında gönderilecektir.

Töre veya namus cinayetlerinin önlenmesi ve aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı veya açacağı zararların toplumumuzda daha derin ve kalıcı izler bırakmaması için, genelgede düzenlenen hükümlerin uygulanmasıyla ilgili personelin bilgilendirilmesini ve herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesini önemle arz ve rica ederim.

6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUNUN UYGULANMASI

Sayı: B.17.KSM.0.11. 401-100

19 /04/2012

GENELGE

2012/13

08/03/2012 tarih ve 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, 20/03/2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun 23 üncü maddesiyle 14/01/1998 tarih ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmış olup, 22 nci maddesinde Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esasların altı ay içerisinde Adalet, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının görüşlerinin alınması suretiyle, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanacak yönetmelikler ile düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kanunun Geçici 1 inci maddesinde, “Bu Kanunun 14 üncü maddesinde kurulması öngörülen Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde Bakanlık tarafından belirlenecek illerde pilot uygulama yapılmak üzere kurulur. Kuruluşları tamamlanıncaya kadar merkezlerin görevlerinin Bakanlığın hangi birimlerine yürütüleceği Bakanlık tarafından belirlenir” hükmü yer almıştır.

Kanunun “Mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları” kenar başlıklı 3 üncü, “Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları” kenar başlıklı 4 üncü ve “Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları” kenar başlıklı 5 inci maddelerine göre verilen tedbir kararlarına ilişkin, şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından yerine getirilmesi hüküm altına alınan hizmetler Bakanlık il ve ilçe müdürlükleri tarafından yürütülecektir.

Bu itibarla;

A. İl ve İlçe Müdürlükleri;

1) Kanun kapsamındaki iş ve işlemlerle ilgili olarak mülki amir, mahkeme, Cumhuriyet savcısı veya kolluktan gelen kararları veya diğer işlemleri kayıt altına almak, takip etmek ve ifası ile ilgili iş ve işlemleri yapmak üzere bir müdür ve/veya müdür yardımcısını görevlendirmek ve adı geçen makam ve mercilere bildirmek,

2) Kanun kapsamındaki tüm başvuru ve kararlara dair belgeleri dosyalayıp kayıt altına almak ve veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak,

3) Elde edilen verileri haftalık olarak "Ek-1" örnekteki formu doldurmak suretiyle Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne göndermek,

4) Tedbir kararlarının, yerine getirilmesini ve uygulanmasını takip etmek ve hâkim tarafından istenilmesi halinde taraflar üzerindeki etkilerini izleyerek raporlamak,

5) Gerekli hallerde, tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvurularda bulunmak,

6) Şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak,

7) Bakanlık bünyesinde bulunan çağrı merkezine bu Kanun kapsamında yapılacak başvuruları izlemek,

8) Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik olarak, bu Kanun çerçevesinde sunulacak hizmetlerin, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde sunulmasını sağlanmak,

hususlarında yükümlüdürler.

B. Ayrıca, bu Kanun kapsamında il ve ilçe müdürlükleri tarafından;

1) Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığının resen, ihbar, şikâyet veya herhangi bir sebeple öğrenilmesi halinde, en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden tedbir kararı alınmasının talep edilmesi,

2) Tedbir kararına rağmen şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşılması halinde, tedbir kararını veren merci ya da makamdan, tedbirin devamı, süresinin ya da şeklinin değiştirilmesi,

3) Şiddet veya şiddet uygulama tehlikesinin ortadan kalktığına tespit edilmesi halinde tedbirin kaldırılmasının talep edilmesi,

4) Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca, mülki amir tarafından korunan kişinin çocukları için kreş imkânı sağlanmasına karar verilmesi halinde, mülki amirin kararında belirtilen süre ile sınırlı olmak üzere, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek şartıyla, Bakanlık bütçesinin (il müdürlüğü bütçesinin) ilgili tertibinden karşılanarak kreş imkânının sağlanması,

5) Korunan kişinin çocukları ile ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kararın icrasının refakatçi eşliğinde yapılması ve refakatçinin 09/06/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 25/b maddesine göre Bakanlığın il veya ilçe müdürlükleri personeli arasından görevlendirilmesi,

6) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişilerin Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilmesi, barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde ise kişinin ve beraberindekilerin kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde, giderleri Bakanlık bütçesinin (il müdürlüğü) ilgili tertibinden karşılanmak üzere, geçici olarak barınma imkânı sağlanması, Hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişilerin, kararın gereklerine aykırı hareket etmeleri ve bu durumdan bilgi edinilmesi halinde, kişinin fiili ayrıca bir suç oluştursa bile, derhal işlem yapılmadığı takdirde korunan kişinin veya beraberindekilerin zarar görmesi, hayati tehlikesi bulunması veya şiddetin önlenememesi gibi gecikmesinde sakınca bulunan hallerde derhal ilgili kolluğa, diğer hallerde ise Aile Mahkemesi Hâkimliğine bildirimde bulunulması ve sürecin takip edilmesi,

7) Verilen önleyici tedbir kararlarının ihlali halinde zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin verilerin toplanması, "Ek-2" formunun doldurulmak suretiyle sicilinin tutulması,

8) Korunan kişiye; hakları, destek alabileceği kurumlar, psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde yardım ve danışmanlık yapılması, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik edilmesi ve meslek edinme kurslarına katılımına yönelik faaliyette bulunulması,

9) Hâkimin isteği üzerine; hakkında tedbir kararı verilen kişilerin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlanıp sunulması,

10) Hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin, bu Kanun hüküm-

leri çerçevesinde, teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programları ile meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunulması,

11) Hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin; alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, kolluk refakatinde bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasının sağlanması ve takibi,

12) Hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanların; bu hâllerinin devamı süresince, 31/05/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 60. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabi tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılarak bu kapsamda gerekli işlemlerin yapılması,

13) Hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderlerinin Bakanlık bütçesinin (il müdürlüğü bütçesinin) ilgili tertiplerinden karşılanmasının sağlanması,

14) Bakanlık il ve ilçe müdürlüklerince, buldukları yerlerdeki kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılma konusunda Bakanlık Hukuk Müşavirliğinden görüş alınması,

C. Bu Kanun hükümlerine göre, ilgili mülki amir ve kolluk tarafından;

1) Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebileceğinden, ihbarı alan mülki amir veya ihbar konusu şiddet fiilini soruşturmakla görevli kolluk biriminin amirince, tedbir kararının alınması için gerekli iş ve işlemlerin yapılması ve bu iş ve işlemlerin safahat ve sonucu hakkında her gün en geç saat 16.00'da en seri vasıtalarla Bakanlık il ve ilçe müdürlüklerine

bildirimde bulunulması,

2) Mülki amirler tarafından, koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının uygulanmasına yönelik olarak kurumlararası koordinasyonun sağlanması,

3) Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının niteliğine göre talep edenin bulunduğu veya kararın uygulanacağı yerdeki görevli birimler tarafından uygulanmasının sağlanması,

4) Mülki amirler ile kolluk amirlerine yapılan başvurular ve bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararların, başvuru yapılan merci tarafından, Bakanlık ilgili il ve ilçe müdürlüklerine derhâl bildirilmesi, tedbir kararlarının niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına bildirimde bulunulması,

5) Hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişinin, barınma yerinin yetersiz kaldığı hâllerde mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun talebi üzerine kişinin ve beraberindekilerin kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde, giderleri Bakanlık bütçesinin (il müdürlüğü bütçesinin) ilgili tertibinden karşılanmak üzere geçici olarak barınma imkânı sağlanması,

6) Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararı ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden kişilerin yerleşim yeri veya buldukları yer ya da tedbirin uygulanacağı yerin kolluk birimi görevli ve yetkili olup, buna göre işlem tesis edilmesi,

7) Korunan kişinin, kolluk tarafından yapılacak tahkikat ve risk değerlendirilmesi sonucunda, derhal işlem yapılmaması halinde mağdurun hayatının tehlikeye girmesi, suç işlenmesinin önlenememesi ve mülki amirden karar almak için vakit bulunmaması halinde, resen veya ilgilinin talebi üzerine geçici koruma tedbir kararı alınarak mülki amirin onayına sunulması,

8) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından verilen tedbir kararının şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilmesi ve mahkemeye bildirimde bulunulması,

9) Kolluk tarafından, hakkında tazyik hapsine karar verilen ilgilinin cezaevine nakli ile ilgili işlemlerin yapılarak yakalama tarihi ve infazın sona erdiği tarih hakkında il ve ilçe müdürlüklerine bilgi verilmesi,

15) Kanun'un "Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları" kenar başlıklı 3 üncü, "Tedbir kararlarının bildirim ve uygulanması"

kenar başlıklı 10 uncu, “Geçici maddi yardım yapılması” kenar başlıklı 17 nci ve “Sağlık giderleri” kenar başlıklı 19 uncu maddeleri ile hüküm altına alınan ödemelerin yapılacağı bütçe kalemleri hakkında Maliye Bakanlığından tertip açılarak ödenek temin edilmesi konusunda talepte bulunmuş olup bu iş ve işlemler gerçekleşinceye kadar; Valilikler tarafından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, İl Özel İdareleri ve her türlü mahalli imkânlar kullanılmak suretiyle, mağduriyete sebebiyet verilmeksizin, gerekli ödemelerin yapılması,

Hususlarına azami dikkat ve özen gösterilerek yerine getirilmesini ve uygulamada herhangi bir aksaklığa yer verilmemesini rica ederim.

Fatma ŞAHİN
Bakan

AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN'UN UYGULANMASI

Sayı :19120602-010-06-02-0482-2014-406

20/02/2015

GENELGE

No : 154

Aile, toplumsal bünyenin en önemli ve esaslı altyapı dokusunu meydana getirmektedir. Toplum ve devlet için çok önemli bir yere sahip olan aile, en eski ve en asli bir birlikte yaşama şeklidir. Ailenin toplum ve devlet açısından taşıdığı bu önem, onun uluslararası belgelere konu edilmesine ve devletlerin aileyi korumaya yönelik düzenlemeler yapmalarına yol açmıştır.

Ailenin korunması sadece aileyi ilgilendiren bir mesele değil, aynı zamanda toplumu da ilgilendiren bir konudur. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de aile kurumu risk altındadır. Bu yüzden ailenin korunması için gerekli önlemlerin alınması zorunluluğu her geçen gün artmaktadır.

Ayrıca, son yıllarda başta kadınlar olmak üzere kişilere karşı işlenen şiddet olayları toplumumuzu sarsan boyutlara ulaşmıştır. Her geçen gün yaşanan dayak, işkence ve cinayet gibi şiddet olayları görsel ve yazılı basında izlenmektedir. Bu olaylara daha çok kadınlar ve çocuklar maruz kalmaktadırlar.

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesinde kadına yönelik şiddet, "ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" şeklinde tanımlanmaktadır.

Kişilere yönelik şiddetin bir insan hakkı ihlali olduğu gözetilerek bununla mücadelenin bir devlet politikası olarak kabul edilmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, şiddetin önlenmesi, kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin ülkemizde de bu gerekçelerle düzenlemeler yapılmıştır.

Bilindiği üzere;

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “Ailenin korunması ve çocuk hakları” kenar başlıklı 41 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında; “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile plânlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar”,

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Kasten yaralama” kenar başlıklı 86 ncı maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde; “Kasten yaralama suçunun; a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı, işlenmesi hâlinde şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”,

Hükümleri yer almaktadır.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da ise; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlenmektedir.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin “Tebdir kararının ilgili makamlara iletilmesi ve yerine getirilmesi” kenar başlıklı 35 inci maddesinde ise; tebdir kararlarının, kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına, kolluğa veya müdürlüğe gecikmeksizin en seri vasıtalarla bildirileceği, korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde barınma yeri sağlanmasına ilişkin koruyucu tebdir kararları ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tebdir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tebdir kararı verilen kişinin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tebdirin uygulanacağı yerdeki kolluk kuvvetlerinin görevli ve yetkili olduğu, tebdir kararlarına aykırılığın tespit edilmesi halinde ise bu hususun tutanakla tespit edilerek Cumhuriyet başsavcılığına gönderileceği ifade edilmiştir.

Öte yandan; 6284 sayılı Kanun, 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununun “Tanık koruma tedbirleri” kenar başlıklı 5 inci maddesinin (d) bendine atıfta bulunmak suretiyle 5726 sayılı Kanun kapsamında bulunanlar hakkında uygulanabilecek tanık koruma tedbirlerinden kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi tedbirine dayalı olarak gerçekleştirilen gizlilik işlemlerinin, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan

kişiler bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağına anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına bağlı olarak uygulanabileceği yönünde düzenleme öngörmektedir.

Cumhuriyet Başsavcılıkları İle Adli Yargı İlk Derece Ceza Mahkemeleri Kalem Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin “Ailenin korunması kararlarının kaydı” kenar başlıklı 21 inci maddesinde; 6284 sayılı Kanun uyarınca hâkim tarafından verilerek Cumhuriyet başsavcılığına gönderilen tedbir kararları ile zorlama hapsi kararlarının safahatını gösterir nitelikte kararların, infaz kaydından farklı olarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) ayrı bir bölüme kaydedilmekte olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca aile içi şiddet olaylarına ilişkin bilgi toplama sistemini geliştirmek, kayda dayalı standart bir bilgi girişi ile bu alandaki analiz kapasitesini artırmak, mağdura destek hizmeti veren kurum ve kuruluşları izleyebilmek amacıyla “Aile İçi Şiddet Olayları Kayıt Formu” ülke genelinde tüm polis merkezlerinde tutulmaktadır.

Kadınların şiddetten korunmasına ilişkin 30 Nisan 2002 tarih ve Rec (2002) 5 sayılı Tavsiye Kararı’nda, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, üye devletleri, şiddete karşı gerekli olan her alanda ulusal politikalar başlatmaya, geliştirmeye ya da bu politikaları iyileştirmeye davet etmektedir. Bakanlar Komitesi, üye devletlere, kadınlara yönelik ciddi şiddet eylemlerini cezalandırmalarını, şiddet kurbanlarına dava açma imkânı sağlayacak ve şiddet kurbanlarının etkin bir şekilde korunmalarını sağlayacak gerekli tüm tedbirleri almalarını ve savcılarını kamu davası açıp açmamaya karar verirken kadına yönelik şiddeti ağırlaştırıcı ya da belirleyici bir faktör olarak değerlendirmeye teşvik etmelerini tavsiye etmektedir.

Bu amacı gerçekleştirmek üzere çıkarılan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun uygulanmasında, önleme ve koruma tedbiri kararlarının kaydı, infazı ve takibinde izlenecek yöntem ile mahkeme tarafından itiraz yolu açık olmak üzere verilen kararların infazında hâsıl olan tereddütler sorunlara neden olmaktadır.

Bu itibarla;

1) Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasındaki eşitliğe dayandığına ilişkin Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri de göz önünde bulundurularak, 6284 sayılı Kanun kapsamında, Cumhuriyet savcılığı tarafından aile içi şiddete maruz kalındığının öğrenilmesi hâlinde, bu konuda herhangi bir şikâyet de gerekmediğinden derhâl soruşturmaya baş-

lanılması ve ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesi hâkimine bildirimde bulunulması,

2) 6284 sayılı Kanun gereğince verilen tedbir kararının, Cumhuriyet Başsavcılıkları İle Adli Yargı İlk Derece Ceza Mahkemeleri Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin 21 inci ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin 35 inci maddesi uyarınca ailenin korunması kararları kaydına işlenmesi gerektiğinden bu işlemin UYAP ortamında yapılmasını müteakiben Cumhuriyet başsavcılıklarınca kararın infazı için ivedilikle ilgili kolluk birimine gönderilmesi,

3) Aile içi şiddet olayına maruz kalan mağdurların takip edilebilmesi, tekrarlanan şiddet olaylarına karşı gerekli önleyici ve adli müdahalelerin yapılması bakımından soruşturmanın başlangıcından infazın tamamlanmasına kadar tedbir kararının aşamalarının takibinin sağlanması amacıyla tedbir kararının kanunun amacına uygun olarak infazının ivedi olarak yapılabilmesi için;

a. Kararın uygulanmasının genel kolluk kuvvetleri marifeti ile izlenmesi,

b. Kolluğun izleme görevinin kararın verildiği tarihte başlayacağına dikkate alınması,

c. Gerektiğinde tedbir kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine imkân tanınması,

d. Verilen tedbirlerin, sürenin bitimi beklenmeyerek Yönetmeliğin 35 inci maddesinin beşinci fıkrasında öngörüldüğü şekilde yerine getirilip getirilmediğinin kontrol edilerek kolluğun izleme ve kontrol görevinin; lehine tedbir kararı verilen kişinin konutunun haftada bir kez ziyaret edilmesi, ikinci derece yakınları dâhil olmak üzere yakınları ile iletişim kurulması, komşularının bilgisine başvurulması, oturulan yerin muhtarından bilgi alınması, bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılması gibi yerinde gözlem ve bilgilere dayanıp dayanmadığının mutlak suretle araştırılması, düzenli aralıklarla yapılan izleme tutanaklarının UYAP ortamına aktarılarak bu konularda herhangi bir aksamaya sebebiyet verilmemesi ile ihmali görülenler hakkında gereğine tevessül edilmesi,

e. Mahkeme, Kanunda sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebileceğinden, bir kişi hakkında birden fazla tedbir kararı verilmesi durumunda, bu tedbirlerin UYAP ortamında tutulan ailenin korunması kararları kaydına tek bir kayıt altında ve türleri de belirtilmek suretiyle kaydedilerek kararda

belirtilen sürenin sona ermesi hâlinde infazen, tedbirin ihlali durumunda ise bu sebeple ilgili kaydın kapatılması,

f. Tedbirlere ilişkin başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine dair kararların Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının il ve ilçe müdürlüklerine bildirilmesi gerektiğinin hatırdan çıkarılmaması,

4) 6284 sayılı Kanuna göre verilen geçici tedbir niteliğindeki kararların infaz edilebilmesi için kesinleşmesine gerek bulunmadığının bilinmesi,

5) Soruşturma ve tedbir talebinin ilgili mahkemeye iletilmesi ile verilen kararların infazının anılan mevzuatın konuluş amacına uygun, etkin ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesinin sağlanması bakımından söz konusu işlemlerin takibinin belirli Cumhuriyet savcısı ve adliye personeli ile bürolarca yapılması, bu alanda görev yapacak personelin uzmanlaşmasının sağlanması,

Konularında gerekli dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Bekir BOZDAĞ
Bakan

KADIN İSTİHDAMININ ARTIRILMASI VE FIRSAT EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASI

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 25/05/2010

Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 27591

GENELGE

2010/14

Kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma amaçlarına ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret imkânının sağlanması şarttır.

Bu amaçla;

1. Kadının istihdamı alanındaki mevcut sorunların tespiti ile bu sorunların giderilmesine yönelik ilgili tüm tarafların gerçekleştirdiği çalışmalarını izlemek, değerlendirmek, koordinasyon ve işbirliğini sağlamak üzere, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında; Adalet, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Köy İşleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlıklarından ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığından müsteşar yardımcısı; Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumundan Başkan veya Genel Müdür; TOBB, TESK, memur, işçi ve işveren konfederasyonları temsilcileri ile Kurul tarafından bir yıl süre için tespit edilecek kadın istihdamı konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve üniversite temsilcilerinden müteşekkil "Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu" oluşturulacaktır. Kurulun çalışma usul ve esasları ilk toplantıda Kurul tarafından belirlenecektir.

2. Öncelikle kamuda kadın istihdamına ilişkin fırsat eşitliğini ve bu konuda çıkarılan kanun, yönetmelik ve diğer düzenlemelerin uygulanmasını izlemek üzere tüm Bakanlıklarda müsteşar yardımcısı seviyesinde bir görevlendirme yapılacaktır, ayrıca bir birime "Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği"ne ilişkin görev verilecektir.

3. Gerek kamu gerekse özel sektör iş yerlerine yönelik yapılan her türlü denetimde 4857 sayılı İş Kanunu'nun 5. maddesinde ifade edilen cinsiyet eşitliğine ilişkin hükümlere uyulup uyulmadığı hususlarına denetim raporunda yer verilecektir.

4. Kamu kurum ve kuruluşları ve yerel yönetimler hazırlayacakları stratejik plan, performans programları ve faaliyet raporlarına kadın-erkek eşitliği yaklaşımını dahil edecekler, bu metinlerde istatistiksel veriler ile bilimsel araştırmalar ve bunlar için kullanılacak ödeneklere yer verilecektir.

5. Kamu kurumlarınca mevzuat taslakları hazırlanırken, fırsat eşitliği etki değerlendirmesi yapılarak taslakların ekinde sunulacaktır.

6. Kamu kurum ve kuruluşlarında işe giriş sınavları ve hizmet içi eğitim programlarına katılım, görevde ve unvanda yükselme (terfi), üst yönetim kademelerinde görev alma hususlarında cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmayacak, kadın-erkek fırsat eşitliği ilkesi gözetilecektir.

7. Tüm kamu kurum ve kuruluşları, hizmet içi eğitim programlarında "kadın-erkek fırsat eşitliği" konusuna yer vereceklerdir.

8. İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları çalışmalarında kadın-erkek fırsat eşitliğini gözetilecek ve bu kurullara "kadın" konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarından bir temsilcinin katılımı sağlanacaktır.

9. İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları tarafından iller bazında yapılacak iş piyasası analizlerinden hareketle kadın istihdamı için ön plana çıkan sektörlerle yönelik mesleki beceri eğitimlerine ağırlık verilecektir. Konuya ilişkin faaliyetler ve sonuçlarını içeren raporlar her yıl ocak ayında Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kuruluna gönderilecektir,

10. Halk Eğitim Merkezleri, Toplum Merkezleri, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler tarafından yürütülen tüm yaygın eğitim faaliyetleri ve mesleki eğitim programları, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği sağlanarak kadının insan hakları, eğitim ve istihdam olanakları, iş arama süreçlerinde danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ilişkin konuları da içerecek şekilde planlanacaktır.

11. Kadın konukevlerindeki şiddet mağduru kadınlar ile tahliyesine bir yıldan az kalmış olan cezaevindeki kadınlar ve kocası ölmüş veya boşanmış kadınların sosyal yaşama katılımlarının sağlanması amacıyla gerçekleştirilecek projelere öncelik tanınacaktır.

12. Çalışma yaşamına ilişkin istatistikler cinsiyet temelinde toplanacaktır. Ayrıca ev eksenli çalışan kadınlara ilişkin düzenli ve sistemli istatistikler toplanacak, araştırmalar yapılacaktır.

13. 4857 sayılı İş Kanunu'nun ilgili hükümleri gereği kamu ve özel iş yerlerinde kreş ve gündüz bakımevi yükümlülüğünün yerine getirilmesi sağlanacak ve denetlenecektir.

Bilgilerini ve gereğini önemle rica ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 19120602-010-06-02-0482-2014-E.2002/99425
Konu : Ailenin Korunması ve Kadına Karşı
Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun
Uygulanması

17/12/2019

GENELGE
No: 154/1

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet suçlarının soruşturmaları ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında verilen önleyici ve koruyucu tedbir kararlarının uygulanması sırasında ortaya çıkan sorunların giderilmesi ve yol gösterici olması amacıyla, 20/02/2015 tarihli ve 154 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanması” konulu Genelgenin güncellenmesinde fayda bulunduğu değerlendirilmiştir.

Aile kurumu, toplumun en küçük birimi olup toplumsal yapının temeli ve geleceğimizin teminatıdır. Sağlıklı bir toplumsal yapının devamı için aile kurumunun taşıdığı önemin ve insan haklarına dayalı hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak, aile ve aile bireylerinin korunmalarına yönelik düzenlemelere hem ulusal hem de uluslararası metinlerde yer verilmiştir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41 inci maddesinde ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı belirtilmekte, 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde de, aile içi ve kadına yönelik şiddetin tüm hâllerinin, ayrımcılığın ve aile içi şiddetin önlenmesi, şiddete uğrayanlara yardım ve koruma için politikalar oluşturulması öngörülmektedir.

20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284 sayılı Kanunda, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ile, bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Aynı Kanunda, şiddet ve kadına yönelik şiddet tanımlarına yer verilmiş, koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına ayrıntılı şekilde değinilerek, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek hizmetlerinin verildiği, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) görev ve sorumlulukları ortaya konulmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da kadına yönelik şiddet, kadına yönelik ayrımcılığın en belirgin göstergelerinden birisi olarak kabul edilmekle, tüm dünyada ve ülkemizde çözümlenmesi gereken önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Opuz/Türkiye kararında, başvuru ve annesinin maruz kaldığı şiddet karşısında yetkili mercilerin etkisiz ve hareketsiz kalması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ihlali olarak kabul edilmiş ve asıl sorunun mevzuattan değil, söz konusu düzenlemelerin uygulamaya yansıtılmamasından kaynaklandığı da ifade edilmiştir.

Şiddetle etkin mücadele edilebilmesi için; ilgili bütün kurumların eşgüdüm içerisinde çalışmaları, şiddeti doğuran nedenlere odaklanılması ve mağduru koruyucu mekanizmaların yanında şiddet uygulayan kişilere yönelik önleyici tedbirler üzerinde de yoğunlaşılması gerekmektedir. ŞÖNİM'lerin görev ve sorumlukları, özellikle önleyici sosyal hizmetlerin yürütülüp geliştirilmesinde önemli bir işleve sahiptir. Bu kapsamda, şiddet mağdurunun talebi üzerine konuya temas eden kolluk personeli ve ŞÖNİM uzmanlarının vakayı titizlikle inceleyerek doğru tedbir kararları önermeleri önem arz etmektedir.

Diğer yandan, 6284 sayılı Kanun kapsamındaki şikâyet ve talepler sonrasında kolluk tarafından düzenlenen "Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olay Kayıt Formu"nun mutlaka kişiye ve olaya uygun olarak düzenlenmesi istenilmelidir. Zira durumun özelliğine göre verilecek tedbirlerin türü ve niteliği bu aşamada anılan form üzerinden şekillenmektedir.

Bilindiği üzere, 6284 sayılı Kanun esasen bir ceza veya ceza muhakemesi kanunu olmayıp, bu Kanun kapsamındaki kişilere yönelik şiddetin önlenmesine dair tedbirlerin usul ve esaslarını düzenlemektedir. Suçlara ilişkin olarak genel usul ve güvenceler saklı kalmak üzere anılan Kanun, başvuru üzerine süratle harekete geçilmesine yönelik ayrı bir usul öngörmektedir.

Öte yandan, 6284 sayılı Kanun uygulamaları yanında, çocuğun yüksek yararı ilkesi uyarınca vakanın özelliğine göre çocukların psikolojisi, sosyal yaşamı, eğitim hayatı ve ebeveynleri ile uygun ortamlarda ilişki kurabilmelerine de imkân tanıyan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca uygun tedbir istemlerinde bulunulması hususu da gözetilmelidir.

Bu itibarla;

A) Aile içi ve kadına karşı şiddet suçlarına ilişkin yürütülen soruşturmalarda;

1- Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde, "Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Bürosu" kurulması ve bu bürolarda çalışan Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşmalarının sağlanarak zorunlu durumlar dışında farklı işlerde görevlendirilmemesi ve sık işbölümü değişikliği yapılmaması,

2- Cumhuriyet başsavcılıklarına yapılan şikâyet başvurularında gerekli soruşturma işlemlerinin ikmali için müracaat evrakının doğrudan kolluğa havalesinden kaçınılması, müracaat sahibinin Cumhuriyet savcısı tarafından ayrıntılı şekilde ifadesi alınarak şikâyet ve delillerinin açıklattırılması ve buna göre ikmali istenilen hususlar açıkça bildirilerek kolluk birimlerinin talimatlandırılması,

3- Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca verilen yetkilerin maddi gerçeğe ulaşmak için etkili şekilde kullanılması, soruşturma konusunu aydınlatmaya yarayacak her türlü bilgi, belge ve delilin zamanında, eksiksiz ve ayrıntılı şekilde toplanması,

4- Eylemle orantılı ceza muhakemesi koruma tedbirlerine başvuru hususunun değerlendirilmesi; mağdurun daha önce başka şikâyetinin bulunup bulunmadığının mutlaka kontrol edilmesi, süregelen şiddet vakalarının tespiti halinde şüpheli hakkında zincirleme eylemlerle orantılı koruma tedbirlerine başvuru hususunun da göz önünde bulundurulması,

5- Kural olarak gizli olan soruşturma evresiyle ilgili ifade, tutanak, belge, ses ve video kaydı gibi delillerin internet ve sosyal medya gibi platformlarda paylaşılmasının önüne geçilmesi, kanuni zorunluluk nedeniyle gizli tutulan bilgilerin üçüncü kişilere verilmesinin, Türk Ceza Kanununun 285 inci maddesi uyarınca “Gizliliğin ihlali” suçundan sorumluluk doğuracağına bilinmesi,

6- Özel hayatın gizliliği, mahremiyet hakkı, lekelenmeme hakkı, kişisel verilerin korunması gibi temel hakların korunmasına önemle riayet edilmesi,

7- Mağdurun hayatı tehlikesinin bulunması halinde, talebinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın yaşama hakkının korunmasını sağlamak amacıyla 6284 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi uyarınca geçici koruma altına alma tedbiri hususunda karar verilmek üzere gereğinin takdiri için mülkî amire bildirilmesi,

B) Tedbir karar ve uygulamalarında yukarıda belirtilen uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat hükümleri gözetilerek;

1- 6284 sayılı Kanun kapsamındaki şiddet mağdurlarının vakanın özelliğine göre kaygı düzeylerinin yüksek olduğu durumlarda beyanlarının uzman eşliğinde adli görüşme odalarında alınması,

2- Şiddet gördüğü iddiası ile;

a) Cumhuriyet savcılığına müracaat eden kişilerin ayrıntılı beyanları alındıktan sonra, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden 6284 sayılı Kanunun 15 inci maddesi uyarınca ayrıntılı sosyal araştırma raporu talep edilmesi, bu aşamada alınan beyan dikkate alınarak uygun koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının istenilmesinde tereddüt edilmemesi,

b) Kolluk birimlerine müracaat eden kişiler hakkında "Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olay Kayıt Formu" nun eksiksiz şekilde ve titizlikle düzenlenmesinin istenilmesi ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden ayrıntılı sosyal araştırma raporu talep edilmesi, bu aşamada olay kayıt formu dikkate alınarak uygun koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının istenilmesinde tereddüt edilmemesi,

c) Cumhuriyet savcılığı veya kolluk birimlerine müracaat eden kişinin beyanları alındıktan sonra talebi hâlinde kolluk marifeti ile ŞÖNİM'e gönderilmesi,

3- 6284 Sayılı Kanunun 15 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları uyarınca şiddet mağduru ve şiddet uygulayana yönelik; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, ekonomik ve psikolojik durumu ile şiddet uygulayanın toplum açısından taşıdığı riski de ortaya koyan ayrıntılı sosyal araştırma raporlarının mahkemeye sunularak uygun tedbirlere hükmedilmesi hususunda talepte bulunulması,

4- Şiddet mağduru hakkında koruyucu tedbirler yanında, şiddet uygulayana yönelik önleyici tedbirlerin de gözetilmesi; özellikle öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranışları değiştirmeyi hedefleyen eğitim, danışmanlık, rehabilite, tedavi ve muayene gibi alternatif tedbirlerin de talep edilmesi,

5- Kişiyi güvenliğinden endişe etmesini gerektirecek şekilde korku ve çaresizlik içinde bırakacak ısrarlı bir takip söz konusu ise, mutlaka vakaya uygun tedbir istemlerinde bulunulması,

6- 6284 sayılı Kanun kapsamında taraflar hakkında tedbir isteminde bulunulurken, çocuğun üstün yararı ilkesi uyarınca çocukların psikolojisi, sosyal yaşamı, eğitim hayatı ve ebeveynleri ile uygun ortamlarda ilişki kurabilmeleri de gözetilerek 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa göre de başta danışmanlık tedbiri olmak üzere uygun tedbir kararlarının talep edilmesi,

7- a) 6284 sayılı Kanun kapsamında korunan kişiler bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağına anlaşılması hâlinde anılan Kanunun 4 üncü maddesi uyarınca ilgilinin aydınlatılmış rızasına bağlı olarak kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi tedbiri hususunda bir karar verilmek üzere hâkimden talepte bulunulması, bu kararın sadece korunan kişiye tebliğ edilmesi,

b) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi kararından beklenen amaç ve faydanın gerçekleşebilmesi için, kararın uygulanmasında gizlilik kuralına riayet edilmesi konusunda ilgililerin uyarılması, aksine davranışın Türk Ceza Kanununun 258 inci maddesi uyarınca “Göreve ilişkin sırrın açıklanması” suçundan sorumluluk doğuracağına hatırlatılması,

8- Koruyucu ve önleyici tedbir taleplerinde bulunulurken, tedbir talep eden ve edilen hakkında daha önce başkaca bir tedbir kararı verilip verilmediği konusunda UYAP taraf tedbir kayıtlarının mutlaka sorgulanması,

9- a) Korunan kişiye yapılacak tebligatlarda ŞÖNİM’e ait adres bilgilerinin kullanılması hususunun dikkate alınması,

b) 6284 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca, gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgilerin ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgilerin resmi kayıtlarda gizli tutulması hususuna riayet edilmesi,

10- Hakkında tedbire hükmedilen kişilerin varsa yeni adres kayıtlarının alınması, vakanın özelliği ve tedbir kararlarının vasıf ve mahiyeti gözetilerek başta Tebligat Kanununun 2 nci maddesinde belirtilen “tehirinde zarar umulan iş” kapsamında kolluk vasıtası ile tebligat olmak üzere, usulüne uygun şekilde farklı tebliğ yöntemlerine başvurulabileceğinin göz önünde bulundurulması,

11- Tedbir yükümlüsüne tedbire uyması gerekliliği ve tedbir kararının ihlâli durumunda zorlama hapsi gibi neticelerin hatırlatılarak, bu süreçte ayrı bir sosyal araştırmanın da yapılarak mahkeme tarafından verilen kararın gözden geçirileceği hususlarının bildirilmesi,

12- 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının, Kanunun amacı dikkate alınarak ivedilikle ve etkin bir şekilde uygulanması için;

a) Cumhuriyet savcılığınca önleyici ve koruyucu tedbir talebinde bulunulması hâlinde, mahkemece verilen tedbir kararlarının takip ve denetimi açısından ilgili kurumlara ve kolluğa iletilmesi için Cumhuriyet savcılığına gönderilmesi,

b) Kolluk birimleri, ilgili şahıs ya da mülki amir tarafından doğrudan hâkim ya da mahkemeden talep edilen önleyici ve koruyucu tedbir taleplerinin Cumhuriyet savcılığı aracı kılınmaksızın gereği için doğrudan hâkim ya da mahkemeye gönderilmesi,

c) Önleyici tedbir kararlarının uygulanmasının kolluk birimleri marifeti ile izlenmesi,

ç) Tekrarlanan şiddet olaylarına karşı gerekli önleyici ve adli müdahalelerin yapılması bakımından, soruşturmanın başlangıcından infazın tamamlanmasına kadar tedbir uygulamalarının takibinin etkin bir şekilde yapılması,

d) Verilen tedbirlerin kararda öngörüldüğü şekilde yerine getirilip getirilmediğinin, sürenin bitimi beklenmeden 6284 sayılı Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin 35 inci maddesinin beşinci fıkrası uyarınca titizlikle incelenmesi ve gereğine tevessül edilmesi,

e) Koruyucu ve önleyici tedbir taleplerinin kabulüne dair kararların, mahkeme tarafından şiddet uygulayana ve korunan kişiye tebliğ edilmesi, talebin reddine dair kararların ise yalnızca talepte bulunana tebliğ edilmesi,

f) Korunan kişi hakkında barınma tedbirine hükmedilmesi hâlinde tebliğin yapılması için kararın ŞÖNİM'e gönderilmesi,

g) Tedbirlere ilişkin başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine dair kararların ŞÖNİM'e UYAP üzerinden bildirilmesi,

13- Hâkim tarafından verilen önleyici tedbir kararlarının tefhim veya tebliğ edilmemesi kararın uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğinden, kararın infaz edecek birime teslim edildiği tarihte infazına başlanması,

14- Tedbir kararlarının ihlali nedeni ile zorlama hapsi kararı verilebilmesi için tebliğ evrakında "kararın gereklerine aykırı hareket edildiğinde zorlama hapsi uygulanacağı" yönünde meşruhata yer verilmesi,

15- Zorlama hapsi kararlarının;

a) İtiraz kanun yoluna tabi olması ve kesinleşmeden infaz edilememesi hususları dikkate alınarak mahkeme tarafından ilgisine tebliğ edilmesi,

b) Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğinin 8 inci maddesi uyarınca, kapalı ceza infaz kurumlarında infaz edilmesi gerektiği,

c) Koşullu salıverme ve denetimli serbestlik gibi infaz uygulamalarına konu edilemeyeceği,

16- 6284 Sayılı Kanununun 15 inci maddesi uyarınca ŞÖNİM'lerden, tedbir kararlarının uygulanma sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor tanzim edilerek gönderilmesinin istenebileceği,

Konularında gerekli dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Abdulhamit GÜL
Bakan

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
İller İdaresi Genel Müdürlüğü

Sayı : 23635644-249-E.1
Konu : Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

01/01/2020

DOSYA

Aile içi ve kadına yönelik şiddet tüm dünyada ve ülkemizde çözümlenmesi gereken önemli sorunların başında gelmektedir. Bu şiddet eyleminin; mağdura yakın bir kişi tarafından işlenmesi, tekrar etmesi, hatta süreklilik içermesi ve kadın üzerinde ağır duygusal ve fiziksel etkilerinin olmasına rağmen çoğu zaman dışa aksettirilmek istenmemesi gibi birçok nedenden dolayı diğer şiddet türlerinden farklılık arz etmektedir. Bu yönü itibariyle aile içi ve kadına yönelik şiddet konusunda devletlerin ayrı bir yükümlüğü bulunmakta ve aktif bir rol üstlenmesi gerekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da vurgulanan devletin özen yükümlülüğü; diğer şiddet türlerinde olduğu gibi ceza hukuku aracılığıyla cezalandırma tehdidinin ötesinde kadın şiddete uğradığında ve şiddetten kaçtığına kadının güvenliğini sağlama, şiddete uğramasını engelleyecek tüm önlemleri alma ve hayatını sürdürebileceği maddi ve fiziki koşulları oluşturma, şiddete karşı danışma ve yardım hatları kurma, gerekli yasal düzenlemeleri yapma, eylem planları yürürlüğe koyma, farkındalık için kampanyalar düzenleme vb. farklı birçok önlemi devletin aynı anda alması anlamına gelmektedir.

Devletimiz, bu hassas ve ciddi konuda sorumluluklarını yerine getirmek için Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının belirlediği ilkeler kapsamında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 6284 sayılı Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) Hakkında Yönetmelik hükümleri ile aile içi ve kadına yönelik şiddet ile mücadele hususunda gerekli mevzuat düzenlemelerini yapmıştır.

Aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele ile ilgili olarak anılan mevzuat, özel hukuk ve ceza hukuku alanında alınan tedbirler doğrultusunda esaslı bir sistem kurulmuş bulunmaktadır. Ancak tüm dünyada olduğu gibi mevzuat düzenlemeleri sorunun çözümünde yeterli olmamaktadır. Aile içi ve kadına yönelik şiddeti önleme konusunda özen yükümlülüğü bulunan tüm kamu kurumları ve kuruluşları ile bu alanda görev alan kamu görevlileri tarafından da bu sistemin desteklenmesi, sorumlulukların gecikmeksizin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda; aile içi ve kadına yönelik şiddetle topyekün mücadele edilmesi, 2020-2021 döneminde acil alınması gereken önlemlerin kurumlar arası işbirliği ve eşgüdümle uygulanmasının sağlanması amacıyla 75 (yetmiş beş) maddeden oluşan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal İşbirliği ve Eşgüdümün Arttırılmasına Dair Protokol" 25

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine giderek(sS/hfL-n0NtSz-1fdVPx-E5qoAn-bFvg6Orf) kodunu yazınız.

Kasım 2019 tarihinde Cumhurbaşkanlığı himayelerinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanımız, Adalet Bakanımız, Milli Eğitim Bakanımız, Sağlık Bakanımız, Diyanet İşleri Başkanımız ve Bakanlığımızın ortak imzasıyla yürürlüğe girmiştir.

Aile içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için ilgili kanun ve yönetmelikler ile "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı" kapsamında; Bakanlığımızın, valiliklerimizin ve kolluk birimlerimizin görev ve sorumluluğunda olan 01/01/2020 konularda/alanlarda, mevzuat ile verilen görev/sorumlulukların gecikmeksizin uygulanması, alınan tedbirlerde etkinliğin artırılması, kurumsal kapasitenin, koordinasyon ve işbirliğinin geliştirilmesi, toplumsal farkındalık artırma ve bilinç yükseltme hedeflerine yönelik aşağıda belirtilen hususların uygulanması önem arz etmektedir.

A) GENEL ESASLAR

- Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından öncelikli olarak asayiş birimleri, polis merkezleri ve karakollarda görev yapan kolluk görevlilerinden başlamak üzere personelin tamamının iki yıllık süre içinde (2020-2021) aile içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi, bu kapsamdaki yasal mevzuatın etkin uygulanması vb. konularda hizmet içi eğitime tabi tutulması, bu kapsamda hizmet içi eğitim uygulama planı ve sonuçlarının İller İdaresi Genel Müdürlüğüne aylık periyotlarla gönderilmesi,

- Valilikler tarafından, kadına yönelik şiddetle mücadelede; "2020-2021 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı", 6284 sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği ile Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik hükümlerini esas alan aile içi ve kadına yönelik şiddetin engellenmesine yönelik ildeki tüm kamu kurumlarının sorumluluklarını belirten, uygulamaya yön verecek, görev ve sorumlulukların uygulanmasındaki eksiklikleri ortadan kaldırarak koordinasyon ve işbirliğini geliştirici hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ve bu genelge kapsamında belirtilen hususları kapsayan talimat/genelge yayınlanması, yapılacak izleme toplantılarında yayınlanan bu talimatın/genelgenin uygulanmasının ve sonuçlarının valiler tarafından yakinen takip edilmesi,

- **İllerde oluşturulan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme, Değerlendirme Komisyonlarının"** muhakkak valilerin başkanlığında, başta kolluk amirleri olmak üzere, görev ve sorumluluk üstlenen tüm birim/kurum amirlerinin bizzat katılımıyla 3 ayda bir toplanması, toplantılara yetkili Cumhuriyet savcıları ve Aile Mahkemesi hakimlerinin de davet edilmesi,

- "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme, Değerlendirme Komisyonlarının" ilçe düzeyinde ve kaymakamlar başkanlığında ilgili kurum amirleri ile düzenli olarak toplanmasının sağlanması,

- İl/ilçe düzeyinde yapılacak komisyon toplantılarında üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, kadın dernekleri, barolar vb. kurum ve kuruluşlardan etkin katılım sağlanması,

- Aile içi ve kadına yönelik şiddet olgusunun daha çok özel alanda kalması ve bu nedenle yaşanan olayların %80'inin kamu birimlerine yansımaması hususu göz önünde bulundurularak şiddet öncesi önleyici çalışmaların yapılması için; il/ilçelerde muhtarlar, rehber öğretmenler/diğer öğretmenler, aile hekimleri, din görevlileri başta olmak üzere tüm kamu görevlilerine gerekli eğitimlerin verilmesi ve kamu görevlilerinin bu hususta etkin rol almalarının sağlanması ayrıca beyanlara yansımaya bile şiddet olgusunu çağrıştıran durumlarla işleri gereği karşılaşan tüm kamu görevlilerinin bu durumu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl/İlçe Müdürlüğüne bağlı birimlere bildirmesine ilişkin gerekli uyarıların yapılması,

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine giderek(sS/hfL-n0NtSz-1fdVPx-E5qoAn-bFvg6Orf) kodunu yazınız.

- Şiddet öncesi önleyici çalışmalar kapsamında il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının etkinlik ve duyarlılığının artırılması ve bütünleşik bilgi sisteminden yararlanılması,

- Kadın Acil Destek (KADES) Uygulamasının il/ilçe düzeyinde vatandaşa duyurulması ve kullanımının sağlanması konusunda gerekli bilgilendirmenin gerçekleştirilmesi, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması,

- Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı Asayiş Daire Başkanlıkları, Polis Akademisi Başkanlığı ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile işbirliği içinde konusunda uzman görevlilerden oluşturulacak bir komisyon marifetiyle kolluk birimleri tarafından kullanılan "**Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu**"hun, olay bazında risk/tehdit değerlendirmesini daha iyi ortaya koyarak uygulayıcılara yön verme niteliğini artıracak ve meydana gelen mükerrer ve müstakil olayların sağlıklı takibini yapmaya imkân verecek şekilde içerik ve şekil olarak daha bilimsel bir standartta olması için ivedilikle çalışma yapılması,

- Kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele etmek, şiddet mağduru ile şiddet uygulayana ilişkin tüm bilgiler ile koruyucu ve önleyici tedbir kararlarını görebilmek, tedbir kararlarının ihlal edilmesi halinde ise ilgili birimler tarafından mevzuatta belirtilen yetki ve sorumlulukların yerine getirilebilmesi için ilgili personelin harekete geçmesi sağlamak üzere ilgili tüm kurum/kuruluşların dahil olacağı UYAP/POLNET/JABS/ŞÖNİM ortak portalını kurulmasının ivedilikle tamamlanması,

- 6284 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin altıncı fıkrası kapsamındaki korunan kişi ile birlikte diğer aile bireylerinin kimlik ve adres bilgilerinin tüm kurumlara ait resmi kayıtlarda "**Gizli Tutulması**"na ilişkin kararların etkin ve hızlı uygulanmasının temini ve evrak dolaşımını ortadan kaldıracak şekilde elektronik ortamda Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından gerekli alt yapının kurulması,

- Polis Akademisi Başkanlığı ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında kolluğun yetki ve sorumlulukları, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konularına ilişkin eğitim müfredatı hazırlanarak/geliştirilerek bu konunun hemen her seviyede eğitim alacak öğrencilerin eğitimlerinin bir parçası haline getirilmesi,

- Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bünyesinde vatani görevini yapmakta olan er ve erbaşlara; ailenin önemi, erken yaşta ve zorla evlilikler, kadına yönelik şiddetin sonuçları ve bu durumun engellenmesine yönelik eğitimler verilmesi,

- Kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele etmek amacıyla hakim tarafından verilen "Teknik Yöntemlerle Takip" tedbir kararı kapsamında kullanılan "Elektronik Kelepçe Uygulaması Yönetmeliği"nin hazırlanması için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına kolluk birimlerimiz tarafından gerekli desteğin verilmesi ayrıca bu uygulamanın ülke geneline yaygınlaştırılması için; Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı ile işbirliği içinde gerekli altyapının ivedilikle kurulması,

- Vali ve kaymakamlar tarafından Belediye Kanunu gereğince büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000 üstü olan ilçelerde kadın konukevlerinin açılması gerektiği hususunda belediye başkanlarının uyarılması ve bu hususun Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yapılacak teftiş ve denetimlerde göz önünde bulundurulması,

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine giderek(sS/hfL-n0NtSz-1fdVPx-ESqoAn-bFvg6Orf) kodunu yazınız.

• Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında yürütülen tüm işlemlerin il/ilçe düzeyinde tek elden takibinin yapılması için gerekli idari yapılanmanın sağlanması, bu konuda Cumhuriyet savcılığı ve mahkemeler ile çalışan kolluk personelinde mümkün olduğu kadar yer değişikliği yapılmaması.

B) UYGULAMAYA İLİŞKİN HUSUSLAR

• Aile içi ve kadına yönelik şiddet kapsamındaki her türlü ihbar/olay karşısında şiddet mağdurunun yazılı veya sözlü müracaatı olup olmadığına bakılmaksızın genel hükümlere göre gerekli işlemlerin yapılması amacıyla Cumhuriyet savcısının bilgilendirilmesi,

• Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair mevzuat kapsamında mülki makamlara ve kolluk birimlerine verilen görev, yetki ve sorumlulukların gecikmeksizin yerine getirilmesi,

• Kolluk birimlerimiz tarafından müracaat eden kişilerin mevcut risk ve tehdit durumunun ortaya konulması amacıyla doldurulan "Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olay Kayıt Formu" nun eksiksiz şekilde ve titizlikle düzenlenmesi,

• Şiddet mağdurunun hayati tehlikesinin bulunması halinde; bu hususta bir talebinin olup olmadığına bakılmaksızın mağdurun yaşam hakkının korunmasını sağlamak amacıyla 6284 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi uyarınca mülki amirler ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirleri tarafından delil veya belge aranmaksızın ve resen koruyucu tedbirlerin verilebileceği hususu dikkate alınarak geçici koruma altına alma tedbiri başta olmak üzere gerekli koruyucu tedbirlerin alınması,

• 6284 sayılı Kanun kapsamında koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında kesinlikle uzlaşma ya da arabuluculuk faaliyetinin yapılamayacağı hususunda gerekli tedbirlerin alınması,

• Kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele edilebilmesi ve kadın cinayetlerinin önüne geçilebilmesi amacıyla "6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun" ile "2521 sayılı Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun" da yapılan değişikliklerle birlikte 6284 sayılı Kanun kapsamında haklarında tedbir kararı verilenlere "tabanca, yivsiz av tüfekleri, spor ve nişan tüfek ve tabancaları" taşıma/bulundurma izni verilmemesi; önceden verilen taşıma/bulundurma silah ruhsatlarına istinaden tabanca ve tüfekleri olanların haklarındaki tedbir kararı kaldırılıncaya kadar tabanca ve tüfeklerinin muhafaza altına alınmasına yönelik işlemlerin yürütülmesi,

• Koruma tedbirlerinin etkinliği açısından, şiddet mağdurunun daha önce başka şikâyetinin, soruşturma ve/veya davasının bulunup bulunmadığının mutlaka kontrol edilerek, süregelen şiddet vakalarının tespit edilmesi halinde şüpheli hakkında mükerrer olaylarla orantılı koruma tedbirlerine başvurulması hususunda yetkili makamların dikkatinin çekilmesi,

• Hakkında önleyici tedbir kararı verilen şiddet uygulayanın geçmiş suç ve mükerrer şiddet kayıtlarının dikkatlice analiz edilerek vaka bazlı çalışılması, riskli durumların belirlenerek ek tedbirlerle takibinin titizlikle yapılması ve ilgili makamlara sunulması,

• Kolluk birimlerine gelen mağdur kadınlara yönelik iş ve işlemlerin; mahremiyete ve gizliliğe özen gösterilerek, imkanlar ölçüsünde mağdur kadınların kendilerini rahat hissedebilecekleri, üçüncü kişilerin bulunmadığı, fiziken uygun ortamlarda, mağdura yaklaşım ve uygun iletişim yöntemleri başta olmak üzere çocuk ve kadının insan hakları, kadın-erkek eşitliği ile 6284 sayılı Kanun kapsamındaki yetki ve sorumluluklar konularında eğitim almış kadın personel tarafından gerçekleştirilmesinin sağlanması,

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (sS/hfL-n0NtSz-1fdVPx-E5qoAn-bFvg6Orf) kodunu yazınız.

- Kolluk birimlerimizde fiziksel şiddet barındırmasa bile meydana gelen kadına yönelik şiddet olaylarının **adli olay** olarak değerlendirilmesi ve bu kapsamda il/ilçelerde meydana gelen olayların yapılacak risk/tehdit değerlendirmesi ile birlikte sıralı amirlere de bildirilmesi,
- Kadına yönelik şiddet olayları ile ilgili ihbar, şikayet ve haber alındığı andan itibaren konunun kriminal bir vaka olarak ele alınıp adli/önleyici kolluk görevinin bir arada ve gecikmeksizin yürütülmesi; soruşturmanın etkinliği açısından her türlü bilgi, belge ve delilin zamanında, eksiksiz ve ayrıntılı bir şekilde toplanması,
- Kadına yönelik şiddet vakalarında kolluk birimlerinin ilgili mevzuat çerçevesinde görev ve sorumlulukları kapsamında yapılması gereken işlemlere ilişkin "kontrol çizelgesi" hazırlanması ve her olay için yapılan iş/işlemlerin bahse konu çizelgeye uygun ve eksiksiz yapılıp yapılmadığının kontrolünün sağlanması,
- Şiddet öyküsü olan ve boşanma davasına dönüşen vakalarda, boşanma sürecindeki mükerrer şiddetin önlenmesi açısından ŞÖNİM'lerde görev alan ilgili uzmanlar tarafından vakanın ayrıntılı analizinin yapılarak kollukla iş birliği içerisinde dava takibinin yapılması,
- Kolluğa müracaat eden kadınların ŞÖNİM'ler tarafından verilebilecek destek hizmetleri hakkında bilgilendirilmesi ve şiddet mağdurunun bu hususta bir talebi olması halinde kolluk tarafından ŞÖNİM'lere götürülmesi,
- Aile içi ve kadına yönelik şiddet konulu müracaatlar ile ilgili olarak kolluk tarafından ŞÖNİM'lerin bilgilendirilmesi,
- Valilikler tarafından ŞÖNİM'lerin 7/24 esasına göre görev yapmalarının sağlanması için yerel imkanlar dahilinde personel ve idari kapasitelerinin desteklenmesi ayrıca 7/24 esasına göre görev yapan ŞÖNİM'lerde kolluk personeli görevlendirilmesi,
- Şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlara yönelik ilgili makamlar tarafından verilecek koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının doğru belirlenebilmesi/verilebilmesi için muhakkak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden 6284 sayılı Kanunun 15 inci maddesi uyarınca ayrıntılı "sosyal araştırma raporu" talep edilmesi, bu raporun gecikmeksizin düzenlenmesi için valilikler tarafından sürecin sıkı şekilde takip edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması,
- "Çocuğun yüksek yararı" ilkesi gereğince kolluk birimlerimiz tarafından aile içi şiddete konu olaylarda vakanın özelliğine göre ailedeki çocukların psikolojisi, sosyal yaşamı, eğitim hayatı, ebeveynleri ile ilişkisi vb. konulara ilişkin olarak 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında gerekli tedbirlerin alınması hususunda yetkili makamların mutlaka bilgilendirilmesi,
- 6284 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 35 inci maddesinin beşinci fıkrası kapsamında önleyici tedbir kararlarının yerine getirilip getirilmediğinin muhakkak kolluk tarafından kontrol edilmesi, bu kontrollerde aykırılık tespit edilmesinde zorlama hapsine esas teşkil edecek bilgi, belge ve delillerin tüm detayları ile toplanarak konu hakkında tutanak tutulması ve sonrasında Cumhuriyet Başsavcılıkları ve ŞÖNİM'lerle yazılı olarak paylaşılması,
- Kolluk tarafından yapılan kontroller sırasında 6284 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinde yer alan ilgili amir hüküm kapsamında tedbir kararlarının kişiler üzerindeki etkisinin izlenmesi için; ŞÖNİM'ler tarafından imkanlar ölçüsünde uzman görevlendirilmesinin sağlanması,
- Kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele etmek adına şiddet uygulayanlar için verilen uzaklaştırma kararlarının yanı sıra önleyici diğer tedbirlerden olan öfke kontrolü ile

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine giderek(sS/hfL-n0NtSz-1fdVPx-E5qoAn-bFvg6Orf) kodunu yazınız.

rehabilitasyon programlarına ve stresle başa çıkma eğitimlerine de gerekli yönlendirmelerin yapılması ve ilgili uzman personel marifetiyle destek hizmetinin sağlanması,

• Hakim tarafından 6284 sayılı Kanununun 5 inci maddesinin (h) ve (ı) fıkraları kapsamında; şiddet uygulayan kişilere yönelik verilen alkol veya uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmama ve bağımlılık halinde hastaneye başvurmak/yatmak, muayene ve tedavi olmak tedbirleri ŞÖNİM tarafından ilgili kurum veya kuruluş ile koordinasyon içinde yerine getirilirken kolluktan yardım istenildiğinde ilgili kurumlara işbirliği içinde gereği yapılarak işlem süreçlerinin yakinen takip edilmesi,

• Adli makamlarca Tebligat Kanununun 2 nci maddesi kapsamında kolluk vasıtası ile tebligat yapılmasına ilişkin kararların ivedilikle yerine getirilmesi,

• Aile içi ve kadına yönelik şiddet kapsamında tutuklu veya hükümlü şahısların takibinin ilgili kurumla koordine kurularak yapılması, firar ya da tahliye bilgisi alındığı andan itibaren şiddet mağdurlarını korumaya yönelik koruyucu/önleyici tedbirlerin ivedilikle alınmasının sağlanması,

Şiddet mağdurunun yaşam hakkı ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün korunması hakkının her şart altında ön planda tutularak yukarıda belirtilen hususların planlanması/uygulanması ve konunun valiler ve kaymakamlar ile diğer sıralı/sorumlu amirler tarafından bizzat takip edilerek uygulamada herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi hususunda bilgi ve gereğini arz ve rica ederim.

Süleyman SOYLU
Bakan

Dağıtım:

Gereği:

Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığına
Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel
Müdürlüğüne
Jandarma Genel Komutanlığına
Emniyet Genel Müdürlüğüne
Sahil Güvenlik Komutanlığına
81 İl Valiliğine

Bilgi:

Cumhurbaşkanlığına
Adalet Bakanlığına
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler
Bakanlığına
Milli Eğitim Bakanlığına Sağlık Bakanlığına
Diyanet İşleri Başkanlığına

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek(sS/hfL-n0NtSz-1fdVPx-E5qoAn-bFvg6Orf) kodunu yazınız.

KADINA YÖNELİK
ŞİDDETLE MÜCADELE
**KOORDİNASYON
PLANI**

2020-2021

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ / 3

KISALTMALAR / 4

TEMEL KAVRAMLAR / 5

KOORDİNASYON PLANI / 7

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI / 8

ADALET BAKANLIĞI / 14

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI / 17

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI / 22

SAĞLIK BAKANLIĞI / 25

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI / 28

ORTAK HÜKÜMLER / 33

UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME / 36

SUNUŞ

Kadınlarımızın her alanda hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmaları ve ülkemize değer katmaları için kapsamlı çalışmalar yürütülmektedir. 11. Kalkınma Planı'nın "daha fazla değer üreten, daha adil paylaşan, daha güçlü ve müreffeh Türkiye" vizyonu doğrultusunda, kadınların kalkınma sürecine daha etkin bir şekilde katılımının sağlanmasına yönelik pek çok adım atmaktayız.

Ülkemizde son 17 yılda; kadının toplumsal statüsünün güçlendirilmesi, kadın haklarının geliştirilmesi ve kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi konularında yasal düzenlemeler yapılmış ve şiddetle mücadeleyle dair altyapı güçlendirilmiştir.

Millî ve manevî değerlerimiz ile asla bağdaşmayan kadına yönelik şiddeti, Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın ifadeleriyle bir insanlık suçu olarak görüyor ve bu konuda mücadelemizi "sıfır tolerans" ilkesiyle en üst seviyede sürdürüyoruz.

Ekonomik gelişmişlik ve öğretim düzeyine bakılmaksızın tüm dünyada yaygın olarak görülen kadına yönelik şiddet, ulusal ve uluslararası tüm gelişmelere rağmen bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Kadınlara yönelik ayrımcılığın ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi, hiç şüphesiz toplumsal kalkınmaya da ivme kazandıracaktır.

Kadına yönelik şiddetle etkin bir şekilde mücadele edilmesi ancak başta tüm kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum, özel sektör, akademi ve medya olmak üzere sorumluluk ve vicdan sahibi herkesin tek yürek olmasıyla mümkündür.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak; 2030 Kalkınma Hedefleri kapsamında önleme, koruma, kovuşturma ve bütüncül politika eksenleri içinde yürütülen şiddetle mücadele çalışmalarımızda proaktif yaklaşımı, sürekli izleme ve değerlendirme sistemimizin en temel prensibi olarak benimsedik.

2006 yılından itibaren düzenli olarak yürüttüğümüz, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları ile ülkemizin bu alandaki öncelikleri tespit edilmekte, ilgili tüm taraflarla güçlü işbirliği içerisinde uygulanmaktadır.

Hali hazırda, 2016-2020 yıllarını kapsayan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planı" yürürlüktedir. 81 ilimizde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planlarını hazırlayıp yürürlüğe koyarak, İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları oluşturduk. 2021-2025 yıllarını kapsayacak "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı" uluslararası ve ulusal mevzuatımızın öncelikleri ve ilgili paydaşların katkı ve katılımları ile 2020 yılında hazırlanacaktır.

Diğer taraftan; İşbirliği Protokollerimiz ile 81 ilde her ay farklı kurum ve kuruluşlarda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitim Seminerleri gerçekleştiriyoruz. Şiddetle mücadelede kurumlar arası işbirliğini daha verimli hale getirmek için Bakanlığımız, Adate Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı arasında veri entegrasyonunu da tamamladık. Böylelikle şiddetle mücadelede ve müdahalede mağdura ulaşma süresini kısalttık.

Ayrıca; 2019 yılı içerisinde kadına yönelik şiddetle mücadelede mevcut durumun değerlendirilmesi ve alınması gereken önlemlerin analizi amacıyla; Bakanlığımız öncülüğünde, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı yetkililerinin yer aldığı bir çalışma grubu oluşturduk.

Söz konusu çalışma grubu tarafından mevcut durum, sorunlar ile çözüm önerileri değerlendirildi ve alınması gereken tedbirler tespit edildi. Mücadelede öncelikli rol ve sorumluluğu bulunan kurumların gerçekleştirilmesi gereken faaliyetler somutlaştırılarak 2020-2021 yıllarına dair "**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı**" hazırlandı. İlk defa

bu denli kapsamlı bir planın beş bakanlık ve Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından imzalanması bu konudaki kararlılığımızın bir göstergesi.

Kadınlarımıza verdiğimiz her desteğin ailelerimizi ve dolayısıyla toplumumuzu daha güçlü kılacağına inanıyorum. Geliştirdiğimiz tüm sosyal politikaların ve hizmetlerin nihai hedefi; mutlu, çalışkan ve üretken bireylerin, uyumlu aileler içinde daha müreffeh bir toplum hedefine doğru birlik ve beraberlik içinde yürümesidir.

Bu vesileyle, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı'nın hazırlanmasında emeği geçen tüm paydaşlarımıza ve çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Zehra Zümrüt SELÇUK

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı

KISALTMALAR

6284 sayılı Kanun:	6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
AÇSHB:	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
CEDAW:	Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
EGM:	Emniyet Genel Müdürlüğü
İstanbul Sözleşmesi:	Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi
JGK:	Jandarma Genel Komutanlığı
KSGM:	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
ŞÖNİM:	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TCK:	Türk Ceza Kanunu
UYAP:	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

TEMEL KAVRAMLAR

Kadına Yönelik Şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan her türlü tutum ve davranışı.

Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış.

Koordinasyon Planı: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede 2020 ve 2021 yıllarında atılacak somut adımların, tarafların rol ve sorumluluklarının yer aldığı yol haritasıdır.

Hedefler: Koordinasyon Planının kapsadığı dönem içerisinde kadına yönelik şiddetle

mücadelede rol ve sorumluluğu olan tüm taraflar için önceliklendirilen ve odaklanılan faaliyetleri içerir.

Faaliyetler: Belirli bir alt hedefin gerçekleşmesi için hayata geçirilmesi gereken somut eylemlerdir.

Sorumlu Kuruluş(lar): Koordinasyon Planı doğrultusunda gerçekleştirilecek faaliyeti fiilen yürütecek olan kurum/kuruluşlar.

İlgili Kuruluş(lar): Koordinasyon Planı doğrultusunda işbirliği içinde gerçekleştirilecek faaliyetlerin kendi sorumluluk alanına giren kısmını yürüten kurum/kuruluşlar.

Göstergeler: Belirli bir alt hedefe ulaşıp ulaşılmadığını değerlendirmek için kullanılacak nicel veya nitel verilerdir.

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**

Hedef 1

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması

1.1.1.

6284 sayılı Kanunun etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kurumsal sorumlulukların altını çizilen genelge güncellenecektir.

1.1.2.

6284 sayılı Kanun Uygulanmasını Değerlendirmesine Yönelik Araştırma tekrarlanacaktır.

1.1.3.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede 3. Ulusal Eylem Planı (2016-2020) çerçevesinde mevzuatın değerlendirilmesi için çalışma grubu oluşturulacak ve 6284 sayılı Kanuna ilişkin değişiklik önerileri ve alt düzenlemelerin (teknik yöntemlerle takip, kimlik değişikliği, koruma, gizlilik vb.) hazırlanması sağlanacaktır.

1.2.1.

SÖNİMlerin kurumsal kapasitesinin müdüce oranite olarak artırılması, görev yapan meslek elemanı (psikolog, sosyal hizmet uzmanı vb.) ile destek personeli sayısının belirlenen norm kadro kriteri çerçevesinde yükseltilmesi sağlanacaktır.

1.2.2.

AÇŞH İl Müdürlüğüne bağlı Sosyal Hizmet Merkezlerinde oluşturulan kadın hizmetleri irtibat noktalarının, 6284 sayılı Kanunun uygulanması, şiddet mağduruna yönelik inceleme ve destek sürecine ilişkin iş süreçleri/akışları oluşturulacaktır.

1.2.3.

Şiddet uygulayanlara yönelik önleyici tedbirlerin etkin şekilde uygulanması için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği sağlanacaktır.

1.2.4.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede etkin işbirliği ve koordinasyonun sağlanması için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla veri entegrasyonunun sağlanması yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

1.2.5.

Konuklerini ihtisaslaşma çalışması tamamlanarak, ihtisaslaşmış konuklerinin ülke genelinde yeterli düzeyde hizmet sunması sağlanacaktır.

1.2.6.

Aile 193 Sosyal Destek Hatline şiddet mağdurlarına yönelik sunduğu rehberlik, danışmanlık ve yönlendirme hizmetinin etkinliği ile bilinirliğinin artırılmasına yönelik gerekli tedbirler alınacaktır.

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**

1.2.7.

Kadına yönelik şiddet olaylarının risk analizinin doğru yapılabilmesi amacıyla Aile Bilgi Sistemine entegre edilmek üzere risk analiz modülü geliştirilecektir.

1.2.8.

Aile Danışmanlığı, Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) gibi uygulamalardan faydalananlar arasından kadına yönelik şiddet vakalarının tespitine ve müdahaleye ilişkin süreçler gözden geçirilecek, ilgililerin sosyal hizmet modellerinden etkin yararlanmaları sağlanacaktır.

1.2.9.

İlçe düzeyinde sosyal hizmet sunumunda görev alan meslek elemanları ile Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) personelinin kadına yönelik şiddetle mücadele alanında eğitim alması sağlanacaktır.

1.2.10

Aile Danışmanlığı Sistemi yaygınlaştırılacak; aile kurumunu güçlendiren konularda aile bireylerinin bilgilendirilmeleri ve bu çalışmalara özellikle erkeklerin katılımının teşviki sağlanacaktır.

1.3.1.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede iletişim stratejisi geliştirilecek, ilgili kurumlarla işbirliğinde etkin uygulanması sağlanacaktır.

1.3.2.

Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi kapsamında başlatılacak eğitim seferberliğinde 50.000 kamu görevlisine yönelik seminer düzenlenecektir.

1.3.3.

Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesinde kamuoyunun farkındalığının artırılması kapsamında 50.000 kişiye yönelik seminer düzenlenecektir.

1.3.4.

Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesinde kamuoyunun farkındalığının artırılması kapsamında işçi ve işveren kuruluşları ve sendikalarından 10.000 kişiye yönelik seminer düzenlenecektir.

1.4.1.

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İç Şiddet Araştırması tekrarlanacaktır.

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 1.1: Mevzuatın Etkin Uygulanması				
1.1.1. 6284 sayılı Kanunun etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kurumsal sorumlulukların altını çizen genelge güncellenecektir.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı MEB İlgili Kurum ve Kuruluşlar	2020	Genelgenin güncellenmesi
1.1.2. 6284 sayılı Kanun Uygulamasının Değerlendirilmesine Yönelik Araştırma tekrarlanacaktır.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı İlgili Kurum ve Kuruluşlar	2020	Hazırlanan analiz raporu
1.1.3. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planı (2016-2020) çerçevesinde mevzuatın değerlendirilmesi için çalışma grubu oluşturulacak ve 6284 sayılı Kanuna ilişkin değişiklik önerileri ve alt düzenlemelerin <i>(teknik yöntemlerle takip, kimlik değişikliği, koruma, gizlilik vb.)</i> hazırlanması sağlanacaktır.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı MEB İlgili Kurum ve Kuruluşlar	2020-2021	Hazırlanan rapor
Alt Hedef 1.2: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi				
1.2.1. ŞÖNİM'lerin kurumsal kapasitesinin nüfusa orantılı olarak artırılması, görev yapan meslek elemanı (psikolog, sosyal hizmet uzmanı vb.) ile destek personeli sayısının belirlenen norm kadro kriteri çerçevesinde yükseltilmesi sağlanacaktır.	AÇSHB- Personel Daire Başkanlığı AÇSHB- Strateji Geliştirme Başkanlığı	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	2020-2021	ŞÖNİM personel sayısı/ Norm kadro personel sayısı

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
1.2.2. AÇSH II Müdürlüğüne bağlı Sosyal Hizmet Merkezlerinde oluşturulan kadın hizmetleri irtibat noktalarının, 6284 sayılı Kanunun uygulanması, şiddet mağduruna yönelik inceleme ve destek sürecine ilişkin iş süreçleri/akışları oluşturulacaktır.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	AÇSHB- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020-2021	SHM'ler için iş süreçlerinin/akışlarının geliştirilmesi
1.2.3. Şiddet uygulayanlara yönelik önleyici tedbirlerin etkin şekilde uygulanması için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği sağlanacaktır.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı	2020-2021	Uygulanan önleyici tedbir sayısı
1.2.4. Kadına yönelik şiddette mücadelerde etkin işbirliği ve koordinasyonun sağlanması için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla veri entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı MEB İlgili kamu kurum ve kuruluşları	2020-2021	Veri entegrasyonun sağlanması
1.2.5. Konukevleri ihtisaslaşma çalışması tamamlanarak, ihtisaslaşmış konukevlerinin ülke genelinde yeterli düzeyde hizmet sunması sağlanacaktır.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı Sağlık Bakanlığı Üniversiteler STK	2020	İhtisaslaşan konukevi sayısı
1.2.6. Alo 183 Sosyal Destek Hattının şiddet mağdurlarına yönelik sunduğu rehberlik, danışmanlık ve yönlendirme hizmetinin etkinliği ile bilinirliğinin artırılmasına yönelik gerekli tedbirler alınacaktır.	AÇSHB- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	2020	ALO 183 hattına kadına yönelik hizmetler kapsamında gelen çağrı sayısı

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
1.2.7. Kadına yönelik şiddet olaylarının risk analizinin doğru yapılabilmesi amacıyla Aile Bilgi Sistemine entegre edilmek üzere risk analiz modülü geliştirilecektir.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü AÇSHB-Bilgi İşlem Daire Başkanlığı	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı	2020-2021	Risk analiz modülünün geliştirilmesi
1.2.8. Aile Danışmanlığı, Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) gibi uygulamalardan faydalananlar arasında kadına yönelik şiddet vakalarının tespitine ve müdahaleye ilişkin süreçler gözden geçirilecek, ilgililerin sosyal hizmet modellerinden etkin yararlanmaları sağlanacaktır.	AÇSHB- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	2020-2021	Sosyal Hizmet Merkezlerinde müdahale edilen aile içi şiddet vaka sayısı ASDEP personeli tarafından tespit edilen ve ilgili birimlere bildirilen aile içi şiddet vaka sayısı
1.2.9. İlçe düzeyinde sosyal hizmet sunumunda görev alan meslek elemanları ile Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) personelinin kadına yönelik şiddetle mücadele alanında eğitim alması sağlanacaktır.	AÇSHB- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	2020-2021	Eğitim alan meslek elemanı sayısı Eğitim alan ASDEP personeli sayısı
1.2.10. Aile Danışmanlığı Sistemi yaygınlaştırılacak; aile kurumunu güçlendiren konularda aile bireylerinin bilgilendirilmeleri ve bu çalışmalara özellikle erkeklerin katılımının teşviki sağlanacaktır.	AÇSHB- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Diyanet İşleri Başkanlığı	2020-2021	Aile danışmanlığına katılan kişi sayısı Boşanma süreci danışmanlığına katılan kişi sayısı

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 1.3: Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme				
1.3.1. Kadına yönelik şiddetle mücadelede iletişim stratejisi geliştirilecek, ilgili kurumlarla işbirliğinde etkin uygulanması sağlanacaktır.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü AÇSHB- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği	İçişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı Sağlık Bakanlığı Üniversiteler İlgili diğer kurum ve kuruluşlar	2020-2021	İletişim Stratejisinin hazırlanması İletişim Stratejisi kapsamında yürütülen faaliyet sayısı
1.3.2. Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi kapsamında başlatılacak eğitim seferberliğinde 50.000 kamu görevlisine yönelik seminer düzenlenecektir.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Tüm kamu kurumları ve kamu kurumu niteliği taşıyan meslek kuruluşları	2020-2021	Düzenlenen seminer sayısı Ulaşılan kamu görevlisi sayısı
1.3.3. Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesinde kamuoyunun farkındalığının artırılması kapsamında 50.000 kişiye yönelik seminer düzenlenecektir.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	AÇSHB- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020-2021	Düzenlenen seminer sayısı Ulaşılan kişi sayısı
1.3.4. Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesinde kamuoyunun farkındalığının artırılması kapsamında işçi ve işveren kuruluşları ve sendikalarından 10.000 kişiye yönelik seminer düzenlenecektir.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Memur, İşçi ve İşveren Konfederasyonlar ve Sendikalar TOBB TESK	2020	Düzenlenen seminer sayısı Ulaşılan kişi sayısı
Alt Hedef 1.4: Veri Toplama ve Araştırma				
1.4.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması tekrarlanacaktır.	AÇSHB- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Millî Eğitim Bakanlığı Sağlık Bakanlığı YOK İlgili Kurum ve Kuruluşlar	2020-2021	Araştırma çıktılarını gösterir rapor

T.C. ADALET BAKANLIĞI

Hedef 2

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Adalet Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması

2.1.1.

6284 sayılı Kanunun etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kurumsal sorumlulukların altını çizen mevcut genelge güncellenecektir.

2.2.1.

Aile Mahkemeleri tarafından 6284 sayılı Kanuna ilişkin tedbirlerin değerlendirilmesi/ gözden geçirilmesi sürecinde; AÇSH İl Müdürlüğü tarafından vakaların değerlendirilerek Cumhuriyet Savcılarına ve Mahkemelere sunulmasına yönelik uygulama geliştirilecektir.

2.2.2.

Aile Mahkemelerinin 6284 sayılı Kanunun uygulanmasında uzmanlaşmasına yönelik büyükşehirlerde yeniden iş dağılımı yapılacaktır.

2.2.3.

Denetimli serbestlik altında bulunan ve öfke yönetimi konusunda ihtiyaçlarının olduğu tespit edilen yükümlülerin; bireysel ve grup çalışmaları yöntemiyle gerçekleştirilen öfke yönetimi içerikli programlara ve ilgili konularda gerçekleştirilecek seminerlere katılımları sağlanacaktır.

2.3.1.

Aile Mahkemesi Hakimlerine ve Aile İçişleri Şiddet Suçları Soruşturma Bürolarında görev yapan Savcılara yönelik "6284 sayılı Kanun Uygulamaları" konusunda seminer gerçekleştirilecektir.

2.3.2.

Ceza Mahkemeleri, Cumhuriyet Savcılıkları ve Aile Mahkemeleri bünyesinde görev alan 1000 kalem personeline, şiddet fiili içeren işsizlikte dikkat edilmesi gereken hususlar, kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadeleye ilişkin farkındalık eğitimi verilecektir.

2.3.3.

Adliyelerde görevli 300 psikoloğ, pedagoğ ve sosyal çalışmacıya hizmet sunum kapasitelerini artırmaya yönelik gerekli eğitimler verilecektir.

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 2.1: Mevzuatın Etkin Uygulanması				
2.1.1. 6284 sayılı Kanunun etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kurumsal sorumlulukların altını çizen mevcut genelge güncellenecektir.	Adalet Bakanlığı - Ceza İşleri Genel Müdürlüğü	AÇSHB İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı	Aralık 2020	Genelgenin güncellenmesi
Alt Hedef 2.2: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi				
2.2.1. Aile Mahkemeleri tarafından 6284 sayılı Kanuna ilişkin tedbirlerin değerlendirilmesi/gözetim sürecinde; AÇSH İl Müdürlüğü tarafından vakaların değerlendirilerek Cumhuriyet Savcılarına ve Mahkemelere sunulmasına yönelik uygulama geliştirilecektir.	Adalet Bakanlığı - Ceza İşleri Genel Müdürlüğü	AÇSHB	2020-2021	Mesleki değerlendirme sayısı / 6284 sayılı Kanun tedbir kararı sayısı
2.2.2. Aile Mahkemelerinin 6284 sayılı Kanunun uygulanmasında uzmanlaşmasına yönelik büyükşehirlerde yeniden iş dağılımı yapılacaktır.	Hakimler ve Savcılar Kurulu	Adalet Bakanlığı - Ceza İşleri Genel Müdürlüğü	2020	Kadına yönelik ve/veya aile içi şiddet fiillerine ilişkin uyumsuzluklara bakmakla görevlendirilmiş Aile Mahkemesi sayısı
2.2.3. Denetimli serbestlik altında bulunan ve öfke yönetimi konusunda ihtiyaçlarının olduğu tespit edilen yükümlülerin; bireysel ve grup çalışmalarını yöntemle gerçekleştirilen öfke yönetimi içerikli programlara ve ilgili konularda gerçekleştirilecek seminerlere katılmaları sağlanacaktır.	Adalet Bakanlığı - Ceza ve Tevkif Evi Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı	2020-2021	Program ve seminerlerin uygulanma sayısı

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 2.3: Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme				
2.3.1. Aile Mahkemesi Hakimlerine ve Aile İç Şiddet Suçları Soruşturma Bürolarında görev yapan Savcılara yönelik "6284 sayılı Kanun Uygulamaları" konusunda seminer gerçekleştirilecektir.	Türkiye Adalet Akademisi	Adalet Bakanlığı HSK AÇSHB	2020-2021	Eğitim verilen Aile Mahkemesi Hakimi ve Aile İç Şiddet Soruşturma Büro Savcısı sayısı
2.3.2. Ceza Mahkemeleri, Cumhuriyet Savcılıkları ve Aile Mahkemeleri bünyesinde görev alan 1000 kalem personeline, şiddet fiili içeren uyumsuzluklarda dikkat edilmesi gereken hususlar, kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadeleyle ilişkin farkındalık eğitimi verilecektir.	Adalet Bakanlığı - Eğitim Dairesi Başkanlığı	AÇSHB	2020-2021	Eğitim verilen kalem personeli sayısı
2.3.3. Adliyelerde görevli 300 psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacıya hizmet sunum kapasitelerini artırmaya yönelik gerekli eğitimler verilecektir.	Adalet Bakanlığı - Eğitim Dairesi Başkanlığı	AÇSHB	2020-2021	Eğitim verilen personel sayısı

**T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI**

Hedef 3

Kadına yönelik şiddetle mücadelede İçişleri Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması

3.1.1.

6284 sayılı Kanunun etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kurumsal sorumlulukların altına çıkan iç genelge yayımlanması sağlanacaktır.

3.1.2.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede yerel aktörlerin harekete geçirilmesi için her il valiliği tarafından genelge yayımlanacaktır.

3.1.3.

81 ilde mevcut olan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planlarının etkin uygulanmasının sağlanması ve yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları"nın Vali başkanlığında ilgili kurum ve kuruluşların üst düzey temsilcilerinin katılımı ile toplanması, karar alma ve uygulama süreçlerinin etkinliğinin artırılması sağlanacaktır.

3.2.1.

Kolluk birimleri tarafından kullanılan "Aile İç ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu" nun risk değerlendirme aşamasının yeniden güncellenmesi sağlanacaktır.

3.2.2.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen gizlilik kararlarının entegrasyonu sağlanacaktır.

3.2.3.

Belediye Kanunu gereğince konukev/sığınmaevi açma yasal sorumluluğu altında bulunan belediyeler tarafından konukev/ sığınmaevi açılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

3.2.4.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında her kolluk biriminde (polis merkezi-jandarma karakolu) eğitilmiş personelin görevlendirilmesine ilişkin kurumsal kapasitenin artırılması sağlanacaktır.

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

3.2.5.

Kadın Destek Uygulaması (KADES)'nin tanıtımına ilişkin çalışmalar devam edecektir.

3.2.6.

ACSHB ile Jandarma Genel Komutanlığı arasında veri entegrasyonu ivedi şekilde tamamlanacaktır.

3.2.7.

ŞÖNİM'lerde polis iribat görevlisinin görev alanı ve yetkilerine ilişkin talimat yazısının gözden geçirilmesi ve güncellenmesi sağlanacaktır.

3.3.1.

Asayiş alanında görev yapan kolluk görevlilerine, kadına yönelik şiddetle mücadele, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele gibi konuları kapsayan, 1'er günlük "Kite İç Şiddetle Mücadele Eğitim Semineri" düzenlenecektir.

3.3.2.

Muhtarların şiddetle mücadelede görev almasını teminen muhtarlara yönelik eğitim çalışması yapılacaktır.

3.3.3.

Polis Akademi'si ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinde her seviyede eğitim alan öğrencilere 6294 sayılı Kanun kapsamında kolluğun yetki ve sorumlulukları, kadına yönelik şiddetle mücadele konularında eğitim müfredatları oluşturularak eğitim verilmesi sağlanacaktır.

3.3.4.

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde vatani görevini yapmakta olan erbaş ve erlere yönelik kadına yönelik şiddetle mücadele, erken yaşta ve zorla evlilikler konusunda eğitim verilecektir.

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 3.1: Mevzuatın Etkin Uygulanması				
3.1.1. 6284 sayılı Kanunun etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kurumsal sorumlulukların atını çizen iç genelge yayımlaması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı-İller İdaresi Genel Müdürlüğü	AÇSHB İçişleri Bakanlığı-Emniyet Genel Müdürlüğü İçişleri Bakanlığı-Jandarma Genel Komutanlığı Valilikler	2020	Genelgenin yayımlanması
3.1.2. Kadına yönelik şiddetle mücadelede yerel aktörlerin harekete geçirilmesi için her il valiliği tarafından genelge yayınlanacaktır.	Valilikler	AÇSHB İçişleri Bakanlığı-İller İdaresi Genel Müdürlüğü-EGM-JGK Sağlık Bakanlığı MEB İlgili diğer kurum ve kuruluşlar	2020	Yayımlanan genelge sayısı
3.1.3. 81 ilde mevcut olan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele II Eylem Planlarının etkin uygulanmasının sağlanması ve yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele II Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları"nın Vali başkanlığında ilgili kurum ve kuruluşların üst düzey temsilcilerinin katılımı ile toplanması; karar alma ve uygulama süreçlerinin etkinliğinin artırılması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı-İller İdaresi Genel Müdürlüğü	AÇSHB Valilikler Yerel Yönetimler STK Üniversiteler İlgili diğer kurum ve kuruluşlar	2020	Vali başkanlığında düzenlenen toplantı sayısı

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 3.2: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi				
3.2.1. Kolluk birimleri tarafından kullanılan "Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu" nun risk değerlendirme ölçeğinin yeniden güncellenmesi sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Jandarma Genel Komutanlığı	AÇSHB Üniversiteler Polis Akademisi Jandarma ve Sahit Güvenlik Akademisi	2020	Risk değerlendirme ölçeğinin güncellenmesi
3.2.2. 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen gizlilik kararlarının entegrasyonu sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı NVİGM	Adalet Bakanlığı BİDB AÇSHB İlgili tüm kurum/ kuruluşlar	2020-2021	Entegrasyonun sağlanması
3.2.3. Belediye Kanunu gereğince konukevi/sığınmaevi açma yasal sorumluluğu altında bulunan belediyeler tarafından konukevi/sığınmaevi açılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	İçişleri Bakanlığı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	AÇSHB	2020-2021	Belediye kadın konukevi sayısı / Nüfusu 100.000'i geçen belediye sayısı
3.2.4. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında her kolluk biriminde (polis merkezi- jandarma karakolu) eğitimli personelin görevlendirilmesine ilişkin kurumsal kapasitenin artırılması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Jandarma Genel Komutanlığı	AÇSHB	2020-2021	Eğitim alan personel sayısı
3.2.5. Kadın Destek Uygulaması (KADES)'nin tanıtımına ilişkin çalışmalar devam edecektir.	İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Jandarma Genel Komutanlığı	AÇSHB Sağlık Bakanlığı Adalet Bakanlığı Diyaret İşleri Başkanlığı	2020-2021	Uygulamayı indiren kişi sayısı Uygulamayı kullanan kişi sayısı

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
3.2.6. AÇSHB ile Jandarma Genel Komutanlığı arasında veri entegrasyonu ivedi şekilde tamamlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı	AÇSHB	2020-2021	Entegrasyonun sağlanması
3.2.7. ŞÖNİM'lerde polis irtibat görevlisinin görev alanı ve yetkilerine ilişkin talimat yazısının gözden geçirilmesi ve güncellenmesi sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü	AÇSHB	2020-2021	Görevlendirilen polis irtibat görevlisi sayısı Talimat yazısının güncellenmesi
Alt Hedef 3.3: Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme				
3.3.1. Asayiş alanında görev yapan kolluk görevlilerine, kadına yönelik şiddetle mücadele, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele gibi konuları kapsayan, 1'er günlük "Aile İçi Şiddetle Mücadele Eğitim Semineri" düzenlenecektir.	İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Jandarma Genel Komutanlığı	AÇSHB	2020-2021	Eğitim verilen kolluk görevlisi sayısı
3.3.2. Muhtarların şiddetle mücadelede görev almasını teminen muhtarlara yönelik eğitim çalışması yapılacaktır.	İçişleri Bakanlığı	AÇSHB	2020-2021	Eğitim verilen muhtar sayısı
3.3.3. Polis Akademisi ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinde her seviyede eğitim alan öğrencilere 6284 sayılı Kanun kapsamında kadınlığın yetki ve sorumlulukları, kadına yönelik şiddetle mücadele konularında eğitim verilmeleri sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı	Üniversiteler Polis Akademisi Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi	2020-2021	Oluşturulan müfredat sayısı Eğitim verilen öğrenci sayısı
3.3.4. Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde vatani görevini yapmakta olan erbaş ve erlere yönelik kadına yönelik şiddetle mücadele, erken yaşta ve zorla evlilikler konusunda eğitim verilecektir.	İçişleri Bakanlığı	AÇSHB	2020-2021	Eğitim verilen er ve erbaş sayısı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Hedef 4

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Milli Eğitim Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması

4.1.1.

Kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadının güçlenmesi konularında ortak çalışma yürütülmesi ve MEB personeline eğitim verilmesini sağlamak üzere AÇGB ile MEB arasında işbirliği protokolü imzalanacaktır.

4.2.1.

Çocukluktan itibaren şiddetle mücadele farkındalığına sahip olunması amacıyla eğitim her kademesinde (kreş seviyesinden üniversiteye) saygı, sevgi ve hoşgörü kültürünün geliştirilmesini sağlayacak uygulamaların eğitim sistemine entegre edilmesi amacıyla model oluşturulacaktır.

4.2.2.

Aile içi şiddet ve çocuğa yönelik şiddet/inmal ve istismarla etkin mücadele amacıyla her ilde, toplam 600 PDR öğretmenine yönelik eğitici eğitimleri düzenlenecektir.

4.2.3.

Aile içi şiddet ve çocuğa yönelik şiddet/inmal ve istismarla etkin mücadele amacıyla eğitici eğitimi tarafından okullarda görevli tüm yönetici ve öğretmenlere eğitim verilecektir.

4.2.4.

Şiddetsiz toplumun tesviki ve insan hakları, çocuk hakları ve bu hakların korunması vb. konularda farkındalık yaratmaya yönelik Valilikler ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü işbirliğinde ödüllü resim, şiir yarışmaları, el tut çalışmalarını, gezi vb. çalışmalar yürütülecektir.

4.2.5.

Allahın korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi kapsamında okul aile birliklerinin işlevsel rol almaları sağlanacaktır.

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 4.1: Mevzuat Etkin Uygulanması				
4.1.1. Kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadının güçlenmesi konularında ortak çalışma yürütülmesi ve MEB personeline eğitim verilmesini sağlamak üzere AÇSHB ile MEB arasında işbirliği protokolü imzalanacaktır.	MEB	AÇSHB	2020	Protokolün imzalanması
Alt Hedef 2: Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme				
4.2.1. Çocuktan itibaren şiddetle mücadele farkındalığına sahip olunması amacıyla eğitimin her kademesinde (kreş seviyesinden üniversiteye) saygı, sevgi ve hoşgörü kültürünün geliştirilmesini sağlayacak uygulamaların eğitim sistemine entegre edilmesi amacıyla model oluşturulacaktır.	MEB	AÇSHB Gençlik ve Spor Bakanlığı Üniversiteler STK	2020- 2021	Modele ilişkin geliştirilen doküman seti
4.2.2. Aile içi şiddet ve çocuğa yönelik şiddet/ihmal ve istismarla etkin mücadele amacıyla her ilden, toplam 600 PDR öğretmenine yönelik eğitici eğitimleri düzenlenecektir.	MEB	AÇSHB	2020- 2021	Eğitici eğitimi verilen PDR öğretmen sayısı

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
4.2.3. Aile içi şiddet ve çocuğa yönelik şiddet/inhmal ve istismarla etkin mücadele amacıyla eğitici eğitimi almış PDR öğretmenleri tarafından okullarda görevli tüm yönetici ve öğretmenlere eğitim verilecektir.	MEB	AÇSHB Valilikler / Kaymakamlıklar	2020- 2021	Eğitim verilen yönetici sayısı Eğitim verilen öğretmen sayısı
4.2.4. Şiddetsiz toplumun teşviki ve insan hakları, çocuk hakları ve bu hakların korunması vb. konularda farkındalık yaratmaya yönelik Valilikler ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü işbirliğinde ödüllü resim, şiir yarışmaları, etüt çalışmaları, gezi vb. çalışmalar yürütülecektir.	MEB	Valilikler / Kaymakamlıklar	2020- 2021	Düzenlenen yarışma sayısı Düzenlenen etüt sayısı Düzenlenen gezi sayısı
4.2.5. Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi kapsamında okul aile birliklerinin işlevsel rol almaları sağlanacaktır.	MEB	AÇSHB	2020- 2021	Düzenlenen etkinlik sayısı

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Hedef 5

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Sağlık Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması

5.1.1.

6284 sayılı Kanunun etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kurumsal sorumlulukların altını çizen birer talimat yayımlanacaktır.

5.1.2.

6284 sayılı Kanununun 5.1. (h) ve 5.1. (i) bentlerinde düzenlenen tedbirlerin uygulanmasına yönelik iş akışı ve süreç modeli hazırlanarak, Kanunun etkin uygulanması örnekteki engellerin kaldırılmasına yönelik gerekli tedbirler alınacaktır.

5.2.1.

Ölke kontrolüne yönelik olarak bağımlı ya da bağımlılık riski olan bireyere Danışma Merkezlerinde, Sağlıklı Hayat Merkezleri personeline ölke kontrol programlarının yürütülmesi, programları topluma tanıtmaya ve yaygınlığının artırılması sağlanacaktır.

5.2.2.

Erişkin cinsel şiddet mağdurlarına özel hizmet modeli oluşturulmasına yönelik gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir.

5.2.3.

Cinsel istismar mağdurlarına yönelik Çocuk İzlem Merkezi sayısının ve niteliğinin artırılması sağlanacaktır.

5.2.4.

Konukevinde kalan kadınların sağlık hizmetlerine erişimin örnekteki sorunlar tespit edilecek, erişimin kolaylaştırılması için gerekli adımlar atılacaktır.

5.3.1.

Birinci basamak sağlık hizmetlerinde kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele gibi konularda halka yönelik yürütülen farkındalık artırma faaliyetleri kapsamında 200.000 kişiye ulaştırılması sağlanacaktır.

5.3.2.

Özellikle Aile Hekimleri ve Sağlıklı Hayat Merkezleri çalışanları dahil olmak üzere 25.000 sağlık personeline yönelik kadına yönelik şiddetle mücadele, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele gibi konuları kapsayan "Aile İçerisinde Şiddetle Mücadele Eğitimi" düzenlenecektir.

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt hedef 5.1: Mevzuat Etkin Uygulanması				
5.1.1. 6284 sayılı Kanunun etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kurumsal sorumlulukların altını çizen birer talimat yayımlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı	2020	Yayımlanan talimat sayısı
5.1.2. 6284 sayılı Kanunun 5.1. [h] ve 5.1. [i] bentlerinde düzenlenen tedbirlerin uygulanmasına yönelik iş akışı ve süreç modeli hazırlanarak, Kanunun etkin uygulanması önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik gerekli tedbirler alınacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Adalet Bakanlığı AÇSHB	2020-2021	6284 sayılı Kanunun 5.1. [h] ve 5.1. [i] bentleri kapsamında uygulanan tedbir sayılarının raporlanarak ilgili kurumlara iletilmesi Sağlıklı veri toplama süreci ve kurumlararası bilgi akışı için sistem alt yapısının oluşturulması Gelen vakalara yapılandırılmış program dahilinde müdahalede bulunulması
Alt Hedef 5.2: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi				
5.2.1. Öfke kontrolüne yönelik olarak bağımlı ya da bağımlılık riski olan bireylerle Danışma Merkezlerinde, Sağlıklı Hayat Merkezleri personelince öfke kontrol programlarının yürütülmesi, programların topluma tanıtılması ve yaygınlığının artırılması sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı	2020-2021	Uygulama yürütülen Danışma Merkezi sayısı Uygulama yürütülen Sağlıklı Hayat Merkezi sayısı Uygulanan program sayısı
5.2.2. Erişkin cinsel şiddet mağdurlarına özet hizmet modeli oluşturulmasına yönelik gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı	2020-2021	Var olan süreç akış şemasının bilimsel bir kurulla çalışılarak revize edilmesi Hizmet için standart modüller/rehberler oluşturulması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
5.2.3 Cinsel istismar mağdurlarına yönelik Çocuk İzlem Merkezi sayısının ve niteliğinin artırılması sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı	2020-2021	Asgari 20 yeni merkez açılması Var olan süreç akış şemasının bilimsel bir kurulla çalışılarak revize edilmesi Merkezin fiziksel ve işleyiş standartlarının oluşturulması Merkez teşkilatının vaka bazlı süpervizyon desteğini sağlaması ÇİM veri paketi hazırlık formu çalışmasının tamamlanarak pilot uygulamanın sağlanması
5.2.4. Konukevinde kalan kadınların sağlık hizmetlerine erişimin önündeki sorunlar tespit edilerek, erişimin kolaylaştırılması için gerekli adımlar atılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	AÇSHB	2020-2021	Erişimin kolaylaşmasına yönelik alınan tedbir sayısı
Alt Hedef 5.3: Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme				
5.3.1. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele gibi konularda halka yönelik yürütülen farkındalık artırma faaliyetleri kapsamında 200.000 kişiye ulaşılması sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	AÇSHB	2020-2021	Ulaşılan kişi sayısı
5.3.2. Özellikle Aile Hekimleri ve Sağlıkli Hayat Merkezleri çalışanları dahil olmak üzere 25.000 sağlık personeline yönelik kadına yönelik şiddetle mücadele, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele gibi konuları kapsayan "Aile İç Şiddetle Mücadele Eğitimi" düzenlenecektir.	Sağlık Bakanlığı	AÇSHB	2020-2021	Eğitim verilen personel sayısı

Hedef 6

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Diyanet İşleri Başkanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması

6.1.1.

Kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele gibi konularda halka yönelik yürütülen farkındalık artırma faaliyetleri sürdürülecektir.

6.1.2.

Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde yetiştirilen eğitimciler tarafından, konuya ilişkin herhangi bir eğitim almamış 5.000 din görevlisine yönelik eğitime başlanacaktır.

6.1.3.

Din görevlileri tarafından özellikle erkeklerin konuya ilişkin farkındalık kazanmalarına yönelik ailede hak ve sorumluluklar bağlamında baba olmanın önemine dikkat çekmek amacıyla pilot çalışma için seçilen 10 ilde "Baba Okulu" seminerleri gerçekleştirilecektir.

6.1.4.

Şiddeti doğuran zihin kalıplarının ortadan kaldırılmasına yönelik sahip dini bilgiler doğrultusunda halkın aydınlatıldığı bilgilendirmeler Ekim ve Kasım aylarında düzenli olarak yapılacak ve yayımlanacaktır.

6.1.5.

"Temel Aile Bilinci Eğitimi" projesi cami, kahvehane gibi mekânlarda yaygınlaştırılarak sürdürülecektir.

6.1.6.

"Huzurlu Aile, Gıdılı Toplum, Güvenli Gelecek Projesi" kapsamındaki "Evliliğe İlk Adım" seminerlerinin Müftülük ve Belediyelere nakli için basıran çiltlere yönelik yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

6.1.7.

"Ailenin Korunması ve Aile İç Şiddetin Önlenmesinde Toplumsal Farkındalığın Sağlanması" projesi kapsamında paneller, kahvehane sohbetleri, fabrika ziyaretleri ve Cuma vaazları belli periyodlarda uygulanmaya devam edilecektir.

6.1.8.

Er-erbaşıra, polis ve bekçi adayları ile infaz koruma memurlarına yönelik gerçekleştirilecek hizmet içi eğitim, konferans, seminer vb. programların muhtevasına "Aile İç Şiddetin Önlenmesinde Dini Referanslar" konusunun aktarılması ve din görevlileri vasıtasıyla anlatılmasına ilişkin gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir.

6.1.9.

İŞ-KUR ve Bilgediyelerin Meslek Edindirme Kurslarında "Aile İç Şiddetin Önlenmesinde Dini Referanslar" eğitimi verilmesi konusunda ilgili taraflarla işbirliği gerçekleştirilecektir.

6.1.10.

Diyadin İleri Basını'nın üçer aylık vaaz ve hutbe planlamalarında; "Kadının Dokunulmazlığı ve Onuru", "Çocuğun Dokunulmazlığı ve Onuru" ve "Çocuk, Kadın ve Yaşının Haklarına Riayet" gibi konulara yer verilecektir.

6.1.11.

Yaygın din eğitimi kapsamında Kur'an Kurslarında eğitim gören 250.000 kadın kursiyere Formator Eğitimciler tarafından "Aile İç Şiddetin Önlenmesinde Dini Referanslar" seminerleri verilecektir.

6.1.12.

Yaygın din eğitimi kapsamında yaygın Kur'an Kurslarında eğitim gören 60.000 öğrenciyeye Formator Eğitimciler tarafından "Ailede Merhamet İstiyorum" seminerleri verilecektir.

6.1.13.

Diyadin TV ve Radyo'da "Ailede Merhametin Sağlanması ve Aile Fertlerinin Şiddetten Korunması" konularında farklılık yayımları yapılacaktır.

6.1.14.

Yerel Radyo ve TV'lerde Müftülüklerce "Ailede Merhametin Sağlanması ve Aile Fertlerinin Şiddetten Korunması" konularında programlar yapılacaktır.

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 6.1: Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme				
6.1.1. Kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele gibi konularda halka yönelik yürütülen farkındalık artırma faaliyetleri sürdürülecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	AÇSHB	2020-2021	Düzenlenen eğitim sayısı Ulaşılan kişi sayısı
6.1.2. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde yetiştirilen eğitimciler tarafından, konuya ilişkin herhangi bir eğitim almamış 5.000 din görevlisine yönelik eğitime başlanacaktır.	Diyanet İşleri Başkanlığı	AÇSHB	2020	Eğitim verilen görevli sayısı
6.1.3. Din görevlileri tarafından özellikle erkeklerin konuya ilişkin farkındalık kazanmalarına yönelik ailede hak ve sorumluluklar bağlamında baba olmanın önemine dikkat çekmek amacıyla pilot çalışma için seçilen 10 ilde "Baba Okulu" seminerleri gerçekleştirilecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	AÇSHB	2020-2021	Çalışma yapılan il sayısı Ulaşılan erkek sayısı
6.1.4. Şiddeti doğuran zihin kalıplarının ortadan kaldırılmasına yönelik sahipsiz dini bilgiler doğrultusunda halkın aydınlatıldığı bilgilendirmeler Ekim ve Kasım aylarında düzenli olarak yapılacak ve yayınlanacaktır.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Yayınlanan bilgilendirici doküman sayısı Yayınlanan bilgilendirici konuşma sayısı
6.1.5. "Temel Aile Bilinci Eğitimi" projesi camii, kahvehane gibi mekânlarda yaygınlaştırılarak sürdürülecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Çalışma yapılan il sayısı Ulaşılan erkek sayısı Ulaşılan kadın sayısı
6.1.6. "Huzurlu Aile, Güçlü Toplum, Güvenli Gelecek Projesi kapsamında "Evliliğe İlk Adım" seminerlerinin Müftülük ve Belediyelere nikâh için başvuran çiftlere yönelik yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Düzenlenen eğitim sayısı Ulaşılan çift sayısı

¹ Adana, Mersin, Elazığ, Malatya, Kütahya, Eskişehir, Manisa, İzmir, Ordu ve Samsun.

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
6.1.7. "Ailenin Korunması ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Toplumsal Farkındalığın Sağlanması" projesi kapsamında paneller, kahvehane sohbetleri, fabrika ziyaretleri ve Cuma vaazları belli periyodlarla uygulanmaya devam edilecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Çalışma yapılan il sayısı Düzenlenen program sayısı
6.1.8. Er-erbaşlara, polis ve bekçi adayları ile infaz koruma memurlarına yönelik gerçekleştirilecek hizmet içi eğitim, konferans, seminer vb. programların muhtevasına "Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dini Referanslar" konusunun eklenmesi ve din görevlileri vasıtasıyla anlatılmasına ilişkin gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	İçişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı Milli Savunma Bakanlığı	2020-2021	Düzenlenen seminer sayısı Ulaşılan personel sayısı
6.1.9. İŞ-KUR ve Belediyelerin Meslek Edindirme Kurslarında "Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dini Referanslar" eğitimi verilmesi konusunda ilgili taraflarla işbirliği gerçekleştirilecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Düzenlenen seminer sayısı Ulaşılan kişi sayısı
6.1.10. Diyanet İşleri Başkanlığının üçer aylık vaaz ve hutbe planlamalarında; "Kadının Dokunulmazlığı ve Onuru", "Çocuğun Dokunulmazlığı ve Onuru" ve "Çocuk, Kadın ve Yaşlıların Haklarına Riayet" gibi konulara yer verilecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Vaaz Sayısı Hutbe Sayısı

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
6.1.11. Yaygın din eğitimi kapsamında Kur'an Kurslarında eğitim gören 250.000 kadın kursiyere Formatör Eğitimciler tarafından "Aile İç Şiddetin Önlenmesinde Dinî Referanslar" seminerleri verilecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Kursiyer sayısı
6.1.12. Yaygın din eğitimi kapsamında yatılı Kur'an Kurslarında eğitim gören 60.000 öğrenciyeye Formatör Eğitimciler tarafından "Ailede Merhamet İstiyorum" seminerleri verilecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Kursiyer sayısı
6.1.13. Diyanet TV ve Radyo'da "Ailede Merhametin Sağlanması ve Aile Fertlerinin Şiddetten Korunması" konularında farkındalık yayınları yapılacaktır.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Program sayısı
6.1.14. Yerel Radyo ve TV'lerde Müftülüklerce "Ailede Merhametin Sağlanması ve Aile Fertlerinin Şiddetten Korunması" konularında programlar yapılacaktır.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Valilikler Belediyeler	2020-2021	Program sayısı

ORTAK HÜKÜMLER

Hedef 7

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ilgili tüm kurumlar tarafından görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması

7.1.1.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede uygulamaların değerlendirilmek, politikaları belirlemek üzere Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında her yıl toplanan "Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi"nin Koordinasyon Planının uygulanmasını değerlendirmesi sağlanacaktır.

7.1.2.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ulusal ve yerel uygulamaların değerlendirilmek, işbirliği ve koordinasyonu artırmak amacıyla ilgili kurumlardan temsilcilerin katılımı ile üç ayda bir toplanmak üzere "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Teknik Kurulu" oluşturulacaktır.

7.1.3.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede politika ve uygulamaları incelemeye düzenleyici etki analizleri sonrasında ise etki analizleri yapılarak, tespit edilen ihtiyaçlar çerçevesinde yeterli mali kaynak ve bütçe tahsisi sağlanacaktır.

7.2.1.

Alleenin korunması ve kadına yönelik şiddetle önlenmesi politikalarına yön vermek, vaka yönetim süreçlerini geliştirmek üzere ilgili tüm kurumlar tarafından cinsiyet, ilişki durumu, yaş, yerleşim yeri vb. kriterlerde tasnife imkân verecek biçimde veri toplanması ve derlenmesi sağlanacaktır.

7.2.2.

Kadına yönelik şiddetle ilişkin uluslararası karşılaştırmalara imkân veren veri setleri geliştirilecek, veri setlerinin ilgili kurumlar tarafından etkin toplanması ve analizi sağlanacaktır.

7.2.3.

Kadına yönelik şiddetle ilgili kadına yönelik öldürme filitlerine ilişkin nicel ve nitel analizler içeren araştırmalar gerçekleştirilecek, mevcut araştırmalar gözden geçirilecektir.

7.3.1.

Elektronik Kelepçe Pilot uygulamasının ülke genelinde yaygınlaştırılması için gerekli yasal ve teknik altyapı çalışmaları yapılacaktır.

7.4.1.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede farkındalık artırımına yönelik eğitim çalışmalarının düzenli olarak etki analizleri gerçekleştirilecek, yeni iletişim teknolojileri ve sosyal medyada kullanılmak üzere içerikler geliştirilecektir.

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
Alt Hedef 7.1: Kurumlararası Koordinasyon ve Politika Geliştirme				
7.1.1. Kadına yönelik şiddetle mücadele uygulamalarını değerlendirmek, politikaları belirlemek üzere Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında her yıl toplanan "Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi"nin Koordinasyon Planının uygulanmasını değerlendirmesi sağlanacaktır.	AÇSHB-Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı MEB İlgili tüm kurum ve kuruluşlar	2020-2021	Gerçekleştirilen toplantı sayısı
7.1.2. Kadına yönelik şiddetle mücadele ulusal ve yerel uygulamalarını değerlendirmek, işbirliği ve koordinasyonu artırmak amacıyla ilgili kurumlardan temsilcilerin katılımı ile üç ayda bir toplanmak üzere "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Teknik Kurulu" oluşturulacaktır.	AÇSHB-Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı MEB İlgili tüm kurum ve kuruluşlar	2020-2021	Gerçekleştirilen toplantı sayısı Hazırlanan rapor sayısı
7.1.3. Kadına yönelik şiddetle mücadele politika ve uygulamaları öncesinde düzenleyici etki analizleri sonrasında ise etki analizleri yapılarak, tespit edilen ihtiyaçlar çerçevesinde yeterli mali kaynak ve bütçe tahsisi sağlanacaktır.	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı MEB İlgili tüm kurum ve kuruluşlar	Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	2020-2021	Bütçede yıllar itibarıyla artış oranı
Alt Hedef 7.2: Veri Toplama ve Araştırma				
7.2.1. Ailenin korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi politikalarına yön vermek, vaka yönetim süreçlerini geliştirmek üzere ilgili tüm kurumlar tarafından cinsiyet, ilişki durumu, yaş, yerleşim yeri vb. kriterlerde tasnife imkân verecek biçimde veri toplanması ve dertlenmesi sağlanacaktır.	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı MEB İlgili tüm kurum ve kuruluşlar	Üniversiteler	2020-2021	

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Tarih	Gösterge
7.2.2. Kadına yönelik şiddete ilişkin uluslararası karşılaştırmalara imkân veren veri setleri geliştirilecek, veri setlerinin ilgili kurumlar tarafından etkin toplanması ve analizi sağlanacaktır.	Türkiye İstatistik Kurumu	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı İlgili tüm kurum ve kuruluşlar	2020-2021	Geliştirilen veri seti sayısı
7.2.3. Kadına yönelik şiddet ile kadına yönelik öldürme fiillerine ilişkin nicel ve nitel analizler içeren araştırmalar gerçekleştirilecek, mevcut araştırmalar gözden geçirilecektir.	Adalet Bakanlığı AÇSHB İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı MEB İlgili tüm kurum ve kuruluşlar	Üniversiteler	2020-2021	Gerçekleştirilen araştırma sayısı Gözden geçirilen araştırma sayısı
Alt Hedef 7.3: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi				
7.3.1. Elektronik Keleçe Pilot uygulamasının ülke geneline yaygınlaştırılması için gerekli yasal ve teknik altyapı çalışmaları yapılacaktır.	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı AÇSHB	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	2020-2021	Kadına yönelik şiddetle mücadelede elektronik keleçe uygulanan il sayısı
Alt Hedef 7.4: Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme				
7.4.1. Kadına yönelik şiddetle mücadelede farkındalık artırmaya yönelik eğitim çalışmalarının düzenli olarak etki analizleri gerçekleştirilecek, yeni iletişim teknolojileri ve sosyal medyada kullanılmak üzere içerikler geliştirilecektir.	Adalet Bakanlığı AÇSHB Gençlik ve Spor Bakanlığı Millî Eğitim Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı RTÜK TRT Anadolu Ajansı İlgili tüm kurum ve kuruluşlar	Üniversiteler	2020-2021	Geliştirilen materyal sayısı

UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME

"Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planı"nın etkin uygulanması kapsamında hazırlanan Koordinasyon Planı (2020-2021), Planda sorumluluğu belirlenen kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kuruluşların da katkı ve destekleriyle yürütülecektir.

Koordinasyon Planı'nın değerlendirilmesi; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda oluşturulacak "Kadına

Yönelik Şiddetle Mücadele Teknik Kurulu" vasıtasıyla 3'er aylık dönemlerde yapılacaktır. Teknik Kurul tarafından hazırlanan izleme ve değerlendirme raporu yılda bir kez toplanan "Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi"ne sunulacaktır.

Koordinasyon Planı'nın uygulanması ve izlenmesinde ihtiyaç duyulması halinde ilgili kurumlar tarafından geçici veya sürekli çalışma grupları oluşturulabilecektir.

